Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De oratione dominica - Cod. St. Blasien 97

Nicolaus <de Dinkelspuhel>

[Württemberg], [um 1439-1440]

urn:nbn:de:bsz:31-57024

Visual Library

Tractat[us] sup[er] [illegible]
[illegible] de [illegible]
Tractat⁹ de passione [illegible]
Tractat⁹ de [illegible]
culis
Cantica [illegible]
[illegible]
Tractat⁹ de arte moriendi
Tractatus mgri samuelis isra
helite de probacōe aduent⁹ xpi
contra iudeos.

... und vergich offenlich mit dem brief, das ich recht und redlich verkauft und eins stäten ewigen kauffs ze kaufen ...
...noner Forstmeister und der zeit vogt zů Ermatingen und allen sinen erben, ain hus zů [illegible] ...
...legen mit allen sinen ehafftinen, nützen, rechten und zůgehörden, für ledig unverkumbert recht aigen, dann ...
... zins gand. Und ist der kauff beschehen umb zwayhundert und drey gůtter Rinischer guldin des landswerung ...
... bin. Und darumb so söllen und mögen er und sine erben das selbig hus mit siner aigenschafft nutz ...
...lich geruwiglich innhaben, nutzen, niessen, besetzen, entsetzen, verlihen, verkouffen und damit schaffen ...
... mannen aller und menglichs gantz ungesumpt und ungeirrt. Ich verzich mich ouch des genanten hus ...
... und zůgehörden für mich und min erben gegen im und allen sinen erben, also das ich noch min erben noch ...
... dhain gerechtikait noch ansprauch dartzů noch daran nyemer mer gehaben, gewinnen, erlangen noch ...
... mit recht gaistlichem noch weltlichem noch one recht mit dehainen sachen in all weg. Und globe ouch ...
... und aller miner erben recht gewer ze sind, im des vorgenanten hus mit sinen rechten, nutzen und ehaff...

St. Blas. 97
1

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Incipit tractatus compositus a magistro nicolao de dinckelspuhel . eximio doctore .

Quicquid pe
tieritis pa
trem in nomine
meo dabit
vobis. ~~Joh. 16°. Et alibi supra illo capitulo primo petite et dabitur vobis. dicit petite et dabitur vobis.~~
Jo 16° . Beatus Cri[sostomus] sup[er] 1° ca[pitulo] ad (?) pe-
tite et dabitur vobis &c. petite et dabi-
tur vobis ut q[uod] ex hominibus confirmari non
potest per gratiam dei impleatur. Cum omnem
creaturam sensibilem armata et munita
aliam cum minimis velocitate pedum
cum alia armavit unguibus aliam
volatibus pennis aliam dentibus alia
cornibus. Solum autem hominem sic disposuit
ut virtus illius sit ipsemet deus et
ideo quod infirmiorem fecit cum diebus
ipse met ipso fortiorem cum voluit esse
in dote suo vel lo[co] fortis omnibus quod nosse
et cole deum ea vita eius ignoran-
tiam autem et quod est plane perdicio sempiterna.
Nec ita infirmum hominem creavit ut
sine nichil boni facere possit vel q[uod]
sup[er] omnia et perfectum quod cum foret omnibus
detior esse inveniret. Nec ita poten-
tem cum creavit ut esset sine auxilio
dei ex se ipso facere possit quod vult ergo
ut cognoscat natura intemperantiam infirmitatis sue ffe-
cit enim habeat dominum suum. Et vere iustissima
res est ut nunc habeat dominum factorem suum
Quoniam omnibus virtutibus homo idem est
et tunc contempnit dominum bonorum aucto-
rem. Et quanto magis negligit dominum
si potencia eius sed homo esse ipse homo

Itaque omnipotens deus fecit hominem multis
indigentem ad quorum supplementum ipse
sibi ipsi non sufficiat. Et cum anima
opera illa non sit aliqui ipsius sufficiens
ad optinendum et merendum animam quo in-
digemus. Et ideo oportet quod ista que nobis
desunt ex dei nobis gratia suppleatur
qua nunc(?) dei oracio pulsat. Et
ideo oracionis suffragium exigit et
supplendum indigencias nostras et de-
fectus nostros. Et propter hoc co-
gitavi aliqua dicere de oracione ut
principaliter de oracione dominica et de istius
expositione. In qua tractabuntur
de oracione primittam in parti aliquas
condiciones quibus oracione observatis
ipsa semper impetrativa est. Omne quod
petitur impetrabitur precipue dominus in assumptis
verbis promisit cum dixit. Quicquid
pecieritis patrem in nomine meo dabit
vobis. Et Joh. 14° . Dicit quodcumque pe-
tieritis patrem in nomine meo dabit vobis
Et ca[pitulo] 21. Et omnia quecumque pecieritis
in oracione credentes accipietis. Et ut
dicenda cedat ad dei honorem et
nostram salutem indigemus suffragia
pa[?] ad impetranda gratiam ad mariam
virginem cum devote salutantes et
dicentes Ave maria &c.
Oracionis 3s sunt effectus qui pos-
sunt dici tres eius fructus. Primus est
quedam spiritualis complacencia seu re-
feccio quam offert menti principaliter
adhibita saltem actuali intencione
ut dicitur. Secundus est meritum vite
eterne cum enim oracio ex habitu caritatis
procedit est meritoria vite eterne sicut
omnes alii actus nostri caritate formati.
Tercius oracionis est impetracio
eius quod orans petit et de illo nunc
dicam quod de illo loquitur thema

G. H. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

hyra fc lo. c. xv.

tu dic. Si q̄ peciect̃ prem ī noīe
meo dabit vob. Ubi notanq̄ scdm̄
sctos ꝛ glo͞m sup vbo passupto et
supe͞ illo ar͞t 1mo Omīs q̄ petit
accipit. Et scdm̄ thoma 4ᵗᵒ sen͞ marc
d. 15. Adhoc q̄ oro sua semp̄ sit
ip̄etratiua omīb quicq̄ʒ petim͞
quatuor optʒ ī ea obsuari. videlicʒ
q̄ petunt. In glosa sup ī. parabola
luce 11. Quib vero habit amicu͞.
Pmagdicas ut petat̃ p̄ic. 2ᵘ
p̄se͞. 3ᵘ p̄sevanter. 4ᵗᵒ ut petant̃
eaque ad salute͞ sut. Scd̄o no͞nd
q̄ religio sc͞da accepta sūie lata
est virtus ad qua͞ ptinet d͞ia opa
p que honor ꝛ reuencia exhibet̃
deo taq̄ p̄mo p̄ncipio c͞tacōis
ꝛ gubnacōis rez. sic sut oro et
sacrificiu͞ p̄stratio genuu͞ flectio
ꝛ huiusdi. Et hec virtus vocat̃ alio
noīe pietas apud aliquos. Unde
Aug͞ᵘ dicit̃ q̄ p̄magdico oranis
est ut petat̃ p̄ie ī mitt̃ q̄ oro
debet fieri s͞m mo͞ istig virtutis
q̄ dicit̃ lata vl religio siue pietas
q̄ tota ī est. Imo dic sctus tho-
mas 4ᵒ sen͞ marc q̄ in hʼ p̄ie inclu-
dunt̃ omēs circumstancie q̄ ī orone
requirunt̃ ex p̄te orant̃ ī quatu͞
est orans. Et ille ut videtur p̄nt
reduci ad hʼ et sic ī vnius cause
octo circumstancia scʒ quicq̄ʒ in hʼ p̄ie
īclusē et alie tres p̄ius enumerate
Quib obsuat̃ erit oraʒ ipa p̄p
ē īpetratiua omīb q̄ petit̃ per
eam. Prima haec ē ut oro ex fide
ꝛ q̄fidencia pcedat. ita videlicʒ ut
orans c͞dat q̄ deus libe et me
p̄pua volūtate disponat reb et
q̄ p̄t dare omīa q̄ racionabili͞ ab
eo petunt̃. Et insup q̄ orans fir-

mam habeat confidenciam q̄ deus de
sua misericordia sibi daturus sit pe-
titu ī quatu͞ est honorē dei ꝛ ip̄i
petenti p̄ficit ad salute͞. Hoc eni͞
valde facit oraʒ exaudibile͞.
p̄pt̃ q̄ dixit Apostolus Jacobus 1. Si q̄s
ī digeat sapia postulet ea a deo q̄ dat
oīb affluen̄t et nō īp̄p̄erat et dabit̃ ei.
postulet aut̃ in fide n͞i hesitans. Ad
hanc aut̃ q̄fidencia͞ habenda debʒ
moue͞ orante͞ q̄ deus ē compos vlla
c͞tatura ī digens. nem͞ in videns.
omīa q̄ alijs dat ī sua ptate et
dn͞io retinet. Ex quib sequitur
primo q̄ nlla ca͞ sit ex p̄te dei de
no dando q̄d petit̃ n͞ ī potencia
dei n͞ ī invidia n͞ sua ī digencia
q̄ tamē sepissime sut cāe quare
hoīes no dant alijs de bonis suis
ꝛ maxie ne excessiue dando se
depauꝑēt ꝛ alioꝝ ī digenciam
releuando ipi egeant. no sic ē de
deo q̄ ut dic Aug͞ alia est
possessio dei alia hoīs aliud ē
posside͞ dei aliud hoīs. Nō eni͞
q̄ possides totu͞ habes ī tua ptate
aut̃ qua diu viuas vel ī tua ptate
est. sed hoc ē ī ptate dei apud
q̄ suma ē ptas ī omīa et possessio
plenaria. 2ᵒ sequit̃ q̄ nlli c͞ature
gliandū est de corꝑe de diuicijs aut̃
alijs quibuscūq̄ rebus taq̄ suis
possessionibꝰ ꝛ d͞io p̄p̄ijs sed taq̄
ei in commendata ad vsu͞ ī tm̄ v̄ sum
a deo p̄stitis ꝛ concessis. Humanis eni͞
deus dedit hoībus t̃ram ad vsum
Ps. 113. Celum celi dn̄o t̃ram
aut̃ dedit filijs hoīm verum poss-
essoriu͞ dn̄m manet adhuc c͞tra
apud ipm͞. p̄pt̃ q̄ scriptum ē Dn̄i
est t̃ra et plenitudo eius orbis

trar et vniuersi qui [illegible] in eo sit
Tercio sequitur quod causa propter quam orantes
non semper obtinent quod petunt. non se
tenet ex parte dei sed ex parte petencium.
multiplicit[er] enim contigit quod optimum
largissimum et potentissimum deum peten-
tes non accipiunt quod petunt siue
boni siue mali. boni quidem ne inde
superbiant aut aliquid alterius mali
occasionem sumant vel ut ex defectu
spiritus sui se addere curant aut in
virtute amplius extant. Exemplum est
in beato paulo qui ablacionem stimuli pro
qua dominum ter rogauit non obti-
nuit ut virtus in infirmitate perficeretur.
Et iusto similiter modo et alijs mali eciam
non semper obtinent a deo quod petunt
vel quia de peccatis se non corrigunt vel
quia vane de preceptis gloriarent vel
quia in futurum essent ingrati de bene-
ficijs et eis abuterentur ad eorum mutu
ampliorem. Secundo quia nos amantes
debet ad perfidem petendum et quod
dominus tacens nos amonet ut pe-
tamus quod non faceret nisi dare vellet
Vnde augustinus in de verbis domini Dominus no-
ster ihesus christus cum pre dator non utique
nos tam hortaretur ut peteremus
nisi dare vellet. Erubescat ergo
humana pigricia plus ille vult dare
quam nos accipere. Et eciam dicit augustinus
oranti beneficia denegat qui ut
non deficiat orantes sua pietate
instigat. Tercia condicio est ut oro
sit humilis ita videlicet ut orans
recognoscat suum defectum et multi-
tudinem suam indigenciam et quod ipse non sufficiat
sibi ipsi sed quod omnia bona sua sunt a deo
et quod confiteat se humiliet deo deuo-
tus petens eius auxilium et supple-
mentum suorum defectuum. Et de hac
humiliacione dicit Gregorius 2° moralium. Ipse
enim deus orationem exhibet qui se
metipsum quasi pulueris et humilis videt
qui sibi nichil virtutis retribuit qui
bona que agit esse dei largitoris in ma
agnoscit. De hac eciam humili oratione
dicitur in ps. Respexit in orationem humilium
et non spreuit preces eorum. Quarta con-
dicio ut orans recta intencione sui
debito fine petat id quod petit
Exemplum ut vitam eternam petat hac
intencione ut deum ibi perfecte sine
intermissione laudet et etiam petat
in ordine ad vitam eternam. Ad quod notandum
quod triplicia sunt genera bona. Quedam sunt
genus suprema et maxima ut quibus
beatificamur. Alia sunt media ut vir-
tutes et opera bona quibus hic meremur
eternam. Tercia sunt infima ut sunt bona
corporis et bona temporalia. Vnde dicit
B. T. Finis orationis est vita eterna
ad quam eciam omnia alia media bona et infima
ordinata sunt. ordinata ergo omnis quod ordi-
nata orans petenda est vita eterna
relatis in deum. aut si alia aliqua peti-
propter ut petat propter ordine ad vitam
eternam. ut si alius petat virtutes et
opera bona petat propter hoc et adhuc
fine ut eis mediantibus deo seruiat
digne ut mereatur vitam eternam. Si
petuntur bona corporis aut bona temporalia
debent peti in quantum sunt quasi amicta
secundum quantum nos desuiunt ad opera
bona quibus meremur vitam eternam
et in quantum in hac vita presentem nacio
sustentatur. Alij aut sunt qui bonis di
temporalia spiritualia atque beneficia non sic
desiderat nunc illa intencione a deo
petunt. Et eo multi male petunt et

querere ut qui in temporalibus quietem
non prosperitate adeo requirunt non
ut ei devocius serviant et plus
obediant sed ut magis comessacio-
nibus et ebrietatibus vacent et
ut securius ac liberius carnis
sue serviant illecebris. Et sic de
aliis talibus similibus de quibus beatus
Jacobus dicit: Petitis et non accipitis
eo quod male petitis ut in concupi-
scenciis vestris insumatis. Jacobi
4°. Quarta condicio ut ordinate
petat et per congrua media ita
quod ea que petit debito modo et recto
ordine petantur et non solum petantur
sed etiam per media ad hoc apta di-
ligenter querantur utputa petens aliquis
a deo non solum id petat sed pro
posse [?] modo etiam faciat quod quantum in se
est. Et insuper imploret divinum
auxilium ad illud obtinendum ut
si quis roget deum scientiam non solum
oret sed etiam diligenter studeat et
legat, querat a doctoribus audiat
sermones lectiones et quod potest quantum in se
est facere faciat. Si enim quod quantum
in se facere potest facere obmittit et
a solo deo rogando vult obtinere
temptat deum et inordinatus est
in peticione. Sic etiam intelligatur de
aliis peticionibus sicut de scientia dixi. Sicut
cum quis a deo vitam eternam petit
sibi dari, prius etiam gratiam penitencie
et petat a deo adiutorium ad ea
congrua sed opera bona ad hoc
obtinendum et mentem ordinatam et
teneat propria diligencia et etiam
requirat ad hoc dei adiutorium
et exerceat operaciones quibus possit
impediri ab huiusmodi gloriae ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ in peticione hoc contraria
fecerunt filii Zebedei Jacobus et Johannes
qui pecierunt primorum sublimitatem
an [?] qua peterent requirentes operum
perfectionem. Propter quod eis responsum
fuit a domino: Nescitis quid petatis. Mat.
20°. Super quo dicit Beda: Nescie- et 21°
bant quid peterent qui primorum sub-
limitatem sedium a domino que operum per-
fectione querebant. Beda [?] celestis eos
magister quod primum primum querendum sit
in sinuatibus [?] revocat ad viam laboris
qua primum attingi possit retri-
bucionis. Potestis inquit bibere calicem
quem ego bibiturus sum. Calicem
hunc dicit amaritudinem passionis sue.
Nam quasi dicat qui hunc similiter pacienter
et gaudenter pro Christo suscipit mecum
cum eo sublimiter regnabit. Quia
ergo filii Zebedei cum Christo sedere de-
siderabant amonet nos primo pas-
sionis sue sequi exempla et ita de-
mum optata maiestatis culmen
appetere. Pecierunt etiam filii Zebedei
gloriam sibi et non pecierunt se per-
severari [?] divina in parte ordinata
aut sufficientiam corporis peticio ut dominus
daret eis amorem gratie sicut
in hoc seculo manentes vincerent mala
et vitarent peccata ne peccata sibi di-
splicerent. et ab eius gloria excluderentur.
Propter quod dicit Luc. ii. Super [?] [illegible]. In hoc
mundo periculosissimo vivimus qui in
pelago ubi numquam deest tempestas
aut si tempestas interdum non est tamen
semper est timor tempestatis. Sic in hoc
mundo viventibus numquam deest temptacio
Et si temptacio aliquando sera [?] non fuit
tamen semper timor est temptacionis

Deo dne da nob auxiliu tue gre
ut no vincam a malis sed ipi omne
malu vincamq Nos aut i hoc
spuali certamie victores no deny
pncipalit cogitac qualem gliam
consequemur sz magis quo vulnam
pti euadamq Quidet de glia
cogitat et no cogitat magis de=
cau ille n infirmi carnis nescit
n malicia huius seculi Nec eciam
5ta Lpucias cognoscit dyab. Quinta
gdico ut homo petat q sic expe=
diunt saluti Sepe em ignorates
petimus ea q saluti nre gria sut
et tuc apre maxe q nre saluti
cosulit no exaudim adnram
volutate sz adnram vtilitate talr
no accipimq id qd petimq sz aliud
bonu nob salubrius Sic si in=
firmus febre acuta amedico pe=
tat forte vinu medicq gsulens
vtilitati infirmi. vinu qd petit no
dat sz potu tuc sibi magis gpetem
Novit em medicq q quid psit
et quid gtra salute possit egrotis
Sic et aliqd adeo petimq qd
si daret vergeret pro tuc in per=
iculu salutis. deus illud no dando
nram gpat salute Sic btō paulo
contigit. cui ter petenti ut ab eo
auferret stimulus carnis Responsu
est Sufficit tibi gra mea Nam
virtus i infirmitate pficit. q i eudem
stimulu carnis ad custodiam accepit
humilitatis ipo dnte Sermo xxxvj.
Ne magnitudo reue. c in stimulus
carnis. apa q me co Et io dice=
bat Augq Eup Jo. Sermo xix.

Simil. putamq qn petimq ut deus
sca orone no fiat q no du petimq
Neqz em pua temptaco e si tota
tua cora sit tua petico Qpe ex
dns ad petem de trafiacone calicis
ad subiungit verum no sic ego
volo sz sic tu vis Qui nos docuit
qn aliqd petimq qd no e maie pa
luti gruu n ex ad salute Nam
ut illud cōmittamq dine disposici
et puidencie ut illud gferat ul
auferat sicut sciuit magis expediri
saluti nre et qui magis expendat
expediat Sextus sz q no est
mirandu sed e libq si instant oran
aut peterent grue et bona dispo
cione et eciā no semp accipiunt
q petunt du sz ab eis petunt malu
auferri q deo sit quid magis
expediat ad gliam electorum et cor=
rectionem prauorum Et io no cogitandu
est. deus donaliq auferat
malu et gferat bonu idq uatu est
pphonon sicut suo et gferat saluti nre
et tuc qn magis expedit et qnde
magis gferat et no quo magis ex=
pedit sia que anno sut comit=
tenda sue puidencie dnice 6ta
Septa gdico ut oret pseueranter
no tn expedit q sic pseuerant q nuqz
orans actu interrumpat. sed sic
pseuerant q actu orans no talit
interrumpat. q nuqua resumat
cessat prali peticio Sic qda faciunt
qui si no cito exaudiut ab orone
cessant Oramus aut diuturni ute=
a petat qd petit Sepe em dns
qui dare wlt differt dare ad
maiorem utilitate petentis ut sz

ex dilacione et carencia petiti orans
amplius desideret ipsum et cum amplius
desiderat ipsum ferventius petat et
per adventum comitat et ferventius addendum
corpus postulata et maiora accipere me-
reatur. Unde Augustinus in de verbis domini
Ipse deus est qui dare vult differt
dare ut amplius desiderium di-
latetur et in desiderando capacior effi-
ciaris ut cum venit amplius im-
plearis. Et sic quod deus differendo
extendit desiderium desiderando
extendit animum extendendo facit
maioris boni capacem. Ideo multo
deum est ut sua creatura desideriose et
perseverant rogemus ut ipsa creatura
ex hac dispositione effecta ampliore
adeo graciam recipiat. Et item dicit
Augustinus in eodem loco. Si nos hortatur
ut eum petamus et cum displicet si
non petimus si aliquando tardius dat
tamen dat sua dona non negat ea
quo diu desiderata dulcius ob-
tinentur. data vero cito vilescunt.
Item dicit ibidem. Si devoto quod
senciamus et petit ipse et deus nunc
petit et accipit quod petit si non quod
saluti sua petit. Et subdit ad
opportunitatem. Accipit aut quando debet ac-
cipere quando non negat sed ut con-
gruus dare ipse differt. Septima
condicio ut hoc oret perseverante tempus nostri co-
operetur quod impediat efficaciam orationis.
Contingit enim quod aliquando ferventer non
impetrat sibi petitum et si ita fiat
propter perseverancia et dispositionibus
ad salutem et hoc contigit
propter impedimentum quo orat. Unde
[illegible]

et populo
Jeremiae 7° dicit Noli orare pro populo hoc nec assu-
mas pro eis laudem et orationem et non ob-
sistas michi quia non exaudiam
te. Et ibidem capitulo 14°. dicit Si
steterit Moyses et Samuel coram
me non est anima mea ad populum istum.
Non est enim in potestate orantis auferre
impedimentum exaudicionis alienae
sed est in potestate sua auferre hoc a se
ipso. Et ideo quando homo pro se orat et
innititur oracionem persona ipsa quae caritate
impleta est aut si non est in caritate atterit
tamen de peccatis cum proposito emendacionis
et removerit impedimenta percepcionis quae sunt
ex parte sua et assunt aliae circumstanciae
tunc semper impetrat petitum ad re-
cipiendum tamen pro tempore congruo.
Propter quod dicit in Psalmo Voluntatem
timencium se faciet et deprecacionem
eorum exaudiet et salvos faciet
eos. Super quo Beda inquit quidam
Amelia. Si per eos suae devocionis abla-
turi fuis iussa eius implere sata-
gunt horum cum ipsi clamaverint et orantes
exaudiet horum sua desideria per- [cum ad se suspiraverunt]
ficiet hos tamen ex hac vita tran-
sierunt ad vitam sustollat eciam.
Et illi male petunt qui iubentis [voce domini]
audire obtemperando et nichilominus [exemerunt]
deum sua voce exaudire nisi secundo
deposcunt. Quos ipse reprehendens
dicit in ewangelio dicit Quid autem vo-
catis me domine et non facitis quod dico. Luc. 6°.
De istis eciam dicitur per Ysaiam
1°. Et cum extenderitis manus vestras
avertam oculos meos a vobis et cum multi-
plicaveritis orationem non exaudiam quia
manus vestre plene sunt sanguine. Sed

d aliquos quando deus exaudit orantes
clamantem ad se. ego enim patior et
clamo ad deum et nemo exaudit me
sed si audiret me forte tolleret
tribulacionem meam. modo clamo et tribulor.
Respondet beatus Augustinus dicens. Tantum tu tene
vias eius et quando tribularis audit te
ipse si non ad voluntatem dando petitum
tamen ad utilitatem et sic magis ex-
pedit ad finem oracionis qui esse
debet salus tua et dei gloria. Et
qualiter declarat Augustinus per duo
pulchra exempla subdit. Quia
deus medicus est et non adhuc secat
scindendo vulnus et non tollit manum
nisi secat et sanat quantum videt ei ex-
pedire. Infirmus etiam medicus
ipse deus est qui exaudit cla-
mantem tempore et tunc perit vulneris
putredinem in periculum vite. Rursum
mutes cum fricat in balneis filios su-
os ad salutem. Nonne puuli clamat
inde manus eorum ille quoque credens
sunt et non exaudiunt lacrimas in-
fancium. ad sic. Nonne patris plene
sunt pietate et tamen clamat puer
et non parcit eis. Sic et deus in-
plenus est superna pietate. sed non
non videtur hic exaudire aliquem
ut sanet et ut parcat in perpetuum
Unde sequitur in psalmo Clamaverunt
iusti et dominus exaudivit eos et
ex omnibus tribulacionibus eorum eripuit
eos. Item dicit beatus Augustinus aliquis potest
dicere. Ecce clamaverunt iusti et dominus
exaudivit eos. Ego autem clamavi
et dominus me noluit eripere. Sed tunc ego
ego non sum iustus et non facio

quod ille iubet aut ipse me forte non
videt. Respondet Augustinus Noli timere.
Tu in quod deus iubet fac. et si ti-
bi non eruet temporaliter immo eruet
spiritualiter. Ille enim qui ~~te~~ tulit de
flamma tres pueros nunquid tulit
de martirio machabeos. Nam ille
in ignibus ymnis psallebat. illi in il-
lis in tormentis exspirabat. deus tamen pueros
nonne ipse est et machabeorum. illos
eruit simul ubi sperauit. sed tres pueros
sic eruit ut carnales sic con-
funderentur. Machabeos autem si non eruit
ut illi qui persequebantur in penas ir-
ruerent grauiores cum se putabant
dei milites oppressisse. Et non super
illud psalmum Clamaverunt iusti et
dominus exaudivit eos. dicit Cassiodorus
Iustos clamasse dicit ad dominum. et
semper exauditos. Quid ergo de tantis
dicimus quos de suppliciis tremendis
numquam constat esse liberatos. Respondet.
Liberati plane sunt cum sunt ad celestia
regna perducti omnibus tribulacionibus
solemnem exuti. Clamor enim iustorum
non plus ad temporalem quam maiori ad-
ditionem utilitate a domino exaudi-
tur. ¶ Dicta condicio ut oracio sit
attenta. Unde super illud Gen. 14 cap. sa-
crificium abrahe descenderunt
volucres et ipse abigebat eos
dicit Hugo. Clamor oracionis deus non
audit cum illa qui orat non intendit
Et Ysidorus de summo bono dicit
Oracio cordis est non labiorum. neque enim
verba deprecantis intendit deus sed
orantis cor aspicit. Melius est enim
silencio orare corde sine sono vocis

dan 3

2 mach 7
vid.

Nota

qua plus verbis sunt intenta meritis. Cum
enim procedit strepitus verborum ubi cor
est mutum. Nam sicut vox sine mo-
dulatione et sine voce sonora sic
oratio sine devotione est quasi mugitus
bovum. Et ideo Cyprianus in libro de
oratione dominica: Quo audiri te deus
a deo postulas cum te ipsum non audis
cum precaris si orasti non sentis. Vis
deum esse memorem tui quando rogas
cum tu ipse tui memor non sis. Hoc
est vigilare oculis et corde dormire.
Cant. 4 cum tamen christianus debeat oculis dor-
mire et corde vigilare. Et Hugo
dicit. Sepe oramus et alibi corde in-
tendimus nec ipsum quod dicimus recolimus.
Istam orationem deus non audit
cui ipse qui orat non attendit. Et
illa fuit vera secundum beatum Thomam in 4to. cum
intentio illa non sit vel actualis
vel virtualis iungitur orationi. Pro
quo notandum secundum sanctum Thomam 2a 2ae q. 83 et
in 4to dist. 15 q. non requiritur
continua actualis attentio. Ymo
ad impetrandum sufficit etiam attentio
accedat virtualis scilicet quod homo attendat ad-
vel actuali intentione orandum cum actuali attentione im-
petrandi vitam eternam aut aliquid
vult venire aliud per quam vel orare venit vel
cum intentione deo obsequium de-
bitum reddendique. et si in processu
orationis illa actualis attentio defi-
manet ciat et tamen in esse illa virtualis
itaque oratio procedat et continuetur co-
devote uince sine intentionis tunc sufficit
ad hoc quod oratio sit impetratoria quoni-
am in processu mens nolens ad alia
rapiatur rapitur nisi forte tamen fiat di-

stractio ut vis illius prime intentionis
totaliter depereat. Ergo expedit
quod homo orando cor suum distractum
sepe revocet ad se ipsum. Ad hoc
tamen plus dicetur infra feria sexta post
dominicam. Iste fuit actus quo dicitur
quod tamen assit orandi semper est impetra-
toria illius quod petit. Et hoc vo-
luit dominus cum in Johanne dixit. Si
quid petieritis patrem in nomine meo dabit
vobis etc. Super quo dicit Gregorius Jhesus
salvator sive salutaris dicitur. Ille
ergo in nomine salvatoris petit qui id
quod petit ad veram salutem petit et
ille semper accipit et assumit omnia
que dicta sunt ut audiatur que tamen
sic non requiruntur ad efficaciam
impetrandi quia nichil impetratur
nisi aliqua adsit. Ymo licet non semper
tamen aliquando oratio exauditur cum aliqua
dictarum conditionum deest. In peccatis
exauditur cum non possit si pro aliquo
orat. Et sic etiam quod peccatores orantes
exaudiuntur. Dicit enim Augustinus super
Jo. Si peccatores non exaudiret
deus frustra publicanus orasset
Deus propicius esto mihi peccatori. Ex quo
sunt meruit iustificatus. Et in
hystoria scolastica in fine hystorie libri Hester
recitatur. Alexander magnus
qui gentilis fuit oravit ut filii
decem tribuum includerentur inter montes
caspios ubi dicitur dominus exau-
divit eum quia adeo orationem accep-
tavit ad iunctionem prerupta montium
et factus est locus inmeabilis. Ita
ergo deus aliquos peccatores audit non
propter iusticiam eorum quia peccatores hoc
non merentur. Sed sic ex dei pura

ma potissime est oro huiqdi con
cordat divino proposito Unde ecia
deus peccatores exaudit in ira et in
vindicta ut dum petunt aliqua contra
desiderium suum et deus eos per
mittit ruere adhuc amplius
in peccata ut adhuc dat ut eos
pro ea maiori pena puniat Sic
populo israel male petenti carnes
in deserto dominus concessit quod petiit ut
eorum populus sue peticioni pena ad
disceret quod male et contra dei vo
luntatem exordinata concupia pe
tiuisset Unde adhuc dicitur in psalmo
adhuc esce eorum erant in ore ipsorum et ira
dei descendit super eos ¶ Super
quo dicit Cassiodorus Saciati sunt
ad suam ruinam non ut inde viverent
sed ut pocius perirent ¶ Et Augustinus
super Johannem ¶ Si hec ad eos petitur
et abnuit et unde homo ledit exaudiri
magis metuendum est ne
quod ponitur non dare quod sicut deus
iratus non dedisset Itaque ista
scelitates malo suo impetrasse
quod culpabili concupia petierunt
Itaque deus aliqua oracionem que non
habet omnes condiciones supradictas
exaudit si non amen Unde nec
oro ad deum facta cum omnibus condicionibus
suppositis impetratoria est eius
quod petit ¶ Et hanc oracionem sancta
quaesi facit stare in petramus
et quod petimus deus non longe
fecit nobis nec abscondit eam in celo
nec duxit trans mare ut ibi oporteat
eam emere et inde reducere
sed eam plane nostre subdit vo
luntati propter quod dicit psalmus tamen iste

Apud me est oro vite mee ¶ Su
per quo dicit Augustinus ¶ Non enim ut sup
plicem deo crasturus sum de trans
marinis locis aut ut exaudiat
me deus nego navigabo ut de
longinquis offeram thura et aro
mata aut de grege duca vitulum
saginatum. Sed apud me est oro
deo vite mee afferenda intus
est eos me victimam quam ymolem sibi
intus habeo thus quod in pona intus
habeo sacrificium quo flectam deum
meum. quia apud me est oro deo
vite mee. Que cum ita se habeant quod
dignum est et salutare oracionem meam
tribuam afferre domino deo meo et sic
modo de suo meos affectum devota
mente et cum omni observacione aliarum
condicionum premissarum ut ab eo mereamur
misericorditer exaudiri maxime in
peticione nostre salutis et beatitudinis
sempiterne quam nobis donare dignetur
ihesus dominus noster Christus cum patre
et spiritu sancto vivit et regnat in
eternum seculorum Amen

Sic igitur nos orabitis bonus
est ¶ Locutus oracionem princi
paliter tam pro pnt sub
oriri vicia ¶ Primum
si ipsa fiat non propter dei gloriam sed
ad iactanciam et humanam vanam osten
tacionem ¶ Secunda si homines male de deo
sencientes ~~male~~ credunt sibi per
oracionem suam desideria quamquam ingrentibus ma
nifestare et cum sua multitudine verborum
~~ordinate~~ ornateque ponere quasi
deum ad concedendum flecterent
intuitu eorum ¶ Tercium si peterent

accedere non decet eum dare nec que
petenti esset utile accipere quod vicia
quia oratio est fidelium singulare re-
fugium ideo dominus et salvator noster
volens Mt. 6. fideles suos docere
quomodo debeant orare premonuit di-
ligenter ut ab oratione dominica tria vi-
cia excluderet. Primo docuit exclu-
dendam esse ypocrisim dicens Cum orabitis nolite
fieri sicut ypocrite tristes. Secundo cum pub-
licavit oratores multum loqui
et de quo multum loquio statim innuit
Cum subdit sicut ethnici id est gentiles
de quibus dicitur quod sibi [illegible] dicunt feriea
orare multum loquium agentibus venit
qui operando singulare pacis quam humani
videntur animo dat operam ut hoc
studium quando est adducti per effectum
tui efficere tamen arbitris divinis
audiendi verbis adduci in sententiam
Tertium vero vicium docuit excludendum
cum tradendo orationem dominicam eidem pre-
misit verba dicens Sic ergo vos
orabitis scilicet tum capetendo que in hac
oratione comprehenduntur. Et dominus noster
et vos sic ergo vos respondendo ex
adque in nostra ipse enim habet orationem
dominicam psalmista dicit non potuit sibi
competendo quod ibi postulant quia ex
illis orationibus petitiones sibi com-
petere non potuit videlicet adveniat
regnum tuum quia fuit verbis eternum
humanitatem ab instanti conceptionis
sue et illa fiat voluntas tua sicut
in celo et in terra quia voluntas ipsi
creata fuit semper et omnimode con-
formis divine voluntati. Nec illa
Et ne nos inducas in temptationem
nec illa dimitte nobis debita nostra

in quas tamen petitiones dicitur dominica
orationem refertur. Ex predictis verbis Christi
et aliis verbis Christi per allegatis supra
oriuntur dubia circa orationem quorum ali-
quorum solucio sit in quorum solucionibus
brevibus et levibus stabit totus presens
sermo. Ut autem de istis loquamur et ea
audiamus devote accipiatur et nobis salubriter
rogamus Mariam virginem ut nobis gratiam
adhuc nostram impetret. Pro qua eam
salutemus angelica salutatione dicentes
Ave Maria gracia plena. Primum
dubium an omnis oratio fidelium debeat
fieri occulte et nulla sit in publico facienda
videtur quod sic per verba Christi dicentis
[illegible] Tu autem cum oraveris intra
cubiculum tuum et clauso ostio tuo
ora patrem tuum in abscondito
Respondetur quod duplex est oratio quedam publica que
fit a ministris ecclesie et illa debet
fieri palam maxime et in loco qui est
in ecclesia quia offertur deo pro tota com-
munitate et pro pluribus in hac sunt deputati mi-
nistris ecclesie conformiter secundum deum
secundum modum sibi prescriptum et ergo vivum et
publice dependendo alia est oratio pri-
vata qua quis facit pro se ipso et
illa potest fieri in publico et in publico et in loco
qui sic in ecclesia et coram aliis potest
fieri in occulto secundum quod magis competit ad
orantes. Et quod hodie privata oratio fit
in manifesto tunc est in tenore dominum in
preallegato textu oportet ut oratores
perficiat dictus finis est ut in hoc non
querat humanam laudem sicut ypocrite et
sed querat dei honorem et proximi
edificationem. Unde dicit verbis Gregorius
bonum opus sic debet agi in publico
ad edificationem aliorum ut tamen intentio

semper maneat in affectu quia psalli deo
orat per intencionem licet oris expressior
in vocem statim propter proximorum edificacionem. Sexto
obseruandum est ut operans intret
in cubiculum suum et si non materiale tamen spirituale
quia dicit beatus Augustinus in de sermone domini
in monte Cubiculum ... in m m m est
hostio dicimus animalia temporalia et visibilium
quorum ostium id est per carnales sensus in
cogitaciones nostras penetrat quia ora
cionis perturbant accedimus sunt ab aliena
excludenda tamen ostium templi
claudendum est cum suis exterioribus sensibus et
complicacionibus cogitacionum et fantas
maticum turbis exponatur ne hic domini
vitatur ut ita absque huius templi
ingressi possumus ad deum dirigere spiritualem
oracionem in intimo cordis cubiculo ubi orat
patri in abscondito. In isto enim cubiculo
scilet in intimo cordis est dominus veritate cogi
tacionis et feruore devocionis abscon
dite operantes ubicumque fiat exterior
oracionis actus spiritus enim purus est
absconditum et deo acceptissimum
templum in qua est precipue orandum. Sumit
ergo ut duas oraciones priuate et specia
les fiant in loco secreto et hoc multo
plus expedit ut se magis possit vi
tare inanem gloriam que de facili in
surgit cum oracio specialis fit in publico
quamvis tamen in omnibus gracia eum subiret in
orante saltem mentalem exprimit sed
per intellectum oracionem non publicavit ad
diuinum conspectum sed ex depriment
et in digna diuino aspectu reddit et
omnem eius spiritualem flagranciam qua
placere debebat deo penitus extinc
uit in pusillo meo scilicet in affectu ora
do spiritu ... mens esse se

collectionem absque magis attenta
atencio in dum orare absque emba est
quia oracio sollet sicut diffiniri Eiusdem elevacio
mentis in deum Et ideo quia non est oracio
ubi sola lingwa mouet. Et illa est au
dacium clamore propriorum et primorum
aut per desiderium alicuius absentis im
petrandi Et tanto aut in oracione maior
est feruor et raptus aut eleuacio
mentis in deum. tanto oracio est deo
acceptior et absque audibilior quia de
ne voce sed cordis auditur Quod quo maxime
in suis specialibus oracionibus perficit ad
quesitum motus Sic in deum dignum est
et utile ut hoc absque aliquibus aut
humana ut plurimum tedium et stabilis
eleuatur in deum per suis desideriis cog
nicione et amore homini extra turbas
et in secreto loco constituto atque ab ex
teriorum tumultibus separato. Subditus
verbo et in locis publicis mens ex
actu diuersorum sensuum in diuersa rapit
et diffunditur. propter quod volentes se iungere
et de aliquo cogitarent locis secretis qui
etis et obscuris se ponunt ut ab im
cursu varietatis sensibilium separati
tacius se colligant in id quod volunt.
Hoc sunt sic dicta de primo dubio
Et quia dictum est quod oracio publica debet
fieri palam et manifeste est con
sequenter secundum dubium an expediat
oraciones cantus publicas tum tantum animi
nistris eciam expectari Videtur quod
et hoc patet in ritu et consuetudine
ecclesie ab antiquissimo sancto Et in
primitiva ecclesia ita a sanctis patribus ille
modus institutus fuit uno patrum de
cantandi antiphonas apud grecos
inolauit exercitu beati Ignacii dum

theorum epi et discipli apostolorum qui
ut dicit Cronica hugardi guido
pro visionem raptus in celum vidit et
audivit quomodo sancti angeli participes horum
receptionem ymnos sic decantabat patet
ex multiplici ritu et consuetudine domini
cultus ecclesie testatur. Et cauillus
est esse quod vobis cumque in laudem
dei sensus maiore cum aliquali intel
lectu et cum advertencia eorum que can-
tantur consolarent ut animos cantancium
et audiencium et effugat accidia
que est secundum beatum Gregorium accidia est quedam
tristicia tradita bona spiritualia et divina
que congruit in mente faciendum. Unde dicit
Jacobi v. Tristatur aliquis in vobis
oret equo animo aut psallat. Ubi
dicit glossa Crebro psalmodie dul-
cedine noua tristicia depellitur et
Exemplo dicti David addit Exo-
ultabunt labia mea cum cantauero
tibi et ita repletur internis gaudio
cum cantauero tibi quod est in labiis
meis exterius apparet habundancia
gaudii interioris. Et dicit Orientis et
quia sensus dei non gaudet in figmentis poeticis nec in cantilenis
secularibus. Sed in laudibus diuinis
Volis est cantus addit laudem
ordinate et devote sensus delectat
animum et ad maiorem excitat devo-
cionem animi quoque adtraticum et
audiencium diuinius mentem sinceram
verborum que cantantur et casus fundique
intellige pro qua si sancte tantum
quanto raptim et celerius proferant
Deinde tantum est locus beatus Augustinus dicit
[illegible] plebat uberrime in ymnis
et canticis ecclesie et quando voces in
influebat in aures eius et eliquabatur
veritas in cor eius. Et iterum in libro
confessionum dicit Recordor lacrimas me-
as quas fudi ad cantus ecclesie tue
domine in primordiis recuperate fidei
mee. et nunc ipse commoveor non
cantu sed rebus que cantantur cum liquida voce co-
nvenientissima modulatione magna instituti
huius utilitatem. Rursus agnosco
fluctuo cum inter periculum voluptatis sed au-
dium et experimentum salubritatis
magis quam adducor. Nunc quidem
irretractatam sententiam proferendo cantandi
consuetudinem approbare in ecclesia ut
per oblectamenta aurium infirmior animus
in affectum pietatis assurgat. in ipsis enim
sanctis dictis religiosius et ardencius
sencio moueri animos nostros in flammam
pietatis cum dulciter cantatur. Et in
prologo psalterii loquens de institutione
ordinem ecclesie per decantacionem psalmorum
dicit ibidem Augustinus Uel mandi magni
sapiens institutum videns enim spiritus
obluctatus ac resistentes ad virtutes
humanum genus et ad delectationem vite
huius magis inclinari quam adduci enim
iter eorum delectabilibus modulis
cantilene vim sue doctrine per-
miscuit ut suauiter carminis intercedere
audiens et diuinis sermonibus utilitatis
impetrat que ab re mi psalmorum nobis
per modulos optata sunt carmina
Ex quibus patet quod utiliter et salu-
briter institutum est in ecclesia publicas
orationes exerceri cum cantu dummodo istud
agatur devote modeste ordinate
et taliter quod fideles ex hiis ad de-
vocionem excitentur et [illegible] reputatur
superfluus et nimis curiosus et

In summa fratris ... et in quadragesimali Roberti ... folio 2° de ...

secularis et lascivus dissonantie et huiusmodi
que magis distractionem hominum et delectationem
vanam auditus operantur quam inde
devotionem fidelium excitent. quod ex-
citari solet per verba divina con-
tata intelligibiliter. Et non per modulos
nimis artificiatos qui non nimis taliter
articulatis exprimuntur ut non sacra verba
divine laudis percipiantur sed tantum
sonus cantationis audiatur sine reprehen-
hensibile cum utique. Unde beatus Augustinus
dicit decimo confessionum. Cum mihi accidit
ut me amplius cantus quam res que
canitur moveat penaliter me peccare
confiteor et tunc mallem non audire
cantantem. Et beatus Jeronimus super epistolam ad
ephesios. Cantantes et psallentes
deo in cordibus vestris dicit. Audiant
hec illi quibus in ecclesia est psallendi
officium non voce sed plus corde cantandum
est nec in tragediarum modum guttur
et fauces leniendi sunt medicamine
ut in ecclesia theatrales moduli audiantur
et cantica. Ubi et beatus Gregorius magis-
ster reprehendit eos qui in choro cantant more
theatrico. sed nimium faciunt in cho-
ris autem quinimmo dum cantant non
ad devotionem sed plus ad ostentationem
sui et aliorum delectationem provocanda
Et sic est decantandum sicut intelligendum
est de aliis gestibus licitis et cerimoniis
exterioribus quibus in orando et in
divinis utimur. quos ritus et quas
cerimonias ecclesia instituit ad obser-
vandum aliqua sancta aliqua facta
et agenda a fidelibus ut per illa ex-
teriora et sensibilia alliciantur homines
et frequentius intersint divinis et
excitentur eorum mentes ad devotionem

vehementius laudandi. Huiusmodi sunt
pulsationes campanarum cum processionibus or-
natus ecclesie vestes sacerdotales.
vasa altaris ~~...~~ sacrata et huiusmodi.
que cum moderate decent et honeste fiunt
et fiunt sine vanitatibus sine singularitatibus
et levitatibus secularibus et mundanis si-
cut quasi ex quibus instituta sunt pro-
vocant animos fidelium de spiritualibus in-
struunt ad devotionem divinam altius
incitant. Nam secundum auctorem de fide
et legibus solet esse quod corpus corporalibus
et sensibilibus operibus agitur sicut est
et quia representationes spiritualium per que re-
presentationem simplices et indocti videant
per sensibilia signa instruuntur ad
spiritualia cognoscenda ut cognita
diligant et delectentur. Et per que
sicut veniat et iuncta sunt devote
neant. Et de decore illa sunt magis
in ecclesia ... ad devotionem proficiunt
Totus enim decor qui exterius adhi-
betur in ecclesia sic significat spirituales decore
qui interius in ecclesia esse debet in nobis
hic et ~~nobis~~ est qui in ... permittit
et omnibus optimis fiunt. Et ideo cum
huiusmodi sacra et cerimonias que in
dei cultum sensibiliter exhibentur ~~videntur~~
videmus nos sistamus interioribus
sensibus rapiatur animus ad spiritualia cogita-
nda. ut per decorem sacrorum vestium et
pluralitate colorum cogitemus varietate
multiplicium virtutum et gratiarum quibus
hic ornari debemus in nobis et secundum auctorem
vestimentis cogitemus decorem glorie
quo in celo summus induti tempore deco-
randi. In confessionibus vero sapientem
que profertur dominus intelligitur sapiens

dominum nostrum qui in tercio mense nos mo-
neamus nobis promisit et scitis suis exemplis
et certissimis documentis nobis etiam
verum ad celos ascendit. Et ait
etiam quod perfecta professio sequitur et
ordinate vnumquodque aliud quod dicit et pro
cedit usque ad vitam illius conformiter
reddi in eternitatis [illegible] quomodo patri
vita moris et doctrinas Christi domini
semper portauit habere domum [illegible] de sua
vita illius conformat et sic perficit de
virtute in virtutem eundo donec videat
celestem eternitatem ut sic videat faciem
ad faciem dominum. Nam in illud psalmi
ibunt de virtute in virtutem videbitur
deus deorum in Syon. Et sic intelligitur
de omnibus que in eternitate geruntur que ad hoc
ministerium fuit vt ea agentes aut in-
spicientes non solum ea que sunt in ore
sonantur auditorum in laude dei
ut per ea erigamur ad diuina et effici-
amur viri spirituales etc.

Scito exaudiet quod orantes
publice que ministris eccle-
sie pro toto populo deo offeruntur
non solum esse vtiles verum etiam
ac eciam exaudiri etc. Et sicut
quibusdam videtur orantes sonant de-
beant esse vtiles. Et vnde non quia
beatus Augustinus 2° libro de sermone domini in
monte dicit cum in digni sumus verbis
addere quid sit oracio in qua fiant
peticiones et ponit eam quam necessaria sunt
in qua peticiones eas. Et ita videtur quod
verba vtilia sunt in exhibitione
orationis. Sed beatus Augustinus dicit
dum oramus ut alios exaudiamur
non in dignitate verborum multis aut paucis
non enim ambicione verborum nos
exaudit deus qui semper paratus est
dare nobis suam lucem non solum visi-
bilem sed etiam intelligibilem et spiritualem.
Sed nos non semper parati sumus accipe-
re cum inclinamur in alia et rerum tem-
poralium cupiditate inferius tenemur.
Et ideo non exigitur a deo in digni verbis in
oracione nostra vel multis aut paucis
sed indigemus dicit Augustinus plurimum
cordis affectu et desiderio pro Christo
dicit glosa: Clamare ad deum est
magno cordis affectu et feruenti
corde deum diligere. Et reddit tanto
fortius clamare corde in auribus dei
quanto ore tacens. Vnde dicit psalmista
Clamaui in toto corde illum clamorem
cordis desiderio feruenti libenter
audit et exaudiuit deus. Sed
non fit solum spiritu verbis licet
aut ad hoc quod deus exaudiat preces
orantes non in dignitate cordis sui verbis
multis aut paucis indigemus tamen ad-
orantes in eis verba proferentes quatuor propter
quatuor proficiunt. Sanctus Thomas in 4° distinctione 15 q.
Primo ad excitandum nos verbis bonis
et deuotis ad intencionem mentis et ad
interiorem deuocionem qua prius orans
eleuatur in deum propter ea verba enim signa
siue vocum siue aliquorum factorum mo-
uentur homines et eis affectus attencionis
fit mentem quod et quanto maior
est huius attencio et desiderium et
dileccio ex qua fit. tanto oratio est
exaudibilior. Vnde tota exaudi-
bilitas est ex hiis. Secunda causa
propter quam orantes coniungimus verba est
ut mentem iam ad deuocionem et at-
tencionem excitatam ipsa verba volu-
tus studiane et teneat ne euage-
tur in vtilia et orans in penitencia

tare cum mente sua intencio nisi ad aliquid
speciale se teneat / faciliter fallat et
ad alia declinat / Vel simpliciter aut re-
tineat attenta ad verba / si verba orantis
affectui coniungat. Unde quod dicit glossa
Math. 6. cum hypocrite putant orationem me-
rituri dicunt addi verba / Verba et
tamen non aut quanta et qualia / de hoc
non potest dari regula generalis et
certa nisi quod homo tunc debet orando verbis
et tamen se talibus cum exquisita sunt
qualia verba percipit facere ad devocionem
suam et detencionis continuacionem et
oportunitate eo se iuvat et continuacionem.
Si autem orans percipit quod multitudo vocum
aut signorum distrahat mentem eius
cessare debet a verbis et orare deum
affectibus mentis. Et hec pluribus modis
quorum mens sine talibus signis est
sufficienter ad devocionem preparata.
Dicatur autem quod intelligenda sunt
de orationibus privatis et ad quas non
obligamur. In orationibus autem non communibus
que fiunt per ministros ecclesie in persona
tocius populi fideles oportet adhibere
vocem et aliquando in alta pronunciacione
Cum iuxta consuetudinem et ordinacionem
ecclesiarum oportet et verba adhibere
in orationibus ad quas in plerisque obligantur
Et si in orationibus privatis pater factionis
inferioris promote [illegible] fiet et orationibus
quas homo sibi ex devocione assumit
vel Bernardus [illegible] oportet qua oratio addat
verba et est ad recordacionem dei sicut
ut homo deo serviat cum toto quod
adeo habet scilicet mente et corpore quod non
vacet in homine. Certo aliqui va-
adiunt orationi vocali ut mundacia qua-
dam ab alia corporis ex vel sui menti

affectione et devocione. Iuxta illud
Psalmi: Concaluit cor meum et ex-
ultavit lingua mea. Et sepe cum
cum meis orationibus se devocioni atten-
dunt in fletibus et suspiriis et iubilis
atque vocibus inconsideratis prorumpit.
Sic ergo patet quod in oratione non in-
digemus verbis propter deum sicut oramus
sed indigemus propter nos et hoc prin-
cipaliter ad nos excitandi devocio et
anima fiat et permaneat attencior
ad deum quod orantes et ad eos pro quibus
oramus et in orationibus serviat quantum
ad illa iam dicta serviat sicut dicitur
habenda. Sicut tamen dimittenda quando
hec eadem impediunt etc.

Quartum dubium quibus
verbis in oratione sit utendum
et videtur quod solummodo verbis in
dominica oratione. Nam propter
hoc precepit dominus cum dicit: sic ergo
vos orabitis. Pater noster. Math. 6. Et hec
videlle [illegible] Tripanginii de
dominica oratione post alia concludit sic
Aliter ergo orare quam propheta docuit non
solum ignorancie est sed et culpe. Cum ipse
dixerit: reicitis mandatum dei ut vestram
tradicionem statuatis. Itaque dicunt
Waldenses heretici quod orando dici debeat
sola oratio dominica et quod deus non vult nos sic
aliis verbis quam in dominica oratione
orare. Contra Waldensium errorem
clare revelatur [illegible] scriptura. Nam
invenitur quod et prophete et sancti apostoli orando
sepius sunt usi aliis verbis et alia
orandi forma quam habeat oratio dominica.
Unde Luce 22. Dixit dominus: Ego oravi
pro te Petre ut non deficiat fides tua
Et Iohannis 17. Rogavit patrem pro

Quibus verbis sit in oratione utendum.

vel sollicite

discipulis suis dicens Pater sancte
serva eos in nomine tuo quos dedisti
michi ut sint unum sicut et nos Et
iterum dicit ibidem Non pro hiis rogo tantum sed
et pro hiis qui credituri sunt per verbum
eorum in me ut omnes unum sint sicut
tu pater in me et ego in te etc. Et Mathei
26 dicitur quod procidit in faciem suam
orans et dicens Mi pater si possibile est
transeat a me calix iste et multa similia Et
Item apostoli in oracione Mathie actuum
primo omnes orantes dixerunt Tu domine
qui corda nosti omnium ostende quem
elegeris ex hiis duobus etc. Unde
ergo ad dubium quod non oportet ut oratores
semper dicant verba in oracione dominica
porrecta non oportet quod semper solum dicant
illa sed eciam aliqua ut necessitas aut
requirit utilitas vel opus aut
affectum quod occurrimus. hac aut alia
forma verborum que nobis utilior fuit uti
possumus in orando Et notandum quod secundum bonaventu-
ram in 4° di. 15 triplex est oracio Prima
pure mentalis ut cum lingua non
movetur sed sola mens loquitur et
sua desideria et affectiones cordis coram
deo effundit Et illa species est oracio que
absque motu ... Et de illa
etc. dictum est Johannis 4° Veri adora-
tores adorabunt deum in spiritu et ve-
ritate Alia est oracio mere vocalis
ut cum quis verba format sed mente non
cogitat de hiis que dicit attendit
actualiter nec virtualiter ad sensum verborum
aut adorationis finem. Sed dum lingua
orat mens fabricat castra aut
ymaginatur montes aureos hoc est
cogitat vana et inutilia aut nichil
omnino ad illam oracionem pertinencia. Cuius
oracionis non est magna utilitas

nisi forte quod homo non tenetur resumere
oraciones quas sic implevit et quas dicere
tenebatur. Tercia oracio est mixta composita ex
duabus scilicet qua homo orat vocaliter
et etiam mentaliter scilicet attendendo ad sensum
verborum aut adorationis finem Et illa
oracio quia adversa sit fieri dupliciter Uno modo per
verba composita et usitata tamquam per ymnos
nos collectas et alias oraciones et
laudes usitatas et per quas fortasse
recitamus ut sunt in ecclesiis in oracionibus
et in psalmodiis publice et ipsa affert
magnum fructum et precipue ei qui
intelligit quod orat et maiorem tamen meritis
conqueritur intelligencia spiritualis Alio modo
illa oracio mixta fit per verba ex proprio
affectu formata ut tamen quis verbis suis quod sibi
tunc suus affectus suggerit aut verbis
alterius sive eciam affectui conformatis deo
loquitur cor suum coram deo quasi sensibiliter
prece effundens ut ei necessitates suas
exprimens aut peccata sua confitens
aut veniam postulans aut auxilium
implorans Et ille modus orandi est in-
terdum efficacior et frequencior est
oracionibus peculiaribus et privatis Ex hoc
quibus iterum patet quod non oportet nos
orando uti solum verbis in oracione dominica
porrectis sed possumus uti aliis quantum deus
est quando ~~[illegible]~~ in privatis oracionibus possumus
uti eciam propriis verbis quando intellectus noster
offert nobis. Sed quod in oracione dominica
ut dicunt doctores est summa comprehensa
sunt que nunc petere possumus et que cum nobis
dare decet Ideo addit sola in pe-
tenda quod in oracione dominica comprehensa
sunt debet esse in oracionis intencio
quibuscumque verbis eciam proferimus aut
qualitercumque eciam mentaliter cogitamus
Et hoc voluit Cyprianus in

auctoritas supra superius allegata. Vnde
Augustinus ad probam de orando deum
ubi dicit: Liberum est alia atque alia verbis ab
his que in dominica oratione ponuntur. cum tamen hoc dicere
et alia petere que in oratione dominica
ponuntur. Sed hoc quod petuntur
et pro nobis et pro nostris et pro alienis
atque pro inimicis sine scrupulo dubitationis
oranda sunt et petenda. Et ita non
obligamur precepto dominico ad ipsa
verba illa dicenda. sed obligamur
ad petendum a deo istas res que eisdem
verbis exprimuntur. Sic in eodem libro
dicit beatus Augustinus: Quecumque verba alia
dicamus que affectus orantis vel precedendo format ut clareat vel consequendo
attendit ut crescat nichil aliud sed tamen
non dicimus quam quod in oratione dominica
positum est si recte et congruenter oramus.
Est autem sciendum quod dominus et salvator
noster volens fidelibus suis congruentem
formam orandi composuit orationem dominicam
in qua comprehensa et conclusa sunt omnia que
fideles recte et venabiliter possunt petere
aut desiderare. Vnde Augustinus ad probam:
Si recte et congruenter oramus nichil
aliud petere possumus quam quod in oratione
dominica positum est. Et iterum dicit: Si omnia
precationum sanctarum verba discurras quantum
estimo non invenies quod non illa oratio
dominica contineat et concludat. Vnde
illa declarando. Si enim dicit: Clarificare
in omnibus gentibus sicut clarificatus es in
nobis. quid aliud dicit quam sanctificetur
nomen tuum. Si dicit: Ostende faciem tuam
et salvi erimus, quid aliud dicit quam
adveniat regnum tuum. Qui dicit:
Dirige gressus meos in semitis tuis.
Dirige gressus meos secundum eloquium
tuum. quid aliud dicit quam fiat voluntas
tua. Qui dicit: Paupertatem et divitias
ne dederis michi. quid aliud dicit
quam panem nostrum cotidianum da nobis
hodie. Qui dicit: Memento ~~domine~~ domine
David et omnis mansuetudinis eius. Et
si reddidi retribuentibus michi mala
quid aliud dicit quam dimitte
nobis debita nostra sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris. Qui dicit: Auffer a me
concupiscentias ventris. quid aliud dicit
quam Et ne nos inducas in temptationem.
Qui dicit: Eripe me de inimicis
meis deus meus. quid aliud dicit
quam libera nos a malo. Et sic per
omnia precationum sanctarum verba discurras
nichil invenies quod non in ista oratione dominica
contineatur. Et ita magister celestis
formam illam qua sic recte aliquid petere
possumus in eadem dominica oratione non
longa verborum conexione sed paucis
et brevibus verbis nobilibus tamen et
altis ac magnas sententias continentibus
pro magisterio comprehendit. propter
quod dicit Ciprianus in libro de dominica
oratione: Ipsa est oratio quam nos deus
incarnatus mortales docuit orare
qui pro magisterio omnem precationem nostram
in suo salutari sermone breviavit. Et quam
sit sermo de quo Ysaias dicit: Sermonem
breviatum faciet dominus in toto orbe
terre. Et iterum dicit beatus Ciprianus:
Magna sunt domine orationis sacramenta
quam magna et multa breviter
sunt ibi in sermone collecta ita ut
nichil penitus omissum sit quod non in precibus atque orationibus nostris celestis
doctrine compendio comprehendat.
Ut itaque dicamus: Mira que nos adeo

et similiter modicus ...

demumque petit et que docet cum nobis
dare per tantorum brevitatem compendiosa at-
tente conspiciat et sic eum orando
abstineat. Voluit enim deus omne
verborum ab eo petendum in oracione qua
ipsemet filius tradidit spacio verbis
et sermonis concludere complexus multas
causas rationes. Sequitur de causis pau-
citatis verborum orationis. Primo ut co-
hortet et tribuat fiducia fidelibus cito
impetrandi omne quod rite petunt.
Fiduciam enim dat cito annuendi qui
breviter vult rogari etc. Secundo
ut facilius discamus eo paucis hiis
verbis res illas nostras de quibus
nos instruit orandum esse. Nam
ut dicit quod qui orat et quibuscumque
aliis et quibuscumque orationibus pro-
lixis tantum hiis paucis verbis con-
tinetur. Tertio quibus est paucis verbis
et brevibus non opus esset ad eum
qui omnia novit. Sed fuit nobis
data ut affectus qui cum deo agit
distet magis verbis quas oraret
qua verbaque diceret. Quarto ut
omnia pro quibus orandi est per pauca
verba dicta memorie facilius co-
mendamus. Unde Cyprianus. Cum dominus
noster ihesus christus omnibus venit et col-
ligens doctos pariter et indoctos
omni etati precepta salutis edidit
preceptorum suorum fecit grande con-
pendium ut in disciplina celesti
discencium memoria non laboraret
sed quod esset simplici fidei necessarium velociter
disceret. Quinto ut prudencia eorum
in celestibus mireretur de profunditate
misteriorum et multiplicitate rerum tanta
verborum paucitate comprehensarum. Sexto
ut hec dominica oratio que per sui bre-
vitatem facilime addiscitur et facilius
memorie retinetur frequenter dicatur
sine fastidio et cum maiori atten-
cione et devocione sepius repetatur
atque mens volatilis est et multi-
tudo verborum non nunquam distrahi potest ita
ut ante finem orationis sola lingua
loquatur totus affluat et ad alia
primitus deflectatur. Septimo ut
de eius ignorancia nullus adultus excu-
set eo quod tam brevis est et tam facilis
sit et ideo non nisi culpabiliter ignoratur.
Octavo ut audiatur quod non in
verborum multiplicatione sed in mentis
devotione consistit virtus orandi.
Nam ut dicit Augustinus ad probam
Absit ergo hoc negocium plus gemi-
tibus quam sermonibus agitur plus
fletu quam affatu. Ex hiis et
similibus causis oratio dominica in qua com-
prehenduntur omnia que adeo congrue de-
siderare possumus dedit nobis sub
paucis et brevibus verbis ihesus christus
dominus noster qui cum patre et spiritu sancto
vivit et regnat deus in secula benedictus Amen.

Pater noster
qui es in celis. Ubi supra.
Oratio qua dominus et salvator
noster voluit per discipulos
et per alios fideles suos deum ro-
gari duas continet partes principales.
Prima capta benivolencia eius
qui rogatur. Secunda ponit petitiones
nobis caras rerum quas ab ipso postulamus.
Et ista secunda pars incipit ibi
Sanctificetur nomen tuum. Sicut
enim qui vult rogare hominem primo
incipit a laudibus ipsius petendi.
Sic et dominus fideles suos docet facere

Margin: vide

Margin: De causis paucitatis verborum orationis — primo

Margin: 2o — ad dicta — 3o — 4to — 5to — 6to — 7mo

De hac eciam in quidem Lengenburger in fine post amen

sed ut deum orare valeat incipit
a laudibus eius. Apostolus quod dicit dominus
in decretis manifestum dico michi si ro-
gare volueris dominum et si accipias
dampnum quod peto nunc arrogans vi-
deo. Apostolus quod sapientes oratores
hanc tenent disciplinam quod inci-
piunt audientes laudibus et cum
fautorem sibi presentem et benivolum
faciat tamen in terra hac quoque
est consuetudo sacre scripture sic
enim moyses volens deum rogare
ut populum suum deliberet premisit
laudem dei. Exodi dicens Dominator
domine deus misericors et clemens pa-
tiens et multe miserationis et verax
et sublingens petitiones. Quia humilis
dixit sicut veni gratiam in conspectu
tuo domine absterrunt contrarias
nobiscum. Et similiter in pluribus aliis
scripture passibus et locis. Vita eciam
a domino sumgessisti facere oracione dominica
in eius exordio pro benivolencia
captanda non aliud docuit nos nisi
dicere Pater noster qui es in celis. In quibus
est verbis nobis fiducia petendi a deo data
ex duobus. Primum ex consideratione
magne dilectionis eius quod petimus
erga nos quod nobis bonum dare vult
et hoc tangitur cum dicitur pater noster.
Secundum est consideratio potencie et
maiestatis qua illud quod petimus
dare potest et ita innuitur cum dicitur
qui es in celis. Itaque prima pars prime
dominice orationis quae est tanquam prohemium
eius qua captatur benivolencia eius
a quo petere volumus duas habet par-
ticulas de quibus nunc dicendum est.

Rogemus ergo matrem virginem ut nobis
impetret gratiam qua adiuti illud
salubriter faciamus et pro quo eam salu-
temus angelica salutacione dicentes
Ave maria etc. Et primo de prima
particula prime partis quae dicitur
Pater noster. Et est notandum quod deus pater
noster est tribus de causis. Primo quia accepimus
ab eo nostre gratie et glorie. Est enim pater
noster esse naturae quia corporaliter creavit
nos et animam ad ymaginem et
similitudinem suam quae incomparabiliter plus
est quam quod pater carnalis nobis generat
... materiam tamen ex corpore ministrando
et insuper corpora sua nos
nutrit et gubernat. Secundo
est pater noster quia nos per gratiam adop-
tavit in filios ut essemus coheredes
naturales filii sui in eterna hereditate.
Unde ad galatas quarto scribitur Itaque iam non est
servus sed filius quod si filius et heres
per deum. Et ad romanos octavo. Si fi-
lii et heredes quidem dei coheredes autem
christi. Tercio quia nobis invenimus vitam
apud patrem primi parentes ipse nos
regenerauit ad vitam iusticie in sanguine
filii sui et nobis meruit vitam glorie.
Et dicitur aliter quare dominus noster cum
docuit nos orare a principio eum
eiusdem sic orantes iussit nos dicere
Pater noster potius quam dominus noster cum sit
dominus magis videtur esse nomen
timoris et reverencie quam patris. Videtur
quod hoc fecit dominus multis de causis.
Primo ut copiose nobis ostenderet
quod dominus sibi servire non timore
pene sed servi dominis suis serviunt.

sed debemus ei ~~servire~~ servire ut boni
filii ex toto patri ex amore et ex filiali
timore. Debemus 2° addere servilem
timoris affectum quia si videret se casti-
garet si ad eum se aliquis vitat abscon-
dere recedamus sicut servi ~~quando~~ a dominis
punientibus fugiunt. Sed cum adhuc
filii ut dominum amore inherere ac servire
3° ut exhortacionem mutuam ad fratres in
amore ad omnes homines habendam. Non
enim dicit deus meus pater noster tuus
tantum sed dicit pater noster ad significandum quod est omnium
pater. Sicut enim homines unius patris
ita debemus nos cognoscere esse invicem fratres
et exhortacionem mutuo ostendere fidelitatem et
fraternitatem in amore dilectionis cum natura in-
clinat et ratio dictat ut veri filii
unius patris tenerius se diligant
efficacius se iuvent et adversa sibi
mutuo compaciantur. 4° ut per hoc
tollatur ab omnibus causa superbie ut
scilicet divites et nobiles non superbiant
contra ceteros. Sed noscant eos esse
fratres et non pares quamvis quo ad for-
tunam sint dispares. Et ideo dicit Augustinus
in de sermone domini in monte: Ammonentur di-
vites et genere potentes secundum nobiles
secundum seculum non superbire adversus pau-
peres et ignobiles quoniam omnes simul
dicunt deo pater noster. Quod non possunt ve-
re dicere nisi se cognoscant esse
fratres. 5° ut nos exhortacionem det et
causam magis conandi ad virtutes et
ad opera bona ut assimilemur in posse
tanto dignissimo patri. Ex quo enim deus
est pater noster et nos filii eius tanto
et omni virtute superior natus debemus
et nos qui gloriamur nos esse filios

eius conari. Et hoc est quod dicit Augustinus et
Cyprianus ut ei in eius virtutibus
assimilemur quia quanto in hiis similiores
sumus tanto sumus perfectiores et tanto
eciam feliciores. Et debemus per talem
assimilacionem addiscere ostendere quod sumus
sui veri et legitimi filii. Debemus
enim tales patri non indigni fieri
tanto patre. Sic enim vile et ~~ob~~
opprobriosum est esse filium magni et
excellentis viri in virtute et sanctitate
et non monstrare in moribus suis de
excellencia et probitate patris sed
heremorum degeneres et viles. Sic
indignissimum est quod homo in quem omne bonum
procedit a summe bono universum talem vocem
et faciat patrem suum et non ostendat
in moribus in quo deo patri suo aliqualiter
assimilatur. Et nota illam assimilacionem hominis
ad deum quia triplex est assimilacio. Una que
recedit a deo. Alia que accedit ad
deum. Et tercia que sistit in deum. Prima
est malorum de quibus mali sunt illi qui
volunt esse similes deo pallioribus
presidencie ut sicut deus omnibus preest ita
ipsi ambiunt aliorum status presidenciarum
aut volunt deo esse similes per magnitudinem
potencie et singularitatem reverencie quia appetunt
et presumunt sibi diversos exhibere honores
pro sublimitate opulencie et prosperitate
huius seculi. Tales non inveniuntur filii
quia ipsi efficiuntur ipsi deo acceptabiles
sed quasi sunt filii luciferi. Cuius
dixit: ponam sedem meam in aquilone
et similis ero altissimo. Et ~~omni~~ secunda
similitudo est bonorum viatorum et consistit
in participacione similis virtute virtutibus
dei que sunt iusticia vera et libertas
prudencia sapiencia et cetere digni-

tatos virtutu que per plenitudie
in eos fuit et deriva est participatio
eam tantum a tenali De hac in
telligitur id bti Aug. 8. de trin.
Vo lo. in medullis fit plenitudie at
tendit Et ita intelligit de filio nunc
apparuit illi plenitudinis tendit ab eo
gratie et veritatis plenitudine voles
ergo fieri fidelium addam dixit luc
6. Estote misericordes sicut pater vester
misericors est et cetera similia que ibi
continentur Ideo Christus plenitudo bonorum
de qua sumit omne Joh. 3. Omnes
qui apparuit gloria sua sollempniter
Ideo intelligitur de assimilatione qua sicut
clara et specialis beatifica visio inter
videntem et visibile fit divina visione
qua assimilatur propria conscientia sancti
Similitudo propter dicitur pater noster qua
deus noster ut per hoc ostendatur ex
cellencia propria patris super omnes et
indicium quia amplius deus est antiquus
dominus et sanctus tamquam servis suis et
Nobis autem nunc loquitur hominibus tamquam
filiis suis notatur Et hoc vult Aug.
in sermone de dominica oratione Deus multa quidem
dicta sunt in laude dei que per omnes sacras
scripturas varie late et diffusa po
terit quibus et considerare tu hec multa
tu reperit preceptum populo Israel ut
adderet dicerem pater noster aut orarent
patrem deum Sed deus ipse eis dominus
sicut inimicos et similes tamquam servientibus
Sed populo novi testamenti ut pater Et
Et ut ista in principio orationis sue
ponat sibi percipit ut dicit sic
orabitis pater noster Et ideo ut ex hoc
grandis fiducia daretur nobis impetrandi

addere quod qui vite et ronabilitur tamquam
fideles filii petentes a domino deo patre
nostro magna enim confidencia
datur assumentibus fideles derogans
audicione omnibus que debite petierint
quia pater est nomen pietatis et naturalis
amoris ad filios Unde dicit Cyprianus
Deus magis pronus qua nos volunt
se dici ut nobis fiducia daretur ad
petendum et sperandum magna in petitione
Servi enim non semper impetrant
quod petunt qui plures non confidunt qui
ad honorem domini sed ipsi ad honorem
proprium petant utilitatem Sed isti
sunt veri et legitimi filii Et ideo
semper impetrant quod petunt et cetera Et
dicit Aug. quod per principio datur in
petendi quod petituri sumus tu prius
qua aliquid petimus tantum magnum
donum accepimus ut fruamur Unde
ut iubeamur dicere pater noster Et
Enim non debit filiis petentibus cum
hoc ipsum enim debit ut filii eius
Et est notandum quod dominus tradens nobis
orationem dominicam non docuit nos in singulari
dicere pater meus Sed iussit nos
in plurali dicere pater noster ut per hoc nobis insinuaret
ut ipse non dicat perfecte orationem quod
quilibet libenter dicat pro alio oratione
libenter et caritate tamquam proprio fratre
et debet eum ubi potest diligere ut
fratrem et diligere propter quod dicit Cyprianus
deus noster pacis et unitatis magister noluit
sigillatim ut privatim precem fieri ut
tu quis precaret non enim tu conceperit
Est enim nobis commune oratio ut deus unum
cum voluit pro omnibus orare quia in
uno ipse omnes portavit Et Cyprianus

Nota quod de[illegible]
[illegible] non
docuit [illegible]
in singulari [illegible]
pater meus

+ magis quam in aliis locis propter hoc quod in celo

dicit ut decoratio naturas tegit particulares
caritas firmitas confortat dulcor at-
tamen divine eius non qua naturas transmittit
sed qua caritas firmius commendat. Et de
forma particula illius superius pertinens est.
¶ Sequitur particula 2a cuius forma
talis: Deo gratias. Celum celi
etc. Ubi notandum quod duplices sunt celi, quidam
corporales quidam spirituales, et de utrisque
potest intelligi. Deus enim in utrisque aliquo
modo habitat. Celi corporales sunt illa
celestia que super nos videmus que sunt
corpora incorruptibilia ornata stellis
lucis et influxu. Cum ergo dicitur Celum celi, cum
dicimus Celum celi non intelligendum
quod deus sit ibi diffinitive aut com-
mensurative sive circumscriptive tanquam
in loco et quod plus sit ibi scilicet in celo
quam non alibi. Talis enim locabilibus et
determinatis adiunctum solum est quia quan-
titative quam limitatum est. Deo autem quod
est simpliciter immensus [illegible] est illimitatum
est ubique. Est enim in omnibus rebus
non tanquam inclusus inde quod dicitur Job 11.
Excelsior est celo profundior inferno.
Longior terra mensura eius et latior mari. Quod dicitur quia penetrat
quam deus corporis lineamentis
extendatur. Ideo beatus Gregorius sic
exponit: Celo est excelsior quia in-
circumscriptione sui supra se spiritualissimi
et cuncta transcendit. Inferno pro-
fundior quia transcendendo omnia sub-
vehit. Terra longior quia cunctis
modum [illegible] sic circuit et excedit.
Mari latior quia rerum temporalium fluctus
sic regens possidet ut hos sub-
[illegible] potentia et presentia coangu-
stando circumdet. Sic ergo patet

quia et celum celorum non tanquam inclusus

Longior terra mensura eius et latior mari

quod deus non est in celo diffinitive
aut circumscriptive sic quod non sit alibi, sed est
ubique et in omni re ~~ubique~~. Et cum
in intentione scripture sacre [illegible]
celestis [illegible] specialiter tamen propter hoc deus
dicitur esse in celo quia maiora mira- +
biliora et sublimiora dei opera re-
lucent in celorum armonia et influxione
celorum inter se et in diviniore ad gu-
bernationem mundi sublunaris cor-
poralis ratione cuius relucet in celis
specialiter [illegible] dei dominium regitivum — divinum
dominium quia mediantibus celis deus omnia
illa inferiora corpora regit et gu-
bernat. Ideo et philosophi fatentur. In
primo metheororum dicitur: Inde ille
inferior contiguus est lationibus superioribus
ut omnis eius virtus inde gubernetur. Et propter
hoc ergo et propter corporum celestium nimiam
magnitudinem pulchritudinem influentiam
armoniam dei maiestatem et gloriam magis
exprimentem et insinuantem dei summi corporis
artificis clarius [illegible] nominatur
in catalogo creaturarum dominum laudancium
ubi specialiter dicitur de celo laudabilis
et gloriosus in firmamento celi. Et Sap 13°
dicitur: A magnitudine specie creature cog-
noscibiliter poterit creator eorum videri.
Dicitur deus specialiter in celis ipsis quia [illegible]
quod sit vere et in aliis et in omnibus. Et 2°
adhuc in celo supremo et empireo qui
est locus beatorum dicitur deus specialiter esse
quam in inferioribus celis eo quod in illo
loco scilicet empireo celo operatur deus
excellentissimum effectum et maiorem bonum
quod deus communicat rationabili creature.
Ibi enim se ipsum ostendit clare facie
ad faciem et eis operatur beatitudinem sempi-
ternam. Et est ille modus aliqua

Dan 3° benedictus es in firmamento celi et laudabilis et gloriosus [illegible]
et in catalogo

plenitudine in nobis sit cum anima humana est, et taliter tota in qualibet parte corporis humani. Et tamen dicitur principaliter in corde esse quod ibi principaliter operatur quia est fons vite nostre. Sic et in proposito de domino deo qui licet sit in domo vel non possibili est aut esse et dicitur in isto non est. Dicitur tamen principaliter esse in eo loco propter opera sua que sibi magis vendicat et maiora operatur ibi quam in aliis rebus corporalibus. Secundo cum deus sit ubique cum dominus docuit nos in principio orationis dominice dicere sibi qui es in celis. Et hoc ideo quia sicut supponit ut sciatur sicut hic preterea celestem et corporalem celum excedat se terrenis rebus substantie illis sed quod preterea habet in celis. Et hoc ideo ut dicitur in collationibus patrum et ad istam regionem in qua patrum terram commorari faciunt summo desiderio properemus. Alii sunt celi spirituales et ille sunt in animabus sanctorum iustorum et sic aliquando ut sepe dicitur et deus sit in omnibus rebus vere et realiter in multis tamen spiritualibus celi est et habitat quedam modo speciali quo non est aut habitans aut in in animalibus sanctorum habitat enim in spiritu et iustis per unionem sanctificationis qua illis illabitur et apud eos manet ut dicitur Joh. 14. Et est possim sanctificationis quod in ipsis est gratiam infundendo de hoc loquitur Augustinus in libro de sermone domini in monte. Deus qui est in domo tamen applatus est pater cum in domo est terra est et interram ibi est. Sic igitur animas iustorum celum dicitur sicut iustus enim dicitur templum domini sanctum est quod

est in ipsis nos quasi propter hoc in templo suo habitat deus sic templum dei sunt vere dicitur deo qui es in celis id est qui es in sanctis et accommodatissima est illa similitudo ut videatur spiritualiter tantum interesse inter iustos et peccatores quantum inter celum et terram. Hec Augustinus. Et est triplex modus quod iusti propter tria dicuntur celi propter tria dicuntur celi. Primo propter spiritualis ornatus pulchritudinem sicut enim celum corporale ornatum sole luna et stellis sic anima iusti ornata est et tamen virtutibus et operibus bonis. Unde Bernardus super Cantica: In celo spirituali sol est intellectus luna fides stelle virtutes. Et sicut stelle de nocte lucent in die latent sic vera virtus est que in prosperis non apparet in adversis. Secundo anima iusti dicitur celum celestis conversationis celsitudine. Unde ut predixit Augustinus in de sermone domini in monte dicitur tamen spiritualiter interesse inter iustos et peccatores quantum corporaliter inter celum et terram et hoc accidit ex diversitate affectum. Nam affectus iusti est circa ecclesiam. Iuxta illud apostoli Nostra conversatio est in celis terrena conversatio de quo in psalmo dicitur Oculos suos statuerunt declinare in terram. Tercio anima iusti dicitur celum propter divine inhabitationis sanctitatem. Habitat enim dominus in iustis quomodo spirituali ut predicitur et est in ipsis spiritualibus celis quos inhabitat deus operatur talia que videmus in celo corporali. Habet enim celum hanc sanctitatem in motu huius tamen respondet ea in sanctis deus sanctitate in virtute vigorositate huius [illegible]

cm i eis illuiat itellcm sermo
uendo ardorem reglat affcm ordi-
nando amore influit ad psecm mi-
strando vigorem Ex hiis dictis
colligit q licet deus sit ubiq pnci-
aliter tamen in celi materialibus eo q ibi
maior est eius corpal affectus op-
magnitudie pulchritudie armonia
operacione et bn̄ celos adiuicem int
se et q ho[c] q celos mouet taliter ad
sectm motalium et ad gnale regimē
tamus i sancis pnt Et dr adhuc
spualiter e i supmo celo scz empiro
eo q ibi facie sue maiestatis clare
ostendit i tellectualibus oclis omn beatorum
Et 3o e inter spualibus i i horibus
celestibus 3 iuxta a sctis qb i habitat
speciali qd no nunc pgram ut in
fine eos i hitat psebria glam qui
nos pducat ihus xpus dns in-
qui cu pre et spu sco vivit et
regnat unus deus in secla bndicta

Sanctificetur
Snom tuum Inspiciedi pte
dcm est qd sit q petit
q sit in i ubi hitet
p inacio Nunc videndum e q sunt
nos petendi Et gra i orone dnica
sequitur Sanctificetur nom tuum Ubi in
cipit 2a pars principalis oronis dnice in
qua ponunt 7 pticiones q bus
petimus nob conferri bona et a nob
remoueri mala Et tn hec diui-
illa po i 3 pticulas q ptebunt
porcio pma peticio q tangit
i ista pma pticla scz nome tuum
versatur circa bn̄ vm nram ab i-

talem et fine nrm ulti q e dns
deus et de hac dicendum est i pnti
Rogamus igit Sanctificetur nome
tuum Opter pmo videri q impetr
hac nom sancti tas i deo de quo
loquitur dns licamen sup libs duo
dedimus nobis finalit sic dicea
Scitas qdam dci ut fuoz e dicta
i ut pplc e dica qm mns i telli-
gentie e piras libera ab omni i nu
dicia cu i fragili ~~et ordo bonit~~
z i flecti li fini bn̄ irrecticudi et or ne
dinatas cospstens Eo quo patz q
pplz deus est scalissimus Unde cum
racionalis creatura quecumq fuint
suis viribus derelicte pnt ab eo
inferiori et a sua libera volunta-
te ad peccm declinare pnt ab exteriori im
pulsu ad malum flecti Et illa racionalis
creatura fieri pt q i flexibilis est
invertibilis iu sne osistit sicut 3o dr
Job Ecce qui seruiunt ei no sunt
stabiles et in angelis repit puitate
quato magis hij qui hitant domos
luteas qui terrenu hnt fundamentum con-
sumuntur velud a tinea Et scpti-
dicat 27 dcm Eccs Si illi ipi
in se sunt gmutabiles esse nequeunt q
nulla carnis i fini bn̄ definiunt qua
tenus hoies i bono ppmanere
constantes oporteant qs carnalis i-
firmitas aggrauans adpendit et cu
sui corrupcionis vicium i sometipis
gerant Vn abstinencia nonnumqn ve esta
vetita sciant. ab hiis dr aut vel ista
et ab liquitate ab omni prorsus alie-
nat et segregat deus iuxta Origenem
qui sup leuiticum omelia xij frus

Uos sit
c sitio/

super illud verbo sancti estote quia ego sanctus
sum Levitici. Et inquit ego sanctus sum id est
quia ego segregatus et longe separatus
ab omnibus quae voluerit sunt in mundo sive intra
immense et improportionabiliter excedentis
scientias in dei perfectionis et dignitatis
gratiae. Unde et ipse sermo in quo origines
graeca lingua qui dicitur agios quasi extra
terram esse significat et sic hoc nomen
sanctus de deo dictum significat eum omnino
separatum et ratione dignitatis a creaturis
omnibus quasi incomparabiliter magis abscondi-
tum in puritate et sanctitate quam longissime
distat celum a luto sive terra. Ex quibus
patet quod dei sanctitas est ipsius infinita
et immensa perfectio. Est enim sanctitas eius
ipsius omnipotentia aeternitas immutabilitas
infinitas perfectio infinitas altitudo. Commoda
et ... puritas ab omni immunditia et cui
nullum malum esse potest et cui nullum peccatum
et alia omnia que placent infinita sapientia
iustitia, unitas, largitas. Et sic de aliis
perfectionibus eius que infinite sunt in illo
et quibus immensa excellit singula-
rissima sanctitate et honorabilitate dei
dignitate ... quoniam omnis res et per-
sone ... ministerio divini honoris
apparate sunt et deputate ratione ple-
nitudinis sanctitatis dei divino ... ratione
... sancte et patres et deum publice
et ... apparere suis ... et
officiis orationibus et laudationibus ...
nibus. Et ... ab eo ... et talis
... vel personarum ministerium
divini honoris apparato et deputato
... sanctificato ratione
cuiusmodi ... deum ... in ...
... et ... docet enim.

honorificemus deo ... et dei filiam
honorificemus et honorificationibus et rever-
entiis que angelis et hominibus exhi-
bentur. ... sanctum nomen quod ... dicitur
in sermone domini in monte. Cum dicimus
sanctificetur nomen tuum non sic petimus
tamquam nomen domini non sit sanctum et quasi
petimus ut fiat sanctum quod ipse enim deus
ipse ... aeternaliter et immense sanctus est
et immutabiliter quia eius sanctitas non augeri
potest nec minui. Sed petimus ut nomen
dei sanctificetur id est ut ipse deus cuius
nomine nominetur sit redemptor creator
dominus deus et recta sanctificetur per nos ita
quod nos de eius sanctitate immensa vere sen-
tiamus estimemus et credamus recte
eam cognoscamus et iugiter meditemur
... predicemus. Et ipsum apostolus cum
immensam suam sanctitatem super omnia
amemus laudemus honoremus et laudabiliter
predicemus itaque cognoscamus et iugiter
meditemur quomodo cum omnibus ... iustis
et sapientibus ... perfectionibus. Et quod in-
finita sua sanctitate et immensa perfectione com-
placeamus et velimus eum sibi esse
... ipsum ... quod sibi bona
et sua bonitas et ipsum ... perfectionem super
omnia laudemus et glorificemus. Sic ergo
deus omnibus sanctificatur quia sua sanctitas a-
nobis firmiter creditur recte noscitur super
omnia amatur et ut ... ab omnibus
laudatur et honoratur. Et est simile
sicut inter homines solet dici ille magnificat
illum id est magnum facit illum tamen
non ... faciat ... cum magnum
noscit et dicit aut magna de eo dicit
similiter cum dicimus quod ... sanctum facit illa
id est quod ... sancta cognoscit aut dicit

de illo. Et sic tu petimus sanctificetur
nomen tuum in nobis domine da et gratiam de
nobis id est sanctificemus te id est da ut recte
credamus et vere cognoscamus et iugiter
meditemur tuam sanctitatem et infinitam
bonitatem et perfectionem et omnes tuas
laudes et innumerabilem magnitudinis
tue. Et quia supra dictum fuit quod inter
ceteras condiciones necessitas ad exau-
dibilitatem oracionis ut non solum petamus
verum eciam et conemur pro posse ad habe-
dum eam etc. Et ideo [illegible] expeditam
[illegible] tu quaeris homo debes conari
ad sanctificacionem bonorum operum quibus illa
meretur. Ita proposito tu petimus
sed ut eciam expressionem peticionis non solum
hoc solum a deo petere. Eciam ex omnibus
viribus ad hoc conari et agere sancti-
ficemus deum. Hoc autem maxime facimus
et sibi placabiles [illegible] nos sancti-
ficamus. Et ideo adhuc omnibus conari
debemus ut et deum digne sanctificare pos-
simus etc. [illegible] quod est sanctitas
[illegible] autem quod homo est [illegible]
[illegible] mundi et quod [illegible] Augustinus sic
[illegible] valet sic sancte id est
[illegible] Et sic pulchre dicit Augustinus
super [illegible] omelia [illegible] appellatur
[illegible] deo [illegible] illius
negociis secularibus applicavit ut ei
placeat cui se probavit [illegible] quod se-
gregatus est et separatus actibus et religiosis
operibus [illegible] vinculis et mundanis
negociis obligatus non [illegible]
super [illegible] que in celis sunt. Separa te
ab terrenis actibus. Separa te a con-
cupiscenciis mundi et tu [illegible] separa-
veris [illegible] omnibus [illegible] te
deo et non opere [illegible] tuum [illegible]
tibi [illegible] malicia et plus temple

[illegible] et dei ministerio vacat. Et sic
segregatus in lege dei meditare die
ac nocte etc. Sic [illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] sanctitatis [illegible] conari debemus
quod quanto illo modo sanctiores sumus tanto
magis deum et digne sanctificare possumus
[illegible] liberiores sumus a terrenis
tanto liberius elevare possumus animum
ad divina celestia meditanda etc. Et
quanto magis terrenis implicati sumus tanto
minus deum sanctificamus quia tanto minus divina
cogitamus propter quod dominus dicit Matthei 6. / quibus
Nemo potest duobus servire. Alio modo di-
citur aliquis sanctus quod est firmus ac [illegible]
[illegible] quasi sanctione [illegible] precepta dei
firmiter et plene observat [illegible] sanctus
quasi sanguine tinctus scilicet Christi [illegible]
[illegible] et contemplacione passionis eius
Vel [illegible] quod omnis qui sanctificatur per effusionem
sanguinis Christi super eos [illegible] iustificari
[illegible] Vel [illegible] quod antiquitus illi qui
purificari et mundari solebant sanguine
tingebantur ut dicitur [illegible]
In illo ultimo modo sanctitas [illegible] est quod mundicia
[illegible] adhuc quod ipsa mens applicatur
deo mens autem [illegible] inquinatur
quod inferioribus rebus iungitur sic que
[illegible] impuriore [illegible] deo
[illegible] quod mens [illegible] attrahatur
[illegible] ut superiori rei possit iungi etc.
Et ita patet quod mens sine mundicia et
sanctitate deo non potest perfecte applicari
In [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] et sanctimonia sine qua nemo vide-
bit deum. Et hoc sit dominum [illegible]
[illegible] illius [illegible] sanctificetur
nomen tuum. Et [illegible] sic deum sanctificamus
[illegible] et iusti [illegible] sibi [illegible]
[illegible] [illegible] bonorum [illegible]

non egent. Vel aliter potest predicta
exponi et secundum ea que sancti alij
viri exponunt. Primo nondum quare
Christus i. anchelaus sanctificetur nomen
tuum. Petimus ut nomen dei i. ut ipse
deus quicquid nomine nominatur et exponitur
sanctificetur i. glorificetur et a nobis ut dignum
est et debitum honoretur. Secundo nondum quod
sicut deus est super omnia et omnibus
diligendus ita vero ordine est eius
gloria ante omnia et omnibus honoranda
desideranda et petenda. Unde Christus
dignum est orantem deum desperantis
nichil petere ante patris gloriam. Sed
omnia eius laude preponere. Et hunc
ordinem docuit dominus nobis ponere tunc
in prima petitione orationis dominice nobis
docuit et iussit dei gloriam petere et
dicere sanctificetur nomen tuum i. glorificetur
Tertio nondum quod tunc deum glorificamus
quando tunc in corde recte deum cognoscimus
et ea de deo recte cognita firmiter credimus.
Cognoscimus autem deum et credimus quod
est omnipotens eternus immutabilis immensus
sapiens bonus misericors iustus iustus
cui nullum malum potest inesse et cui nullum
bonum in alijs potest placere. Et sic de singulis
i. mirabilibus operationibus et perfectionibus
suis. Quarto tunc glorificamus
tunc quandocumque eius perfectiones quas recte
de eo cognoscimus et firmiter credimus et
etiam magnalia eius beneficia et opera
nobis exhibita devote meditamur.
Quinto etiam tunc quando de ipso cognoscimus
credimus et meditamur ore in eius laude
prorumpimus. Et certe tunc quandocumque de-
monstramus exterioribus operibus bonis
et reverentialibus exhibitionibus et in-
clinationibus genuum flexationibus pro-
stracionibus oblationibus. Et sic de singulis
similibus et hoc ideo facimus ut
quandocumque exteriora tam vocem quam in
opere exhibita affectus interior exprimitur
in deum puta amorem filialem timorem
filialem subiectionem propter magni-
tudinis admirationem et ex huiusmodi affectionibus
bonis et etiam ut quandocumque etiam affectus
aliorum provocentur in deum. Secundo modo
exponitur. Unde illud. Completur
laus eius in ore meo. Animae lucis
fiat deo in me et per nomen cum in id
ipsum. Unde quodam dicitur. Nam tunc sanctificemus
ut fit iam quando ab intellectu nobis hoc
concedatur et tales nos faciat ut omnis
vita nostra et omnia que intra nos et
extra nos sunt ipsum glorificent. Itaque
intellectus noster de eo recte cognoscat et
firmiter credat quod est omnipotens et eternus.
Et quod cetera de eo recte cognoscimus et
firmiter credimus et omnia eius opera que
fecit a principio mundi et in eternum factus
est beneficia nobis exhibita nostra
memoria devote et vigiliter meditetur.
Lingua ea ob nostram loquatur et nostra
exteriora opera ea demonstrent sibi in
laudem et gloriam et admirationem affectus
provocationem indignationem et fervorem amoris
et alias pias affectiones et in eum. ad
insuper preciosum. Hec predicta ad
hunc aliter quidam ~~antiquus~~ antiquus
doctor. Cyrillus exponit dicens. Sanctificetur nomen
tuum i. non sit tua sanctitas tanti modo
ut ille totum nostram te solum vim
esse deum et omnis te laudet ut
doctor iussit enim Christus orare pro
emendatione totius mundi quando mundus
ante Christi adventum de dei sanctitate non
recte estimabat. Et Cyrillus aliter

pcres eos ad quos no puenit fides
ceteri put adhuc nom dei Et ubi
iudei viderit sup eos illuxit ipm
saluatore pui sicut e ceus ceteros Et ita
2m illos duos doctores supt vult
nos petere i has ptcla ut deus sti
ficet porbem i . pomibus abomibus
plus ceus z uerus deus habeat z ita
mundo innotescat ut ho no estimat
aliud sacrius q psmonis et eciam
ipm sup oia diligat timeat veneret
z ei obediat ut sic habeo deu sti
ficando i . ipm sctissimu pdicando dino
scendo a pfitendo sc ipos sanficet .
De 3a autem vult dos ms ab heretibus sti
ficari ut ipi eciam i tristice stificent
z pficiat . unde sc d deu 2m gradu
eorum z rone q̄ donorum Et unde sancta mater ponit
hos sup ysaia sz qd i ista ptcla
stificet nom tuu iubem petere ado
ut det uoce vocem celebri ut peorum
pdicatorum z doctrina aput omes gentes
scitas dei i notescat a unus verus
deus eis manifestet ut sic toto corde
conuersi fiat unu ouile z unus pastor
Glo 3o cum dicis sco tuu pt nom in
telligi fama a bona cotia de dno de
qz no quit accipit i scptura pro
pa ubi de opinione a fama z 2o ph dic
prmo Deus de dauid fecit b nom
grande iuxta nom magnorum q̄ sut sup
terram Et prouerbiorum . 2 . 2o melius
e nom bonu i . fama bona quam di
uicie multe Et 2m hoc petit h qd
nom dei i . glia dni dei extendat
ad omes homines z i eis finet Ex istis
pt colligi quatum q tu orantes d
stificet nom tuu petemus qd deus
hoc q gestamus z ordinamus a sibi attri
buamus quicquid z gestamus sit dignitas
z excellencie sz nom tuu i . petimus
ut porbem ab omnibus plus ceus et
verus omnipotens deus gstarsf non credant
aliud somacis aut gstomonis h aut
posse e z ut te sup omnia diligat
timeant ut venerant ut stitudo te
ipi ate intrinsice stificet z pficiat
Sanctificet nom tuu i . fama e glia
tua dilatet ad omnes z i eis firmet
z ut omes te glificet oia mite re
uendo z te sup oia extollendo
hijs uerbis petimus nom dni ab oibus
stificari z qui ita faciunt deu stificat
Et pnt iuste . Sed heretici qui nom
dni no stificat sz polluunt q omni sz
qui credunt res mundi i feriores age
z regi 2m solam fortuna uel fatu
Et non dei prudencia qui dixerat
de eis illud Job 22 Circa car
dines celi ambulat z nra no con
siderat Et dicit q constituerit res in
feriores sub dei ptate volu et
ordinacione . Sed dicebat i ipsa
dispone res eo qd quit i hoc mdo
homi miserias paciunt Juxta illud
apli 2 . ad thym . 3o . Omes qui
pie volut i xpo viuere psecucom
paciunt . mali vero quasi i hoc
pant ut i ps . dicit Ecce peccatores
z habundantes i sclo optinuert diui
tias Et Jerem . 12 . quid e qz via
impiorum ppat . bn e omnibus q pre
uaricant et i ique agunt Sed no
gsiderant tales qz pha statim re
spondet dicens Ecce simles qui h
operant gregat qi gregem ad victimam
Et stifica eos i die occisionis quasi
dicit 2m ps tales mli h signat
quasi vituli e pora tempe suo .

ccidant in mortem eternam. Item qua
qui divino nomine abutuntur in iuramentis
crebrissimis et in superfluis sermonibus et
frivolis locucionibus quibus expleant
aut quandam speciem consuetudinis apud quosdam
secundum Crisostomum. Contra
dei preceptum quod dicit Non assumes no-
men dei tui in vanum quod intelligitur non
solum iurando sed nec loquitur absque
necessitate aut utilitate aut alia racione et
oportunitate cum in talibus locucionibus veni-
endo contra singularem reverenciam et
specialem honorem quod nomini dei tanto
divino et tam tremendo et omnipotentissime ma-
iestati. Nam aut talis levis et vana
nominacio dei tendat in eius parvipensionem
potest exequamus servis. Servi enim su-
[illegible] regis aut principis qui cottidie
in conspectu eius assistunt valde solliciti cu-
stodiunt ne suis locucionibus quibus et
fabulacionibus quas rex audit nominent
eum communiter pro ipso nomine vel qui iurando
vel fabulando. Immo cum magno timore
et reverencia raro solum cum nobilis oportunitas
apposita audet principem eius propria
nominare. Sed ipso loqui tanquam quidem sit
de irreverencia et parvipensione eius contra
[illegible] magis homo cuius ora verba sunt in-
auribus tremendissimi. Nomen dei sui cum
magna reverencia et timore solum debent
nominare nomen dei sui etc. Denique tri-
stulti et increpati homines audent sepissime
ludere et leviter laborare fabulari
non advertentes quod deus sibi et actus
non voluit ludum nec parari iocum. Et
[illegible] non sanctificant sed polluunt
nomen dei et inhonorant deum etc.
Item qui nomen dei non sanctificant
ut debent sed polluunt sunt multi xpiani
qui per nomen dei scienter iurat et sic

dei vicium adducunt falsitatis. Que
magna impietas reverencia immo voluit doc-
tores super 3um sentenciarum quod qui per nomen
dei iurat falsum scienter quod semper peccat
mortaliter sive ioco faciat sive serio.
Item multi sunt mali xpiani qui tam perverse
vivunt et conversantur quod nomen dei [illegible]
et fides apud infideles blasphematur
et nequissima habetur atque contempta reputatur
immo tales mali xpiani et tam perverse
viventes retrahunt infideles a fide
xpi et a religione xpiana. Cum enim
vident tam multos malos xpianos tunc
timent ne forte omnes sint tales et
sic timent ipsis conversione et conversacio per-
ficiari ut vult [illegible] super 1o [illegible]
3o Super de inimicos meos fecit sui opprobrium
viris etc. Item multi sunt mali qui asse-
runt et approbant aliqui de deo dictum quod
sibi non convenit quod sit auctor peccati quod eo
auctore fiat quod deterior est. Vel ne-
gant a quo dico quod sibi convenit quorum
utrumque blasphemia est. Item alijs et
alijs modis polluitur nomen dei sive
xpe tamen et [illegible] nomen xpiano et xpiano
nomen afferri et nomen virtute carnaliter
ut ipse modis supradictis duobus sanctificetur
quod sic sanctificando nos in nostra per-
fectione sanctificamur et iustificamur et simul
mereamur gloriam semper in vita quod nobis
concedat qui sine fine vivit et regnat etc.

Adveniat regnum
tuum. Item 1a peticio 2a peticionis
sequitur. Dicitur oramus quia
fideles ad celestis regni statum orando
aspirant. Dicitur enim apostolus: Sibi presenti
regnum celorum et sibi formaliter bea-
titudinem adventure de quibus peticione ex-
posicione [illegible] est secundum Bogemi igitur

rex ut nobis adesse et perveniret gratiam ergo
Adveniat regnum tuum. Circa huius par-
ticule verba intellectum turpiter imo er-
raverunt aliqui heretici scilicet manichei
et luciferiani. Manichei namque ponunt
duo principia scilicet regem unum bonorum alterum malorum
scilicet lucis et tenebrarum ut supra tactum est a quorum
certe posse supprimere quod rex dei lucis ut
dicunt contra [illegible] cum principibus dei
tenebrarum tanquam hostes habeat tamen
adversus lucis et finaliter adversus tenebrarum.
Et ita dicunt isti orandum esse cum dicimus
Adveniat regnum tuum ut omnes partes
lucis quas perdiderat in illo bello contra tenebras
pugnante reddantur ei ut presens et
perfecte regnet super omnia que sunt lucis. Item
Luciferiani vero qui dicunt luciferum
fuisse deum et quasi violenter et iniuste per
deum qui nunc regnat missum tanquam potenti-
orem nisi adherentibus de regno suo
expulsum fuisse et ab eo teneri vinctum
usque ad finem mundi tunc solvetur lucifer
[illegible] et proiciet ad infimum regem istum.
Videte quanta perversitate et stulticia
perveniunt heretici cum in istis sunt infideles
adversus gratiam [illegible] isti [illegible]
suum errorem [illegible] articulus Adveniat reg-
num tuum petunt quod regnum luciferi adve-
niat sibi et ei restituatur. Ista sunt
deliramenta et frivole fictiones et fabule
atque blasphemie ut luce clarius deduxit
Augustinus contra hereses [illegible] sunt tam
fatui et deliramenta et tam stulta fig-
menta que non sunt digna aliqua alia re-
probacione quam derisione et quod cum illis
stulticiis deiciuntur. Quarto intellectum
huius particule Adveniat regnum tuum. Est
notandum secundum Augustinum in de sermone domini in
monte quod hoc scilicet Adveniat regnum
tuum ita dictum est quasi dominus nunc non
regnet vel quasi nunc non regnet

immo ipse enim semper et ubique regnat
quia omnia sunt in sua potestate ut nichil fiat
nisi quod ipse vult fieri et permittit. Et huma-
nis super omnia et semper regnet. Id
tamen non omnibus constat [illegible] multi
enim multi non cognoscunt aut non cognoscebant
deum omnium dominum. Sed deos deos credi-
derunt dominos mundi esse et regimen
eius in illorum consistere voluntate. Pe-
timus ergo hic secundum Augustinum ut Adveniat
regnum dei id est ut dei regnum quod semper
est et fuit et erit omnibus manifestum et
evidenti fiat quod ubique et semper regnat.
Et factum erit in finali iudicio cum ipse
dominus cum magna potestate et maiestate ap-
parebit tunc enim pendentibus reorum op-
pinioni apparebit universale suum dominium
super omnes quia ad sonum tube celum et
terra movebuntur et omnes mortui re-
surgent et omnes tunc cognoscent dei omni-
potenciam in premiis bonorum et malorum et
misericordiam in remuneratione iustorum. Ista ergo
omnibus deus super omnia regnat ut pre-
dictum est. Sed ante iudicium generale non
apparebit tam clare quia ante illud non
erit plena obediencia omnium bonorum
et punicio omnium malorum. Sed tunc scilicet in
finali iudicio et per [illegible] in bonis
omnibus divine voluntati sine omni resistencia
et sine rebellione ad [illegible] obediencie
erunt et multi homines et angeli mali id est
demones per dei iustitiam erunt manifeste
depressi quia omnes deus facit divina voluntas
et nulla contra ipsa voluntas effectum debi-
tum perfecte et clare omnibus ostendetur
quod deus regnat regnavit et eternaliter
regnabit. Et hoc est quod dicit apostolus
ad hebreos 2o Omnia subiecisti pedibus
eius. In eo enim quod omnia ei subiecit nichil
dimisit non subiectum ei. Nunc autem nondum

et i rei iii

videmus sbicata ee ei. supple. quam co-
pleto finali iudicio et fca gsuacone
seli erit ei dnia subita pp qd reg
dei tuc dicat advenisse qn omnibus
pungatis sli dei erit regnu dei pri
et adbtificam fructam sci et i dividue
fint tuc sci et iusti qsi sctes iusticiam
dei i punicone malorum et iras i pre-
miacone bonorum dicat alla quia reg-
navit dns deus nr omnipotens gaude-
amus et gaudeamus et demus gloriam ei ut
het apoc. 19º hoc e regnu speciali
gsumacio qd hac peticione devote no-
mis adveire rogat asedelibus cu dr
adveniat regnu tuu quoque sepe
illius peticionis ptz qual esse debeat
ovamus erg apure gsic. quoque conti-
rogat iudiciu dei sup veire cu bn
nesciat qmo iudicabit et sed cum
ondit se dedere gsidere qui i hac
morli statu iudiciu supplicat ad-
veire Non em licet cu impiis con-
depnari sed confidens de dei gra et
demitis suis coptat ad eo i iudicio
coronari et sic reus uellet iudiciu
differri sic iustus spiriciat spens auxilio
iudice gaudet iudiciu appropinquare
qmodo ex hiis exponit aptica illa
sequo nond gsiliat sic deny e deus
sit rex et dns omi ubi ipe tamen
bonorum qui sibi madatis obediunt rex
e et dns pprium specialiter qsi et in-
hitat sctificatis et dat eis gram
et iuuat ad opa bona sed in malis
aut regnat dyabls caro et mudus
eo qd illis mli sui et ptis
corpos et gsiliis obediunt pp qd dyabls
princeps huius mudi i. hominu mudanorum
et mudana i ordinate diligenciu
Petimus igitur ut adveniat regnu tuu
i. regnes tu deus ita nob ut tuis
pceptis et stis consiliis i omnibus pareamus
et desistant i nob regnare demon
caro et mudus itaut sibi no obediamus
corpus i iquis suggestionibus Ideo dic
qd btus Gregorius gnalit ptracius mudi
petimus regnis ut sez dyabls i mudo
regnare desistat ut i uno quoque regnet
deus hic regnet primum i hoc morli
corpe Duo em sut amores sez cari-
tas qua deus et cupiditas qua fuit
dyabls Qui duo amores constituut
duo regna magna sive duas civitates
magnas s. dei et dyabli qsiut duos
colle a. sez supos et i quos quos
uni pest deus alti dyabls. Vn Aug
14º de civi dei dr fecerut itaque civi-
tates duas amores duos terrenam sez
amor sui usque ad gtemptu dei celestem
vero amor dei usque ad gtemptu sui
Denique illa a se ipsa illa vero i dno
gloriat Caritas aut ut Aug
de doctrina xpiana e motus animi ad fruend
deo pp ipm et se atque proximo pp deu.
Cupiditas aut e motus animi ad fruend
se et quolibet corpore no pp deu quanto
aut plus civitas cupiditatis destruit
tanto magis civitas cupiditatis caritatis
augetur Vn sup e primo Joh 2º Si quis
dilexerit mudu no e caritas patris i eo dic
Glo: Unu cor duos amores gtrarios
no capit et sic dilectio dei e fons omn
virtutu Ita cupiditas est primus motor
omn viciorum Et go petimus hic ut tol-
latur de medio regnu et civitas dyabli
i. ut iniqui iustificent et adveniat
regnu tuu et civitas dei i. ecclia in
corpore itaut no amplius regnet dyabls
caro et mudus Et go exponit sic
adveniat regnu tuu i. pcta tolle gram

tripsandi sic huius uite cursu ut
mereamur quod per mortem in celeste regnum
quo uere diuicie et honores copia ī
fuerato possimus peruenire dei intelligen
beatitudinem formalem et essencialem scilicet
claram visionem dei et beatificam fruicionem
et inestimabile gaudium quod habemus de
deo clare viso. et totis viribus sine
fine amato. Illa enim dicitur essencial
lis beatitudo quia in eternum dei et ea
beata satiat hominis racionalem appetitum.
quo non possunt facere omnes creature ut docet
dominus magister in compendio. Domine fecisti nos
ad te et inquietum est cor nostrum
donec quiescat in te Augustinus in confessionibus. Sancti
ficetur tu appareat gloria tua. Cum ergo dicimus
adueniat regnum tuum petimus ut pr
in celesti nobis detur ut per uite huius
terminum adueniat nobis suum regnum ita
ut cum tuis spiritualibus oculis cordis clare
videamus sicut est et eo beatifice sine
fine fruamur cum inestimabili gaudio illa
clara et beatifica fruicione appetitus quiete.
Et notanter dicimus adueniat et quia partes
illius eternalis beatitudinis erunt omnibus intra
nos. quia visio erit in intellectu et fruicio
in voluntate cum delectacione et gaudio
quiete. Ergo petimus ut per istum de
hoc exilio adueniat id est intra nos
veniat illa eternalis beatitudo itaque in
intellectu veniat dei visio et in volunta
te fruicio siue gaudium inde. Sed fratres
quam multi sunt qui petunt hoc regnum
sibi dari et non querunt dominus mathei 6.
iussit primum id est precipue querite et maxime
querite hoc regnum dei et iusticiam eius
sed querunt mundum et gloriam eius honorem
seculi et diuicias eius complacenciam carnis
et delicias eius et cetera huiusmodi. Et
tales dure frustra fatigant domini
aures clamando adueniat

regnum tuum. Notandum ista oracio qua petimus
nobis aduenire regnum celeste sit ex
audibilis et impetratoria petitionis ut
sepe dom non plus orando propositum
parte sed oportet et ad ... medijs et
virtutibus et moribus debitis atque ad hoc or
dinatis spiritualibus tendere vigilanter per
obseruanciam mandatorum contemptum in
mundanorum amore et desiderium
eternorum. Ad quod valde confert et pre
cipue efficit disponit agonicas et
sedulas meditaciones quomodo et qua vana
sunt hec mundi delectabilia quam in
stabiles sunt diuicie et mundiales
excellencie quam breues voluptates
et carnales delicie. Contrario horror
finalis iudicij quam intollerabilis cru
ciatus inferni quam inexplicabilis eterna
gloria paradisi. Eorumdem in presencia
et adest omnibus ac pluribus preponderant
spiritualia et eterna expedit periculo di
scutere nostre et sedule meditari tem
poralia et eterna expedit etenim sunt
temporalia bona. Exemplum tamen est Omnis
caro fenum et omnis gloria eius ut flos agri.
qui hodie floret cras arescit aut
conculcabitur pedibus. Sic robur
sanitas pulchritudo et omnia alia
corporis bona hodie sunt et cras omnia
infirmitas tollit. Vnde Boecius in de
consolacione. Corporis bona ferunt
quam exigua et quam fragili possessione
vtuntur formae vero rapidus est et
velox ac vernalium florum mutabilitate
fugacior. Immo et omnia corporis bona tri
duane febris igniculo possunt dissolui.
Diuicie possessione onerant tribulacio et sol
licitudinibus amatorem inquinant quia qui
volunt diuites fieri incidunt in
laqueos diaboli ait apostolus. amisse cru
ciant et hec non faciunt appetitum

Inhonore aut qd sine dolore esse
potest. in placone sine tribulacone.
i sublimitate sine vanitate. Et quanto
vero hic plus emicet tanto maiori pena
veniet. Hora enim certa et incerta hora
mortis Certus enim homo est de sua
morte et tamen incertus de hora sue
mortis qui non expectat hora secura est
quiuta. Vnde Bernardus in quodam sermone.
Cum de cuctis humanis rebus incertis mors
et hora mortis sit incertum veniunt non
miseretur inopia non reueretur diuicias.
non parcit non moribus non denique
aetati etati. non quod inuicibus mors est
in insidijs senibus in ianua. Humana ra-
cio nunc sanitati. O quam dicti cui voluptati
fercens intra tanta cura vigilat
quam fragilis sit et vilis ipsa ostendit.
cui hanc speciosa mors subito putre-
dinem et in cinerem et pessimam tabi tissimi
pulverem dissoluit. Et ubi tunc erit
hominis superbia Vbi terrarum tanta
iactancia Vbi laborum ornatus vestium.
Vbi varie deliciarum Vnde sump-
tum cuncta euanuerunt et suum amatorem
miserrimum reliquerunt non portaturum
nisi opera sua et inter vermes corporum
qualitas et Intollerabilis namque erit
acerbitas cruciatus infernalis miserie
ubi pro brevi et quasi momentanea de-
lectacione hic in parvis in debita data
erit dolor intollerabilis et eterna mors
corporis et anime sine spe venie et miseri-
cordie. Terribile et nimis horrendum omni quem
angustia anime et plenum est omni
peccatori finale iudicium in qua examinatione
peccatores circumdati erunt intollerabilibus
malis. Supra se videbit iratum et
iustum iudicem et iusticia inflexi-
bilem Infra se videbit teterrimum in-
fernum omni spurcicie plenum paratum
ad ipsum deglutiendum et in se perpetuo
retinendum. Intra se videbit cor
suam conscienciam omnibus facinoribus et cum
tamquam dignum eterna dampnacione accu-
sancia. Iuxta se videbit totum mundum
ardentem et infinita demonia ter-
ribilissima parata ad ipsum mox in infi-
nitum tetterimum rapiendum. Et ideo estiare posset
quantus erit luctus quantus meror quantus
dolor. quanta ac confusio cum separabuntur
iniqui a consorcio iustorum a felicissima
societate omnium beatorum et tam desidera-
tissime conspectu sancte trinitatis perpetue ex-
cludentur. et tradentur potestati demonum
ducendi peccatores ad infernum supplicium cum
intollerabili et infelici multitudine omnium dam-
natorum perpetue cruciandi. Magnitudo
celestis premij inestimabilis est. Duracio
eius interminabilis quod nec aliquo modo
condigne sunt passiones huius temporis ad
futuram gloriam in qua pro brevi labore
huius vite dabit omnipotens deus omnibus
suis famulis premio in mercede celeste
regnum in quo sempiterna leticia regnat.
nulla adversitas turbat nulla molestia
inquietat. Vbi vacatur dei laudibus
sine intermissione sine fatigacone.
sine labore sine desidia. In quo regno
nullum bonum deest et nullum malum ad-
est. Immo tanta est ibi omnium bonorum af-
fluencia. ut dicit beatus Augustinus super
Johannem. Cum non liceret in ista gloria am-
plius manere quam unius diei mora
propter hoc in una hora annorum huius vite plenum
diviciarum et deliciarum et circumfluencium
bonorum temporalium recte merito contemp-
nentur. Et quanto magis amore eiusdem
regni non adventi dicitur solum pro

eternaliter possidenti disponamus mundialia temporalia aut terrena a nobis contempnenda sunt. Primo quia adimittit vel alio modo sunt fugienda eo quod sunt tam transitoria et tam labilia. tam eciam confusa amaritudinibus et tam plena periculis tota mente et corde amanda sunt. hec cum diligencia querenda spiritualia ut eis in eternum celestia consortio durante quod nobis largire dignetur Jhesus Christus Amen etc.

Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Est 3a particula et peticio principalis illius divine oracionis in qua dominus et salvator noster pro peticionibus beatitudinis docet et petere ea per que ad beatitudinem victorie pervenitur que sunt iusticia opera rectitudo. Hec autem iusticia sive rectitudo voluntatis creature consistit in conformitate voluntatis ipsius ad dei voluntatem que est recta prima omnis iusticie ab-liquitas vero et iniustia voluntatis creature est ex difformitate voluntatis eius ad voluntatem dei sicut docet beatus Augustinus super psalmum 32. Illi sunt recti corde qui faciunt in hac vita voluntatem dei. Voluntas dei est alia ut sanus sibi aliquando ut egrotus. Cum quando sanus es dulcis est tibi voluntas dei et quando egrotus amara est tibi. Non es rectus in corde quare quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem dei sed vis dei voluntatem tuare ad tuam. illa recta est tua amara. tua corrigenda est ad illa ut adregulam non illa tuanda et ad tua. Iusticia igitur nostra in hoc consistit ut voluntas nostra informa et desit non recta et conformemus divine voluntati. tui querit esse non semper rectissima esse. De hac autem conformitate loquitur iusta particula que nunc est declaranda

te operante divina gratia qua ut nobis impetret maria virgo ea salutemus angelica salutacione etc. Est notandum primo quod dei voluntas accipitur dupliciter. Primo proprie prout dicitur voluntas divini beneplaciti. super id apostoli ut probetis que sit voluntas dei bona beneplacens et perfecta. Et ista divina voluntas semper fit et impletur et ei omnis obsistit. Deus meus Unde psalmista dicit Omnia quecumque voluit dominus fecit et cetera apostolus dicit Voluntati eius quis resistit. Ro. 9o. Cum ergo dicimus fiat voluntas tua non petimus ut illa voluntas divini beneplaciti fiat. id est impleatur. Non petimus quod deus faciat quod vult quia dicit Cyprianus Deo nichil obsistit quominus omnia compleat faciat. Sed quod nobis adiuvalo obsistitur quominus per omnia nostra mens atque actus deo obsequatur. Ideo oramus ut dei voluntas fiat et nostra voluntas id est ut nostram voluntatem conformemus isti voluntati divini beneplaciti etc. Secundo notandum quod ut dicitur per quam sumus dei voluntatem quo aliqua re id est scimus quod deus ista voluntate divini beneplaciti de qua nunc loquimur aliquam rem esse fuisse vel fore tunc tenemur nostram voluntatem sibi conformare divine voluntati ut velimus eandem rem quam scimus deum velle vel adminus ut non velimus contra deliberate recalcitramus ei aut murmuremus contra eam animo deliberato. propter hoc quod deus solum bonum vult illa voluntate divini beneplaciti. Et divini beneplaciti contra murmurat bono et consciencie et deliberate quod non est sine peccato. Similiter tenemur hic concordare quod ho(mines) non sunt qui sciunt et murmurant voluntati dei ut dicit Glosa super 1o psalmum Non adhesit michi cor pravum. Et dixi notanter scienter et deliberate. Cuius causa dicitur inferius etc. Secundo de quo nos dicimus quod aliqua rem vult

divini bone placiti. Et tenetur qui scienter et deliberate remurmurat voluntati divini beneplaciti

voluntati divini beneplaciti

deus ist [illegible] c nond qº omia q
ita nob et in nos fuc est i toto mudo
fiut deus voluit ut fit fca. Et q erit
deus volet fieri. Sic etia sit pspa
utq sing fam. diuitias hud... in
vino frumto iplectimus i pace
ac. psperis. Siue et sit adusa ut
q sing infirmi paupes morinit li
beri, amici, cognati, turbant tempa
gluies pestilencijs et omibs aduss.
Et ut Aug. 3º de tri. dic qd dima
voluntas est pma et suma ca oim spez
formaz atom et motuum. Nichil enim fit
q no dim tiori atq intelligibili aula
sumi impatoris qudiat. Et hoc alle
gat mgr i pmo. d. 45. et qcludit
i fine d. Itaq no nisi voluntas dei
ca e pma sanitatis egritudis pmioz
atq penaz graz et retribucom.
Hec enim pla e vn ortu est q quit
est et ipa orta no est q est etna
Exquo pz q cu sing aliq fom ee
vl esse aut fieri tuc ex hoc nos sing
deu velle hoc fieri esse aut fom esse.
quia no pt aliq poric fieri nisi
dei voluntate. Ex omibs hijs dicit
q cu dicimg. fiat vo. tu. sic petimg
ut voluntas tua dim bn placiti im
pleat q hoc semp fit. S petimg ut
pr celestis nob donet et qcedat q
voluntas nra sic qformet sue volu
ntati ut volimg omia q sing ipm velle et
q oia q ita nob aut in nos opat
deus siue p secundo bnficia siue pctas
et infortunia imittedo nob placeat
tamqua volita a sua dima vo
luntate. Et dicimg q etia nob no di
splicat deliberate n deliberato
dio cis recalcitimg aut contra eam
murmeng. Qz aut tali nraz volunt
qformae debeamg voluntati dime
ut sz velimg q sing deu velle
q placeat nob aut saltem no di-
splicat nob deliberate q pspa et
adusa et oia dei opa docet nos
scriptura dicens. Eccl. 39. Benedi
cite dnm i omibs opibs suis et dicite
in qfone oia opa dni vniusa bona
valde. Opa enim dni sut exqsita
i oms voluntates eius. Et Ps. dic
Benedicam dnm i omi tpe. Sup quo
Aug. Nisi solu cu b. bnficit q
habudat tpa vbtlr frumeti vini et
olei auri et argenti pecoris seruoz
et vita tuc benedic dnm. no. sed in
omi tpe. Ergo et tn q ista tps et qz
flagella dei turbant et auferunt
et mng nascunt et iam nata dilabunt
et qinde sequit egestas. labor. dolor.
et tribulaco. tuc qui tales benedicat dno
i omi tempe benedicit q qui ista dat et qui
aufert. Sed si ipm a bndicere no
tollit. De istis aut qui voluntate sua
no qformat voluntati dime dicit in
Ps. Confitebit tibi cu bnfeceris
ei. Sup quo glo. Confitebit tibi
i. laudabit te. o deus cu bnfeceris ei
et plus no impspis sed pspa et
in adusis. No dic ut scus Job. Si
bona suscepimg de manu dni cur
mala no sustineamg. Et itm. Dns de
dit. dns abstulit. sic dno placuit
ita factu est. sit nom dni bndictu.
Est ita hic dubiu an homo semp te
neat voluntate sua voluntati dime
bnplaciti qformae. Ad q dicit qd qm qo
no scit voluntate dei tuc no apz
q qformet voluntate sua voluntati
dime i volito. i. no oz q velit id q
deus vult. vmo pt qtriu velle. et
ignorancia invincibilis eu excusat
sicut pz hic exº. David qui voluit Ds

edificare templum et deus illud noluit
sed voluit ut filius suus salomon sibi
edificaret ut patet 2o Reg. 7o. Et tamen
illa voluntas fuit bona et recta et
fuit in illa a deo remuneratus licet vo-
luit id quod deus nolebat quod estimabat
deum domino ipsam velle et ei summe pla-
cere, patet hoc tali exemplo: Bonus filius
licet videat patrem suum in firmum non
propter hoc debet velle nec decet sibi pla
cere quod pater suus moriatur vel quod infir-
mitas eius non remittatur quia non con-
stat sibi quod deus velit patrem suum mori
et non sanari quod si sibi constaret non de-
beret velle nec precia medicine la-
borare vel aliud quod sanaret eum sicut
dicit Aug. in enchiridion et allegat magister
dist. ultima primi sententiarum aliquis bona
voluntate hoc vult aliquid quod deus non
vult bona multo amplius multo quam
divine voluntati illius eum voluntas
nunquam mala potest esse tanquam si bonus
filius patrem suum volit vivere quod deus
bona voluntate vult mori. Secundo dico
addubium quod sicut voluntas divini bene-
placiti tenetur sua voluntate illi divine
voluntati non diffomare deliberate i.
tenetur non nolle deliberate id quod
scit deum velle. quia quilibet tenetur non
peccare. sed qui scit voluntatem divini
beneplaciti de aliqua re et deliberate
se illi diffomat peccat quia dicit
Augustinus contra faustum peccatum est dictum
vel factum aut concupitum contra eternam
legem. ubi in margine hoc exponit. quod lex
eterna est ratio vel voluntas dei. Secundo
nulli licite placere malum et displicere
bonum. Deus autem non vult nisi bonum
non vult in malum quicunque sciens nol-
let et diceret bonum quod deus vult iste
sciens nollet et diceret bonum scitum
esse malum. Nunc dixi deliberate sed
quod non deliberate diffomat se illi
divine voluntati sibi note quia si sub-
ito constaret homini divina voluntas
respectu alicuius instabilis ut de morte
patris aut aliud tale et id homo subito
idem autem motu naturali et indeliberate
quo enim natura refugit nocivum sibi
nollet id quod deus vult sed illud tran-
sitabile quod tamen deus vult non in hoc
peccaret dum tamen actu deliberato statim
sufficiat voluntatem suam voluntati divine
volendo idem aut complacendo in
eo quod deus vult et quod scit eum velle vel
etiam volendo id deliberate quod
quo ipso dei spiritus scit deum velle Et
aut posset sine peccato subito et indeliberate nolle quod
<s>deliberata</s> nolle patet per exemplum Augustinus di-
cetem Christum in re sua corde. et si
corde moriatur paratum aliquid voluntate
quod sic erat vel negociis vel pueri
naturali cunctis, in qua cito intelleximus
aut cognoverunt deum aliud velle
proponit <s>deus</s> voluntatem suam semper voluntati
sue in fine. et voluntatem dei voluntati
hominis Unde homo gerens et vivere
nos docens ostendit quandam peccata
hominis voluntate. pater in quid si fieri
potest transeat a me calix iste hec et
humana voluntas est super aliquid
et tanquam peccatum voluntatis sed quia eam
tandem voluit deo et quid sicut
aliquantulum cum esset dirigi ad deum quod
semper tenuit eum ostendit dicens non
quod ego volo sed quod tu vis pater 2o de
quod est bonum et laudabile signum magne
virtutis quod si homo semper habet de-
liberata voluntate complacentiam in omnibus
dei operibus et quidquid adversi sibi
inferretur tamen cum gaudio sus-

[Marginalia, left: "sy alio" — "laurencii hic bis p. voluntate a ... " — "mult"]

[Marginalia, right: "quia" — "sit deum velle. et posset velle quod sit deum" — "+" — "xps"]

stipet taqua volitu a rectissima et
in obliqua dei voluntate Illud
tamen non tenemur cognoscere facie ad
faciem in hac vita non cognoscimus perfecte
voluntatem dei et ex consequentibus non
perfecte obedire possumus et ideo in corde
conformari voluntati dei ut vult sanctus
Thomas in summa prima secunde ad spiritualibus
intellectibus non recalcitrare divine ordi-
nationi et non deliberate contrarium velle
Sed non capimus in corde gaudium
ex opere. Hec de prima acceptione vo-
luntatis dei. Secundo modo accipitur voluntas dei impropie et methaforice non pro
ipso beneplacito divino sed pro aliquo
quod est signum beneplaciti divini Et quia
signa sepe nominantur nominibus signatorum
sicut sacramenta exhibita pauperi solet
vocari misericordia et pietas quia sig-
nificat misericordiam et pietatem. Et testa-
mentum hominis vocatur ultima voluntas
hominis eo quod significat ultimam eius vo-
luntatem Sic aliqua que significant
nobis voluntatem dei sive que sunt deus
vult vocatur in scriptura sacra voluntas dei
et quolibet eorum solet vocari voluntas
signi Sunt autem huiusmodi quinque signa
scilicet preceptum prohibitio consilium operatio
et permissio ut docet magister sententiarum dist. xlv.
primi. Dei intelligit scriptura cum lo-
quitur de voluntate dei ut in psalmo dicitur
magna opera domini exquisita in omnes
voluntates eius Apostolus enim loquitur
sic cum voluntas dei sit simplex et
hoc eo quod sunt diversa signa divine vo-
luntatis sicut et idem apostolus quomodo
effectus misericordie et iustitie sunt dicit
misericordias domini in eternum cantabo
Et alibi iustitie domini recte letificantes corda. Cum in
deo una sit omnia una iustitia
eadem quod sit iustitia que una sit divina

voluntas sive sit scriptura. Tertio Ergo prima secunde petitione
qua dicimus fiat voluntas tua in-
telligitur magis de voluntate precepti.
accipiendo tamen preceptum pro affirmativis
et negativis mandatis. Unde licet cum
dicimus fiat voluntas tua recte in-
telligitur ut obediat preceptis tuis
sicut in celo et in terra id est sicut ab angelis
ita ab hominibus. Ut sit sensus Pater noster
qui es in celis da ut fiat voluntas tua
in nobis id est da et concede ut servemus tua
precepta ita ut impleamus que iussisti
et fugiamus que prohibuisti. Et illi vo-
luntati divine precepti quilibet tenetur
semper conformare quia quilibet tenetur
nunquam facere contra divinum preceptum
nec unquam velle aliquid eorum contrarium
Hec dei voluntas precepta nostris
a nobis formaliter mostrat spiritus divinus
inspirata quia ille docet quid deus velit
ut cum damus et speramus faciamus et fugiamus.
Et quilibet servus dei debet conari
istam
primo addiscere quod nostrat dei voluntatem
ut sciat quid agere debeat et quid vitare
et in voluntate domini sui et Secundo
debet conari ut dominum sui dignitatem cognoscat
perfectam et excellentiam ut cum ex-
tollat et ipsum et in multitudine magni-
tudinis sue laudet etc. Tertio mitius debet
ut noscat eius beneficia largitatem
et beneficia ab eo suscepta et promissa
ut ei semper reddat gratiarum actiones
etc. Quarto ut noscat eius potentiam
et rigorositatem eius iustitiam et propter
eum metuat etc. Quinto ut eius noscat
immensam bonitatem ut eum semper in
omnibus et super omnia diligat Nam
voluntas nostra debet conformari omni
divine voluntati signi. Dicitur primo

q(uod) voluntati signi q(ue) e(st) ex parte potius
de(u)m q(uam) n(ost)ram voluntate(m) i(n) ambob(us) con-
formare. Sive op(er)a dei sint beneficia
sive correctio(n)es supplicia p(er) q(uo)s ad n(ost)ram
noticia(m) p(er)venit q(uod) h(ec) vel illa a d(e)o
exhibita sit quia exhibet(ur) aliquid
positive sit evide(n)ter ar(guitur) q(uod) deus
illud velit ut de(us) sup(er)ius. Et
i(de)o si scio p(at)rem meu(m) mortuu(m) esse
deo exhibente evide(n)ter scire q(uod) de(us)
h(oc) vult et p(ro)p(ter)ea h(oc) ide(m) deo a(d)
velle et adm(od)um contrariu(m) no(n) velle
deliberate. S(ed) si p(at)er meus i(n)firmat(ur)
tunc quia nescio q(uod) de(us) velit illa(m)
i(n)firmitate(m) durare p(ro)fecto io possu(m)
ut sanet(ur) vel ut p(ro) illo orare ymo
p(ro) medicina(m) adhuc laborare. Et
sic intelligat(ur) de aliis si(mi)lib(us) q(ue) sup(ra)
sunt declaratu(m) p(er) q(uam) de voluntate
signi p(re)cepti aut p(ro)hibicio(n)is tenet(ur)
quilib(et) se nu(m)q(uam) difformare q(uia) qui
se p(re)cepto difformaret t(alis) transgre-
deret(ur) ip(su)m et ageret contrariu(m) tame(n)
aut non semper de voluntate signi
consilii dicit(ur) q(uod) no(n) quilib(et) tenet(ur) se
illi conformare s(ed) co(n)siliu(m) divinu(m) im-
plendo. Ut g(rati)a exe(m)pli. Divinu(m) co(n)siliu(m)
vade vende o(mn)ia q(ue) h(ab)es et da paup(er)ib(us)
Et ad hoc no(n) tenet(ur) q(ui)lib(et) sicut alias
ce(tera) p(re)cepta et no(n) co(n)siliu(m) de aliis eni(m)
no(n) tenet(ur) nisi qui se voto ad-
talia astrixerunt et sic de aliis con-
siliis intelligat(ur). Te(r)cio de voluntate
p(er)missionis dicit(ur) q(uod) q(ui)lib(et) tenet(ur) se
illi no(n) conformare. Nam de(us) mala
culpe p(er)mittit fieri eo q(uod) ea ad
bonu(m) univ(er)si reformare scit et
ex eis meliora elicere ut dicit Aug(ustinus)
Nullus tam(en) h(om)o d(e)b(et) se illi conformare
ut e(ti)a(m) voluntar(i)e p(er)mittat fieri p(e)cc(at)a

nisi et talis hoc id(em)

Sicut in celo et in terra. Ubi
h(ic) sic nos dicit(ur) equale
totalitate et similitudine(m)
Reddit(ur) p(ro)porcio(n)is simili-
tudinem ut sic(ut) s(an)c(t)is fiat voluntas
tua sic(ut) in celo et in t(er)ra i(d est) sic(ut) angeli
et s(an)c(t)i in celo i(d est) celesti gl(or)ia plene
sunt p(er)fecte et totalit(er) co(n)formes divino
beneplacito p(re)cepti eo q(uod) sicut q(ui) q(uam) ^ et volunta-ti et est volun-tati
vis aut iubes et q(uia) q(uo)d vis eos
velle h(oc) volu(n)t et co(m)placet i(n) divi-
na voluntate et i(n) o(mn)i tuo bene ope(re)
ita petimus ut f(ac)ias q(uod) et nos
h(om)i(n)es i(n) ista terra et in p(re)senti vita
adhuc degentes s(ecundu)m modulo n(ost)ro
conformes voluntates n(ost)ras tue
beneplaciti divine voluntati ut s(cilicet) in
placeamus dei q(ue) p(re)cepisti ymo studeamus
p(er)ficere et q(ue) co(n)suluisti et o(mn)ia q(ue) circa
nos et n(ost)ra ex(er)ce(n)t(ur) tua iustissima vo-
luntate op(er)ans placeat nob(is) et nos de-
lectent sive sint p(ro)sp(er)a sive adv(er)sa
de hoc aliud sp(eci)al(ite)r in illa peticio(n)e
ex verbis Aug(ustini) p(ro)p(ter) quos ostendit(ur) q(uod)
in hoc adv(er)sa p(ro) sup(er)ior s(ed) co(n)-
desideat celestia et sp(irit)ualia bona
et i(m)pleat(ur) mandatorum dei p(ro)b(us) vel
inferior s(cilicet) sensualit(as) huic adv(er)sat(ur)
q(uia) co(n)cupiscit carnalia et t(er)rena i(d est)
cu(m) e(st) rixa de qua sep(e) s(c)ribit ap(osto)lo
ad Gal(atas) v(o) dice(n)s Caro co(n)cupiscit
adv(er)sus sp(iritu)m et sp(iritu)s adv(er)sus carne(m)
p(ro)petimus (er)go ut sicut mens n(ost)ra que
est tamq(uam) celu(m) respectu carnis
n(ost)re co(m)placet divina voluntas et iusso
q(uod) sic ipsi menti n(ost)re co(n)sentiat in
h(oc) caro n(ost)ra q(ue) e(st) t(er)ra sic ut sic
sublata rixa et adv(er)sitate q(ue) inter
carne(m) et sp(iritu)m e(st) caro obediat com-

contra hoc divino beneplacito conforme
est. Tercio specialiter intelligit ecclesiam
ecclesia fidelium iustorum secundum legem
celi viventium et perfectam congregacio
electorum et patrum preteritorum iustificati
et commissio orare. Deinde oportet
ut ad fidem et ad dei cultum veniat
et ad iusticiam. et sic celum fiat. Unde
Augustinus in sermone de oratione dominica dicit
huius peticionis et alius sensus pius
valde in omni enim fuimus orare pro
inimicis nostris qui terra sunt qui dicunt
contra inimici nostri sic et nos inte
conversi terra sunt ideo nobis adversantur celum
fiat et nobiscum erunt. Et tercio dicit
quod deus portet terram cuilibet virum
orantem in homine nam cum dicit fiat
voluntas tua in me vel in nobis eciam
ubique terram ut pelluatur error et
contaminentur vicia appellatur malicia
et iniquitas. Quintus per ce
sensus fiat voluntas tua sicut in celo et
in terra id est per hominem qui est in celis petimus
ut sicut angeli et alii celi cives tibi
semper inculpabiliter serviunt in celis et tue
voluntati obediunt ita et in terra ser
viant et homines et tue obediant vo-
luntati. Quartus sensus secundum Augustinum fiat
voluntas tua sicut in celo et in terra id est
sanctis sic angelis tuis et aliis sanctis
qui sunt in celo sic fit voluntas tua
quod te perfruuntur nullo errore eorum sa-
piencia obnubilante nulla miseria
eorum beatitudinem impediente ita petimus
ut eciam fiat in sanctis tuis et iustis
qui adhuc in terra sunt et qui de terra quantum
ad corpus attinet facti sunt. Sed tercio
et nondum quod Tercio hec clausula sicut
in celo et in terra refertur ad omnes
tres precedentes peticiones ut sibi
congrua dicatur. Sanctificetur nomen tuum sicut in celo et
in terra. Adveniat regnum tuum sicut in
celo et in terra. fiat voluntas tua sicut
in celo et in terra. Tercius sensus. Pater
noster qui es in celis sufficiat nomen
tuum id est sicut te perfecte sanctificant in celo
qui vident ibi clare et intuentur tuam
sanctitatem et immensitatem perfectionis et diligunt et
honorant et laudant et totum cum toto
suo posse eternaliter continue et sine inter
missione. Ita da nobis ut nos in terra
adhuc commorantes sanctificemus te sicut per
fecte qualitas status huius vite permittit.
Pater noster qui es in celis adveniat regnum
tuum sicut in celo et in terra id est sicut enim
inter sanctis tuis adveniat regnum tuum
eterna scilicet beatitudo quam modo possident
ita concede ut et nobis adhuc in terra
morantibus adveniat regnum tuum et
ut nobis sicut sanctis tribuatur eterna beatitudo.
Pater noster qui es in celis fiat voluntas
tua sicut in celo et in terra id est sicut in celo
sancti perfecte sunt conformes tue divine
voluntati sine discrepancia ab illa ita
dona ut et nos homines in terra morantes
voluntatem nostram tue voluntati pro nostre
fragilitatis modulo conformemus ut scilicet
velimus omnia que precepisti nos quoque te
velle et omnia que nobiscum et cum nostris
operaris scilicet prospera sive adversa nobis
placeant tamquam facta et a tua volunta
te iustissima et obligati voluntate. Et eciam
sicut sancti in celo plene obediunt pre
ceptis tuis et faciunt quod tu vis
et iubes eos facere. Ita et nos qui adhuc
moramur in terra. Da voluntatem nostram
conformare voluntati divine precepti
ut compleamus que precepisti
et fugiamus que prohibuisti. Et sic
dicendo dominicam oracionem illa tue voluntati

Ecclesiastici 29. In pane materiali ... intelligitur ... vite. Initium vite hominis aqua et panis.

exposicio ...

corporalem et ad divina desiderantur et de-
vota mente petimus a deo. Ita etiam
ad eam consequendam debemus pro toto posse
tendere omnibus et mediis ad hoc congruis
et nobis possibilibus quod si fecimus et
vita oracio cum sit bonis operibus adiuncta
fiat acceptabilior et exaudibilior
coram patre domino qui ipse est omnibus
vite cum in veritate dat nobis auxilium gracie
sue ut sicut in nobis fiat sua voluntas
in terra ut peccare mereamur in celo sancti
totaliter et eiusdem dei sermones quod in nobis
efficere dignetur ihesus christus dominus noster. Amen

Panem nostrum
cotidianum da nobis hodie.
Ista particula et partis primus
in qua dominus noster quoniam premittit
peticiones que pertinent ad animarum
salutem hic consequenter docet nos petere
primo et principaliter ea que pertinent ad
humani corporis salutem et sustentacionem
Quamvis enim ut ait apostolus carnis pro-
videnciam facere non debemus in concupiscenciis.
tamen debemus petere curam carnis nostre ad
necessitatem salutis qua indigent omnes mortales
qua diu in hoc mundo degunt. Sic enim
homo compositus ex duabus substanciis spirituali scilicet
et corporali et ut spiritualiter corpore et in-
diget variis adiutoriis spiritualibus ad
consequendam salutem anime ita et corporale
ad sui salutarem disposicionem indiget
nutricione defensione corporali conservacione
variis iuvamentis et sustentamentis.
Et ideo sic homo licet orare deum pro
pertinentibus ad salutem anime, ita et orare
licet pro illis que pertinent ad salutem corporis
sui. Hinc ergo dominus nos docuit hic orare
et a domino petere cum nos iussit sibi dicere
Panem nostrum cotidianum da nobis
hodie. Docuit ergo nos dominus in hac

ad Ro. 13.

particula petere panem sacramentalem
sive panem eukaristie. Tercio docuit nos
petere panem lectionis et meditacionis
sacre scripture spiritualiter animas reficientem
Et datur omnibus in ista particula expo-
nenda. Rogamus ergo: Panem nostrum
cotidianum da nobis hodie. Circa ad
primum huius particule exposicionem sub
pane intelligenda omnia quibus
humani corporis fragilitas tam ad sui sanitatem
et sustentacionem indiget ut sunt cibus
potus vestitus domus et cetera huiusmodi. Unde
Gen. 28. dixit Jacob patriarcha.
Si dominus dederit mihi panem ad vescendum
et vestimentum quo operiar erit mihi dominus
in deum et cetera. Ubi sub panis sic in pluribus
locis aliis scripture sunt comprehensa victui
necessaria ad sustentacionem vite animalis et cetera.
Dicit ergo Crisostomus: dominus fecit plura mencionem
de pane et non potibus docuit nos
expresse petere et dicere da nobis panem
carnes pisces et vinum et cetera, tunc tamen
multa sunt quibus indiget necessario
propria corporali sustentacione. Videtur
quod dominus hoc fecit ut homo [illegible] nobis
insinuaret quod victum commode possimus
dumtaxat pauca quibus ad victum necessaria
contenti esse et illis superfluas de-
licias et curiositate non querere. Unde
consolacionem discipuli dicit: Habentes alimenta
et quibus tegamur hiis contenti simus.
Et huius Salomon Proverbiorum 30o: Mendicitatem
et divicias ne dederis mihi sed
tribue tantum victui meo necessaria ne
forte saciatus illiciar ad negandum
aut egestate compulsus furer et
periurem nomen dei mei et cetera. Et
sic non dicit quod exponat particula dominice
orationis simpliciter error quorundam
dicencium quod fideles plus victu et cetera

22

nuissim sz panis et aque pnt
adeo pote licite et q pferant eos
qui se lautius aut largius reficiunt
qua tenuissio victu panis et aque
Et sz Elias 19 c. vnos pz p sapplin
pme ad thimo. c. v. pt quosdam
erroris loquit dicens eos phibent
nubere et pcipiunt abstinere a cibis
quos deus creavit ad pcipiendum cu gracia accione
fidelibus et hijs qui cognoverunt veritatem
quia omnis creatura dei et bona et nil
est reiciendum taqua immundum et adeo
tenebrositatum ut heretici dicebant
si multos reice cooperedit ipse deus
ad corpis castigacionem. Et xpc apostolos
suos quos docuit hanc oroz ut vero
predicat non iussit solum comedere panem
et aquam. sed iussit ut comederent de
omnibus q eis apponent ut pz luc 10
Item xpc multibus hominum quos miraculose
pavit in deserto non solum panem multiplicavit
sed et pisces. Nec in nupcijs de
aqua potavit aliis faciens vinum. Immo
ipsum ius xpc sobrie et castissime vi-
veret ac omnibus pueralem servaret
tenuit medium tamen illa ut cum hominibus
utebatur omnibus cibis et potibus q primi
pharisei eum vocaverunt voratorem carnium et
potatorem vini. Cum igitur omnis xpi actio
fidelium sit instructio pnt fideles
licite uti cibis et potibus omnibus humani
victus qui eis competunt eorum statum
et congruunt saluti et pro illis pnt deum
licite orare sicut et dns docuit nos
specialibus orare cum iussit nos sibi dicere
Panem nrm cotidianum da nobis
hodie. Et notandum ubi nos dicimus
panem nrm cotidianum ibi alii
dicunt panem nrm supersubstancialem

et reddatur et dem. Nam mensura corporis
q nobis utilia sunt ad corporalis vite
salvacionem est triplex. quarum quelibet dici pt
panis. Prima est q sufficit ad vite
sustentacionem tenuissime et q adeo fac
tum quita non deficiat si consuetur
licet tenuit. Et ad hoc sufficit forte
panis et aqua aut tale quid et ille
dr panis substancialis. eo q ad minus ipsum
panem requirit consuacio ipsius rei substancialis
Secunda mensura utilium et qua vita cor-
poralis conservat et eciam validitas et
vivacitas omnibus et proporcionata ad
exercicium operacionum specialium et opum dic
Et ille panis clargior latior q
q ad hoc requirit natura hominis nutrimentum
bonum et omnibus et mensurata cuius supradictum.
et io dr super substancialis q super illud
est q consuacio substancie rei denotat
requirit etc. Tercia mensura utilium
est copia victus et habundancia eorum q
requirunt ad hoc. naturalis et spiritualis
vite validitatem et vivacitatem sunt
talia q operacionum naturales et spirituales
corporis operaciones non habentes inspiciunt
adquisicionem quas ad operaciones eic
spirituales. Et ad ille dr panis
super substancialis. Copia vero q ad hoc super
hoc voluptates multiplicat et spirituales
delectaciones parit est panis super-
substancialis et superfluus omnino. Cum igitur dicimus
panem nrm supersubstancialem intelligimus
q addit ad primum ut dem sunt ict
Venabilis enim pote possumus et debemus
necia ponere vite et hoc in illa me-
sura sunt nobis et unicuique nrm
conveniunt ad procurandum et conservandum vali-
tudinem corporis sui in tali gradu
et statu quo maiore vz ad pfectum

subsistencia vel substancialis vel supersubstancialis

ale et acquirendum spiritui ad opera
meritoria. Amplior enim valitudo non
est nobis bona quia impediret et
averteret a bonis et faceret corpus spiritui re-
bellare. Possumus etiam huiusmodi temporalia
petere adeo non statuendo in eis finem
sed debemus ea petere et querere tamquam
quedam amicula quibus adiuvamur. Sed
in spiritu presentem vitam nostram pro nunc
sustentat et temporalia nobis deserviunt
ad iustitiam et actus virtutum et illa omnia
finaliter ordinatur. Et ideo sunt nobis
item bona temporalia conferunt ad con-
secutionem istius finis. Et ideo dicit Augustinus
in libro ad Probam de orando Deum: Suffi-
cientia vite non indecenter volita
queritur, cum volitur et non amplius quam non
appetitur propter se et propter personam sed propter salutem
corporis et propter congruentem habitum persone homines
qui habitu non sit inconveniens eis cum quibus habeste
vivendum est. Illa ergo cum habentur ut teneantur,
cum non habentur ut habeantur orandum est.
Et ita petimus orantes cum dicimus Panem
nostrum cotidianum. Vel dicitur supersubstantialem vel
supersubstantialem. Vel dicitur ante. Da nobis
hodie. Ubi per hodie intelligi debet
non hodierna dies sed tota presens
vita. Ut vult Augustinus in secundo libro
de sermone Domini in monte. Sic enim ibidem
temporalis volubilitas qui diebus dies succedens
facit appellatur cotidie. Sic ergo
petimus nobis dare panem cotidianum
et non dicimus panem hodiernum ideo in-
tendens nobis hic et non ut petimus pa-
nem unius diei solum sed omni solli-
citudine provisionum de futuro, sed ut pe-
tamus panem multorum dierum sibi in-
vicem succedencium qui successio dierum
dicitur cotidianum. Non ergo hic prohibetur

debita et optima cura et cogitatio
de crastino. Sic aliqui erratos dixerunt
sed prohibetur superflua et nimia solli-
citudo nimis in providendo spiritualibus et
omnibus et etiam superflue petitas cum
homo nimis timet et anxiatur ne aut
possessa non dissipentur aut elabo-
rata non contingunt et maxime cum sol-
licitudo huiusmodi et cum quadam diffidentia
de largitate Domini et provisione. Sic aliqui
etiam divites diffidentes semper timent
deficere vel caristia fieri vel tali
tantum solum optimabili bona sua perdere.
Propter quod non cessant divitias congregare
et superfluas provisiones facere inde
detrimentum pauperum et communitatis quia sepe
defectum patiuntur propter aliquorum insa-
tiabilem avariciam. Hanc in tertio
descripcionem mala sollicitudinem et
curam de crastino Dominus hic excludit
apud fidelibus. Et licet licitum sit et
aptum in fidelibus ut habundancia tem-
pore prius tempore provisione conn-
dat necessaria vite pro alio tempore in quo
eorum defectus contingit. Illud fecit
Ioseph provisor Egipti provisione enim
industria et omnia aliis racionalis
quod natura arte et providencia vivere dedit.
Istam provisionem industria humana
abutuntur multi qui blada vina et cetera
huiusmodi accumulant ut tantum soli habeant
talia et tempore karistie ad placitum
vendant aut qui divitias multi-
plicant ut in deliciose et ociose
vivant. Et ideo solum ut eas habeant
et possideant vel et ut per divitias
suas promoveantur ad honores status
et dignitates prelatos etc. non ideo ut
tempore et loco aptius inde cultum
Domini honorifice augeant pagent

ni

mediantibus congregatur. Ex hijs omnibus
elicitur textualis sensus 4 quarte peticionis
orationis dominice Panem nostrum cottidianum da nobis
hodie, id est, pater noster qui es in celis temporalia
et preciosa bona tanta et talia mensura
quantum sunt nobis necessaria et sufficiencia ad-
conservacionem valitudinis corporalis et
durationis proporcionate ad spiritum
spiritualium operacionum da nobis per
presentem vitam. Sed si diceret aliquis
ex quo 2m predicta hic petimus solum
necessaria pro presenti vite ergo divites non
possunt dicere istam particulam orationis
dominice eo quod iam copiose et habundanter
habent eo quod cum defectu habundantem habet
ad mane petit aliquis ut habeatur.
Videtur ergo divites hanc dicentes orationem
dominicam non debent obmittere istam presentem
particulam. Sed licite possunt et debent dicere
eam quia licet eo quod ibi non petimus solum
necessaria vite dici ut dictum est. Sed
petimus necessaria … nostra et per
… dicens sibi in vita …
licet ergo divites possunt habere necessaria
vite tamen illa particula petunt necessaria
sibi conservari aut dari eis … et
pro toto tempore huius vite. Item non petit
homo pro se solo et ideo non dicit panem
meum cottidianum da mihi hodie. Sed
dicit panem nostrum id est petens eos
pro se ipso et pro tota fidelium communitate.
Licet ergo ipse habeat necessaria ad victum di-
cendo istam orationem debet dicere etiam
istam particulam et precipue ut
deus eis et aliis hominibus et omnibus christi
fidelibus det vite necessaria. Item eo quod cibus et
vestimenta et alia vite necessaria que possunt
homines et que deus nobis dedit possidere
et conservare ipse idem deus nobis det

ad usum, id est det ut utamur eis bene
et racionabiliter sibi ad laudem et nobis ad
corporis et anime salutem. Difficillimum
enim est homini … possidere
vite dispensacionis eis debite uti ad dei
honorem et ad suam et aliorum utilitatem
et salutem. Ad hoc ergo indiget homo maiori
dei auxilio quam ut talia acquirat.
Ideo petit homo qui habundat in temporalibus
etiam illud adhuc petere presentem clau-
sulam dominice orationis Panem nostrum cottidianum
da nobis hodie. Item eo quod … est
bona distribuens fidelibus et maiore …
ecclesiasticis … qua … debent
orare ut panem et reliquum cibum
eis sufficiat … Sufficiat, id est, per verbum
dei et orationem, ut ait apostolus. Item tertio quod
sufficiat, id est, salubris efficiatur
ut non noceat corpori et anime et hoc
per verbum dei, id est, Christum glo. per filium dei
qui creavit omnia. Item … dyaboli pa-
tribus et potum nos a gula tempore
super … in moderate. Petimus adhuc
ut det nobis salubrem et moderatum
usum eorum que … homines aut post
… sumus … nobis sufficit
… usum … doctrina …
19 … quarte peticionis orationis
dominice. Secundo … particulam
petimus nobis dari panem sacramentalem scilicet corpus
domini qui … sub speciebus
panis et vini dedit fidelibus in
spirituale nutrimentum … ille panis celestis
panis Matthaei 6 … panis supersubstantialis.
Unde … in libro … super … 19
in … ut illud … est
non habet … hoc cottidianum sed
habet panis … quod latine
sonat supersubstantialis. Unde … ubicumque [illegible] 2°

Ypostasim interpretes hic nomen conposicionem posuerat in transferendo antiquum translacionem in grecum. in hebreo habetur segulla quod sonat precipuum. egregium. vel peculiare quod optime convenit xpo domino qui factus est nobis panis spiritualis tibi cedit in cibum sacramenti qui vere est precipuus egregius preciosissimus ac singularissimus cibus qui [illegible] non vertitur [illegible] cibi in [illegible] dicit ipse cibum sic Augustinus dicens fuit [illegible] me mutabis in te sed tu mutaberis in me. Et agnus dei supstancialis eo quod sustendit vitam corporalem et dat vitam eternam Vnde Jo vi. dixit dominus de se ipso Ego sum panis vive qui de celo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane vivet in eternum. Super quo dicit theologus. Sicut panis extra infirma nam carnis conservat sic xpc per suam operacionem vivificat animam et corpus incorruptibile fecit. De panis cottidianus [illegible] idem sacramentale Luce xi. Dicitur panis cottidianus quia cottidie ipsum sumimus et sumere debemus sacramentaliter aut effectualiter per sacerdotem [illegible] qui hoc sacrum offerunt cottidie pro se et pro toto fidelium [illegible] Vel dicitur cottidianus, eius vsus cottidianus et digna susceptio [illegible] hominis. Sicut sic pane mali cottidie indigemus refici ad sustentacionem corporis sic in illo pane sacramentali indigemus cottidie refici ad [illegible] restauracionem. Vnde Ambrosius Quotiens sanguinis xpi in remissionem effunditur debeo semper accipere qui semper pecco debeo semper accipere medicinam. Luce [illegible] pane nostrum supersubstanciale vel cottidianum da nobis hodie. [illegible] qui [illegible]

panem nostrum cottidianum i. panem ipsum celestem qui nobis sub speciebus panis et vini sumendum apponit in cibum [illegible] et confortacionem [illegible] et [illegible] vite da nobis hodie et digne percipere sacramentaliter vel saltem spiritualiter [illegible] percipiendo ita ut si nobis [illegible] sacramentaliter non sumimus sed tu pro nobis et omnibus in altari [illegible] sacramenti et tibi spiritualiter [illegible] sumentibus ut sacramentum [illegible] et [illegible] passio xpi [illegible] omnibus fidelibus xpi passionis [illegible] ut dicit Bonaventura [illegible] sacramento intelligunt omnia alia sacramenta [illegible] omnia alia [illegible] sacramentum ordinant ut est dicit [illegible] Et [illegible] tu [illegible] hoc sacramentum [illegible] omnia alia sacramenta. Vel [illegible] intelligitur [illegible] vita ut est [illegible] fuit [illegible] panem nostrum cottidianum sed xpm dominum qui est panis vivus qui de celo descendit. Da nobis hodie i. quamdiu vivimus in hac presenti vita mortali sepe sumere digne [illegible] et nobis salubriter [illegible] cum digna [illegible] sacramenti [illegible] valde indigemus in hac [illegible] mortali vita [illegible] ut dicit [illegible] in hac sacramento [illegible] tu [illegible] quia cum [illegible] nobis [illegible] hoc [illegible]

vialiu pcc atq occupacone
dea gotteioia sit deppdita deuo 2
tiois et diminuto feruor caritat
sq q ho indtu recolligi dr. .10
optz ut h deppdita phcs restau-
rent ne forte in hijs gtinue de-
ficiendo i morte cadat p q adeo
totali alienet talium aut restau-
racio sit p papue p hoc sacmetum
sup tu digne cu bona p dispoicoe
q sit suptu maiore auget p gram
q q to maior tanto plg pt feruor
i deuocone 2 pfectoe dilcoe atq
bonos h ceptio colligit de-
pane spuali sr diam reficiete ut
est audico lco meditaco ubi dcit
sacre sptue atq deuo gteplaco ce-
lestiu gaudior q ctiam pane e pg
est hom no plu sol aut bis ista
sed frequet quo sptu e ( ) lo ni solo
pane homo viuit. sz omi vbo qd
procedit dore dei .i. sacra sepita que
est tanqa os dei eo q p eam deg
loquit oue q vult a nob fiei vm
q qd procedit dore dei est omis in-
structo omo gplaco 2 ois exhortaco
q hoi pficit ex meditaco audic
vl lecone dinor colloquior s. quo
vbo ois pt ho viue vita spuali ut
dic Rabanq Ei qs no vesit vbo
dei iste no viuit q sic corpq sine cibo
no viuit s terreno cibo ita n aia
viue pt s vbo dei Et uomo eni
aia hois h viue poss vita iustie
et gre n cognoscit dei volutate
2 ea que 2m ip iusta sut et que
i iusta q agenda 2 que fugienda q
amanda 2 q gtepneda q credenda
tenenda 2 spanda et tota vite
saluti nccia et q omia pla docz

sacra scpta Dum eni sacros lib ro
spes ad mam salute scpta e et
auribq meis magis i tonat ea que
nre pficiunt saluti itm atq itm
replicat q sic hoi tanc h 2 quib
sequeh. Per illos sacre sptue libos
nob ipe met deq qui e vitas in-
effabil loquit 2 pic nob volutat
sue dmostrat affectu Ut docet bts
Augq in lib d salutarib docu Et
ste 2 ad thi. 3o dt aplus Omis
sptura diuinitq i spirata util e ad
instruend ut nesciens adarguend negli-
gentes ad corripiend .i. duc i trepa
i malo psistentes et ad erudiend sz
in iusticia .i. ut iusta fiat ut sic ho
dei instructq ad omne opus bonu pt
pfectq est i ep m ecouone ut sz
bonu q no sit implicat ope Sed
fres q multi sut qui su via vitat
nosce possent nosce nolut et qui
deo dicut i q q recedite a nob Job 21
sciencia viarum tuarum noluq Cuius est omips ut
seruiamq ei aut quid pdest nob si
oraueri illum Sz et alij qui
torpent ocio aut captiuitati tenet
amore terreno 2 euanescut in manit
in q bus sciencijs in dans aut rebq
vanis vl curiosis vl aut modicu
saluti gferentibq 2 no sine culpa
addiscere negligut ctia ea que
scire possit 2 que suo statui gguut
et q nccia sut saluti q e dure re-
phendit Ut sup ast dicos. No pt
ac excusaco q decpnacois igno-
rancia vitari quibq fuit i vinciendi
facultas sz fuit gtendi volutas
Et subd Si nollo scpturaz ingdi
vitatem nuc spctos omnibq vt

ad libros (?)

2 ad tymo. 3

vitas testa (?)
2 vera (?)

queres i scriptur' nunc pulsares hois
apibus nunc i erogares sacerdotes hos
nunc illos. Sed illa no sunt q2 vm
dei no edit' nec pmisso bñtitudinis
desiderat' nec q2 de pnacionis indiciu
formidat' Et grego dic' i moralibz.
Qui ea que dei sunt sapiunt a dno sa-
piunt' Et qui ea q dei sunt nesciunt
a dno nesciunt' q2 paulo attestante
Si quis ignorat ignorabit' Canem'
q2 nosce ea q salutis sunt no tm in
sci[illegible] scienda. sed intellecta i opera
ostendo. Exprimus e cm intellectus
bonus omibz facientibz eu. Et iterum.
Seruus sciens voluntate dni sui et no
faciens vapulabit plagis multis. Cui
aut facit voluntate dni sui diuitijs
et honoribz ditabit' mlt's. Supra vm
dm dicentis. Sic erit si facitis que
precipio vob. Sic go spualez pane co
petimus cu dicimus pane no cotidia-
num da nob hodie. ut sit sensus da nob coti-
die 2 no solu semel. S intellectualis refecti
spualis 2 exemplari panis auctoritate au-
dicionis. Ubi dei contemplacionis pfecti-
onis, deuote meditacionis bnficiorum
nob pñte exhibitorum, cognicionis et
implecionis ac desiderij celestis
gaudij. ut illo hic confortati curdius
tendamus ad primam nram celestem
regionem i qua nob pficiet' illius
eterni gaudij plenitudo quia ibi abunda-
tate domus dei a torrente voluptatis
sue potandi i ebriandi sunt omnes electi
quo et nos tu tendere i feliciter
puenire faciat ihus xpus dns noster
qui cu patre 2c

Et dimitte nob debita nra
sic et nos dimittimus de-
bitoribz nris 2c. Beatus
Cyprianus continuando hanc

quartam peticionem ad precedentem dicit postquam
sub sidium reperit' et venia delicti
ut qui a deo pascit' i deo viuat nec
tm pnti vita s et eterna consulatur
ad qua veniri pt h's si pbi pcca do-
net' et aliter pt ad precedencia con-
tinuari sic. Prius dns docuit nos oran-
dum pro bonis eternis 2 corporali qua spualis colla-
cione nunc i illa quarta peticione 2a parte
ponit'. docet nos orare pro bis mali
ablacione. Et q2 triplici sunt mala. pa
sunt pcta commissa pro que nos deo sumus ad illos
dimissione orare. Unde in hac quinta peticio-
ne dicimus. Et dimitte nob debita
nra. Alia sunt pcca futura i que cadere
possemus. docet nos dns orare pro nri
ab hijs custodia p pseruacione cu dicimus. Et ne
nos i ducas i temptacionem. Tercia mala sunt
pene q's pro viuendo meruimus 2 i pnti
peticula docuit nos petere ut ab it' li-
beremur cu dicimus. Sed libera nos a malo.
Et dicitur est q2 sequitur' Ecclesia. Sequitur
Demo go oremus a pcca iam commissi di-
missione cu dicimus. Et dimitte nob
debita nra. Sed illa cm debita pro
quibz dimittendis oremus no sunt pec-
cata ipa. Vnde dic' Aug'. Debita sunt pcca
nra q commisimus ut patz luc. 11. Ubi ista
peticio sic exponit' Et dimitte
nob debita nra. si quid et ipi di-
mittimus omni debenti nob. Et ita hoc
orandum q oro dnica deuote dicta valet
ad remissionem venialium ut dic' Aug'. Illa
in fine dist. 16. c. quarto. In maiori vero cond'
ad
dimissionem penarum q2 dimissio mortalibus
debitorum et hoc no tm tunc oromus
s tunc etiam i plicite i hac peticula
dicentes. Dimitte nob. Sicut 2 nos dimittimus
debitoribus nris. Remitte cm cordis petim
impe commissi e precipua etiam. Hoc
totu i nuit beatus Aug' in enchiridion.

di. 38. in decr. c. [illegible]

Ibi enim loquitur de efficacia huius domi-
nice orationis dicens. De cottidianis breuibus et
peccatis sine quibus hec vita non ducitur cottidiana
oratio fidelium satisfacit. cuius enim est
dicere pater noster qui es in celis. Deleat enim
omnino hec oratio minima peccata. delet et illa a
quibus uita fidelium est scellerate gesta
sed penitendo in melius mutata discedit
si ut veraciter dicitur dimitte nobis
debita nostra ita veraciter dicatur sicut
et nos dimittimus debitoribus nostris id est si fiat quod dicitur.
quia ipsa elemosina est venia petenti homini
ignoscere. Regula eciam hec nobis imposita
est a domino quod si uolumus nobis dimitti
peccata nostra ut dimittamus proximis eciam
peccata eorum in nos commissa. Et hoc dub-
itare docuit Matheus vi. cum statim post
hanc dominicam oracionem subdendo dicit
Si dimiseritis hominibus peccata eorum et
uobis pater noster celestis dimittet uobis. Eciam quo dicit
Augustinus. Ex omnibus hiis sententiis quas nos
orare dominus precepit eam potissimum com-
mendanda esse iudicauit que pertinet ad re-
missionem peccatorum in qua nos misericordes
esse noluit. et hoc est unum consilium mi-
seriarum euadendi et maiore penitenti
et veniam a nobis petenti debemus dimittere.
Item in encheridion capitulo lxx° dicit Augustinus
Qui autem roganti peccati sui veniam
et penitenti ex corde non dimittit et
nullo modo credat a domino sua peccata dimitti
quam mentiri veritas non potest. Et ideo
subdit. Dominus non curabit. Si autem
non dimiseritis hominibus neque pater vester dimittet vobis peccata vestra
ad tam magnum tonitruum qui non ex-
pergiscitur ille non dormit sed mortuus est
et tamen et mortuos excitare potens
est ille hec Augustinus. Circa hanc di-
missionem isto modo proximis faciendam est
notandum quod tria sunt in ea consideranda

Primum est offensa dei seu peccatum et
culpa qua proximus hominum contra
deum cuius preceptum per iniustam nostram
lesionem est transgressus. Et hanc nobis non
licet dimittere. sed solus deus di-
mittit hanc debite legitime peni-
tenti hec. Secundum est offensa nostra Et
illa dimittenda non est quia quam dimittere
odium iram inimiciciam et rancorem
debemus proximi qui nobis malum iniuste intulit.
Isto modo quilibet ex precepto tenetur di-
mittere proximo qui eum iniuste lesit
siue petat eum siue non petat quia quilibet
ex dei precepto tenetur quilibet
proximum suum diligere sicut se ipsum. igitur
tenetur nulli inimicari nec odio habere
aliquem et tenetur de nullo proximo appetere
aut querere vindictam proximo vindicte
scilicet plus malum proximo. Igitur tenetur non
habere contra eum rancorem uel iram
que est appetitus vindicte et desiderium
mali et in dampnum proximi quod tamen tenetur
sic dimittere proximo suo petenti veniam
non modo quod proximo non dimittit illo modo
sed contra eum inimiciciam odium et
rancorem seruat. isti deus eciam non
dimittit peccata sua quod tamen eum fecit
ut hic mercy dominus dicit Matheus vi. Et
audistis. Si autem non dimiseritis
hominibus neque pater vester dimittet vobis peccata vestra
Tercio sic dimittenda proximis offensam debemus
nobis mouere secundum magistratum peccatorum
nostrorum quibus deum incomparabiliter offendimus
et qui paratus est nobis dimittere sicut
dimittimus proximis nostris quia hec nobis sine
intermissione ... dicens Si di-
miseritis hominibus peccata eorum dimittet et vobis pater
vester celestis delicta vestra. Et luce vi. Dimittite
et dimittetur vobis. Et beatus Gregorius
vi° moralium dicit paciens iniuriam
illatam tolerat qui pie meminit

quomodo aliquis ipse sciat in quo debeat ipse
tollerari. Sufficit enim pro non petere
qui vel deo vel proximo sepe tollit sed
secunda percussio. 2o dicitur nos mouere
ad dimittendum promissio premium quia si dimittimus
tu non dimittens sed odium in inimicicia
contra proximum tenens. Nam beatus Johannes
in prima canonica sua capitulo 3o dicit Omnis
qui non diligit fratrem suum manet in
morte. Et item dicit Qui odit fratrem
homicida est quia sibi ipsi occidit in anima
[illegible] premium 3o mouetur dicitur quia non
dimittuntur nobis peccata quamdiu non
dimittimus proximis sed ad ipsos odium et in-
inimicicia retinemus domino testante qui
dicit ut superius allegaui. Si autem non
dimiseritis hominibus nec pater meus dimittet vobis peccata vestra.
Quanta magna utilitas que afferunt
iniurie undique allate cum propter deum
paciente sufferuntur. Videtur quod non di-
mittens sed vindictam querens priuat
deum illo quod sibi singulariter reseruauit.
Vnde deuteronomii 32o ipse dominus dicit Michi
vindicta et ego retribuam. [illegible]
dimissio offense nos assimilat domino deo
[illegible] Nichil ita deo similem
facit sicut iniuriam tibi factam dimittere
3. vel [illegible] dimittendo in proximo [illegible]
[illegible] nos dimisso et iniuria nobis facta
[illegible] dampnum nobis iniuste illatum in
corpore rebus vel in fama. Et de isto
dico primo quod si proximus me offendit
michi iniuriando aut iniuste dampni-
ficando ego tenear hec pati corde et
voluntate [illegible] vel in [illegible] quia velle
libenter totum dimittere immo adhuc et
maiorem si iniuria sustinere pro honore dei
et profectu fidei correctione proximi aut quid
utilitas per hoc prouenire patet quia dominus
talia precepit cum dicit Mt. 5. Si quis
te percusserit in una maxilla prebe
ei et alteram alteram et non [illegible]

talia semper impleri operari opere ut
dicitur igitur [illegible]
iam tactum propter quod dicit Augustinus in epistola
ad marcellinum. Ista precepta domini scilicet
de paciencia magis ad preparacionem cordis
que intus est pertinent quam ad opus quod
fit in aperto ut in secreto animi teneatur
paciencia cum beniuolencia in manifesto autem
illud fiat quod eis videatur prodesse prodesse et
quibus bene vel male [illegible]
illa precepta paciencie semper in cordis
preparacione tenenda ipsaque beniuolencia
ne reddatur malum pro malo. [illegible]
[illegible] loquitur Augustinus in libro contra mendacium
dicens. Ea que de nouo testamento a sanctis
facta sunt valet ad ea intelligendas
scripturas que in preceptis digesta sunt velut
cum legitur in euangelio accepisti alapam
prepara alteram maxillam. Exemplum autem paciencie
nullum quam ipsius domini excellencius in-
uenimus et cum ipse alapa percussus est
non ait Ecce alteram maxillam sed
ait Si male dixi testimonium perhibe de malo
si autem bene quid me cedis. Ubi dominus
ostendit istam preparacionem alterius
maxille in corde faciendam. ut scilicet
vellet sustinere pacienter et totam
iniuriam condonare immo et maiorem
pati si esset ad honorem dei et ad sa-
lutem proximi et ad correccionem et emen-
dacionem eciam ipsius iniuriantis. Et
ita ut dicit Augustinus in de sermone domini
in monte dominus fecit quia percussus a
seruo pontificis maxime tranquillus animo
et benignus in verbis et cum hoc paratus
fuit pro bono illius serui non solum ad
alteram maxillam cedi sed et mox
voluit pro salute ipsius et omnium toto
corpore crucifigi. 2o dico quod proximo
male dicenti et iniuste dampnificanti

non tenemur
dampnum

non teneor dampnum dimittere. sed
possum mea recuperare non propria auctoritate
aut potestate ea in usurpando, sed
ipsum super hoc iudicialiter repetendo. Policie
enim dei et ministri sui ad hoc legitime
constituti et puniunt reos ipso dicente
Deut. 32. Mea est ulcio. Et de
principe dei in hoc ministro dicitur
Ro. 13. Minister dei est vindex
in iram ei qui male agit. Non quod oportet
ut proximo dimittat debita in quibus ob-
ligatur mihi et dampna iniuste illata
vel iniusta que meruit possum ea iu-
dicialiter repetere et apud suum superiorem
instare pro inflictione iuste pene nisi
verisimiliter timeret ex hoc indigna
scandala. Unde dico quod non teneor
debita aut dampna vel iusta pena
a proximo exigere si possum sibi misericorditer
dimittere maiore sui nostro in potencia
aut paupertate in pignus non si gratus
est plus adhuc possum sibi remit-
tere propter deum. sicut possum sibi iterum
mutuare sic et mea dimittere.
nisi esset michi verisimile quod dimissio
et in puritas esset sibi in malum
quod esset tantum bonum aut sit aut es-
set tantum quoque utilitatem ut quod daret
forsitan sibi aut aliis audaciam
male agendi aut alios liberius
opprimendi aut esset tantum in fectum
fidei aut spiritualiter tantum honorem
dei tunc enim pena esset exigenda
quantum fieri posset. Si in maiori malo
et scandalo neque istis tantibus es-
set malignantibus et nobis iniuria-
tos sustinendi sed esset eis ex potiori
ape fortiter et tamen vires ordinem
resistendi. Deum nostra paciencia habeat

iterum de 2. ad cor. 11. separatum suo super-
dicto ita sustinere scilicet subversores fidei
fideliter et nobis permittere impune
quod cotidie peiora contra fidem
blasphement non esset laudabilis
paciencia sed pocius sapiencia et fatuitas
pociens vituperabilis negligencia.
Hic enim ut ait Crisostomus tamen contumeliis
pro honore dei denique dei malis dominatur
habuit et tam vehementes fuit in expellendis
viciis in malis his dico quanto magis vehe-
mencia habere debemus in expellendis
hereticis et fidei corruptoribus a bandalibus
fidelium medium dei apostolum quod ipsi
fideles sunt peccatis corrumpunt. Ulius
est videre quod ochosyas misit ad eum
capiendum et scivit hoc inde eo tempore
non sustinuit sed duces primum quod ministros
ad se missos fecit celesti igne consumi
ut habetur 4. reg. 1. ubi dicit glossa quod
quia contumeliando dixerunt mittit ocho-
syae ad eliam homo dei descende etc.
ideo igne celesti consumpti sunt.
iniurias nostras quam n. dei et ecclesie
iniurias nostras que redundant in
dei iniuriam et contemptum nullo modo tollerare
denique licet iniurias nostras ut sunt plurimas
pacientissime tolleraret denique. Unde super
illo mt. 4. Vade sathanas. Ubi
Crisostomus. Nostras quidem iniurias illatas ab
impiis sive indicto suo in facto magna-
nimiter denique sustinere. Dicit dei aut
iniurias et contemptum nec usque ad audiri
sufferre. Deinde quam in propriis iniuriis
esse quis pia paciencia laudabile est
iniurias aut dei dissimulare nimis
est impium. Dicitur et in hiis attendi
pales ipsis iniuriat in aliorum propriis
dicitur enim denique ad unicam domi-
sta. Cum terrori utilis doctrina salutaris

adiungit ut non sola tenebras circumf
luxo videat et expellat verum etiam male
consuetudinis vim timor abrumpit Non
enim omnibus qui peccant aut contra nos omnibus qui
liberat et inimicos et reliquos et tunc sequentem
diligere quia bene lenitate decipere Et
nota exempla huiusdi sicut dum et ut
repetens pena aut recuperare vel ab
iapna vel punire iniuriante faciat
secundum ordine iuris et bona intentione
ita quod nequaquam intendat in hoc malum
proximi solum aut ut ipse suum in vindicando
faciet appetitum Istam enim intencio est
mala et qui ista intencione pena
inferret aut adiscitur sine in statu est
apud competentem iudicem ut in se fatur
graviter peccat contra illud prohibitum
a liuore vindicte et repugnat sine
caritati et insuper est specialiter prohibitum
divina lege iuxta illud Leuitici 19 Non
queras vlcionem neque memor eris iniurie
civium tuorum Intencio vero dominus in
ferens pena aut omnibus apud superiorem
in contrarius ut inferat debet semper fieri
in aliquod bonum quod intendat prelem
punitorem aut accusatorem punire ut
puta dei honorem fidei conseruacionem aut peccan
tium fratrum emendacionem proximi salutem
in ipsis et aliorum a peccatis cohibicionem.
pacem communem aut publicam iusticie conser
uacionem. illa enim intencio est fienda
tacione aut punicione proximorum Ergo
precepta namque divino tenemur omnes di
ligere Si ergo nobis aliqui iniuriant
aut alias offendunt tenemur eos diligere
et in eadem forma dileccione ex tunc
ab eis penas exigere si salus spatur
quod eius sit punicio huiusdi salutaris in

Si aut cognoscimus huiusmodi punicionem ipsis
non proficere nec ad aliquid bonum si per hoc quod
curari sed vlcius magis malum inde
quaerere tunc tenemur ex caritate
totum dimittere Unde ut dicit August Ille
vincit in bono malum qui cum ipse videat
saluti eius qui iniuriam fecit expedire parcit
est et corrigere parcere est totaliter in
dulgere Et super Math 18 Sic et pater
meus celestis faciet vobis si non remiseritis vnus
quisque fratri suo de cordibus vestris Dicit August Si per
caritatem ipsam disciplina lenitas de
corde non recedat Dat exemplum de vi
vrgico dicens Ecce enim plus quam quod
medicus ferro sciunt punit et vlnus
ut homo sanetur quod si vulnus palpatur
id est solum blande tractetur perdit homo
Sic ergo post offense remissio in corde esse
si aliquis non ad vindictam et in malum alicuius
sed ad correctionem proximi sit agricas et hoc
ut dixi Pro illa remissione proximi facie
dicit. Et Dicit alibi August Sic cum dicimus
dimitte nobis debita nostra manifestamus
nos habere quod nobis dimittatur Ergo qui ab
corruptione habet peccatum aliquod ille tunc
non debet dicere oracionem dominicam vel saltem
tendens abiurete illa particulam dimitte
nobis debita nostra alias faceret falsa
confessione peccata que non habet Nota Bonum
quod omnibus adulcis credi quia dum est in hac
vita non habet consciam salutem in veniali
et hoc propter frequenciam venialium Et propterea
ignoranciam nostram quod in multis ignorant
delinquimus et ubi nobis credimus bene
facere dicit esse propter frequenciam nimiam quod
amor rerum temporalium et affecciones in
ordinate ad nos et ad proximos frequenter
nobis inmisceri adiungunt Et ideo quilibet
potest deo misericors dicere ab occultis meis
munda me. Et dicit sanctus Thomas

q(uod) no(n) p(otes)t h(om)i(ne)m t(ib)i esse i(n) hac vita
q(uo)d o(mn)i(n)o a p(e)cc(at)o salt(em) veniali ut et c(ontra) p(e)cc(at)um
a(li)q(uo)d veniale pene totalit(er) sit im-
munis. Et i(de)o aliq(ui)s p(re)lato(rum)
s(e)c(un)d(u)m [illegible] immune a p(e)cc(at)o adhuc dic(er)e
p(ro) imp(er)fectis et(iam) orando p(ro) eis ut aliis
p(e)cc(at)a eo(rum) mi(seri)cordit(er) dimittant(ur). Itemq(ue) d.
aliq(ui)s ex p(re)dictis [illegible] seq(ui)tur q(uod) si quis
s(er)varet rancorem contra p(ro)xi(mu)m talis
no(n) debet dic(er)e hanc or(ati)o(n)em alias
c(on)tra se oraret. ex quo e(n)i(m) no(n) dimittit
alteri ip(s)e contra se p(ro)cedit s(ed) q(uod) et(iam)
de(us) sibi no(n) dimittet qui aut(em) petit
q(uod) d(eu)s sibi sua p(e)cc(at)a no(n) dimittat ille
c(on)t(ra) se orat. Unde s(anctus) Thomas
[illegible] qui no(n) dimittit p(ro)xi(m)o offensam
eius [illegible] p(e)cc(at)um no(n) seq(ui)tur et in-
[illegible] p(e)cc(at)o(rum) suo(rum). Et i(de)o or(ati)o
sua quo ad h(oc) frustra e(st) [illegible]
Dic(it) [illegible] sibi no(m)i(n)a (et) p(e)cc(atu)m suu(m)
aggravans aliquo m(od)o. s(ed) salt(em) i(n) p(ar)ticula
Dimitte nob(is) debita n(ost)ra sic(ut) et nos
dimittim(us) debitorib(us) n(ost)ris. Dic(it) [illegible]
p(er)sona. Dic(it) tu(n)c [illegible] dic(er)et
adhuc orare [illegible]. Dic(it) Bona(ventu)ra.
q(uod) no(n) [illegible] aliq(ua)s ampli(us) aggravaret p(e)cc(atu)m
suu(m) [illegible] cor suu(m) [illegible] abissis salu-
b(er)rimis petic(i)o(n)ib(us) quas ip(s)e m(agis)t(er)
d(omi)n(u)s nos docuit (et) orare monuit.
Dic(itur) tu(n)c debet obmitte(re) salt(em) [illegible]
p(ar)ticula(m) sic(ut) et nos dimittim(us) debitorib(us)
n(ost)ris. Vel dic(er)et eam s(ub) aliqua alia
forma. ut. dimitte nob(is) debita n(ost)ra
sic(ut) iusti dimittunt debitorib(us) suis. Vel
dimitte nob(is) de(bi)ta n(ost)ra sic(ut) et nos dimitte(re)
debem(us) debitorib(us) n(ost)ris vel s(u)b aliq(ua)
alia tali forma. Verum Respondet Bona(ventu)ra
[illegible] no(n) c(on)ced(it) [illegible] qui
[illegible] nob(is) a x(rist)o tradita(m)

[illegible] infring(ere) [illegible] aut
mutaret. Talis [illegible] Aug(ustinus) rep(re)hendit
sup(er) [illegible] multi nolentes dic(er)e [illegible]
[illegible] refugiunt istam or(ati)o(n)em
dic(er)e. Unde dicit. stulti sunt q(uia) qui no(n) [illegible]
orat ut docuit x(ristu)s no(n) e(st) x(rist)i di-
scipul(us) [illegible] liberent aut(em) or(ati)o(n)em
qua(m) fili(us) no(n) dictavit. Cognoscit e(n)i(m)
p(ate)r fili(us) sui [illegible] verba ne [illegible]
usurpatio humana [illegible] sed q(uam)
x(rist)i sapi(enti)a exposuit. Est e(n)i(m) [illegible]
bonu(m) ut nequaqua(m) [illegible]
[illegible] qua(m) p(ro)fert. i(n) inimicicia. in
aut rancore q(uia) no(n) [illegible] sine
magno salut(is) sue dispendio. Si e(n)i(m)
aliquis vult [illegible] p(er)manere in suo odio
[illegible] no(n) [illegible] dimittat or(ati)o(n)em
dominicalem [illegible] mutet eam s(ed) tota(m) p(ro)-
ferat [illegible] forma verbo(rum) x(rist)i et dicat
eam no(n) [illegible] quo ad illa(m) par-
ticulam Dimitte nob(is) debita n(ost)ra
sic(ut) et nos dimittim(us) debitorib(us) n(ost)ris
t(ame)n [illegible] D(omi)ne dimitte
mi(hi) sic(ut) et ego dimitto. sic e(n)i(m) oraret
contra se et p(e)cc(atu)m suu(m) aggravaret. Sed
t(ame)n [illegible] q(uod) dimittit. De(bi)ta
dicat [illegible] q(uod) dimittit [illegible]
q(uia) [illegible] illa q(ue) [illegible] sunt
[illegible] h(uius) p(ar)ticule [illegible]
duo [illegible] e(st) Dimitte nob(is) debita
n(ost)ra i. p(e)cc(at)a n(ost)ra q(ue) nos [illegible]
iustitie tue reddit(ur) [illegible]
illa dimitte nob(is) [illegible] sic(ut) et
nos dimittim(us) de(bitori)b(us) n(ost)ris omnes s(ed) in-
iuriam i(n) nos [illegible] dimittim(us)
[illegible] quo ad offensam no(n) [illegible]
[illegible] i(n)imicicia [illegible] aut indignac(i)o(n)em
[illegible] qui i(n) nos [illegible] Hec (et) [illegible]
(et) dimitte nob(is) debita n(ost)ra [illegible] e(st)
[illegible] p(e)nas n(ost)ris mortalib(us) p(e)cc(at)is
[illegible] tua p(ie)tate

in temporales commutas et sic vel in purgatorio
persolvendas illas. Dimitte nobis pater in celestis
scilicet et nos dimittimus. Non relaxando mi-
sericorditer ea quibus nos obligant
[illegible] potencias corporis ad
solvendum vident aut saltem pie donare
aliquo possit exceptamus. Sed quam multi
sunt qui solum petunt sibi a deo peccata
dimitti et non tenent adhuc penitere
per ipsa [illegible] et congrua media adhoc
a deo ordinata qui et sic [illegible]
peccatores non desinunt ~~[illegible]~~ peccare
aut si peccare desinunt commissa tamen non ut
digni esset insuper puniunt ut deplangunt.
delicias sequerunt [illegible] peccando
et illas efficacias presumserunt aut
molestias patiendo refugiunt insuper
corporis dei iusticiam et volunt sibi pla-
nia culpas dimitti et penas debitas
relaxari et sic sine medijs congruis et
sine dignis penitencie fructibus de terrenis medi
delicijs mox post mortem elevari ad
celum gaudium. Quibus adhuc clama-
tibus et dicentibus in oratione dominica dimitte nobis
debita nostra nonne digne et merito respondet
Christus sicut respondit filijs zebedei et dixit
ad eos Nescitis quid petatis quia non
vultis quod qua de calice meo passionis
[illegible] sua peccata
sua sic insuper puniunt aut deus ea ibi
durius puniet aut horribile est in-
cidere in manus dei viventis. Sed hac [illegible]
maiori quoque loqui. Gregorius in pasto-
rali dicit. Neque enim deus omnibus crucia-
tibus parcit sed delictorum morbos
medicamentis contrarijs medicetur ut
qui voluptatibus sunt delectati ab eo di-
stessis fletibus amaritudine redeamus.
et qui pellicita defluendo ~~[illegible]~~
cecidimus eciam aliquid nos metipsos
restringendo surgamus et ceteri quod sic

[illegible] insudat salubris [illegible]
[illegible] et qui vulneraverat [illegible]
[illegible] vite. Nos igi-
tur [illegible] nos peccatores et festinemus
non per[illegible] agamus in-
fra tempore vite sic in tempore presentis vite
primas [illegible] culpas [illegible] conti-
[illegible] puram confessionem et condigna satis-
factionem et simul cum [illegible] vera penitencia in-
[illegible] et timore peccatorum
dominum ut nos misereatur [illegible]
sique in nobis mala et peccata permansit
pie diluat si qua in nobis inchoata sunt
bona benigne perficiat et nos de sua
bonitate ad sua eterna gaudia perducat
qui sine fine vivit et regnat Amen.

Et ne nos inducas
in temptacionem. Postquam peticionem
qua deum rogamus pro re-
missione peccati iam [illegible]
peticio qua rogamus ut ad [illegible] non
[illegible]
[illegible] ubi nos dicimus Et ne nos inducas
in temptacionem [illegible] Aug[illegible]
[illegible] Et ne
nos inferas in temptacionem [illegible]
videtur quod [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] oracionem in hac particula
[illegible] ne nos paciaris induci in temptacionem
[illegible] Et ne
nos inducas in temptacionem. Non enim per-
[illegible] inducit deus [illegible] induci patitur
et permittit [illegible] auxilio in temptacionem
[illegible] quia dicimus Sed libera
nos a malo [illegible] ut nos deus
[illegible] liberet et non nobis
[illegible] peccata [illegible]
[illegible] Est pro
[illegible]

Qu[aliter] d[eu]s temptauit abraham gen. 22 et 18 et 22

e temptacio Vna est ad experiendum quod aut[em] ignotu[m] sciat ipse temptator. Et de hac temptacione tractat[ur] i[n] libr[o] Ecclesiastico. Secunda temptacio est ad sciend[um] aut[em] experiend[um] ut ostendend[um] qual[is] quis sit i[n] vita et i[n] moribus. Na[m] s[e]c[un]do tempta[n]tes ostendit[ur] qual[is] ille temptat[us] sit qui n[on] temptaret[ur] sup[er] hoc ne forte ab aliis n[on] ap[er]te sciret[ur]. Illo mo[do] deus temptauit magnitudine[m] obediencie abr[ahe] (quia n[on] ipse) abraha n[on] alij homines sciuissent n[on] temptat[us] fuiss[et]. Vn[de] aug[ustinus] sup[er] illo gen. Temptat nos d[omi]n[u]s deus v[est]er ut sciat si diligat[is] eu[m] hac g[e]n[er]a[ti]o[n]e locucionis ut sciat dict[um] e[st] ac si diceretur ut scire nos faciat si diligam[us] eum. Vires eni[m] dileccionis ip[s]i[us] n[on] latent homine[m] nisi i[n] vno experimento et sic ei i[n]note scerent. Et eod[em] g[e]n[er]e locucionis i[n]telligit[ur] id n[on] (te et alios) dem. Nu[n]c cognoui quod times deu[m]. i. feci noscere q[uo]n[iam] times deu[m]. Et sic mo[do] loq[ue]ndi e[st] o[mn]is i[n] sc[ri]ptura quo p[er] efficiente[m] significat[ur] illud quod efficit[ur]. Sic frig[us] dici[tur] pigr[um] q[uia] facit homines pigros. Tercia temptacio e[st] ad sciend[um] et notificand[um] qual[is] sit s[e]d ad hoc ut ipse temptat[us] aliq[ui]d malu[m] faciat. Et est, cum temptacio sit actiua actus vel mot[us] i[n]clinat[us] ho[m]i[n]is ad aliq[uo]d pc[c]atu[m] aut illicitu[m] appetend[um]. Et illo d[e]mones et mali homines existentes et malo p[ro]posito temptant ut ad co[n]sensu[m] pc[c]ati p[ro]trahat. Carnal[is] v[er]o vir appetit[us] p[ro]p[ri]e i[n]tenc[i]o[n]e temptat ad pc[c]atu[m] et co pc[c]atu[m] n[on] sibi i[m]putat. Sic malo homi[n]i aut d[e]moni qui temptando agunt culpabilit[er] Carnal[is] v[er]o appet[itus] n[on] co[n]cupia carnalis p[er] illu[m] i[m]p[er]fectio[n]e[m] ...

cu[m] temptac[i]o dicat[ur] eo quod eu[m] i[n]clinat ad delectaciones illecebras. Vn[de] Jacobi p[ri]mo. Vnusquisq[ue] temptat[ur] a co[n]cupia sua mala illect[us] et abstract[us] i[n]teresse debet (2 n[on]) notand[um] quod o[mn]is quinq[ue] temptacio i[n]ducens i[n]duce[re] ad pc[c]atu[m] p[er] aliquo tu[n]c fiat ad duo reduci q[uia] aut p[er] blanda aut co[n]cupiscibilia p[ro]posita nob[is] et ad temptat[ionem] suggesta ad pc[c]atu[m] i[n]ducim[ur] ut p[er] terribilia et timenda ad pc[c]ata q[ue] alias facere nolebam[us] i[m]pellim[ur]. Vn[de] Aug[ustinus] sup[er] i[llud] ps[almi] i[n]censa igni et suffossa. D[icit] Omnia pc[c]ata duce res faciunt i[n] hoi[e] s[cilicet] cupiditas. i. amor i[n]ordinat[us] et ce[te]ra et timor. Sed et videte vir[os] p[er]it[ur]e pc[c]a[n]ti aut cupiendo s[e]c[un]d[u]m delectabilia aut timendo c[ontra]ria s[cilicet] et appa[re]nt ex[emplum]. Sicut ab ut dicas s[e]c[un]d[u]m testimoniu[m] et forte ab illo co[m]mittitur t[er]minum actendas deum et dic[it] i[n] a[n]i[m]o tuo. quod expedit hoi[ni] si viuus m[odo] liceret alias aut sic de timore paciat[ur]. Ne n[on] abducat[ur] luc[rum] ut p[ro]pter diam[onem] cotidie comedit s[ed] admetu[m] qui laqueo i[n]ducit p[ro]fice n[on] potuit et i[n]cipit i[n]mari dapnu[m] expulsion[is] tedijs fortass[is] et motam ut si cupiditas n[on] valuit fortass[is] timor valebit ut p[ec]c[et]. Et i[n]fra dic[it] q[ue] sunt pc[c]a i[n]censa igni atq[ue] suffossa atq[ue] effossa. Vide[mus]. Quod s[c]i[ti]lat amor mali tanqua[m] igne[m] accenderat et que timor mali tanqua[m] effoderat. Amor q[ui]p[pe] i[n]flamat. timor aut[em] humiliando pc[c]atu[m] extorquit. Gr[egorius] i[n] 2o lib[ro] de co[n]mune dicit i[n] moto. Temptaciones i[n]quit p[ro]cellose tanqua[m] i[n] fera atq[ue] i[n]duci co[n]tricio[n]em e[st] ap[ro]ximantib[us] reb[us] temporalib[us] aut aduers[is] oriunt[ur]

Sum quia illud quod quis facit ex timore
alias non facturus nisi timeret sibi dampnum
aut iniuriam inferri non facit nisi
amore sui quia ex solo quod se intendit amat
non vult pati molestias et iniurias idest
Ideo omnis temptacio sive fiat per blanda
sive per aspera finaliter terminatur ad blanda
et amabilia. Propter quod idem dicit Augustinus
super ... Nemo frangitur adversarum rerum
molestia qui prosperarum delectacione non
capitur. Unde exponens quod frangitur rebus
adversis quia vult delectacione perfrui et
nullam molestiam sustinere. Dico si
duo sint equales temptentur de lapsu
in peccatum ut unus temptetur per aspera
et aspera alter vero per delectabilia et blanda
eque intense et extensive, cuiuslibet illorum
temptacionem esse difficilius resistere ...
quo admixta peccata esse difficilius
resistere illi qui fiet per blanda, saltem
habet quandam seductionem quia vexacio dat in-
tellectum et compellit vexatum auxilium
dei requirere, blandicies autem et vo-
luptates excecant mentes oculum et ab-
luisci faciunt dei et beneficiorum suorum
... Deut. 32 Incrassatus et di-
latatus recalcitravit. incrassatus impinguatus
dilatatus dereliquit deum factorem suum
et oblitus est dominum salvatorem sui. Et Augustinus
in libro ... dicit in prosperis
precipue cavenda sunt ista scilicet superbia
fastidium arrogancia et ne ... vitium
... ne et adulatoribus de nobis
credimus. Ista enim vicia prosperitas facit
... subripere sub qua ... adulatur
... saltem quo ad illa peccata et
... permissa periculosior est
temptacio que est prospera et blanda ea
que est per aspera et adversa. Visis ...

sic de multiplici causa et viis temptacionis
et de reductione primo enim adducere
... et de ... aliquarum
temptacionum. Nunc videndum est quo or-
dine fiat ... et ducto ... tem-
tationes in peccata. Et ... tertio notandum
quod ... Gregorius in omelia ductus
est Jhesus in desertum a spiritu ... tribus modis
temptacio agitur suggestione delectacione
et consensu. Suggestio fit ex ... scilicet
dyabolo vel homine ... vel delectabili aut
... exterius parte vel est intus
imaginatio. 7 ... temptacionis
de ... temptatum quando non ... concupiscencia
... ut concupiscat quod suggeritur. Quo
... temptacionis dyabolus ... tem-
tavit ... dyabolus ... integrum
in ... illa oriebatur concupiscencia
mala. Secundus gradus est quando suggestionem ... [margin: R]
... non statim ... et iam in
illa ... temptatur ... de-
lectatur tunc delectacio in intrat ...
... hominem quia ut dicit Augustinus ...
quidem ... dico quae ... peccare. dicitur ad
... hominem ... Et ... temptacio
... non ... hominem culpabili-
... aut corrumpunt ... hominem per
... et tunc ... temptacio
quando ... racionem et voluntatem temptacio
ad se trahit et tunc ... consensu
magis vel minus plenum vel deliberatum
erit culpa ... secundum
... dicta temptacio et tercium ... est in
... temptacio quando scilicet temptacio ita
superat temptatum ut ad se ... et
racionem et voluntatem eius trahat. Quarto notandum
est ... quod non petimus ... non temptari
sed petimus non induci in temptacionem
quia non temptari non esset nobis utile
ad salutem ... spiritualia

bona adipiscim(ur) contra temptacio(n)ib(us) cu(m) eis
fideli(ter) resistimus. Ps(alm)o q(ui) app(ellatu)r d. Pro-
ba me d(omi)ne (et) tempta me. Et dicit(ur)
Jacobi p(rim)o. Om(n)e gaudiu(m) existimate
fr(atr)es cu(m) i(n) temptacio(n)es varias i(n)cideritis.
Et Aug(ustinus) s(uper) ps(almum) decimu(m) dicit. Vita
hui(us) (con)ditio(n)is s(ecundu)m passio(n)es
sine illas (con)cipim(us) n(on) r(ec)te vivi(mus).
Et s(er)mone d(omi)ni i(n) monte i(n) li(bro) 2o d(icit) q(uod)
Ind(ic)ui i(n) temptacio(n)em aliud temptari.
Nam sine temptacio(n)e p(ro)bat(us) e(ss)e nullo
s(ibi) s(e)ipsi s(i)c(ut) alteri nec(esse) e(st) e(ni)m con-
stancia (et) (con)tin(enci)a (et) i(n) adv(er)sis no(n) frigant(ur)
et p(ro)sp(er)is no(n) erigant(ur). Et d(icit)ur viri eo
additu(r) n(on) (con)sumat(ur) i(n) vel(ut) temptaci-
o(n)ibus i(n)s(e)p(a)rant. Qualit(er) e(ni)m mundi (et)
demonis blandicijs (et) adv(er)sitatib(us)
morbos n(on) superarent i(n) varijs luct(a)-
tiu(m) mo(d)i sunt (con)stitati (et) stabilit(er) et
vincat (et) n(on) i(n)ducat i(n) temptacio(n)em
(con)siderac(i)o(n)is p(ro)pt(er) exp(er)tis q(uo)d temptacio(n)es
sunt nob(is) utiles (et) salutares multis
mo(d)is si eis b(e)n(e) uti sciverim(us) (et) no-
luerim(us). Primo aute(m) astucias temptati-
vas dyaboli quar(um) 1a cum agat vult q(ui)
i(n) statu suo desstitutus ista d(icit)ur tercia
magis p(er)iculosa(m) cu(m) h(omin)i dat (con)stantem
pace(m) (et) cu(m) no(n) i(m)pellat aliqua p(er)
t(em)p(or)alit(er) temptacio(n)e. Et ut hec fiat
manifestius enu(m)ab(itur) e(ius) s(e)c(un)da maiorq(ue)
dyaboli temptatia astucia e(st) q(uod) i(n) doctore
(et) longa h(omin)is fatigac(i)o (et) vexac(i)o
(con)t(ra) aliquo aut aliquib(us) p(ec)c(at)is q(ue) p(ro)p(te)r
dyab(olu)s due attendit p(ri)mu(m) (et) desp(er)ac(i)o
se addit(ur) n(on) p(ro)pi(n)q(ua). Sec(un)d(u)m (et) ut
h(om)o cedat se adeo n(on) c(er)ti. S(i)c(ut) e(ni)m
hui(us)m(od)i h(om)o d(eu)m temptat. et i(n)stant(er)
ac assidue petit a tali liberari et
n(on) obtinet. facile desp(er)at de dei ad-
iutorio aut c(re)dit d(eu)m n(on) curare cum
ergo h(om)i(n)i p(ro)vocac(i)o d(icit) adv(er)te
qua(m) magnas utilitates afferunt tempta-
t(ion)es. Ibi a temptac(i)o(n)e certa(m) q(ue) multas
victorias (et) saluberrima p(ro)p(ri)e i(n)firmitat(is)
noticia. Adeo e(ni)m i(n) q(ui)busda(m) radicata
e(st) sup(er)bia ut n(on) amabilis ac credit(ur) tem-
tacio(n)u(m) (con)silijs (et) castigat n(on) valeat
alias hu(m)iliari aut i(n) hu(m)ilitate (con)s(er)vari.
Tales q(uo)q(ue) tenebr(is) q(ua)da(m) i(n)voluti
sunt (et) tam ignari sui (et) p(ro)p(ri)e i(n)firmitat(is)
aut defect(us) ut n(on) longa ei(us) sunt i(n)-
firmitat(is) exp(er)iencia d(i)c(t)a valeant
erudiri. Advertere d(e)b(e)nt tales q(uo)m(od)o
magne s(an)ctitat(is) (et) deo dilectissimi viri
(et) grauit(er) temptati sunt sicut Job et mul-
tissimi alij. Et s(imi)l(ite)r tales ad me-
moriam sibi reducere d(e)b(e)nt illud q(uo)d
paulus ap(osto)l(u)s de se scribit in p(rim)o 2a Cor(inthios).
q(uo)d Ne magnitudo revelacionu(m) me
extollat datus e(st) m(ihi) stimulus carnis mee
angelus sathane qui me colaphizat.
Et cogitare d(e)b(e)nt ex quo tanta s(an)ctitate
tantisq(ue) donis grac(iar)u(m) (et) virtutu(m) pre-
dito viro i(n)mictur (con)cutitu(r) sup(er)bie et
(con)tra id diuina miseracio(n)e medela ei
adhibita e(st) temptacio carnis q(uo)d nobis
est faciend(um) nisi ut admirem(ur)
(et) iugiter collaudem(us) patris miseri-
cordiarum officiosissima(m) pietate(m) q(ue) de hui(us)-
m(od)i temptacio(n)ib(us) salutare nob(is) me-
dicina(m) elicit (con)tra sup(er)bie latente(m)
et p(er)iculosissimu(m) morbu(m) (et) o(mn)is dyab(olic)e
vexac(i)o(n)is nob(is) in antidotu(m) (con)u(er)tit
salutif(er)a s(e)c(un)da astucia cautissima dyab(o)l(ic)e
est ex(er)cicia(s) temptacio(n)is (et) mirab(i)lis
(con)ventu(s) rei de qua h(om)o temptat(ur). Sicut
e(ni)m dyab(olu)s temptat el(e)ctos aliquos
(con)tra q(ui)busda(m) (con)suet(us) (et) mirabilib(us) tem-
tacio(n)ib(us) i(n) fatui(ta)te et i(n)pericie (et) cu(m)

Srinendum

alios in talibus non audiuerunt temptatum
aut temptatos fuisse sed adhuc non
primo aut certe raro non vehe-
menter formidat aut certe aliquando credit.
Non attendunt tales quod tanta profunditas
malignitatis sue contra electos suos pacientiam
dyaboli et nouis et veteribus audiuit et
inauditis pluries et in pluribus temptationibus
comprehendit et pugnat. Et dicit Aug-
ustinus quod cum [illegible] temptationibus co-
[illegible] non illi quos cum magicas
exercebat ex hoc vnum quod suspicabatur
se plures illas pati et sic aduersarii dete-
ctos et inauditis temptationibus temptacionibus
oppositos vehementer opprimebat. Bernardus.
Quod perfecto isti nos videmus ab expug-
nari castra fortissima contra quod non solum
nota machinis consueta et iacula permittit
sed etiam quandoque venena et noua in ca-
piunt. Ita et certe in pugna spirituali
dyabolus contra castra sanctorum ipse cum totis
studiis et viribus insidiatur. Nos tota
auiditate sagaciter vtrum sit. Et ergo non cu-
rat an saxis an lapidibus iaciat machi-
nis aut iaculis consuetis aut inconsuetis op-
pugnet dummodo efficiat. Tertia est qua molli-
ter quasi mutat statum sui in quo bene
stat et stare quemadmodum fit sepius
et tunc in aqua ut pisces decepta
talibus suis in quibus iuncti sunt exeunt
vt sic incidant in laqueos et retiacula pisca-
torum. Sic dyabolus bene se habentibus in
aliquo statu et ubi sibi aditus temp-
tandi non patet aut non facile patet at-
tentans molliter persuasionibus fugere studiis vel
altioris aut aliquando erroribus vt se
ad alium locum vel statum transferant sicut
in dubitanter quod in alio loco aut in
alto statu erunt sibi ad temptandum
expositi aut temptatoribus in multibus

mine tuti. Credata quia hominem
adhuc bona et super suas vires
perficere conatus in uitam et contingit
non nunquam in ieiuniis et abstinenciis
et aliis disciplinis et religiosis exercita-
cionibus contra singularibus temptationibus et inco-
secundum regulam in qua iniciat non ullos
suis admonitoria . . . exempla
maiorum sanctorum quod tempore apostolorum et exempla
in sanctis adhuc in perfectis et in virtutibus et
consistentes sunt penitus contraria et hoc
indubitanter fit studio sue malignitatis
ut fugiendi homines malis suis conde-
scendens de sanctis fiat utiles ac sibi et aliis
onerosi aut totum abiciant non nunquam
contra uota sua et ad nichilum fiat.
Et
nilco qua suis fiunt detractiones. Et
est simile de captura simearum per calceos
magnos quos mittunt volentes vena-
tores sibi alligantes et cum eas per totum non
possunt in eis ambulare aucupatoribus
capiuntur. Calciamenta aut in sanctis sunt
status et opera et calciamenta magni magna
perfectissimorum virorum quod opera quod sequi et
portare non possunt homines debiles et
in virtutibus imperfecti. Similiter et subpre-
textu boni suadet perfectionis fugere sunt
inutiles mei et suos quemadmodum cum
sub pretextu pietatis et largitatis elemosina
faciendas suadet acquiri diuicias in-
secundum apostolum ad Thymotheum. Qui volunt
diuites fieri incidunt in laqueos dyaboli.
Et sanctus in Ecclesiastico. Fili mi si diues
fueris non eris immunis a delicto. Et
in Euangelio. Quam difficile cum diuiciis
confidentes non corrupi. Si est
appetitus que impugnat palam vicium suadet
quod sit sibi ac occasionem vincendi
quemadmodum aliquibus quos impugnat per
luxuriam suadet ieiunia et abstinencias
sicut eos in iracundia aut inuidia

1. quandoque inmunda quandoque sancta et secreta

pugnet

vt sic

Ps

aut est i amiciciam facile posse labi,
hec .ii. propter oppinionem ¶ Tercia est
qua hominibus vicia suadet sub pretextu
virtutum quemadmodum sub pretextu providencie
suadet avariciam. sub pretextu iniurie re-
missionem i debita. sub pretextu iu-
sticie crudelitatem. sub pretextu zeli recti-
tudinis i manifestum furorem. Et talibus
itaque dyabolus velud fraudulentissimus
mercator vendit fragmenta fictilia
pro lapidibus preciosis. vitrum viride pro
smaragdo. cuprum pro auro. stagnum pro
argento. Ideo vitam virtutum et pietatis
diligenter investigandum est ut fallacia
dyaboli que potest in talibus inveniri ab homine
deprehendi possit quia dicit vitas patrum
Suadeo tibi omne ante aurum pro-
bari igitur ut locuples fias. Et
parum valentis aurichalcum et
felle tincta vendit aurea cum longe
absint. Similiter igitur et pseudoles est
recurrendum ad monacos sanctos et que de
omnibus docet ut dicitur 2 Thimothei. Iohannes in
prima canonica 2° capitulo ut hec eos sequi-
mur etiam dicens Veritas tua quod
que semper maneat in cordibus nostris
et omnis falsitas in nobis destruatur ¶ Septima
dyaboli astucia et omnium periculosissima est
ipsa pax i tercio cessacio a perpeti-
bilibus temptacionibus qua pace multi in-
cipiti vehementer gravantur et instanter
proponit Sed hoc adeo periculosum est
ut dicat dominus etiam sanctorum dicit in pace
amaritudo mea amarissima. Et in Iacobi
primo dicitur Omne gaudium estimate
fratres cum in varias temptaciones inci-
ditis. Ut autem maius hoc fiat narrabo
mala que 2us supra allegatum doctorem
proveniunt de predicta cessacione a pace
¶ Horum malorum primum est futura securitas
qua negligitur dei timor qui est

electorum vigilantissimus et fidelissimus custos
Unde Gregorius ad Augustinum dicit: Nisi instan-
ter in timore dei te sollicitus servaveris
subvertetur domus tua .i. consciencia. Unde quia per
hoc timore dei est fons vite ut legitur Proverbiorum 14.
Illa enim pax ante fuit fons vite que
ante facta quieta impugnatos sit que non
videat. Secundum autem securitas est que facit
nos sursum curare et sollicitudinem custo-
diendi nos et pro hoc oportet nos tem-
poribus totos. Non enim est de terra
quam tute. Vnde et tanta hoc est ignavia ut
aliquis secura sit tuta nec omnino secura
enim est cui non imminet periculum sed quo-
niam quia non cavet periculum ¶ Secundum malum
est desidia seu pigricia que humana corda
ad opera quia temptacionum stimulis excitata.
Quod ut compleatur semper sunt fomitatores
corporis pacis accellamant. Desidia etiam
que dormitorium dyabolicum dicitur incuriam
virtutis terrissima rubigine consumit que
deberet animus esse splendescere
quemadmodum est ostium fori qui ipsum splende-
scit ad splendorem nitoris argenti sed
pax nec cogitandum et ocio sibi terris gignit
rubiginem ¶ Tercium malum est ignorancia sui
et propriorum defectuum atque sequitur clarus
quod corpus quia non temptamur credimus nos
fortissimos et tam sanctos ac si angelorum
custodia vallatos ut nos dyabolus
non audeat impugnare. Qua credulitate
nihil fallacius est cum enim non temptamur im-
pulsibus temptacionum non dominum corpus hoc
presumere deserviendum nostra. Sed postquam
timemus astucia dyaboli qui nos in pro-
missis et statibus ad alteram mala dicere
temptat. Et presumere corpus hoc scilicet dominum quia
corpus hoc sit debiles et fragiles quam in
omni temptacione succumbere si mi-
sericors deus nos permitteret temptari.

qm malu e sing gteptg qt sic q
huig operat i se sentiunt e dicut se
contepnut despiciut solent eos qui
sunt temptant dicentes huiusmodi temp-
taciones no debe cade i hoiem hone
e q vilissig e qui talia cogitat ut
cui talia accidut immo aliqui tales
ita putat se puros q alijs ni misericordia
c(om)passionis putat et i(n)dignat hijs qbus
c(om)pati debent q e veru signu sup(er)be
iusticie s(ecundu)m Greg(orium) i omelia quada
sup evangelia | Hoc dicit iam clare
s(ecundu)m qd no petimus nos pfecte demus h
ut no temptem sic dictu sunt sed
petimus ut no ducam i temptacoe i cu
temptam q tunc no vincam ut addi
deca q cpprehensa ita st i istis pticulis
Et ne nos i ducas i temptacoem i pe-
timus q cu temptam ab inimicis nris
dmoe carne aut mudo no pmittas
nos ita supari q p co(n)sciencia q da
nob virtute e adiutoriu temptacoes
vincendi q sine speciali dei adiutorio
pp adhe pctm no pt homo vitare qn
aliqa temptacoe cadet i pctm Unde
Aug i 2o li de bapmo pvulo. Et
concupiscentijs et desiderijs eius abilli-
cita trahentib no c(on)senciag decipim
adiutoriu dei Ne nos i ducas i ducas
i temptacoem No q deus aliq tali temp-
tacoe temptet q deus i temptator ma-
lo est. Sed rogamus ut si forte temp-
tari rogamus adiutorio no deseram s
i eius adiutorio vincamus etc. Dicit ali-
qs quare dns deus unu i ducit i temp-
tacoem et no aliu i pmittit unu p
temptacoem labi i pctm et no aliu R
q illius rone no pt reddi ro amator-
ibus q occulta sunt iudicia dei Tres

m reddit hug cas [illegible] Aug i 2o lib
d sermoe dni i monte e sup genesi. pa
e q ho nuqua facit deus puniendo
pctm pcedens [illegible]
Un pha appone iniqtate sup iniqui-
tate eo Et alibi [illegible] Aug
tetigit [illegible] i pctm additum pcto
Et Johis dictum e pctm C i [illegible]
e [illegible] Et paulus dic
[illegible] tradidit illos deus i [illegible]
[illegible] Et [illegible] ut [illegible]
[illegible] fiat [illegible] aut [illegible] magni-
tudies [illegible] amplius agnoscat
e adiutat [illegible] ut alij videntes et
audientes tn [illegible] vini [illegible]
q deus valde [illegible] ut fiat [illegible]
qui i [illegible] ad [illegible] et caute
[illegible] et ad timendum ne cadat
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] Salomon [illegible]
[illegible] et [illegible]

Sed libera nos a malo Amen
i ultima petitio petimus ut deus
nos liberare velit a penis
nob i fligendis [illegible]
[illegible] aut originali [illegible]
[illegible] Aut [illegible]
[illegible] que sut mala q patim et
[illegible] penitus [illegible]
e sitis frigus [illegible] corporis
timor labor et dolor [illegible]
e [illegible] oblivio i memoria [illegible]
i intellectu i voluntate [illegible] ad malu
et [illegible] ad bonum [illegible] mirabilia
e alia quorum malorum [illegible]
i statu i [illegible] omnia propter
pcta nob i flicta sut et [illegible]
[illegible] pctis q [illegible] i fligunt
[illegible] pena [illegible] vite [illegible]
[illegible] pena purgatorij etc.
Et ab [illegible] malo [illegible] petimus liberari

Sed et hoc est arauit (?) psalmista in
duobus psalmis penitentialibus d. Domine ne
in furore tuo arguas me neque
in ira tua corripias me. Est enim
sensus secundum glossam. Domine ne in furore id est
in die iudicii arguas me, id est da ut non sim inter illos quibus
dicetur: Ite maledicti in ignem
eternum. Neque in ira tua corripias me
id est non sim inter illos qui per ignem emen-
dati salvabuntur. Sed in hac vita purga
me et talem me redde cui iam pur-
gatorio igne seu emendatorio opus
non sit, sed horrendum enim est incidere in
manus dei viventis. Sed quia plena
liberatio a primis malis et defectibus
non prestatur alicui in hac vita in qua
homo quasi flos egreditur et conteritur
et nunquam in eodem statu permanet, sicut
dicit Iob. Et ideo cum dicimus libera nos
a malo, non petimus ut huiusmodi
penales miserias a nobis deus totaliter
tollat, ut eas mordicus mitiget
et mordeat, itaut ad maiorem emendationem
et correctionem cedat et ad satisfactionem pro
peccatis, et ut flagellis emendati mere-
amur vitam gloriae in qua absque malo per-
petuo in munere eius. Ultimo addit amen,
quod est verum optativum, sed in adprecationem
dicitur in tota compositione, scilicet
possumus quomodo hec oratio dominica est
perfectissima oratio, quia in ea ut apparet
dixi precibus verbis omnia comprehensa sunt
que recte a deo petere possumus. Unde
eo quod hec est oratio qua ipse met
deus incarnatus mortales orare docuit,
qui suos magistros omnes petitionum ma-
terias salutari sermone breviavit, qui
scit quid vivere debuit et orare ea benig-
nitate qua et tota gratia fide dignatus
est ut deum patrem orare quod filius docuit

apud patrem loqui et illum exau-
diam. Et ex hoc est perfectissima
oratio quia ut dicit sanctus Tho. 2a 2e
q. 83. Non solum etenim ea petimus
que recte desiderare et petere a deo possumus,
sed etiam quo ordine desideranda et
petenda sunt. Et sic non solum docet po-
stulare, sed est regulativa etiam totius nostri
affectus. Inde patet quod homo primo
cadit finis deinde ea que sunt ad finem
et finis inter duo cetera in affectu de-
scendit primo. Sicut ut consequimur gloriam
dei et hoc petimus cum dicimus sanctificetur
nomen tuum, et perficit ad amorem quo
deum in se ipso diligimus, secundo
volumus frui gloria eius et hoc petimus
cum dicimus adveniat regnum tuum, ubi
petimus ut ad gloriam regni eius per-
veniamus et pertinet ad dilectionem qua nos
in deo diligimus. Ad finem autem pre-
dictum perficit et pertinet ordinatio nos
multa quibus beatitudinem mereamur, deo
obediendo et illa petimus cum dicimus
fiat voluntas tua sicut in celo et in terra.
Insuper materialiter aut sunt aliqua utilia
ad finem et quasi ad sufficientiam adminiculi
et ista petimus cum dicimus panem nostrum
cotidianum da nobis hodie. Et hic
intelligatur de sacramentali pane cuius
cotidianus usus proficit homini in quo
etiam intelliguntur omnia alia sacramenta.
Et hic intelligatur de pane corporali
sed pane intelligitur omnis sufficientia
victus et simpliciter etiam sunt mala
que nos impedire sunt a consecutione
beatitudinis quorum ablationem petimus.
Primum modo impedit peccatum, quia ipsum directe excludit regno,
unde quem petimus nobis dimitti
cum dicimus Dimitte nobis debita

nostra sicut et nos dimittimus debitoribus
nostris. Secundo peccata futura in que per
temptacionem cadere possumus et ab istis
petimus nos custodiri cum dicimus Et
ne nos inducas in temptacionem. Tercio
mala penalia presentis vite presentis
que petimus nobis mitigari et mala
future vite a quibus petimus totaliter
liberari cum dicimus Sed libera nos
a malo. Secundo ex parte dictantis
possumus quod hec oracio aliis oracionibus est
audibilior quia ex verbis proximo racione
ipsius oracionis in qua primo ea que sibi bene
placita sunt adeo postulant. Secundo ex
racione ipsius domini qui hanc oracionem dicta-
tam sibi a mortalibus porrectam recipit
libere. Non potest enim apud patrem pro nobis
interpellanti pati vel negare potest
cum petimus filius in quo sibi bene complacuit
et quem habuit audire precepit. Tercio quia
deus benignissimus pater est preparare uni-
versa ad salutem debite petentibus et
eorum forma petendi ab ipso instituta
et que propter dictorum contrarium periculis
petentium in nomine dabit vobis. Non potest
quaqua efficacius impetrare quod petit
ipsi nomine quam si petat ea oracione
quam docuit et instituit dei filius. Propter
oracio que nobis a deo data est quam dicit
Cyprianus quod potest esse spiritualior oracio
quam que nobis a deo data est a quo est
nobis spiritus sanctus missus est que vera
apud patrem precatio quam que a filio qui
est veritas de eius ore prolata est. In qua
est oracione ipse dominus instituit pro
dicens Da nobis. Dimitte. Da nobis.
Libera nos etc. De oracionis hoc
singularem caritatem ne ipsi et fructu
dilectionis affectum qui vigeat debet

et vivorum intra se et etiam mortuorum
viventes in purgatorio et quod sit oracio
communis pro illis et pro fratribus nostris propria
nostris et singulariter pro nobis ipsis ut ita
ex magnitudine caritatis et latitudine cari-
tatis apud deum patrem exaudiri
mereamur per ipsum filium dominum nostrum
qui hanc oracionem dictavit et nobis eam
docuit et orare monuit qui cum eodem
patre et spiritu sancto vivit et regnat unus
deus etc. Amen etc.

Et quia supra dictum fuit
in principio expositionis istius
oracionis dominice quod octava
condicio requisita ad exaudibilitatem oracionis
est quod sit attenta et de hac aliquid
particulariter dicere proponimus etc.
Secundum Thomam in quarto distinctione 14 et 22
q. 83 triplex est fructus oracionis etc.
Primus est meritum vite eterne. Nam per
oracionem ex caritate factam et in deum relatam
meretur homo vitam eternam sicut per quibuslibet
aliis actibus caritatis factis. Secundus fructus
est oracionis proprius in petendo id quod
petit. Apostolus quid dominus sepe nobis eius
amorem petere ut accipiamus. Et ideo
in omni tribulacione in omni necessitate aut temptacione
vel tribulacione ac periculum desolato
semper legimus sanctos ad oracionis suffra-
gium confugisse. Tercius fructus
est quedam spiritualis refectio mentis per
illuminacionem intellectus et devocionem
affectus. Secundo videndum quod secundum Thomam
ubi supra triplex est attencio prima
est ad verba oracionis ut scilicet homo in eis
non erret quam tamen solum ex de...
quanta sufficit ad integritatem verborum
placacionem. Et ad hoc sufficit ...
dictis attencio potissime in quibus
oracionibus quas visitabis. Et cum ad

tencio adiuba esset nimia et nimis vehemens et potissime circa singula verba quasi superstitiose velit quomodo sint formanda sicut contingit illis qui orationem male legere sciunt et totum animum ad recte legendum ponunt tunc quia anima non potest esse vehementer attenta ad diversa, ideo talis attencio nimia adiuba totaliter evacuaret aut minores faceret ceteras attenciones que sunt longe meliores et sic obesset homini et aliquando impedimentum faceret indevocionem aut induceret errorem quia cogitat quomodo proferat verba. Et oracio que fit cum tali attencione adiuba ita ut in ipsis oracionibus non erret sed ita distincte et integre proferat illas in qua oracionibus fructuose ut hoc sufficiat de oracionibus quibus obligatur ut non teneatur eas iterare et si sic orans e contrario et refert oracionem inde. Itaque tamen sufficit ubi accedit adoracionem [illegible] intencio orandi propter hoc ut deo debitum obsequium reddat aut ut aliquid a deo ad salutem pertinens impetret. Et [illegible] sunt sic alii actus boni et virtutes continuati sicut illa dicit [illegible] laborem [illegible] et tamen [illegible] istam primam intencionem bona qua deum principaliter respicit et omnia vite [illegible]. Et si in prosecucione operis mens ad alia rapiatur involuntarie nisi tanta et tam magna esset evagacio quod omnino deperiret vis prime intencionis et ideo oportet cor sepe renovare ad ipsum. Et dixi notanter involuntarie. Si autem homo orando et potissime in orando ad quod obligatur voluntarie et ex proposito mentem ad alia diffunderet tunc non esset sine culpa, maxime si sponte in illis occuparet que deo mentem

distrahunt qualia sunt plura cogitare opera ut aspicere [illegible] attendere adiuba extrinseca aut involuntarie ad alia aliquo [illegible]. Unde dicit Hugwicio de sancto Victore: Cum autem orationi insistimus ad quid liceat in corde versamus [illegible] si quod bonum sit a culpa liberi non sumus. Et dicit Basilius: Divinum auxilium implorandum et non remisse vel mente huc atque illac vagante cogitacionibus non plene impetrat quod appetit. Ex magistro veritatis dicitur. Et intelliguntur ambo de voluntaria evagacione [illegible]. Secus autem involuntarie et sine hac quod passionis [illegible] labatur vel culpa caret prius, maxime autem [illegible] [illegible] nisi forte precedens cogitacio ex qua evagacio orta est in culpa cederat. Unde Basilius: Si vero tamen debilitatus a peccato fixe nequis orare, compescas te ipsum quantum poteris et deus ignoscit eo quod non ex negligentia sed ex fragilitate non potes ut oportet assistere coram deo. Ergo homo adoracionem accedere volens debet primo animum recolligere et deducere cogitare quid orare vult et attendere debet quomodo velit orare scilicet ut deo debitum exsolvat obsequium aut [illegible] ut cum laude aut aliquid tale ut esse debet cogitare de re aliqua que ad salutem pertinet pro quo orare vult et debet intendere quod hoc velit per oracionem suam a deo impetrare et tunc animus impressus ad extrinseca involuntarie rapitur qua stante homo perficit [illegible] animus ad se ipsum tunc manebit oracio plena impetratoria et meritoria non obstante involuntaria evagacione. Ex dicta

attencio est ad finem oracionis scilicet ad
deum quod homo orat vel ad rem pro qua
orat ut ad vitam eternam pro qua obtinenda
rogat et ad malicia peccatorum que sibi
dimitti petit. Quartus Et illa attencio
sufficit per [illegible] est dicto [illegible] qui liberacionem
non intelligunt et oracio que fit cum tali atten-
cione videlicet spiritualis in petendo quod petit
et est ad merendum sicut omnis cum in caritate
et debite refert in deum. b^a attencio
est ad sensum sive ad formam verborum pro que
oracio explicatur et oracio que fit cum tali
attencione videlicet ad congruitatem. 3^a producit
fructum scilicet ad finem [illegible] impetrandum quod
petit ad merendum si in caritate procedat
et necessaria est ad gratiam. Quartum fructum scilicet
4° refectio spiritualis. Unde primo Cor. XIV nam
si oro lingua mens mea sine
fructu est. Secundo [illegible] quod duplex
est lingua modi in [illegible] forma verbalis
ut cum homo solum sensum verbalem at-
tendit et talis non multum proficit ħoi
quo ad quartum fructum .n. nisi in ipsa superficie
verborum sonat aliqua devocio ut ibi
miserere mei deus et in similibus ubi
est abimbaretur aliqua devocio capi
potest. Alia est intellectualis ut cum homo
in his quorum spiritualem ut cum exitum
filiorum Israel de egypto et plage egypti
infertur ad spiritualem vitam exempcionem
de peccato vel de seculo vel ad subversionem
peccatorum morum in flectibus [illegible]
Et multa talia utriusque testamenti
[illegible] que sunt in psalmis et [illegible]
in quibus si homo solum respiciat ad sensum
ad sensum que verba primo producunt
modicum vel nihil afferunt linguam
de spirituali fructu. Si vero homo re-
spiciat ad intellectum spiritualem sicut per
parabola valde proficit ħoi [illegible]

credit cum spiritualem intelligenciam
et afficit ad devocionem. Ex predictis patet
quod oracio mentis attencionem requirit
in tantum quod orans de nullo alio conmiter-
cione cogitare debet quoniam de deo et in
deum relatis et quanto in oracione mentis
gustu ad deum et totaliter et animo toto
est oracio fructuosior quo orans
debet in oracionibus voluntariis [illegible] sponte
orans et non orandi [illegible] et talibus
vis que maiorem faciunt attencionem
gustus mentis in deum. Deus non vult
strepitum auditor est. Sunt autem ct
diverse species oracionis et diversi modi
orandi pro diversa verbaque diversimode
faciunt attencionem ac oracionis et gustus
mentis ad deum et ad divina ex quibus
quilibet quod saluti que ad spiritualem oraciones
sibi eligere potest illud quod sibi competere
plus cognoscit. Et primo notandum quod secundum
[illegible] ad Thimo. II [illegible]
14 quod accipitur [illegible] oracionis communiter
est ascensus mentis in deum sive ad ipsum cog-
noscendum sive ad ipsum deponendum ut aliquod
ab eo impetrandum quoniam sunt species oracionis
communiter ut in [illegible] ad Thy. 2
Obsecro primum omnium fieri obsecraciones
obsecraciones oraciones postulaciones i spes.
graciarum acciones pro omnibus hominibus. Prima
species est elevacio mentis in deum ad cognos-
cendum et mirandum eius bonitatem sapienciam
eius potenciam aut alia quecumque per-
feccionem aut sunt verba quibus vos per-
fecciones eius exprimimus ad eius laudem
et gloriam et ad hoc ut mens nostra ex-
citetur ut innitetur ad divinas perfecci-
ones attencius mirandum ut cum dicitur
omnipotens sempiterne deus misericors domine
qui nullus [illegible] indigencia [illegible] cum
mente talia cogitamus pro illa specie
vocatur oracio scripto non supto nomine

33

put solet dici q orō ē eleuaco
mentis ad deū supp adagnoscend
2a spēs. cū/ Scda spēs ē desideriu aliq
adeo obtinēdi aut/ vba volia sive
mentalia et sic desideriu formata
sp illa et dplīn vbi sup vocat
postulaco 2 si vba/ sunt cōplete
sub mo peticonis ut cū qs petit
pcta sibi dimitti dicedo dimitte
nob debita nra/ aut/ sic publicaq
conueis petrij dixit Deus ppicius
esto m pctori/ aut/ petit innari a
deo aut/ aliq sibi coferri sic/ pane
nrm cotidianu da nob hodie/
ad ipis tunc/ vocat/ supplicaco Si vo
puba solu narat negociu sine
cōplcta peticone/ sic/ soror/ Ecce
q amas i firmat/ tunc vocat in-
3a spēs sinuaco 3a spēs ē obsecratio ē
memoraco sacroz quibg cōtestam
deū 2 iuram9 ut illoz intuitu
nob pstare digne q tu cuq ardua
2 difficilia q cōmuna confirmat ppt
nros defectus abeo obtinē no possem
Ecce sic deū prem rogamus psolin
sui aut/ psecos suos qui sibi accepti
sunt/ apls quā nos. Et sic cōsueuit
eccia i oratoibg ad prem directis
concludē p dnm nrm ihū xpm sic deū
daniel 3o dic ppter temetipm
inclina dne aurē tua m. 5o sic plemq
dicit pp bonitatē pp sapiaq tuā et
pp innaq tua ihū xpe sic i letania. p
natiuitatē tuā libera nob dne.
p cruce tuā pp resurrecoz tuā.
4a spēs. vt/ 4ta spēs ē gra~ actio q est cōdoz
gratuita cognito dinoz bnficiorum
pus abeo perceptoz 2 cōfessio eoz
corde ore 2 ope Et al grazpacio
ponit ab ipso et spēs oronis
q ē vnū respcū aut/ valde cōferens
ad impetrand/ viam em i petendi sibi
cōcludit qui d accepts gras no agit
tu vero d accepts bnficiis gras agimus
merem et ea nob cōtinuari 2 augeri et
accipe potem Et sic gra i vno qui
sapie donū accepit/ si illo gratus fuit
merq cōseruat/ ne pdat/ augeat/ ut
plus 2 plg 2 ut ad mede vtilitas
pueniat tam ipso mdo qua i dedi-
ficatone pximoz/ Et cōuiq ingratitudo
meret amitte q bet/ nec alia recipe/
2 que retinet i fructuose tenea et
fraudari pmio 2 maiq suppliciu me-
ret i curre p negligent q cōtemptu/
cōstat/ 4or spēs oronis supra cō-
pletas vnq ei apli pme ad thym 2 Et
idem dic glo sp tcō eimste 2 illas
qr distinguunt q que em cōpetencq
dicunt sunt q q pcōnes eo qd
sit inceria pti 2 vocatue ipiq ad fore
cīg Ecaiaut/ q i ē cōsiderane dicunt
orones/ sunt q p hac/ mes magis deb
eleuari i deū q vo pga/ dicunt po-
stulacones sunt quia i illis bona eterna
petunt et mortis 2 vivis Et q q
q inoz dnr grazpacones sunt i sm-
plibg et collects sic ptr ad candi
cōnect ut collecta bnitas qb em dicit
Omps sempitne deq cōnect adorones
s. adaspectu mente fideu Et dicit
qui dedisti famulis tuis et cōnet
ad grazpacones Et dicit p dnm
cōnect/ ad postulacones Et in fine
ponit p dnm nrm et cōnect ad
obsecracone sic de spēbg oronis et Sunt
ad ostē/ de diuisis modis orandi in-
qualibg cōditate speciē vt Vbi vlq
notand q potissime tres sunt modi orandi
cōmuniq est p vba cōposita et insita

De di[...]
modi[...]
oran[...]
et pot[...]
me t[...]
p mo[...]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ut cum dicitur oracionem dominicam aut ymnos
aut psalmos et huiusmodi ad excitandam de-
vocionem aut reddendum deo debitum servicium
Et ille modus est orandi quibus consuetus
et servandus semper in oracionibus certis quibus
tenetur || Secundus modus orandi et sepe
efficacior ad excitandam devocionem est
quando ex affectu compunctionis qui coram
deo pingue cor suum effudit formata
verba vel sine verbis quasi familiariter fabulatur
cum deo aut aliorum suo cum affectu
compunctionis quasi familiariter fabulatur qui
deo coram deo pingue cor suum effudit
vel de peccatis suis veniam postulat aut
contra temptacionem specialem aut tribulacionem
divinum auxilium implorat Sicut dicitur
in quodam tractatu de profectibus religiosorum
Isto modo orans secundum diversos affectus suos
diversarum personarum in se assumit ymagines
et diversas format voces ex illo qui orat
diversarum eciam personarum format ymagines
|| Cum enim homo timor rigoris divine
iusticie et futuri iudicii dei et memor
suarum culparum personam rei assumit et tamquam
coram deo iudice stans cum timore
orat et dicit deo Noli me condempnare
sed memor sis iudicii quod pro me pertulisti
coram pylato libera me a iudicio tuo et hoc est
quod dicitur contra hos qui in sinistra erunt
scilicet Ite maledicti etc. et Non intres
in iudicium cum servo tuo quia non iustificabitur in conspectu
tuo omnis vivens etc. et huiusmodi Et sic est pars
oracionis cum in dominica oracione dicitur libera
nos a malo scilicet eterne dampnacionis || Cum
quis homo cogitans aut cum senciens se cir-
cumdatum tam multis temptacionibus periculis
morum hostium demonis carnis et mundi et
sciens se non posse propria virtute vincere
aut evadere et miseriis timens se deum
precepta sua offendisse et per hoc me
tuisse ut in pena suorum peccatorum per-
mittatur tradi in dampnatam tamquam obsessus ab
hostibus et non valens per se effugere
invocat divinum auxilium dicens Ne
~~memor~~ memor sis iniquitatum mearum antiquarum
cito anticipent nos misericordie tue domine Ite-
rum Ne proicias me a facie tua et spiritum sanctum tuum ne auferas a
me et huiusmodi Et hoc est pars oracionis cum
in dominica oracione dicitur Ne nos inducas
in temptacionem id est non permittas nos oneri
temptacionis opprimi et in peccatum duci || Cum
quis homo cogitat divinam dignitatem et maie-
statem et innumerabilia beneficia a domino su-
scepta et cogitat dampna que sibi inferunt
peccata que separant a caritate et misericordia dei
et faciunt opera sua infructuosa in spacio
vite eterne et privat graciis et donis spiritus
sancti et cum hoc cognoscit malicia peccatorum
que sunt contra divinum honorem et contra suam
satisfactionem et quia tanta mala spiritualia in-
ferunt tunc graviter amore volens con-
tra displicenciam et efficacia perfecta peccatis
et ideo quasi servus stans coram domino cum quanto
pudore procidit supplicat sibi peccata et
negligencias dimitti quas commisit ob-
mittendo debita perpetrando illicita sicut
est quia debuit negligenter populando
dicendo secundum multitudinem miseracionum tuarum dele
iniquitatem meam Item propter nomen tuum
domine propiciaberis peccato meo multum
est enim et similia Et hoc est pars oracionis cum dicitur
dimitte nobis debita nostra sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris || Cum enim
meditatur in profectum suam et multiplicem
defectum et quandam pulcritudinem corporis et anime
indiget tam multiplicibus in quibus sibi ipsi
sufficere non potest et ideo tamquam mendicus et
pauper procumbens ante divitem premit
fallacias et in copiam suam ostendens et
flagitat a domino graciam et dicit Domine im-
perfectum meum viderunt oculi tui domine
tu novisti figmentum meum et scis
me talibus indigere Ymo ~~tales~~ item

1us modus.

Iob. 10.

ps 142 ... 2°

ps 18 / 8°

ps 140 / 12°

ps 24 / 2°

ps 138 / 14

ps 102 / 4°

me fecisti qd sic languidi n vivere possu
nt pfice Triplicia aut panis indigem
q ab animo constant poste demq sz e
spualis sz vbm dei z gra interna inter
albi in tabri media abstineta conti
z donorz reficies Celesti sz corpus
xpi de quo Joh vj Pat meus dat
nob panem de celo vbm Terrestris sz
victa amicta in quibz corpus h' suste
tat Hunc triplicem panem possu tu
dicis Panem nrm cottidianu da nob
hodie Unde qui filius pri pomia place
re pane affectas pro indutisse omnes
ut cum voluntate sua nullo mo discor
dare permittat actibz z voluntatibz
z moribz z ut a deo z omnibz cu
sibi ita conforme faciens ut nl unco
patres actos offendat hoc est solu
sibi reputas placitu ee z sc ola desi
derans ut ipse celesti pr cum sua cu
ea volut' officiat sui excercet ad
usus sive consolande temporis ut quicq
mo sibi inst placeat Ce filial et
fidelis affectus ea illa q sua sut que re
no comoda no honores no complacencias
sz solu mo placitu pris prius magnu
e hoc adeo pacte et magis e distincte
corporalium ille sume virtuti gra placat
Un Ans Dicit tan fugi doce me facere
voluntatem tuam Hoc est petis tu dicis
Fiat voluntas tua sic in celo z in terra
Ut sic illi supni cives ad voluntate
tua sut dispositi ita z nos h pro
modulo nro ad volutatem tue beneplaci
titu disponam Unde hoc considerans
in serenitate z pacta languentiet
q in hoc mundo ta in malis offendimus
dns et alia in mirabilia langue ca
mala z ppendes ppria clarit atem
visionis dei z iocunditate fruicio
nis z securitatem evasionis omnis mali
tanq exul et peregrinus tota mente su
spirat ad patriam qd Ps dt cum psalta
Sitivit aia mea ad deum fontem vivu
qn veniam et apparebo an faciem dni Et
h est orans tu dicis Adveniat regnum
tuum Unde homo totus deo deditus et
ei totalr amore inhens z spualis h
vehementer desiderans eius gloriam et
honore promoveri z eius noticia ad omnes
dilatari rogat deu ut tam prop
qua alios salute sanctificacionis sue
noticia omnibz manifestet infideles
ad lumen sue cognicionis ducendo pec
catores fideles p gram sanctificacionis
trahendo ad sui amorem sic qui in charitate
caritate dei z xpi ita desiderat dei
gloriam z pxi salute qd no posset
a no vellet sine aliis celesti gaudio
perfrui Et io satagit aplcs sci ihe
orando docendo bona exempla pbendo
z quocuqz alio mo honore dei z sa
lute pximorz procurat spualiter promovendo
Tale magnu affectum ad gloriam dei in
hoibz augmentanda et ad salute
pximorz procuranda habuit aplus et
moyses sic evidentissime ondetur vbis
suis Un dixit aplus Tristicia est
m magna z dolor continuus cordi meo
optabam enim ego ipse anathema esse
a xpo pro fribus Et moyses Exodi xxxii
dixit aut dimitte pplo hanc noxa
aut si no vis dele me de libro in
quo me scripsisti Hoc est orans tu dicis
Sanctificetur nomen tuum i. da ut nom
tuum sit in nob plenius innotescat ut
te perfectius agnoscere z amare z re
vereri possimus Illius modus orandi e
mentalis ut cum tacito ore solu mentes
sua desideria pandit deo z affectum
cordis ei effundit et eum per
amore amplectitur ut adorat ut
veneratur Et illa magis compac ad

ut nos faciat heres i. hic modo

deu qui cor i tuet' q no sic attendit
ad uba. Vocalem tn orom etia reddig
sic ptim a pncipio dixi ut cu mens
pigra e ad se eleuand ad deu psi ta'
uba e tinet' ut meoria deo per
uba iheat intellectus sursu tendat
et affectus i caleat ad amore. Sepe
eni homo ppt euagandi osuetudie
aut ppt tenue diuinoz noticia no
pt diuinis stabiliter inherere. Ideo
utitur sustentaculo ubor i orone ut
pea more puulor sustetati a sue-
tenu assurgit et erigit aim ad deu
ut et huiuoi orom vocalem sublevamto
utitur qa quodam afflatu uel flama
deuocois accensa ubor sollibus
no idigent s; ig ps flagras et
tranquillus i sublime attollens ut
¶ Tercio notandu q valde expedit
frequenter deuote et attente orare
ppt multiplicem utilitatem ipius orois
¶ Prima e qa homo frequenter at
tentam et deuotam orom assuescit
ut sibi fiat facile ymo delectabile talit
orare. Quanto eni frequencius quis orat
tanto sic oracio delectabilior et effica
cior. Et qnto rarius orat tanto in
sipidior e tediosior ut experiencia
docet. Secunda orando deo p motos
coniungit et frequenter adheret qd e
utile valde. Nam inter oms acoi-
nes bonas deuota e attenta oro
magis mentem eleuat et a terrenis
elongat et deo coniungit quia cu
cetere actiones et negociaciones tur-
bent cu martha circa frequens mini-
sterium illa ab exterioribus tumultibus
libera manet et deo adheret cu ma
ria que optima ptem elegit ut
¶ Tertia qa homo diuina bonitate multipli
cius experitur sentit plurimas ex-
audiciones et beneficiorum presta-
ciones crebrius eni et facilius potam
ipetramus desiderata qua p alia opa
bona licet eni alia ad hoc cooperent'
ppt quod sci i dni q eos i tribulat
loquitur ad orationis suffragiu co fu-
gisse ut ¶ Quarta qa homo maiori
et multipliciori experiencia diuine boni-
tatis habundaciori effectu deuocois
excrescit i amore benefactoris. Cum eni
deus nos oraciones nostras audit et
frequenter exaudit tunc ex hoc nito
magis nos amare et tanto sollici-
cius eius voluntati digne parere
quanto eu nris desiderijs pie et pro
prompte fauere videmus. Itaque homo
debet species oronis et qualibet diuersas
modos orandi et diuersos modos for-
mandi peticiones. Et hoc ultimo
ppter utilitates oronum deuotarum qui q
uolt i tende orom e tam sibi utilem
facere et efficacem. Cu oina euagacones
mentis cohibere tenet' et sensus exteri-
ores sub disciplina tenere et q no
omnia semper placent. Ideo diuersas spes
et modos oronu e diuersas formas peticionu
acceptat quis usque aliquam orone de-
uocionis affectum recipiat et illi qui sibi
sapit adhereat nisi eu debilitas corporis
aut capitis impediat tunc expedit
breuib et leuibus orare et sepius bre-
uibus quidem et leuibus ne destruat'
viribus et cogat postea ppt debi
litate totaliter ab omnib desistere et
sepius oret no ppter raritate orandi
a dei familiaritate nimium elongetur
¶ Et si homo no semper aut frequenter in
oronibus suis succedat sed plus utilitate
sustineat paciencie. Nam cu no sit
ex negligencia sua tunc aliqua re-
tardacio affectus pfectus aut sub-
traccio deuocionis contingit ad maiore
hominis pfectum qui custodit a supbia

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Quamuis deuotionis fervor
procedit ita ut sit compos desi-
derii ut Iacobi primo. Omne
datum optimum et omne donum
perfectum desursum est
descendens a patre luminum.
Cum tamen ipsius deuotionis esse possit preter
aliquam causam scilicet ipsam meditationem et
contemplationem que secundum illud Psalmus In me-
ditatione mea exardescit ignis. Ex-
citat in hominis corde spiritualem ignem
id est dilectionem que est deuotionis princi-
pium. Eius causa secundum S. T. 2a 2e
q. 82 meditatio est que est dicit
quod illo maior excitat dilectionem dei et
per consequens deuotionem. Tamen non ipsa debi-
litate mentis humane et propter dimensionem
eius in corpus occupate omnis nostra cognitio
incipit a sensibus ideo oportet ut ad cogni-
tionem diuinorum et consequenter ad eorum dile-
ctionem inducamur per sensibilia nobis no-
ta. Vt sunt opera dei naturalia et sup-
naturalia et beneficia nobis collata et
maxime ea que pertinent ad Christi humani-
tatem que est consideratione dicitur Vt dum vi-
sibiliter deum cognoscimus per hunc inuisi-
bilium amore capiamur. Opera enim
dei naturalia et supernaturalia innumera eius
beneficia et Christi que eis que respiciunt
Christi humanitatem intellecta et attente me-
ditata inducunt hominem in dei cogni-
tionem et sue omnipotentie infinite sa-
pientie sue bonitatis immense misericordie largitatis
et ceterorum diuinorum quorum cognitio et
meditatio causat summum et immensum
boni dilectionem super omnia que consequenter
excitat in hominem deuotionem et eam com-
plificat ad omne bonum. Vnde si omnia dei
opera et omnia beneficia que nobis largitus
est et largiri non desinit intueri et
mirificatorem dominum et si insuper omnia que
Christus dominus in terris visibiliter conuersatus propter
nos et nostram salutem fecit intelligere
et recolere est difficile nec forte om-
nino possibile conueniens tamen et racionale
est ut saltem illud inter ea principaliter
et maxime si scilicet mors et eius passiones
per quas humanum genus redemit et re-
parauit in memoria fidelium non rece-
dit. Ex ergo bonis hec tractata formae
et continuas cogitationes et medi-
tationes mortis et passionis Christi per quas

nos redemit et reparauit. Dedit
eis scripturas consistere et plenitu-
dine perfectionem eius iusticie in hiis consti-
tui salutiferas salutis et copias in-
terarum. Et subdit Et modo interim
sublimiori psalma scilicet Ihesum et hunc
crucifixum non tamen Christo cuilibet
qui passat conuenire altiores diuinitatis
sue scilicet eius diuinorum salutatorem deo.
qui licet in sublimitati scilicet diuinitatis medi-
tatio istud tamen scilicet passionis meditatio
potius est sensui proximus a quo om-
nis incipit cognitio ut supra memo-
raui. De quo scilicet Christi morte passione
et morte cogitationibus aliquid dicere prout
dominus ministrabit. Deo recommen-
daces cunctas vt nobis gratiam neces-
sariam ad hoc impetret et pro illo
salutemque eam angelica salutatione
dicetes. Aue maria gratia plena etc.

Locutus in 2 de Christi passione
cogitaui de tribus dicere
sermone generali. Primum
de eorum quolibet dispendii
primum est magnitudo et a-
cerbitas passionis Christi tam quo ad exteri-
ora membra quam quo ad anime dolore
que sustinuit in corpore. Secundum est beni-
gnitas dei erga nos qui nobis in-
dignis et valde indigentibus talem
attente dedit redemptorem tantis
bonis et fructibus qui nobis attulit eius
passio et eius mors. Tertium est virtu-
tes quas ipse dominus in sua passione mul-
tiplici copiosissime demonstrauit. Mul-
ti videntur in hoc saeculo tempore
passionis et per totum annum frequenter
in quolibet istorum passionis attentam et sol-
licitam meditationem ut qualiter dei sunt
expressam meditationem attenta et cogni-
tione distincta mouentur ad aliqualem
compassionem cum Christo patiente scilicet intuitus
quo ad effectum eius et ad corpus quo
ad totam passionem eius aliqualiter sentiendo
vt sic possit per in corde. Itaque
in corde quidem per compassionem in e-
ius vel per ipsius corporis Christi per dis-
cretam castigationem et adiustationem patiente

tolerauit spt ei magnum c medi
et cor ad compatiend prouocat / Secundo
ut attente et distincte cogito
intelligat dei ipsius dilectionem qua nobis
sum dedit redemptorem et dilectorem
pro nobis qui talia et tam magna
pati voluit vt nobis tantos fructus
afferet sua sanctissima passione ut
sic attenta meditatio inflamet
affectum hominis ad sui benefactoris dile-
ctionem et tunc consideret de tanta dei be-
nignitate erga nos et de tantis bonis
nobis collatis leticia et gaudium spi-
rituale et gaudium suaue facit sp-
iritum dolore que causat compassio
passionis / ita amaritudo passionis
christi quae compatibilis est et benignitatis
dei erga nos que delectabilis est et etiam
fructum ex ipsa passione proueniente
permixta consideratio causat ut in ipso
corde dulce merore et lacrimas
sint dulces que ex fonte huius meroris
prodeunt et suaues. fit ex hoc leue
corde pro amore tanti sui benefactoris la-
bores sustinere et dolores. / Hoc est quod
firmat exempla imitationis et documenta
salutaria ad directionem sui in vita pre-
senti. Et sic fit propter ex meditatione
passionis christi ut ipse dicit
sermone 43 super cantica ubi dicit
ex his scilicet christi passionibus pocio mo
meditari in aliquam salutarem potionem
amaritudinis supplex conficere. ecce
compassio. ex hac rursum salutaris
unctio consolationis. ecce gaudio le-
ticia consolatur. / In illa mundi iudice
homo sit placabile et imitabile in
tantum. ecce imitatio. / Ad hoc
hora pertinet ex hoc quod sponsa cantica i
Fasciculus myrre dilectus meus inter u-
bera mea commorabitur. Mirra est
enim herba amara et significat hic
passiones et quibus myrre ramusculis
aliquas singulare passiones et aliquas sin-
gulare acerbitas passionis. Qui fas-
ciculus autem ex mille ramusculis collectis
et colligatis fit congregatio ex omnibus
angustiis et amaritudinibus, anxietatibus
et passionibus. quas dominus a principio in-
itus sue usque ad finem vite usque ad exitum
eius de hoc mundo passus est. Hunc ergo
sponsa quae fasciculum myrre sibi colli-
gauit et hunc inter ubera sua co-
morari fecit id est semper in corde
suo portauit. retinens in memoria sua.
et sedula meditatione reuoluens
amica omnia que christus dominus pro nobis
passus est. Iam dignum est et valde
salutare ut quilibet fidelis christianus sponse
studeat eundem fasciculum myrre col-
ligere et inter ubera sua collocare i.
studeat intelligere. et memorie tenere.
et sedule meditari in corde suo omnes
labores. anxietates. et passiones christi
domini. vt sunt primo ille infantiles
necessitates. deinde labores. quos per-
tulit in predicando. fatigationes.
discurrendo. vigiliis orando.
temptationes. et ieiunia. lacrimas
in compatiendo. insidias in colloquendo.
conuicia in suis sermonibus. contumelias.
sputa. colaphos. subsannationes. con-
spirationes. clauos. crucem. flagel-
latione. coronatione. sanguine-
um sudorem. et cetera huiusmodi. que in
euangeliis copiosissime describuntur.
et sunt posterius latius declaranda.
/ Ad hoc pertinet vt homo gratus
et pronus de dei beneficio studeat. et
cum diligentia tenetur ut ipsum cognoscat.
et prout potest intelligat. ut per hoc se
dulce meroret. et de eius operatione
gaudeat. et magis est hoc faciendum
de eius excellentissimo beneficio redempti-
onis nostre. et de effectibus bonis et
fructibus inde secutis. ut ex hoc
huiusmodi operis affectus ut diximus infla-
metur ad tantum ac talem redemptorem
diligendum qui prior dilexit nos et
lauit nos a peccatis nostris in suo san-
guine Apocalypsis i. et ut hoc effu-
giat illud pessimum vicium ingra-
titudinis quo multi hodie laborant.
qui nec curant dei beneficia cognoscere.
nec ea recolere. nec gratias agere tan-
to largitori. vt omnes de eis dicitur
fieret id Ysaie. Vlo fuerit meores
benefactoris eius
/ Ad 3 pertinet quod dominus Ihesus
Christus passus est pro nobis vobis relin-

quest xp^{lus} ut sequamur vestigia eius. xp^{us} dominus sim^{r} ondit in sua passione nobis multas virtutes. et qualitate. paciencia. obediencia. mansuetudine. etc. q^{ue} a nobis diligenter sunt inspiciende et fideliter imitande. ut sibi placeamus. et sic contempter efficiamur fructuum sue mortis et sanctissime passionis. Sic sunt generaliter dicta de hijs considerandis in dominica passione et an que descendit ad dicenda de quibus dico in speciali premitto aliqua. Et duo sunt premittenda. quod due sunt nature in xp^{o}. humana et divina. que ipse ab eterno fuit. Hodie est. et sic necessario erit. et secundum illam non passus est. nec pati potuit. cum sit immutabilis. Alia est natura humana. quam de se ex tempore assumpsit ab eterno. et secundum illam passus est et mortuus. Cum ergo audit^{r} legi aut cogitat quod xp^{us} passus est. non debet hoc intelligi de divina natura xp^{i} sed tantum de humana. et secundum se. sed respectu eius ad humanam naturam. quam ipsius respectu sunt passibilis et mortalis. De quo locus dixit Jo^{us} in explanacione fidei. dicit. Non ita dicimus hominem passibilem a dei filio susceptum ut deitas impassibilis remaneat. Passus est filius dei. id est ea omnia que sacra scriptura testatur. secundum id quod pati poterat. scilicet secundum substantiam assumptam. Secundo premitto modum quo dominus nos redemit. Ad quo notandum colligitur ex dictis doctorum lib. 3. et S. Tho. 3^{a} parte summe. q. 48. et. 49. Quando homo peccavit deum offendit per culpam quod de rigore iustitie obligamur ei ad satisfactionem pro offensa. et etiam ad sustinendam condignam pro peccatis penam. et quoniam ad penam obligabamur quidem deo. tanquam summo iudici. sed dyabolo obligabamur tanquam ministro iustitie et tanquam tortori. Unde Mathei. 5. Ne forte tradat te adversarius tuus iudici. et iudex ministro. i. angelo pene sive diabolo. ut Crisostomus dicit. Nos insuper ex peccatis subdidimus nos dyabolo et eius servi facti erat. Dyabolus vero hominem

superatum detinebat ad penam. et ideo homo a dyabolo victus eius servus factus est. secundum illud. 2. pet. 2°. A quo quis superatus est huius et servus addictus est. Et in pena peccatorum permisit deus dyabolum nocere hominibus. et ad suum consensum temptationis provocare. Sic ergo homo dupliciter fuit sub potestate dyaboli. Primo quo ad penam. quia deus permittebat eum tenere captivum. et quo ad penam inferni cuius minister fuit ipse dei minister. Secundo notandum quod ille proprie satisfacit pro offensa qui offenso exhibet id quod eque vel magis diligit quam odit offensam. et sic nullus purus homo potuit deo satisfacere pro offensa. cum totum genus humanum fuit offensivum deo et in infinitum quod una massa perditionis contraxit. et propter alias causas que dicentur. Sed xp^{us} dominus plenissime satisfecit. quia ex caritate. et obediencia. et ad honorem dei operibus. paciendo. moriendo. pro salute hominum aliquid magis exhibuit deo quam exigeret recompensatio offense totius generis humani. et adhuc deo acceptius quod sibi displicuerit omnium hominum peccata. Et quo primo propter magnitudinem caritatis ex qua paciebatur. quia quantitate sue data fuit non ad mensuram. Joh. 3. Secundo propter dignitatem vite sue quam pro satisfactione ponebat que erat vita dei et hominis. Cuius eius mortuus fuit secundum carnem tamen. tamen dignitas carnis xp^{i} non fuit estimanda secundum se sed secundum nam corporis sui propriam personam assumentis. scilicet inquantum erat caro dei ex quo habebat dignitatem aliquatenus infinitam. Tercio propter generalitatem passionis et magnitudinem doloris assumpti ut postea apparebit. Sic ergo xp^{us} per passionem et mortem plene et sufficienter satisfecit pro peccatis totius generis humani. et nos redemit. atque ut declaratur inferius eruit nos de potestate dyaboli. dando pro nobis precium non quidem pecuniam vel alia res tales. sed id quod est maximum. scilicet semetipsum. suam sanctissimam vitam fundendo sanguine

De fructibus suspendii in speciali

suu sudore. Vn ad Heb. x. dicit
apostolus. Xpistus tradidit semetipsum pro
nobis hostiam et oblationem deo patri
in odorem suauitatis. Et j ad Cor. vi.
Empti estis precio magno glorificate
et portate deum in corpore vestro. Et j
pet. j. Non corruptibilibus
auro et argento empti estis de
vana vestra conuersatione. sed precioso
sanguine agni immaculati et incontaminati
ihesu xpisti. His premissis dicta
que in speciali de fructibus suspendii eius
in cruce. Et nunc dicta de 2o quod
ad beneficium dei erga nos quia
nobis ... indigo tale ac tantum
redemptorem dedit et cum tantis fru
ctibus et effectibus quos nobis attu
lit eius passio et mors. Quis
eum estimare possit inestimabile dig
nitatem tante benignitatis. tante misericordie.
tante gratie. tante caritatis. ut seruum
redimeret non pater filio non filius sibi
ipsi pepercit. propter quod de hac caritate
Aug. dicit in libro suppu
tationum. O immensa pietas. O
inestimabilis caritas. ut liberares seruum
filium tradidisti. Deus factus est homo ut
homo de potestate demonum eru
eretur. quam benignissimus amator
hominum. filius suus deus ... pro
... non sufficit ... ut se in
clinaret factus homo de virgine matre
... subiret passionibus effu
so sanguine propter nos et propter nostram
salutem ... ... pro pietate et
bonitate sua quem et saluum facere
... quesiuit ouem perditam
assumpsit et in humeris suis reportauit
ad caulas ... et ...
... pastor. O caritas o pie
... audiuit ... quis super
... non obstupescat. quis
non miretur. quis non colletetur. propter
nimiam caritatem qua dilexisti nos
misisti filium tuum in similitudinem carnis
peccati. et de peccato dampnaret peccatum
ut nos efficeremur iusticia in illo. Ipse
est ... qui abstulit peccata
mundi. qui mortem nostram moriendo
destruxit. et multos alios ef

Fructus quos deus humano generi attulit sunt multi
et principales sunt octo. Primus ...

fectus bonos humano generi attulit
sufficienter immo sufficientissime.
et hiis que deo offerentur cottidie et
fert efficientius passione sua et morte.
humanum aliquod ... volo. Primus — Primus fructus
est remissio peccatorum sed originalium et
actualium. Licet et primi peccatum
primo ... corruptum et nasci
in peccato originali. et ... ad
ulterius ... peccata actu
alia. et nos sumus qui se redimeremus
... ab omni ... peccatorum. quia tante
malicie sunt peccata potissime actu
alia quod sunt ... infinitum bonum
... ...
... ... insufficientes ad delendum
peccatum. Et insuper ... ...
... ... debitores deo pro
beneficiis ... et gubernationis
et ... ... quos se a peccato
redimeret ... ...
ea obligatum et ... gratia spoliatum et
... ... Ideo dei filius pro
nobis homo factus et qui numquam peccatum fe
cit sua morte passione et morte re
demit nos ab ... suspendii potestate.
... nobis ... possumus mundari
ab omnibus peccatis si ... ... volumus
remediis ad hoc ... ordinatis.
Ab originali quidem isto modo nos li
berauit quod sua passione induit baptismo
istam efficaciam. quod ... ...
baptizatis dimittitur originale peccatum.
et adulti ... ... mundantur non
... ab originalibus sed etiam ab actu
alibus omnibus quo ad culpam et quantum
ad penam. et ulterius ... ab actualibus
... ... nos liberauit. quod induit
nobis ... ... fide et ... ...
nobis ... peccata ... ... que
... ... et peccatum in
finitum malum. sed dimittit propter xpistum
... ... peccata ista et totius mundi
peccata ... ... caritatis. et obediencia
... et ad honorem dei patris
... obtulit in passione et morte. ...
... ... tercio ... ...
... ... Ipse est propiciacio
pro peccatis nostris. non autem ... ... tantum. sed
pro totius mundi. Secundus fructus est — 2 fructus.
reconciliatio nostri ad deum. Ipse ...

ad eph. 2°.

Passio christi causa reconciliationis nostre ad deum duplex. Primo.

Ro. v. Reconciliati sumus deo per
mortem filii eius. Est autem passio
christi causa reconciliationis nostre ad deum
duplex. Primo quia in nostro originali reo
vel peccata nostra ipsi constituunt
inimici dei. Sap. 14°.
Similiter odio sunt deo impius et im-
pietas eius. Et ps. Odisti omnes
qui operantur iniquitatem. Ita quod
homo committit peccatum saltem mortale
ipse constituitur inimicus dei. et quam-
diu manet in tali peccato tamdiu
manet in dei inimicicia et contra-
rium. Cum ergo nullus homo potuit se li-
berare de peccato. oportuisset omnes homines
in dei sui iracione ira et indignatione
fuisse. Sed quia christus dominus meruit nobis
ut per suam mortem possumus a peccatis
liberari et mundari. meruit et nobis
quod possumus deo reconciliari. et re-
conciliamur quando a peccatis per baptismum et
penitentiam emundamur. Et fit in contrarie.
tur deus nobis ea dimittit non propter
valorem contritionis nostre seu a reatu
et obligatione ad eas tenemur. Secundo

2°.

principaliter christi passio est causa reconciliationis nostre. quia
est sacrificium deo acceptissimum. propter quod
sacrificium in tanta vel quanta
deus sit ab offensa generis humani
sit placatus et propter cuius passionem est
dimittere peccata et sibi reconciliari. Quia
a christo contigit ex fide et dilectione
maxima spirituale que est largitas caritatis.

3° fructus.

Tercius fructus est dimissio pene pro
peccatis debite. Que est triplex. Prima est

Prima pena.

pena dampni. que est carentia divine
visionis et eterne beatitudinis. et illa de-
bita fuisset omni homini propter peccatum origina-
le. propter quod oportuisset eum perpetue ca-
ruisse eterna beatitudine. Secunda est pe-

Secunda pena.

na sensus eterna. que est perpetua dampnatio
in inferno cum inestimabilibus et innu-
merabilibus cruciatibus et miseriis
que debita fuit homini pro peccato mor-
tali. Tercia est temporalis. scilicet satisfacto-

Tercia pena.

ria. cum homo remanet debitor pro
peccatis venialibus quoque et pro peccatis actu-
alia mortalia dimissa. Et ab omnibus
illis penis liberamur per meritum pas-
sionis christi. Ita a prima liberamur per

A prima liberamur

Triplex est pena pro peccatis debita.

baptismum. qui in parvulo quantum ad pueros
quod tollit originale culpam. et quo-
ad penam dampni pro eo debita. In
adulto tollit originalia et actualia
et penas pro illis debitas. Ita
ut dicit Tho. de Aquino super sententias. quod quando
homo per baptismum baptizatur in morte christi
et ei commoritur et sepelitur. ut dicitur
ad Ro. 6. Et baptismus quantum in se
efficacia tanta passionis christi instituit bap-
tizatus. et eo abluitur non solum a
culpa sed et a pena. A secunda libe-

A secunda liberamur.

ramur quantum ad eternam passionem christi quia per suam mortem peccata
dimittuntur nobis mortalia per contritionem
et per sacramentum penitentie. tunc et absolu-
imur eadem virtute ab obligatione ad
penam eternam. A tercia liberamur per passionem

A tercia liberamur multipliciter. Primo.

christi multipliciter. Primo per baptismum. qui in ad-
ulto tollit ut dictum est omnem culpam
et similiter omnem penam satisfactoriam.
Secundo per sacramentum penitentie. quod in virtute passionis christi

2°.

eandem penam minuit aut totaliter
tollit secundum exigentiam devotionis et
contritionis. Tercio per indulgentias. que

3°.

sunt pene remissiones satisfactionis per
applicationem facta meritorum passionis christi. Quia non
ex efficacia sacrorum sed ex auctoritate pre-
lati cui commissum est penam quam christus
sustinuit patiendo applicare fidelibus
pro sua satisfactione et dissolutione
penarum quas ipsi meruerunt. Sic enim
innocens christus dominus pertulit penas quas
nos meruimus et liberi deberemus pro
peccatis. Et ideo dicit Ysa. 53. quod dominus
posuit in eo scilicet in christo iniquitates
omnium nostrum. Et fit aliquando totalis
remissio et indulgentie plene re-
missionis. aliquando partialis ut centum
annorum aut quadraginta dierum et quo-
sonat concessio. Et quamvis christi
passio sufficiens sit a peccato quoque
liberari salte sufficienter et liberemur
ab eis totaliter efficaciter per auctoritatem
apostoli Col. 2. ubi dicit Donans
nobis delicta et delens quod adversum
nos erat cyrographum decreti.
Et Aug. dicit Christus sanguine
suo culpas omnium cyrographa

Aug. in de agone christiano. et allegatur ... 19.

deleta sunt. In quibus auctoritatibus
per cyrographum intelligitur reatus vel obli-
gatio ad penam pro offense prioris

De vocacione Iudeorum ... q(uod) dicitur doce(n)t(ur)

Et d(icitu)r cruorem ph(aria)ud dicti. et cruor (con)pati.
q(uia) q(u)a(n)to v(er)at(ur) ut deli(n)q(ue)ns (con)fu(n)git
cu(m) una culpa tamq(ua)m cu(m) m(u)lto. et
una (pe)na tamq(uam) cu(m) dicto. ¶ S(ecund)us
fructus e(st) liberatio a p(otes)tate dyaboli.
Vnde p(ro)pt(er) p(e)cc(at)a dyab(olu)s du(plice)m h(ab)uit
potestatem s(upe)r homi(n)es. Vna fuit p(ro)no
t(ra)he(n)di eos ad inf(er)na, et q(ua)n(do) d(omi)n(u)s
v(i)x tu iustos. et ab i(st)a p(otes)tate dyabo-
li sum(us) liberati. tali(ter) q(uod) mo(do) n(on) iustu(m)
et plene (pur)gatu(m) (per)mitti(t) t(ra)he(re)
ad inf(er)nu(m). Alia p(otes)tas dyaboli sup(er)
homi(n)es fuit p(otes)tas p(ro)p(ro)itandi eos
i(n) malu(m) culpe te(m)ptando eos p(er) ma-
(n)ia(m) fraudulentia(m) et decepcio(n)e(m)
et p(er) fortissima(m) ad malu(m) impul-
sio(n)e(m). Ita ut pauci s(unt) qui resisterent
et cu(m) ma(x)i(m)a difficultate. Vnde (Ieronimus)
i(n) octava omelia pasce. A mundi ori-
gine usq(ue) ad redemptio(n)is adventu(m)
vix pauci electi evaderent inven-
tos sue malicie dyab(olu)s tu(n)c (con)p(re)h(en)dit
q(ua)si(cum)q(ue) (con)grega(verat). Et h(ec) dyab(oli) impul-
sio(n)is ad malu(m) p(otes)tas no(n) s(unt) p(er) (Christi)
pa(ssion)e(m) totali(ter) ablata. q(ui)a adhuc
multos te(m)ptat. est t(ame)n multu(m) de-
bilitata. eo q(uod) p(ost) (Christi) morte(m) no(n) p(er)-
mittit(ur) dyab(olu)s tales te(m)ptac(i)o(n)es q(ua)les
prius. n(isi) tales q(ui)b(us) resiste(re) vellet. Et eo
p(ro)pt(er) (con)ph(ib)itae pa(ssio)nes dant nu(n)c
te(m)ptatio(n)es maiora(m) iuva(m)i(n)a ad re-
sistendu(m) q(uam) an(te) s(unt) adventu(m) (Christi) eius
morte(m). Vnde I. pet(ri) .v. fidel(is)
d(omi)n(u)s. q(ui) no(n) patie(tur) nos te(m)ptari
sup(er) id q(uod) possumus ferre. sed
f(ac)it possimus sustine(re). Et con-
t(ra) ei(us) fraudulencia(m) et decepcio(n)e(m) ia(m)
(re)velata e(st) nobis p(er) s(acra)m s(crip)t(ur)e (con)-
plicita(m) instruccio(n)e(m). et p(er) (Christi) p(ro)-
m(u)ltiplica(m) (con)firmatio(n)e(m). ut no(n) possit
n(obi)s sic decipe(re) s(icu)t potuit a(n)te (Christi)
pa(ssion)e(m). ¶ (Quar)tus fructus e(st) ap(er)tio regni
celestis. Vnde p(ro)pt(er) p(ri)m(oru)m (par)e(n)t(um) p(re)va(r)i-
cac(i)o(n)em clausit deus ade et ei(us) po-
steritati sue ia(n)ua(m) regni celestis. (pro)-
p(ter)ea decrevit deus n(ul)l(o)s homi(n)es de (con)fu-
s(ion)e p(ro) ad vi(ta)m p(er) via(m) (pre)va(ri)cac(i)o(n)is admitte(re)
ad vita(m) et(er)na(m) i(d est) ad clara(m) dei vi-
sione(m) et b(ea)tifica(m) fruic(i)o(n)e(m) et(iam) (quo)-
cu(m)q(ue) iustu(m) et s(an)ct(u)m n(isi) s(atis)fact(i)o
fieret p(ro) o(mn)ib(us) p(e)cc(at)is. et p(ro)pter hoc

sctos p(ate)r(n)es quib(us) dimissa erat p(ecca)ta
sua q(uo)m(od)o m(u)lto fuit(ur)e (con)tent(us)o. et op-
tuit exclusos manere a b(ea)titudine
et ea carere ac i(n) lymbo p(er)ma(nere) q(uo)usq(ue)
ad t(em)p(or)e (Christi) pa(ssion)is. Immo et nullus ho-
mo potuit s(atis)f(a)c(er)e p(ro) p(ec)c(at)o suo. et ut
totius (generis) p(ro) p(e)cc(at)o totius mundi seu hu-
mani g(ener)is. op(or)tuisset o(mn)es homi(n)es
p(er)petue ma(n)sisse exclusos a dei vi-
sione et et(er)na b(ea)titudi(n)e. Et h(ic) v(er)o (Christus)
(Iesus) v(er)us deus et homo et sua pa(ssion)e
et morte s(atis)fecit plene p(ro) o(mn)ib(us)
p(e)cc(at)is. obtulit se ip(su)m i(n) ara crucis
qui melior e(st) et deo ip(s)i dilectior
q(uam) o(mn)ia mala m(un)di sibi displiceat.
P(ro)pt(er) q(uo)d illa(m) oblatione(m) acceptavit p(ro)
tanq(uam) satisfactoria(m) p(ro) o(mn)ib(us) p(e)cc(at)is. et
ita (Christus) p(er) sua(m) pa(ssion)em et morte(m)
ap(er)uit nob(is) regni celestis ia(n)ua(m). p(er)
pa(ssion)em et morte(m) s(atis)faciendo p(ro) o(mn)ib(us)
p(e)cc(at)is. inivit nob(is) q(uo)usq(ue) iustus p(er)
morte(m) et q(uo)m(od)o est suffic(ienter) p(ur)gatus
mox admittit(ur) ad b(ea)titudine(m) et(er)na(m).
Et p(ro)p(ter) h(oc) d(omi)n(u)s pendens dixit cruce de-
x(tr)o latro(n)i. Hodie mecu(m) eris i(n) p(ar)adi-
so. i(d est) h(ab)ebis mecu(m) et(er)na(m) b(ea)titudine(m)
s(ci)l(ice)t clara(m) dei visione(m) et b(ea)tifica(m)
fruic(i)o(n)e(m) q(uo)d antea nulli filio ade
(con)cessu(m) fuit aut (con)cessu(m). Statim
et cu(m) d(omi)n(u)s exspiravit descendit
(Christi) a(n)i(m)a ad lymbu(m) et fecit p(ar)ticipes
b(ea)tos o(mn)es istos iustos qui cu(m) ibi
de diu desiderant expectabant p(ro)
sue b(ea)titudinis (con)secucio(n)e. Et ita
d(omi)n(u)s sua pa(ssion)e et morte removit
ia(n)ua(m) p(ar)adysi celestis (quo) spiritualis i(n)-
tulit causa(m) tardacie b(ea)titudinis. S(ed)
i(n) die ascensionis intr(av)it celu(m) empy-
reu(m). tu(n)c removit claustru(m) p(ar)adysi
corporalis celestis. q(ui)a decretu(m) erat
q(uo)d ante q(uam) (Christus) triu(m)phator mortis
illuc ascenderet nulla a(n)i(m)a locu(m) illu(m)
intraret. P(ro)pt(er) q(uo)d Michee .ij. d(icitu)r
de (Christo). Ascendit pandens iter ante eos.
q(uo)d exponi(tur) de ascensu i(n) paradysu(m) ce-
leste(m) s(ci)l(ice)t celu(m) empyreu(m) locu(m) m(a)n(si)o(n)is
o(mn)iu(m) b(ea)tor(um). ¶ (Quin)tus fructus e(st) effi-
cacia sacra(men)tor(um). Vnde (Christus) p(er) morte(m)
et passione(m) sua(m) inivit q(uo)d sacra
nove legis s(u)nt tot o(per)is op(er)ati

S(ecund)us fructus.

Duas dyab(olu)s h(ab)uit p(otes)tate(m) s(upe)r homi(n)es p(ro)pt(er) p(ecca)t(a). Vna.

Alia

Stabat demo(n)es s(upe)r ... de q(u)o d(icitu)r i(n) l(i)b(ro) de ... Sta-
bat o(mn)is ... ut ... illas
q(ue) ... ad sua ... demo(n)es
... demo(n)es ...
... q(ui) ... a(n)i(m)as ...
... ad inferna ...
... ad lymbu(m) ... a(n)i(m)as ...
i(n)fernu(m) p(ro)fundu(m).

(Quar)tus fructus

D(istinctio) .3. q(uestio) ...
... q(uestio)

(Quin)tus fructus

De ap(er)tione ... i(n) b(ea)ti ... i(n) ... d(ist). 18 ... q(uestio) ... ad ... voluit

oor gra efficacia et virtute. sz
qd per baptism dimittit nob pctm
et confert gra p qm renati ac
cepti deo. et p qd3 d° sacra rite
et digne susceptu auget nob ac
de gra et est p qd3 opus bonu
meritoriu ex caritate factum. In vetri vero
lege et ante legem pa^tes exhibita fu
erunt sacralia ... tn illi an
tiquo ppls eo qd n° aud contulit
graram vero opio operati n° sola crid
nsio que tn multo mora contulit
gram qua nunc confert baps qui
ei successit tamq digni longiu
quid et forcio efficacia sacramentu.

Ima fructus. est Ima fructus qd induit nob. est. qd
i fine vite ine sa pater d cadte
et sine aliquo mori dieciem no
imputab^r nob ad miseria eterna
illa imperfectio su i^a deficiencia q
qi oes hoies deficiunt a perfectioe
vite et a latitudine iustie ad qm
i puto modo peruenire potuisset et
2us fructus. tenent^r. 2us fructus e vita eter
na. q puuli i sola gra baptisma
li decedentes dat^r sn meritis ppriis
et sed ex merito passionis x̄pi. Sz ad
ulti dat^r est p merit ppio. et o
pibus suis bonis. no qa i^a sunt
ex se et ex suo valore digna
vita eterna. quo° eni bnuo voli
tio bona et est haustus aq frigide
pro quo deus ut ipse met promisit
dare vult vitam eterna esset digna
ea cu ipsa bnudo eterna sit. et vo
litio qi momentanea. et cu hau
stus aq frigide sit aes puri valor
et vita eterna infinite boni^t. No
q^a nra opa ex suo valore merent^r
vita eterna. tu est s^m apl. no
st condigne pa^oes huius tpis sic n°
actiones huius tpis ad futura gl'iam
q reuelab^r i vob. Sz ex merito x̄pi
hnt ut ea mereant^r. Xpc. n. sua
morte et pa°e meruit nob. qd cu
d fide et dilectoe eius facim pro pio
aliqd bo⁹ tuc deus pr ppt merita
filii sui infundit nob gram qua
efficim^r sibi accepti a^o magis accepti
pti qd suo p ope bono ex caritate
elicito vult nob dare eterna premia

de celo. De q^o scriptum e. Vt oculus no
vidit n° auris audiuit n° i cor hois
ascendit q deus preparauit dilige
tib9 se. Et Qui fuit octo fructus
qs x̄ps suo sua morte et passioe
nob meruit et no illos solos sz etiam
alios multos qs hic adiqui patebit ex
sequentibus et omnia° oe bonu gre
aut gle hois a deo pr pctm
ade collatu a^o conferendum totu tradit
sb x̄pi merito. Demptis eteri bntiac
derint ullu hoi viatori confre sa
lute etna aut quodq adiutoriu
ptinens ad salute n° i vite obla
x̄pi v'tute q nunc facta e a psona
dignissima imo infinite digna sz
deo et hoie ex prompitissima obia
at sueuissima caritate. et tn est sz
et inuiolabiliter obsuauit. graquid
eni de adiutorijs disponebat ad gre
collatioe ad pctu remissioe ad bn
tudio consecutioe tpe suo collatu
e antiquis iustis qi a pn° mundi p
cesserat x̄pi adu. x̄pi passioe totu e
eis collatu v'tute et ex merito pa^o
x̄pi ab eis antiquis fide habitis pcredite
ut exhibende. Ipi eni credebant tunc
de x̄pm venturi passurus qo nc
nos de eius venisse passum me
tuu et. Terciu vero de adiutorijs
huius disponebat et uniatibus ad co
secutioe etne btudinis nunc confert
nob. hec totu nob confert^r apt pas
sioe x̄pi n° exhibita et a nob c
dita ut exhibita. Ita qo pa°
x̄pi ca e meritoria salute no solu
pnoiatorum fructuu sz z oium gre
et gle sz et omn adiutorior
ad gram et gliam disponentiu q
unq data st aut i futuru dabu^r
hoi viatori. qd est deduci^r ex
vbis apli. ad Ro. v. vbi dicit
Non sic delictum ita et donu. id
est s^m glo. Non sic efficax e
pctm ade ad dampnatioe ut gra
x̄pi ad saluatioe. Et subdit Nam
Si eni vnius delicto multi mortui
st. multomagis gra dei et donu
i gra vnius hois ihu x̄pi i plures
abundauit. Vbi dicit glo. Causa sz
e gra habundans ex q° oia bona

ſit hodie et ſine qua nl qr ho hodie.
qz ei ut d ad Ro. 8. Ipſe filio
ſuo nō pepcit ſz p nobis oībus
trad illud. quo nō eſt nobis
oīa nob donauit. ut mg eſt ut
dic glo. ibidem. nobis oīa donat qui
nud eā id modi ide. Hos fructus
act a redemptore nro xpo. ipſe re
demptor ſuſceptor dēz nos redemptores
cognoſce et lugit meditati ut xpo
ipſo recordatione inflāmemur ad
eius amore et imitacōem ad dignas
graz actiones reddendas deo et re
demptori nro ihu xpo. q cu patre et
ſpu ſco viuit et regnat vnus deus
ſupra bndictus Ame.

Criſtus paſſus e p nob.
vobis relinquens exē ut
ſequamini veſtigia eius. pe
tri p. 2. Sz Augs
in de cathezizandis
rudibus qz in terris hoies ut ho
ſenſibus corrupti oīa terrena dona ta
ceperit. et oīa nob ſuo exēplo contem
nenda monſtrauit. et oīa terrena ma
la ſuſtinuit. q ſuſtinenda precipiebat
ut nec diu quereretur felicitas nec
timeretur aduerſitas. Natus e n
de matre. que ſpuo iniēta concepit
ſemper intacta remanſit. fabro tm
deſponſata erat. i quo omnē tumorem
et nobilitatis tumorē extinxit. natus
in ciuitate bethleem q int oēs iudee
ciuitates erat exigua. noluit quicq
de terrena ciuitatis ſublimitate glorari.
Pauper e factus eſt. cuius ſunt oīa. ne
de terrenis diuitiis quiſq extolleret.
Noluit rex ab homib fieri. qz humi
litatis viā oſtendebat miſeris. Eſu
riuit q oēs paſcit. Sitiuit q
e fons ſitientium. fatigatus e ex
itinere. q via nob factus e ī celo. Ob
mutuit et obſurduit. qz q mutus
locutus e et ſurdus audiuit. Vinctus
e. q infirmitate vincla ſoluit. Et
mortuus e. q mortuos reſuſcitauit
et multa alia egit. Ut paſſus
eſt p nob ut exemplum nobis

relinqueret vt ſequeremur veſtigia
eius. et ut ſpūs amore ſtudia patien
et opus nō ſit iſta. Sz ut ait
dns Augs in de vera religione. Tota
p vita xpi in terris quam geſſit p hoiem
morum ſit et fuit diſciplina.
Singulari tn de ſua bndcta paſſione
imitatio et mag nob oſtendit vir
tutes quas attente inſpicere debemus.
et nūc exēpla ad imitandum ſumere
ad ſequendum veſtigia ſaluatoris.
Et ideo fuit ut int ea q p̄ſcie
dixi e quib. ſermo de ipſa paſſione
frequenter recolenda et ſollicite medi
tanda. De quo cogitaui nunc dicere
Rogemus igitur matrem virginem ut gram
nob impetrandā q cooperante poſſimus
hoc efficaciter perficere ad dei laudem
et ad nram edificationem. Et pro ipſo
ſalutemus eā ſalutatione angelica
dicētes Aue maria gra.
Q dictū eſt ho. Cū ergo dns voluit nos iſto mō redimere. (Cur ergo deus voluit nos iſto modo redimere)
nos iſto mō redimere et p nob ſatiſ
facere ſz p paſſionem ei et mortē. Tū
ſi nec alr modo poſſet hoies re
dimere. Reſpondent ſcti et doctores de 3° (Rñ)
ſniarū di. 20. Et ſcs Tho. de 3a
parte ſumme. q. 46. ar. 6. Augs
i 13° de tri. et de ſnia. Dicunt primo q (Dicit primo)
abſolute fuit deo poſſibile hoies alio mō
liberare q p ſuā paſſionē. vt vis p
ſolā volūtatē condonando nob pctā
vel alio mō. Vn̄ leo papa de ſmōe
ramis palmarū dic. Omnipotētia fi
lij dei que p eā eſſentia eſt
equal patri potuiſſet liberare hoies
ſolo imperio voluntatis. Et Augs i
13 de t. dic. iſtū modū. ſ. quo nos
p mediatore dei et hominū xpm
ihm deus liberare dignat e. aſſerimus
bonum et diuine volūtati congruū. Non
oſtendamus eē aliū modū poſſibile deo
nō defuiſſe cui cuncta ſubiacet.
2° dicit q ꝯ voluit nos (2° dicit)
nō ſolū redime ſz z voluit nos
tali mō redimere q magis conueniēt
nrā miſeriā ſanare et nrā ſaluti
p̄mouere. Et io licz potuit nos alr
liberare q p ſuā morte ut p ſo
lā volūtatē ut dixi. Aut p ceſ
ſionē omnis iuſtitie ſanctiſſimo ſui
filij hoc dignit ſine paſſione ſuf

Nota quod homo quantum christus nos liberavit sua morte et passione compassio-
nem nobis ostendit et per hoc nos compassionem ad se concitavit.

fervidissima fuisset. Iste tamen modo nos
redemit vt copiosa sit nostra rede-
mptio et valde conveniens nostre salu-
ti. Dicit namque Bernardus in quodam sermone
modicum de passione christi sufficiebat ad re-
demptionem debebat conveniens parvissima gutta
sanguinis sed data est copia vt
virtus dilecti in beneficiis redundantie
clareceret. Vnde scriptum est apud
dominum misericordia et copiosa apud eum re-
demptio. Copiose copiosa quia non gut-
ta sola sed largiter vnda sanguinis
de toto corpore vndique per quinque partes e-
manavit. Tertio dicitur quod iste
modus liberationis fuit quia per hunc modum
et talem attenta eius passione fuit
inter omnes possibiles modos nobis aptior
et convenientior. Patet per beatum Augustinum
13 de trinitate dicentem. Alius modus
nostre miserie non convenientior modus fuit
quam per christi passionem. Sermo eius de hoc
liberationis est nostra salus vita. Tertia
aptius quo deus nos redemit ut melius
possemus vincere. talis enim modus
convenientior est ad consequendum inten-
tum finem quanto in illo modo plura co-
currunt commovencia ad finem intenti
ut ad salutem. Alius enim est modus
liberationis quo deus nos liberavit
et nullus alius quo devotior quia ille solus
valet precipue ad salutem qui corde liberam
voluntatem deo adiungit per amorem.
Non enim decuit deum hominem recipere ad
vitam et salvandum per opus hominis sal-
te adulti liberum arbitrium et per
caritatem. Sed per nullum alium modum liberan-
di potuit homo manente eius libero
arbitrio plus attrahi ad dei amorem
quam quod eum liberavit per eius passionem
et mortem. Cum enim deus ostendit nobis
magna dilectione sua ad hoc ut
corde homo conaretur ad rediligendum
eum et per mundum suam rediligendo
caritatem. et quanto sua passione multo
plura quam quocumque alio modo omnis
homo virtutum exempla et sue sancte vite
vestigia necessaria ad salutem quibus
homo amorem sui redemptoris sequendo
rectam et securam viam perducitur ad
salutem que quidem sola ut dixi
est finis et fructus nostre redemptionis

Tertio dicitur.

Et S. T. in 3a parte summe art. 3 in responsione ad quam.

corporis et pondere. Homo itaque per hoc
quod christus nos liberavit sua morte et tor-
mentis passione ostendit deus clare nimiam
suam dilectionem ad nos. Vnde Apostolus ad
Ro. 5. dicit. Commendat deus caritatem
suam in nobis quia cum inimici essemus
christus pro nobis mortuus est. Et Hugo
de sancto victore in de archa noe.
loquens de passione christi dicit. Nescio domine
quantum te diligere nisi moriendo
te a morte liberare vt non solum
precium beneficium impendas sed etiam
monstres affectum. Et Ieronimus. ad ro.
ac. Qui possit nobis deus non moriendo
succurrere. voluit homo moriendo sub-
venire. quia nos magis amasset nisi
sue dilectionis nobis ostendit nisi quod
a nobis tollet ipse ad tempus suscipiet
Et Ioh. 15 Maiorem caritatem deus ex-
ponens dicit maiorem caritatem nemo
habet ut animam suam ponat quis pro amicis
suis. Et tua caritas ad nos domine
illud maior fuit quia non est pro amicis
sed immo pro inimicis animam tuam posui-
sti. ut et cor furcis aureo. Apostolus
quod dicit Apostolus Ro. 5. Cum inimi-
ci essemus reconciliati sumus deo per
mortem filii eius Et ad Eph. 2.
deus autem qui dives est in misericordia quia sic
actualia et originalia dimittit
ipse magis non propter nimium nimium sed
propter nimiam caritatem qua dilexit nos
et cum essemus mortui peccatis convivi-
ficavit nos christo. Et bene dicit
propter nimiam caritatem. excellen-
tissima enim fuit caritas quia hoc fa-
te sufferet. Magis non esset si par
pro pare vel fidelis pro fideli talia pa-
teretur sed mirabile est et super omne
quod caritatis patet vt non servus pro
domino aut amicus pro amico vel filius pro
patre sed creator pro creatura. rex regum
dominus dominantium pro vilissimo suo.
ditissimus pro pauperrimo. amicus pro in-
imico. et potissimo deus et dominus ...
um pro vilissimo homine pertulit vo-
luntarie turpissimam mortem. Et ideo dicit
Bernardus super cantica sermone 20. Super
omnia reddit te mihi amabilem bone Ihesu
calix quem bibisti opus nostre redemptionis
ipse enim omnium amorem sibi vendi-

Primo ostendit.

dicat totum. hec nostram deuotionem et blandiens allicit et inflammans excitat et ardentius stringit et vehementer afficit. Ita ipse dominus et saluator qui illud mirabile redemptionis nobis contulit nimia caritate et dilectione qua nos ad hoc dedit nobis magnam causam et incitatiuum fortissimum ad diligendum eum. etc. Quid enim dignius est et iustius aut magis quam redamare eum qui prior amauit nos. et tante que tam multa et tam indigna passus pro nobis et nullum inimicum aut frustra sed totum quicquid hec ad nostram salutem. Ipse enim cum tantam passionem sustinuit ut per singula eorum aliquid mali nobis auferret et aliquid boni conferret. quod diligenter attendendum est. et tamen fortius infigendum. Nos enim propter peccata nostra eramus eterna tristitia. Contra hoc dominus in fine sue passionis post ultimam cenam voluntarie assumpsit tristitiam tam magnam ut ipsemet fatetur discipulis dicens. Tristis est anima mea usque ad mortem. Et quod ideo fecit ut in sua tristitia quam amarissime patiendo nos duceret eternam tristitiam que pro peccatis fuimus debitores et nobis mereretur letitiam sempiternam. Nos peccando meruimus ut perpetue diabolice potestati maneremus subiecti et mancipati carceri infernali et dominus in sua passione passus est se capi. et cum ipse garet captiuitatem pro nobis innocenter patitur ut per eam nobis mereretur liberationem a potestate diabolica et preseruaret nos ab eterno carcere infernali et tormento. Nos peccatis nostris meruimus ut essemus perpetue demonum socii et omnium dampnatorum ipse sustinuit ut latronibus associaretur et cum iniquis deputaretur ut nos erueret a consortio dampnatorum et a societate demonum et faceret nos dei filios et socios angelorum. Cum omnis gloria celorum fuit et qui solus est gloria sustinet ignominias confusiones et derisiones ut nos a confusione et eterna demonum derisione et insultatione redimeret et ad gloriam eternam perduceret. Nec solum sustinuit captationem solummodo

et ligationem. ipso modo sua quod nobis ligari voluit ut nos a peccatis nostris et omnibus malis et miseriis quas peccando meruimus redderet absolutos. Et tandem mortuus est ut sua morte nostram eternam mortem destrueret et vitam nobis conferret sempiternam. Et communiter nihil in sua passione ociosum fuit aut inutile sed quelibet est sedicata (?) tamen aliquod precipuum malum nobis auferendo quod peccando meruimus et ad meritum aliquod eternum bonum nobis conferendo quod peccando perdidimus. Sic de hoc pulchre loquitur Bonauentura in 2° li. pastoralium. et Ambrosius in 3° de officiis. Dicit et allegat magister in 3. di. 14. Ipsemet ut hoc fuit tristitia quam meo suscepit affectu. mihi patitur. mihi tristis est. mihi dolet. Ergo pro me et in me doluit qui pro se nihil habuit quod doleret. Et subdit. Doles ergo domine ihesu non tua vulnera sed mea. quia tu non pro te sed pro me doles. Et Bernardus [illegible] compungitur in gladio epistola dicit. Deus ut nos exaltaret se humiliauit et cum immortalis esset mori voluit (?) ut nos de eterno mortis laqueo liberaret. coronatus est spinis ut nos qui ad aram iniquitatis (?) spinei et infructuosi fructum boni arboris apportaremus. felle et aceto potatus est ut de nobis iam non felle amaritudo esset nec aceti asperitas. Et Augustinus dicit. Vere ad nos celestis inspirator accipe totum mea (?) et da tua. Subire mortem et da vitam. accipe ignominiam et da gloriam. Quia ipse dominus in sua passione ostendit nobis exemplum obediencie ipse cum ex obedientia mortuus est et passus sicut dicitur ad Philippenses 2. Ipse factus est quod nobis obediens usque ad mortem. et hoc conueniebat iustificationi nostre. ut sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi. ita per unius obedientiam iusti constituentur multi. Ro. 5. Sed quia post quam peccatum est conuenit ut non solum peccati sibi equali immo etiam maiore [illegible]

Nota in [illegible]

12°

glo.

Lucas in luc. 2. Venit in nazareth
cum illis. et erat subditus illis. quanto
magis nos qui pulveres sumus
et cinis sub obediencia debemus et eis
preceptis. et propter eum superioribus nostris
subesse. de hoc quod respicit superiori-
bus. Et utique dignissimum esset. Sed
tamen ex amore et promptissima
voluntate obediencie esse domino deo pro
celesti regno et eterna felicitate. Sed
tamen videamus suos terrenos
dominos pro mercede et pecunia
mercede tam promptos esse eis obedi-
endo domino suo non solum in omnibus
que iubet verbo sed et que aliquo signo
innuere potest esse de eorum voluntate
et licet ardua sit et difficilia.
3° Tertio. Dedit nobis exemplum humilitatis. tamen
exinanivit semetipsum formam
servi accipiens. et cum immortalis esset
deus pro nobis voluit mortalibus legibus
subiacere. cum ipse quod est altissimus est
sic sponte abiectus est sicut ipse dicit. re-
putatus omnium contemptissimus. et
cum ipse qui est ditissimus nullis egenis
sit factus pauper. ut ipso teste
volucribus et vulpibus sese pau-
periorem diceret. Dicit enim in euangelio
Mt. 8. Vulpes foveas habent et
volucres celi nidos. filius autem homi-
nis non habet ubi caput suum reclinet.
et potuisset in cruce pauperrimus
esse. vel nudus pependit qui omnia
vestit et qui omnia pascit. sitiebat
non habuit quod sibi adhiberet nisi acetum
felle mixtum. Hec consideracio dili-
genter ponderata in nobis multum posset
superbie et inducere virtutem humi-
litatis. Quarto. Dominus in sua passione
ostendit nobis exemplum perseverantie. tamen
eciam pro petitis multis pateretur non destitit
propter acerbitatem passionis sed usque ad con-
summationem et perfectionem omnium que de ipso
scripta erant et dicta pariter perse-
veravit propter quod in fine dixit. Con-
summatum est. quasi diceret omnia modo in
me impleta sunt que de mea passione
per prophetas et scripturas fuerant preordinata
Ipse autem est caput nostrum quare si
eius capitis membra esse volumus

obedire nos oportet cum omnibus bonis virtute perse-
verantie fulcimus ut ad finem nostrum
ipso duce concurrentes ut ad eo dici
confidenter valeamus Consummatum est
Hoc est adiutorio tuo non meo
omnia feci et ad finem perduxi. Vide quod
hic terminus certaminis in agone te premi-
tete reposita est sicut corona iusti-
cie quam tibi iudex iustus reddet in illo die
sed tamen iustitie quod nullum non habet (?) sed
dedit quemdam (?) illis solito. qui perseveraverint
in fine et sicut boni operis perseveran-
tiam. Quinto. ostendit nobis virtutem pa-
ciencie in tota sua passione domino nec semel
aliquam impatiencie ostendit verbo aut facto
unde 1. pet. 2. Cum malediceretur
non maledicebat cum pateretur non
comminabatur. Cuius exemplo et nos
adversa omnia patienter sufferamus. Dignas
ab eo commissis flagella eius sentimus
sunt peccatis nostris. Ipse ipse pessimorum
flagella pro nobis tam patienter susti-
nuit. homo enim natus ad laborem in
peccatis multis et vulnus (?) [illegible]
celestis aule deputatus quod in mundo
recipit talem iniquam [illegible] qui flagel-
la non patienter sustineat cum videat
regem omnium regnum et dominum dominantium
amantissimum quod peccatum non fecit
nec inventus est dolus in ore eius tam
multiplicibus et gravissimis passionibus
attritum. quas o homo ad memoriam
revoca. quia ut dicit Augustinus in de
conflictu virtutum et viciorum. et Gregorius
in quadam omelia. Nil est tam durum
quod non toleret si ad memoriam quis
passionem revocet. Et Iheronimus in quadam
epistola dicit Nos sumus domestici et di-
leccti qui sumus debemus opprobria diviti-
arum quibus libenter amplecti. et quod
alias ea omnia facit qui pro nobis magis
me et domino peperit (?). qui vero hoc
sustinere non vult ille nec disci-
bulus sic ostendit esse nisi suum nec
filium nec domesticum. Ille enim in
nocens immaculatus intactus in quo nulla
potuit peccati macula deserui. De quo
scriptum est 1. pet. 2. et esa. 53.
quod peccatum non fecit nec est inventus
dolus in ore eius. Ille pro nobis fla-
gellis et petitionibus [illegible] et non suppli-
cio inaudito [illegible] atrocissimus [illegible]

de nabuc. et ps 108. et de domibus
2°
5°

ab impijs dudum sustinuit flagella
redit sputaq[ue] n[on] vit[avit] et nos
p[ro]pt[er] eu[m] confundim[ur] erubescim[us] q[ua]n[do] p[ro]
nos tanta passus est. Ille et p[ro]
salute n[ost]ra dorsu[m] v[er]berib[us]. faciem
sputamentis. maxillas palmis no[n]
confudit p[at]i. et nos p[ro] eo leue
et confundim[ur] audire conuiciu[m]. Q[ui]a
de re gaudeam[us] p[ro]cius et letem[ur] q[uia]
q[uan]to magis eius passionis et p[ro]
salute n[ost]ra ut p[ro]pria sustinemus
L[et]i erim[us] de summo bono. Op[probri]a
exp[ro]brata. verisiones. conuicia. ala
pas. sputa. flagella. spineam coro
nam. crucem q[ue] sustinuit. et nos
ingr[at]i ad modicu[m] confusio[n]e[m] vno s[er]
mone fatigam[ur] cum eos dicim[us].
Et magis sic i[n] p[ro]p[osit]o Confirmat
iustos. dicendo eis q[uo]d d[e] alio p[ro]
d[icitu]r. Velut age conforte cor tuu[m]
et sustine d[omi]n[u]m. ad t[em]p[u]s laborab[is]
et[er]nu[m] no[n] laborab[is]. ad modicu[m] do
lebis sine fine gaudebis. Et conse
quent[er] dat notabiles doct[ri]nas volen[ti]
[con]uite p[er]fecte p[ro]ficere. Dic[it] eni[m]
si i[n] molestijs [con]tinuis labi[tur] p[ro]p[ter]
h[oc] q[uod] ec[c]l[es]ia p[re]cept[is] re[linqu]it. Vide quod p[er]te
[con]tulit xp[istu]s q[uan]t[um] p[ro]fecit in se no[n]
habebat quat[er]cu[m]q[ue] patiaris cogita
no[n] ad[h]uc p[er]uenit ad illas insul
taciones. ad illa flagella. ad ista
ignominiosam vestem. ad illa spinea[m]
corona[m]. ad ista postmo[dum] crucem no[n]
p[er]uenisti. Et subdit aug[ustinus] his
q[uo]q[ue] v[er]bis. his v[er]bis his allocutio
nib[us] h[ic] tali modo confirmat iustos
d[omi]n[u]s qui[bus] accidere iusto diuine
deputate volu[n]t[ati]. q[ui]a quem deus di
ligit corripit. flagellat aute[m] o[mn]e[m]
filiu[m] que[m] recipit. ¶ Octo i[n] sua
pa[ssion]e o[stendi]t n[obis] ex[em]pl[u]m miser[icordi]e. Est eni[m]
misericordia alterius miseria aut de
fectu[m] nosse et ei co[m]pati et p[ro] pos
se succurre et defectum tolle. et
ita fecit d[omi]n[u]s q[ui] n[ost]ra p[e]cc[at]a et oem
miseriam inde s[e]c[un]da a[nim]a [sanctorum] [patrum]
nouit et nob[is] co[m]paciebat[ur] et suf
ficientissime subuenit i[n] ip[s]a p[er]sona
q[uia] ex p[ro]p[ri]o donauit q[uo]d nobis miss
iris aufferet. P[ro]p[ter] h[oc] debes co[n]siderare
debite miseriis p[ro]xi[mi] sui co[m]pati et
q[uan]t[um] posse subuenire q[uo]d dic[itu]r e. Ergo
q[uia] eni[m] dei filius [per] s[u]a[m] volu[n]tate[m] sue
s[ecundu]m hoc ita condescendit q[uod] ex mia
sua h[oc] se corp[or]i eu[m] de p[otes]tate s[pir]itu[a]li
et de eo miseria cu[m] tali labore
liberauit. Quanto magis d[ebe]t h[om]o hoc
facere hoc. et h[oc] ex p[ro]p[ri]o q[ui]a et frater
diletus q[ue]m q[ua]lit[er] p[ro]p[ri]u[m] sicut diligere
debet sic se ip[su]m. i[d est] p[ro]p[ri]a i[n] corpa
li q[ua]m i[n] sp[irit]uali necessitate constituto
subueniendu[m] e[st] a nob[is]. Si i[n] possibi[li]
nullum q[ue]rimus et gaudemus nob[is]
a d[omi]no subuentu[m] esse et adhuc
volumus nob[is] ab eo i[n] o[mn]ibus necessi[tati]b[us]
subueniri. Et h[oc] n[on] miror[um]. Quo
modo consequent[er]. Qui h[oc] est q[uo]d
nec sumus d[omi]n[u]s q[ui] miseria tali
sua tanta tam laborauit et tanta
egit et fecit. Docuit et ostendit
q[uo]d sup[er]iores debet suis inferiorib[us]
condescendere et p[ro]p[ri]a n[ost]ra p[ro] eoru[m]
salute laborare q[ua]n[do]q[ue] subuenire.
¶ Nono o[stendi]t nob[is] d[omi]n[u]s i[n] sua pa[ssion]e
ex[em]pl[u]m equitatis et iusticie su[m]mae ad
alios. S[ed] i[n]imicos n[ost]ros. Ut no[n] vio
lentia s[ed] magis p[ro]uidenti iusticia vi
cemus. Ita h[om]i[n]es que p[ec]c[at]a dy
abolo subdiderat noluit eos iuste
sua volu[n]t[at]e a p[otes]tate dyaboli eri
pere s[er]uitute. Si h[oc] facere noluit
ne homines ad mala p[ro]ni suo ex[em]plo
hostes suos aut alios quosq[ue]
omissa iusticia vi p[ro]mere vellet.
a[ut] aliena vi tenere aut p[ro]mo
auferre. S[ed] liberauit eos mediante
iusticia h[oc] p[er] plenissima satisfacti
one deo patri facta i[n] quo mo
eu[m] h[oc] imitari debe[n]t ut s[ic] ita se
gerat ad p[ro]x[imu]m suu[m] s[ic]ut d[omi]n[u]s o[mn]i[u]m
egit se ad dyab[o]lu[m] vilissimu[m]
hoste[m] n[ost]r[u]m qui t[ame]n nullu[m] ius i[n]
h[omin]e h[ab]uit s[ed] ex dei iusta p[er]mis
sione s[ed] iniuste i[n] eu[m] dominiu[m] v[sur]
usurpauit. P[ro]p[ter] q[uo]d dic[it] aug[ustinus]
d[e] t[ri]n[itate] li. 13. c. 20 et sunt v[er]ba aug[ustini].
dyab[o]l[u]s vicio p[er]uersitatis sue ama-

q[ui]d? ·d· 20 3r(?) / s[ed] ...

nota de
amicis

ij[us] di. 20 3° (?) ...
s[ed] vo q[uo]d et s
si em[end]a[tu]r p[er]
107.

tor [et] potentie. et destructor op
pugnator [que] iustitie [contra] q[uo]d cum homines
magis innitantur q[uam] neglecta vel
etiam posita iustitia potentie magis stu
dent cuiusque vel deceptive letantur
vel cupidite inflammantur. ideo q[uia]
placuit deo ut non potentia sed ius
titia vinceret dyabolum [contra] quo cum ho
minibus disceret. s[cilicet] ut nulla re po
la sed magis iustitia suos adversarios
superaret. Primo igitur est videndum quantus
sit vigor et quanta severitas divine
iustitie. Nam iustitia requirit ut ei
qui iniuste offensus est aut lesus
satis fiat. Deus autem iniuste lesus
fuit per peccatum hominis contemptus
et offensus. et ideo iustum fuit ut
sibi satisfieret. Et istam satisfactionem
sic severitas divine iustitie exegit
quod nec deus homini [per] misericordiam vellet
et hoc satisfactionem plenam pro peccato
absolute non valet. Ante divina iusti
tia illa satisfactione plena
mittere et peccata multa seu impu
nita dimitteret. Deus patre proprio suo fi
lio non pepercit sed pro nobis omnibus tra
didit illum [contra] tam ignominiosam passionem
et turpissimam mortem quod valde est
a nobis ponderandum et timendum. et
inde magna nobis inducitur necessitas
a peccatis continendi. Sed ad vigorem
divine iustitie hoc efficit quod deus pater
suo naturali filio sibi per omnia coequali
et qui infinite melior est toto mundo
non pepercit nec ipsum de tanta passione
supportare cavit sed tanta exegit ab
eo penam pro peccatis alienis immo pro
nostris suorum abluendam quanto magis
peccatorem miserum hoc de tanto beneficio
ingratum qui peccatis suis proprio deum
multipliciter offendit et non curat
eum placare nec ei satisfacere conatur
per satisfactorias austeritates sed et ne
gligit illam inestimabilem miseriam hoc
sibi a deo factam nec recolit aut
appretiatur pretiosissimum id pretium quo re
demptus est s[cilicet] pretiosum sanguinem agni
immaculati et incontaminati ihesu christi

Et est bonum nobis quod deus in opere nostre
redemptionis ostendit nobis ut diximus am
bas illas virtutes s[cilicet] summam miseri[cordiam]
et summam sanctissimam iustitiam. [contra] hoc quod
voluit pro peccato generis tale et tanta
satisfactione quod nulla homo plus potuit
magis vero [contra] hoc quod tum homo satisfa
cere non potuit nec sciuit ipse quod so
lveret. ipse s[cilicet] dedit liberatorem filium
suum naturalem et filius corpus dedit
nobis in liberatorem et ille fuit tam
meritissimus modus ut sic miserabile
fieret hominum liberatio a dampnatione ut si
militer decerneret iustitie [secundo] Secundo ostendit
nobis quod tum mansuetudo et cleme
tia ut ipse christus et pater eius facere
remittat illis qui contra nos aliquid fe
cerit aut nos iniuste offenderit.
Ipse enim in cruce pendens facile re
misit offensas ut patet [contra] latrone. cui
dixit hodie mecum eris in paradiso.
Unde Augustinus in libello suo de isto
latrone dicit. Latro non indiguit longo
spatio temporis ut paradisum acciperet me
ruerit. sed tantum ei suffecit quantum ex
pendere potuit omnia perfecta sermo
ne ita ut in paradiso precederet eos
apostolos mereretur. Et in cruce pendens
dominis suis s[cilicet] crucifixoribus actualiter
gravissime iniuriantibus blasphemia et
plurima dilectionis exhibuit quando pro eis
orationem exorauit dicens. Pater ignosce
sic illis quia nesciunt quid faciunt. In
hoc bonus doctor facit quod antea
docuerat dicens. [Matthei] [quinto] Orate pro persequentibus
et calumniantibus vos. Deus nobis hoc
ut sic ipse orauit pro crucifixoribus
suis sic nos oremus pro detractoribus
nostris et aliis iniuriantibus. Consi
derate 2 opere implete mansuetudines
et eius clementis [contra] odio esse suos
persequentes nec sit os suum aperuit ut
aut querele vel excusationes a condem
natione aut maledictiones contra adver
sos maledictos tamen adversarios fu
erunt efficeret sed immo novissime contra
benedictionem qualem a seculo non est audi
tum super dominos suos effudit di
cens. Pater ignosce illis quia nesciunt

1.mo

2.uo

Nono

quod fecit. ¶ Nono ostendit nobis quo li-
beralis donando. et hoc sui ipsius
largitione. Nam sicut ille pie et
mire seipsum nobis et pro nobis dedit
quod ultra excellentissime largitas est.

Decimo

Decimo ostendit nobis quam solicite ordinat
heredes suos in fine et vite trans-
migrationis de hiis que sua. et hoc in
finali testamenti sui dispositione. Om-
nibus in quodam sermone. Auctor
pietatis in cruce pendens testamentum condidit
in quibus quicquid ope distribuet. Apostolis
distribues conversationem. Iudeis corpus.
patri spiritum. virgini paranymphum.
latroni paradisum. peccatoribus infernum.
christianis penitentiam et crucem suam reliquit.
Et dominus super stabilit. Et. Ab-
sconditus salvator sic testamentum suum dis-
posuit quod sibi de omnibus que habuit nichil
retinuit. temporalia enim que mittebantur
tamquam viliora tam dudum contempserat
unde et dicitur. corpus suum in sacramento
discipulis tradidit. ipsos discipulos patri
commendavit. vestes suas divisit
militibus. et corpus suum matri in
sepulchro. adhuc ergo non habuit
in terram et spiritum. Et ideo ut de-
votus sic vite appareat. et a singulis
nil abscondet matrem virginem cum
aliis reliquit. et sic spiritum post omnia
commendavit deo patri. Hec forma
vite transmigrandi de hoc mundo
quam in cruce dominus confirmavit et nobis
exemplum reliquit. Ex quo manifeste
patet quod status in omnis desiderat
spiritum suum salubriter commendare deo
sub diligenter expedire se de aliis
[illegible] que sibi commendata fuerunt a
deo et post seipsum mundi exspoliatus
spoliare semetipsum non solum habitu
quem secum educere non potest sed et affectu
habendi quod maius est. ut sic ho-
mo subdat se voluntati divine ut et
tunc non habeat affectum ad ista pertinentia
nec apprehendet ad ultimum vestimentum
corporis. filias divitias unde est
quemadmodum vita quod sibi in multis non est.
apparet quod plurimi tam divites excipiunt
de hac vita quia adhuc amant tem-
poralia et possessa et magis quam [illegible]

[illegible] devotis de
[illegible] ut de
[illegible] testamentum

sectum ad huius amplius recommendat. De
hoc est locus Bonaventure dicens. D[illegible]
huiusmodi factus es in nuptiis tuis
bone ihesu rex et sponse quam large
[illegible] habuisti tribuisti. crucis ipsis
crucifixoribus tuis orans affectum
latroni paradisum. matri filium. filio matrem.
mortuis vitam. manibus patris animam
tuam. toti mundo signa potentie tue
obtulisti quod redemptionem suo non
fuisset tantum sanguinem quod multis et
largis fluminibus effudisti. Redemptori tuo
[illegible] tui pena. corpus sed non ad
redemptionem ad corpus reddidisti. Quo
et hiis illos virtutes hic nobis sal-
vator in sua passione ostendit. Dignissimum
in nos cordis oculis aspice eas imi-
tando [illegible] redemptorem conformando ut per
eas sibi placeamus et sic in eandem par-
ticipes fiamus omnium illorum fructuum quos
sua passione et morte nobis meruit
ihesus christus dominus noster. qui cum patre et spiritu
sancto vivit et regnat benedictus deus in secula
seculorum.

O vos omnes qui transitis per viam
attendite et videte si est
dolor sicut dolor
meus. Trenorum primo. Ista
vox viatori saluberrimum
est recolere passionis Christi. Dicit enim
Bernardus in quodam sermone. Nichil
in tam efficax ad curandum conscientie vul-
nera nec non ad purgandum aciem mentis
quam per vulnera sedula meditatio
et sit semper fragrantis domini et di-
ligentis commemoratio per mortem et eius
passionem. et dominus a suis fidelibus per
sensibilem presentiam recessurus et ad
dextram paterne maiestatis transitus
sub speciebus panis et vini sacramentum
sui sacratissimi corporis et sui preciosi
sanguinis instituit et ad ipsum fre-
quentandum in sue passionis et mortis
memoriam fidelibus commendavit. Dicens hoc
facite in meam commemorationem. Et paulus
primo Corinthiorum xi. dicit. Quotienscumque
hunc panem manducabitis et calicem
bibetis mortem domini annuntiabitis etc.

Et utiqz dno m. oes hores maiores
alloqr p ora thomas dicens. O
uos oes q transitis p viam attendite
et videte si est dolor sicut
dolor meus. Ad hec oes hortans ad
diligentem inspiciendum cordis oculi et
devote meditationem magitudinis et q
tantam passionis sue tam quo ad exteriora
interiora quam quo ad dolore exteriore
et nimis excessivum sup oes quos tpis
passiones. Et hec fuit prima de
illis tribus de quibus supra dixi. quo
a quolibet xpiano sunt p vita sua fre
quenter et maxime hac sancto tempore at
tendenda et sollicite meditanda.
De aliis duobus dixi ut audistis
precedenter in duobus sermonibus.
De io 3o restat nunc agendum et
p impetranda gra nos ad hoc ne
cessaria vertamus ad virginem mie
reducentes ei ad memoriam illa ve
nerabilem statione qua unico suo filio
coram se pendenti in cruce hodie astitit
tota materno affectu absorpta et in
estimabili merore confecta cum vidit tam
crudeliter tantis ignominiis suum
filium summe se dilectum quem ab ea
conceptum miraculose genitum et ve
re sciuit dei filium credidit. Et
insup p ea gra impetranda etc
eam salutemus salutatione angelica
dicentes. Ave maria gracia plena etc.

Christus
Primo quia membra consecutione sit
quo dicit. Utrum passio xpi dni fuit
acerbissima et maxima inter oes passiones
huius vite. Primo quod est notandum
quod in corpore patientis fuit duplex dolor
et sensus exterior qui causatur ex
copula lesionis et aliquorum consideratio
nocivum. Et est in eo fuit spiritualis interior
qui causatur ex apprehensione alicuius dis-
convenientis et nociui. Unde S. Tho.
3. in 3a pte summe. q. 46. ar.
quod illam passionem fuit dicit maxima
inter oes passiones huius vite. Et hoc
pro declaratione de dolore sensibili exteri
ori. Nota quod ille dolor sensibilis
corporis fuit maximus inter oes dolores
sensibiles qui unquam fuerunt in hac vita prop. quod multa

causis. Primo propter xpi nobilitatem
quanto est complexio hominis nobilior
et purior et subtilior tanto delica
tior est caro eius et tenerior et pre
ptiuior est sic est pro uno tormento
tali corpori illatum magis causat in eo
dolorem. Sed fuit autem xpus sup oes mo
rtales excellenter bene complexionatus
tum corpus eius fuit formatum non acti
one hominis sed miraculose et immediate
a divina virtute et operatione spiritus sancti
cum prestantia sunt opera dei. Et si
miraculose facta perfectiora sunt aliis
que nature fuit ut dicit Chrs. sup Joh.
Et fuit et hoc corpus in virginali utero
non ex alia materia ex qua tota corpus
humana formatum est de purissima
ma qua de purissimis immaculatis et
mundissimis cutibus purissimi sanguinis
marie virginis ut dicit Damas. in suo 3o
Et etiam magister in 3o sententiarum
di. 3. Et ita propter nobilitatem et
subtilitatem complexionis et propter tes
et teneritudinem corporis sui propter
munditiam et puritatem matris ex qua
sua caro ope spiritus sancti fuit formata
erat ipsa sua caro maxime perceptiua
et tormentum in ea exterior carne cau
sabat valde maiorem dolorem quam
in alio humano corpore qualicumque. Tum
autem tormenta corpori illata fuerant non
pauca aut parva sed multa et magna
ut constat quod in eo intensissimum cau
sabant cruciatum. Secundo fuit do
lor exterior passionis xpi maior propter generalitatem
passionis eius quia extendebat se non solum
ad aliqua sed ad omnia corporis membra
et ad oes exteriores sensus. Et quod exten
deret se ad oes partes corporis patet.
Nam passus est in capite coronam pu
ngentium spinarum in manibus et pedibus
fixuram clauorum magnorum valde.
Quod significat scriptura cum dicit. Foderunt
manus et pedes meos. In facie
alapas et sputa et vellicationem
genarum. Unde ipse dixit per Ysaiam
eos. Non Corpus meum dedi percu
tientibus et genas meas vellentibus.
Et quidam exponunt de laceratione
maxillarum facta coniugibus impiorum

Margin (left, red): Christus
Margin (left, red): Queritur utrum passio dni fuit acerbissima et maxima inter oes passiones huius vite et probatur quod non.
Margin (left, red): Respondetur quod sic
Margin (left, red): Dolor sensitivus exterior fuit maximus propter multas causas
Margin (right, red): Primo
Margin (right, red): 2o fuit maior

iudeorum. Quedam vero de compatitione
barbe domini ... forte ...
factum est. Circa quomodo sacrilege
manus impie tenentes non sunt ...
te colaphis alapis et conspuitione
desiderabilem vultum domini ... ...
nas ipsius vellicatione ...
et inde sanguine ... Hanc
... mansuetudinem amica ...
pacientissimum et multo ... Ipse
eciam genas suas pudicissimas im-
piorum iudeorum unguibus lacerandas
et ad mansuetudinem exposuit ut et
nos pacienter sufferamus si aliquam
facie nostram confusionem propter ipsum
operatur. Et sustinuit eciam flagella
crudelissima in dorso in lateribus
et in sacratissimo pectore suo dicente
... sic ... Credite ... mi-
hi ... et ... sacratissimum
dorsum ... ... flagel-
la ... Tande ... toto corpore susti-
nuit compassione et crudelem
ipsius distensionem in cruce ut omnia
eius ossa dinumerari possent ... ...
ps. 21. Dinumeraverunt omnia ossa
mea. Passus est enim in omnibus quinque
sensibus corporis. Visu ... tactu passus
... et vulnera multa ut in
capite per spinas in manibus et pe-
dibus per clavos ... in toto
corpore flagella et ... gustu
felle et aceto potatus est. ... ol-
factu ... in loco fetido calvarie
... qui dicitur calvarie locus appe-
... auditu ...
... conviciantium blasphe-
mantium et irridentium iudeorum ...
visu passus est videns vires et dis-
cipulum quem diligebat flentes ...
... vulnerum suorum passiones
matrem compassione ... ...
corde ... ...
... torrente fluctibus ...
la sibi pendenti in cruce ...
astare. Unde ... ...
bat ... ... non modicum passionis
sustinuit dominus ex assistentia di-
lecte matris illius quam desolatam

et dessolatam ... plenam cognovit.
Quod ... dicit ... ...
... amarissime mortis quam ...
desolate matris sic compassus est ut
... ultra ... constitutus ...
quod ... mane ... alteri ea
commendando. Et subdit. O dolores
... compassionis ... ...
... amoris filius patitur valde et
mater ... ... mater ...
passa ... ... filius ...
passio ... ... tanta ...
fuit ... passionis domini ihesu ut ...
... ... implet dolor
et ... et ... impleto in
matrem effluebat ... impleta
... filium pacientem passio quoddam
modo ... De illa ...
... ... quodam sermone
dicens. Caput angelis ...
... spinis ...
facies pulchra ... ...
... iudeorum ... ...
... ... in morte aures
quibus audivit angelos canentes ...
... ... angelis
felle et aceto potatur. pedes quorum
scabellum adoratur ... clavo affigun-
tur. manus que ... celos ...
... in cruce et clavo affixe. corpus
... latus lancea perforatum et
quod ... non remansit ... lingua
... per peccatoribus oravit et matrem
discipulo commendavit. Et ... sic ...
Nunc nobis est contumelia ...
... passus est neque ... una
... totum corpus ... patebat
caput per coronam. manus per clavos
os per acetum. facies ...
... vellebant. et tandem totum
corpus in cruce expandentur et ... [illegible]
... fuit dolor passionis ... maior 3o
... passionis et mortis ... mors
... in cruce fuit acerbissima.
... tales ... locus
nervosus et ... sensibus ... in
manibus et pedibus et ... ...
... pondus corporis pendentis ...
auget dolorem non ... sustentaret

corporis eius magis et confectum non vulnera-
torum in quibus pendebat ex quo valde
distendebatur et laedebatur. Et
ex hoc quod crucifixio fuit acerbissima
quia dolor in ea per diuturnior est
Unde et tales cito moriuntur sicut
gladio interempti immo dominus tribus
horis pendebat vivus in illo cruci-
fixionis dolore. De hoc legitur [illegible]
[illegible] sic [illegible] dicit Ista morte
crucis hic fuit peius inter omnia
genera mortium. Et dicitur ibidem
quod ista mors erat maioris opprobrii
maioris supplicii et longioris
cruciamenti. Videbatur quod passio
et morte crucis non erat tunc in-
tolerabilis et non est
[illegible] in fronte [illegible] gloriosius.
5to Quinto fuit dolor passionis eius magis
et [illegible] ratione etatis sue qualitate
[illegible] fuit in etate in qua
magis viget homo robur et for-
titudo et omnia vitalia fuit tunc
vivacissima. Et ideo maior est dolor
in tali etate et mors durior et
ad maiorem fit violentia et dolor.
6to Sexto fuit dolor passionis eius maior
ratione finis passionis. Finis enim
passionis liberatio humani generis a peccato
et satisfactio pro peccato totius mundi
propter hoc enim dominus patiebatur et mo-
riebatur ut propter hoc humanum genus
redimeret et pro toto mundo peccato
satisfaceret et ideo ut vult S. T.
ubi supra. Tantum dolorem dominus as-
sumpsit voluntarie quod erat proportio-
natus magnitudini fructus qui inde
sequebatur scilicet liberationi humani generis
et quod erat sufficiens satisfactio pro
omni peccato. Est licet minimus dolor
quem sustinuisset pro peccatis omnium hominum
et hoc propter dignitatem divine persone
ex qua infinitam virtutem habuit.
7 Sed ut dicit S. T. Christus voluit
humanum genus liberare non potestate sed
iustitia. Et ideo non solum attendit quantam
virtutem dolor eius habebat ex divinitate
unita sed etiam quantum sufficeret secundum
naturam humanam ad tantam satisfactionem

Ex istis et aliis pluribus causis patet
quod sensibilis dolor passionis Christi fuit ma-
ximus inter omnes dolores huius vite.
Secundo declaratur quod eius tristitia in- Tristitia interior Christi fuit maxima propter multas causas
terior quod tempore passionis sue fuit maxima
inter omnes tristitias huius vite. Et hoc
ex pluribus causis. Prima fuit mul- Prima causa.
titudo et magnitudo peccatorum pro quibus
contristatus est. Unde ipse spectabat pro pec-
catis omnium hominum preteritorum et futurorum
et illa tristitia in eo excessit longe
et [illegible] omnem [illegible]
[illegible] sic peccata totius mundi [illegible]
[illegible]
[illegible] Secunda causa fuit cha- 2a causa
ritas cognitionis sue. Quanto enim quis
plus detestatur peccatum et tanto plus
sibi displicet quanto perfectius noscit
malitiam peccati et dignitatem Dei
summe boni qui eo offenditur et contem-
nitur. Sed Christus [illegible] humana natu-
ra [illegible] sapientie sue [illegible] dis-
tinctissime novit infinita peccata [illegible]
et infinitam eorum malitiam et [illegible]
sue [illegible] qui per illa fit [illegible]
[illegible] bono domino Deo [illegible]
obligamur propter infinitam suam dignitatem
et propter [illegible] suscepta
ideo peccata illa et [illegible] et
maxime et [illegible] detestabatur multitudo
de talibus [illegible] et [illegible] causabat in eius
humanitate [illegible] displicentiam
et detestationem eorum. Tertia causa fuit eius 3a causa
maxima caritas et Dei dilectio. Quanto
enim caritas et dilectio Dei maior est
in aliquo tanto plus displicet [illegible]
[illegible] Deus et eius offensum [illegible]
[illegible] humana natura fuit incomparabiliter
[illegible] maiorem caritatem quam aliqua
creatura alia unquam habuit vel ha-
bitura sit de lege Dei ordinaria. Et
datus est sibi spiritus non ad mensuram
Io. 3. Et ideo [illegible] displicen-
tiam [illegible] peccata humani generis et causa-
bat [illegible] maximam tristitiam eo quod fuit
et fierent offensa [illegible] Dei
[illegible] sibi dilecto. Quarta causa 4ta causa.
fuit amissio vite corporalis quia a-
missio [illegible] humane
nature [illegible] salute. Sic dominus in agonia
passionis [illegible] inferiores [illegible]

reliq̄t oste ne . et ipa corpalis q̄
vita tal̄e fuit dignit(er) scripue ꝑ
dimit(er) vita q̄d de eig amissōe
eē et vera glīa magꝰ esset de
lando q̄ de amissōe vite alti
gloie q̄ tempus est ꝯmutuaq̄ vn
ꝯsequēs ꝗ̄ ergo dr̄ q̄ q̄ vtriusq̄
tāto plus diligit vita sua q̄nto
scit ea eē meliore et tn̄ ea q̄
scit xp̄s bo̅ꝫ chūs et est xp̄s
vita sua dignissima et maxime
dilectam exposuit xp̄s bo̅ꝫ cadat
s ꝫ q̄ . Et dedi dilectaz aīam
4ta ca mea ī manꝰ inimicoꝝ eiꝰ ꝗ 4ta
ca fuit tasꝰ et pc̄m iudeoꝝ ꝺ eiꝰ
morte delinquētiū q̄ ta multiplicit(er)
erat debitores sui eo q̄d ipis sm̄
ta multa et magna bn̄ficia exhi
buit . De quibꝫ oībus ta ingrati
erat ut nō solū ea nō agnoscerent
et cōsterent s̄ ꝫ tantū bn̄factore
crudelr̄ occiderēt . Vel ꝑ xp̄s de eis
dice potuit Retribuebat m̄ mala
p̄ bonis / et odiū p̄ dilectoē mea
Vel aūt multa ordine ipis bo p̄ꝫ
qr̄ fuit populus sūg oībus electꝰ
quē de seruitute egyptiata liberauit
et a filii one pharaonis . qui ni
desto mari a pauit . an eq̄ facie aq̄s
maris ꝫ iordanis diuisit et q̄
vnū vestiuit ut esset oīs p̄ mu
ros a dextris ꝫ a sinistris . an euꝫ
facie ꝑtores fortes et multos de ꝑ
sua eiecit ut eis daret ꝺ possessioꝫ
terra lacte et melle manantē . et
alia dimidia bona eis ordit a
prīo et meꝫ ꝺ modo ad eos spālit(er)
venit . et ut eos spālit(er) ꝯfortaret .
ipsos dixit lemnos sanauit cecos illumi
nauit demones effugauit mortuos
suscitauit et innūerā alia mira
cula int(er) eos opatꝰ est . Pessi
mos q̄ iudeoꝝ pc̄m et ingra
titudo de tali bn̄ficijs augmt eꝰ
interiore ꝯtrīa ꝓ dm̄ . et nō s̄
pc̄ty iudeoꝝ tnc̄ ꝯsistetiū ut de
morte ꝯsentientiū augmt eiꝰ diffus
s̄ ꝫ inimicis et magis futuroꝝ ꝗ
hūinū quā vidit ꝫ cognouit dis
tincte sic eā nosat . Vnd̄ Bn̄ꝫ

ꝺ quadā sermōe loquit ꝺ ꝑsona xp̄i
dic̄ . O hō vide q̄ p̄ te patior
nō est dolor sic quo crucior . Ad
te clamo q̄ p̄ te morior . vide pe
nas q̄bꝰ afficior : vide clauos q̄bꝰ
affodior . et tn̄ si dolor tāꝫ exte
rior tn̄ plactꝫ ꝯ grauior intus
ta ingratū expior . Et itez ꝺ quo
da sermōe dic̄ idē Bn̄ꝫ ad pecto
res et itez loq̄ in ꝑsona xp̄i . Nō
me sic p̄ te vulnaꝫ sū . inquā
q̄ mea iniquitate afflictꝫ sū . tūc
addis afflictioꝫ afflicto . magis agg
grauat me vulnꝰ tui p̄ti quā vul
nꝰ corpis mei . Et Rabanꝰ dic̄
Videbat dn̄s ad augmētū suꝰ do
loris sui sanguine suū ta collicez
et tā duriliꝰ effusū . qr̄ sic in
uanū laborauit q̄ tnc̄ vix ꝯ
latrōe crediderūt et vnū aplm̄ ꝑ
didit Videbat itez in p̄ntibꝫ
et futuris generalez multitudinē q̄
eē a dānās talꝫ morēq̄ damꝫ
ad obliuioi . qr̄ paucissimi sūt
q̄ ei de tāto bn̄ficio gr̄as agat .
Videbat ꝫ p̄ntiū ꝫ futuroꝝ pes
sima vicissitudiez ab his qui o
dert eū grat̄s et reddūt ma
la p̄ bonis qr̄ si pati posset adhuc
peiora mala mallent pate qui apāꝰ
quā tnc̄ a iudeis . Vn̄ sic dolore
vulneꝝ eiꝰ addēt exacerbatione
plagas eiꝰ cotidie renouāt et itez
crucifigunt ac ostentant habet . ⁊ 6ta ca
O ta ca fuit spālit(er) suorū
discipuloꝝ et electoꝝ aicoꝝ q̄ eū de
seruerūt ut ipē loq̄ ad p̄ut
p̄ xp̄as dicēs Torcular calca
ui solꝰ et nō erat meū vir de
gentibus . Et ꝺ alio xp̄a Opp
bria sustinuit cor meū expectā
ui qui simꝰ cōtristare et nō fuit
et q̄ ꝯsolaret et nō inueni . Et
nō solū eū amici sui et noti deser
uerūt . s̄ et ꝺ eo scandalizati sūt .
qr̄ eū ut hoie; cepti et mori
viderūt . tūc eū solū hoiez fuisse
crediderūt vl aūt de eiꝰ diuinitate
dubitauerūt . ⁊ 7ma ca fuit ꝯ 7ma ca
ꝯtas sui p̄ditoris . Vidit eū fuit

et ponitur non a quocumque sed a discipulo
suo et apostolo comensali . Vnde rogat
dominus . tunc dicit . Si inimicus meus
maledixisset michi sustinuissem utique
Et si is qui oderat me super me magna
locutus fuisset absconderem me forsi-
tan ab eo . Tu vero homo unanimis
dux meus et notus meus . Qui si-
mul mecum dulces capiebas cibos in
domo dei ambulauimus cum consen-
su etc. Item . Qui edebat panes
meos ~~magnificauit~~ super me [illegible]
tena magnificauit super me supplan-
tationem etc. Ea autem mala que nobis
inferuntur ab illis qui nos diligi-
derent plus contristant quam que ab exter-
nis fiunt . Vnde dicit glosa super eun-
dem omelia [illegible] . Maior dolore
inficit quam ab externo inferatur . plus
vero de nobis ea tormenta sentimus que
ab illis patimur . de quorum moribus
presumebamus quod cum dampno corporis ma-
la nobis veniat amissa caritas . Vn-
de dicit . Sic est ei quod de iuda proditore
suo per prophetam dicit dominus . Si inimicus
meus maledixisset michi etc ut supra alle-
gatum est . fuit . Et subdit glosa . Ac
si dominus de iuda suo apostolo conquereretur
dicat tristissimus eius tanto conquerit prolixius
quanto tale ab eo qui meus [illegible] violata
sunt . Octaua racio fuit proprietas
[illegible] . Vita tristicia causatur ex ap-
prehensione disconuenientium et nolitorum
et quanto quis distinctius percipit et
apprehendit illa mala disconuenientia
et tristicie inductiua tanto maiorem cau-
sat in eo tristiciam . secundum omnia [illegible] secundum
omnes suas vires interiores apprehen-
dit efficacissime et distinctissime om-
nia mala et omnes circumstancias eorum
eo quod omnia cognoscebat . eo maiorem
habebat de ea tristiciam quam causare
nata erat . Ergo dicit glosa quod et aliis
pluribus causis fuit tristicia eius quam maxi-
ma inter omnes tristicias huius vite . Apparet
ergo quod magne fuerunt passiones et
dolores exteriores et tristicie interiores
super omnes qui alias in hac vita fuerunt
[illegible] ex persona christi [illegible]
thematis . Vos omnes qui transitis per viam

attendite et videte si est dolor sicut
sicut dolor meus . Per hoc admonet
nos quod sepe debemus cum interiori
et mentali visu actu cogitacionis
et meditacionis . et exterius et mouendo
actu deuotionis et affectionis . et atten-
de i. attente considerare mortem et pas-
sionem christi et portans ac alius cau-
sat ardentius compassionem sue
et doloris sensibilis exterioris
et tristicie interioris . quod talis atten-
ta consideratio et inspectio passionis
christi vulnerum et contumeliarum eius
valde est hominibus salutaris . Cuius
figura precessit Num. 21. Vbi legitur
quod cum serpentes venirent in filios
israel et plagas multas fecissent
in populo venerunt ad moysen et ro-
gauerunt dicentes . Ora ut tollat
a nobis dominus serpentes . Orauit quod
moyses pro populo . Et de mandato
domini fecit serpentem eneum quem ex-
altauit in ligno . quem percussi a ser-
pentibus cum inspicerent sanabantur .
Qui fuit figura de christo exaltato in
cruce sicut expresse ondit ipse noster
saluator Jo. 3. Vbi dicit .
Sicut moyses exaltauit serpentem
in deserto ita exaltari oportet filium hominis
ut omnis qui credit in eum non pereat sed
habeat vitam eternam . De quo loquitur
Aug. omelia prima super Joh . dicens Ho-
mines qui mordebantur a serpentibus
intuebantur serpentem et sanabantur . Vn-
de dicit . Qui sunt serpentes mordentes
peccata de mortalitate carnis prouenientia
Cuius est serpens exaltatus . Mors domini
in cruce . mors serpentis letalis . mors
christi vitalis . Respiciunt ergo serpentem
quod ut nil valeat serpens sed diabolus
respiciunt mortem ut nil valeat mors
respiciunt serpentem sed sine veneno . ut
respicitur [illegible] sine veneno . Et
subdit . Nos ergo fecit ut a peccato
sanemur christum crucifixum intueamur quia
sicut illi qui intuebantur illum in morsibus serpente
non peribant serpentum . sic qui intuentur
fide mortem christi sanantur a morsibus
peccatorum sed illi sanabantur a morte
ad vitam temporalem . isti autem ut habeant
vitam eternam . Et si aspectus [illegible] ali-
ut audistis tantum valuit ut eum aspicere

curavit a serpentum morsibus. quatenus
putantes efficiatur et intuitu respiciens
sanati sunt et eorum receptores [illegible]
ad eleuos dependens. Vidit quomodo morte
eterna cruciatur et respice hunc super ad portus
securissimum et respice non solum oculis
corporis sed interioribus oculis cordis
Vide nudum [illegible] cadentem [illegible]
spicere hunc et crucifige tamen tuam cum
vitiis et concupiscentiis. Vidit a ve-
nenosis serpentum morsibus id est demonum
suasionibus et peccatis vulneribus
sanari. respice hunc. Et ut supra
allegatum Bernardus dicit [illegible] in ea offi-
cio ad candidum corpus vulnera [illegible]
nos ad serpentis [illegible] una quam
vulnera christi sedula et devotissime
meditatio. et quia sit salutaris est
cognitio et passionis meditatio ergo
videos de eo nos diligenter admonet
beatus Augustinus de quodam sermone. Ad-
spicite vobis dicit Inspice vulnera
pendentis, vide sanguinem morientis
pretium redimentis, cicatrices resurgentis
caput habet inclinatum ad osculandum
cor apertum ad diligendum brachia
extensa ad amplexandum. totum corpus
expositum ad redimendum. Hec
dicit. Hec quanta sint cogitate. Ut
in statera cordis vestri appendite ut
totus vobis figatur in corde qui totus pro
vobis fuit fixus in cruce. Ut dicit
ad hunc [illegible] recognoscas expressum
passionis [illegible] super omnes alias passiones
[illegible] vite. et ut [illegible]
[illegible] totaliter [illegible]
[illegible] meis [illegible] cognitione
pro amore et pro compassione ut [illegible]
quilibet possit facilius et ad instar
[illegible] colligere et colligere
fasciculum myrrhe et eum colligatum inter
ubera sua id est in corde suo pro iugi
et continua eorum memoria collocare.
sumamus breviter aliquas particulas pas-
sionis suas percurrendo aliquantulum [illegible]
[illegible] in mundum. Principium eius in
mundo. et egressu eius de mundo. In
principio [illegible] in mundum [illegible] ut natus
[illegible] et dolore [illegible]. Nasci-
tur in stabulo vilibus pannis involutus
super dura iumentorum pabula in presepio
collocatur. et ut meis [illegible] langu-
oribus dolore subiit [illegible]. leg-
[illegible] et iam [illegible]
[illegible] adhuc pectus ad ubera
[illegible] a facie [illegible] porta-
tur. In processu vero habet multos
dolores [illegible] alios de labore et do-
lore. Alius eius morbus longus fuit
tante paupertatis tante abstinencie tam
[illegible] in vigiliis tam frequens
orationibus tam [illegible] fame et siti
quam in deserto cum feris manens sua
[illegible] tamen pro nobis macra-
vit ieiunio quadraginta dierum et no-
ctium [illegible] et illusiones [illegible] temptamenta
ut nobis [illegible] facere [illegible]
minime toleravit. Alius eius tam [illegible]
[illegible] fuit de labore et sudore [illegible]
cum [illegible] circuibat civitates et castella
evangelizando regnum dei sermone
confirmando et [illegible] [illegible] de
monstrando sequentibus signis. Ubi eciam
multas ab impiis iudeis sustinuit
[illegible] [illegible] opprobrationes
contradictiones verborum suorum et opera
divina que [illegible] operabatur et que nec
alius operari potuit blasphemantes
attribuebant arti magice et beel-
zebub principi demoniorum. sepe in-
sidiabantur vite sue temptando sibi
mortem et cum lapidibus imponendo.
In egressu eius e mundo statim post
ultimam cenam appropinquante hora [illegible]
[illegible] sue cepit [illegible]
[illegible] tedere et pavere ac mestus esse
ita ut [illegible] dixit [illegible]
et ait Tristis est anima mea usque
ad mortem et [illegible] sanguineus [illegible]
agonizantis [illegible] tam copiose [illegible]
[illegible] ut iam non distillaret sed [illegible]
[illegible] terram decurreret [illegible] usque [illegible]
[illegible] fuit [illegible] et [illegible]
[illegible] passionis que sibi de proximo
imminebat et quam [illegible]
novit et [illegible] modo [illegible]
sustinere. Nequaquam [illegible]
[illegible] tali [illegible]
[illegible] malum de
[illegible] imminentis [illegible] mali

nali honore et nimia doloris vio
lentia arctare voluerunt omnes suis
inimicis eum ad mortem tradentibus. Cum
sanctissimum reuelatis manibus necarent in
ea et agnum mitissimum in nullo obla
trante et non renitente duxerunt vinculis
vinctum tamquam latronem trahebant et ad
domum Anne primum et post alias duxe
runt. Ibi colaphum in facie a suo ponti
fice suscepto. Iterum vinctus ducitur ad do
mum Cayphe summi principis sacerdotum. Et
post multa falsa testimonia vultum eius ve
nerabilem in quem desiderant angeli prospicere
et quem decor celos complet lenitate pollu
ti suis labiis sputis multiplicatis inquina
uerunt faciemque manibus contrectantes sua fa
cie tegebat velo in derisionem ope
ruerunt. et demum vehementi crudelitate velut
suum colaphis et depositissimis colaphi
zaverunt. Hec ipse et alia dro
mo noctis totius in eo consummatum est
quod de eo predixit ysa. lij. c. Non
est species ei neque decor. vidimus eum
et non erat aspectus in eo. et desiderauimus
eum despectum et nouissimum virorum
virum dolorum et scientem infirmitatem
et quasi absconditus vultus eius et de
spectus. Unde nec reputauimus eum. Vere
languores nostros ipse tulit et dolores
nostros ipse portauit. et nos putauimus
eum quasi leprosum et percussum a deo et
humiliatum. Ipse autem humiliatus est propter
peccata nostra. attritus est propter scelera nostra
disciplina pacis nostre super eum. et li
uore eius sanati sumus. Post in
totius noctis derisionem dominum Ihesum vinc
tum ligatum duxerunt de domo Cayphe
ad pretorium et Pylato presidi tradi
derunt qui eum misit Herodi et postquam
derisus fuit. et ei illusum est in al
ba veste velut stultus remissus
est ad Pylatum qui eum apprehendit et
flagellauit. Apprehendit namque eum ligatum
ad statuam et sic crudeliter flagel
landum iussit et commisit. et sanguine eius
tam copiose columna aspersa quod fertur
adhuc rubra eius sanguine sanctissimo suo
vestigia in ipso ... non parcentes
dominum Ihesum derisione ac tum in maxima
pena et confusione vestem ad purpuream vestis

induunt et recaptant calcantes ei veste
coccinea qua antiquitus reges uti
solebant et plectentes coronam de
spinis et acutissimis spinis aculeis
densam illi capiti suo non
solum ad irridendum sed et ad pun
gendum imposuerunt que fortissime
caput multiplicibus vulnerauit et
guttas sanguinis sanctissimo undique inde de
currentes usque ad venerabilem eius faciem
et collum defluere fecit. Statim arun
dinem quoque ei in derisionem loco re
galis sceptri dederunt et ipsi in manu
rapientes eum eo crudeliter caput domini
percusserunt postea coram eo in terra genu
flexi adorauerunt subsannando atque eum
regem iudeorum clamantes. Insuper ad
conspuendum amabiles eius genas stul
tissimi maxillas palmis percutiunt
et eius venerabile collum colaphis de
honorant. Post hec domino recepta
in se sententia mortis iubetur dorsum in
crucis sub tempore onere et sui ipsius
portare ignominiam. Sic crucem tunc valde
ignominiosam et ad locum supplicii
deductus potatur myrra et felle mix
tum vestibus est nudatus. Corpus eius
tamen tota vulnerata et verberibus con
dique lacerata. Affigitur cruci cum clauis
ferreis quibus eius sanctis manibus et
pedibus confossis totum corpus sic dextro
sum et sinistrorsum sursum et deorsum
destenditur ut omnia eius ossa valeant
numerari. Ita eum ipse dixit quod psalmista
foderunt manus meas et pedes me
os dinumerauerunt omnia ossa mea. In
cruce leuatur et sol ... manuum et
pedum vulneribus sustentatur. Ergo glorio
sus pendebat medius in medio duorum
latronum commo myrrhato et felle po
tatur a iudeis versicide et subsannatur
et tandem omnibus consumptis declinato ca
pite tradidit spiritum. De eius latere ad
huc militis lancea aperto manauit
sanguis et aqua nec dubitandum pri
us sanguinem sanctissimum copiose riuos ex
quinque vulneribus manuum et pedum et
lateris effluxisse. Hec et alia que
Christus pro nobis passus est. Sicque in corde
nostro ea sedule meditemur et compa
tiamur domino saluatori nostro patienti ut

mecum conregnare cum deo nostro regna-
ti. Unde dicit Apostolus 2 Thi. 2:
Si commorimur, simul et conuiuemus;
si sustinemus, et conregnabimus. Ad
eandem [illegible] monita apostoli ad
[illegible] ad eum qui est caput, i. Christi
corporis huius sancti [illegible] crucis et
[illegible] [illegible] portantes
non enim decet esse membrum delicatum
sub capite crucifixo. Nec enim capitis
corporis uideatur proprie membrum quod capiti
non fuit compassum. Compatiamur
itaque domino et saluatori nostro et [illegible]
[illegible] cordis [illegible] impetiamus, i. cum
[illegible] qua pro nobis suscepit, i. cum
illa abiectione quam pro nobis sustinuit
et cum illa [illegible] quam pro nobis et pro
nostra salute passus est, ut eum mecum
uidere in infinita sua gloria qui cum [illegible]
regnat, dextrum cum patre et spiritu sancto
per omnia secula benedictus.

In prioribus tribus sermonibus dixi de tribus
[illegible] in quibus [illegible] fideli
[illegible] passione Christi et salutis medi-
tanda. Primo enim [illegible] [illegible]
[illegible] quos nobis [illegible] et eius
passio contulerit. Secundo [illegible]
patiamur et [illegible] alias [illegible]
nobis dominus in sua passione ostendit et ad
imitandum proposuit. Tertio [illegible]
tres [illegible] quos [illegible] passio [illegible]
[illegible] [illegible] dolor maior
fuit in alia passione huius uite et
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] passionis ut
[illegible] [illegible] aliquali [illegible]
[illegible] possit [illegible] facilius
[illegible] cordis [illegible] et tenacius memorie
commendare et sic deuotius et cum ma-
iori affectu singulas meditari atque
ita ex omnibus passionibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sibi
[illegible] [illegible] [illegible] colligere
et colligat [illegible] ad [illegible] deuotionis
[illegible] in corde [illegible] [illegible] et [illegible]
in memoria. Rogemus igitur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut nobis impetrare
dignetur gratiam, qua dicenti et illu-

[illegible] sic de [illegible] [illegible]. Sic ea au-
diamus et talia corde percipiamus quod sit
deo ad honorem et nobis ad salutem, et
quod eam salutemus angelica salutatione
dicentes: Aue Maria.

Dominus et saluator noster quod aliis
[illegible] uoluit [illegible] suo [illegible] ostendit
et postea alios ad idem faciendum a-
monuit [illegible] [illegible] Act. 1: Cepit
Ihesus facere et docere. Ubi premittit fa-
cere et subiungit docere. Primo igitur deus
[illegible] per nos [illegible] factus est et [illegible]
[illegible] [illegible] subiectus. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fecit [illegible] [illegible] particulari
[illegible] ad salutem et [illegible]
[illegible] atque [illegible] fidelium suorum.
Propter quod [illegible] [illegible] doctrina ui-
ta et passio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] intueri [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] atque [illegible] imitari [illegible]
[illegible] [illegible] quod utique [illegible] aliqualiter
[illegible] [illegible]. De qua [illegible] sermones
[illegible] [illegible] [illegible] illo
[illegible] domino [illegible] passio [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dominus [illegible] appropinquaret
[illegible] hora [illegible] qua [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supplicium
[illegible] sua [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] suum [illegible]
[illegible] ac instituit [illegible] sacratissimum
corporis et sanguinis sui [illegible] [illegible]
[illegible] a cena et deposuit uestimenta
sua [illegible] se linteo et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
lauit pedes discipulorum suorum et [illegible]
[illegible] linteo quo erat precinctus. Et [illegible]
[illegible] dominus quod [illegible] [illegible] [illegible] mo-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et postea [illegible] [illegible]
[illegible] discipulos suos et nos ad eum
[illegible] imitandum admonuit dicens: Si
ego dominus et magister [illegible] lauit pe-
des [illegible] multo fortius debetis alter
alterius pedes lauare. Exemplum enim dedi
uobis ut quemadmodum ego feci uobis
ita et uos faciatis. In quo
suo opere tria nos dominus docuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] Primo

In lotione pedum tria nos deus docuit

indigentie corporis et opa aduitie
et amoris fraterni / lotio eciam pedum sta
pauperi indigenti e opus mie et sta
alteri e opus aduitie et fraternis amoris
Ut dicit Ny. de lyra et S.
T. sup Joh. in postilla quod lotio
pedum significat oia opa mie et
eodem quadit ac pietas / essm corporis
dispensio et ad illa impendeda quod
quilibet tenet ex precepto de necessitate
si causa necessitatis et se debito
tempore et honestatis. Et e notandum
Nota. quod consuetudo lavandi corporis pedes spi
et ad literam quam apud nonnullos obser
vatur laudat beatus Aug. sup Johem
D. Et apud plerosque consuetudo hu
militatis tunc sit. dicit hospitio suscipi
at et faciat dicit fratres. Et ope
visibili multo ad melius est et sine
controversia verius. ut ex manibus fiat
et ne dedignetur quod fecit eius suis fratri
bus. tunc cum ad pedes fratris inclinatur
corporis excitatur in corde ipso ut excitat
vel si iam erat confirmatur humilitatis affectus.
Dubium Augus. si ex precepto hoc intelli
gitur morali intellectu fratrem potest fratrem
a delicti contagione mundare sicut confiteam
ini invicem delicta vestra et delicta invicem
donetis et pro invicem delictis vestris orate
atque ita quodammodo invicem pedes nostros
lavemus. Ex quo dicitur quod hoc lavare
spiritualiter sit pedes tunc quando quis est
ablatus sive maculas cordis quod sit tripliciter
Primo remittendo ei offensam sicut dicitur ad
Col. 3. Donate invicem sicut dominus
donavit vobis. / Secundo orando pro peccatis
eius sicut dicitur Jaco. ult. Orate pro in
vicem ut salvemini. Et tercio negligentes
ammonendo et siue corrigendo sicut dicitur
Matth. 18. Corripe eum inter te et ipsum.
Secundo quod suo ope docuit nos dominus
perfectissima humilitatis. Quamvis eterni et
infinita maiestatis fuit humilitas quod dei
filius se inclinavit ad terram et discipulorum
suorum simplicium et rusticanorum ho
minum suo manibus lavit pedes. Vi
sibiles lutosos et maculatos quod dis
calciati incedebat ut dicit Nycol.
de lyra. De hoc loquens Ber.
dicit exclamando. O mira pietas

o nova et inaudita humilitas quod
deus filius dei per purus et immaculata
virgine natus corpore puro et deo
dominantium cum discipulis veniendi gra
nia suscepit. humilis et pellinis pe
des corporis lavit. Dubium. Quid
vis o homo quid de ad quos vera ac
tione quod sibi assumere. quod tu ve
de ratione tuo. etc. propter lavit pe
des suis discipulis et tu dedigneris
reconciliari et humiliari fratri offenso
a quo superbia dyabolus sequatur et
humilitate imitari eterno. nos precepto
ad superbiam. Deus superbis resistit
humilibus autem dat graciam. Tercio ostendit
nobis in illo ope excellentissima pa
ciencia et mansuetudinem cum ipse dominus
ihesus commissa tanta factor cum scelera
tissimum proditorem suum quem ipsum non la
tebat crudelitatis ymmo scelere perpe
tuabat maledictos pedes suos velo
ces ad fundendum sanguinem sanctissimis
manibus attrectabilis lavit et expresse
magis iniquitas et obstinatio pro
ditoris illius qui inter tot indicia in
vitatus et humilitatis officia tanta iniquitate
adhuc committere cogitabat et nimium
admirabilis quod traditus qui ipse perfecte
nosset malignitate induratum cordis
scelestissime ora sit. tamen illi pro
ditor exhibens ora omnia mansuetissimo et beni
gnitate erant et quibus ipsius cordis
posset obstinatiam emolliri. Ita quod etiam
in ipsa hora captivitatis sue non negavit
ei osculum et super hoc aduitie eum
commonuit. dicens. Juda. ad quid venisti.
Et in hora amarissima cum vo
re voluit tunc dicens. Juda osculo
filium hominis tradis. De hoc loquitur
Anshelmus dicit Hoc mirum humilitatis et
mansuetudinis speculum imitare o homo
et vide quomodo ipsum timenda iudicia
mortis et motus cum pedes pro
cidens discipulorum cunctorum et iude ne
quissimi proditoris sui sic inclinante
et dixit ei homo qui mites e et humi
lis corde. et confundere de superbia tua
erubesce de pacientia. memento quod
cinis es et pulvis. Noli superbe
elevari super te in impatienciam exaggerata

3o

2o

D. alias

np̄r

cont gpi] tuu. ¶ Oz. d. a°. Cu
dno fruit gs tua fruit s. sz uide
cpgalent. ce fruit qd a xto suo
cp q° no vetugat n° desperet a rete
gra malicia n' ca ope complecat
dre q° illi ddigno talia q° quolunt
desiceo. ¶ Nos cp n° p rpm drty
a factu e sz totu ad maxim utilit
et instructios drtm sftm et epsu
e. et io ce oia ad maxi utilite
ferit. nos p q° dote uolunt patiam
les ad dimittes suadenda esse et cis
dilectis sug fero atqz blasfima epsi
cedda. ut p q° cozp nad sicanstug
et malina cozp meis bilsicus vi
ramq. ¶ Docuit 2 nos p hoc q°
cont frem pcante no dezemga
te kodi et tumltuare s dezemg
ad eu beniuole et mansuete nos tre
re dno se habuit ad pditorem suu
sit eu titq audiet coreccioz maim
et sequet ea libentiq q dura aut
austera. Vigq eu qui ut dic Sen.
ejgog e. plus vult duci q° tri.
¶ Insup p multiplice amonitioz uide
bit et cons ut pdicta docuit
nos dno. q eu frem delinqte
scito corripiq s no suad a pto de
sistit. no demq mox a sua amoni
tioe desistat. s d corrigede cpsuadere
q diu nos spes e de eiq emenda
tioe p maim coreccioz et secreta
amonicioz nec vno tm mo aggredi
endq est s mlti mod sut ap rpm
et varij attemptadi. ¶ Hac eu to]
dno cta pditore suu fecit ut pz
ap dil. cz tm abstinatioz fruit s
a fortiori nos hoc cta ppios faced
demq apd q° qui ipos abstinatioz
nescuq s emendacioz spamq. Dicto
ponto apd flo coimo habit et patie
et dmmetate ia passioe xpo d quo
et dno ropale sua pntia sfticalz
uoluit fidel ita ut ampliq no ca
ucasse eu eis hominis sensibilr d
esset fez moz i dno tm accessit
et d° opq "moz" salut" cpficiedu mit
oia memora ba caritatiue dulce mo
sue ad nos pcipiud et diffitend
Ita eu vesupt vesti fuis vesti
dissit ad mesa q stituit sacmetu

alicus i quo miraa munificentia et
largitas sua appuit. ce ut comitis
sacdotibq sic sz aplis et ante toti
ecclie ceorbi sub spebq pius
et vini dedit corpq suu deibi et
sanguine suu d potu ut ad q pp°
cat susm sacfitiu deo placitu et
redepcionis ntre d appriabile piu
cu nob de celo ... imo et toti
ecclie cosse d fine ... uiaticu et
sustentaculum aiarz

P receauta cena consumata
eo lotione pediu et ipsi
tute pcio sissio sactio co
rpis et sanguinis dni atqz
... hato cpletio sermoe que
ipse dno pg cena coza suis disct
fer. d pt d cuad ioho. vengz tri
tur ut narrat euangelista ... Exiit
suo e ihs tns torrentem cedron i
ortu. Ubi si] aug] miltotiens co
uedre solebat eu disct et laq de
his q no eat phas alios audire
et ibi cp dimidiata pa de cepit pa
ue et tede et mestq ee. ait ap
disct suo dip. Tristis e aia mea
usqz ad mortez. Ut sz] Nyco. de
lyra hij usqz ad illi intesiue
qz tm intesa fuit tristia antil potat
esse d hora illis. Ecoo ait rapi ep
tue ap durauit usqz ad horam mort
¶ Et auulsq paululu a disct suis
et pcidit genibq cpcidit sr facie sua
orans et dicens. Pz mi. si po
e transeat a me calix iste. ne bi
bā illu. Et fcq e sudoz eq sic
guttae sanguinis decurretis in tra
¶ Vicxa ista. s sermo. Voluit dno
pati uoluit et se voluntariu sac
ficiu deo pzo p nob obtuleit. et
ille ... s veneit. tn voluemus
ostea et cordis sui angustia et su
doris amplitas q d illd ho mes
sua tacopiose pfudit ut ea ho
distillaret. sz guttatim decurret in
tra. ¶ ista qoe e notadu. q
sic ... in corpe 2 dux na sez

Q voluit pati ue 2 vm ... tn ... spi

p qoe

divina et humana. ita et in humanitate
velle voluntatis racionalis et sensualis
et corporis. Et 1° notandum quod sicut in nobis
sic et in Christo est triplex humana nam
duplex appetitus. Primus est sensitivus qui
per sensus delectantur et
beatitur. Alius est appetitus racionalis
qui dicitur voluntas. Et adhuc duplex considera-
cio ut natura sive intellectu simpliciter et absolute
in aliquid fertur volicione sicut in bonum
vel nolicione fertur in aliquid tamquam in
malum. et sic vocatur voluntas ut
natura. 2° consideratur ut arbitraria sive in quantum
simul et absolute in aliquid fertur volicione vel
nolicione cum quadam comparacione quod
vocat illa racio[illegible] vel malicia
quod ordinate ad aliud et vocatur voluntas
ut arbitraria seu voluntas ut racio.
Ad quod est probandum dicendum quod Christo
secundum divina voluntate voluit pati et
mori quia ista est communis cum patre
et spiritu sancto. et ideo sic tota trinitas
voluit Christum pati et mori ita et
Christus hoc voluit voluntate divina. Unde
dicit hugo de sancto victore. Quod tota trinitas
voluit ut Christus pateretur et Christus ad pa-
trem de passione sua loquens ait in psalmo.
Tu cognovisti sessionem meam. id est voluisti
et approbasti passionem meam quia tibi placuit.
2° dicitur quod Christus voluntate sua humana ra-
cionali ut arbitraria seu ut racio.
perfectissima voluntate voluit pati et
mori propter nostram liberationem. Voluntas
enim dei erat ut Christus pateretur et
moreretur non quia in se mors et passio
sunt bona absolute considerata sed quia erant
convenientissima media ad humanam
salutem procurandam. Voluntas autem Christi
ut racio perfectissime conformis fuit
voluntati divine. Et ipse Christus talia
pati voluerit et hoc voluntate ut racio.
Hoc est quod ille propheta quod Christus propter hoc
venit in mundum ut pateretur pro salute et
redempcione omnium quam sine eius passione
esse non potuit. Et ideo dicitur esa. 53.
Oblatus est quia ipse voluit. et luce
12°. Baptismo habeo baptizari. et quomodo
coartor usque dum perficiatur. Ubi dicit

Lyra. In 1° nota quod sicut in nobis [margin, left column, line 3]
Ad quod primo probandum et secundo primo. [margin, left column, beside "Ad quod"]
2° dicitur [margin, left column, beside "2° dicitur"]

glossa loquitur de baptismo sanguinis effusione
sue sanctissime passionis. Et omnibus
hominibus demonstrat quod complebatur dic-
tum desiderabat et volebat perfici
opus nostre redempcionis et coartabatur
quasi mora dilacionis. Unde quibusdam quasi
cena tunc proditor venit sanguinem et
quibusdam autem sua tunc satellitibus latronis
et armis pro nocte. ultro occurrit et
se eis sponte manifestavit et obtulit.
Et sic venit tunc per eorum crucifixus ad
desiderium suum. Tempus quidem promptus
est eadem ad ipsa. Unde dicit Remigius
sicut dicit supra sum suum promptus est ad
paciendum. tamen ad infirma timere
dolore passionis. 3° dicitur quod sicut
voluntas ut natura et sicut sensualitas
illa pati refugiebat. Unde perfecte
natus filius dei ante passionem suam per-
misit eum agere et pati quod sibi erat
proprium et sic permittebat atque conclus
dicit pati quia sibi eius propria sicut sensua-
litas naturaliter refugit dolorem et tempus lesi-
one. Similiter et voluntas ut natura sive in quantum
offertur ei res sicut se et absolute consid-
erata respuebat ea quod non sunt conveniencia
et quod sunt sicut se mala. Ideo passio de-
prima omnis non fuit sicut contra
sensum corporis sic et totum eius non et
inprimis ostensiva lesiva. Unde sensua-
litas et eius voluntas ut natura sic recte
merito refugiebat horruerit et pa-
vuerit tam amaram passionem et mortem.
Est in teria et summa G. c. 9
a parte summe. q. 19. Et ibi est
dat quod de hoc Vita viatoris po-
tiore sensualitas est voluntas ut natura re-
fugit naturaliter et horret sectionem vulnus
aut corporis tale mala sicut se considerata
absolute considerata sub racione lesiva et sine
relacione ad aliquid sicut se bonum habere propter
et voluntas ut natura considerant illa. Vo-
luntas autem ut racio eligit et vult
eandem sectionem et corporis et amaram
potionem non sub absoluta racione repri-
cio lesive aut sectionis dolorose
sed sub racione relata propter quod habens sine
quo per illud medium attingit ut potest propter
sanitatem conservanda aut recuperandam

3° dicitur. [margin, right column, beside "3° dicitur quod sicut"]
[illegible] [margin, right column, beside "vuerit tam amaram passionem et mortem."]

et sic ipse voluit sentire passionem amaram medicinam et ideo voluntate arbitraria et propter finem sanitatis et sic non vult dominus habere talem rem contra ista decta secundum sensum et naturam et inequaliter appetendo ut lesiua et secundum se mala. Sicut mater [illegible] puerulo vult ut fiat a medico propter sanitatem et rogat domino placiat et tamen sollicissime dolet et tristatur de illa puncti sectione eo quod sit puerulo dolorosa. Sic dominus ipse dominus [illegible] passiones inquantum voluit ut natura et eius sensualitas refugiebat inquantum apprehensa aliter per modum ei disconuenientis et lesiui. Sed secundum voluntatem deliberatam desiderando voluit pati propter nos liberare quod sine eius passione et morte fieri non potuit. Ex hac igitur parte voluntatis sensualitatis que primitus refugiebat et pati secundum suam naturam cum magno horrore mortis et vehementi angustia propter intolerabile malum tamen penas de proximo imminentibus sic fiebat ut sudaret sanguineum sudorem. Ita quod sicut humores sudore exiuit ita aliquid de sanguine tamen sudore erumpere voluit aliquis voluit supernaturaliter fieri ut sanguis per sudorem exiret et sic corpus domino qui in toto suo corpore sudauit ita inspexit sanguine suo non in una parte corporis tamen sed quasi in toto corpore funderet pro salute totius sui corporis mystici quod est ecclesia universalis. Et est notandum quod sic dominus voluntate diuina et etiam voluntate humana deliberata voluit pati secundum corpus et voluit mori sic etiam ipse voluntate voluit timere et huius motus passionum [illegible]. Licet enim eius ab instanti conceptionis sue fuit comprehensor secundum superiorem portionem rationis et beatus et tamen secundum naturales humanitatis potencias [illegible] et anime ad corpus gloria superioris partis rationis redundasset in inferiores potencias anime et in corpus et sic ipso gloria anime etiam illa fuisset gloriosa et impassibilia tamen quod hoc non congruebat nostre saluti. Ideo ex diuina dispensatione factum est ut in ipso domino beatitudo maneret

in anima quoad superiorem portionem rationis et non redundaret in inferiores potencias anime neque in corpus. Et hoc secundum sensum primo ut ipse secundum corpus et potencias sensitiuas et etiam vires anime inferiores posset pati. Si enim etiam beatitudo superioris partis rationis fuisset permissa diffundendo se in inferiores vires et in corpus sic etiam illa fuisset impassibilia et sic non potuisset dominus pati mori et liberare nos. Secundo ut tu timeret passiones et tristaretur propter hoc nos ostenderet veritatem assumpte nature cui naturale est mortem refugere et dolorem. Per quod etiam fidem nos erudiuit. Fuerunt namque aliquos hereticos futuros qui dicerent ipsum non veram sed fantasticam carnem assumpsisse quales fuerunt manichei. Ut ergo illos errores tolleret ab ecclesia benignus dominus qui in omnibus curam sue voluit providere statim ante passionem suam assumpsit voluntatem [illegible] et aliter ad motus [illegible]. Sic etiam a principio suscepit famem sitim et ceteros motus humanos et naturales defectus. Unde [illegible] sic etiam dominus ut veritatem assumpte carnis probaret. Re quidem corpus eius [illegible] ne putaretur illius aer [illegible] vere corpus veram carnem et mortalem esse. Et huius motus in sensitiuo appetitu deputat et ubi [illegible] nec se ultra extenderent. De quibus patet quod huius motus passionum appetitus sensitiui aliter fuerunt in Christo et aliter sunt in nobis. Quia in nobis frequenter in deliberatione oriuntur et preueniunt iudicium rationis sed in Christo omnes tales affectiones sicut oriebantur secundum dispositionem rationis. Et huius motus frequenter in nobis non sistunt in appetitu sensitiuo sed trahunt ad se rationem. Quod in Christo nunquam fuit sed ille motus qui eius dispositione fiebat in appetitu sensitiuo manebat et non [illegible] nullo modo impedientem rationem [illegible]. Tertio [illegible] ut per hoc [illegible] et timores in se vinceret et mortem suam morte destruxit. Quarto hoc fecit ad consolationem et infirmos meliorum suorum

ne sola desperet quis si cadit in infirma
et tarda ad bonum vermiculat. Ubi
ad patres sustinenda et ad consue per
ipso fauces compatiens est spiritus. Tertio
ut nos per illa doceret nosse quod
dolores meos portavit et non absque
sensu doloris passionem sentiebat per
ficit. Vera ut argumenta veritatis in 3o
di. 14. Quidam dixerunt quod Christus nullum
omnino dolorem sensit. Sed sanctus et
comparatio doloris probetur in assum
pta humanitate et hoc fuit unione
ipsius ad divinitatem. Hinc tertium patet
ex ipsa dicente. Vere languores nostros
ipse tulit et dolores meos ipse por
tavit. Et in evangelio ipse dixit ut au
disti. Tristis est anima mea usque ad
mortem. Ubi est sciendum quod ipse corp
pore et anima et sanguineum sudo
rem emisit quod evidens signum fuit
non solum de passione sue et dolo
ris futuri sed et vehementissime an
gustie sui cordis. Ideo eius corpus
etiam toto corpore sanguineum sudorem de
fluit in terram interius nimia doloris
molestia agitur. et ex quo cruciata
fuit anima eius [illegible] sola
time mortis et distinctissima cogni
tione passionis de proximo imminentis sic
[illegible] ut quod desiderium eius
carne faceret fluere sanguineum sudorem
quam putatur ardua et amara fuit
passio in se et vulnerum suorum plaga
rum et aliorum malorum inflictio actu
alis. Alia quo. Si dominus vo
luit illa pati ut dictum est. quare ergo
oravit patrem ut auferret ab eo cali
cem. Respondetur quod oratio est notificatio quedam
et expressio desiderii orantis.
Dominus ergo oravit ideo primo. ut in
oratione exprimeret desiderium non quidem
voluntatis liberi quia per hanc ipse non desiderabat
auferri a se calicem immo voluit eum
bibere. Sed ideo oravit ut exprimeret de
siderium sensualitatis sue que desiderabat
ablationem calicis et passionis quam natura
horruit. et per hoc ostendit veritatem quod
sue nature. et alia que supradicta sunt.
Secundo oravit pro ablatione calicis. ideo ut

ysa. 43.

mt 26

Q. quare dominus oravit patrem pro ablatione calicis si voluit illa pati. Respondetur.

Dominus ideo oravit et primo.

2o oravit

per hoc nos doceret quod de omnibus nobis
contrariis possumus et debemus deum frequ
enter et attentius exorare ut flagella
[illegible] sue dignetur a nobis avertere.
Sicut etiam fecit quando erat tempus mortis quod ut
distinctum fuit dixit. Tristis est anima mea
usque ad mortem. Accessit ad oran
dum et dixit. Pater si fieri potest transfer a
me calicem istum. Verumtamen si flagella
gellata ablata non fuerint debemus ea
ipsius exemplo patienter sustinere et vale
mus ad tolerantiam persuadere. Tertio ideo
oravit ut nobis ostenderet quod licitum
est secundum naturalem affectum velle
aliquid quod deus non vult. Sic enim
ipse secundum naturalem affectum ut ostenderetur
voluit et oravit ut non pateretur
et deus voluit ut ipse pateretur et sic
secundum sensualitatem et voluntatem ut natura voluit
noluit pati et passionem refugiebat.
et deus voluit ut pateretur et sic naturali
affectu voluit contrarium voluntati divine quam
ad volitum. Et ideo nobis licet quod
[illegible] ipsius actio nostra est instructio.
Quarto quod illa oratio et alia etiam ea sua
nobis ostendit quod voluntatem nostram ut est
[illegible] et est debilitata debemus conformare
divine voluntati in volito facta et cognita
quod voluntate divina. et debemus totum
affectum nostrum ei subicere.
ita quod quando permittit deus nobis a deo
[illegible] aut [illegible] removendo semper
totum divine voluntati dispositionem plenarie
committamus ut ipse dominus de illo faciat
sicut sue voluntati est. et sic fuit bonum
esse ad suum honorem et nobis proficere
ad salutem. Sic et ipse dominus fecit
quod postquam affectu naturali oravit a se
auferri calicem statim subiunxit verumtamen
non sicut ego volo sed sicut tu. Et idem
alio duobus [illegible]
Sic [illegible] ostendit quomodo
quandam [illegible] voluntatem [illegible] et sua
et nostram [illegible] capit [illegible]
[illegible] a me calicem iste
[illegible] volo [illegible]
[illegible] Sed [illegible] voluit
esse [illegible] et [illegible] Verumtamen
non sicut ego volo etc. Ut si
ipse dominus diceret [illegible] quod

3o oravit.

4o oravit.

1.

potest aliquid ipsorum velle. et si deus
ad velit tota hec quamvis fragiliter
Hec ergo capiens fidelis et totius corporis
Et Leo papa in sermone de passione
Hec ergo omnes fideles instruxit omnes confes-
sores attendit omnes martyres corona-
vit. Ita quis imitari omnia. quis
temptationum tormenta. quis possit perse-
cutorum superare terrores. nisi Christus in omnibus
et pro omnibus diceret patri. Non sicut ego
volo sed tua. ¶ Discant ergo omnes ecclesie
filii ut cum adversitas vi-
olenta aliqua temptationis incubuerit superato
timoris formidine accipiant tolerantiam
passionis. ¶ Hec pertulit itaque causa
et pro nobis dominus Ihesus Christus et
oravit a se auferri calicem et sangui-
neum sudorem sudare. ¶ Rogemus
nos fratres ut possimus ipsum diligere attendentes
a quolibet passione omnia que dominus
Christus hic fecit et sustinuit. Hic
in hiis de quibus modo diximus sed et
omnia alia que Christum et circa Christum gesta
sunt attente considerentur plena videbuntur
mysteriis plena videbuntur optimis
et plena salutaribus documentis. Et ideo
hec tanta dignatione nostra ut apostolus
dixit. non omnia casu sed ex divina dis-
positione et utilissimis causis
ad instructionem et salutem fidelium facta
fuisse et gesta hec per ipsum Christum
dominum nostrum qui cum patre et spiritu sancto
vivit et regnat unus deus per omnia secula bene-
dictus Amen.

Cum dominus Ihesus esset ad
montem oliveti circa
quidam cum discipulis suis.
et hiis que predicta sunt
ita ageret. Iudas interim
consummavit contractum suum sexta feria
quarta cum iudeis inceptum de Christi
venditione et traditione eo quia unguentum
effusum et perditum se dolebat. Ita cum
Iudas audisset sexta quarta congregatos
principes sacerdotum et seniores populi
ad tractandum de Christi morte. abiit
ad eos et dixit. Quid vultis michi dare
et ego vobis eum tradam. At illi con-
stituerunt ei. i. firmiter promiserunt se da-
turos sibi triginta argenteos. et sic pro
triginta argenteis vendidit sanguinem iustum.
quibus acceptis. accepit sollicite et ut
forte et quod eis venderet i. eorum
manibus traderet ut proponebat. ¶ Ubi con- Nota
sideranda est nimia cupiditas miseri
in iude. quia damnum quod ex effusione
unguenti se putabat suscepisse vo-
luit emendare et dominum suum pretio recupe-
rare. Hic ei captus fuit cupiditatis
infamia quod olim solebat consuetudo
messe. disciplinatus. admonitus. suasi-
onibus et diis beneficiis se impensis
ab optimo magistro. et ideo pro modico
vendidit argento. Quam quod vendi-
tione hodie in multis operatur malum
cupiditatis et avaritie. Dicit enim
Beda. Multi iude scelus horrent
nec tamen cavent. quia non causis et vo-
luntas comitit. Quamvis quia est cautus et ergo
veritas prodit. modo enim non reprimente
vel ignorantia peccat. sed ad similitudinem
iude querit optimum. ut arbitris
absentibus vile medatio. veritate
mutet. Et commutatur deus quo
per consuetudinem verborum mendatium quia temporalibus
lucra deserit. deum qui
iustitia est vendit. quia quis per munus
bus suis testimonium quia iniquum vendi-
tum prefecit dominum quia veritas est ex
pecunia vendit. ¶ Est et hic Nota
notandum quod vilipensio. Ipse enim qui est
infinite et commutatur bonus quam vile
eadem fuit pro pretio estimatus vene-
dictus. Iudas non cita per dominum postu-
lavit summa sed quam vile tradens ma-
gistrum comparatio emptor posuit quod
vellet dare dicens. Quid vultis
michi dare. et ego eum vobis tradam.
Unde quia ex nobis docemur ut patienter
et pro deo sustineamus si ab aliquo ali-
quando vilipendimur et licet non tantum
sicut maiores estimamur sed summe
cogitandum quod quia dominus pro nobis tale
vilipendi voluit ut pro vili vende-
retur pretio. nos quia non vilipenderemur summo

q̄ darẽ voleẽ ſi redditos noſ
miſeria aſſpiug̃ nec no ꝑ ꝑpo
vili p̄cio eq̄mĩmus p̄atam. Et
poſtq̄ dñs ꝯ orauit t̃cio ꝯ tales
aſſlanae et t̃cio ad diſcipulos ſuos
conueiſſ fuiſſet. dixit eis. Sur
gite eamus. Ecce appropinquabit qui
me tradet. Et adhuc eo loquente
ecce iudas vnus de duodecim. cum ac
cepiſſet cohortem venit cum eo et tur
ba multa cum laternis gladijs et
armis miſſi a principibus ſacerdotum
ſcribis et ſenioribus populi. Qui autem
tradidit eum dedit eis ſignum dicens.
Quemcumque oſculatus fuero. ipſe eſt te
nete eum. et caute ducite. Ipſe
autem preceſſit obuiam eis et accedens
ad eum dixit. Aue rabbi. Et dixit
ihesus. Amice. ad quid veniſti? Iu
da. oſculo filium hominis tradis? Et
oſculatus eſt eum. Ubi notanda eſt
nimia mentis iude quod magiſtrum et
dominum ſuum quem ad horam applatus
clericus et multa bona vendit tradidit
in manus impiorum et fraudulenter quem
oſculo quo pacem et amiciciam ſimulabat
quam in corde non habebat. et ut dicitur in
... quadam. Licet deplorabilis
fuerit proditoris impietas in immenſum
tamen eam coaugebat agnum dulciſſima
manſuetudo dum oſculum dare non erubuit. Ad
illicita eſt ab hijs quod receperat ma
la pro bonis diuina offerenda. Ea
ecce hora cenaminus qui dixit videbi
tur nota. quod panes eius edebat et
de ſacra illa cena dulces cum eo ra
plebat cibos magnificauit ſuper eum
ſupplantacionem et tamen agnus ille in
nocens os ſuum de quo dolus non eſt in
ventus ori iude quod hiudauit malicia
de ipſa hora proditionis ſuaui oſculo
applicare non renuit et ipſum amo
nuit verbis dicens dicto. Amice.
ad quid veniſti? Et inſuper eum tres
diuina ... dixit. Iuda. oſculo
filium hominis tradis? Immo diu ipſi
exhibuit quod pium cordis primaria
emollire multo potuiſſet. ſi tanta
fuit eius obſtinatio in proditione propoſito
ut nec familiaritate conuiuium
nec humilitate colloquij cum ſuo domino

lauit pedes nec ſuauitate colloquij nec
fauore diuina meruit ... a concepta mali
cia potuerit reuocari. Ecce autem
domino illi nequiſſimo et indigno tali
exhibuit et columna ſola quod exhi
bitione dominus habet ſuper de latro
pedum diſcipulorum. Uenientibus autem
contra eum proditoribus ... ſerpentum ut
... et que ... eum in nocte cum
laternis armis et facibus ut om
nes quod propinqui ad paſſionem eſſet et
ſpontaneo et qua voluntate pro nobis pa
titur ut eſt ſupra dixi ... eis oc
currit et ſe primo eis manifeſtauit
et obtulit. Hoſtores ad quos miſ
ſerunt ... eum ſi non valueunt
quod nondum venit hora eius. Qui autem
voleẽ ſe eis dedit ipſe quo occurre
ns eis dixit. Quem queritis? Et re
ſponderunt. Ihesum nazarenum. Dixit
eis. Ego ſum. Ut ergo dixit eis abierunt
retroſum et ceciderunt in
terram. Super quo dicit beatus Augustinus.
Ubi nunc militum cohors vbi ter
ror et munimine armorum. Una
vox turbam odijs ferocem armis
terribilem ſine telo vllo percuſſit
repulit et proſtrauit. Deus enim
latebat in carne. et quid iudica
turus faciet qui iudicandus hoc facit.
quid regnaturus poterit qui moriturus
hoc potuit. Propter hoc autem dominus
ſuos aduerſarios voce ... proſtrauit ut
ſue ... in eorum ... tom
tiens ... cet ego hoc
noſcerent quod nec poſſet aduerſus
eum niſi quantum ipſe eis permitteret.
Sepe etenim prius temptabant eum appre
hendere et occidere. ſi non potuerunt
quia non dum venit hora eius. Ita nunc
cum venit tempus paſſionis ſue ad
de eum potuerunt niſi quantum ipſe ſua vo
luntate permiſit. Et nec diſcipulos
ipſi ... potuerunt. eo quod dominus
eos protexit. quamdiu etenim iacuerunt
... domino non receſſit de
loco ſi in eodem loco manens cum ſuis
... de terra iterum interrogauit
eos dicens. Quem queritis? Qui
dixerunt. Ihesum nazarenum. Reſpondit
... Dixi vobis quia ego ſum.

Et q° me q(ue)ritis . sinite hos abire
q(uod) i. d. Peto ad vos capiendi me
s(ed) meis disci(pu)l(is) nullu(m) faciatis malu(m).
In q° d(omi)n(u)s t(ra)nq(ui)llitatem dilectio(n)is ad
suos usq(ue) ad ultima(m) hora(m) demonst
ravit. Manifestissimu(m) e(nim) fuit dilectio(n)is
iudiciu(m) q(uo)d tu(n)c a p(er)fidis q(ui)
... morte se o(mn)i sponte obtulit
manifestavit et tradidit et suos su
os liberos dimitti iussit p(ro)pt(er) au(...)
suos et no(n) p(ro)pt(er) sibi. Ubi no(tandum)
... me volebat s(ed) t(ame)n in manus eo(rum)
c(on)venerant ip(su)m cap(er)e . sicut ta(nta) fec(it)
miracula coram eis . Ex q(ui)b(us) tunc
nosse potuissent ... dimi(...) et sic
volui(t) ... a suo malo p(ro)posito re
vocare. 3m fuit q(uod) ut dixi so
lo eo quo tendere ego su(m) q(ui)
quoda(m) mag(n)o tonitruo p(ro)stravit in
t(er)ra(m) ista(m) multitudinem ... et
armatoru(m) ho(m)i(nu)m. Et q(uo)d e(st) s(imi)le
illi miraculo q(uo)d d(omi)n(u)s in die palma
ru(m) fec(it) cu(m) ingred(er)et(ur) templu(m) et ... fla
gello de resticul(is) eiec(it) ementes et
vendentes et eu(er)tit mensas eo(rum) et ca
thedras ... p(ri)ncipu(m) sac(er)doti
et potentu(m) iudeoru(m) et magne multi
tudinis q(ue) tu(n)c convenerat ad die(m) fe
stu(m). Et p(er) h(oc) dic(itu)r fuisse ...
de maior(i)b(us) miraculis x(risti). 4m
miraculu(m) fuit q(uod) tu(n)c eis p(er)mitte(re)
voluit p(o)t(est)atem ip(su)m capiendi tu(n)c
p(re)cepit eis ut suos disc(ipu)los abire
p(er)mitterent q(uo)d et eo(rum) p(re)cepto et
divina virtute o(mn)es facere coacti sunt
... ut ... sue maie
stat(is) potentia. Secundo ...
tes suos sic iussit ut sinerent abire
suos disc(ipu)los q(uo)d et eo suo p(re)cepto
fecerit et q(uo)d ... p(ro)positu(m) ... . Un
de d(icit) ... Cu(m) ... q(uo)d h(ic) no(n)
fuit illo(rum) p(ro)prio ... co(m)
p(re)hens(us) erat . subiungit . Ut adimple
re(tur) s(er)mo que(m) dix(it). Quia q(uo)s dedisti
m(ihi) no(n) p(er)didi ex eis quemq(uam). Ecce
d(omi)n(u)s dix(it) no(n) solu(m) de salute sp(irit)uali
s(ed) et de salute corp(or)ali suo(rum) disc(ipu)lo(rum)
... mihi ex eis ... q(ui) p(er)di(...)
i(n) sp(irit)uali et corp(or)ali ...

se suspendit . Et et 3m maie
statis sue miraculu(m) et ... pict(us) op(er)is
coram ip(s)is operatus e(st). Sicut ...
ille pict(us) n(on) tu(n)c manu(m) sua(m) con
tinuit n(on) ... ille dulcis(?) ...
... ta(n)tu(m) ...
manu(m) sue sanavit auriculam s(er)
vi a disc(ipu)lo mutilata(m) et ita o(mn)i
b(us) ostendit q(uo)d eos a suo malo p(ro)posito
multo revocasset . Unde Chri(sostomus). Nec
q(uo)d dicat quo ipse iudeos ad hoc
induxit ut eu(m) occiderent s(ed) p(ro)p(ter)
in malicia ip(s)o(rum) ... manifeste o(mn)i
b(us) ... q(uo)d sufficiebat eos ...
care. Et q(ui)a manebat in mali
cia sua obstinati et n(on) maiestas
miraculi nec pietas b(e)n(e)ficii revo
cabat. Et ita nullam de ...
potuerunt excusatio(n)em q(ui)re volens op(er)a
re salutis p(er)fici ... in manus
eo(rum) tradidit. Et ... tollere et
... et ... iudeoru(m) manus suas
... dicerent ... et tenuerunt
eu(m). Ecce ille ... salvatoris
tale ... documentu(m) morale
q(uo)d ... amore nostri ...
voluntarie ... captivu(m) iudeis
... et nos ... amore nos ipsos
... mores ... captivare
... obsequium ... ut ... ca
p(ro)piciet(?) ab illicito visu aures
a noxio auditu . lingua(m) ab ociosis
s(er)monib(us) a detractionib(us) et contumeliis
etc.
Nota deligatio(n)e Ih(es)u . Postq(uam)
euangelista dixit q(uo)d dixerit manus i(n) eu(m)
et tenuerunt eu(m). subdit . et ligaverunt
eu(m). Nota . Quare ligaverunt domine
tas manus mitissimi d(omi)ni cu(m) ipse
in nullo resisteret n(on) in aliquo obsequer(et)
s(ed) ... mansuetissime sponte se ...
victima ... p(er)mittet . Ecce q(uod)
... Primo ne manus eo(rum) effugeret.
... eu(m) eis neq(ue) ... q(uo)d te
nerent eu(m) et ducerent eu(m) caute
2° q(uod) ... mos
eu(m) erat iudeis ut d(icit) glo(sa) . et ...
more ... iudicavit ...
... et ... captivitate

Nota q(uod) d(omi)n(u)s ta(n)ta fecit miracula co(r)am iudeis ex q(ui)b(us) nosse potuissent ... dimittis.

p(ri)mu(m).

2m.

3m

Ex. q(ua)re ligaverunt ma(n)us do(mi)ni cu(m) n(on) resistet ... primo.

2°.

s et postea / Immo t lc dno
ligatus ductus. ut homo dcapti
uatus est dictum est et ligatum
duxerunt eum ad anna primum Joh.
18. / Secundo eum de anna ducebant
ad caypham. vnde Joh 18 dicit
Misit eum annas ligatum ad caypham
Tercio eum ducebant ad pylatum ad
cui astans vinctum duxerunt eum et
tradiderunt eum pontio pylato preside.
Ecce eum d xpm non posset non quod
permisit. quia ipse voluit ab impiis li
gari et qui latus vinctus manibus et
ad iudicium pontificis sacerdotum cum
multis opprobrijs. obiurgationibus. ten
sionibus. impulsionibus et alijs ma
lis que super illa via impij inve
nerunt. Vere ergo crudelem caritatem
nimie quo corde suo nobis tam fe
tide constrictus fuit et colligatus. sic
esset. vt ipse qui solus est pctore
ligandi et solvendi potestatem pro nobis suf
ferret immitissimorum hominum minim
ia vincula vt ergo hec disrumperet
vincula nostrorum peccatorum et nos ab
omnibus miserijs nostris quibus pctando
devinximus redderet absolutos. deo quod
ipsi esse debemus. et si vicaria
dilectione vincula ita constringere ut nunquam
nos tanta ab eius caritate valeat separa
re sicut dicit apostolus ad Ro. 8. Quis
nos separabit a caritate xpi etc. Et ut
ipse eciam ita propius diligamus. et re
linquamus et operemus bonum ad omne. Et
et diligere tamen demus ne nos ipsos
ad tam miserias a quibus absoluti sumus
religemus per nostra vincula peccatorum
De hac captiuitate et ligatione xpi
dominus loquitur Bonav dicens. Ecce
sicut ipse audire potest qualia de illo
illa crudelis homines homines manibus
dicerent de voce ipse et truculenti
lictores miris ipsum vnderent manibus
vinculis constringentes ipsum mansue
tissimum agnum ad instar latronis tra
hentes ad victimam. Cuius disop
natione sufficiat quanto dolore an
gelus discipulorum corda penetrauit cum vi
derunt dilectissimum magistrum et dominum
suum a suis discipulis captiuum ligatum
per tenebras manibus quam malefactorem
duci ad mortem cum et ille impij
simus iudas prima ductus tanta pre
ob hoc fuit amaritudine repletus ut
maluerit mori quam viuere. Vere tn
fuit illi quod non fecit ad fontem mi
sericordiam recurrit sed ipsum pre
leuis iniquitatem transmarum desperauit.
Cum autem dno captiuus fuit et li
gatus discipuli relicto eo omnes fugerunt.
In quo impletum fuit verbum dni quod
dixit. Omnes vos scandalum patiemini
in me ista nocte. Quis autem ut
dictum est tota eius precepto dum discipulos
abire permisit. Ipsi tamen paucis
cite metu ad fugam prompti erat.
In hac re nos amonemur homo
ne vmquam a xpo suo fugiamus.
A xpo autem qui est veritas et iusticia
fugit omnis qui ex timore mundano
aut ex amore potius quamque quantumcumque
ex ea fide iusticie quam contra conscientiam
Secundo quod apostoli ad tempus fugerunt et ci
to ad deum redierunt docemur quod
si aliquis ex fragilitate humana deum of
fendimus et desperemus peccando. no
lo desperemus sed ut apostoli cito redeamus
Vnde dicit Gregorius Remigius. Ex discipuli
relicto eo fugerunt. hoc demonstratur
fragilitas apostolorum. quod non de ardo
re fidei permisserat sed modo cum eo ne
timore fugerunt immemores sue promis
sionis quod et videmus impleri in his
qui per amore dei se magna permit
tunt facturos et postmodum non im
plent non tamen desperare debent sed cum
apostolis resurgere et per penitentiam res
piscere. / Tercio docemur quod si illi quos
vidimus esse amici mei et proximi de
quibus dicit etc. O. Est autem fortis
messis et non permanet do die ne
cessitatis. Si modo tales recedunt a
nobis et nobis consilium ut auxilium sub
trahunt. Hoc equanimiter ferre debemus
memores quod et dno quod pro nobis sus
tinuit cum apostoli sui dilecti eo de
licto omnes pariter fugerunt. Et licet
omnes homines cum ceteris discipulis fugi
entibus fugerit Postea reuersus compre

Ro.
Ecce deus vo
luit ligari etc.

Secundo.

1.

Tercia doceri
homo

Secundo.

Tercio.

hensu dnm et ligatu tu duceret
ad dna stabat alonge et videret
fine. Et tu esset d atō pontifi
ceo negauit xpm. Et dns re
uersus respexit petr9 re° corpali et
magis ut Aug9 vult re° spuali
et dno vnd dt Aug9. De quo
ra° id intellegendu sit diligent et vi
dendu. Dic ut. Vo t. Petr9
stabat foris d atō. q no dicit in
illa tu dns intg agent. Dic et d.
co sndp. Et tu ess petr9 d atrio
deorsu. Undit no solu in interiorib9
s z d superiorib9 gesta q dpnt. quo
ho respexit dns petr9 facie corpali.
Dicut yp in ra illa respectio dimitur
sta. Et sic dicim e Respice et
miserere me. et volte dne et eleva
ang mea. Ita dm arbitic cod
sus dno respexit petr9. Et Beda
dic Respicio nang eius misericord e
q no solu tu agit pma Deni
et ut agit dei ima necessaria est.
Et ita ra° 1ª respectio dm° fuis
se ut petr° veniret dmentez quotiens
illa negasset dnm et qd ei dns
pdixisset. atg ut ita misericordi
dno eu respiciente penitenet et
flet sic plerung dicit. Dne re
spice d me. Vo aut potat i te
nebris negatiōs pmaneo q luo
mide respexit. Post que dm re
spectu petr9 recordatus ve iesu.
qd ei pdixerat egressus fleuit a
mare. Et dic M. de hora alle
gans ad hor cumconciu clementis
qd petr9 ep tut tpe d consuetu ne
a primo gallorū cantu surgs ad
hora matutina psistit d oracō fles
p illa negatiōe / q negaō petri
et lapsus omi discipuloz ganit dubiu
multu aufert potētia xpi ut crea
f sup ig dxpi in causas q fancebat
ad augmentu dne gtie dm ma
c Sed qre dns pmisit tā dilectu
discipulu tā grauit cadere in petru R(ubrica) z
q primo. ro Sim (h)ug ut fortior
resurgeret post lapsu. q 2° ut ep
culpa sua disceret quā(liter) cadentib9
misereri deberet. / Dic ad Ro de

pe z hc. Sedo aut dne qnulo
hc seruatu pmisit ut ipe prius la
beret petr9. quo erga pctores du
riore sententia qui tamē intuitu tepa
ret. Petr9 eni ocli eccl(es)ie doctor
et magr pstauit et veniam impet
uit et indulgencie grac et vita
iudicantib9 prest. Dicto no angelo
no archāne comissa pstatē sacerdotij
ne tu ipsi minc pstaret d pcto
rib9 sine mia condēparet. hic pas
sibil sup hoies ordinā et du ipe
aliqd suas voluit passos inte
ap eos se placat et benign9 q 3°
ut discimg q nos dz de sua vtute
psume ss humile de dei adiutorio
confide. Kephs ap9 q primo audacit
affirmauit se moritu tū pz° stati
pt ad vocē ancille negauit dnm
suu Vnd Beda dic. Cuiatē cole
dis negatioz pcī suppereut no
disciplī accusatoz s nos erudiuit
voletes quantu malu sit in deo
totu tolerādo sed d semp captā. q 4to
ne aliqs ppt° gratias pcta desperet
tu petr9 qui te dnm negauit no
solu simpliciter vo s z iuramento et
anathematizacione. videl; no solu
veniam consecutu s z princepe aplozū
ac pp9 vel cap ecclie constitutu. Et
io dic Bouen(tura). Vo potuis de
spant psidia s petru principe
aplozū fortac pmaz aia q plasti.
Petr9 magr eccie consecutu alogu
usqz in atriu principis sacerdotu
ad ancille vocē se ipz nosse tu una
meto negauit. Quiets respetit
donec gallo° canete respexit benī
gnus mgr pdilectu discipulu re°
misericordiose et grace quo commonit9
petr9 egressus foras fleuit amare
O quisqs es qui ad impetratio
vocē ancille ordz calme sue xpm
p te passū negasti recordat° vo
tate vl actu remenorat pietate
mgri dilectissimi sono expectā tu
petro ut te amantissime respiciat
sign te respiciat qui petr9 lacrima
te respexit. geme et amaritiosr
compunctionis pro te et compassio
ad xpm in bibricr absinthio ut eo

Resp̄icio
primo
petrulo

3°

4to

piatus cum pet a reatu sceleris re
ploratus cum pet apud pilatum. ¶ Et
cum illa sic agerent cum pet. corporis
dato interi pontifex interim interro
gauit ihesum de discipulis et doctrina eius
Cui rendit dominus. Ego palam locutus
sum mundo. ego semper docui in templo et
in synagoga vbi omnes iudei conueni
unt. ego in occulto locutus sum nichil.
Interroga eos qui audierunt quid dixerim
Ego quippe sum subire testimonium eorum
qui me audierunt quod est in maioris
credibile quam meum. Cui vnus ex
ministris pontificis accepit responsionem
ista quasi tamquam notasset pontificem de
stulta interrogatione. Et eo dedit
alapam etc. Cui rendet pontifex
Ille autem vultu placido submisso ser
mone mansuete sibi rendit et verbere
ipsum ex blande corripuit. etc. Si
male locutus sum testimonium perhibe de
malo. Si autem bene cur me cedis.
qui etc. Si male locutus essem pos
ses hoc rendere et non me diu sic per
cutere. In quo dominus suo exemplo nos
docuit magnam mansuetudinem et pati
entiam. secundum Augustinum dicit ei Cui au
gustinus. Quid illa verba veriora ma
suetius iustius. qui ei accepta alapa
nonne vellet eum qui percussisset aut
celesti igne consumi aut terra dis
rupta sorberi aut correptum demonio
volutari aut alia quauis que graui pe
na ... punire. quid ho
rum per potentiam iubere non potuisset
per quem factus est mundus nisi patientiam nos
docere voluisset per quam vincitur mundus.
¶ Et subdit Augustinus. Dicet aliquis Cur
non fecit dominus quod ipse alibi precepit.
Ita ait. ei dicens. Si quis te percusserit
in vna maxilla prebe ei alteram
post quod secundum suum mandatum de
buit percutienti non sic rendere sed
alteram maxillam debuit prebere. ¶ Respondet
Augustinus. quod dominus mansuete rendit
et animo tranquillo et quod non solum
alteram maxillam iterum percussuro.
sed et totum corpus figendum parauit.
Et nobis demonstrauit illa sua pre
cepta de patientie non ostentatione corporis
sed cordis preparatione facienda.

sed ad hoc ut alteram maxillam vi
sibiliter ... prebeat vnusquisque meli
us rendet cum placatus et ad opposi
tum conuersus tranquillus et quod non appa
reat immo etiam expediat per exteriorem
opere impleat precepta patientie ...
et. Sed dicat Augustinus ... me
dacium dicit. Ergo in nouo testa
mento scriptum sit quod valet ad ea
... que in preceptis digesta
sunt. Vide cum legis in euangelio Accepta
ipsa alapa prebe alteram maxillam
¶ Ipsum autem patientie ... dominum
compleuerunt. ... et ipse cum alapa
percussus esset non ait. ecce alteram
maxillam. Sed ait Si male dixi
testimonium perhibe de malo. Si autem bene cur
me cedis. Vbi dominus ostendit illam
preparationem alterius maxille in corde fa
ciendam. Et in de sermone domini in mon
te dicit. Paratus enim fuit dominus non
solum in alteram maxillam cedi pro sa
lute omnium sed et toto corpore crucifigi.
Dominus ergo propter patientiam quibus dixit
Si quis te percusserit in vna maxil
la prebe ei et alteram. Et si quis
voluerit tecum in iudicio contendere et tunicam etc.
Voluit nos patientes esse ita ut non
... nostra quod duriciam et si
aliquando expedit ipsius ... corpori
... demum in corde semper tenere
quietum et tranquillum. Et sic deus
hec precepta voluntates ad dimittendum
iniurias et ad sustinendum adhuc
maiorem iniuriam si inde proueni
ret ... hoc dei aut proxima fidei uti
litas vel ... correctio aut
emendatio propter iniuriam. Hoc
nos dominus precepit suis preceptis docuit
quod et opere compleuit quia tot
quando a quo tanta iniuria sustinuit
non mouebatur ira. non se vindi
cauit. sed tranquillo et quieto ani
mo ... voce mansuete ipsum
corripuit cum parata voluntate non
solum adhuc vna alapa per ipsius
bono suscipere sed et pro salute ipsius
et omnium voluit magis toto corpore
crucifigi. ¶ Postquam dominus alapam
coram anna suscepit misit eum annas
ligatum ad caypham pontificem

ad que prius pertinebat excusatio et illa que conveniebant plebi scribe et legisperiti seniores populi et iudices accomodarent. Et in hunc modum a iudeis processio est completa. Cum ergo staret coram Cayapha. Princeps sacerdotum et omne concilium querebant falsum testimonium contra Jhesum ut eum morti traderent. et non invenerunt. Et cum multi falsi testes accessissent. novissime duo falsi testes accesserunt dicentes. Nos audivimus eum dicentem Possum destruere templum hoc manufactum et in triduo reedificare illud. Ipse quo tonabat [illegible] quod ipse die tercia post se resurrecturum. Et sequitur.

Glosa.

Quomodo falsi testes sunt qui dicunt ea que legimus dominum dixisse. Respondeo. quod falsus testis est qui non eodem sensu dicta intelligit quo dicuntur. Dominus enim dixit de templo corporis sui. Sed et in ipsis verbis calumniatur ut paucis additis vel mutatis quasi iusta calumnia fiat. Salvator dixit Solvite templum hoc. Isti mutant et aiunt. Possum destruere templum dei. Vos inquit solvite. non ego. quia illicitum est ut nos ipsi nobis inferamus manus. Deinde illi dicunt. Et post triduum reedificare id. ut ipse de templo iudaico dixisse videretur. Dominus autem ut ostenderet animale et spirituale templum dixit. Et corpus destructum suscitabo. Aliud est edificare aliud suscitare. Princeps autem sacerdotum videns testimonia non sufficere ad condempnationem Jhesu prorumpit [illegible] et dixit ad Jhesum. Nichil respondes ad ea que isti adversum te testificantur. Jhesus autem tacebat. [illegible] volens ab eo iherusalem [illegible] responsionem vel ex ipsa eum caperet. Inutile erat enim excusatio [illegible] nullo audiente. Et ideo ipse tacebat. Hominem enim erat ibi sicut iudicium [illegible] latinus [illegible] sit in scriptura. Et ideo silet ipse. Et per hoc silebat quia volebat adimplere id quod de eo scriptum erat. Ysaie 53. Sicut agnus coram tondente se obmutescet et non

aperuit os suum. Unde dicit Crisostomus. Ipse qui locus distinguit columnie calumniantium et falsorum testium vires. vel non responsione dignos eos habens quia non convenientia dicunt adinvicem. maxime cum maior et liber et fortis ille. quam defenderet in ullo profectu. Quanto autem magis dominus tacebat ad iniurias et indignos sua responsione. tanto pontifex magis superatus furore eum ad respondendum provocabat ut ex qualicumque occasione sermonis locum inveniret accusandi. Hic quod ait illi: Adiuro te per deum vivum ut dicas nobis. si tu es christus filius dei benedicti. Ille vero dominus pro reverentia divini nominis iuratus respondit dicens. Tu dixisti. supple veritatem quia ego sum. Verumtamen dico vobis amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei et venientem in nubibus celi. quia in homine in iudicio sic videbitur ab illis qui eum condempnaverunt iudice. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. Blasphemavit. Iudeis enim erat in more scindere vestimenta sua in signum doloris quando audierunt blasphemiam contra deum. Sic ipse falso imponebat Christo quod princeps sacerdotum et omnes assessores iudicabant eum dignum morte. Quid adhuc pontifex dixisset. Quid egemus testibus. Ecce nunc audistis blasphemiam. Subiungit. Quid vobis videtur. Qui omnes dixerunt Reus est mortis. Et ita fuerunt ipsi accusatores. ipsi discussores. ipsi sententiam ferentes. Et ut dicit Crisostomus Sic venatores dicentes ita statim demonstrabant ebrietate et infamia fervebant. Contra eum tunc et opprobria intulerunt. quorum primum fuit. vel ait ewangelista. colaphis eum ceciderunt. Et dicit Glosa. Colaphus est tactus cum colaphio [illegible] i. plaga que ad collum datur. [illegible] falsos blasphemos. Secundum fuit quod manibus extensis percutiebant faciem eius. Unde dicit ewangelista Alii palmas in faciem eius dederunt. Tertium

Glosa.

Nota

nota.

Contra opprobria que intulerunt primum fuit

2m

36

patient sustinuit ut et nos in ad
versis cum paciencia dominaret. Unde
Crisostomus dicit. Velut et hec domino sus
tinet et patitur, quatenus vidua forma
3m nobis paciencie conferret. Tercio eciam quod
vultum illum desiderabilem angelis ve
nabilem sputis et deus celos adimplet
sordida polluerent sputis pollutis labiis.
Dicente evangelista quod expuerent in faciem
eius. Quia hec est impleta e scriptura
dicens faciem meam non averti ab
increpantibus et conspuentibus in me. Esa
ye. Significat eum eciam iudeos conspue
in facie eius quod celabatur et more
diei indicabat. et cadit etc. magis
et multiplicius fecerit quod conti
quod odio malum exarserunt. Unde
Cyrillus dicit. quod conspuerent. talis non
quod plus quam plures ...pserunt
in facie etc. Ecce quibus sputis immun
dis et oberibus ad hanc faciem dantes
facies illa decora et plena gracia
quam angeli desiderant aspicere sic de
pincta fuit ut tunc consideraret imple
tum quod scribitur esa 53. Non est species
ei neque decor. Vidimus eum et non
erat aspectus. Et nos reputa
vimus eum quasi leprosum percussum a deo et
4tum humiliatum. Quartum fuit velatio faciei
sue venerande. Unde evangelista dicit.
Et velaverunt eum. Obtexerunt enim
faciem illam quam sancti patres ipsorum cum
multis suspiriis desiderabant videre
et cum multo desiderio dum clamabat
Ostende nobis faciem tuam et salvi eri
mus. Et ostende nobis faciem tuam
qui sedes super cherubim et ceta
multa. Tamen venit et iudeis fa
5tum ciem suam ostendit. et ipsi eam velave
runt et sibi ipsis absconderunt. Quintum
fuit opprobriorum derisoria postulatio.
Unde cum velatus esset percusserunt eum
dicentes prophetiza nobis christe. quis
est qui te percussit? Sed et quo
percusserit non. De hoc evangeliste di
versimode scribunt. Nam ait dicit quod
cum colaphis eum cedebat. Alii
cum palmas in faciem eius dederunt
Iohannes vero colaphis et alapis

cum tunc ceciderit. Sextum licet non pro
cuciebat faciem eius. Et quod post dicit
quod cum velabatur cum quibus percussit
ipsum vobis ipse revelabat. Alii ad
collum alii ad maxillas alii in
faciem. et percutiendo interrogaverunt eum
prophetiza nobis christe. quis est qui te per
cussit. Et sic domino prophetam ut prophetam
de prophecia illusum est. Nam dicit Beda
Quia contumelia faciebat eius
qui se a populo prophetam volunt haberi.
6tum Sextum fuit cum vellicatio genarum eius
dicit eum prophecia. Corpus meum dedi
percucientibus et genas meas vellentibus
Ysaie integrum ?? de laceratione
genarum domini facta inmitibus impiorum
iudeorum. Nam sacrilege manus impie
tatis non fuerunt saturate colaphis
et alapis et conspuciones despicabi
lis vultus domini Ihesu christi et ad genas
eius vellicationibus et crudeliter extraxe
runt. Ecce hec sunt incomoda noctis
illius qua dominus est captus quod ut au
diuisti in ea concordia evangelistarum passus
est usque mane in domo principis
sacerdotum. Que mala et incomoda
per ?? omnes evangeliste cum summa
diligentia conscripti sunt. et licet sit
approbatissima nichil tamen de eis ac
cultabant. non de eis scribendum puto
gloriam sed existimabant maiorem domina
re. Omnibus tradi christum Ihesum quod nos
talia sustinuisse. Hec igitur crebrius
legamus et de ipsis loquamur.
ea mentis nostris infigamus. Hec
et de ipsis gloriemur et domino confitea
mur. Immo alia devota quod opp
beria et noctis usque incomoda que
domino pro nobis pertulit. Nos audiens
et advertens. quomodo possum se alacrius
referre et intime compassionis omni
tate dolore. Domino facta est adventa.
et conparant agmina domini tracta
bilitatis mansuetudine et leonina atro
citatis iniquitate ferocitate ac torrentia
pressus eorum impietate quod tantus
furoris sentiam non potuit quin potius
sevali rabie frementes opere indi
tatis rabido tamen animam iusti deglu
tienda opposuit. Cumentum enim
Ihesum ante sedem pylati perduxerunt

pontifices et postulabat interimi
novis suppliciis quo nullus eius fide
petrus Ihesum xpm dominum nostrum qui
cum patre et spiritu sancto vivit et regnat
deus per omnia secula seculorum. Amen

Impiorum iudeorum crudelitas non fuit
saciata diversis et derisionibus quibus
tractaverunt dominum tota nocte impie ir-
rogaverunt ut de ipsis audistis in pre-
cedenti sermone. Sed post omnia xpm vin-
ctum ad pylatum presidem perducentes
novis eum suppliciis interimi peti-
verunt. Ab illo sumet exordium
presens sermo ut perducat hystoriam
usque ad horam crucifixionis et elevationis
domini in patibulo inclusive. Roge-
mus matrem gratie ut nobis impetret
gratiam qua recepta possimus aliquid
fructuosum proferre ad laudem dei et edi-
ficationem nostri. et pro illo salu-
temus eam salutatione angelica dicentes
Ave maria etc.

Facto claro mane secundum glossam prima
diei surgentes omnes multitudo iudeorum
de domo cayphe adduxerunt ihesum
vinctum in pretorium et tradiderunt eum pon-
tio pylato presidi. Ubi cum venissent
ipsi iudei non introierunt. putantes
se contaminari si alienigene domum
introissent. Sed non timebant se contami-
nari cum sanctum innocentem occidere cona-
bantur. Unde Augustinus. O impia ceci-
tas. alienigene iudicis pretorio con-
taminari timebat et fratris innocentis
sanguinem fundere non timebat. Ita
ipsi eius domini sed et vite datorem
occidebant non esse contagionem se nescie-
bant deputare. Exivit ergo pylatus foras
et dixit ad eos. Quam accusationem
affertis adversus hominem hunc? Respon-
debant iudei. Si non esset hic
malefactor non tibi tradidissemus eum.
Sed quod dicit Augustinus Interrogentur
atque respondeant ab immundis spiri-
tibus liberati. ceci videntes. mortui
resurgentes. et quod omnia superat stul-
ti sapientes utrum sit malefactor
ihesus. Sed hec dicebant hi de quibus

per pylatum ipse perderet. Videtur
dat in mala ... Et consequenter
inceperunt accusare dicentes dominum
et dicebant quod esset turbator publice
potestatis et principatus. Dixerunt enim
Hunc invenimus subvertentem gentem nostram
scilicet avertendo a lege moysi. et pro-
hibentem tributa dari cesari. et dicen-
tem se esse xpm regem esse. talis
voluit sibi usurpare regnum iude-
orum. Quorum fuit manifeste falsum quia
dominus legem moysi servavit usque
in finem. Sicut patet in evangelio. quia quando
iudeis an liceret censum dari cesari an non
respondit dominus. Reddite que sunt cesaris
cesari etc. Mathei 22. Item tercium
fuit falsum quia cum sciret turbas ve-
turas ut eum raperent et facerent re-
gem fugit. Johannis 6. Et dixit py-
latus ad ihesum. Non audis quanta
adversum te dicunt testimonia? Et
non respondit ei ad ullum verbum. ita ut
miraretur preses vehementer. Quia
autem dominus non respondit ad accusationes
iudeorum quia fuerunt manifeste false
nec responsione digne. Et etiam quia
voluit impleri quod fuit scriptum de
eo ysaie 53. Sicut agnus coram ton-
dente se obmutescet etc. Et cum
sic taceret dominus mirabatur preses ve-
hementer de sua patientia quod sic tacuit.
cum omnia que contra eum dicta possit confutare
...ve. Et introivit pylatus pre-
torium et dixit ad ihesum. Tu es rex
iudeorum? Pylatus quia erat homo ge-
ntilis non curavit de prima accusatione
scilicet de observatione vel violatione legis.
Item sciebat etiam falsum quia audivit
quod fuerat a principio responsum iudeis.
Reddite que sunt cesaris cesari et que
sunt dei deo. De tercio dubitavit multum
... quia videbatur ei esse contra
imperatorem quod alius diceret se regem
iudeorum et sic esset contrarius im-
peratori. Interrogavit ergo eum di-
cens. Tu es rex iudeorum? Cui
respondit. A temetipso hoc dicis an
alii tibi dixerunt de me? Dixit pylatus

hoc se dixisse a iudeis et inquit.
Numquid ego iudeus sum? ut d. Ego
non sum iudeus. et ita a me hoc non
dico sed gens tua et pontifices tui
tradiderunt te michi. Quid fecisti? Regnum
meum non est de hoc mundo. Si ex hoc
mundo esset regnum meum ministri
mei decertarent me utique ut non
traderer iudeis. // Dicit glosa super ps. oo.
Rex omnis terre deus. et ipse fuit deus
et rex. et eius regnum erat de hoc
mundo. Sed quia secundum dominice sua
subiecta fuit et sic est rex omnium. Sed
secundum humanitatem non venit in primo adven-
tu suo ad dominandum temporaliter sed magis
ad serviendum et patiendum et hoc
sufficit ad propositum. quia non sciebat ipse
in de regnante et duo ad contempla-
tum. Unde et voluit in primo adven-
tu suo esse pauper et pati ac mori
ut sic in eo implerentur prophetie Zach.
9. et ysa. 43. Dixit pylatus. Ergo
rex es tu? Respondit ihesus Tu dicis
quia dicit Unde dicis quia rex sum ego.
Ego in hoc natus sum et ad hoc veni
in mundum. ut testimonium perhibeam veri-
tati. Dixit pylatus. Quid est veritas?
Et cum hoc dixisset. iterum exivit
ad iudeos et dixit ad eos. Ego nullam
invenio in eo causam contra illum. At
illi dixerunt. Commovit commiscens
populum incipiens a galilea usque huc.
et totam accusationem retorquebat
in offensam cesaris cuius officialis fuit
pylatus ut per hoc magis irritaret
eum contra ihesum. // Sed cum audisset
pylatus quod ihesus galyleus esset et de
herodis potestate qui et hiis diebus
iherosolimis erat misit pylatus
ihesum ad herodem. subiciens ipsum sue
potestati et voluntati ut sive ipse eum
iudicaret vel dimitteret. Et gavisus
est herodes quia ex multo tempore cupiebat
videre ihesum. et sperabat aliquod signum
videre ab eo. non tamen lucratus a
quid utilitatis ex eius aspectu sed po-
tius novorum cupidine cupiebat
videre quendam [illegible] de quo
audiverat quod sapiens et [illegible] erat
et ut dicit theophilus volebat eum

ab eo audire quid diceret. Et ideo
interrogavit eum quasi derisorie se habens
ad ipsum et eum subsannans. // Unde
et curata d. Interrogavit autem
eum multis sermonibus. Ihesus autem nichil ei
respondit. [illegible] et qui teste davide fu-
it [illegible] in iudicio disposuit pa-
tiens iudicatur [illegible]
Sermo eius pylatus et [illegible]
sed condenationis fit ea. Theophi-
lus. Ipse autem subiecit curata. Et ipse
ei nichil respondebat. Ubi ambro-
sius. Tacuit et est [illegible] quia
nec illius crudelitas meliorari
digna. et dominus iactantiam declina-
vit. Et facta tempore iam [illegible]
dicit impius fugiunt quasi loqui non
[illegible] et propheticus [illegible] populi
opera diuina videre non potuerunt. Et
[illegible] ambrosius. Audientes non
sunt audisse ut quociens auditores
nec in[illegible] valuit qui laudanda co-
gnoscere. Ideo autem sua cupidita mutae
dio tacean[illegible] ne se ostentationis studio
verbum dei loquimur et illorum quod erat
culpa esse non desinat et mea
quod non erat fiat. Et ambrosius dicit
Inquisitus redemptor meus tacuit
exceptatus magna libenter tacere potest
quod apud se occultis retinebit eos
quos exteriora que rumperit magis tos
[illegible] magis eligens a super-
biis despici quam non credentibus varia
voce laudari. // Hic iste autem dicit
dicit quod dominus nichil respondit coram
herode nec reddit ad interrogationes – Dominus non reddit
[illegible] ipse rationem. // Primo ne dimitteretur – herodi ipse rationem.
et cursus ac passionis sue fructus – primo.
velocius differretur. // 2° ratio. quia herodes – 2°
fuit indignus talium. quia ad despiciendum
in ista fuit motus. solum ex curiositate
sed ut videret aliquod miraculum et au-
diret aliqua nova rara et ideo
fuerunt de quibus mirarentur et non
consuluit salute sua ad cognitionem
[illegible]. // 3° ut nobis ostenderet quod
[illegible] et in dubio nobis dominus cau-
tationem. ut quando alii volunt de
a nobis scire aut videre et ex hoc
sequitur vana laus et ostentatio et
nullius aliorum fructus. Sed tamen quedam
curiositas est hic dominus potius sed – 3°

quia loq. ne cu alijs placu volui
nos ipos ostatoe et iactatia ma
culemq. Sz et cu dno ferret. sicut
cu q ex suis suis et dno sz
laud sua tacq cuiq da cu mirifi
et illa respice utilitas eo qd hd
dest et sic desiderabat. quia sema
vide et vera cu audic no ppt
cognosceret veritate et ppe plutor
ppter sed nos qd vide et audic
noua de quibz miramur fac
et voluit potiq tace. et derideri
qz sine fructu loq maiit et lau
dari. Et mag predicator vi dei
no dz q sui ostatioz coza sin
gulis aut quibuscuq alijs dno
gloribilia et no utilia sz debet
quod tm hore dei et utilitatez au
dientu et dz potiq tace qz dice
ea que esset tm ad laude sua
et ostatio et inutilia q mgq utilia
audie eq. Cu aut dno ita stare
tates coza hode te et stabat ibi
principes sacdotu et scribe costan
ter accusantes eu de eis de qbz
et coza pylato eu accusabat.
mag hec accusatos q cominis
fet comisisse ppter de qua galy
lea dno hodis et sz ep q mag
assumet sz dio qz cemotione i
suo dno cocitasset. Et cu vides
set hodes qd xps nllm sz sed
met com aliqo ad interrogata ven
ut q accusatores suos aliqubz
respondus se defenderet. Sprevit
eu cu exercitu suo reputas eu yd
iota et fatuu et derisit eu indu
eno eu veste alba. sz et cu fuit fa
tuus probabit illudi. Et qms
hec hodes fecerit i ppi derisione
no tm caret mysterio. Sz q dic
Ambz. Vo est snosse qd veste
alba indui dno ab hode imaru
latu ostes iudicio passioq qd agnq
dei sine macla cu gtia mudi p
cata suscipet. Hic agnq dei peta
mudi ablatq i alba veste e illusq
qz i casta ratne e passq. Et hec
dcq dicti debet sruus dei no t
bare sz p tantud vita sue q dno
placet voluit dariudem ab hoibz
tmudio. sed debet equanimit et

Vo.

licent sustinie quos p eis vap
pte pte hoi illusq e et derisq.
Hz et quali pley ho det que sz
spexit verisilez habe qz sclie et
patrone pcie cu varide et pmit
Sz eu magm e si nos qui ve
siple sumq et ignari honimi et
ignavi reputant cu illa etna sapi
etia. Spmta sapia. Sncesa dei patri
sapia q oia videt et nihil late pt.
ihs xps dei filiq sic voluit p nobis
qui totamen derideri et ydiota
ymo p stulto reputari et illudi pp
hec ut p hec nos mere ablatioz
dio stultias et ignorantie nrae pmi
et q fuisset sola i mifrio et ut
meret nos collatioz equale sapi
entie et scientie angloz. Ipse
albi veste mo ventat alba sacdo
tal. Vn no q potifices nre p
o sua passoe huit oia potificalia
ornamenta. Amicta suscepit cu
velatq e a iudeis coza caypha.
alba huit cu veste alba indutq e
ab hode. tasula suscep cu imi
tes illuderent sic ppuceo veste
coza pylato. stola et cingulu huit
cu ligatq fuit ad columna. mani
pula huit qn cu sune manq eq
ligauerut et que solueret quado
ei arundine i dexteram dederut.
et tur sumo ille remansit pendes
i sinistra. et hec ventat p hec
qd manipl portat i sinistra bracio
corona spinea huit p mitra et
baclm arundinea p baclo pasto
rali. zyrotecas huit et sanda
lia cu manq eq et pedes fuit su
orut sanguie rubricati ad qs
signandu sandalia debet habe
aptura cu aliq rubeo serico sa
no. zyrotecze at et huit de sup
manu aliqs monile rotundu q.
debz pla habe aliqd de rubro
ad designand stigmata xpi. Et
sic pylatq honorauit hode i hoc
qd misit sz xpm tadq hoiez sue
iurisdictionis et a se iudicandu aut
dimittendu sic cu hodes nllaz i xpo
i venit causaz mortis ut pylatu
rehonoraret dominu spectum

et ludibrio habitu induit alba ve
ste in derisione. et misit eum ad py
latum. Et illa die facti sunt amici
herodes et pylatus. nam antea erant
inimici adinvicem propter necem quorundam
galileorum quorum pylatus sanguinem mi
scens sanguine eorum cum sacrificio.
Cum autem postquam reductus esset ad pylatum
convocatis principibus sacerdotum et ma
gistratibus et plebe. exivit ad
eos pylatus foras et dixit eis.
Obtulistis mihi hominem hunc quasi aver
tentem populum. et ecce ego coram vobis
eum interrogans non inveni in eo cau
sam in hiis in quibus eum accusatis
sed neque herodes. remisit enim illum ad
nos. Per diem autem solempnem con
sueverat preses dimittere unum vinctum
quia in nocte pasche angelus domini sal
vavit hebreos et percussit primogeni
ta egyptiorum. Unde in memoria
huius beneficii in solempnitate pascali sal
vabat unum propinquum morti et a
lios condempnatos ad mortem diffinie
bat ad representandum salvationem he
breorum et interfectionem egyptiorum.
Videns autem pylatus ihesum innocentem
et quod propter invidiam tradidissent eum. volens
eum liberare proposuit eis quem istorum
duorum vellent sibi dimitti scilicet ihesum
vel barabam. Barabe autem liberationem
credebat nullo modo petere propter magnam
eius maliciam. Sed principes sacerdotum
et scribe nimio odio contra ihesum per
moti suaserunt populo ut peterent bar
raban. ihesum autem perderent. Propter quod
universa turba clamavit. Tolle hunc.
et dimitte nobis barabam. Et ita
tumultuosis suis acclamationibus au
ctorem vite petierunt ad mortem et
virum sediciosum atque latronem petierunt
ad vitam. lupum agno. mortem vite.
lucem tenebris tam stulte quam impie
preferentes. Sic disce homo quilibet
et patienter sufferre si aliquis tibi preferatur
vilior te. Ecce quanto vilioris conditionis
tu es et videas dominum tuum quod pro te
sustinuisse ut etiam insignis latro
a multitudine populi preferretur. Cum
autem pylatus audiret iudeos petere
dimissionem barabe et crucifixionem domini

Nota.

dixit eis. Quid enim mali fecit? Ego
nullam causam mortis invenio in eo. Cor
ripiam ergo eum et sic dimittam. Et
statim apprehendit ihesum et flagella
vit. per se id est iussit per ministros
suos. et hoc fecit secundum Alquinum
ut iudei sic satiati penis et oppro
briis mortem eius ultra non sitirent.
Et Augustinus in quodam sermone de
passione domini loquitur et sic post in fla
gellatione invenit eum pylatus. Dixi
ad Ecce iam dominus aptatur ad verbera
ecce iam ceditur. rumpit sanctam cutem
violentia flagellorum. repetitis ictibus
tenerrima scapularum terga con
scindunt. proh dolor iacet extensus
coram hominibus deus et supplicium patitur
in quo nullum peccati vestigium po
tuit inveniri. In columpna vero
qua dominus cum flagellabatur ligatus
fuit est columpna in qua pylatus sta
re iussit et ligavit atque in conspectu
derisorum durissimis verberibus te
neram carnem eius lacerari diviserunt
quia et repetitis ictibus plagas plagis
vulnera vulneribus et livores livo
ribus inflixerunt. Et ut dicit Ieronimus
quod scriptum est Multa flagella peccatoris
voluit dominus flagellari ut sua
flagellatione nos a flagellis pec
cati liberaret. Haud dubium multa
dura et atrocia verbera dederunt
truculenti lictores in tenerrima carne
salvatoris quorum dederunt si unum aut
pauca non cum flagello tempori com
mum. licet per respectum ad sui carnem
grosse dederunt valde affligi. quia
putatur sanguis lederet. Et quod hoc
adauxit sibi tormentum quantum et quam acutum
ac dolendum dolorem tunc pro nobis susti
nuit qui eius cum dominus et mitissime
viri tristeretur animum mansuetissimum
et quo robore lictorum suorum tunc
duris flagellis tam multas et duras
inflixerunt plagas isti castissime et
nobilissime carni que tanto fuit pre
ciosior et sensibilior quam alia
caro quanto fuit nobilior et delica
tior ac clarior. quia ex purissimis et
mundioribus formata materia. ex virgi
nali utero sumpta. et quanto in media
te a divina virtute et spiritus sancti operatione

Flagellatio domini

fuit subtilius et melius formata et
complexionata. tanto etiam de eo ista verbera
maiorem causabant dolorem quam in
alio corpore. Ut etiam longe ante
in alio sermone memorem me dixisse.
Et quam copiose putatis sacratissimus
sanguis de tam sancto corpore Christi et tam
multis verberibus et vulneribus lacerato
stillavit in terram quando copiose fla
gellis satis corpus simul dolis descenderet.
tur et columna ad quam dominus ligatus
fuit guttis sanguinis istius aspersa ad
huc rubra fuerat vestigia. Ut
refert Beda super Lucam. Et istum
per quam inundant ille preciosissimus san
guis destruxit per crucem et sancta
latera innocentis et amantissimi domini
in quo nullus dolus repertus fuerat. Vidit
Et ideo ipse per prophetam inquit Ecce me
in flagella paratus. Tenderet me. Et ideo
omne aliud sive ca ni pudi illi ho
mines forte beneficia eius per te obti
bita. Et opera sua bona pravo dig
sua magnitudine iudicavit. Hec
cogita et mente pertracta o homo qui
tociens confusionis et tribulationis illius
causa existis. et rependo salva
tori tuo devocionis gratitudinem atque
compassionis affectum et disce patienter
ferre flagella propissimi patris tui
domini dei id est adversa qualiacumque
ipse vel per se aut per alios tibi per
misericordiam suam infligit. Quare
ergo flagella dei non multo sufficeres
cum ea patiaris o homo qui natus es ad
laborem qui in peccatis natus es et
conditus atque heredis celestis aule de
putatus quod non in mundo accepit.
Quare ergo non sufficeres patienter
si cogitaveris dilecte toto et attente re
cordaveris regem regum et dominum dominantium
tuum amatissimum salvatorem tuum qui peccatum
non fecit nec inventus est dolus in ore
eius. pro te tam crudeliter flagellari. Unde
ad hoc dicit Gregorius in pastorali Hunc
apperis cedit ut a deo homo tolleret
flagella pro malis sed tanto deus ab homo
bonis compulit mala per bonis. Aut
quis sine intelligentie de percussione
sua defecatus exstitit si hic sine fla
gellis non exiit qui sine peccato fuit.
Flagellato domino gentiles scilicet milites
presidis non contenti ista flagellatione
illuserunt ei multis verbis et factis
et hoc cum pylato videre aut permit
tente ad mitigandum furorem iudeorum
ut essent saciati sanguine suo cum vi
derent eum sic punitum esse condignum.
Vel ut dicunt alii Non milites talia
fecerunt ut complacerent iudeis amore
pecuniarum. Et quod dixit se esse regem
iudeorum coram pylato confessus est
eo dixit. Tu dicis quia rex sum ego.
Et etiam iudei coram pylato
sic accusabant quod dicit se esse
regem. Unde milites illi per ludibrium — Insignia
derisorie adhibebant ei insignia — derisionis
regalia et hoc in loco patenti in — Christo adhibita
pretorio in loco patenti et coram mul
titudine. Et primo convenientes regem — Primo.
vestibus suis induebant eum purpura
i. veste rubea ad similitudinem pur
pure qua tunc reges utebantur.
Secundo plectebant coronam de spinis — Secundo.
i. de iuncis marinis ad modum
formatis acutis et duris et impo
suerunt capiti suo pro dyademate
regali. Et Hy. de lyra dicit se
a quodam qui fuit olim magnus cum
ludovico rege francie audivisse.
quod in litore maris per se sensit plectu
ras iudeorum per secularis inter medios
de talibus spinis id est iuncis marinis
ad similitudinem formatis duris et acutis comple
ctetis coronam impositam capiti eius.
Et ista corona densissime fuit aculeis
acutissime fixa penetrando caput domini
et salvatoris mei et multorum acu
leorum signa et vulnera in eo reliquit
ac undique copiose sanguinis guttas
elicuit et in venerabilem faciem transmi
sit. Unde dicit Jeronimus Caput id est dimi
dium spinis formatus usque ad cerebrum con
fixum fuit ita ut sanguis de capi
te exiens decurreret per frontem genas et col
lum perfundebat. Ecce fidelis anima quo
sponsus tuus preciosus fuit pro salute ho
minum talibus spinis passus coronatus
non auro non gemmis sed crudelibus
spinis. et amictus purpura fuit ve
ste derisoria. Ecce vide quam sollicite

Nota

cum .i. fidelis anima . ergo dicit magister du-
ris stratibus a cogitationibus vanis
ab occupationibus mundanis a car-
nalibus corruptis . et vide sicut
regem salomonem quem dominus videt
pacificum qui destruxit inimicicias
et reparavit amicicias inter deum et
hominem . contemplare hunc in dya-
demate suo quo coronavit eum
impia et crudelis mater sua scilicet
synagoga iudeorum . scilicet in diversis con-
tumeliis que pluribus . [illegible]
et pupillos eius et viduas con-
solatus est . Considera quam pretiosus iste
filius hominis qui te hodie qui lepra
sicut esse [illegible] et novissimus
virorum estimatus est ut te ab eterna
dampnatione eriperet et a supplicio per-
petuo liberaret . Et hodie et semper
considera et contemplare oculo cordis tui
et post ipsum pilatus [illegible]
[illegible] amplius superbia extollere [illegible] hu-
milia te et sustine pacienter opprobria
pro eo qui tam indignum pro te et pro tua
salute dignatus est [illegible] mansue-
te et pacienter sustinere .
3o Tercio adderet
ei deridendo in despectu eius propter
regalis sufficientias [illegible] regnum
usurpasse videbatur .
4o Quarto mi-
lites veniebant et genua ante eum de-
risorie flectebant et illudentes ei
dicebant Ave rex iudeorum qui di-
cebant voluisti regnare et non po-
5o tuisti . Quinto milites cum ante eum
genua flecterent et [illegible] ut regem veri-
tatis salutarent . tunc dabant ei ala-
6o pas . Sexto conspuebant in faciem
eius tamquam [illegible] et vile per-
7o sona . Septimo accepit baculum [illegible]
de manu eius et percuciebat
caput eius et hoc in contemptum et
[illegible] dolorem sibi talem infligerent
[illegible] tali percussione aculei [illegible]
ne plus intrabant caput eius et pro-
fundius vulnerabant . Ecce quam multi-
plex pro nobis derisus est et quantas pro
nobis et quam multas paciebatur contume-
lias . De quibus loquitur Anselmus dicens
Attende anima mea quis est hic quem ma-
gister [illegible] rex et [illegible]

omnium filius dei perfectissimus confusione
repletus est . coronatus [illegible]
capud eius cruore [illegible] ille
mille [illegible] speciosus forme eius
diminutus . regali purpura indutus
[illegible] despicitur [illegible] honore
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Vide itaque anima mea [illegible] pro ora-
tione iste qui te [illegible]
et dixit ab eo pacientia [illegible]
[illegible] derideris ac contumelias
sustineas qui dicit Christus Que
[illegible] contume-
lias ab aliis pateris [illegible]
[illegible] passus est et tu [illegible]
[illegible] contumelias et non [illegible]
[illegible] paciebatur in-
iurias . Postea cum milites [illegible]
[illegible] tunc [illegible]
[illegible] pylatus foras et dixit . Ecce
adduco eum vobis eum foras [illegible]
ei sufficienter [illegible] et eum flagel-
latum ad vos [illegible] ut co-
gnoscatis quia nullam in eo invenio causam
Et ita ad preceptum pylati exivit
ihesus portans spineam coronam et pur-
pureum vestimentum [illegible]
plenus opprobriis . Ut dicit Augustinus
Volebat [illegible] pylatus ut sensibiliter vi-
derent qualiter fuisset illusus et flagel-
latus ut sic moverentur ad compassionem
et eius crucifixionem non peterent . Et dixit
eis . Ecce homo qui dicit . Et quasi dicat [illegible]
[illegible] ultra [illegible]
et [illegible] vobis multa [illegible] et fu-
rorem vestrum mitigare . Sed ut dicit
Augustinus Iudeorum [illegible] ignominia
non frigescit sed ardescit potius et
excrevit . Et [illegible] pontifices
et ministri vidissent eum sic flagella-
tum et illusum tumultuose exclama-
verunt . Crucifige crucifige eum . Et
ad foras [illegible] accusaciones addiderunt multa
alia dicentes Nos legem habemus
et secundum legem debet mori . quia filium dei
se fecit . Cum autem pylatus audisset
hos sermones magis timuit . [illegible]

Ihesus pluribus vicibus tacuit.

filium dei. Et tali timore concussus conne-
sus inquisitores fecit. Ingressus est preto-
rium iterum ad Ihesum. Unde es tu?
Ihesus autem nullum responsum dedit ei. No-
tandum quod pluribus vicibus Christus invenitur
gatus in ista passione legitur tacuisse.
Primo tacuit coram pontifice ubi a falsis
testibus accusabatur. Secundo coram Pylato cum
a pontificibus accusabatur. Tercio coram
Herode cum multis sermonibus interrogaretur.
Quarto coram Pylato de suo ordine in-
terrogato. Quod dicit Glossa Augustinus. Quo
ad silentium domini multa ibi ipse non
solum semel sed cum tolleratione omnium quoniam
hec tantum nadationibus accipitur sed apud
principes sacerdotum et apud Herodem
et eciam apud Pylatum. Ut non sciretur
de illo prophetia predicta. Sicut agnus
coram tondente fuit sine voce sic non
aperuit os suum. Sic utique quod in in-
terrogationibus non respondit. Quamvis et
quibusdam interrogationibus sepe respondet
tamen propter ea de quibus voluit. Unde ad
hoc data est de agno comparatio silentio
ut in suo silentio non reus sed innocens
haberetur et non sic male sibi conscius
qui de preterito commutarabatur sed sic
innocens quod pro aliis immolabatur alienis.
Post hoc cum dicit autem quod ex
inde querebat Pylatus dimittere Ihesum.
Quod cum cognovisset videns dicebat
ei. Si hunc dimittis non es amicus
cesaris. Omnis enim qui se regem facit
contradicit cesari. Pylatus autem cum au-
disset minas sibi inferri de indigna-
tione cesaris adduxit Ihesum foras
et sedit pro tribunali. Et videns
quod nichil proficeret liberando quod per libe-
rationem lavit manus suas coram
populo et dixit. Innocens ego sum a
sanguine iusti huius. Et ita voluit
innocens esse coram populo, sed non sufficit
quod non potuit totaliter ex hoc excusari
de vicio timoris imperatoris et fauoris
iudeorum quibus placere et a quibus
forte peccuniis sperabat laudem. Con-
tra iusticiam dedit sententiam in morte innocentis.
Ita dicit Glossa super evangelium. Tunc sed quod au-
diunt illa verba populi. Si hunc dimittis
non es amicus cesaris. Omnis qui se re-
gem facit contradicit cesari. Tradidit eis

illum per sententiam diffinitivam ut cruci-
figeretur. Et ita innocens dominus Christus est
ut nos eriperet ab illa eterna sententia
qua ferret contra nos de tanta sua
misericordia nostros. et ab illo affec-
tu quo dicitur: Ite maledicti in
ignem eternum. Et voluit iniusto iudicio
condemnari et pati penam iniquam sententiam
contra se ferri. Qua sententia lata milites
presidis suscipientes eum exuerunt
eum purpura et induerunt vesti-
bus suis et imposuerunt sibi crucem por-
tandam ad locum passionis. Dicit Ru-
bus quod lignum reputabatur ignominiosum
quam nullus eorum ideo non plus non contin-
gere voluit et imposuerunt
illud velut ipso iam damnato. Et dicit
Glossa. Portat crucem suam Ihesus. Circa
de ludibrium impiis grande mysterium
vero piis ostendens quod et sepe rex
portavit crucem suam super humeros.
Ut impleretur illud Ysaie. Cuius imperium
super humerum eius. Quod et figuratum
fuit in Ysaac qui portavit ignem et ligna
pro sua immolatione. Genesis 22. Dicit
Crisostomus portavit lignum crucis cum igne
caritatis et quomodo Ysaac dimissus est
et mactatus est aries herens cornibus
inter vepres, id est inter aculea spinarum
quibus quamvis non det mortem. Et
nota quod Christus dominus sic portavit
crucem sed quia per totam noctem predicta
et per totum mane vexatus ad horam sex-
tam afflictus fuit, et ideo lento gradu
incedebat. Propter quod ipsi festinantes
Symonem Cyrenensem patrem Alexan-
dri et Rufi de villa venientem rece-
perunt, et portaret crucem post Ihesum
ut sic cicius veniret ad locum passionis.
Ille autem Symo non fuit iudeus sed
peregrinus et advena, cui tali tempore
imponere imposuerunt crucem. Et hoc non
carebat mysterio ut dicit Glossa.
Unde non Hebreus sed alienigena et gen-
tilis opprobrio Christi subditur ut plenitudo
gencium crucifixi a iudeis ad gentes
vindicat. Et cum venisset ad locum pas-
sionis qui fuit prope Ierusalem et dicitur
Calvarie locus non propter calvariam dicitur
quam aliqui dicunt in sepultam sed propter quod

Crucifixio Christi

iuxta Hebron sepultus fuit. Vt
dicit Ieronimus et Lira Iosue .xiiij. Dicebatur
calvarie locus eo quod ibi malefa-
ctores decollabant. Ibi denuda-
verunt eum scilicet Christum ipsum de tunica veste
et quam ipsam fecit virgo mater contexuit
induit et deinde annectavit fuit
consuta illa quidem inconsutili. et hoc
ideo ut patefacta sit flagellorum ictibus
quod dorsum eius et scapula lacerata gravissi-
me et sufficienter fuit corporis vulnerati et de-
formitas omnes valeat intueri. Et
dicitur quibusdam quod illa expoliatio
vestium fuit una de maioribus et
acutioribus passionibus. Nam cum
exuebatur veste immediate cutem
eius contingente. ista vestis seu tunica
fuit facta imbibita vulneribus et
cruoratis ictibus flagellorum Vnde cum
dominus fuit illa tunica violenter et
festinanter expoliatus corrupta fuerunt
~~fuerunt~~ et renouata de eo omnia vul-
nera quibus vestis ista imbibita fuit
et videtur fuisse crudelior passio
quam et acutior doloris. et forte gra-
vior quam actualis flagellatio et vul-
nerum inflictio. vt patet in exemplo a-
liquo declarando. Si enim medicina la-
na vel panniculus de veteri vulnere
aut de apto vlcere conglutinatur et per
violentiam ac cum festinatione extrahitur lon-
ge maior dolor sentitur quam de vul-
neris inflictione. homines intolerabilis
qui dolet sentit dolor de tunica [illegible]
tamen ex tali extractione panni-
culi de uno vlcere. quanto magis ma-
ior fuit dolor de nobilissima corpo-
re vbi ex multis vulneribus ex-
traxerunt tunicam istam festinanter in-
imici crudeles et durioribus [illegible]
c/ Deinde eum nudatum esse posuerunt
eum super lignum crucis et primum illi
affixerunt manus et pedibus [illegible]
clauis crudelissime perforatis Vnde [illegible]
funibus [illegible] ipsam crucem extenderunt
ut numerari possent omnia ossa eius dicente
psalmista Foderunt manus meas et pe-
des meos dinumerauerunt omnia ossa me-
a. ps. [illegible] Cum sic distenderunt dex-
trorsum et sinistrorsum et a summo
usque deorsum. ut corpore meo admo-

dum pellis tympani distento facile
posset dinumerari omnia ossa mea Vnde
Ieronimus. et vnde iste versus supra
est dicit Cassiodorus. [illegible] forma tur-
mica [illegible] deputata est ut de ipso
corpore sic de eo dicatur extensus
quod eius ossa quasi in cithara media
viderentur. et hoc eius supra dicta
relauari [illegible] torsione corporis apparet
c/ Et notandum secundum Nicolaum de Lyra super
psalmo. quod qui affigebatur cruci suo
prius accipiebatur mensura corporis
sui a manu de manu secundum latitudinem
et a spatulis vsque ad pedes secundum lon-
gitudinem et de ligno crucis fiebant
foramina ex quibus claui possent facilius
infigi et sic etiam factum fuit de christo.
quando autem vna manus sua fuit affi-
xa tortores traxerunt ad locum illum
de alia sicut ad locum lesso et sic
nerui fuerunt attriti et extracti
ad illa parte. et ideo ad hoc ut aqua
manus deduceretur ad locum foraminis
facti de ligno oportuit eam trahi viole-
ter cum corda. Et idem intelligendum
est de pedibus [illegible] partibus
superioribus [illegible] ex tali violenta
corporis extensione appellatur ossium
numerare quod corpus [illegible] fuit [illegible]
et ita ossa eius poterant dinumerari.
c/ Notandum est quod Christus [illegible] aut de
clauis [illegible] affixus fuit cruci.
Et putatur a multis quod [illegible] tribus uno
scilicet pro manu dextra
alio pro sinistra et tertio pro ambos
pedes simul. Putandum namque est quod
gravius dolorosius ac crudeliosius cum
ex infigendo [illegible] potuit in-
tendi [illegible] de corpore Christi [illegible]
do fieri [illegible]. Molestius autem
[illegible] dolorem [illegible] ut vno cla-
uo ambo pedes latiori vulnere per-
forarentur cum acriori violentia conuul-
sionis et tortionis. [illegible]
[illegible] auctore pictorie
nudi dorsum [illegible] super [illegible]
no extendisse [illegible] celando
[illegible] pedibus complicatis
atque sic coaptatos pedes festinan-
ter [illegible] vno clauo perfodisse
et nulla subito pedibus appodiamento

Cro.

Vid.

Cum de clauis [illegible] sit [illegible] dicit [illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible]

Perinde. dinumerauerunt omnia ossa mea .i. ita extenderunt me in cruce quod potuerunt omnia ossa mea numerari.

eos usque ad rectum columne revulsisse
videretur. ¶ Eius quoque brachia ex-
tensa et manibus crucifixa. Quod et
Augustinus vult et quidam devoti doc-
tores in libris contemplativis. Supposita vero
tela sapientia loquitur: Vide manus
meas pulchras clavis ad crucem confos-
sas brachia atque costas. Pedes
perforatos novissime ad modum forma
violata quidam cerebello confixum. Et
sic ita viri affixus pendebat
et totius corporis quod fuit excessivum
doloris nimis quod ex pondere magno
corporis et perfecta corporis sic confi-
xi fuerunt in locis nervosis et ma-
xime sensibilibus scilicet in manibus et
pedibus et sic pendens sine a-
lio sustentaculo valde angustiam do-
loris et fatigabatur totus atque lace-
rabatur et extendebatur vulnera ma-
nuum et pedum ut inde emanaret
copiose vivus sanguis preciosus. Nec
fuit dominus solus crucifixus sed cum
eo duo latrones unus a dextris
et alius a sinistris. ¶ Ad cumu-
lum etiam ignominie doloris atque do-
loris augmentum fuit ductus dominus
extra portam civitatis in loco punitionis
malefactorum in die solemni hora me-
ridiana in medio latronum sic crucifixus
qui ad spectaculum elevatus. ¶ Ergo quia
non solum dolorosa sed et multum igno-
miniosa fuit mors sua. ¶ Primo quia
ex conditione loci in quo crucifixus
est qui fuit despectus et fetidus propter
cadavera malefactorum qui ibi occi-
debantur. ¶ Secundo quia mors qua
crucifixus fuit tunc temporis maxime ignomi-
niosa. Unde scriptum est Deut. 21.
Maledictus qui pendet in ligno. Et
Augustinus … dixit. Sapientia quidem
dei hominem ad exemplum quo recte vi-
veret suscepit. Timet autem ad
vitam rectam ea que non sunt metuen-
da non metuit. Sunt autem homines
qui quamvis mortem ipsam non timeant
genus tamen mortis horrescunt ut quod
nullum genus mortis recte viventi homini
metuendum esse illius hominis cruce
ostendendum fuit. Nihil enim erat inter
omnia genera mortis illo genere execrabilius

Mors eius fuit ignominiosa. Primo

2o

et formidabilius. ¶ Tertio propter nuditatem 3o
quia nudum suspenderunt eundem.
Et quod non solum sed in presentia
valde vilibus et abiectis. ¶ Quarto propter 4o
societatem quia inter duos malefactores
fuit crucifixus. Et hoc est signum ex
iudeorum mala intentione. Volebant
enim per hoc inducere suspicionem populo quod
ipse esset principium et principalis in-
ter eorum sceleratos. Ipse autem sic voluit sic
ut deo impleretur id quod est Isa. 53. Et
cum iniquis reputatus est. Et ut per hoc
nobis qui esse debuimus debuimus et
natura filii demonum mereremur ut fi-
eri possemus filii angelorum. ¶ A quo sit
sibi cum patre et spiritu sancto gratiarum actio
honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Cum penderet mediator
noster in cruce in illo stupen-
do suo agone. Cum
toto corpore tortus mente
tamen intus constans ste-
tit et iudeorum stultam perversionem qua sibi
dicebant: Descendat de cruce etc.
Tolerantia constantie persuadebat usque in con-
summationem operis nostre liberationis. Et
sic cithara ligno ligata et corde
desuper extense dum pulsantur dulce
resonant sonum. Sic cithara nostra
dominus ihesus ligno crucis perligno et
corpus suum cordarum vice pressuris tot
laboribus et opprobriis respondebat
sonum salutarem vocem plenam consolationis
plenam caritatis et plenam doctrine. Et ita
sibi ad fidelium consolandam et eorum ad de-
votionem cordis in titulo recondenda.
¶ Post hoc cum inclinato capite tradi-
disset spiritum pressum in latere ut
inde sibi ecclesiam formaret. ¶ De
quo dicit Bernardus in quodam sermone. Rogemus
matrem … ut nobis a suo fi-
lio … fidelis …
impetret gratiam nobis necessariam et per
illo offeramus ei … Ave
maria gratia etc.
¶ Cum dominus noster penderet in cruce blas-
phemabant eum moventes capita sua

et dicentes Vah, qui destruis templum
dei et in tribus diebus reedificas. Salua
temetipsum. Descende de cruce
Si filius dei es. Et principes sacerdotum cum scri-
bis et senioribus dicebant: Alios
saluos fecit, seipsum non potest saluum
facere. Si rex israel est, descendat
nunc de cruce et credimus ei. Et multa alia. Ubi est

Nota duplex est hominis salus vna temporalis.

notandum quod duplex est hominis salus. Vna
est temporalis scilicet sanitas corporis. Et de ea
loquebantur ut patet quod dicit Jo. Ma-
lignantes iudei nolentes confitebantur
veritatem cum de christo dicebant: Alios sal-
uos fecit, quia claudos rectificauit,
cecos illuminauit etc. Ergo quomodo non se
debuisset qui si voluisset eciam se
saluare potuisset illa temporali salute
de qua sola ipsi ipsam intellexerunt.
Ergo quomodo ad alios ab egritudinibus sa-
nauit quanto magis se ab huiusmodi

Alia spiritualis.

saluare potuisset. Alia est hominis
salus spiritualis scilicet liberacio a peccatis
et de illa non intellexerunt cum di-
cerunt: Alios saluos fecit, seipsum
non potest saluum facere. quia sic ignorabant
istam eternam salutem quam tunc
nos sua morte et passione saluare
et sanare voluit a peccatis. quia sa-
lute dei se non saluum fecit quia tunc
saluator esset eo non indiguit. nos
autem indigemus. Et ideo in cruce man-
sit perseuerans usque ad finem ut sua
morte nos saluos faceret. Immo

2o notandum

si de cruce descendisset nullam salutem
fecisset. Secundo notandum quod cum ultimo
dicebant: Si rex israel est descen-
dat de cruce. hoc ad diaboli suasionem
dicebant. Vnde Bernardus [illegible] conpro-
mens [illegible]. Vicit leo de tribu
iuda [illegible] illa [illegible] iudeorum. Alios
saluos fecit etc. et Si rex israel
est etc. Vnde cum fecerit iudeorum qua
demonum qui eis ista dixerunt et
eos ad loquendum instigauerunt ad
impediendum christi passionem mortem et
nostram salutem. Diabolus enim quod capti-
one [illegible] per iudeos. per aliqua
signa perpendit quod christus esset vere
messias. et per consequens quod per eius mor-
tem spoliare inferos et saluaret hu-
manum genus. Hoc autem perpendit ex
ex parte et ex scripturis quas de christo leg-
bant clarius impleciones et forte
per sanctos patres in limbo existentes.
Et ideo timens infernum spoliari et
sua potestate per humanum genus enerua-
uari et debilitari conabatur christi mor-
tem impedire aut diucius retardare.
Et hoc primo per uxorem pilati tempta-
uit quam instigauit ut hoc quod misit
ad pilatum pro tribunali sedentem di-
cens ei: Nichil tibi et iusto illi. Et di-
cit: Nolo in iudicio eum sed magis
dimitte. quia multa hodie passa sum
per visum propter eum. Diabolus enim illi mu-
lieri adduxit in lecto manifesti appare-
ntis [illegible] eam monuit laborare pro
christi liberacione. Secundo hoc facere cona-

D. ad

batur per iudeos quando cum christus in cruce
pendebat diabolus instigabat
iudeos ut sibi suaderent descendere de
cruce. Et ita instinctu diaboli ipsi
iudei dixerunt vt Alios saluos
fecit etc. Si rex israel est etc.
D. aliud hic dicitur non descendit
de cruce ad suasionem iudeorum et ad
eorum promissionem de susceptione fi-
dei cum tamen venerit ad saluandum m-
undum et sibi missus fuit ad oues

Nota

que perierunt domus israel. Nota quod
christus dominus quem nullum cor latet sci-
uit quod fraudulenta fuit illa sua-
sio tendens ex diaboli instinctu
non ad iudeorum fidem sed ad impedi-
endum nostram salutem. Et ideo non ut
ipsi suaserunt de cruce descendit sed us-
que in finem perseuerauit. Et sic bonus
sepe temptatus fuit cum oracione et non
potuerat quin nondum venit hora eius
sed qua ipse ex patris beneplacito ele-
git et constituit. Sic tunc non hora
sua venit non poterant eius mortem
vel quamuis suam liberacionem vlterius
differre aut aliquatenus impedire.
Sequitur: Et dicit quod modo sic fuit
illa eorum promissio quia dicebant quod
ei crederent si de cruce descenderet
Nunc eum videret ad eius iussum de
obsessis corporibus demonia exire

subito de creabitis paliticos exi
tiuos . cecos natos claudos cure volle.
mortuos resurgere et cetera que re
fert christo euangelium . et que ma
iora fuerit quod ipsum de cruce de
scende replicatis clauis de eius ma
nibus et pedibus et tamen tunc non
crediderunt . sed omnia eius opera diuina v
irtute facta impugnabat et demoni
et arti magice attribuebat . Opi
nor quod si de cruce descendisset crederet
sed attribuebat demoni et magice
arti . Lazarus etiam quadriduanus
de monumento vocauit de morte su
rrexit et hoc notum factum fuit cunctis
[illegible] de ihesum quod utique maius
fuit quam viuum se de cruce de
scendere et tamen non propter hoc de [illegible]
crediderunt sed et [illegible] resuscitante oc
cidere quesierunt . Quod de cruce
pendente facta sunt maiora et mira
biliora opera de [illegible] non qua
fuisset mirabile si [illegible] de cruce descen
disset . Fuit enim terre mota . pet
re scisse . monumenta aperta . sol suppressit
et ualde mirabile [illegible] [illegible]
scuratus . velum templi scissum in du
as partes a summo usque deorsum . et
ipse cum clamore valido expirauit
quod fieri non potuit virtute nature
Sed cum signa talia fuerit quod eos
[illegible] magnitudo demonstrauit ipsum [illegible]
[illegible] esse dominum non de eius mortem
[illegible] et morte et demonstrauerit quod
[illegible] quod [illegible] [illegible] centurio
et qui cum eo erant custodientes ihesum
visis istis miraculis confitebantur eum
esse uere filium dei et tamen [illegible]
[illegible] omnia illa videntes nullo modo mo
ti sunt ad credendum . sed sua ma
licia excecati in sua perfidia persisterent
et ita a multo forciori in ea persisterent
si [illegible] de cruce [illegible]
[illegible] descendisset . Sed et magis
est mortuum de sepulchro resurgere
quam adhuc [illegible] de cruce descen
dere et [illegible] cruce mortuus . resur
rexit et [illegible] exiuit de clauso se
pulchro sigillato et custodibus [illegible]
[illegible] [illegible] iudeos cum omni diligentia
sepulchro . Et ita magis quam petiue
runt exhibuit [illegible] hoc quod de morte
resurrexit et clauso sepulchro
exiuit et tamen non crediderunt . et non
credidissent si de cruce descendisset .
[illegible] quod dicit [illegible] chrisostomus [illegible]
[illegible] vera [illegible] . maius est surgere
ipsum de sepulchro et non credidit sed
de cruce descendit quod [illegible]
Et [illegible] Gregorius [illegible] omelia . Dominus
de cruce non descendit ad sua
sione iudeorum sed expirauit pacien
ter tolerauit [illegible] [illegible] sust
inuit [illegible] paciencia distulit [illegible]
racionem et qui de cruce surgere noluit
de sepulchro surrexit . Plus enim fuit
de sepulchro surgere quam de cruce
descendere . Plus fuit mortem resur
gendo destruere quam vitam de cruce
descendo seruare . Insuper ipse non so
lus resurrexit sed eo resurgente multi
cum eo resurrexerunt et intrauerunt ciui
tatem et apparuerunt multis ad declara
cionem resurrectionis . Et tamen impii
iudei [illegible] nec sanctis cum eo re
surgentibus nec apostolis resurrectionem
predicantibus crediderunt . Sed apostolos quos
in ipsius nomine [illegible] et eius a mortuis re
surrectionem [illegible] facere viderunt
usque ad mortem [illegible] . Iam
[illegible] iudeorum [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] promissione de
scendit de cruce . non [illegible] insulta
cionibus et irrisionibus cessit . non opus
[illegible] redempcionis quod inchoauit de
seruit sed ut [illegible] consumaret et ut
nobis daret exemplum perseuerancie
usque in finem perseuerauit . Ex quibus
possumus accipere nobile documentum ut
sicut caput nostrum ipse dominus [illegible]
crucem ascendit in ea perseuerauit usque
in finem . et nec dolor [illegible] mestitudine
nec iudeorum irrisiones nec [illegible] [illegible]
suasiones et promissiones descendit [illegible]
[illegible] opus [illegible] inceperat . Ita et
nos [illegible] eius crucem quam ascendimus
[illegible] [illegible] et vita laboriosa
[illegible] [illegible] abstinencias [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] passionibus christi

et per cetera opera bona non desperamus
sed in eo perseueramus usque in finem sicut
latrones perseuerauerunt in cruce sua non
inquam ab hac cruce penitentie descen-
damus ipsam. sed desperando mea leuite
a carnis uel sensibus a spiritu uel
consiliis aliis suasione sed in ea per-
seueremus usque in finem. In ipsa moriamur quod
si fecerimus eum. quod sicut dominus de sua
cruce perseuerando deposuerunt [illegible]
iusti scilicet joseph et nicodemus ita
nos dei dispensatione deponet de
illa mea pena et de omnibus nostris
laboribus in hac uia angeli sancti
separantes animam a corpore et portantes
et ad suum consortium ubi cum omnibus
sanctis in eternum requiescat a labo-
ribus suis. ¶

Primum uerbum christi. Dixit dominus ihesus in cruce fuit
Pater ignosce illis quia nesciunt quid
faciunt. Ecce quanta ille agnus man-
suetus et mansuetus dominus ostendit suo
non semel sed sicut ... ut ... uel a correptione a comminatione
a maledictione sermones crudelis
crudeles hostes suos dicat. immo
immo potius noue dilectionis quod
quod a seculo non est auditum super inimi-
cos suos quam graciam preces effu-
dit dicens. Pater ignosce illis quia nesci-
unt quid faciunt. Et in hoc bonus
doctor fecit quod prius alios facere do-
cuit. Vnde math. v. dicit. Diligi-
te inimicos uestros. benefacite hiis
qui oderunt uos et orate pro persequentibus
et calumniantibus uos. Et ideo sicut prius
docuit quod non impleuit opere ut
nos doceret uerbo et exemplo. propter quod
dicitur homini a penitente corde diligenter
in corde tuo et quotiescumque scierit
te inimici tui memorare illius
quod dominus ihesus et sicut ipse orauit pro
crucifixoribus suis ita et tu ipsis pro
orabis pro detractoribus et quibuscumque
aduersariis tuis. Vnde dicit Ieronimus
Ita dixit dominus. orate pro persequentibus
uos. hoc in cruce ascendens
fecit dicebat eum. Pater ignosce
illis. Vnde quod non possunt ipse re(ue)la-
rare sed ut nos pro persequentibus orare
doceret non solum uerbo sed et opere. Di-
cit autem. Pater dimitte eis sed pa-

tuerit. comuertit eum pectoribus. si uel
let per tanta nequicia uertit se
fidem diluit. Et ecce hoc quod dicit
se nesciunt quid faciunt. Dicitur
ly. de hiis quod erant ibi aliqui
simplices et illiterati a sacerdotibus ue
decepti qui persequebantur
zelo legis et per istis orauit ipse.
Alii autem erant litterati qui ipsum te
ipsum probabiliter cognouerunt sicut co-
gnoscere debuerant sed quod odio et in-
uidia fuerunt excecati et tamen ipsi
non fuit uersus ad mortem. et pro illis
non orauit dominus.

¶ Secundum uerbum ihesu in cruce fuit quod
dixit latroni. Hodie mecum eris in
paradyso. In illo latrone quod sicut
euangelii quatuor consideranda sunt. Primum
est in ... sed pena quod primum sed alius
latro ipsum uituperante redar-
guit dicens ei ut habetur in luce. Ne-
que tu times deum qui in eadem damna-
tione es. Secundum est corde et ore con-
fessio peccati sui. et excusatio christi.

Vnde quod dixit. Nos quidem iuste
Vnde digna factis recipimus hic
autem nichil mali gessit. Tertium fuit
magna fides. Vnde magna ualde fuit
eius fides eo quod nec propter aduersitate
pene qui sustinebat nec propter infirma
corporis que in christo uidebat confessio-
nem suam dimisit sed firmiter corde
credidit et ore confessus est ipsum re-
gnaturum in celo. Vnde magna fuit fi-
des quod confitebatur esse dominum, ipse
tunc desperantem eum quem uidit se-
cum morientem et quod petrus nega-
uit quem uidebat eum sepissime mi-
racula facientem. Quartum fuit fortis
spes concipiende ab eo dicti. Vnde
utrumque dicit quod quod dixit ad
ihesum. Memento mei domine dum ueneris
in regnum tuum. ¶ De isto facto latrone
loquens glossa beati ambrosii ait
In cruce erant manus eius et pedes
qui ligauerat. Nichil quod in eo a pe-
na liberum nisi cor et lingua re-
manserat inspirante deo totum illud
ei obtulit quod in se liberum inuenit
ut sicut quod hoc quod scriptum est corde creditur
ad iusticiam. ore confitetur ad salutem
Tres autem uirtutes quas apostolus
memorat subito impleuit ...

Primum uerbum ihesu.

2m uerbum.
Quod est in latrone notanda. Primum

2m

3m

4m

et accepit lat[ro] et sanauit de cruce
ste qui vespertinu[m] [illegible] sedidit que
sed pri[us] moriente vidit. Item ha
buit q[uod] regnu[m] eius aditu postulauit
ciuitatem q[ua]m i[n] morte sua vi[n]dicauit te
nuit q[uod] fidem et collatione[m] p[ro] sui scri-
[illegible] moriente de iniquitate sua re
demptus est ille. Et sic meru
it a d[omi]no audire i[n] toti[us] amoris et
esse co[m]i[n]. Amen dico t[ibi] q[uod] hodie
mecu[m] eris in paradiso. Et no[n] accip[itur]
h[ic] paradisus p[ro] illo orto voluptatis
in que d[omi]n[u]s posuit adam et eua
a p[ri]n[cipi]o n[ec] p[ro] celo empireo. Sed p[ro]
fruitione d[iui]na q[ua]m habuerunt s[an]c[t]i patres
statim in descensu x[pist]i ad inferos
mox e[nim] ut d[omi]n[u]s expirauit ip[s]e
s[ecundu]m a[n]i[m]am ad inferos descendit et
eode[m] die a[n]i[m]a illius latronis et illuc
venit et facta fuit particeps illius
beatifice fruitionis cu[m] x[pist]o et s[an]c[t]is
patribus i[n] limbo ut sic sonaret
ei i[n] gl[or]ia que desiderabat cu[m] esset
i[n] pena. et ut videret i[n] maiestate
q[ue]m [con]fitebat[ur] positu[m] i[n] infirmitate.
Ecce q[uam] pius et dulcis e[st] x[pist]us q[ui]
cito exaudit cito p[ro]mittit cito dat
et plus qua[m] petat[ur]. Ex q[uo] despera-
bit de tam pio exauditore. de tam
veloci p[ro]missore de tam p[ro]mpto red-
ditore et de tam largo datore.
Certe nullus. desperabit q[ui] sic q[uam] lat[ro]
detestatus voluit sua et ex toto corde
ad deum conuertere. Vnde dicit Am
br[osius]. Pulcherrimu[m] aut[em] datur affe
ctande co[n]uersionis exemplu[m]. q[uod] tam cito
latroni venia relaxat[ur]. cito vberi[us] est
d[omi]n[u]s q[uam] cito ille co[n]uerti[tur] et vbe
rior e[st] gr[ati]a qua[m] p[re]catio. Se[m]p[er]
e[nim] d[omi]n[u]s plus tribuit qua[m] rogat[ur].
Ille e[nim] rogabat ut memor sui
esset d[omi]n[u]s. D[omi]n[u]s aut[em] ait Amen
dico t[ibi] hodie mecu[m] eris i[n] paradiso.
Vita e[nim] est esse cu[m] x[pist]o et vbi x[pist]us
ibi regnu[m] est h[ec] Ambr[osius].

3m v[er]bum.

Tercium verbum fuit q[uod] ad matre[m] et
discipulu[m] dixit. Ad matre[m] quide[m].
Ecce filius tuus. Ad discipulu[m] aut[em]
Ecce mater tua. Cu[m] hodie d[omi]n[u]s
staret i[n] ara crucis i[n] angustia vi-
time mortis tue fidelissima mater q[ue]
cu[m] nunq[uam] a te p[er] [illegible] d[omi]n[u]s de-
seruit ei assistebat tu[m] desolata
tristicia. et merore cordis sup[er] ta
misera[bi]li condicione vitam et nalis
filij sui quem diuinit[us] co[n]cepit. im
pacabiliter gemuit. Dei filium i[n]duit
et i[n]enarrabili amore dilexit. Quis
ita estimare posset magnitudine[m] do-
loris q[uo] cruciabatur intimis i[n]
corde maris visus et mens eius cu[m] illa
staret iuxta crucem. et illa carne[m]
[illegible] sanctissima q[ua]m tam caste co[n]cepit
tam dulciter pauit tam crebro ample-
xata e[st] et osculata fuit. corporeis
suis oculis vidit p[er] sputor[um] sor-
des p[er] alapas iter[um] p[er] flagellor[um]
p[er]cussiones p[er] spinar[um] punctiones dil-
laniari affixum stipiti crucis et ibi
cu[m] latronibus pendentem. acerbissime [illegible]
[illegible] ad sola estimatione[m] mortis sic co-
[illegible] vidisset mulieres ist[illegible]
filius salomonis [illegible] [illegible]
[illegible]. quanta fuit co[m]motio
[illegible] ista sanctissima [illegible] castissima
virgo [illegible] maie [illegible]. q[uo]n[iam] co-
ram oculis eius [illegible] et co-
[illegible] [illegible] [illegible] filij dei
q[ue] [illegible] ca tam dulci [illegible] [illegible]
[illegible] co[m]parata fuit et noue me-
[illegible] tam [illegible] [illegible]
Fuit aut[em] interna passio [illegible]
vehemencius aucta ex assistentia [illegible]
co[m]pacientis dilectissime sue matris
qua[m] tam desolata et desolata me-
[illegible] plena sub ara crucis stare
vidit [illegible] [illegible] lacrimosis
oculis et querula voce. [illegible]
q[uod] cum iam p[ro]pinqu[us] [illegible] morti [illegible]
[illegible] sue passionis et acerbissime
mortis [illegible] oblitus co[m]patiendo matri
sic co[m]passus e[st] ut i[n] ultimo [illegible]
[illegible] ca co[m]plaueret et de ea dis-
poneret [illegible] [illegible] deret [illegible] ea
alteri s[cilicet] [illegible] [illegible] suo [illegible] co-
[illegible] dicens. Mulier. ecce filius
tuus. Et ad discipulum. Ecce mater
tua. De qua [illegible] et matris sue
passione et co[m]passione i[n] illa sole-
m[pni] o[ratio]ne. [illegible] Stabat iuxta crucem.
[illegible] sic. O dolores inexplicabiles

Vo

o desperabite

o ineffabile venustatis sicut amoris.
filius valde parit et mihi nimio
pertiebat. nunc compassa e cpatiebat
unigenito filius vero compassa e compa
tieba mihi. Tantus ei fluit impetus
passionis dni ihu. ut qui totidem sensus
partes impleret dolor et inebriaret
Et eo impleto corde vnsem effundit. Et
ille impleta corde ipsum filium patiete
sua quamo redundaret. Et ubi
putasset matrem mihi magis imitando
posse dicenter a fidelius ea quibus
in ipso cruce ihu. Tunc ergo ea
sua gratia dicente despiciat ibi eo quia
ubi veniret saturas meditationibus pl
est devotis pluribus dicat ei hec dicit
filia Memento dulcis mater et dna
filius venande sanctus qua tuo ca
ro filius asstitisti pendenti in cruce
videlicet ad meoriam cordis cogitati
ones et devotes aie tue angusti
as qui tunc sensisti quando devoteret ille
unigenitus tuus in oculis tuis ymola
tus est. Cogita quod oia pro peccatoribus
tolerare voluit. quoque primo ergo
sum Ad te hodie o virga spes in
pavidus cosilio plena fiducia. et
mesipum et oes necessitates meas et
comendo per te hodie in manus et pa
trina optimus pposito. Noli pia sp
ne mihi me propter eius quam amore mei im
pensum et dilaceratus pendebat ante te. quod
Cuius non cordis sed cordis prima morem
ei quoniam ea sit sepe pulsaverit. Ergo
pia virgo sic negare potes hoc quia ea
hic mo ipso cruce affixo fuerit
ubi quoda plena singultibus stetit
tota materno affectu absorpta. Cui
ut videri mestissima nunc sic staret
iuxta crucem filii et eius salvatoris
modernis stante videat et sit disci
pulum quem diligebat scilicet Johem
dixit mater sue. Ecce filius tuus.
Ad discipulum aut Ecce mater tua. qui
dicat ad matrem. Tu me filio co
pali spoliaris. Ioannes et dilectus tuus tunc
in filium do. ut de eius presentia mea
intori absentia compleres. eodem af
fectu eum diligas. eadem patia ipsum
supportes. eadem diligentia sic provide
as qui unigenitus tuus esset. Et quia
ad discipulum dicerit Johannes

tu me ipso spoliaris et ego te ma
tre mea carissima hodie in matrem.
qua eodem affectu diligo et venaro
eadem conscientia ab ea quod volui.
postula eande benivolentia ab ea
accepta quod solet unigenitus a matre
sua. Nota nunc quod joseph in
motus fuerit. alias dno non fecisset
sed ista dicta quod spiritu tollente sua
abstulisset et ea alteri comendasset
Verum ergo quod ioseph motus fuit et
dno ab eo sit discede voluit et
ad in hoc epilio post se derelinque
ipsam alteri comendavit ut videri
dia custodiat tutorem haberet atque pro
ind sub cuius cura que comodius de
duceret vita et diei dominice sup
Stabat. Aptissime aut eam co
mendavit hic toti apto et eius
suum primum in sermone loquitur me
no. sit ut virgo virginem tolleret
et deserviret officiosissime cura
dilectionis. Et subdit hoc Nota
spiritualissima definitio alium dis
cipulorum vestigia qua virginem come
daverat ut esset adiutorem ista sorie
et flos id appetens nec non et remi
stus conciliandi vultus virginis regalis
tuati pudicitiam splendor deco
ratus. Et vide quam dno qui
discipulum dilexit et quomodo ipsum in
fine sup oes alios etiam angelos
honoravit. hoc quod dilectissime
matri sue matre tunc post suam hua
nitate deum alia realitas servi
scravit. totius loco sui in filium sub
rogavit et ipsam ei in matrem no
in dnam comendavit. Vnde dicit leo
papa. Amore quo eum plus ceteris mor
talibus dilexit in fine exhibuit et
sicut tolis gabrieli archangelo ad
custodia matris dnm fortius deputa
vit ut archangelus custodiret deum
ne meis et totius corporis. Sed
ille ut minister. totius vero ut filius
Fuit ergo discipulus quo virgo cum pro
prio honore dignum estimavit esse
nostri tunc eius diligentia honorem
et tota mente devotione ipsum sa
lutemus dicentes. Ave bea
tissime et sanctissime totius quanta fidi
de virgo dilecte xpi virgo filius.
benedictus tu in revelationibus

Nota

Nota

Nota

et vndecim fructum ocio tui. Amen.
Quintum verbum. ¶ Quintum verbum ihesu quod circa horam nonam
emisit fuit. Hely hely lama
zabacthani. quod est interpretatum
Deus meus deus meus utquid dereli-
quisti me. Et illud protulit clamans
magna uoce non quod impaciencia ali-
qua que talem vocem exigit. immo constan-
ciam passionis sua nec aliquo signo impa-
ciencie ostendit. Vnde dicit Petrus
Cum malediceretur non maledicebat.
Cum pateretur non comminabatur. Ex parte
hoc quod sic clamans dixit Deus meus
deus meus. magnitudinem sui doloris quem
pro nobis sustinuit ostendit. Quantitas
enim doloris tota fuit torrentem pena
litatem diffusa. Ita ut eius sensualitate
et omnes aie vires excepta superio
ri porcione racionis impetu passionum
qui totos absorberet et super repleret.
Et hoc nobis deus significauit cum
directe clamans dixit. Deus meus
deus meus utquid dereliquisti me. Non
est hec derelictio illa referenda ad solu
cionem vnionis personalis sed quod nec
quantitas fuit diminuta diuinitate
separata. Deus eum non corpore quod assumpsit
dimisit. sed referenda est ista derelictio
ad hoc quod diuinitas opposuit qua-
ntitate passionis sine defensione
et protectione ac si non fuisset coniuncta.
Non ibi derelinquere non est aliud quam
diuinitatem sua potestate non protegere quantum
a persequentibus. Dicit enim glosa. Deus
dicitur eum dereliquisse in morte quia pra-
ui persequentium deus eum exposuit. sed
reparauit ei protectionem sed non soluit v-
nionem. Et Cassiodorus super psalmo 21. dicit
quod id intelligitur i. est hoc est glosa quod dere-
lictum se sub interrogatione testatur. quod
crudelitatem manibus impiorum tradi non
potat nisi maiestatis eius potencia sic
permisisset sicut dicit euangelium dictum est. Non
haberes in me potestatem nisi tibi data fuisset
desuper. Hoc vult magister in summa
vel. dis. 21. vbi dicit. Fatendum
deum quodammodo illud horam in morte
dereliquisse quia potestate persequencium eum
exposuit eo tempore non sua potentia
operando defendit ut non moreretur
separauit se diuinitas quia subtraxit

protectionem sed non soluit vnionem. se-
parauit se foris ut non esset ad defen-
sionem sed non intus defuit ad vnionem.
¶ Sextum verbum fuit Sitio. Et tunc reu
crucifixores dabant ei bibere vinum mir-
ratum cum felle mixtum. Quintio
ad oculos alios ipsius mederi restabat
adhuc putride et lingua quod factum
est propter id amarum vinum quod accepit. non
ad bibendum sed ad gustandum solum
quia ad penam lingue sufficeret potum
gustare. Et ut recitat Nicolaus de
Lyra super act Ebreus in quodam
libro. qui apud iudeos intitulatur
liber iudicium ordinariorum. quod Sa-
lomon dixit apud illud. Date siceram
id est potum inebriatum merentibus et
vinum hiis qui amaro animo sunt ut bi-
bat et obliuiscantur egestatis sue
et doloris sui non recordantur am-
plius. Non ex hoc scripta occasione
seniores iudeorum statuerunt ut dam-
natis ad mortem daretur vinum ebrie-
tatis ad bibendum ut passionem fa-
cilius tolerarent. Et in ierusalem est
pars matrone deuote et compassiue
et ille hoc vinum dederat ex de-
uotione. Iudei autem nimia crudelitate
mori hoc vinum datum est christo et
aliis duobus crucifixis acceperunt
sibi et loco eius posuerunt acetum cum
felle mixtum quod deus solum gusta-
uit ut impleretur quod scriptum est
psalmo 68. Dederunt in escam meam
fel et in siti mea potauerunt me
aceto. Vnde quod dicit Augustinus in
sermone de passione. Amator fon-
tium potatur aceto. mellis dator ci-
batur felle. flagellatur remissio
condemnatur venia. illuditur maie-
stas. occiditur vita. et largitor
imbrium expanditur sputis. ¶ Et est
notandum quod licet deus non tunc re-
stituerit eo quod vere ex toto sanctum
sanguinem sui effusionem peccatis fuit
ossa sicut cremium arefacta. Sed id
psalmo. Ideo sicut testa virtus mea
et ossa mea sicut cremium aruerunt.
Fuit enim sanguis eius quasi exhaustus
quod sudore sanguineo et per effusionem

Quintum verbum. Sextum verbum. Octauum verbum. Est notandum

ſanguis mo ꝯ flagellatioe coronatoe
manuu et pedu ꝯfixioe et tandē
in lateris apcioe. ¶ In q̄ ſtē ſ ut
dr̄ Ny. de ly. poſt ſanguine
exiuit aq̄. ad oſtendū q̄ i corpē
remāſit hi exanguē ꝛ aresstu.
¶ Ultimū tn̄ est q̄d no dixit. ſi
tio. ad petendū pota quo corpalē
extingueret ſitim q̄z ſiciebat ſe mors
corpal mollier. ¶ Et dixit ſitio.
ut p̄ gustatioē amaritudinis potis puni
ret ꝯ et i lingua. ¶ Et ut adim
pleret pota ſcripta. et ecī ut p̄
q̄d ſiſſicati ardore caritatis ſue ad
nos ꝯ caritas ferit ipm feruetiſ
ſime deſiderare nrām ſalute ſicut
ſities nullo ardentius deſiderat potu
q̄ eſuriēs cibu. ¶ Quis eū an paſ
ſione petiuit a ſe trāſferri calicē ut
no biberet illud. i. paſſioē ut eā no
ſuſtineret. ſiſſicaſ nob p̄ h̄o mag
tudinē tue ſiti et de rgnō in
minet paſſionis ſue qua nō totā e
ꝯmet horruit. ¶ Epotato tn̄ ia ca
lice. i. ꝯſumata ia fere paſſione
dixit ¶ Sitio. volēs p̄ q̄ ſiſſicare
q̄d tātus fuit amor ipſi9 ad nos
et q̄d tāte ſitiebat. i. tā ſuent
et vehement deſiderabat ſalute
quam gnis q̄d et ſi paſſus fuiſſet
ꝯ ops foret adhuc maiora p̄ no
bis ſuſtinere tormēta.
¶ Sextū vbū fuit ¶ Conſumatū est.
¶ Quaſi eē dulciſſim9 dn̄s ihs gu
ſtauit acetū. ſeu vinū mirratū
id ē cū mirra q̄ amariſſima est.
et cū felle mixtū tūc dixit ¶ Co
ſumatū est ¶ Id ē ꝯplētū et co
pletū ē ꝯſumaciō ſcripture q̄ de me
loquēs dic ¶ Dedert ꝯ eſcā mea
fel et ꝯ ſiti mea potaueit me ace
to. ¶ Et ꝯſumata ē oīs ſcriptura que
loq̄r de me paſſuro et ꝯſuma
tū ē ops redēptionis hūane ꝯmo.
¶ Etiā quō caput meū p̄ mīſterio
petē ardēte ſuſtinens paſſiōē vſq̄
ad ꝯſumatioē om̄i ſcripturaz q̄
de oīb9 paſſioē erat patientēs
ꝯſcēdūt. Ita et nos ſi quīa ca
pitis ſumus membra i oīb9 meis
laboribus et ꝯ oib9 meis adūſita
tib9 ꝯſtātē pſeuēātie ſuerim9 ut
ad fine vocū pueniēnt9 nrām
ab eo recipe ꝯplētōre ſempitnā
q̄ nullo adipiſci poterit n q̄ in bo
no vſq̄ in fine pſeuāuit ipſe
met ꝯt ꝯ enā attestāte.
¶ Sept9 et ulti9 vbū dn̄ ꝯ cruce p̄
latū fuit. ¶ Pr ꝯ man9 tuas co
mendo ſpm meū. ¶ Primo eū ſi
cut ai̅az ſua p̄ri ſūme comēdata
¶ Paulo eū an. h̄o est p̄ ultio cū
dixit diſcipl̄ ſuis ¶ Venit princeps
mūdi h̄9. id est ſathanas et ꝯ me
no h̄t quiq̄. ¶ Voluit tn̄ dare
ſ p̄ri aīaz ſua comēdaū. et hoc
ad eruditioē ſi ut doret nos h
tia et cruo ſum9 ut diſtēſiōem
nrām te p̄eit aīm nrām comēdaū
et ecī ut tūc ſtā ꝯ geea mē nre
totalia et feruētiq ꝯuertem9 nos
ad deū celeſtia p̄rem nrm. ecce
ſpm ſuu eo p̄ſſio cope cū dicerē
p̄r ſui man9 comedauit. q̄nto
mag nos q̄ tna et crūs ſum9
et ꝯ quib9 mūdi princeps mlta
vicit q̄ ad ipm ptinet. i. pita
dem9 ſpm nrm comēdare man9
opotētis dei benigniſſimi p̄ris nri
ne ab huiu9 mūdi principe diabolo
i. ei9 exitu de corpe corporalē dat
¶ ffert aūt hec dn̄s pt pſtim et
cōpule copiosus ſuū. et h̄ fuit ad
nrām eruditioē ut hec ſupi9
a ſer° matre de pu° agit de
ꝯſtitutib9 nos exeplar i. vbū
paſſioe. ¶ Et q̄ ille ita p̄r ſit n̄
remaſit q̄d anq̄ morez p̄ nob
ſieri optet. ¶ Jo ut dic euāgeliſta ioh.
¶ Inclinato capite tradidit ſpiritū
¶ Ubi i. ut dic Aug9 ſcriptū
ſe habuit ponēdi aīaz ſuā et
iterū ſumēdi ea. ¶ Ipſe eū dixit
ioh. x. ¶ Nēo tollet a me aīaz
mea ſz ego pona ea. ¶ Et dic
Bed. ¶ Ideo aūt q̄n expirauit
iclinauit cap. ſz inclinauit cap.
et tūc expirauit. ¶ P q̄ oīa
inditat euāgeliſta quo oīm dn̄s ipe
erit. ¶ Et dic Aug9 ¶ Ideo ei
ita dormiuit q̄n voluit ſic ipſe

mortuus est quando voluit. Ulterius quod
timendum est cum iudicaveris si apparuit
lateris moriens. Ut autem de latere
morientis in cruce formaret
ecclesiam sicut de latere primi Ade dormi-
entis femina formata fuit mulier.
Et etiam ut impleretur scriptura Zach.
12. Videbunt in quem transfixerunt.
Dum ergo mortuus permissum est ut unus
militum sacrum illud latus aperiendo per-
foraret. Cuius testis est ewangelista
Joh. dicens. Et unus militum lan-
cea latus eius aperuit. Ubi quod
dicit Aug. Vigilanti verbo ewangelista
usus est ut non diceret latus eius per-
cussit aut vulneravit sed aperuit
ut illud quodammodo vite hostium pa-
deretur unde ecclesie sacramenta manaverunt
sine quibus ad vitam que vera vita
est non intratur. Unde subdit ewangelista
Et continuo exivit sanguis et aqua.
Ille sanguis in remissionem fusus est pec-
catorum. Illa aqua salutare temperat
poculum. Hec et lavacrum prestat
et potum. Hoc prenunciabat quod
in latere arche Noe hostium facere iussus
est quo intrarent animalia que non erant
peritura diluvio. quibus prefigurabatur
ecclesia. Propter hoc prima mulier facta
est de costa lateris dormientis. Et hic
secundus Adam inclinato capite dormivit
in cruce ut inde formaretur ei co-
niux per id quod de latere dormientis
effluxit. O mors unde mortui re-
viviscunt. Quid isto sanguine mun-
dius. quid illo vulnere salubrius.
Hec Aug. De hac etiam apertura et
vulneratione lateris Christi quidam devotus
loquens sic dicit. Dulcissime et
amantissime Ihesu me totum trahe in
te totum. Et licet tortuositas peccatorum
meorum impediat me. tamen quia
id est in concupiscentia caritate dilatatum
est et ampliatum et tu quod solus es
potes facere mundum de immundo con-
ceptum semine. O domine pulcherrime am-
plius lava me ab iniquitate mea et
a peccato meo munda me ut perficiatur
per te ad te pervenire possim sup-
plicare et in corde tuo ostende

vita mea mereatur gustare et vi-
dere. et sic fiat voluntas tua. Ad
hoc enim perforatum est latus tuum ut nobis

ad hoc vulneratum est cor tuum ut in ea
vita ab exterioribus absoluti deo vi-
vere possimus in eo. et propter hoc
vulneratum est cor tuum. ut per vulnus
tuum sensibile amoris insensibile vulnus
nostrum. Qui enim videntur amat
amorem vulneratum est quod amor vul-
nus quo nobis melius ostendi potuit
in quo non solum corpus suum sed et
cor suum usque ad intima lancea per-
forari permisit dominus meus Ihesus Christus.
Quis quod illud cor pro nobis
tam acriter vulneratum est non diligit.
Quis tam ardentissime amantem non
redamat. Amplectamur vulnera-
tum nostrum cuius manus et pedes latus
et cor acriter impii perforaverunt.
Oremus quod ut cor nostrum adhuc du-
rum et impenitens amoris sui vin-
culo et iaculo vulnerare et sibi
colligare dignetur. Ipse Christus dominus
et salvator meus qui cum patre et
spiritu sancto vivit et regnat unus
deus in secula benedictus. Amen.

Explicit tractatus de passione
domini mei et salvatoris Christi quem
ecclesie Ihesu Christi. collectus per
egregium et multum sacre pa-
gine perfectum magistrum
Nycolaum de Dinkelspuhel
theologie professorem. Et
scriptus autem per me Iohannem
scriptorem de Tübingen
ibidem eo tempore coadiutorem
in Kirchen. Anno domini
M.cccc. xl. post 3a feria
ante festum ascensionis domini
hora completorii. Deo gratias
deo nostro gloriosissimo Christo.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Nunc quod ut doctor magister
in sermone dominice quadragesime In
principio hominem adhor-
tatur ut participes esse sue
beatitudinis eterne. Et hanc beatitudinem duo-
bus vocibus clamans ecclesia notat ad [illegible] ut
homines vocat etc. Gregorius in ome-
lia hodierna: Deus a principio vocavit
nos per patriarchas et prophetas qui homines
docuerunt deum cognoscere et amonuerunt
cavere vicia et sectari virtutes. Post hoc
vocavit eos per christum et apostolos et ceteros
nuncios suos et adhuc cotidie vo-
cat nos per predicatores tum illi aliqui
[illegible] scriptura loquitur et ad [illegible]
[illegible] et vocat nos per minas
et comminaciones et promissiones bonorum
et comminaciones malorum per adversitates
et flagella cum prosperitate amonentem [illegible]
tempore sentencia et minac celestia [illegible]
aut et venire ad illud quod [illegible] non
cessemus [illegible] Ex bonis affectibus
mentis et iustis operibus et sic bona
[illegible] et vita viri [illegible] sic vita ducens
ad beatitudinem eternam. Et quia operacio iusta
est sicut via [illegible] vie ad vitam
eternam [illegible] ad eternam ista eterne
beatitudinis [illegible] vivere et se in
bonis et sanctis operibus exercere [illegible]
non [illegible] adveniendum ad [illegible] eterna non
sufficiunt [illegible] bona [illegible] ex-
teriora sed magis requiruntur interiora opera
bona quibus caveantur vicia et acquirantur
virtutes [illegible] invenimus [illegible] claus-
trales quibus [illegible] ordinis
[illegible] exterioribus cerimoniis et
corporalibus exerciciis vel eciam homines in
seculo [illegible] qui corpus affligunt
in ieiuniis et vigiliis et aliis exterioribus
exterioribus [illegible] operibus et non curant cor
purgare a viciis sed sunt iracundi in-
vidi avari superbi vanitati qui de-

lectantur et in talibus viciis [illegible] et
illi se decipiunt cum credunt se solis ex-
terioribus operibus iustificari aut sal-
vari licet enim huiusmodi [illegible] facta [illegible]
possint adiuvare ad graciam [illegible] et
gracie custodiam et [illegible] eterne
vite, tamen non sufficiunt nisi sin-
gula caveant vicia et illis exterioribus
addant interiora opera bona ut sicut
homo exterius exercetur sanctis laboribus
sic homo interius exercetur virtutibus et
ab inordinatis [illegible] et malis affec-
tibus caveat. Huiusmodi homines qui ita
[illegible] plus in exterioribus operibus et corpus
diligenter affligunt et non cordi pro-
ficiunt similes sunt statuis [illegible]
et ab [illegible] et domibus magnifi-
cant [illegible] pulcher-
rimis coloribus depictis et ab intus ser-
pentibus et scorpionibus plenis quos
[illegible] in ewangelio assimilat sepulchris
dealbatis extrinsecus et intus omni spurcicia
plenis. Et dicit [illegible]
[illegible] ieiunare et vigilare et mores
non corrigere et vitam emendare [illegible]
si quis [illegible] vineam
[illegible] aut [illegible] vineam aut ipsam
desertam aut incultam derelinquat
et spinas et tribulos germinat [illegible] , que
terram cultore [illegible] fructus
ferre potuisset. Oportet igitur non solum ex-
terioribus operibus intendere sed magis in-
terioribus et corpus totaliter exercere ieiu-
niis et vigiliis etc. Ut corpus purgetur
a viciis [illegible] vicia non
[illegible] virtutes etc. [illegible] quod
ad [illegible] a viciis et [illegible] va-
lent 16 [illegible] nobis
principia quadragesime quibus nunc
attendendum est [illegible] valde utile [illegible]
scilicet ut evellat radices peccati que est in

ordinatus amor hominis ad se ipsum et
ad suos et ad sua. Ex illo enim omnia
vicia mortalia oriuntur nutriuntur et
tota qualescumque sunt sicut planta cum radice
ut dicunt doctores [illegible] super [illegible]
Et [illegible] Augustinus in sermone de [illegible]
[illegible] super illo [illegible] in [illegible]
et suffosa [illegible] plante ille si non era-
dicantur sed solum preciduntur tunc cito
repullulat sicut de radice sic [illegible] et si
[illegible] delentur nisi illa radix auf-
feratur. Similiter homo inordinate et ut
sciamus quis sit inordinatus amor hominis
ad se oportet videre quis sit ordinatus
amor sui. Ad quod respondeo quod ut supra
dixi in sermonibus [illegible] sunt bona
hominis que suprema que media et infima.
Ordinatus quidem amor est ut homo velit
sibi bona suprema scilicet felicitatem non
solum propter se tamen sed relative in
deum ultimate sed ut velit sibi ipsi
felicitatem propter hoc ut deum possit per-
fecte et plene laudare visione et
eterna fruitione. Item ut velit sibi me-
dia scilicet virtutes et opera bona ut homo per
illa laudat deum et post mereatur
vitam eternam in qua plene et perfecte ipsum
laudet. Et velit sibi scientiam sapientiam et
non adulatorem non solum propter divitias
[illegible] sed magis ad noticiam
boni et mali et ad directionem sui et aliorum
in via salutis. Et velit sibi sanitatem
et omnia temporalia et corporalia in quibus sunt
sibi necessaria et amicicia que et instrumenta
ad virtutes et opera bona. Et ita homo
ordinate amat. Secundum ea que vult facit
aut operatur. Vult agit et operatur non
solum quia sua aut suorum sed magis quia bona
ipse quia iusta et quia deo placita et
se ipsum et omnia sua refert in
deum ultimate. Inordinatus vero

amor hominis ad se est cum aliquis illorum
vult sibi [illegible] suis [illegible] est ut
cum aliquid illorum sibi vult aut suis solum
in se ipsum referendo et in sua utilitate et
[illegible] delectationem aut propriam ho-
norem. Et vult sibi vitam eternam et
appetit bona et operatur opera exteriora
bona appetit ad sui ostentationem et ad
humanam laudem et vult sibi scientiam et
huiusmodi aliquid ut excellat super alios homines
et honoretur aut ut ditetur etc. Et vult
sibi sanitatem aut vult [illegible] [illegible]
[illegible] ut ipse et alii deo devocius
serviat sed ut habundancius [illegible]
[illegible] et liberius carnis voluptatibus
serviat et vult sibi plus de temporalibus
quam requirat necessitas vite et honestas
et plus quam sibi conferunt ad virtutes et
opera virtuosa et ubi cum aliquid vult
agit et operatur id non quia iustum aut
deo placitum sed quia suum et quia sibi co-
modosum sibi utile sibi delectabile
etc. Sic est inordinatus amor sui qui
in homine non habente adiutorium gratie est
et quasi cathena qua tenetur et ligatur
homo in se ipso ut corpore [illegible] sic ipsum
nunquam vel difficulter [illegible] [illegible]
[illegible] et amore suo enim est homo
homo unquam vel difficillime [illegible]
[illegible] et de suis solum propria comoda querens
aliena negligens et in eadem est im-
pediens et sic [illegible] homo [illegible]
et [illegible] in se met ipso et sic super se
reflexus ut nec dei honorem diligat
nec fratrum curet utilitatem. Hunc eciam
inordinatum amorem sui Augustinus in [illegible] de civitate
dei vocat fundamentum civitatis dyaboli
ad perpetuam pertinet omnes dampnati et dap-
nandi. Ex hoc igitur amore oriuntur ut
dixi tamquam ex radice omnia mortalia

peccata quod ut manifestum fiat et ut cog-
noscamus peccata ut sic sciamus de pre-
teritis penitere et cavere de futuris et
volo quod singulis mortalibus aliquid dicatur
Et primo de superbia que est primum peccatorum
mortalium Et sumitur singulariter et designat
in precedenti [illegible] primum vel animi
nolentem et se extollentem super illa
[illegible] quam vide hunc locum. Pro-
quo notandum primo quod inter ea que diligimus
et que nobis volumus et secundum ad quod valde
inclinati sumus scilicet propria excellencia
in quibuscumque bonis spiritualibus vel cor-
poralibus et quod cum homo habet in se bona
tunc propria sit excellens et quanto sunt
maiora et plura tanto sit propria excel-
lencior Et ideo valde inclinati sumus
ad volendum nobis ea que sunt vere bona
et que estimamus bona tamen quod volumus
nobis [illegible] non referendo in debitum
finem sed solum in quantum sunt nostra excel-
lencia et quando volumus maiora quam nobis
conveniat aut nostre excellencie quod
pertineat ad nos secundum gradum quam sortiti
sumus ut cum homo propter quemquam
appetitum proprie excellencie extollit
se super illud quod est aut super id quod sibi
convenit tunc superbit. Propter quod Augustinus in-
[illegible] dicit Et superbia est
amor proprie excellencie vel cum quis vult
sibi aliquod bonum solum [illegible]
vel in [illegible] excellencior aliis
est quod non [illegible] Et
sunt quatuor species superbie secundum Gregorium
[illegible] Prima est cum bonum quod sibi
non est ab alio ascribit ipso et estimet
habere excellencias cum est quod aliquid in-
sit alicui ascribit quod inest sibi solum
ab alio Secundo homo propter [illegible]
amorem proprie excellencie movetur ad
estimandum id bonum quod habet ab alio propter

se habere solum a se et vult esse sic habere
a se ipso tunc superbit illa prima specie su-
perbie Et quia omnia bona que homines habent
a deo [illegible] estimat [illegible] bonum
se habere a se ipso et extollit se contra
deum et super id quod sibi convenit et est superbus
prima specie superbie Et aut omnia
que homines habent a deo [illegible]
dicat quod sua industria [illegible] aut [illegible]
[illegible] absque dei speciali provisione
et adiutorio in quibuscumque possit sibi
ipsi sufficere dicit dominus Mathei 6. Ubi dicit
Respicite volatilia celi quia non serunt
neque metunt neque congregant in
horrea et pater vester celestis pascit illa
[illegible] volet et diligenter
[illegible] cibum suum tamen dominus non dicit quod
[illegible] sed dicit quod pater celestis
pascat eas. Sic quantumcumque providenter
homo se [illegible] et omne faciat quod in se
est non tamen sufficit ad perficiendum quod
[illegible] Et [illegible] Augustinus declarat
exemplo dicens Et si agricola vineam
[illegible] ut quantum [illegible] et cetera talia
adhibet [illegible] non est quod
si forte rigare [illegible] fonte [illegible]
[illegible] quidem ducit ipse rivum sed deus
implet fontem [illegible] declarat in
aliis exemplis ut alias in bellis [illegible]
[illegible] fortes superat forciores [illegible]
[illegible] sepe [illegible] et non semper
habent quod volunt sed quod dominus donat. Similiter
[illegible] uno anno plus refert de
fructibus quam alio etc. Secunda species superbie
est cum quis bonum quod habet ab alio de gratia
cognoscit et fatetur se habere ab alio
sed putat sibi esse debitum fuisse et
meritis suis recepisse. Excellencia
cum est habere aliquid ab alio pro meritis
suis quam mere de gratia tunc quando homo
propter amorem proprie excellencie movetur

ad estimandum id bonum quod ab alio habet
de gratia habere sed a se comparatis meritis suis
ut si homo famulus qui cum omni labore
et industria suis vix promereri posset cibum
et potum et tunicam hoc totum de gratia domini
sibi concessum a ipse non cognosceret immo
ex suo merito sed ex appetitu excellencie
putaret se talem et tam utilem quod
omnia illa sibi debita essent ex servicijs
et meritis suis iste videtur superbire
contra illa 2a species superbie. Et quia
omnia bona nostra habemus adeo ex gratia
dicit apostolus prime Cor. 4°: Quid habes
quod non accepisti? quasi dicat: nichil est boni
quod non accepimus a deo. Super quo dicit glosa:
Contra Augustinus [illegible] posse discerni
ab ista perditionis massa nisi qui
hoc bonum habet quod credat quod quicquid boni
habet gratia salvatoris accepit. Item prime
Cor. 12: Deus operatur omnia in omnibus.
Sic superbit homo contra deum qui illa
que sibi desuper gratuite donata sunt putat
se suis meritis recepisse. Sicut enim
superbe homines putant vitam corporis tam
bona et magna ut propterea deus eis
obligetur et quod [illegible] ingratitudinem nisi illa
bona haberent si non illi contra deum
murmurant cum non habuerit eis quod desiderant
allegantes quod sibi tam diligenter
serviant tanquam propter servicia et merita huiusmodi
bona fuerint eis debita. Tercia species est
cum iactat se quis de bono quod non
habet excellencie. Cum enim est homo in
se aliquod bonum quam non habere ...
bonum et maius tanto est excellencius et
tanto a tali excellencia habens prohibet
consequi. Cum igitur quis ex appetitu
proprie excellencie mendaciter dat habuisse
sibi aliquod bonum quod non habet aut maius
bonum quam habeat tunc est 3a species

superbie 23 Moral. Gregorius ut cum quis propter
appetitum proprie excellencie estimat se
magis sapientem aut pulchrum etc.
cum non sit talis aut estimat se magis
sapientem aut doctum aut pulchrum
quam sit aut dicit se sapientem aut de-
votum aut nobilem cum non sit talis
aut dicit se magis sapientem devotum
aut potentem quam sit. Et proximo
ut athletis cum tamen habet alios modos quam
publice ostendit et per proprietatem ve-
stium amplioris familie aut propter tunc
meliorem habitum. Item ad idem per-
tinet cum quis negat aliquod vicium
quod in se est propterea quod attribuit sibi
virtutem oppositam vel habuit sibi
bonum innocencie quod tamen non habet propter
quod dicit Augustinus li. de ci. dei. quod excu-
sare se de peccato commisso ad superbiam
pertinet. Et dicit notanter quod ex animo
proprie excellencie mendaciter se iactat
tantum etc. Si enim ex causa alia cum
modo ut evitaret scandala quadam vel excella-
tione placeret habet in mentiendo vel
propter lucrum etc. tunc non reducitur
ad superbiam sed ad aliquid aliud vicium.
Et licet iactancia opponatur veritati
proprie tamen tunc est ex qua propter
[illegible] ponitur hic species superbie etc.
Quarta species superbie 23 Gregorii
est cum quis despectis alijs singulariter
vult videri habere quod habet excellencia
enim est quod quis habeat aliquod bonum quod alij
non habent aut quod plenius id habeat quam
alij. Cum igitur inordinatus amor proprie
excellencie facit quod quis despectis
alijs vult plus videri habere quod habet etc.
tunc est 23 Gregorii quarta species superbie.
Cum quod illud videri plus pertinet ad
inanem gloriam cuius tamen est superbia etc.

Adhuc etiam quartam speciem reducit
speciem reducit cum quis aliquod bonum habet
in se quod alii non habent aut est excellen-
tius possidet quam alii et sibi in hoc com-
placet reputans propter hoc super alios esse
et omnibus excellentior vel cum quis non
habet sed appetit habere aliquod bonum maius
ut videatur super alios esse et aliis ex-
cellentior et propter hoc certat se aliis similem
meliorem esse et vult omnibus preferri nec
vult aliis subesse ubi deberet tunc est prima
quarta species superbie ut si quis habet maiores
scientiam aliis et ei placet et appetit
habere magnam scientiam propter hoc ut per eam
super alios sit et omnibus excellentior tunc
est quarta species superbie aut si recognoscit
se habere eam de munere dei et vult tamen
et complacet in ipsa propter hoc ut per eam
melius noscat quod bonum quam malum et
ut sic sciat se et alios melius di-
rigere in servicio divino et in laude
dei idest tunc non est vicium superbie sed
proprie virtus aut si propter hoc scientiam certat
se non scientibus meliorem esse et illa
species superbie si extollit in sua et illa est
superior in aliis dicit putat aut habet
bona que ignorat ... alter
est melius melior Et sic de etiam de ista
ita intelligendum est de equalibus virtute
... de diviciis de robore corporis de
pulchritudine et de qualibuscumque bonis cor-
poralibus et spiritualibus. Adhuc quartam speciem
reducit quod quis per presumptionem tendit
in aliud quod est super suam dignitatem ut
si quis non esset sufficiens sapiens ad
regendum civitatem et tamen ex amore
proprie excellencie movetur ad petendum
fieri magistratum aut ad illud ten-
deret idest vel si quis non esset suf-
ficiens sciens aut potens ad regendum

tutum avarus et tamen ad talem statum appe-
titum tenderet aut se ingereret Ergo
propter inordinatum amorem proprie excel-
lencie quas vellet aliis preferri in
statu equali vel alio huiusmodi est illa
quarta species superbie etc. Ecce nota
per ut vult Sanctus Thomas 2a 2e q 162
superbia est peccatum suo genere mortale
accidit tamen quod aliqui motus superbie
propter sui imperfectionem sunt solum venialia
peccata ut qui preveniunt temporibus iudicium.
aut sunt preter eius assensum. Unde dicit
Gregorius quod evidentissimum reproborum signum
est superbia. Et dicit Crisostomus super Michil
ita nos a dei clemencia alienos
nos facit et gehenne tradit igni
vel est superbie tyrannis. Hac enim in
nobis existente omnis vita nostra immunda est
et si sobrietatem et si virginitatem
et si ieiunium et orationes et si elemosinam
et si quodcumque aliud perficimus indigna
est apud deum omnibus aliis abhominabilis
Ysidorus de summo bono. Omni vicio deterior su-
perbia est. Sed propter hoc quod assumitur per
sonis et primis assumitur eo quod de spe ...
... et ... ceteris ... quod ...
... sentit. Luxuria vero temporis ideo
notabilius omnibus est quod statim per se
turpis est et tamen dispensante deo ipsa
est superbia minor sed qui detinetur
superbia et non sentit labitur in carnis
luxuriam ut per hanc humiliatus et a con-
fusione resurgat et superbia Ergo quis
... superbie Sed enim medicus
sapiens in remedium ... morbi patitur
... ... in-
... ... peccatum superbie ...
esse ... quod ... reme-
dio ... permittit ... in
alia peccata idest ... quod superbia ex-

duobus solet oriri in homine. Primum est
cum quis solum considerat in se et attendit
ea que in ipso excellentie sunt et per-
fectionis et non considerat ea que in ipso
perfectionis desunt; tunc ex hac con-
sideratione bonorum que in ipso sunt elevatur
mens super illud quod est. Unde dicunt
doctores circa 2m (?) quod lucifer mox
creatus reflectebat se super se considerando
attentissime excellentiam suam et
bona que in eo erant et non considera-
bat quod ex nichilo productus fuit et
quod illa ab alio habuit gratis et liberaliter
sibi donata, et quod ex hoc tanto magis
deo obligaretur ad subiectionem, ad laudem
et gratiarum actionem quanto digniora et excel-
lentiora sibi contulit. Et ideo mox
sors elatio qua superbie cepit appe-
tendo assimilari deo. Si ergo ab ista con-
sideratione sue excellentie et perfectionis
in contrarium sue considerationis apostolus
dicit perfectissimum spiritum et excellen-
tes qui tamen valde perfecte erant in
natura et excellentes in virtute et digni-
tate quanto magis homo considerans dicit
hominem ex consideratione perfectionis. Secundum ex quo
oritur superbia est cum quis in aliis con-
siderat ea solum que imperfectionis in eis
sunt et defectus et non considerat ea
que in aliis perfectionis sunt. Et hoc contra
alios in sua estimatione preponit se ipse
apud se in eorum comparatione grande
despicit. Ex possibilibus causam phariseus
de quo habetur Luce 18 incidit in
superbiam quia considerabat bona que in
ipso erant et non considerabat mala.
Ipsa non consideravit bona aliorum ut
publicanum humiliationem sed tamen consi-
derabat aliorum mala. Et ideo pub-

licanum contempnebat et se aliis corde
preferebat propter quod dicebat Non sum
sicut ceteri etc. Secundo notandum quod sunt quinque
ex quibus quis potest resistere superbie
et temptationi ad eam. Primum est quod
homo consideret magnitudinem et per-
fectionem domini dei contra tumorem voluntatis
et ordinationem quo elevatur. Sic dicitur: Et
super id quod sibi competit. Iuxta id Ysaia (?)
tumet contra deum spiritus tuus. Secundum
quod consideret quod quicquid habet homo sive ex tempore
et interius et quod corpus et anima et omnia bona
que in eo sunt collata sunt sibi mere libe-
raliter a deo. Cui utique tanto magis
se subicere debet et tanto devocius gratiarum
actiones ei tenetur quanto maiora et ex-
cellentiora bona sibi contulit. Illud
humiliabit hominem. Ymmo facit cum timore
timere penam divinam ex negligentiis suis
quod non tam digne in deum fuerit sicut
requirit donum tam magna bene-
ficia sibi a deo collata. Tertium
est quod homo consideret perfectiones que
in aliis hominibus sunt et quibus alii eum
excedunt ut sunt virtutes, unitates (?)
sanctitatis et aliarum perfectionum et agnoscet
quam parva sua sunt in comparatione ad ipsos
qui in eis sunt et fuerunt. Et sic agnoscet
imperfectionem suam et humiliabitur. Ymmo re-
prehendet negligentias suas. Quartum
est quod homo consideret imperfectionem illorum
bonorum ex quibus se extollit que caduca
sunt et labilia et cito transeunt ut si
est pulcher aut sanus potest in nocte
infirmari ymmo mori. Si est dives aut
potens potest sibi totum auferri per for-
tunam adversam per vim alicuius tyranni
aut per ignem etc. Propter quod dicit Ysaia 40
Omnis caro fenum et omnis gloria eius

qui flos agri. Si putet se homo vir
tuosum aut sanctum cogitacione que sepe
vicium est, est quod virtus estimatur et
error quod sapiencia habetur. Unde ysa. 5°. Sic
penitus inservare voluerit iusticie tue.
et Greg. 9° moral. Sepe iusticia nostra
examine divine iusticie deducta iniusta
est et sordet in conspectu districti iudicis
que radiis fulget coram nobis. Contra
est ut hoc consideret mala sua et
ipsa opera que utique magis sunt. et cer
tius quam utique alterius mala cognoscit
cor suum nouit

Si plus videt exteriora opera que bona
sunt de se mala et 1a consideratio valde
humiliat hominem et omnes quos videbit se
alteri preponere. Si autem suum recordat
si peccata sua consideret quam op
tavit cogitavit aut fecit qui etiam
facta putet quod tardus est ad bona
et quam promptus ad mala quam instabilis
et quam se bonum habet oppositum a quo fa
cilius facillime, propter quam lenis reum

De inani gloria.

Nunc videndum quod superbia
non est inanis gloria nec
est appetitus eius sed superbia
est causa appetitus inanis glorie.
Unde superbia facit appetere in ordinate
propriam excellenciam ut predictum est et
ex hoc faciliter movetur homo ad ap
petendum manifestacionem eius excellencie
et illa est appetitus inanis glorie ut
postea dicendo. Loquitur tamen superbia
et de appetitu inanis glorie cum in
ter superbia et inani gloria tanquam de
proxima sobole superbie agendum. ||| Pro

Quid sit nomen glorie inanis acceptum

quo notandum primo quod per nomen glorie communiter
acceptum ut communiter accipi debet, scilicet
quod alicuius bona deveniat in noticiam
vel alicuius vel aliorum et approbacionem eorum.
Et sic aliquis appetere gloriam est ipsum
appetere ut bonum suum vel aliquod
veniat in noticiam et approbacionem alterius
vel aliorum. Et aliquis querere gloriam per
exteriora facta sua, scilicet quod quis opera
sua agit coram aliis aut refert ea
ipso ore aut quomodo manifestare per
laudem alienam aut quomodo honorari
ab aliis qui tunc videntes eum honorari
a. ora. bonos indicant vel estimant. Et
ista pertinent ad filias inanis glorie de
quibus postea dicetur. Et istud scilicet appetere
gloriam non est semper malum potest enim hoc
ad laudem dei et proximi utilitatem aliquis
opera sua manifestare facere et coram aliis
operari. ||| Propter quod dicit Aug. 9°. Sic lu
ceat lux vestra coram hominibus ut vide
ant vestra bona opera et glorificent patrem.
Immo aliquis potest opera sua bona aut
alias perfecciones suas manifestare narrando
eadem aliis ore suo in propriis verbis. et hoc
potissime quando hoc exigit evidens et
magna utilitas proximorum. Propter quod dicit
Greg. super illud Job 29°. Oculus fui
ceco. bona nostra aliquando studiose
manifestare oportet ut ipsorum occultacio
sit ipsa custodia et eorum publicacio
sit utilitas aliena. Et sic etiam fecit apostolus
Paulus qui ad utilitatem Corinthiorum
publicavit quam dura tribulaciones sustinuit ut habetur
2a cor. 11° et 12°. ||| Propter quod in eorum con
sumacionem subiunxit. Factus sum insipiens
vos me coegistis i. admonicio insipiens
factus qui se ipsos commendat. Insipientes
aut hoc faciunt ad ostentacionem apostolus
aut ad aliquorum utilitatem scilicet sic addit
vos me coegistis. Ut enim Corinthii
per pseudo apostolos non deciperentur et
quod libet populus credent apostoli vere doc

tunc ipse cogebatur virtutes suas mani-
festare. Dicit ergo quod laudari
opera sua manifeste [illegible] predicta et
hoc est potissime verum de perfectis qui
propter sanctitatem et humilitatem vanam
gloriam contempnere noverunt et possunt facile
infestari. In infirmis vero et rudibus et
imperfectis non est ita tamen [illegible] periculum
inanis glorie. ut 2a Gregorius. bona in-
notescunt quibus sine periculo iam esse possunt
possunt. Dicit ergo [illegible] quod non omnis appe-
titus glorie est malus sed appetitus vane
et inanis glorie semper vicium est etc.
De quo 2o notandum quod gloria potest tripli-
citer inanis et vana dici. Secundum Thomam
2a 2e q. 132. Primo ex parte rei de qua
quis gloriam querit ut cum quis gloriam querit
de eo quod non est aut de eo quod non est
gloria dignum. Secundo [illegible] ut cum quis ap-
petit quod aliis appareat aliqua bona
inesse et [illegible] appetunt tamquam bona et
magna que non sunt [illegible] ut cum appetit
quod alii estiment eum doctum cum non sit
talis aut devotum vel liberalem vel di-
vitem vel pulchrum cum non sit talis
aut ~~[illegible]~~ cum appetit ut aliqui pu-
tent ipsum talem, ut talia opera fecisse
quod tamen non fecit. Tercio [illegible] ut cum quis
querit gloriam de re caduca et fragili. Ut
est pulchritudo corporis divicie fortitudo
[illegible] huiusmodi. Tunc enim est fatue
vanum quod homo huiusmodi res caducas
fragiles et modicas et que inter
magna non [illegible] ponunt tam magnas
reputat quod [illegible] gloriam querit et vult
quod alii talia modo noscant et tamquam
bona et magna reputant et appetat.
Velut cum quis gloriam querit de rebus
inutilibus aut nocivis ut de superfluis
sumptibus in conviviis vestibus in
edificiis in superflua facta. vel etiam
de peccatis et de rebus magis ~~[illegible]~~ ignobilibus
quam gloriosis ut cum quis proximum alios op-
primit et vult ut alii hoc modo noscant
et tamquam bonum reputent et appetit sic tamquam
quandam sanctitatem et utilitatem ut cum
quis proximos ledit et vult ab aliis sciri
et approbari [illegible]. Tercio modo gloria
est inanis et vana ex parte eius a quo quis
gloriam querit. Primo cum quis appetit bona
sua notari vel apparentia sua manifesta hominibus
ut [illegible] quorum tamen hominum iudicium
est fallax et incertum ut hominibus simplicibus
et imprudentibus ac [illegible] qui actus hominum
propter solum exteriorem considerant et nulla
[illegible] non bona aut modicum bona ~~[illegible]~~
estimant magna et excellencia. Immo
frequenter de rebus modicum aut nichil
iudicare sciunt ut si quis appeteret
doctum apparere apud ydeotas et rudes
qui de huiusmodi iudicare non sciunt. Secundo
cum solum noscunt [illegible] aut
divicias potencias pulchritudinem etc.
que modica immo minima bona sunt et
illa ipsi tamen maxima estimant et istos
qui talia habent estimant gloriosos et
reverentur et honorant. Vera autem bona
et virtutes etc. ipsi non noscunt aut mo-
dicum reputant. Immo contemptores huiusmodi
ipsi solum parvipendunt aut contempnunt
a quo inane et vanum est tales huiusmodi
bonorum ab eis querere. Tertio gloria fit
inanis et vana ex parte ipsius qui gloriam
querit ut qui gloriam suam non refert in
debitum finem puta in dei honorem
aut proximi salutem. Tunc enim bonum de
quo quis recte gloriam querit [illegible] ab eo
datum et vano est homo hoc [illegible]
est quasi quoddam bonum divinum

1° gloria est inanis

2° gloria est inanis

3° gloria est inanis

et deo de illo principaliter detur honor laus
et gloria. Et ideo cum homo appetit ut bonum
suum aliis fiat manifestum debet hoc ap-
petere ad istum finem ut deus exinde lau-
detur qui est bonorum largitor eius. Apostolus
dicit 2a Cor. 10. Qui gloriatur in domino
glorietur id est de bonis operibus
suis querat sibi gloriam sed deo. Tale est
bonum dat homini adeo ut opus aliis
[illegible] et ideo appetere gloriam de
[illegible] peccatum parat sibi via [illegible]
[illegible] aliis. Et ita apostolus gloriatur
ut dictum fuit supra. Cum ergo homo appetit
gloriam et in illa sistit aut in se ipsum solum
refert in sui laude [illegible] non
mediatorem et non [illegible] aut in
dei honorem et ad gloriam finaliter tunc
gloria est inanis et vana. Et talis
appetitus inanis et vane glorie vicium
et peccatum. Cuius [illegible] filii hominum usque
quo gravi corde ut quid diligitis
vanitatem et queritis mendacium. Quinto

5m notandum

notandum quod appetitus inanis glorie est [illegible]
peccatum mortale et aliquando solum veniale. Omne
enim peccatum quod fit contra caritatem est mor-
tale et solum tale. Non aliqua inanis
gloria est contra caritatem et aliqua non.

1.

Et licet ut dicit Thomas 2a 2e. Ubi super
peccatum inanis glorie opponitur [illegible] con-
trarium [illegible] non [illegible] aliud
peccatum non repugnet caritati seu dilectioni
proximi quod quis appetit ea bona mani-festa
fieri aliis ut ea appetant et hoc opponitur
[illegible] quia [illegible] in aliquo laude
et commendacione [illegible] non est contra caritatem
[illegible] aliquo modo in nocumentum eius
[illegible] sibi [illegible] peccatum [illegible]
quod ordinat in inanis gloria [illegible] peccatum
mortale tamquam in fine ut cum quis vult
videri doctus aut [illegible] ut alii sibi
credant ut sic eos in errorem inducat
in fide vel cum quis laudet se de fidelitate
vel facit simulata opera bona coram aliis
ut cum eum estimant probum et fidelem
possit eos decipere in rebus suis
per furtum vel alia fraude vel cum aliquis
vult videri dives nobilis et pulcher hoc
ut mulierem aliquam possit allicere in sui
amorem et in consensum ~~fornicacionis~~ in fornicacionem
aut adulterium tunc quia id est contra
caritatem proximi quia in magnum nocumentum
foret peccatum inanis glorie opponitur [illegible] con-
trarium [illegible] aliquis peccat
non [illegible] caritatem [illegible] ut dicit
Thomas 2a 2e. [illegible] ut sit contra
caritatem [illegible] dilectionem dei explicite.
Primo tunc [illegible] de qua quis gloriatur

primo

ut cum quis gloriatur de aliquo falso quod
est contrarium divine reverencie. [illegible]
Ezech. 28. Elevatum est cor tuum
et dixisti deus ego sum. [illegible]
elevaret superbia reputaret se deum
esset magnum peccatum superbie et ultra
hoc se deum diceret et vellet ab aliis
[illegible] gloriam de [illegible]
[illegible] divina reverencia divina quod [illegible]
homini attribuat divinitas aut [illegible]
[illegible] Et ideo est peccatum inanis glorie
[illegible] mortale quod contra dei dilectionem.
Secundo modo [illegible] si homo gloriatur de [illegible]
potencia aut [illegible] aut [illegible]
aut dicat [illegible]. Item
dicit apostolus 1a Cor. 4. Quid habes
quod non accepisti si autem accepisti quid
gloriaris tamquam non acceperis. Omne enim
bonum a deo accepimus et me de gratia ut
supra dictum fuit. Et [illegible] ergo de aliquo
gloriatur tamquam [illegible] habito et non tamquam
accepto a deo [illegible] gloriatur
de se sed quod aliquis [illegible] non
accepit a deo et hoc est contra divina
reverenciam et sic contra dilectionem dei est

peccatum mortale ex immordinato amore
sue excellencie apud se estimat aliquid
se habere a se ipso aut a deo sed ex merito suo
ad deo sic est peccatum mortale cum appetit
quod alij habent deo odiente. Et ad illum
primum modum pertinet Prov. 25. c. Cum quod
bonum temporale de quo gloriatur preferat deo
et ut id dicit prohibet Jer. 9. Non
glorietur sapiens in sapientia sua nec ut
fortis in fortitudine sua neque dives in divicijs
suis sed in hoc glorietur qui gloriatur scire
et nosse me. Secundo modo appetitus
vane glorie contrariatur dilectioni dei et hoc
contingit cum aliqua gloria queritur ut contra
testimonium et approbacionem dei preferatur testi-
monio et approbacioni dei sicut tamen contra
de principibus sacerdotum dicit Joh. 12. Di-
lexerunt plus gloriam hominum quam gloriam
dei ita ut ibidem habetur multi ex principibus
et legisperitis et sacerdotibus crediderunt
in eum et sed propter phariseos non confitebantur
ne de synagoga ejicerentur. Iam enim con-
spiraverant iudei ut si quis eum confiteretur
esse messiam extra synagogam
erat apud eos valde ignominiosum.
Isti igitur plus refugerunt istam ignominiam
et plus dilexerunt gloriam hominum i. plus
voluerunt honorari et tamquam boni re-
putari et approbari ab hominibus quam gloriam
dei i. quam appetierunt a deo approbari
e contrario eo. Tercio modo
appetitus vane glorie repugnat dilectioni
dei et hoc contingit in hijs gloriam querit qui
[illegible] sua refert ad gloriam tamquam
ad ultimum finem ita quod gloriam appetit
propter se ipsum illo modo referendo eam
utilitate preeminencie dei honorem
finaliter et qui ex parte tua creditur ulti-
mate ad gloriam tamquam ad optimum sibi
ut quod sciunt dicit etiam est ut alij

alij sciant et cum gloriarentur et qui tantum
diligit eam et appetit quod eciam propter ipsam
contra deum non preteriret facere eciam
contra deum sit et propter hoc peccatum mortale est
Sed vera gloria est vana aliquorum
ponendo ita secundum Apostolum et tamen non repugnat
dilectioni aliquorum mortem nunc tractorum
tunc appetitus vane glorie non est peccatum
mortale sed veniale sicut dicit Thomas secunda secunde.

Ex inani gloria videtur aliquis in operacione
supra se elevari. et statim propter se ipsos elevari
iudicio quidam explicabunt in animis glorie
Amen amen dico vobis nisi habundaverit iusticia
vestra plus quam scribarum et phariseorum non
intrabitis in regnum celorum. Ubi notandum
quod iusticia aliquando accipitur stricte prout est
quod est specialis virtus dicta iusticia particularis
et sic iustitia virtutem ad hoc tendit secundum
ut respice virtutes virtuti morali sed
a parte loco accipitur generaliter pro omni vir-
tute aut eciam bono opere. Et iusticia
illo modo accepta scribarum et phariseorum fuit
in supervacuis et diminuta in contrarijs modo
quia fuit in locutione et non in opere. Do-
cuerunt enim bona et operabant mala.
Et de eis dicit dominus Mat. 23. Sedebant
super cathedram moysi et dicunt enim
et non faciunt et quod non sufficit ad salutem
bona dicere nisi et opere impleantur.
Et ideo dominus apostolis et generaliter omnibus
prelatis quibus officio incumbit alios
docere legem dei dixit Nisi habundaverit
iusticia vestra sed ut doceat bona et opere
ea impleat plus quam scribarum et phariseorum
qui dicunt solum et non faciunt non intrabitis.

Ludolfus in de vita Christi parte i. c. xxxvi. dicit Non dicis sed cum dicis mercede habere apud deum
[illegible] dignum est quod mercede enim amore facere. Sed laus humana quam quesierunt / Et infra. Et
quod elegit quod intendunt honorem mundi et transitorium et amittunt bonum et eternum bonum sed tamen
dico vobis receperunt mercedem suam / Item idem ibidem / vel dicit Crisostomus Non intendunt
[illegible] sed videri. Et quia intencionem hunc prestant ideo dampnosam sequelam quia recipiunt
mercedem suam scilicet laudem transitoriam et tandem recipient penam eternam / Ergo hic habes quod hoc
quod non vana gloria sit peccatum mortale. Ubi ex opere ex vana gloria factum est mortale reputandum quia
pro eo pena infligitur eterna.

regum celorum. De talibus dicit ysidorus
Sermo bonus qui bene docet et male
vivit tamquam es aut tymbalum sonum
facit aliis ipse tamen sibi manet insensibilis
Et eciam qui bene docet et male vivit
videtur ut cereus aliis dum lumen ex-
[illegible] [illegible] in malis
suis se consumit. Et sic non sufficit bona
predicare et opere non implere ita non
sufficit ad salutem bona audire sed
aure cordis et opere intelligere et vitare
cognoscere propter hoc dominus Joh. 8° judeis
dixit Qui ex deo est verba dei audit
et [illegible] [illegible] erat
et [illegible] aure cordis verba eius audiat
et si non apposuerit cor ut ea intelligat
Et [illegible] dixit eis propterea non auditis
quia ex deo non estis [illegible]
ignorancia non excusat dicit glossa
super illud [illegible] non est excusacio tam-
[illegible] ignorancia [illegible] quibus
fuit [illegible] sciendi facultas si affuisset
querendi voluntas [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] si illa non fuit [illegible]
dei non [illegible] nec promisso beatitudinis
eius desiderat [illegible]
[illegible]
[illegible] ea que dei sunt sapiunt [illegible]
sapiunt et qui ea que dei sunt nesciunt
[illegible] nesciunt [illegible] Paulus [illegible]
Et quibus ignorat ignorabitur [illegible]
quod aliqui verum [illegible] quod non optat
tam distincte nostra peccata et de eis [illegible]
[illegible] dixi [illegible] peccata [illegible]
[illegible] non sunt magis attenti [illegible]

et memorie retinendum ea propterea
dixi illa que nunc audistis ut sciretis
quam diligenter [illegible] voluit nos [illegible]
[illegible] ad nostram [illegible] vitare ut sciamus
cavere mala et facere bona ut sciretis
quod ignorancia crassa non excusat a peccato
et ut sic diligenciores essetis in dispen-
dis que de peccatis audistis et audituri
estis [illegible] alibi omnia enim mortalia
opera nos cavere si salvari volumus
[illegible] aliqua [illegible] opera de illo
cavere [illegible] quomodo per hoc
[illegible] nisi ea nostra [illegible]
per [illegible] cavere [illegible] nisi ea
nostra valde [illegible] utile [illegible]
[illegible] nobis [illegible]
[illegible]
ignorancia [illegible]
[illegible]
[illegible] ad salutem
sufficit dei verbum aure cordis audire
quod corde [illegible] intelligere [illegible]
opere [illegible] vita [illegible] regulis
moderari [illegible] Hugo [illegible]
Sunt quos audire dei verba delectat
non quia salutifera sed quia mirabilia
[illegible] multa scire volunt et nichil operari
[illegible] quid aliud facere dicam quam [illegible]
[illegible] fabulas [illegible] Sunt enim
[illegible]
[illegible] auditum [illegible]
non ut [illegible]
[illegible] fugienda [illegible]
Secunda fuit [illegible] philosophorum
[illegible] que fuit in [illegible]
[illegible] operis et non in rectitudine [illegible]
[illegible] omnia enim [illegible] vana gloria
fecerunt propter hoc dominus de eis dicit Mt
23. Omnia enim opera faciunt ut videantur
ab hominibus [illegible] non sufficit ad

vita eterna sed opus ut apostolus dicit primo
Cor 10. Omnia ad gloriam dei facite
Et pro omnibus fidelibus dixit dominus Nisi
habundaverit iusticia vestra sicut ut facias
faciatis opera bona et bona intencione
scilicet ad salutem vestram et proximorum et
principaliter ad dei gloriam plusquam scri-
barum et phariseorum qui solum operantur
bona exterius sed non recta intencione
sed faciunt propter inanem gloriam aut propter
temporale lucrum aut propter voluntatem
non intrabitis in regnum celorum Et hoc
ut dicit beatus Augustinus quia in dona et gra-
ciis est vana gloria in se ipsa magnum
peccatum est et in super valde insidiatur
bonis operibus et sanctis citissime in-
miscet et sic ea mala facit et in-
digna remuneracione in conspectu dei
propter quod Math 6 dicit dominus Attendite
id est diligenter considerate Ne iusticiam vestram
faciatis coram hominibus ut videamini ab
eis gloriam scilicet et laudem humanam pro talibus
quas tendo aliquam mercedem non habebitis
apud patrem vestrum qui in celis est Unde
dicit Greg. in Reg. past. 2 q. parte Nullus
commendamentum sed amen operis quantum cuius-
alias bonum sed sit propter inanem gloriam
est peccatum quia male circumstancionatum
quia ad hoc et in omni opere quantumcunque
alias sit bonum amittit tamen vim
merendi si fit propter inanem gloriam Et
si in inanis gloria solum est venialis
culpa ex genere suo ista sit peccatum et mereat
mortem est tamen sit coram hominibus Ut dicit
glosa super Math. quod cum cetera
vicia locum habent in operibus diaboli inanis
gloria et locum habet in operibus Christi et de
illis quod in mundo dicit de se scilicet
inanem gloriam frequenter cognitam et longe

periculosior aliis quia alii usque ad per-
dicionem propter hominem dampna faciunt Vicio
vero usque ad mortem et pervenit Et Ber-
nardus dicit Multum dat unum hominem
natum ad laborandum qui vocatur
vane glorie Et subdit Si eum curare
possum dicit et notum dat unde homine
supposite ad laborandum qui pira vane glo-
ria quia fidelibus precio regni celestis aut
non principio promissio patrie Et item dicit
qui egrotat hac egritudine ullo modo
in bono pronte facit quod opinione
esse dedita illis agebus vult laudari
e etiam sibi vel coram aliis ponit
illos ut pulchre vivat faciant
non sibi hoc sed aliis adaptans et
conveniens in se ut i amiacion se
aliis coram quo facit propter aliorum
fore acceptacionem Et super illo primo
Thess 2 Deo qui probat corda nostra dicit
glosa Augustinus quas vires nocendi habeat
humane glorie amor non sentit nisi qui
ei bellum indixit quia si cuique facile
est laude non cupere dum negatur difficile
tamen ea non delectari cum offertur.
3 fuit iusticia scribarum et phariseorum
diminuta in hoc quod fuit solum de ope
exteriori Nam solum cavebant sibi a malis
operibus exterioribus et non a malis voli-
cionibus contrariis dei precepto pro-
hibita esse solum mala opera exteriora
quibus unus alteri nocet et non vo-
luntates interiores ~~Item cavebat~~
Et ideo dicit dominus admonet et cau-
tat dicens Nisi iusticia vestra ita
ut cavatis vos non solum ab operibus
exterioribus sed eciam ab interioribus malis
non intrabitis in regnum celorum Et quod
teneat tunc non solum exteriora sed et

interiora opa mala daret nos dns
ponit in ewang° tu dic Audistis qr
dictum est antiquis non occides qui aut
occiderit reus erit iudicio Ego aut
dico vobis quia qui irascitur fratri suo reus
erit iudicio Ubi notand qr tu pplus
ysrl exiuit egiptum et venit ad monte
Synai tunc ipsi data erat lex et postea
tamen iudei tpe xpi mltu erra
bant Et io dns singlos sos suos mo[n]e
in monte aliqua illorum reprehendit ut
corpore verum intellectum daret et errores
eorum excluderet et primum contra illos
fuit Non occides de quo in pnti ewang°
agit Dixit ergo discipulis suis an
tiquis s. patribus vris qr antiquis
qui fuint tpe moysi fuit dictum non occides
qui aut occiderit et postea non
occides qui aut occiderit sine auc
toritate legittime potestatis reus erit
mortis temporali iudicio i. sententie iudicis
malefactori erit ipm [illegible] qr
perpetrasset Consequenter notand qr scribe
et pharisei et alii iudei tpe xpi ipsi
corpe carnali et [illegible] multum
errabant circa dictum mandatum Non occides
putantes ipsum solum prohibitos esse
actus alicuius quibus vivi nocet alteri
in corpore et non esse prohibitos interiores
rancores et inimicicias odia malas
voluntates et desideria nocendi
primo ut patet ex Josepho in antiquitatibus
et iste errorem plapsi erat qui pu
tabant solum exteriora nocumenta esse
peccata et non interiores volitiones no
cendi et qui quicumque homo corde
gereret tamen priori et inimicicias odia
rancores quicumque sibi optaret et
desideraret malum ut velllet nocere
si posset dum non opere exteriori non impleret

non peccaret et i° fuit [illegible] error [illegible] e[illegible]
tamen sententiam sacra scriptura tamen doc solum tamen
tiam [illegible] et aliorum philosophorum
gentilium qui pluribus locis librorum suorum
docet et probant peccatum plus in interiori
volitione quam exteriora operatione primo
exterior opatio non est culpa nisi in
quantum procedit ex interiori mala et libera
volitione qr ex dictis in 2° sententiarum ... habet
sine actu exterior nichil addit bo
nitatis vel malicie super actu interiorem
ista ergo circa hoc mandatum erra
verunt iudei non enim ut ipsi crediderunt
ipse prohibet solum exteriora nocu
ta
! i°. sed mandato prohibent omnes interiores ho
micidii volitiones [illegible] primo volutie
circa illud ewang° dictum est sed dominica
6ta post [illegible] ergo dns ponit Ego autem
dico vobis q. d. Constat vobis ...
intellectum erat solum mandatum de ex
terioribus operibus quibus vivi nocet
alteri in corpore Ego ergo dico vobis
qr non solum sunt prohibita exteriora
nocumenta sed et interiores inimicicie
odia volitiones et desideria nocendi et
omnes inordinati animi motus ex quo solet
deri exteriora nocumenta primo et ipsa ira
qui enim irascitur fratri suo reus erit iu
dicio sed. ubi notand quod sit ira et
primo qd sompne patrum [illegible]
sed dicitur dicit inferius Ego autem
notand qr [illegible] qui irascitur
fratri suo reus erit iudicio et qui dixerit
fratri suo racha reus erit concilio et qui
dixerit fratri suo fatue reus erit ihenne
ignis Dns ostendit primo et [illegible]
ira sed prima et inde solum ut tu
quis irascitur et iram non ostendit
in interiori signo neque exterius effectu
[illegible] vindicte et illa e aliqu

veniale peccatum et aliquando mortale et po-
tissime fit mortale quando appetit iniusta
vindicta. Si autem sit sic solo non consentit . . .
ad illam iram dicit dominus Omnis qui irascitur
fratri suo reus erit iudicio. Secunda ira est cum
quis corde irascitur et etiam certa manifestat
exteriori signo per inordinatam vocem ut
alte clamando et titulando et non tamen
procedit ad effectum vindicte saltem
deliberate. Et illa similiter potest esse veniale
et mortale peccatum. Et quantum ad istam dicit dominus
Omnis qui dixerit fratri suo racha reus erit concilio.
Racha est interiectio irascentis sicut et
quedam vox indignantis per quam manifestatur
interior ira sine illatione deliberata
contumelie. Tercia ira est quando ira in-
terius concipitur et exterius per signa
manifestatur et cum hoc prorumpit ad
effectum. Est autem effectus ire nocumentum
proximo illatum ratione vindicte sed sibi
in malum cedit aut in verecundiam eius in
animum aut nocumentum cum sit plu-
ribus et in spiritu ad hoc dicit dominus Qui
dixerit fratri suo fatue reus erit gehenne
ignis. Prima inter tres predictas penas est
minima. Et hoc innuit dominus per hoc quod propter
eam tenetur minima pena scilicet iudicium in
quo adhuc datur locus defensionis secundum
Augustinum. Secunda est maior quia addit super
primam manifestacionem et hoc dominus innuit per
hoc quod ponit ei teneri concilium in quo
consultant iudices de pena infligenda
et quomodo debet dampnari optime ut supra.
Tercia ira dicitur peior est quam prima
et secunda quia super utramque addit vindictam in-
iustam quia mala est ratione illata scilicet in
malum nocumentum quantum personam aut verecundiam
alterius. Et ideo semper est peccatum mortale
ut patet et dominus innuit per hoc quod ei tenetur

dicit ignem gehenne qui est eterna dampnacio
eterna ut supra. Dicunt aliqui quomodo ista
possunt esse vera scilicet quod pro uno verbo quis
sit reus eterne dampnacionis. Cum sic dixit
deus discipulis stulti et tardi ad cre-
dendum ut supra. Et apostolus insensate Galate
dicit et sic plurimam possimus videre
ira dicendo contumelie ut supra. Item dicit ubi
Iacobus dicit tercio capitulo sic linguam autem
nullus hominum domare potest. Si igitur pro tali lingua
essent homines iniqua ut dominus hoc innuit et
capitulo 12 ubi dicit de omni verbo ocioso red-
dunt omnes homines dampnarent. Respondendum Augustinus
in dictis deum permanet. Secundo Et dicit talis
non timeat scriptam legem videre
et dicentem qui dixerit fratri suo ut supra.
Sed et Iacobus dicit nullus lingwa domare
potest propter quod postea subdit dicens refugiu-
m factus es nobis ira tua iusta nemo
iniuste dampnatur. Quasi si nullus hominum lingwa
domare potest ad deum confugiendum est cuius
auxilio quod est semper nobis presto eam do-
mare possimus. Et sic voluit Augustinus quod
nullus potest propriis viribus semper domare
linguam sed potest dei auxilio quod semper
presto est nobis cum facimus debitam sollici-
tudinem ut quod in nobis est ut supra. Tercio possumus si
offeres munus tuum ad altare et quod
agit de reconciliacione fratris offensi
ubi per continuacionem textus ad premissa
dicit Remigius Ille medicus celestis
dicit de candelis ad eternam descendens scripsit et
non quoniam contrarium ei illi salutaria
tenuit monimenta et precepta quibus
sanaret doctus in precedentibus non
irascendo non racha non fatue fratri
suo. Et quod homines ad eo peccatis
et infirmos cognovit ad personam in seiglia

ut semper hoc preceptum preceptum seruare
non possit. Ideo si quis transgreditur
compensationem vel aliunde debet consilium
remediandi quod subleuat dicens
Si offers munus tuum ad altare. Ubi
per munus offerendum ad altare intelligitur
omne opus pium deo offerendum siue sit
interius siue exterius ut sunt contemplatio
deuota contribulatio pius affectus ad deum
et ad proximum oratio deprecatio confessio fra-
terna ieiunium elemosina et cetera. Nullum illorum
a deo acceptum nec proficit offerenti
nisi ipse sit in caritate. Caritatem autem
non habet nisi proximo suo iniuste leso satis-
faciat aut satisfacere uelit loco et
tempore ~~oportuno~~ oportuno. Dicit ergo
si offers munus tuum ad altare i. si
quodcumque opus bonum facis vis eciam
ad honorem dei et recordatus fueris
quia frater tuus habet aliquid aduersum te
relinque ibi munus tuum ante altare.
Ubi notandum quod dominus non dicit relinque
ante altare et non dicit reporta ad domum
ad denotandum quod tu hoc habes propositum boni operis
et recordatus fueris quod frater aliquid habet aliquid
aduersum eum non debet totaliter dimittere
propositum bonum immo illud propositum debet
retinere et opus illud ad tempus differre
donec perueniat ad reconciliationem fratris
non statim adeo. Unde glosa nota ait refer-
ens eum recte offert mutari nolis
sed aut relinque sed donec placabilis
offeras. Non enim munus repellit sed
caritate proximi querit sine qua nemo
ad caritatem dei peruenit. Unde Johannes .4.
ca.° Qui non diligit fratrem suum
quem uidet deum quomodo potest diligere quem
non uidet. Nullus enim caritate proximo
placeat qui munus suum deo placere
optat. Et uade prius reconciliari
"tuo" fratri. Sequitur Et hoc potest fieri duobus modis. Nicolaus de
lyra. Uno modo pedibus corporis et hoc debet
fieri si potest bene haberi presentia fratris offensi.
Si autem non potest haberi commode ipsius
presentia tunc sufficit ire ad eum pedibus
mentis cum proposito habendi propositum satis-
faciendi leso loco et tempore competentibus.
Et hoc modo uidetur exposita sententia que tenet
conclusionem absolute et pro satisfactione leso
facienda sibi competit. Et hoc expositum
Augustinus de sermone domini in monte. Cum aliquis
tale oblaturus munus in interiori mente
pergendum est ad reconciliationem cum fratre
dimittendo tale munus spirituale per-
gendum autem est non pedibus corporis sed
motibus animi humili tecum affectu prosternas
fratri ad quem cara cogitatione concurras
in conspectu eius cui munus oblaturus
es. Et si frater presens esset posses
ad eum ire non fraterna simulacione le-
nire atque in gratiam reuocare ueniam
postulando si hoc prius coram deo feceris
pergens ad eum non pigro motu corporis
sed celerimo dilectionis affectu atque
inde ueniens i. intencionem reuocans
ad id quod agere ceperas offeras munus
tuum. Hoc est remedium contra peccatum
ire quod superbi amplecti non ualent
qui fratres suos despiciunt et eos lesos
ad concordie pacem quod bonum reuocare
nolunt. Unde Augustinus de sermone domini in monte. Quod
ut semper ad eos ueniam deprecatur quod unum quod remedium
non acceptat cum ambiciatur spiritu
inflatur humilis autem cordis reconci-
liationem affectans hac medicina
apto curatur. Secundo contra eadem dicta
quod fratrem habere aliquid contra nos contingit
explicatur secundo modo si habeat inuidia
odium contra nos cuius nos

Nic de lyra

ei nullam iniuriam fecimus nec fecimus
contra illum sed alii forte susurrones
ut sepe contingit. Credo si habeat
iram et indignacionem in nos quia in-
iuriam fecimus sed ipso sciente sive
non quod iniuriam fecimus. In primo casu
fratris offensi reconciliacionem procurare
est consilii et magne perfectionis in homine
et michi videtur. Et si dicas
michi nocuit non ego illi sed potius
placuit tunc iubet te dominus amiciciam
facere cum offenso. Secundo pervenire offen-
dente ut dicit glosa [illegible] Vera
quod offensus est et alia que [illegible]
movens. Et nota quod in illo casu non
demum lesi veniam petere quod peccavimus
sed demum nos excusare et sic ostendere
quod in eo non peccavimus et quod ipse sine causa
irascitur contra nos nisi forte timeatur
verisimiliter quod [illegible] nostra humiliacio efficia-
ciorem et deteriorem fratris quod forte
ex hoc superbiret et audacior fieret
ad nocendum. Et tunc tamquam huius re-
conciliacio acceptare aliquas personas
intermedias offendentem fratrem cum
tua obiurgacione inducendo ad pacem
nos rogamus. Unde Augustinus in sermone
de [illegible] inmote. Tunc ~~frater~~ frater habet
adversus nos cum nos cum in aliquo le-
simus nos autem adversus eum quando
si ipse nos lesit. Ubi non est opus pergere
ad reconciliacionem. Non enim veniam po-
stulare tamen ab eo qui fecit tibi in-
iuriam sed tamen dimittere sicut tibi a domino di-
mitti cupis quod ipse commiseris. Et in
quodam sermone de concordia fratrum
qui incipit dicens isti dicit. Sic Augustinus.
Si dicas aliquis ille me lesit et in
me peccavit et non vult veniam po-

stulare quod sum facturus. Respondet Augustinus
noli mentiri noli dicas deum in veniam
quod te nosti non peccasse in fratrem tuum sicut
tu qui in te peccavit nunc non tu in illum
noli venire ad fratrem tuum qui in te pec-
cavit et ultro ab eo petere veniam. Sunt
enim inter ~~illos~~ nos et alii pacifici
qui illum obiurgent ut a te prius veniam
petat. Tu autem paratus esto ignoscere
et prius ex corde dimittere paratus. Si
paratus es dimittere iam dimisisti.
Habes adhuc quod facias. Ora pro illo
ut petat a te veniam quia scis ei
nocere si non petat. Dic domino in oracione
tua domine scis me non peccasse in illum
fratrem meum sed potius illum peccasse in me et obesse illi quod pec- cavit in me.
Si veniam non petat nunc ego bono
animo precor ut ei ignoscas. Hec concludit
Augustinus. Si in aliquo peccavimus vero toto corde veniam
postulamus si aliquis in nos peccavit
veniam dare parati simus et per invicem
nostris orenus [illegible] Augustinus. Si vero
secundo modo quis habuit aliquid adversum
nos tunc est deprecari et corde debito
ipsum ut ei reconciliemur. Si nolumus
quod opera nostra bona sint nobis meritoria
et deo accepta tunc oportet quod obmissis
omnibus aliis actibus nostris ei satisfaciamus
de offensa actu et voluntate et eius reconcilia-
cionem secundo modo prius debemus. Unde Cristus
hic loquens in persona dei dicit vade prius
reconciliari fratri tuo ego libenter con-
tempnor libenter honorem meum patior
dampnum et libenter expecto donec suos
tamen modo nos in amiciciam redeatis. Vade
ergo ut scias quod plus diligo concordiam
fidelium quam munera que homines ultimum faciunt
deo libera. Causa autem in omnibus dei gloriam
operatur. Et item dicit Ecce a discordantibus
accipere non vult sacrificium hinc ergo per-

firsche

regalia

munera

cōcordia

pendite q̄r ſi malū diſcordie q̄ɀ
ſpe hoc illud abicit̄ ꝑ q̄s culpa re
laxat̄. Et ſubdit quando hoies ſrēs
aliq̄ diſſenſionē h̄uerit minime cor
nō ſuſcipit orō nō exaudit̄ nec
deꝰ vult eſſe auctor ſrēm q̄ diu me
ſe ſunt inimici. Et qualr dic̄ qualis
aut̄ poſſit offenſio tal' debet ſequi
recōciliacō. ſi cogitatu offendiſti
cogitatu recōciliare ſi operib' offen
diſti operib' recōciliare. Omē pc̄m q̄mo
ǵmittit̄ eodē nō diſſo ɀ pmagit.
ſiƺ Si aut̄ ꝯ nō ſi tunc h̄uit aliq̄
aduerſus nos tuc q̄ p iniuria vl' bon̄ aut̄
ſtatu aufferet̄ ꝓprio q̄ ſuū eſt h̄onor
tū q̄ aliq̄ aliud bonū ig̃ʳ h̄omo tenet̄
ei ſatiſſaciēdo h̄ reſtitue. Iuxta illud ad
Ro 13 · Reddite ōmib' debita. Et Aug'
in epla ad macedoniū. Si res aliena
ꝓpt' quā pc̄m ē cū reddi poƺ nō reddit̄
nō agit̄ pnīa ſƺ fingit̄. Si aut̄ ve
raciẽ agit̄ nō dimittit̄ pc̄m niſi re
ſtituat̄ ablatū. Dicit aliq̄s q̄ ſacia
ſi pc̄o ꝓx̄i et nō vult dimitte offen
ſam. Reſp. Aug' i quod' ſmoe dicens
Si dixiſti ex corde tuo ſrī offenſo
vera h̄umilitate ɀ caritate nō ſicta dimitte
m̄ ɀ ille nō voluit tibi dimitte noli
ee ſollicitus ſui eſt' ambo h̄ſt dnm
q̄ ſi tuo dico cū rogaſti noluit te
dimitte. me' ſpella dnm ambos et
q̄ tibi dimiſit dns ſi pt' exigat ſauli
ſiƺ Et dubiū an ſupior tenet̄ tunc
illis ꝓpoſiti ſubditos q̄ iniuſte aut̄ in
debite leſit veniam petē. Reſpondet
Aug' in ſuprī ſmoe dns ſuꝰ ſp̄nt' qui
les prodiont ſrāt huius aqbus ſi pet'

ſi v̄bis of
fendiſti v̄
bis recōcili
are

tu

tamq̄ veniam ex tollit̄ ſupbia. Et
ſubdit diceꝑ ei. ut videat q̄ ſi dns
h̄omo ſcat a ſuū ſuū iniuſte lit
igando iniuſte ledendo ic̄. Debiat
ille illi ignoſce ſƺ dā m̄ veniam nō
q̄ nō dƺ face ſƺ ne ille incipiat ſup
bire. Quid ḡo ſaciet dns cū odos
dixi penitet cū ɀ ſi nō ſit dicē ſuis
ſuo quia nō opƺ dā m̄ veniam blande
ſi illū alloquat̄ blanda em̄ appella
cio venie eſt poſtulacō. Et i regula
Cum necē diſciplie dura v̄ba dicē
compellit ſi et vos ipi mō exceſſiſſe
ſentitis nō a vob' exigit̄ ut a ſubditis
veniam poſtuletis nē apud eos q̄s
oportet eē ſubditos dū nimiū
ſuat̄ h̄umilitas regendi frangat̄ auctori
tas. Ex quib' pƺ q̄mo ſupior recon
ciliari ſibi dƺ ſubditos ɀ q̄mo nō oportet.

Quīt ad ꝑpēta
vanā glīa e nō dƺ
ſ filiab' ei' q̄ ſūt ꝑ'ut
bon Greg' 31 mor'. Et ſūt iactātia
inobedia ypocria cōtenco pertinacia
diſcordia novitatū p̄ſumpco. Ita dƺ
· A · Th · q vicia q dēꝑ nata ſūt
ordinari ad ſinē aliquē ꝑ̄ti capit'
dm̄ filie. Et aut ſinis ſupbie e
ꝓpa excellētia quā itendit ſupb'
ſit ſinis appetitꝰ glīe e̾ oīs eſt
maniſeſtacō ꝓprie excellēcie. Illa em̄
itendit vana glīa. Ꝓpt' hoc aut̄ ma
niſeſtacōm ſūt quib' itēdit duꝰ vno mo
directe aliquo mō ɀ directe. Directe
ꝯpli. ꝑmo mō ſubli ɀ ita e iactātia
et ſi talia ſūt cōnīa quidā admiracōm
ɀ ꝓ̄ſūpco novitatū. Si aut̄ per
ſcta ſue ɀ ypocriſis. Inter iſtas p̄mo
dicā de iactātia ic̄. Pmo vnde q̄
ſit · S · Th · 2ª 2ᵉ q 112 · Iactantia

propter importat quod homo se ultra eius extollit
tunc autem propter importat quod homo se ultra
extollit quando de se aliquid super se dicit quod
contingit dupliciter. Primo modo cum homo loquitur
aliquid de se modo quodam super id quod in
se est seu super id quod de eo homines existimant
ut notavit apostolus respiciens 2 ad
Corinthios 12 dicit Ne quis me existimet
supra id quod videt in me aut audit aliquid
ex me. Secundo modo aliquis per verba se extollit
cum loquitur de se supra id quod est in se contra
rei veritatem et utroque modo potest dici iac-
tantia. Est tamen notandum quod utrumque est.
Ubi super iactantia potest considerari dupliciter
Uno modo secundum se et sic est quoddam peccatum
mortale ut quando est contra caritatem sicut quando
quis de se dicit aut iactando profert aliquid
quod est contra gloriam dei sicut exprimitur in persona regis
Tyri dicitur Ezechielis 28 Elevatum est cor
tuum et dixisti deus ego sum. Alio modo quando est
contra caritatem proximi ut cum quis se ipsum
iactando prorumpit in contumelias aliorum
sicut habetur Luce 18 de phariseo Non
sum sicut ceteri hominum raptores iniusti
adulteri velut etiam hic publicanus etc.
Cum quandoque etiam est peccatum veniale puta si aliquis
de se talia iactat que neque sunt contra
deum neque contra proximum etc. Et alio modo potest
considerari iactancia secundum suam causam scilicet superbiam
vel appetitum lucri aut glorie in-
anis et sic si procedit ex superbia aut
inani gloria est peccatum mortale erit et ipsa
mortalis alias erit solum veniale etc.
Cum autem iactantia erit propter appetitum
lucri propter quod aliud intendit decipere et defraudare
tunc erit contra caritatem proximi et peccatum
mortale. Cum autem erit lucro propter quod
alium non decipere intendit tunc manet

veniale peccatum etc. Nunc 2o est videndum
de ypocrisi. pro quo notandum quod capitur ypocrisis
generaliter tunc est idem quod simulacio et est
mendacium consistens in signis exteriorum
factorum. ut cum quis ~~[illegible]~~ per aliqua exte-
riora signa verborum aut factorum aliquid
de se fingit quod in eo non est aut meliu[s]
aut excellencius quam in eo veritas ex-
istat. Et illo modo magnus apparatus vestium
est simulacio aut ypocrisis litterarum aut sapi-
encie magna status et superbiorum in quibus sunt et
hii? est simulacio divitiarum et potencie
aut ypocrisis est mendacium et est peccatum Et
est aliquando mortale sicut contra caritatem.
aliquando veniale sicut alia mendacia. Alio mo-
do ypocrisis stricte et proprie accepta est simulacio
sanctitatis et iusticie qua quis non habet. Et sic
ypocrita est qui exteriora signa sancti-
tatis aut cuiusque virtutis qua non habet
simulat cum intencione ut alii credant
eum eam habere. Et tunc ypocrisis est proprie
peccatum sicut et omne mendacium est peccatum.
Ipsa enim ypocrisis est mendacium in facto et
est aliquando mortale aliquando veniale attendendo
ad finem quem ipse fingens intendit
Cum namque illius finis est contra caritatem
peccatum est mortale sicut cum quis simulat sanctitatem
ut falsam doctrinam disseminet in qua
sibi non tam cito credetur nisi sanctus et
iustus appareret quales fuerunt quidam heretici
propter quod dicit dominus Mathei 7o. Attendite
a falsis prophetis qui veniunt ad vos in
vestimentis ovium intrinsecus autem sunt lupi
rapaces. Vel cum quis simulat sanctitatem ut in-
dignus adipiscatur ecclesiasticam dignitatem
vel ut adipiscatur alia temporalia cum
dampno aliorum. Vel simulat sanctitatem ut
familiarior fiat alicui mulieri ut
eam per hoc decipiat et in suum consensu[m]

alliciat et tercio quia similibus que sunt contrarietate dei et proximi Secundo autem similis
trarietate dei et proximi Et ideo autem simis
a tento quod non repugnat caritati tunc ma
net veniale ut cum quis solum vult de-
lectare se fingendo De quo dicit
philosophus in quarto ethicorum quod magis videtur vanus
quam malus vel sic fingere aliquid vocem ipsam
eadem et cum racio de fiscione et
mendacio Et ita sic dictum est de duabus
filiabus superbie vane glorie directe
tendit ad manifestacionem proprie excel-
lencie Alie non tendit quis ad mani-
festacionem proprie excellencie indirecte
scilicet ostendendo se non esse alio inferiorem
Et hoc quadrupliciter primo non est ad
intellectum et sic est pertinacia per qua
homo nimis innititur sue sentencie nolens
credere sentencie meliori Secundo quantum ad volun-
tatem et sic est discordia dum non vult
a propria voluntate discedere ut aliis con-
cordet Tercio quantum ad voluntatem et sic
est contencio dum aliquis verbis clamorose
contra aliquem litigat Quarto quantum ad
factum et sic est inobediencia dum quis
non vult exequi superioris preceptum
unde cum ad quid excellencie pertinet
non subiacere preceptis alterius Ergo vanis
gloriosus volens apparere excellens
non vult obedire ubi tenetur etc
De contencione et discordia habes
supra de ira et statim ante
adductum est quod nunc sufficiat etc

Nunc de invidia
Invidia dictum est quod licet
sit Gregorius 31 moralium sit
vicium capitale superbia
ex vani gloria nascitur ut idem ibidem dicit
Vanam cum superbus et inanis gloriosus
appetit supra alios excellens et
magnus apparere cognoscit in aliis

aliquod bonum quod tunc timet quod in hoc
alter ipsum excedat vel sibi equetur
et sic de illo alterius bono tristatur in
quantum hoc minuit gloriam suam et illa excel-
lencia quam habet in comparacione hominum Verbi
gracia quando alius in aliquo bono sibi equatur
aut eum excedit hic magis gloriosus esti-
matur quia non sic super omnes apparet ex-
cellens et magnus Exemplum si quis
si quis desiderat et amat apud populum haberi
et reputari pro meliori predicatore
tunc et videt quod aliquis alter bene
predicat vel audit alium apud populum com-
mendari timet ne alter sibi eque
bono aut se meliori habeatur et sic
dolet et tristatur in animo suo quod sic non magis ex-
cellens habeatur. vel si est aliquis multum
famosus in predicando aut disputando
aut in sciencia etc et ego vane appetitum
sibi equari aut eum excellere in
fama aut reputacione aliorum et si
non possum tunc tristor de fama
sua et de bono suo per quod famatur
Et id est invidia et videtur quod in pluribus est
tristicia de gloria alterius in quantum mi-
nuit gloriam quam quis appetit etc
Et sic quis multum vane glorie ap-
petit habere ab aliis et estimari quod sit
multum pulchra ymmo pulchrior ceteris
si tunc videt aliam pulchriorem vel audit
eam magis commendari de pulchritudine
tunc etc ut prius Et sic intelligatur
de potestate de diviciis de nobilitate
de voce et de cantu et de quocumque
vero vel estimato bono de quo quis
appetit gloriam Nota de invidia
vide supra in primo superbie et de caritate
12 scilicet invidia multum sunt filie
scilicet multa sunt preter alia que exim

invidia nascitur. Sic filia quinque quas filias enumerat beatus Gregorius 31 moralium. Et in presenti solum volo dicere de una scilicet detractione que est una principalis filia invidie. Cum enim homo invidet alterius fame et glorie timens [illegible] tamen minuere, ut sic auferat et tollat, tamen efficitur [illegible]. Et hoc sit primo detractio. Et de illa dicendum est primo. Circa quod notandum quod apud aliquos sic diffinitur: detractio est denigratio aliene fame per verba occulta, et ablatio vel diminutio fame alterius per verba que dicuntur absente vel ignorante eo contra quem dicuntur. Et sic quis detrahit alteri cum per verba que profert alio absente vel ignorante facit contra ipso [illegible] qui audiunt mala opera [illegible] de quo loquitur. Et sic detractio dupliciter secundum S. Thomam 2a 2e q. 73. Primo modo directe, et sic quadrupliciter. Primo modo cum quis alteri per verba sua falsum crimen imponit. 2o cum peccatum alterius verbis suis adauget, ut cum verum peccatum de eo narrat sed illud verbis suis aggravat et maius facit quam in veritate fuit. 3o cum occultum revelat, ita quod peccatum alterius verum et tamen occultum manifestat non servato ordine caritatis et fraterne correctionis quem dominus constituit Matth. 18o. 4o cum illud quod est bonum dicit mala intentione factum, ut cum quis ieiunat, orat, elemosinam dat aut quicquid facit quod fit de genere bonorum et alter non potens opera ipsa accusare accusat intentionem que in corde est et quam forte non vere habet ad hoc signa sufficientia. Secundo modo quis detrahit alteri indirecte,

scilicet negando bonum alterius, ut si alii de aliquo narrarent aliqua bona, ut quod sit doctus, quod sit virgo, quod nobilis etc. Et ego illis contradicerem dicendo ipse non est talis, vel si aliqui amici de quibusdam bonis et prosperitatibus proximi gauderent et ego que vere sibi insunt negarem. Secundo modo indirecte ut bonum alterius malitiose reticendo, sicut si inter aliquos fieret sermo me presente de bonis que vere sunt in proximo meo vel amici gauderent de illis et malitiose vel odio vel invidia quia non gaudeo sibi de tali fama reticerem et dicere nollem bona que de eo scirem etc. // 2o notandum quod peccatum vere sit maioris quantitatis [illegible] [illegible]. Cum enim quis aliqua que de alio illa [illegible] intentione ut proximo auferat vel minuat famam eius [illegible] fama detrahere. Et quicquid detractio est peccatum mortale. Unde ad Ro. 1o dicit: detractores deo odibiles. Quod ideo addit ut glossa ibidem dicit ne putetur leve esse propter hoc quod consistit in verbis. Item peccata committuntur [illegible] pensanda penes nocumenta que peccata proximo inferunt. Sed per detractionem maius nocumentum infert proximo quam per furtum aut rapinam eo quod per detractionem aufertur homini fama et per furtum divitie. Fama autem multum preciosior est divitiis. Unde Prov. 22o: Melius est nomen bonum quam divitie multe. Et Eccli. 41: Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri magni et preciosi. Tertia per defensionem

Et. 6. q. 1.
Summa.

de mā pecti qre stans in fama alt. de cur. vand. fractā.

fame homo impedit̄ i mlt̄s bone
agendis i corpalibꝫ et spualibꝫ. Ei
enim debet doce alios no credit̄
doctrine sue ꝓpt maliciā fame. Si
corripit fr̄em ipe no audit eū s
gtepnit eū qua vis tn eū a° orem
ffirmat. Itē ꝓpt ifamia mlta pro-
mocōes sue ad penā. Na mlti
ptimore ifamie apud re? retinēt
eam se i famatos ꝯspiciūt iere
frenati pecant. Itē sepe vno in-
famato mlti gmiter ꝓpter i famat̄
Eu enim alius ēmis ꝯmodicat fa-
ciliter idem ꝯ aliis credit ut po-
tissime aliquis ꝯ vno clico aut re-
ligioso di statu credit. et ad oms
alios ꝯtrahit et oms aliis cleos ec
i dunt ut eos volt. Hugo i epla
ad plebem Vapon. Etia ꝯitu ad
tpalia homo p infamia mlta pa-
titur detrimēta ut notu e qr mo
tractibus pa's se et suos nutre debet
mig sibi credit̄ rel. Dic ꝓpt qd
mltis dra noctra rifarit hom
p infamia qua p furtu aut rapina
|| et insup homes magna et ardua
ꝯmo morte sustinēt et faciūt p
fama sua ꝯsuanda aut recup
anda qr no facerēt p mlt tpalibꝫ
rebus quia plus diligūt fama qr
tpalia. Hugo furtu sit pctm morte
tamen est qr detractio est maius
pctm || Sed qn aliqs dic aliqua
vba p que minuit fama alterius
et no dic i tencōe nocendi alteri
i fama sed dic ꝯ cōmunis ꝯdetractōne
aut ꝯ leuitate aut ꝓpt aliqua
tam si no necciaᵐ tunc manet pctm
morte veiale nisi vm illud de-

tractoriu sit adeo graue qr nobil
fama hominis ledit ꝓcipue in hiis
q ptinet ad honestate vite et di
ꝯpositoes bona voluntatis. Hoc enim
ꝯ epo gne vbor hēt roz pcti
mortlis ut I. E. Ubi sup. Et est
dudum circa dctm fuit qr si quis
leuiter et ꝯ ꝓpius signis firmiter
credit de ꝓprio pctm morte. ipe in
hoc pcat mortlr. sed aliu de
tali mortli accusac et ꝯplauite
ꝯ sine nccia et roli ca peiᵘs e et
i maiᵍ nocumētu hois et no solu
cont caritate s et cont iusticie
equitate igr asserere e pctm morte.
Et tenet homo ad restitucōe fame
sic ad restitucoz cuiuslibꝫ alterius rei
subtracte et ablate modo quo dcm
fuit in qᵒ. Et si quis detractio
sit ~~ꝯdicio~~ pctō mo pctm et frequ
tissime sit morte et ultra hoc re-
quirat restitucoes fame qr pauci
fiunt et eu no dimittat potius
nisi restituat ablatu est. ubi de
tracto tam gmis qua ꝯsuetā
holbus qr sup illo ꝯ in 2a. Cu de
tractoribus no ꝯmisceat̄ dr glo.
hoc spealr vico ꝓhibetur Scō tota
humanu ꝯmune Aliis enim qui no aliqn
aliquos scꝫ mores suos et nobili
proximo detrahat ꝓprio suo aut in
tencōne nocendi aut ꝯ leuitate
ai aut ꝯ cā no necciā. Hoc qr di
Jacobi 3° Si quis i vbo no offendit
hic ꝯfectus e vir. In oi enim ira hois
sit ꝯmpti in a detractor aimo
et i tencōe nocendi ira naq
tendit ad vindictā et vindicta
detractionis valde ꝯmpta est
irato cu eos homo alteri odio

Vn ꝯ lo loqᵘit de cor-
rupc fractura dicit
Crucis pudor e seme-
sit se nec si semel
pudore et verecūdia
amiserit ꝯmanebit
in pctō.

Ite ꝯ pctō comis
publico aliis ꝯuocā
tur ad peccandum.

Itē scire debet in casu
ꝯmpti pudoris c decepto

sed aut cui invidet cito ei detra/
hit ut eius famam minuat. Videmus
insuper quod ubicumque homines convenire
solent ad loquendum de absentibus tra=
hunt et aliena facta sibi faciunt
detractoriam materiam et ex propriis
in hiis rebus que pertinent ad honestatem
vite quia tam grave est peccatum ut fuit
predictum et sic detractores querunt
sibi in hoc valde periculosum et maxime
fugiendum consilium sapientis ut
est prius allegatum fuit Proverbiorum 24 Cum
detractoribus ne commiscearis. Et in
psalmo Detrahentem secreto proximo
suo hunc persequebar. Si autem aliquis
non intendens nocere proximo dicit aliqua
verba per que alicuius fama minuitur et
dicit ipsa propter aliquod bonum vel necessarium et
debitis circumstantiis observatis tunc non est
peccatum immo est aliquando meritorium taliter
proximum vel in doctrina [illegible]. Si autem fit
cum aliquibus circumstantiis [illegible] dicta
[illegible] agere de fama [illegible].

Nota secundo quod non solum peccant qui
detrahunt sed etiam alii plures. Et primo
ille qui alium ad detrahendum inducit
vel etiam ille qui detractorem audit et
cui detractio placet propter odium
eius cui detrahit vel propter aliquam aliam
maliciam in utroque illorum peccat et non
minus quam detrahens quia uterque peccat peccato
[illegible] ad [illegible] primo dictum. Digni
sunt morte non solum qui peccata faciunt
sed etiam qui facientibus peccata consenciunt
non utique sed inducens et complacens
consentit detractori. Item uterque facit
contra caritatem fraternam. Quia inducens
est causa peccati ipsius detractoris et causa di
minucionis fame proximi que est quasi

dampnificacio eius. Sed complacens de
tractori gaudet de peccato detractoris
et diminucione fame eius cui de
trahit et sic gaudens de utriusque
dampno quod est contra caritatem fraternam
que facit tristari de malo proximi.
Si autem uterque illorum non peccat
minus quam detrahens immo aliquando magis
patet per beatum Thomam ubi supra et allegat
Bernardum dicentem detrahere aut de
trahentem audire quid horum dampnabilius
sit non facile dixerim. Si vero quis
audiat et non placeat sibi detractio
non tamen repellit detrahentem nec
ei resistit et hoc propter aliquem humanum
timorem aut propter negligentiam vel vere
cundiam tunc adhuc peccat qui cum tenetur
quis tenetur [illegible] conservare alterius
[illegible] personam ut [illegible] Deut.
22. [illegible] tunc tenetur non pati de
tractionem fame proximi sui et non in culpa
est [illegible] si non resistat cum resistere
posset propter quod dicitur Ecclesiastici 28 Caveto
linguam aut aures habeas punctas
aut alios audias detrahentes. Et de
beatus Thomas quod ille non resistens op
eratur iam dictis placens quod venialiter
peccat. Nisi tamen esset sic peccatum mortale
ut [illegible] alicui est possessio tenebit
detrahentem corrige ut forte superior
respectu inferioris vel cum ex parte de
tractione [illegible] est sequi magnum
periculum nisi prohibeatur vel propter radicem
sed timorem humanum qui potest esse peccatum
mortale. Dicit quod doctor Gregorius resistere
ei detrahenti cum dicitur [illegible]
Nolo cum dicas verba dicatis volo mo
et quando aliquis verba dicatis dicat.
Nota quod si detractorem scis falsum de alio

dicere tuo possum ei sic resistere
quod cum superba angustia de se placere. Si autem
talis cum verum dicit de alio tuo, debeo
eum de falsitate arguere sed debeo verbis
corripere et redarguere de hoc quod peccat
sic dicendo vel saltem debeo ei
ostendere quod mihi displiceat detractio
Et hoc debeo ostendere primus per tristitiam
faciei. qui enim detractori hilarem
ostendit faciem facit eum putare quod
placeat detractio sua et sic audacior
fit ad detrahendum. Cui autem
tristem sibi exhibet faciem facit eum
citius obmutescere. propter quod dicitur Proverbiorum
24 Ventus aquilo dissipat nubes
et facies tristis linguam detrahentem
etc. Ultima pars [illegible] est de quo in
publicatione aliquorum peccatorum fraterna
[illegible] et ordo fraterne correctionis quod
[illegible] consistit dicendo Matthaei
18. Si peccaverit in te frater tuus etc.
alias enim esset peccatum et detractio. Et ideo
ut [illegible] intelligamus de
fraterna correctione. Ubi notandum quod
duplex est correctio quedam prelativa quam
non solum intendit emendationem fratris
sed etiam intendit bonum communis
Et non fit solum per simplicem admonitionem
sed etiam quandoque per penas et flagella
ut ipse frater et alii timeant per huiusmodi
penas et a peccato desistant et talis
correctio pertinet solum ad prelatos
et iudices et alios superiores
[illegible] Et ideo huiusmodi prelativa
correctione nunquam debet inferior aut
licite corrigere potest suum superiorem quia
non competit inferiori suo superiori infligere
aliquam penam. Alia est correctio fraterna
et simpliciter admonitio fratris de emenda
tione delictorum [illegible] correctio ordi

natur [illegible] et tendit ad emendationem fratris delin
quentis et remotionem ab eo mali culpe
Et ideo est actus caritatis cum enim aliquis
verus diligit suum sic ei bonum vo
lumus et procuramus sic eius malum
nolumus Et ab eo expresse removemus
peccatum autem est homini maius malum quam
[illegible] ipsius remotio [illegible] correctionem
fraterna magis pertinet ad caritatem
quam remotio [illegible] corporalis nocumenti. Et huiusmodi fraterna cor
rectio pertinet ad quemlibet caritatem
habentem sibi sive sit prelatus
sive subditus [illegible]

24 q. 3 tam sacerdotes quam reliqui
omnes fideles summam debent habere curam
de hiis qui pereunt quod eorum redar
gutione aut corrigentur a peccatis
aut si incorrigibiles appareant ab
ecclesia separentur. Et sic actus fraterne cor
rectionis pertinet ad omnem quemque sive pre
latum vel subditum respectu cuius
cumque proximi ad quem caritatem debet habere
non tamen solum [illegible] aut corrigere
inferiorem aut parem sed etiam aut
inferior superiorem aut etiam prelatum
suum fraterna [illegible] correctio est opus
misericordie cum sit spiritualis elemosina
elemosina sed maior debetur
prelato quam in maiori periculo consistit
est. Unde Augustinus in regula non
solum autem vobis sed etiam prelati ipsius
miseremini qui inter vos quanto in loco
superiori tanto in maiori periculo versatur
Item [illegible] dicit quod deus man
davit unicuique de proximo suo sed
prelatus proximus est. ergo eum cor
rigere si delinquat. Verum tamen subditi

corrigunt prelatos

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

corigunt/ platos tue dz mayor con/
grue adhiberi sz ut no fiat tu
duricia et ptervia sz cu mansuetudie
et reuerencia Vn aplo. p. a thi. 4.
dr/ corripiens ne i crepaueris sed
obsecra ut patrem etc Secundo
q ut d thom. d. 2. 2e q 33 et in
scripto sup 4m d. 19. Et alij doc/
tores gnrtr sup eadem distinccione
fraterna correccio cadit sub modo pre
cepti affir. q dic aug. In de ciuit.
dei Si negligens corrigere peior
es eo qui peccauit sz hoc no est
nisi ꝓ huius negligen. qd ꝑ cepti
obmittetur Ite sup 1a q. 18. Si per
cauerit in te fr. tuus etc dic glo. ita
peccat q fratrem suu peccare videt et
tacet sic qui peniti no indulget
Est adindulgend penitu no dis
ꝑceptu caritas tenetur Item sic
em sustentac corpus tenemur ꝓuidere
Sumg.a ella corporalis ubi est necessaria
sic ꝑcepta multo magis spiritualis ella
ubi e necessitas e ꝑcepta etc d. si
sit tue qnq videt aliq peccare
et no corrigit eum obmittit sibi
preceptu et sic peccat mortalr. ppl
3m. S. tho. Vbi sup qd corr
rigit fraterna caritate obmitti po
mo meritorie. Vt cu qs differt cor/
reccom usqz ad optimu tempus ul
eo obmittit q no sperat corre
mendacoz sz vi simile estimat ꝑp hoc
ꝑ impaciam ipsi corrigendo dete
riores fiant. aut qd aliqd aliud
malu ꝑp hoc sequat sp eius qm
correccom sit bona ul ꝑ aliqua alia
racionabili causa sz tue obmittit ꝑ
caritate tue omissio e meritoria.
Vn aug. i primo libro de ci.

dei Si ꝓpterea qs qz obiurgandis
aut corripiendis male agentibus prit
q opitui tempus inquirat/ ut eisdem
ꝓpis mereat no deteriores ex hoc
efficiant ul ad bona vitam et piam
erudiendos impediant alios i firmos
et pmat atqz auertant a fide no vi
detur ex cupiditatis occa. sz consilu
caritatis Et dixi nonne cu homo
no sperat emendacom fris sz verisimi
lr timet deterioracom ut forte qz per
cutet me ul ꝑiper iucundium
ꝑtra me aut aliud pccm ꝑmittet
ꝓp q peior fiet qz ꝑ peccatm tue
fratri cm no solu tacule sz et debitu
est cessare a correccione. quia ordinat
ad bonu fris et no ad malu et hoc vult
scriptura ꝓu. 9o. Et gl sup eod
ut ꝑpc a ponet aut ꝑ correccione
vistr melius aliqs ꝑicer qz p
caueret mala a. qua odii illius
sit malu tue omez ꝑp eius odiu
ꝑt ꝑnend i quo cau solus hodiem
correpit ꝑp edificacom aliorum Et
hoc vult Cass. ex. S. T. ut pprijs
iucios libaco. Et sic sti corrip
erut aln tyrannos ꝑ persecucione
ꝑpimorum qz sciuerut ex hoc generari
odia magna i eos Et aliqn con
formaueru in eos cu sciuerut ex
hoc secutura spam mortem i ꝑp
2o mo ꝑtingit eam obmitti cu pcto
mortali ut cu dilinqns e occurit Et
e optimu tempus corripiendi Et
speat eius emendacom n timet aliquid
aliud malu peius inde ꝑuenire Et
no e aliud ꝑnus tui ꝑ officio in
cubat corrigere aut sz ꝑns sit
tui i cumbit corrige negligens

tamen apparet. Si tunc homo huius delinquentis
omittit corrigere fraterne propter timorem
humanum aut inordinatum quia sicut dicit Augustinus
super Johannem: Timet iudicium vulgi aut tormentum
carnis vel excruciacionem vel ut perdat temporalia vel aliquid
tale minus malum quam peccatum illius pro quo
corrigi debet tunc videtur peccare
mortaliter quia ex quo spectat de emendacione
fratris et omittit corrigere propter timorem
sui contempnit dominum preceptum. Et videtur
huius quorum omissionem timet preponere cari-
tati fraterne et saluti proximi cum tamen ex ordine
caritatis anima proximi plus sit diligenda
quam corpus proprium. Et pro proximi [illegible]
alia tolli ut si viderem hominem fame
perire qui non haberet unde posset susten-
tari. Unde pascetur vel aliud ipsum vel
bonis aut potius opposite ego teneor
cum ex mea possibilitate nutrire. Si
negligo facere peccato mortaliter et reputa-
tur occisor eius. Sic si video proximum
tendentem ad mortale peccatum moritur in
anima et per hoc ipsum possum corrigi per monicionem
meam et non est verisimile quod sequantur alia
peciora vel aliquis qui eum corrigat te-
neor ex precepto intus plus subvenire
anime ne peccat quam fame seu siti hominis
ne moriatur corporaliter. Unde Gregorius
in omelia: Cum audisset dominus Johannes
in vinclis opera Christi plus ad eternam
vitam pabulo sibi proficere qua verum
terram moriture carnis terreno pane
saciare vel si etiam aliqui essent in peccato
mortali et habens spem quod emendarentur
ad correccionem meam vel timeam ex quod peius
peribunt et non est verisimile quod qualitercumque
corrigatur aut quod possem ipsum emendare
et sit quod verisimiliter in illo peccato moriatur
tunc ex precepto teneor ipsum corrige-
re ne in anima moriatur eterna morte eius

Certe huius omissio est peccatum veniale
si peccatum timor et cupiditas quia tardiorem
faciunt ad corrigendum delicta fratris non
tamen ita quod si cognosceret quod fratrem posset
a peccato retrahere propter timorem vel cupi-
ditatem dimitteret quibus in deo pre-
poneret caritati fraterne. Et hoc modo
aliquando viri sancti negligunt corrigere
delinquentes. Et quia in dominum in predictis
si speratur emendacio fratris peccatum huius
correctionem. Nam finis correctionis fraterne
est emendacio fratris et illa in intencione
fraterna cadit. Ubi igitur probabiliter timetur quod
ammonicionem ipse frater non recipiat sed ad
peciora labatur vel aliud bonum inde
proveniret vel aliorum edificacio qui
scandalizantur sunt et scandalum verisimiliter
tunc esse ab huius correctione desistendum
quia enim ordinetur ad finem aliquem sumitur
racionem boni ex ordine ad finem. Ergo cum
correctio ordinetur ad fratris emendacionem
aut aliorum edificacionem non est bona vel
facienda nisi quando finis iste attingitur
vel attingi speratur. Unde si non est facienda
nisi eo modo quo et tunc quando predicta finis
iste attingitur aut attingi speratur. Unde
Proverbiorum 9: Noli arguere derisorem
ne oderit te. Ubi dicit glossa et est Gregorii
non est timendum ne is qui arguitur
tunc inferat contumelias sed est pocius
providendum ne tractus ad odium tunc
pecior fiat. Et glossa Ecclesiastici 8: Ubi super
in istis diligenter providendum est ne
ex correctione sequatur odium contra
culpa proximi in [illegible] correctionem.
Si autem sine mea culpa ad odium
provocetur ex illo ex quo debet ad
dileccionem incitari non tamen precipue
est

qn cig pctm i dapnu alioz vgit
ut cu gtinus odio qd i nos dapnu
pcipis ut pctm ipm c gtinus odio
qd i nos excitamq ut an pmq
q odiu paulati tepescet et tn
correco sequr q sic dic Cri
m? elius e odiu ppt deu qua alicia
debitores pmq dei, tu odio ppter
ipm hom vi debitore cu nos facia
mq vel de aliqs cgo uellc corige
ferm deo q facis actec ut mai
tos. Mond q tu quis pcat tuc
illud nocte aut et si publi tuc nog
esse fame, e q prudes medicq
incit sanac vnu membr sine le
sione alteq Et demq pfria correccz
tmai adhuc ut pacinq fro aliq
sine lesione fame i gtu fici pt et
si no pt aio sn lesione fici tuc fict
cu h ore lesoc qua pt hom q aia e
pciosior fama co si alr no pt frat
sanari tuc optz porig i tota fama
dapnificari ppublica denunciatoez ut
aia salua fieret Cu igi q it vix
actec ut mai pit corigendq Ro
pm doctores ia Dicit ab egu co
rigi ppi mei pup pcco qd meo
cognovi tipe no audit me quia
mult resistere apts pio q deo ulr
face Pr q dnus ait 18 pouit ordine
fuand inf na correcione tu dixit
si pcccaverit i te frat tuus etc ie pro
quo ordine pleny intelligendo ic
Est nond q ut colligit ex doctis
Nico de lyra sup eodem loco et 2m
tho 2a 2e q 33 e in scripto sup
4to snias de 19a et per dethq
romithasiact pet de plaude et alios

doctores supcand dstincone Qi pctm
cpoi est publicu ita q iam no pcat
ame plu i me solo sciente si ecia
aliis sciētibus tuc id pctm c ~~tanta~~
cora cistis cora quibg pcavit et ad
quos noticia dueit publi arguet
Cz id. dupli p at Thij q pcante
coram omibq argue ut ceti timore
heant qd intelligit de pctis publicis
Vel sequg dr Vide ubi dm illo cm
salu adhibend e remediu ei qui
pcavit ut melior fiat si ecia aliis
ad quos noticia venit ut no scanda
lizant pbac om intmuit de fama
illiq exquisitissimis sciunt et pro
uidet scandalu alioz Si aut
pctm sit i occultu tuc q i pctis oc
cultis ecia pt pari offensa pro coro
pcco aliud distinguend est q si occultu
pctm sit nocivu coīte ut spuale
mltoz aut alicuiq cuitas ip utaoi
quis occulte tractet cu aliquibq qualr
civitas sit tradenda hostibq ut si hereticus
occultq pverta spices a fide aliterat
tuc no est expectanda scitamoīcio
si statim ut alti qui pcesse pt ut
plato aut alti supiori qui pos h
piculm pcave e denuciand q ptvalo
fama illiq qui fot tu salute rei
publice et no aliter ut si ille cui
rector civitat plus q fidit et cui
claves dedit eas eam illa nocte
tradicung hostibq ut aliqs hec ig
cillo no vult desistere nec p illi
picclo alias pvideri tuc cet isti
denunciatim dm Causas nec claues
isti hac nocte tradat q prodicug
est civitate q bonu cmunitas psrand
est bonus pvato ic fama e dnis aquis

quam religiosis et eo statu vnius scandalizarent aliquos secreta amonicione non corrigitur prelato denunciari ut prouideat fame communitatis ita intelligatur de secreto etc. Nisi forte aliquis firmiter estimaret quod statim per secretam amonicionem posset huius mala impedire. Et in iudicio in consilibus talibus attendi oportet quod dicitur quia nimia est preces venia multos in discrimen adducere pollicetur. Quibus racione fit communionis ubi mobilia uniuscuiusque grossi semper in bona militarum debet preferri bono vnius. Vnde fama vnius negligi debet ut in materia de fama multitudinis tenuit. Si autem peccatum proximi cedit in dampnum alicuius alterius aut aliquorum paucorum nocumentum tunc si nocumentum est tantum quantum vel maius sicut illud ita quod communitatem pati quam alium diffamari quod si forte non corrigitur forte per secretam corrigi ut sic, tunc secretum dampnum modicum et in modico valore tunc debet corrigi et si quiescere potest non debet reuelare etc.

Si autem est notabile nocumentum ut quod quis velit accidere noctu vel aliud ipso aliquis latere tempora vel velle decipere filiam vel vxorem adducere vel domum comburere etc. Et non apparet quod per secretam amonicionem possit huius dampnum impediri nec per aliquem alium modum tunc est dicendum quod magis est nocumentum fugare in dampnum quam ipsi malo conseruare famam. Sed tamen est dicendum in secreto et sub sigillo secreti quod non possit agere ad illius infamiam nec includendo nec apponendo ipsum denunciando sed solum ad quantum cautelam. Si autem peccatum sit occultum quod non est infamatus de illo non potest simpliciter proferri coram iudice cum qui habet corrigere et si est solum in nocumentum fraternis et forte eius in quo peccat quod ab eo ledit per palam noticia tunc ad hoc solum tendendum est ut sibi subueniatur vel tamen

debetur et eo apparet quod peccatorem corrigatur ad vt premissum est tunc primo corripiendus est secrete ut sic in notitiam temporis et fama non perdat. Et hoc voluit dominus cum dixit corripe eum inter te et ipsum solum et non plus semel sed pluries est secrete corrigendus tamdiu cum per secretam amonicionem procedendum est qua diu probabiliter potest quod peccator corrigatur. Cum autem probabiliter estimatur amonicio non proficiat ut est discrecio, de consilio et duccione aliquis procedendum sequatur sed vis et proficit ad fratris correctionem tunc est vlterius procedendum vt primo pauci scilicet vnus vel duobus inspiciuntur peccatum fratris qui sunt apostoli per se diffamatum et sic non accidit quod absint diffamando ut sic saltem sibi in multitudinis et infamia cauebitur et ipsi testes adhibeantur primo in hoc ut fratrem est amoneant et corrigant. Secundo ut amonicionis fide sint testes. Tertio ut negatorem coram superiore conuincat de actu sed actus iteratum. Sunt enim testes in ducti ut actu iteratum videant ut velit fugere. Si autem iterato iterari ostendi testibus non potest debet tamen adhiberi ut coram ipsis recognoscat vel saltem ut ipsi tum amoneant tunc obiurgacione plurium ipsum corrigant. Et has duas causas tangit glossa super primo Mt. 18 adhibe tecum vnum vel duos testes. Si autem ad tale testium in ductorum non corrigitur tunc negligencia ostendenda est fame debet in publico denunciare super iori vt sic tamen cum dispendio fame apertis liberetur. Et hoc voluit dominus cum dixit dic ecclesie id est prelato vel alteri superiori in publico denunciacionem et id est per peccatum eius publicare ut alii sciant se ab eo custodire nec

efficiantur et postea cum puniret tribus
vel corpore vel excommunicatione vel re
sipisceret a peccato et per gratiam iustitia
vel alii videntes pena illius caveant
sibi etiam timore pene ac salubrius potius.
Nota quod vel secundum Augustinum in regula [illegible]
de compescendo correctionis fratrum vel cui
quid occulti concupiscentia aut aliud
peccatum quicumque in se fratre suo adulterium statim
amonere debet nec recepta prodiderit
[illegible] deposito corrigere quod si post amoni
tionem iterum vel secundo idem facere videatur
tunc debet quis vel ministri et senioribus manifestari
si aliqua in publicum prodeat, quod fit cum
[illegible] dicitur prius debet esse alius vel 3° de
monstrare quod est adhibere unum vel duos
testes et inter eos quibus consideret
cum qua aliis consideratur per quos con
vincendus est si negaverit prius proposito
seu prelato debet audiri per amonitionem
vel secundum correctionem non innotescat alius
ita quo debet amoveri 2° prelato audi[t]
Tertio debet testes adhibere 3° in
publico coram convincendus si negaverit
de illis media duobus secundo comprehendit
Nota Augustinus exhortationem ad fraternam cor
rectionem super Iohannem omelia 10 dicens Zelus domus
tue comedit me zelo domus dei nisi qui
omnia que ibi videt perversa satagit cor
rigere cupit emendare si emendare
non potest tollerat gemit. Nam et
quilibet Augustinus domus tua quod domus
ubi habes salutem sempiternam. Sed quia
in domo tua non aliquid perversum fiat
satage in domo dei ubi salus proposita
est et requies sine fine non debes pati
quantum in te est si quid forte ibi per
versum videris. Ubi gratia dei vides
fratrem currere ad theatrum prohibe mane
contestare si zelus domus dei con

meditur te vides aliquos currere et in
ebriare velle aut alia que non licet
perpetrare prohibe quos potes tene quos
potes terre quos potes valeas quibus
non potes blandire noli tamen quiescere.
Sed quod potes vitiat in metum sui
qui abscondit talentum et noluit super
erogare. Nunc accusatus erat qui per
didit et non potius quod sine lucro servavit.
Sed quia dicit Augustinus fratres mei non quiescatis.
Nolite quiescere lucrari propositum quod lucri estis
expositi. ille idem.

Dictum est supra de superbia et
aliquibus vitiis que ex ea ori
untur est nunc dicendum de hu
militate que opposita virtuti [illegible] opposita
magis elucescant. Circa quod quod
2.2. q. 161. Excel
lencia ipsa valde homines trahit ad se
et inclinat ad desiderandum et appeten
tiam de lo nature est homini virtus aliqua
moralis que quia desiderium tale co
hibeat et refrenet cum ne
immoderate tendat in magna et ex
cellentia et tal virtus est humilitas que in
clinat hominem principue ad subiciendum se
deo ut sibi propter divinam reverentiam non sibi
aliquid attribuat nec eius appetitum in excellencia
tendat. Nec alio modo quod sibi quidem eius
dum quod apta abet fortitudinem et gratiam
ecia inclinat hominem subdendum et sub
iciendum se aliis hominibus propter deum et hoc
potest intelligi ex oppositum ad superbiam superbie
superbus potestatem dicitur enim fuit quod
excellencia est aliquis aliquid habere qua
ab aliquo ab alio. Cum igitur homo per im
moderatum excellencie appetitum
velit et estimat bonum quod ab alio habet
habere a se ipso tunc superbit et est prima species
superbie. Sed opositum est humilis. Cum

homo sit/ subicit se deo quia ipse digna
reuerencia de omnibus bonis que in se sunt
nil sibi tanquam a se ipso habita attribuit
nec propriis viribus ascribit/ sed totum in deum
refundit valendo et cognoscendo eadem
a deo se habere totum sicut ab eo habet. Et/
si apponit/ quodcumque bonum aut/ ad id con
sequendum tendit/ hec facit non confi-
dencia propria primum sed confidencia
auxilii diuini dei qui in tanto se pro suo ex
[illegible] quod tota sua potencia et fortitudine
[illegible] sciens se sibi ipsi in nullo po
sse sufficere sine dei speciali auxilio [illegible]
quod dicitur [illegible] est quod operatur
omnia in omnibus 1 Cor. 12. Omnia opera
nostra operatus es in nobis domine Et/ item
ad Philipp 2. Deus est qui operatur in nobis
et velle et perficere pro bona voluntate [illegible]
[illegible] fuit quia excellencius est/
sic aliquis ab aliis [illegible] quod solum de
gratia [illegible] immoderatum more
[illegible] excellenti [illegible] ab aliis de gratia
[illegible] suscepit [illegible] est 2ᵘ/
[illegible] superbie [illegible] humilis ut/
tu homo sit/ subicit se deo quia propter
digna reuerencia de omnibus bonis que/
in se sunt/ quecumque illa sunt/ spiritualia aut/
corporalia [illegible] attribuit suis/
meritis [illegible] valori [illegible] actum
[illegible] attribuit diuine bonitati [illegible]
se habet solum de gratia et munere dei [illegible]
[illegible] plura/ bona recipit/ tanto
se obligaciorem deo recognoscit/
[illegible] donis [illegible] et [illegible]
donorum Et [illegible] dei [illegible]
[illegible] aliis hominibus quia [illegible]
gratia recepit/ non suis meritis sed eius
liberalitati ascribit/ [illegible] humillima
dei genitrix et/ semper virgo maria que/

michi bonis suis meritis attribuit sed totum
ad illius donum retulit qui essencialiter
magnus est/ de quo in ipso cantico
suo dixit/ Quia fecit michi magna
qui potens est/ quasi diceret magnum
est/ quod virgo sum magnum quod mater sum maius
quod utrumque sum et maius quod virgo
dei [illegible] et plasmatoris omnium sum
sed hoc/ michi non ascribo nec/ meis meritis
attribuo sed suo soli mero dono Et/ sic
[illegible] fecit [illegible] faciendum docuit
in decimo libro confessionum 2 super 1° [illegible]
Cap. [illegible] Quibus [illegible] quod non accepisti
[illegible] Augustinus [illegible] neminem
posse discerni ab illa perdicionis massa
nisi qui hoc bonum [illegible] quod [illegible]
boni habet gratia saluatoris accepit [illegible]
[illegible] super Iohannem [illegible] quod omnia que
possidere videmur sunt/ solius diuini dei
et non nostra sed sunt/ nobis solum ad usum
concessa et commissa [illegible] humilis
quecumque bona habet a se reicit non pro-
reiciendo sed non sibi ipsi attribuendo [illegible]
[illegible] quod fortasse humilitas dicitur
[illegible] iusticia [illegible] Vbi dicit [illegible] Io.
bap. [illegible] nos [illegible] nos in
plere omnem iusticiam Omnis enim iu-
sticia est perfectissima et [illegible]
est totum quod est alienum a se reicere
totum [illegible] tuum est dare et hoc plene/
implet humilis quod omne bonum ut alienum
a se reicit [illegible] 2ᵐ [illegible] deo
attribuit/ cuius vere est/ Qui ga[illegible]
[illegible] vere humilis est/ ut/ omne quod [illegible]
bonum habet [illegible] a deo habet
a de gratia [illegible] illorum [illegible]
gloriam suam aut/ laudem sed oblatam
aut/ laudem [illegible] sibi [illegible] in
deum refert/ alias videretur/ quasi
furtum committere/ [illegible] laudem/

deo debitam sibi ipsi apponere sive
afferre aliquis vix istis audit adu-
lator sibi ipsi in corde quo dicit: Ego
sum humilis quia ego credo et cognosco quod
omnia que in me sunt bona sunt dei et
ideo a deo et de gratia. Dico si cog-
noscis quod omnia sunt dei tunc contra
cognoscere debes quod soli deo per ipsum
debentur laudes honor et gloria quia pro
alieno bono non tibi debetur laus. Unde
dicit apostolus prima ad Thimotheum primo dicit:
Regi autem seculorum immortali invisibili
soli deo honor et gloria. Si igitur vere
humilis es tunc nullam laudem honorem
et gloriam queris in operibus tuis aut
bonis tuis que in te sunt tibi eam
appropriando sed et ab aliis oblatam a te
repellis et eam ad deum in [illegible]
tu [illegible] humilitatis dominus
vocat [illegible] iusticia capitulo 3 quia ipsa
deo omne bonum et omnem laudem as-
cribit tanquam alienum a deo [illegible]
tamquam vere est. Item si vere humilis es
tunc non solum laudes reprimis sed cum
tu laudaris tibi illudi putas et te
irrideri si aliene laudes tibi dicuntur
et dicte applicantur sic laudes bene
[illegible] non te laudari sed te
irrideri. Verum cognoscis si humilis es
tunc omnes laudes quas quocumque
bonorum non tuas sed alienas [illegible] cog-
noscas igitur cum laudari te non laudari
vere sed magis irrideri putabis. Tercia
species. Item dictum fuit quod cum homo propter
amorem proprie excellencie attribuit sibi
[illegible] non in se aut [illegible] quod in eo sunt et
qui negat vicium quod in se habet tunc
superbit et est 3a species superbie. Sic
per oppositum humilis est tu quod deo [illegible]

illo quod sibi competit. Item sanctum Gregorium dicitur
quod nec corde extollit se super id quod est
nec ore iactat se de aliquo bono quod
non habet nec deum laudari querit. Et
qui certe cognoscit defectus suos et
sine fictione fatetur ore suo. Quarto
modo dictum fuit quod quarta species fuit tu
quis preferret se aliis arrogans esti-
mando se meliorem esse aut supe-
riorem aliquis quod est super se et supra
dignitatem suam. Sic per oppositum humilis est
tu quis ita se deicit quod omnibus se subdit
et dicit in aliquo inferiorem esse et vili-
orem. Unde [illegible] et credit
corde et fatetur ore se ad omnia inutilem
et indignum sicut [illegible]
causa tu de gradibus augetur. Secundo
notandum quod inordinata virtutum congregatio
[illegible] capitulo edificio. Ergo
sicut in edificio fundamentum est primum ita
id est quod primum in acquisitione virtutum dicitur
fundamentum aliarum tale autem est ipsa humi-
litas. Item humilitas est fundamentum
aliarum virtutum et prima in acquisitione. Et hoc
ideo quia per ipsam humilitatem removetur impe-
diens acquisitionem aut infusionem virtutum
scilicet superbia cui deus resistit et per ipsam
fit homo subditus deo et sic ab illis
[illegible] gratie [illegible]
scilicet expellitur inflatio superbie propter
quod dicitur Jacobi 4: Deus superbis resistit
humilibus autem dat gratiam. Sicut enim montes
propter altitudinem [illegible] aque
excluduntur que defluentes toto im-
petu ad valles [illegible] ita cor per superbiam
tumidum aspernatur fluenta gratie
et sicut aque corporales [illegible] profundiora
et valles citius replent et magis eas
humidant sic aque spirituales id est fluenta

3a species

4ta species

[illegible]

gratie corda humilium profunda. Et hoc
est quod dicit Salomon proverbiorum 14 Ubi
humilitas ibi sapientia. Et psalmista Valles
habundabunt frumento. Et item Inter
medium moncium pertransibunt aque etc.
Certum autem est quod inter moncium
medium vallis est sicut vallis pro-
funda respectu moncium. Et propter
tantam profunditatem omnia flumina de mari
fluunt et mari influunt sicut de fluminibus
gratiarum dubitandum non est quin ad corda
humilia fluant et fluent ex fonte paradisi
celestis ac spiritualis qui est ipse Christus.
Item plus homines maiores in hoc consistit
ut homo tendat ad celestia et spiritualia
abstrahat autem salutem, maiore impeditur
homo dum interius magnificari studet.
Humilitas autem removet huius impedimentum
salutis quia facit hominem non appetere
magnificari et liberat et inde est quasi
quedam via et dispositio ad liberum accessum
ad spiritualia et celestia et propter hoc dominus
ut impedimentum salutis nobis auferret ex-
teriorem celsitudinem contempnendam monstravit
per humilitatis exempla et humilitatem appeten-
dam ammonuit dicens Matthei 11 Di-
scite a me quia mitis sum et humilis
corde. Quia donum est quod per humilitatem
homo vincit alios et subicit sicut eis
propter deum etc. Ulterius notandum quod
cuiusque remedia superius posita contra super-
biam sunt quedam quasi radices. Ergo quilibet
oritur et pullulat humilitas in corde
hominis. Prima est consideratio magni-
tudinis divine propter enim humilitas est sub-
iectio hominis ad deum et secundario est
etiam subiectio hominis respectu aliorum
hominum. Ideo tanto plus homo se deo
subicit quanto eum plus exaltat. Quanto
plus et perfectius cognoscit et distinctius
considerat excellenciam divine dominacionis poten-
cie quia deus solus verbo omnia creavit omnia
conservat gubernat et regit et omnia sic
in sua potestate sunt posita ut det cui vult
et auferat cui vult etc. Secunda radix
est consideratio infirmitatis et imperfectionis
proprie tanto enim plus homo se deo
subicit et hominibus propter deum quanto plus
et perfectius cognoscit et distinctius con-
siderat quod infirmus et imperfectus sit ut
quia nec bonum cogitare valet vel boni
aliquid velle quia promptus ad mala quam tardus
ad bona et quia multiplicibus defectibus subiectus
est in corpore et anima quanto igitur homo
huiusmodi defectus suos diligencius con-
siderat tanto minorem se reputat
et inferiorem immo tamquam nichil respectu
dominacionis dei. Tercia radix est consideratio
perfectionis aliorum etc. quod superius ponitur
de superbia etc. Notandum ulterius quod
beatus benedictus in regula sua ponit
12 gradus humilitatis. Et beatus Bernhardus
ponit 12 gradus superbie ex oppositis
predictis 12 gradibus humilitatis. Et beatus
Thomas secunda secunde questione 161 et 162 facit
mentionem de eisdem et nota quod in humilitate
sunt quatuor consideranda secundum radices ex quibus
oritur que est reverencia qua quis exhibet
deo etc. Secundum est ipsa humilitas in eo
quod essencialiter in appetitu consistit. Tercium
est regula directiva humilitatis quam regula
consistit in intellectu et est cognitio sui
cum propter hoc non extimat se supra id quod est
etc. Quartum est signa exteriora in quibus
fiat aut gestibus quibus quod interius
latet manifestatur exterius non in 12 gra-
dibus humilitatis non solum ponuntur ea que
pertinent ad regulam eius et ad radicem

et etiam ad exteriora signa et operum in-
telligendum est de superbia et gradibus eius.
Primi quinque gradus pertinent ad exteriora
signa in gestibus verbis et factis. Sextus
autem et octavus pertinet ad expositionem
hominis recognoscentis suum defectum. Nonus
decimus et undecimus pertinet ad appetitum
ne scilicet ipsam excellentiam inordinate ten-
dat. Duodecimus pertinet ad radicem
humilitatis. Quorum primus est non solum
corde tenere sed etiam corpore semper humilitatem
ostendere defixis in terram aspectibus.
Huic opponitur XII gradus superbie
scilicet curiositas per quam aliquis ubique curio-
se et inordinate circumspicit. Excellentia
namque oculorum curiosa est signum superbie.
Unde Gregorius 24 moralium: Superbia intus
est et cum exterius usque ad oculos tenditur
superbia per oculos iudicatur. Hinc est quod psalmista
dicit: Extollentiam oculorum meorum ne dederis
michi. Ecclesiastici 23. Et notandum quod vere humilis
non sit [illegible] sua et sepe memorat con-
scientiam humilis ex hac consideratione oritur
et generatur ut dictum fuit ita econtra
[illegible] consuevit et custodit que tamen
videndo [illegible] coram deo scilicet eius frequent-
[illegible] memoria deprimit oculos suos publi-
canusque qui noluit oculos levare. Unde
et dicit: Deus propitius esto michi
peccatori. Et dicere non est dignus: Domine deus
compungor et confundor et erubesco le-
vare faciem meam ad te quoniam iniqui-
tates mee multiplicate sunt super caput
meum et delicta mea creverunt usque
ad celum. Vere enim humilis non sit et
considerat imperfectionem suam et infirmitate
[illegible] ad custodiam cordis sui
non solum oculos sed et aures omnes sensus
custodit et cohibet appetitum

et aliis rebus secularibus veniis et no-
vitiis non abiecta [illegible] per quos palos spiritus
tanquam per hostia corporis penetrat
exteriora ad tempus educitur ad aspicien-
dum [illegible] [illegible] [illegible]. Ita se ipse
[illegible] fecisse legitur. Dicit enim
de se beatus Augustinus 10 libro confessionum: resisto
seductionibus oculorum meorum ne implicentur
pedes mei quibus ingredior viam tuam
et erigo ad te invisibiles oculos ut tu
evellas de laqueo pedes meos. Et
post subdit: Plane [illegible] per legere
[illegible] non appeto aspectu cum incto [illegible]
aut [illegible] magno sicut tristitiam ani-
me fortasse ab aliqua magna cogi-
tatione atque ad se convertit [illegible]
cordis inclinatione. Legitur etiam de eo
quod circa structuras novas et aliqua hu-
ius se occupabat [illegible] in
plicatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
noluit et aliis secularibus curis ut
libere vacaret [illegible] meditat-
ioni et assidue lectioni [illegible] qua ad sui
puritate et libertate aliquem in studiis
meditationibus ita assuetus fuit et ita
totum se ad illa dedit ut qui sensibus
exterioribus careret ea que coram
eo et ante fierent aut dicerentur
nec videret nec audiret. Dicitur etiam
Unde legitur quod primum in cella novi-
tiorum moratus adhuc annum unum [illegible]
ignorabat an testudo esset [illegible]
tempore [illegible] introivit [illegible] in ca-
pite ubi erant tres fenestre, unam tan-
tum [illegible] [illegible] cum latu
[illegible] [illegible] dicit [illegible] per-
gens [illegible] non vidit aut se cum vidit
non vidit tamen cum [illegible] [illegible] [illegible]

loco stoi loquentur interrogauit eos
ubi non illo loco essent qui isti audientes
plurimum admirati sunt. Huic opponitur
sextus gradus superbie qui est curiositas
quidem curiositas est … per euagacionem sen-
suum et quantum ad cognoscendum vana et in-
utilia ut spectacula aut est nociua sed
ad peccatum inclinancia ut est aspectus
mulierum … qui inclinat ad concupiscen-
ciam ut diligens scrutinium aliorum
defectuum qui inclinat ad detraccionem unde Et
luc. 2m Aug. in sermone in … a
religione et in confessione curiositas per-
tineat ad omnem sensum quantum spectet
tamen vocari concupiscencia oculorum eo quod oculi
sunt ad cognoscendum principales. Inter singulos
aut est peius quam superbus ad se ipsum
noscendo atque respondendo defectus
suos et peccata propter quod facile est ad eius
se cognoscendum exterioribus sensibus que
inutilia vana atque nociua. Ceterum
superbus valde conatur scire aliorum peccata
et defectus ut sibi comparet aliis uilescat
et ipse sibi grandescat et in speculo
oculos aptat aptos et aures suppositas
ut alios atque … et
ingrat et continuo aliena plus perquirit
tanto minus sua attendit et quanto dili-
gencius scit alterius tanto minus nouit
seipsum. Et vide Gregorium in omelia. Et Bernardus
dicit ubi supra curiosus auribus et oculis
pascendus se totus occupat dum se ipse
non curat quale sit intus relinquat.
vigilanter — Bernardus dicit et vere si vigilanter te ipso
ad illud — attendas mirum est si ad aliud umquam in-
tendas. Sextus gradus humilitatis
est gravitas quedam et stabilitas
mentis … qua fit ut homo humilis
se habeat in verbis et loquatur pauca et ra-

nabilia verba loquatur non clamorosa sa
uoce. Et quod dicit pauca hoc sit intel-
ligendum quia non superflua atque … operit
multa loqui sed non vana et inutilia huius
gradus Exemplum hominis in humilia dei ge-
nitrice semper Virgine Maria que ut
ait Bernardus … tempore Ewangelio non
nisi quater locuta est … ut
primo cum angelo 2o ad Elizabeth 3o
ad filium cum esset annorum 12 quarto
cum ipsa et pater dolentes quesiuissent
eum. Et quarto in nupciis ad filium et
ad ministros et semper locuta est verba ro-
nabilia et semper pauca preter quam in
laude dei et in graciarum accione sed in
cantico suo ubi se dilatauit de deo
et ad honorem dei locuta. Multi autem
huius contrarium faciunt qui multa et in-
utilia proferunt et tanto leuius ac immo-
derate totum suum spiritum effundunt et
statim ut res est in corde et simul in
ore. Propter quod huic 12o gradui humilitatis oppo-
nitur Sextus gradus superbie qui
est leuitas et quedam instabilitas mentis
… qua fit ut homo superbus se habeat in
verbis multa superflua et irracionabilia
ac sepe clamorosa proferendo. Unde
… secundum Bernardum in libro de gradibus humilitatis
dum homo ex priori gradu superbie se
ipsum negligit considerare sed et aliorum
vita et mores curiose rimatur et
attendit tunc quosdam videt et cog-
noscit superiores et istis inuidet
et quosdam inferiores et istos despicit
et sic curiosa curiositate animus leuiatur
Et mentis … tunc …
superare gaudet propria ad alta
se erigit et cum se ab aliis superare
dolet propter inuidiam que est tristicia
de alterius bono animus se deprimit

et secundum suas vicissitudines nunc pauca
et moderata, nunc multa et inania, nunc
risu, nunc luctu plena, semper vero
3º irrationabiliter indicat verba. Tertius
gradus humilitatis est ut homo non sit
promptus aut levis ad risum, quia ex
primo gradu predicto humilis non vagatur
levitate et curiositate circa aliena consider-
anda, sed affectus eius ad se et ad defectus
suos et ipsorum incorporatur, et ideo semper
stat ne cadat, et talia non provocant
risum. Item non est animi facilis mu-
tabilem et propter hoc iam in gaudium,
iam in tristitiam, iam in amorem, iam in
odium et huiusmodi affectionibus. Sed ex secundo gradu
non est levis, mutabilis de affectione
in affectionem, sed animum gravem et matur-
um ac stabilem, et ideo animus propter in-
anem gaudiis levitatis excitatus non facile solvitur
in cachinnum aut in risum, quia bonum
et ordinatum gaudium, gaudium de rebus
salutaribus, non provocat risum, quod ut
dicit in epistola quadam ad Lucillum Seneca,
quod verum et solidum gaudium est severa res.
Et ita legitur de beato Bernardo quod nunquam
sic risit aut non potius arridendo quam
ad risum moveret sibi vim fecit, opus habens risui
suo magis stimulum adhibere quam fre-
num. Huic apponitur tertius gradus superbie
qui est inepta letitia. Nam superbus
semper appetit super alios esse aut appare-
re. Cum igitur consideraverit aliqua propria et
defectus proprios aut aliorum merita
et perfectionem, tunc sibi illa tristitia in-
gereret in animum suum secundum alios inferiorem
cognoscit, et ideo huius considerationem excludit
et ut supra dictum fuit, sibi considerat
sua perfectionem et ea in quibus illos excellit
et aliorum imperfectionem et ea in quibus

sibi inferiores sunt, et multum propter hoc letatur
in animo suo quod alios superat et excellit,
et ista est inepta letitia. Unde subdit
beatus Bernardus: Dum quis per duos gradus superbie
descendit et a curiositate ad animi
levitatem pervenit, ad gaudium quod per appetitum
propter intercipi (?) conspicit per
tristitiam qua de bonis alterius contrahit,
fugit ad consolationes. [illegible]
illa domestica est quae sibi sua vilia
et aliena excellentia demonstrat,
nec fugit curiositate ut totum se trans-
ferat in contrariam partem quas ipse
videtur excellere aliquibus noscit (?),
in quo alter excellit semper dissimulat,
ut dum vitat quod tristitiam putat per-
letitiam gaudet (?), sic quod sicut quod sibi
vicissim dictabat gaudium et tristitia,
sola possidet et incipiat inepta letitia.
Quartus gradus humilitatis est ta-
citurnitas usque ad interrogationem, id est ut homo
ita moderatus sit loquendo ut non pre-
veniat debitum loquendi tempus. Cui apponitur
quartus gradus superbie qui est iactantia,
per quam homo se velle (?) excellit loquendo de
se aliquando super eo quod in se est, sed super
id quod honores dicto appareat alicui loquendo
de se super illud quod in se est veritatem,
et talis iactator propter hoc loqui
incipit. Cum enim aliquis [illegible] con-
cipit aut aliunde sibi innotescit per
quod excellat, possit statim. Et velut
sicut beatus Bernardus: auditores quaerit quibus
se iactet, quibus totum quod cogitavit
effundat, quibus quis et qualis sit
innotescat, et pro desiderio loquendi exspectare
interrogationem [illegible] non [illegible]
[illegible] attendit super
[illegible] meliora [illegible] altius

verba ipsa respondit. Si de scripturis
sit sermo statim magna loquitur ut
non alios doceat vel ut ipse doceatur
sed ut sciam iactet. Ut si de aliquo
questio fiat ergo prius se scire existimat
statim aliorum verba et responsiones sua
sententia preveniat festinat ut sapientior
et doctior reputetur. Si de religione
sit sermo laudat ieiunia commendat
vigilias super omnia exaltat orationes
de humilitate atque singulis virtutibus ple-
nissime loquitur non ad edificationem sed
ad sui ostentationem et si ad secularia et ad
inania sermo convertitur loquacissimus est
et ad detrahendum aliis ac ipsorum famam
4tus gradus rodenda promptissimus. [Q]uintus gradus
humilitatis est ut homo in operibus suis
et factis non recedat a communi et bona via
istorum inter quos versatur ut si est
in claustro ubi vivit communem regulam
a suis prioribus preceptam sic teneat
tamquam scripta communis monasterii regula
et maiorum cohortantur exempla. Si
est in seculo vivat a iustis et aliis
exterioribus exhibicionibus conformiter
aliis hominibus devotis honestis et bona
[illegible] eiusdem status. [C]ui opponitur quintus
gradus superbie qui est singularitas per quam
vult homo ceteris sanctior apparere
quia ille gradus quintus superbie oritur ex 4to
gradu superbie predicto. [E]t Bernardus
ut supra declarat de re-
ligioso et proportionabiliter intelligendum
est de quolibet alio. [V]ir insignis cum
monachis minus predicta super ceteros se
iactat tunc turpe est ei nisi non plus
ceteris aliquid agat per quod ultra ceteros
appareat non volens per hoc melior
fieri sed videri. Ideo quod inter pran-
dendum crebro solet oculos iactare per

mensam ut si quid minus quam mereretur videat
victu se doleat et incipiat ei cum
sibi videtur subtrahi quod in carie victui
indulgendum providebat plus gloriae inve-
niens de metu quam famis cruciatu
communia negligit et singularia sibi assu-
mit cum ceteri comedunt ipse ieiunat
et plus sibi plaudit de uno ieiunio
quod ceteris prandentibus facit quam cum ceteris
septem dies ieiunaret. Commodior
videtur sibi una oratiuncula peculiaris
quam tota psalmodia unius noctis. Ad-
[illegible] sua sermone et ad omnia piger. Vi-
gilat in lecto. Dormit in choro. Aliis
in claustro [illegible] solus in ecclesia
manet. Exercet. Tussit ac gemitibus
et suspiriis aures foris sedentium
de angulo implet. [H]ec est ista
monendum quod sunt quedam verba et opera bona ad
omnibus obligentur aut que sunt hominibus
honestis et devotis communia et consueta quod
in gestibus et ipsis operibus consueti ut viri
ad ecclesiam ibi devote orare genu
flectere humiliter et tenuerent divinis in-
esse et cetera huiusmodi. Et talia sunt cum
communitate publice facienda quod ex quo omnibus
devotis sunt consueta tunc non sunt signa
superbie nec singularitatis homo per ea superbit
aut se communiter gloriatur. Alia sunt opera bona
specialia et gestus et hominibus speciales
non hominibus consueti ut cum quis in oratione
in publico clamat aut manus in celum
expandit vel prius suum tendit aut
oculos in superiorem modum levat aut
totaliter se ad terram prosternit et cetera talia
que etsi bona in oratione fiat non
tamen sunt facienda aperte et coram aliis
ne aspicientes distrahantur nec alii
ex hoc ab ipsis fientibus de ipsis si videri
cent et ne ipsi inter facientes tamen
aliis videntur talia facere in

superbiam extollant et in vanam
gloriam. Ita vult [illegible] super 1° Regum 6. cum
oratis nolite fieri sicut ypocrite tristes
hoc etiam docuit dominus cum aliqua mira-
cula faceret secessit a turba ut habetur
Matthei 14. Et nonnumquam fuit quando opera
bona aut gesta faciendi per simulationem
sumitur qua quis vero habet illud contra
sed per eam ypocrisis et pertinet ad quartum
quintum gradum superbie de qua ypocrisi
et superius dictum est. Dicimus in humilitatis ex-
terioribus operibus augent, quorum duorum
cordis ipsorum eos exaltare facit et se-
ipsum aliquibus. Ita multi et docti le-
guntur singularitatem coram aliis et publico
refugisse. Sic enim legitur de sancto
Dominico quod frequenter cum coram domino leva-
batur in missa tantum mente elevabatur
excessum ac si ibidem ipsum incarnatum
in ipsa fama videret. Propter quod ne aliquid
insolitum et insuetum coram hominibus
apparet hominibus mentis excessu faceret missam
cum ceteris multo tempore non audivit etc.
Aliis autem fratribus post completorium ad quie-
tem pergentibus ipse pluries mansit in ora-
torio ubi exercuit circa quod ipsum ad de-
votionem poterant incitare, aliquando erectus,
aliquando inclinatus, aliquando flectebat genua,
aliquando se totum prostravit in terram etc. Item
de beato Augustino legitur quod vestimenta eius
et alia ornamenta eius nec nitida ni-
mium nec abiecta plurimum sed commodata
et competenti habitu erat. Et de beato Bernardo
legitur quod paupertas in vestibus ei semper
placuit sed sordes numquam dicebat
enim eas iudices esse animi negligentis
et manifeste [illegible] se gloriantis aut
foris humanam gloriam affectantis. Pro-
verbium hoc in corde eius semper fuit
frequenter in ore: [illegible] hoc facit quod

[illegible] minunt omnes [illegible] et [illegible]
animus [illegible] quia diu celatum esse
potuit sed in hoc quasi merito et sensi-
bilius illud abiecit et ad [illegible]
sequitur [illegible] sextus gradus
humilitatis scilicet sextus septimus et octavus
pertinent ad declarationem huius cognoscit
defectus suos et primus eorum qui est
sextus [illegible] est ut homo sic cognoscat
defectus suos ut [illegible] alios sibi
preferat. Et hoc vult beatus Bernardus dicens
quod sextus gradus humilitatis est ut quis se omni-
bus deteriorem esse [illegible] omnibus
inferiorem et viliorem esse. Et istum
gradum humilitatis Anshelmus in libro
de similitudinibus dividit in alios quatuor
gradus quorum primus est ut homo ita cog-
noscat defectus suos ut [illegible] vere
videat se contemptibilem esse. Propter quod beatus Bernardus
ipsum in [illegible] de duodecim gradibus humilitatis
diffiniendo humilitatem dicit humilitas est
virtus qua homo verissima sui cognitione si-
bi ipsi vilescit. Secundus ut de illis
suis defectibus doleat. Tertius ut se con-
temptibilem esse et aliis [illegible] enunciet
et fateatur. Quartus quod non solum hoc
enunciet sed etiam persuadeat et velit
credi. Et nonnumquam inveniuntur aliqui
qui aliquem defectum suum cognoscunt et
fatentur et non volunt cum ab aliis
credi sed non fatentur ipsum defectum coram
coram aliis ut credantur esse humiles
sic loquuntur ut pro humiles videantur
et tales non sunt vere humiles sed ficte.
Unde dicit beatus Bernardus [illegible] humilitatis
quod vere humilis non vult videri humilis
sed vilis. Huic apponitur sextus gradus
superbie qui est arrogantia per quam
homo se aliis preferre et super illos ex-
tollit se ipsum meliorem aliis repu-
tando et ista oritur ex duobus precedentibus

6us gradus.

superbie immediate precedentibus. Post
quam enim homo 2m modum quarti gradus
in notabilibus et magnis se iactauit et secundum
modum quinti gradus singularia mira
simulatoria et maniter operatus est et
colhoc apud simpliciores qui potiora
[illegible] vident et non habent non con-
siderant eius fama creuit tunc
alios cum laudat et [illegible] ipsum impe-
ritorum ducunt errorem. Nam [illegible]
2m Bernardum sit quod huius credit de se
audit ab aliis et qui decern alia
se plus presumit quam aliis de se
ipso plus aliis credit quam sibi ut iam
non verbotenus solum aut simulacrum
ostentacione sua proferat religionem
aut vitam sed intimo cordis affectu se
credat omnibus superiore aut quod quid de
se laudabile agnoscit non beneuolencie
laudatorum sed suis meritis arrogantur
ascribit etc. Et est notandum hic quod ad
consequendum istum gradum humilitatis valde
confert homini agnicio sui et defectuum
corporis qui sunt labilitas et instabili-
tas omnium corporalium et temporalium bonorum
que in homine sunt et que possidet sicut
sunt sanitas, pulchritudo, diuicie, ho-
nores, amici, proles et cetera huiusmodi
et propria homo vita omnia enim hec mor-
talia labilia et transitoria sunt quod que
hodie sunt cras euanescunt et instabilia
biles alii defectus generales et preter
hoc multi speciales singulis hominibus
Item vilitas illius rei a qua conuitur
ex qua homo fit 2m corpus a principio
et nutritur primo. Et abhominabilitas
illius rei in qua conuertitur quia in hor-
rendum cadauer in putredinem in ver-
mes et postremo in abiectissimos pul-
veres quod omnia superflua que emittit per
quecumque emunctoria corporis sui tam
fetida sunt nimium et immunda. Item

omnibus aduersitatibus et omne periculum ab op-
positis rebus ut sunt frigus et estus
tonitrua fulmine grandine pestilen-
tie et caristie et cetera huiusmodi. Item
dura pugna carnis aduersus spiritum quia
continue compertum est [illegible] enim sepe et
indicat aliquid facere forte id quod
iustum et deo placens et caro resistit
quia ei grave displicens et triste est
quod Apostolus dicit ad Romanos 7mo Video
aliam legem in membris meis repug-
nantem legi mentis mee. Item obliuio
et labilitas memorie et quod homo fa-
cilius recipit et memoratius tenet
mala quam bona turpis enim facti
visi et cogitati semper vult reminisci
facti aut spiritualis et honesti cito
obliuiscitur. Item quod homo 2m intellectum
obtusus est in capiendo. vanus in [illegible]
tandis leuis in consideracionibus studiosus
circa vanas curiositates magis quam
circa salutares virtutes et instabilis
in cognicionibus et cogitacionibus suis
vanis vilibus et fatuis. Item quod sepe
torquetur ferventi tristicia graui do-
lore et maiori timore. Item quod difficilis
et tardissimus ad bona et promptissimus
ad mala quam leuis et immutabilis
animi nunc in leticia nunc in tristicia
nunc in ira nunc in inuidia et cetera
huiusmodi innumerabiles defectus quos homo
in se sentit et percipit. Et insuper
omnia peccata eius innumerabilium cogitacionum
vilium verborum et operum quos de-
fectus omnes vnusquisque in se experitur.
Et si actenus vult perfecte in se no-
scere quam aliquis alio homine et colhoc
se humiliare et mente deprimere ac
inferiorem aliis se iudicare quod bene
docuit Bernardus super cantica ubi dicit
Non potest homo quietque in vertice

vilacoiq et extramodosiq ad humiliand
se cor suum sicud prius quamqui se in veritate
cognoscat. Unde inquit non dissimilet super
c. hiis que in ipse sunt statuat sub se et
non ante se. Sic enim se intuens
anima luce clara veritatis deprehendit
se nimis anima suis defectibus et miseriis
plena ac undique malis circumdata
ita ut cum propheta cogatur exclamare
ad deum et dicere In veritate tua humi-
liasti me. Unus etenim non vere humilia-
retur si auctorem suum redemptorem cognosceret
se tam multis peccatis et iniuriis deum
creatorem suum tam multipliciter offendisse
Et considerare quod nescit an cum sibi
aliquando super hiis habuit aut adhuc
habebit vel habitum sit propicium et pla-
catum. Hec enim sunt ex quorum noticia
generatur humilitas mater salutis. Et
ex quorum ignorancia generatur superbia
origo viciorum ex qua fit ut homo
credat se aliquid esse cum nichil sit et ut
sibi ipsi placeat similis homo [illegible] ut
dicit beatus Augustinus in libro de
ovibus. Stultus homo placet quod sibi
ipsi placet. Et sicut ea que tamquam
ponuntur propter aliquam separacionem vel
pelles [illegible] vel lapidibus supponuntur et
onerantur ne ventum tendat sed de-
primantur ad fundum sic verus humilis
ne elevetur in altum superbie tamquam qui-
busdam ponderibus onerat se pre-
dictis defectibus et peccatis suis per
cogitacionem ponens tamquam gemmas eos
in corde suo et cum motum aliquem ad
elacionem sentit tamquam ventum aliquem
in altum rapere volentem statim ad
memoriam defectuum suorum et peccatorum re-
currit quibus ita deprimitur ut non sibi
primum [illegible] et vilem et contemptibilem

se iudicat vel estimat nichil iuxta illud
apostoli ad Galatas 6. Si quis existimet
se aliquid esse cum nichil sit ipse se
seducit. Et hoc est quod dicit in 6to
gradu humilitatis cum dicit quod vere
humilis cognoscit defectus suos et ex
hoc corde credit se vilem esse. Et sunt
autem superbi predicta pondera defectuum
suorum et peccatorum per oblivionem vel ne-
gligenciam incogitacionis abiciunt. Et
ideo a quolibet vento elacionis i. a quo-
libet temptacione elacionis in altum
rapiuntur superbie. Item secundum Willhelmum
indubitabiliter sicut medicus scit quod habet
spacie [illegible] abscondit. et ubi corpus eius
integra est non abscondit a quibus
etiam petit sed magis laceracionem
eius et utque hic sanum vicio sperat vel carne
sua non abscondit. Illud vero vel cor-
porum quod habet vel putridum vel scabiosum
improbissime ingerit actis hominum ut
sic eos ad aliquid sibi dandum pro-
vocet. Sic vere humilis deo et toti
curie celesti [illegible] omnes
miserias suas et defectus predictos pro-
tissime [illegible] dolens instantissime
ostendere non cessat. Nunc omnibus
in [illegible] et hoc est quod di-
citur 6to gradu eodem. scilicet quod vere
humilis cognoscat defectus suos et dolet
de eis et fatetur vere et sine ficcione se
vilem esse et contemptibilem ac ceteris
inferiorem. Et contrario autem facit superbus
qui cum sit plenus defectibus et paup-
errimus in spiritualibus bonis defectus
tamen suos abscondit nec confitetur
nec fatetur immo de magnis se iactat
sicut apparet in illo pharisaeo Luce 18.
Qui cum deo [illegible] debebat defectus

quos ostenderet a fari et morone se
tere etiam et sanitate ut medicus et
longe lateque divitias suas predicabat et
quicumque sanaverit sibi videbatur reclama
bat. Tu dixit Ieiuno bis in sabbato decimas
do omnibus que possideo et iterum dixit Non
sum sicut ceteri hominum. Dicitur est humiliatio
humilis ut homo se ita aliis subiciat ut
se omnibus estimat inferiorem. Unde nota secundum
sanctum Thomam super illud in principio prima secunda
est quod per humilitatem homo reveretur alios et subici
tur secundum eius quod dei … est quod unumquisque homo
per humilitatem debet se omnibus hominibus subicere
et se estimare omnibus inferiorem. Ubi
notandum secundum sanctum Thomam 2a 2e q. 161 in
homine duo sunt consideranda scilicet id quod est dei
et aliud quod est hominis. Hominis autem est quicquid
pertinet ad defectum. Sed dei est quicquid per
tinet ad salutem et perfectionem secundum illud Osee
13 Perditio tua ex te Israel ex
me autem auxilium tuum. Humilitas autem proprie
respicit reverentiam qua homo deo sub
icitur. Et ideo quilibet homo secundum id quod suum
est debet cuilibet proximo subicere
quantum ad id quod est dei in ipso. Proximo non enim
debet solum esse in ipso revereri sed et id quod
est eius demum in quolibet revereri. Et ita
per humilitatem debemus nos proximis non sub
icere omnibus proximis propter deum secundum illud Petri
2 Subiecti estote omni huma
ne creature propter deum quia homo debet cog
noscere defectus suos et secundum suos
defectus estimare inferiorem omnem dei dono
maiorem. Non autem requirit humilitas ut
homo omne id quod est dei in ipso subiciat
omni ei quod apparet esse dei in alio. Quibus
enim non inclinat ad se. Non ergo re
quirit humilitas ut sciens magis estimet
se minus scire in physica vel alia scientia que
est donum dei qua sciat simplex
aliquis aut quod dives homo estimet
se minus possessorem de divitiis quas simplex
simus possidet istis donis dei. Illi
enim dei qui dona dei percipiant cognoscere
debent ea se habere gratis dante. Unde
secundum capitulo 2o Ut sciamus que a deo donata
sunt nobis. Absque ergo preiudicio humilitatis
possunt homines dona que ipsi acceperunt a deo
preferre aliquibus donis que aliis apparent
collata secundum apostolum ad Ephesios 3o Aliis
generationibus non est agnitum filiis homi
num sicut nunc revelatum est sanctis apostolis dei.
Similiter etiam non requirit hoc humilitas
ut aliquis id quod est suum in se ipso ut sunt
peccata et similes defectus subiciat ei quod
est hominis in alio, alioquin oportet quod quilibet
reputaret se maiorem peccatorem quolibet
alio cum tamen apostolus Paulus absque pre
iudicio humilitatis dicat Gal 2o Nos
natura iudei et non ex gentilibus peccatores.
Sed tamen homo reputare aliquid boni
esse in proximo quod ipse non habet vel aliquid
mali in se esse quod in aliquo non est ex
quo potest se ei subicere per humilitatem nisi
se eo inferiorem reputabo propter quod dicit
apostolus Philippenses 2o In humilitate superiores
sibi invicem arbitrantes. Unde dicit glossa:
Non sic itaque estimare ut nos esti
mare fingamus sed vere estimemus
posse esse aliquid occultum in alio quo
nobis superior sit etsi bonum nostrum quo
quo illo videmur superiores non sit oc
cultum etc. Septimus gradus humi
litatis est secundum beatum Benedictum et Augustinum
ut omni vilitate aut extremitate contentus
sit et ad omnia que sibi iniunguntur velud
operarius inutilem malum se iudicet et
indignum. Gradus ille habet duas partes.
Prima dicit ut omni vilitate et extremitate
homo contentus sit. Sic habet cum ut ho
mo non querat exteriorem excellenciam

p[er] porcis abiectis. 2us gradus est ut homo
ad omnia se indignum et inutilem in-
dicet. i. ut ex consideracione suorum de-
fectuum ita se homo parvum et firmum et
vilem cognoscat ut credat et fateatur
se insufficientem et inutilem ad quelibet
honera ad que electus fuit ut que sibi ad-
facienda fiunt. Et porro ut homo non ap-
petat corde nec ad hoc tendat ut
veneretur. honoretur aut pro magno aut
ad magna eligatur aut magna sibi
committantur et venerabiliter tractetur
aut ad magna et digna corde credat
se indignum et insufficientem esse et
fateatur etc. Et vere quilibet potest cre-
dere vere et fateri esse ad omnia se
inutilem ex propriis viribus ut tota
sua sufficiencia in deum referat iuxta
Corinth. 2 capitulo 3o Non sumus suffi-
cientes cogitare aliquid a nobis tamquam
ex nobis sed sufficiencia nostra ex deo est.
Adiungit gradum humilitatis tribuunt 3us
gradus quos ponit dominus in decretalibus
quorum primus est ut pro qua homo ut
debet facit circa quartum gradum ex con-
sideracione suorum defectuum credit et fatetur
se contemptibilem esse et vult hoc ab
aliis credi et ita faciliter sustineat se
ab aliis contemptibilem dici. Cum insufficientem
ad officia vel ad huiusmodi ut alia magna
sibi committatur facienda. Secundus est
ut ea equanimiter patiatur se ab
aliis contemptibiliter tractari et spermi etc.
Tertius est ut id amet. Dicit enim
Greg. in registro non grande est hijs
nos esse humiles a quibus honoramur
quia et hoc seculares quibus faciunt. Sed
illis maxime humiles esse debemus a quibus
aliqua patimur. Septimus gradus
superbie qui opponitur predicto. 7mo gra//

dui humilitatis est presumpcio per quam
homo se ad omnia ingerit et se suffi-
cientem reputat ad omnia. Cum enim
2us primum gradum superbie corde se
credit alios precellere tunc et plus
esse presumit quam dicetis sicut quod
dicit Bernardus loquens de tali monacho
dicit primus in conventibus residet primus
in consiliis respondet. Non vocatus accedit
non iussus se intromittit reordinata re-
ordinat reficit facta quod si ipse non
fecit aut ordinavit nec recte facta
nec pulchre estimat esse ordinata
indicat iudicatos preiudicat iudica-
turos. Si cum tempus advenit non pro-
moveatur ad prioratum suum abbatem
aut invidum iudicat aut deceptum.
Et si mediocris ei aliqua obedientia
iniuncta fuit indignatur apparatur arbi-
trando se non esse in minoribus occupandum
qui se ad maiora sentit ydoneum etc.
Et sic dictum est iam de monacho ita
quod personaliter intelligendum et de aliis
in seculo aut in quibuscumque statibus ponitur
potissime qui presumptuose ingerunt
se propter officia se ingerendo et beneficia   ad
ymo ad curas animarum etc. Octavus
gradus humilitatis est confessio peccatorum
ut scilicet homo cum peccatis aptis corrigitur
a superiore suo ut uxor a viro suo filius
a patre suo discipulus a domino aut monachus
ab abbate aut alio superiore aut cum
quis ab alio fratre corrigitur et sibi
parvi non defendat ea per inustras
excusaciones sed fateatur ea et
confiteatur peccata sua ymo occulta sic
cogitaciones malas cordis sui ad-
vertens et alia mala etiam abscondita
ante commissa non valet celet sed
per humilem confessionem revelet con//

8o.

fessionem suo aut alteri superiori huic
apponitur Secundus gradus superbie que est
defensio peccatorum Cum enim superbus ex
elevatione cordis se reputat tocius
perfectionis dacionem aut aliis meliorem
... medium sexti gradus superbie et deinde
... supra alios presumit et magnis
et arduis se ingerit, ut dictum fuit
in ... gradu superbie Sic quamvis
hoc sepe erret et peccet non tamen apud
se hoc reputat nec ab aliis putari
patitur Unde cum cerca aspectu peccatum
sibi ostenditur a superiori aut pari eo
per fraternam dilectionem correctionem non patitur
illud sed secundum dictum psalmiste Inclinavit
cor suum in verba malicie ad excu-
sandas excusaciones in peccatis Sunt autem
... ... excusationes in peccatis
multis modis Dicit enim ille qui se ex-
cusat dico Non feci quidem aut feci
sed non feci aut si male non tamen multum
male aut si multum male non tamen
mala intencione Sed aut et de illa
... ... quemadmodum
alienam suasionem excusare se
nititur totum aut hoc est superbia
confessionem fuit prius quam ... superbiam su-
perbie potest excusare se de peccato
quo reus est id enim est ... ...
sibi innocenciam de ... quam tamen homo
non habet vel ... aut pertinaciter
aperta peccata non predicto defendit cum
tamen actiones et pravas cogitationes
cordis aut alia mala abscondere
sed pure et integre superiori suo
aut confessori vel alteri consulere po-
tenti humiliter revelaret vel
9. Nonus gradus humilitatis est obe-
diencia in duris et asperis pa-
cienciam amplecti Itaque post

quam homo vero confessus est peccata sua
secundum modum predictum octavi gradus humi-
litatis quod tunc paciencia amplectatur
et sustineat consilium dura et aspera
que sibi pro illis a superiori suo iniunguntur
aut confessore iniungitur ac pacienter
sustineat sine indignatione et ira
si aliquos ... correpciones
aliquas aut ... ...
paciatur secundum modum ... gradus
confessionis huic apponitur nonus gradus
superbie qui dicitur simulata confessio
superbie ut tamen quidem dolose et simulatorie as-
sumit ... itaque ore solum con-
fitetur peccata sua coram superiore aut
alio corripiente et non credit ea et
non dolet cordis nec compungitur cor
nec vult subire penitentiam ... ...
... simulate confitetur Sepe enim fuit
secundum ... tamen superbus ... ...
arguitur sciens quod si se defenderet
sibi non crederetur tunc ... ...
... suspiriis et voce singultibus
interrumpit et non solum facit obiecta
sed et ipse ... culpam exaggerat
... confitendo aliud peccatum aliquam
maius quam sibi obiectum fuerat quod tamen de
se credi nequaquam vult si hoc
... facit ut tamen illud ... additum
... ... esset
credat cum ... magis ex humilitate
confiteri quam ex veritate Et sic plus
vult plus coram hominibus apparere quam
superbus et ... sua superbia nititur
humilitate palliare et ita peggeracionem
peccati sibi obiecti et liberam con-
fessionem eius ... humilitate qua
non habet ... innocencia de peccato sibi
obiecto quo tamen reus est quod est duplex
superbia Si aut peccatum tamen maius

festu est q nlla vsuria poz zel
celari adquo usq si no corde
assentit pma qua ius em corde pom
sibi no displiciat libere tn gsitet
securu ut sc nota bis gressionis
coram hois debeat pdco cem
publica gfessionis si no debet culpa
coram deo pveritate gricionis
hoc aut slato ut dolositas cog
nosa pt si huius gpeto sus supiore
pamit aut salalis durius ab
iungit huic tn veraciter pe
nitet labore penitetie no hor
ret si q q sibi pculpa qua abit
iungit aut si sibi aliqua con
tumelia irrogetur tacita gsta
paciet amplectit Illa aut q
et dolose facet pa si ci levis con
tumelia aut exigua pena iroga
ta fuit statim ad pacia convitatur
indignat murmat scindet et ira
10° scit etc Decimus gradus humilitatis
e ut homo pro dei amore se dei subdat
11° i omi obedia Undecimus gradus est
ut homo no delectet face voluntate
sua et isti gut reduci ad omi sz ut
homo voluntate sua regulet scd
arbitriu sui supioris Est aut duplex
supior sr primus e ut deus qui est
supmus omi ouis abitos igit duos
grad humilitatis gtinet ut homo no
delectet face sua voluntate pm
sit ut pt dna reudencia ita se deo
subiciat ut ei omibus obediat et
sua volutate 2m dna volutate
in omibus regulet et potissime 2m
dna precepta volutas em dei est
custodia dmoz preceptoz vt ut
glo sup 2m fiat voluntas tua

Et adhoc facinde debet hs movere
admulta primo q volutas dei e in
finita et no vita dest sz multiplicat
abliquabil et aiusta flexibilis
aut volutas est hoim finita inob
liquabilis et essencialis iustissima et
rectissima et ex iusta ac retitudo
nabil tatur gsistit intor volu
sue ad volutate dna q est regla
omis iusticie et abliqtas ac iniustia
ronalis tatur est exdissimitate
volutatis sue a dna volutate
Scdo adhoc movere debet q ipe
dns deus e optimus et sapientissimus
no potest errare et nichil mali vo
lens nec sibi aliquid irronales
precipiens tatur sed solu ista quorum
observacio est eis utilis et salutaris
Tercio movere debet q ipe poten
tissimus ut dominium hns sup hoiem
imo sup omes creaturam Quarto
q est iustissimus no sinet rebelles
et sue volutati difformes impunitos
nec sinet abedientes sibi et sue
volutati gformes irremuneratos
Quinto movere debet collacto innu
merabilium beneficiorum que homo gratis
abeo recepit ppt q iustissimum est
ut homo sibi pcat et i omibus volu
sue obtemperet Alter supior est
homo ut platus respectu subditorum
suorum pcat ut viz respectu filii ut
filie dns ut dna respectu servi ut
serve dux precitus respectu militum
et cis gtinet igr etc ad duos
gradus humilitatis ut homo cuilibet
supiori suo sit sit subiciat ut
ei obediat et volutate sua im
pleat in omibus q sibi precipit 2m

tem suę superioris et q̄ nō repug-
nat p̄cepto maioris potestatis id est
dico aut nemo a simbus q̄ sibi p̄c-
cipit. 2m non q̄ a rem suę superioris
non enim apte confessionem civilibus obedire
superiori in iustis tn̄ i quibus sibi sub-
sunt sicut milites duci exercitus i hijs
que ptinet ad bellum servus dno i hijs
que ptinet ad familiam opera exercenda filius
patri q ptinet ad disciplinam vite et
curam domesticam et religiosus p̄-
lato i hijs q ptinent ad regularem
observanciam id est superiori etiam nemo et q
nō repugnat precepto alterius potestatis
Unde si aliquis dicat superiore p̄-
cipit aliquid quod est contra preceptum
dei et pprium anime non est sibi
obediendum. Unde super i ad Ro 13° Qui
resistit ipsi sibi dampnacionem ac-
quirunt. dicit glo si quid iusserit
curator numquam faciendum est si contra
proconsulem iubeat. rursum si quid
ipse proconsul iubeat et aliud imperator
numquid dubitatur illo con-
tempto illi esse serviendum. Ergo si aliud
imperator et aliud deus iubeat
contempto illo obtemperandum est deo id est
Decimus gradus superbie est rebellio
et ij^us est libertas peccandi
et reducunt adhuc q hō contempnit
superiorem suum ita q iam non velit
obedire precepto eius sed incipit
sequi ipsum suum et facere voluntatem
propriam et delectatur implendis in
suis desideriis. Duodecimus
12° gradus humilitatis est timor dei et ille
timor dei est radius humilitatis opor-
tet enim q homo timeat deum servat
se sibi ex quo contingit ut homo ca-

veat peccata quibus deum offenderet
Et facit et ut in omnibus regulet 2m
deum cui apparuit. Duodecimus gradus
superbie qui est consuetudo peccandi q
oritur in precedenti. cum enim hō con-
tempto superiore suo vivit omnino
voluntate sua incipit delectari in
explendo desideria sua i quibus cum
experit voluptatem et delectacionem
libenter et propter repetit ea p-
quorum frequentacionem generatur consuetudo
que sibi ligat hominem et trahit in-
fimus viciorum ita ut iam homo
omni timore et sue remis oblitus
audivit bibit vetat prohibitis et
ut obliviscitur cogitandis operandis
et investigandis diversis omnibus
aut potius quos prohibitum sed sepius in
tor ut i bucca aut ad manum
venit machinatur garit . . .
malivolus vaniloquus et facinorosus
ut dicit Bern 2m Ultimus q scala
quam iacob vidit i sompnis et angelos
ita ascendentes et descendentes 2m
fiem 2 benedictum in regula significat
vitam nostram in seculo que humiliato
corde a deo erigitur ad celum in quo
quidam scalam. vita nostra per
superbiam descendit ad yma viciorum
et per humilitatem ascendit ad culmen
virtutum. latera aut eiusdem scale
sunt corpus et anima quibus diversos gradus
humilitatis ascendendos dominus inseruit
scilicet 12cim predictos quorum aliquos per-
tinent ad corpus ut quibus humilitatis
ostenditur exterius et in ascendendo
hos gradus humilitatis debet servari
ordo contrarius illi ordini quem servavi
enumerando itaque 12mum incumbendo

sit primus in ascendendo et undecimus
qui est sic convertitur. Primus ergo gradus
in ascendendo est timor dei qui facit
ut homo caveat sibi a peccatis quibus
offendit deum quem timet. Ab hoc primo
gradu ascenditur ad 2um. Cum homo
timet peccata committere et vult sibi ab
eis cavere tunc considerat propriam voluntatem esse
labilem et infirmam ideo non amat
facere propriam voluntatem ne peccatum aut
perpetret mala probantis. Ab hoc quo perducitur
ad 3um scilicet quod voluntatem suam regulat
secundum voluntatem superioris potissime domini
dei illius preceptis obediendo et etiam hominis
qui superior. Deinde sequitur quartus
gradus ut homo alicuius obedientia non
desistat propter dura et aspera que occurrunt
sed ea patienter amplectatur. Hic quintus
ut homo cognoscat peccata sua confitendo
et eas fateatur. Sextus quod ex consideratione
suorum defectuum se inutilem et indignum
iudicet ad maiora. Septimus ut ex eorum
defectuum consideratione se iudicet aliis
inferiorem et ad omnia quoque alios sibi
preferat. Alii quinque gradus humilitatis
pertinent ad exteriora hominis opera verba
aut gestus exteriores in quibus se ostendit
monstrat humilitas que interius est in
alia. Bernardus. Bernardus etiam ponit 12 gradus
gradibus humilitatis in quibus idem est
ordo in descendendo qui pertractus est
in ascendendo. Primus enim est curio-
sitas seu evagatio sensuum exteriorum
videndi audiendi aut qualitercumque
inquirendi vana inutilia aut ad peccatum
inclinantia. Dicit enim beatus Bernardus
Si videris monachum de quo prius
bene confidebas ubicumque stat ambulat
sedet oculis incipientem vagari

caput erectum aures portare suspen-
sas propter hoc terre digito loqui ex
motibus exterioris hominis interiorem
immutatum agnosce. Secundus est levi-
tas animi qua sepe mutatur nunc ad
leticiam nunc in tristicia nunc in [illegible]
et. Est illa pars animi mutatio unde [illegible]
exterius prorumpit verba inordinata [illegible]
Tercius gradus est inepta leticia
non enim considerat mala que in se sunt
quia tristicia sed solum bona sibi [illegible]
et dicitur videt apud se et letatur
solum ideo quia in istis putat se aliis
precellere et ista est stulta leticia
quod procedit ex hoc quod sibi ipsi placet.
Ut dicit Augustinus: Stulto homini placet
qui sibi ipsi placet. Quartus gradus
est superbie iactancia per quam se homo
verbis extollit iactando se iustiorem
sanctiorem sapientiorem et meritis
meliorem esse aliis hominibus. Ab illo
statim oritur quintus gradus superbie
qui est singularitas per quam vult aliis
sanctior ac melior apparere. Cum enim
superbus supra alios se iactat verbis
tunc videtur sibi turpe si non supra
alios aliquid operatur. Ab istis duobus
gradibus oritur homini se de multis
et magnis iactat. Tercius modus. Quartus gradus
et postea sextus modus. Sextus gradus
multa bona simulatione operatur et hoc
habet apud simpliciores cum fama ex-
crevit tunc ipsi cum exaltabilibus lau-
dant super alios quod ipse deceptus cre-
dit et ita contrario modo cordis affectu
se omnibus estimat meliorem. Tunc
aut illo modo se putat omnes precellere
tunc incidit septimum gradum superbie qui
est presumptio ut sic homo eo [illegible]

velit videri et ab aliis haberi tanquam
melior et adornatus ceteris alia se ingerit
et tendit ad altos status et magna
officia et honores credens se ad talia uti-
lem esse et ad adhuc maiora expe-
diendum et dignum esse talium [illegible]
honoribus duobus sequitur secundus qui est
defensio peccati. Cum enim superbus cor-
de credit se aliis meliorem et despe-
ctos in magnis esse sicut 2m modum [illegible]
[illegible] quia ubi se proferet et peccat non
[illegible] quod despe credit nec vult ab
aliis credi. Et ideo cum tale peccatum est
a superiori vel aliis sibi obicit tunc negat
aut aliis multis modis peccatum excusat
et dicit. Longus gradus superbie est simulata con-
fessio vel cum peccatum non potest negare
tunc fatetur ore sed non consentit corde
aut potius simulat primam sed corde
nullam habet contricionem veram de peccato
aut displicenciam. Et si superior suus
de peccato quod fassus est ipsum punit aut
alter aliqua contumelia pro illo sibi
irrogaverit statim irascitur et [illegible] et
murmurat et [illegible] sequitur decimus
gradus scilicet rebellio quia spernit et con-
tempnit superiorem suum nolens sibi obe-
dire. Et ex hoc incipit facere
propriam voluntatem suam. Et hoc est [illegible]
gradus et sic incipit implere desi-
deria sua et quorum in peccatione [illegible]
sentit voluptatem et non timet aliquem
superiorem sequitur huius [illegible] fre-
quentacione generatur consuetudo peccandi
que est [illegible] gradus post consuetudinem
non solum homo motus est primo et
[illegible] est in peccato. Et dicit beatus Bernardus
quod sicut [illegible] ascenditur in hiis gradibus
humilitatis iam corde alacri et sine
labore per bona consuetudine currit
ad virtutem sic descensus predictis per
gradibus superbie in peius per malos usus
non sic tunc gubernans non timor fre-
no retentans intrepidus festinat
ad mortem [illegible] sunt qui fatigatur
et angustiatur qui nunc metu cruciati
retrahuntur nunc [illegible] retardati con-
suetudine descendendo vel ascendendo
laborant. Supremus tamen et infimus cur-
rit absque impedimento et absque la-
bore ad mortem hic ille ad vitam
festinat alter alacrior sed pronior
illum alacrem caritas hunc pronum
cupiditas facit. In altero amor in
altero stupor labore non sentit. Vel
in illo denique perfecta caritas in illo
consumata iniquitas foras mittit
timorem. Det nobis superbia illi ve-
ritas huic caecitas dat securitatem.
Det nobis superbia declinare et per-
fectam humilitatem a Christo discere
qui se huius humilitatis singularem
nobis magistrum exhibuit dicendo. Discite
a me quia mitis sum et humilis corde
Cuius auctoritas Christus Dominus noster [illegible]

Notandum quod homo sit aut
existimat alium parvipendere
se ipsum aut iniuria seu
lesionem aliqua inferre sibi aut
suis rebus aut amicis tunc nata
sunt sequi ira et si homo tunc
est sequitur vehementer aut in-
tensitatem. Sequitur vehemens aut in-
fervorem quedam animi motum qui est
appetitus vindicte vel cum for-
mat appetitus vindicte appe-
titum inclinat ad vindicte ap-
peticionem aut est adipisci vindicte
irrogacionem. Et illum fervorem seu
vehementem et impetuosum motum

De Ira

di vocamus iram per se capiendo
iram pro passione. Dicit enim textus super
illo capitulo quarto. Omnis qui irascitur fratri
suo etc. Ira est vehemens motus ad
adnocendum. Idem dicit Hugo de conti-
nentie dictione libro 2 Rethorice. Et ad
illum motum ire sequitur in corpore cale-
factio sanguinis et corporis quia ille motus
ire videtur naturaliter calefacitivus
sanguinis et corporis. Est motus et quod
sit motus localis calefactivus est
motus quod quamvis ad illa calefactionem et
sanguinis sequitur commotio aliorum humorum
et tumultuatio spirituum et multiplex
corporis et membrorum corporalium motio etc.
¶ Secundo notandum quod huiusmodi ira est
duplex quedam enim est motus involuntaria
et est ira subita preveniens omnem de-
liberationem rationis et omnem actum volun-
tatis. Talis dicitur primus motus ire non est
in ira potestate sicut nec ceteri primi motus
et huiusmodi ira non est peccatum quia dum non
dependet a voluntate potentie ea
sive volendo aut operatione ei non resi-
stendo cum posset. Unde Augustinus super
psalmos Irascimini et nolite peccare. Si
surgit motus ire qui iam propter penam
peccati non est in potestate ira saltem non
nevit consentiat ut non ei consentiat ratio
ut motus regulata et cetera. Sed ne ser-
viamus legi dei sed adhuc carne ser-
vimus legi peccati. Et Cassiodorus super
eundem locum dicit. Motus quidem animi
fervidum propter humana fragilitate in
potestate habere non possumus suffragante tamen
dei gratia ratione discipline continemus. Et
ideo propheta quasi consultationem concedens permisit
quod vero culpe prohibuit dicens. Irasci-
mini et nolite peccare id est si surgat
motus ad fervidus nolite peccare ei
consentiendo. Alia ira est voluntaria
et est adhuc duplex. Prima quidem homo
per deliberationem rationis et impetu voluntatis
libere assumit. Beda quod provenit
rationem sed voluntas mea consentit
potentie volendo ea aut operatione non
resistendo ei ut eam percipit et
ei resistere posset sed eam continuat et
in ea morari aut vale sed permittit.
¶ Tertio notandum quod ira multa mala operatur
in homine primum est quod usum rationis que
tota hominis bonum consistit aufert ei
totaliter aut multum minuit. Unde Gregorius
quinto Moralium per iram sapientia perditur ut
quid aut quo ordine agendum sit
omnino nesciatur. Intelligentie namque lucem
subtrahit cum mentem permovendo con-
fundit. Et pro hominis considerare in alio
melius quam in se ipso experiri omnino
[illegible] ab eis propriam non potest tam perfecte
deliberare sicut si esset animus tranquillus
a quo ira fuit aliquando tamen minus
potest deliberare et potest esse tam fervens
ut penitus totaliter auferat delibe-
rationem et ut homo solum sequatur
sensum sicut bestia et hoc non est parvum
malum quod homo se sponte et propriam
culpam se spoliat illo in quo con-
sistit tota dignitas sua et totum
bonum suum ratione namque propria ac super eius
solum excedimus bestias per eam similes
sumus deo et angelis et per eam solum
cognoscimus deum et alia celestia
et alia spiritualia bona et per eam di-
scernimus inter bona et mala tenenda
et fugienda et consequenda. Secundo facit
hominem contra iustitiam agere. Unde Jacobus.

Cesarius: Ira mentis lumine [illegible] [illegible]
Job ix: Caligavit ab indignatione oculus meus.

Ubi supra quirum iusta delinquitur sic scriptum est Ira viri iusticiam dei non operatur. Ex dum conturbata mens iudicium rationis excusserit omne quod furor suggerit rectum putatur. 2o commovet corpus et humores conturbat corpus atque inflammat in ordinatum in verbis et motibus membrorum et totius corporis. Unde Greg. ubi supra. Ira sic stimulis accensum cor palpitat. corpus tremit. lingua se prepedit. facies igne (fit) exasperantur oculi et nequaquam recognoscuntur noti. ore quidem clamorem format sed sensus quid loquitur ignorat. Tercio movet ad appetendum aut etiam irrogandam iniustam vindictam sive verbis sive factis de quibus vindictis dicetur postea inter filias ire. Est autem secundum S. Thomam 2a 2e q. 158. Vindicta iniusta quadruplex. Primo quando quis ex ira punit vel vult punire illum qui non demeruit penam. Secundo cum maiorem penam illi infert aut inferre appetit quam ipse demeruit. Tercio si tantam quantam demeruit sed non secundum ordinem iusticie vult ut quia punit aut vult punire aliquem propria auctoritate cuius superior non est vel secundum pretermissionem aliquem debitum ordinem iusticie requisiti. Quarto si iustam penam secundum ordinem iusticie infert non tamen bona intencione puniens esse bonum ipsius puniti aut conservacio iusticie prohibita ut ipse punitus corrigatur vita sua et caveat sibi propterea absque malis et ut alii videntes illum puniri pro tali culpa timorem tamen pene caveant sibi a talibus. Unde igitur non iam pro aliqua intencione infert vindictam tunc sit iniusta ut si quis inferat alteri penam aut inferre vellet ex odio vel rancore et malum alterius aut propter hoc ut ipse punitus dicat secundum aut bonus iusticiarius vel si propter laudem suum vel propter satiare appetitum suum in vindicando aut propter aliquod aliud talem malum finem. Et secundum S. Thomam 2.2. q. 158 huiusmodi vindicta aut etiam ira ex qua homo inferre aut inferre vult talem vindictam est de genere suo peccatum mortale quia contrariatur iusticie et caritati. Potest tamen contingere quod illa talis iniuste vindicte et voluntas inferendi aut etiam ira ad eam inclinans esset solum peccatum veniale ut cum quis appetit se vindicare taliquo modico quod quasi nichil est reputandum itaque quod ita modicum sit quod si actu inferretur non esset mortale ut si aliquis parvum traheret alicui puerum per capillos vel aliquod huiusmodi tunc etiam manet veniale solum propter imperfectum actum ut tamen motus ire subito oritur in eo et preveniat iudicium rationis. Secundum beatum Greg. 31 moralium ponuntur 6 ire filias i. 6 peccata que ex ira oriuntur scilicet filia amare sunt indignatio. tumor mentis. clamor. blasphemia contumelia et rixa. Et ita primum malum quod ex ira sequitur est indignatio qua homo illum contra quem irascitur reputat indignum ut sibi tale quid fecerit quod videtur esse quedam presumpcio immo quedam contemptus persone. Secunda est tumor mentis ut cum irascens replet animum suum diversis cogitacionibus per quas cogitat quibus apud se aliquando cogitat diversas vias se vindicandi et [illegible] complere appetitu alteri nocendi. Et huiusmodi sunt magna peccata. Non tamen est solum peccatum in actu exteriori sed magis in voluntate si scilicet implerent exteriori actu [illegible] mala

Ire viri di mala vult

2 sic fortis et [illegible]

Filie ire

est illius [illegible] intelligi

tumor blaspha vel blasph

indignatio [illegible] [illegible] [illegible]

est clamor per quod intelligi potest iracundia
et confusa locucio quia aliquis quo ad-
modum loquitur demonstrat exterius ira-
sciam. Octavum malum est blasphemia
ut cum quis contra prorumpit invi-
tuperia i. verba iniuriosa que sunt contra
deum. Et possunt triplex quantum species blas-
phemie. Prima est cum deo attribuitur
quod ei non convenit ut qui dicit deum cor-
poreum aut aliquid huiusmodi. Secunda cum ab
eo removetur aliquid quod sibi convenit ut
qui credit aut dicit quod non esset iustus
aut omnipotens aut non sciens. aut cum quis
dicit ad alium et si deus staret tibi in
latere ipse non posset te iuvare quin ego
sic et sic tractarem te. Aut si dicat
et si deus esset presens ego vindicarem
me in eo. Aut si deus faceret michi
tale ego non parcerem sibi aut aliud
tale quod videtur adeo removere omnipotenciam
qualia sepe possunt haberi in ludo aut in
aliis furoribus pueris dicere. Tercia
cum attribuitur creature aliquid quod deo
proprium est. Et dicit sanctus Thomas 2a 2e q. 13 quod
blasphemia est peccatum de suo genere mor-
tale quia est contra dilectionem caritatis de-
rogat. contra divine bonitati que est ob-
iectum caritatis. Et dicit quod blasphemia
potest dupliciter fieri absque deliberacione et
ex surrepcione. Uno modo si quis aliquis non
advertat hoc quod dicit esse blasphemiam
ut cum subito ex aliqua passione i. verba
ignorata imaginata prorumpat quorum
significacionem non considerat tunc est peccatum ve-
niale. Alio modo quando advertit hoc esse
blasphemiam et considerat significacionem verborum
tunc non excusatur a peccato mortali sicut
nec ille ~~aliquo accidit~~ qui ex subi-
to motu ire aliquem occidit iuxta

se sedentem. Nonum malum est contumelia
cum quis contra prorumpit in verba oppro-
briosa et iniuriosa que sunt contra proximum.
Et hoc fit frequenter quia ira eum
inclinat ad appetitum vindicte vel
est ipsa met appetitus vindicte. Immo
nulla vindicta alia est irato sic prompta
sicut contumelia. Ubi notandum quod secundum
sanctum Thomam 2a 2e q. 72 Contumelia est
quando cum quis manifeste contra honorem
alicuius dicit sibi defectum suum sibi aut
cum aliis. Et est differencia contumelia cum quis
coram multis dicit alicui defectum suum
eo quod per hoc magis deprimitur eum
in honore aut reverencia sibi ab aliis
impendenda. Et hec est vera contumelia
cum sibi presenti dicit i. quando scilicet ipse qui lo-
quitur contra audientis reverenciam agit
que videtur parvipendere ex hoc quod in ma-
nifesto contra eum verba profert. Et dicitur
convicium contumelia et improperium. Nam per
verba convicii solent defectus ingenii
convicii pene vel culpe corporis aut alic
per verba contumelie solet defectus
quando aliquis representat alicui defectum
moratoris suorum i. dignitatis quod eciam
derogat honori convenienti respectu ex-
cellencia. Tunc autem est improperium quod
sit quando cum quis iniuriose alteri ad
memoriam reducit auxilium quod con-
tulit ei necessitate pacienti. Unde Ecclesiastici 2o
Exigua dabit et multa improperabit
Et unum illorum ponitur proprie etc.
Eciam notandum quod secundum sanctum Thomam
ubi prius quod quando intencione proferentis
contra aliquem convicium aut contumeliam
defert ut per verba que profert alicuius
honorem minuat tunc convicium aut con-
tumelia est peccatum mortale non minus quam

furtu aut rapina No em ho amat
mag sui honore qua rem possessa. Et
hoc wlt dns cu q̃ dicit Qui
dixit fri suo fatue reus erit ie-
hene ignis Si quis uco alteri vn
leuis convicij aut contumelie dixit
no aio dehonorandi s; ex animi leuit
aut ex solaciu mia sine firmo proposito
aliq dehonestandi s; forte wlt ipm
leuit et modicu gistare tunc pt
esse veniale Et tercio si quis alteri
dixit vn convicij no aio dehonor
andi s; forte ppt correcconem tunc
pt esse sine pcto si alias sit bene
circumstanciomatu. Sic ex licitu est
aliq sui subditu vbera aut in-
rebus dapni facere causa disciplime
stat ca disciplime pt aliqs alteri
q debet corrige vn ali q̃ convicia su
dicere Et illo mo dns discipulos suos
vocavit stultos Et apls calargalath.
z. insensatos vocavit Dic tn sois
aliqn indiscrecione dm i mete quod
aio cu magna necte sit huius ob-
iurgacones adhibende nequibq no
nu nob sed ut dno placeat instum
Et dic C D ho. q i usu talu vox
c magna discrecio quanda necio
ut sz homo talibg ubs caute mo-
derate utat i correccone talias
q possit esse tam grave convicia
q comicauncta solatii auffert
honore eiq conti q psert Et tuc
posset homo pcare mortalr eciam si
no intenderet dehonoracom sic eciam
Sus dcm fuit de detraccone. Et e
simile sic si quis aliu ex ludo irrauere
prvocens graviter ledat no caret
culpa Et q homo cauari debeat

et consuetudies duce ne mala vba
z i iuriosa dicere eiq proderat apet
quia ut dr i canonica iude Cum
michahel archangls cu dyablo
disputans altercaret de moysi corpe
no fuit ausq iudiciu psplaphemie
inferre volebat em sicut dic Ysto
de hyra supcamd cplam iude dya-
bolus moysi corpg revelare iudeis
ex ydolatram omnibus ut eu adoraret
taqua deu Michahel tuc pnceps
synagoge hoc volebat i pedire
z no ausq dyalo inferre iudiciu
plapphemie ppt nat dyali bona
s; dixit impet tibi des sit ut
desistas a bca revelacoe Si g°
michahel archangls no fuit ausq
convicia dice dyablo qui tn posset
est mag dece ho quicq convicia
dice fri suo qui forte melior eo
e tos Decimu malu pt pami
maledico q sepe coia oritur e
Et ptaut malediccoe impando aut
optando conmiciare contr alium
malu z sbrone mali s; no ad
emendacom alterius s; pstu i malu
eiq optare aut aut i pectore moue
ad malu alterius sbrone mali sicut
e repugnat caritati q deniq di
lige pxi i voloit ubam ipius
Et ideo eq sui gng c pcom morle
Dic C. T. L. z. q. 1. 1. ppterq;
dicat ipe Cors 6to Neq malediei
neq rapaces regnu dei possde-
bunt Et est hug di maledico tato
grauig pcom quito male dic quis per-
sone qua mag amare z reueri
debet et tenet Vn dic levit
20 Qui maledixit pri suo aut

mri morte moriatur. Subdit tamen
S. T. Contingit tamen dictum maledictio-
nis placitum esse peccatum veniale vel
propter parvitatem mali quod quis alteri male-
dicendo imprecatur vel etiam propter affectum
eius qui profert verba maledictionis dum
scilicet ex levi motu vel ex ludo aut ex
correptione aliqua talia verba profert praeter
eum verborum maiorem affectum pon-
derant. Et in diffinitione maledi-
ctionis dixi notanter sub ratione mali
et simpliciter malum eius cui maledicit.
Si enim quis imprecetur vel optet malum
alteri sub ratione boni et sic est licitum
non est maledictio proprie eo quod intentio
principalis non fertur in malum illius sed
in bonum eius. Contingit aliquod malum
imprecando vel optando dici sub ratione
duplicis boni quandoque enim sub ratione iusti
Et sic iudex iuste maledicit illum cui
precipit iustam poenam inferre. Sic
etiam ecclesia maledicit anathemati-
zando. Aliquando dicitur aliquod malum
sub ratione utilis puta cum quis optat
alicui peccatori aliquam egritudinem
aut aliquod aliud impedimentum adhaerere ut
ipse melior efficiatur vel ut saltem
ab aliorum nocumentis cesset etc.
Vndecimum malum est rixa per quam in-
telliguntur ira nocumenta que contra
proximos inferunt. Contra istud sunt
necessarie sunt et robus quod multiplicia
sunt ut constat. Ex quibus omnibus patet
quam periculosa sit ira quam diligenter
cavenda cum tot mala exorta
sunt frequenter et sepissime sicut cum propter
vehementiam eius post fui difficillime
se regit permittat ratione. Et hoc in vitis.

Job 4to. Ubi dicitur Virum stultum inter-
ficit iracundia i. stulti per iracundiam
specialiter occidunt inquantum non fugi-
endo iram aut non refrenando eam
proniores dilabuntur in aliqua peccata mortalia
ut in blasphemiam dei aut in iniuriam
proximi verbalem aut realem et specialiter
propter vindictam ad quam fortiter inclinat
et quia multis modis fit iniusta ratione eius
ipsa ira saepe fit iniusta ratione mortale
peccatum ut praedictum fuit. Advertendum etiam
ex dictis quod non sufficit confessori simpliciter confiteri
de ira aut simpliciter confiteri et dicere ego
fui iratus sed oportet omnia aggravantia dicere
et mala que secuta sunt ut iratus fui
tam ferventer tarde et taliter mani-
festavi per signa exteriora et taliter homines
scandalizavi qui praesentes erant etc. Item fer-
vor irae sic turbavit animum ut auferret
mihi usum rationis vel tale diminuit etc.
Item tam inordinatum motum in me habui
in voce et cum sic causavit indignatus fui
alteri et eum contempsi et meliorem me
ac reputavi multas cogitationes ira-
cundas habui saepe frequenter vindictam iuste
tali aut tali modo immo sic vindicavi
iniuste verbis sic factis et sic de aliis
que exterius dicuntur particulariter cognosci
possunt. Item tam diu duravit ira
Item diu servavi rancorem etc. — quo diu
Sciendum aliquando est ne aliquis cau-
sa ritu aut expediens irasci sentit
quod duplex est ira secundum beatum Gregorium
quinto moralium. Una vocatur ira per zelum
alia ira per vitium. Ira per vitium est cum
quis irascendo appetit vindictam
iniustam aliquo modorum quibus
vindicta fit iniusta ut praedictum est etc.

Et tali ira nunquam licitum est uti
eo quod semper cum consensu racionis super
venit sed peccatum et degenerat suo modo
ut dictum fuit . Ira per zelum est cum
quis amore dei aut proximi aut iusticie
peccato ipsius aut proximi irascitur et appetit vin
dictam iustam sed tantum qui peccavit et
tamen quantum demeruit et secundum ordinem
iusticie et propter debitum finem ut propter
emendacionem peccantis aut propter conser
vacionem iusticie aut ad honorem dei
talis ira semper est bona si sit cum
hoc moderata nec nimis fervens
esset ira intus aut nimis pugna
manifestatur quod potius tunc fieret
peccatum et de suo genere solum veniale posset
tamen contingere quod esset mortale ut si aliquis
pro vehemencia ire excideret a dilectione
dei aut proximi ut dicit S. T. ubi supra
Et tali ira non solum licitum est immo
expediens et debitum aliquando uti
quod patet per Crisostomum super illud dictum
Qui sine causa irascitur reus erit etc.
Qui vero cum causa non erit reus etc.
Nam si ira non fuit nec doc
trina proficit nec iudicia stant nec
crimina compescuntur . Et subditur quod qui
cum causa non irascitur peccat . paciencia enim
irracionalis vicia seminat negligencias
nutrit et non solum malos sed et bonos
invitat ad malum . Ite dicit Gregorius 5to
moralium si illa ira ex virtute surgit
sine animadversionis impetu Phi
nees per gladium non placasset hanc
iram quod Hely non habuit motum contra
se et placabilis superne ultionis ex
citavit . et quod contra subditorum vicia
tepuit , contra illum ira eterni
auctoris exarsit . Subdit de hac

ira ipse 6ta dicit sperancium et nolito
peccare quod non recte intelligunt qui
irasci nos nobis tamen non et nostris proximis
volunt . Si enim sicut proximos ut nos
amare precipimur restat ut sic eorum
erratibus sicut nostris vicijs irascamur
sicut idem vult dicit 2 li. 3 capitulo de
mansuetudine et 4to etc. etc.
Dices nunquid licitum est uti talia
ira etc. Pro illo notandum quod duplex est
ira una racionem preveniens alia sequens
quod ut a principio dictum fuit Prima
non quod est sana doctrina ut hic notatur
ira racionem preveniente sed cito statim quod
statim eam percipit ea totaliter ex
cludendo ne aliquam penam inferat
donec desinat et animus totaliter
quietetur . Iratum legitur Archytas contra servum
quendam suo displicuisse Nisi iratus fuissem
te iam verberibus enecassem sed ma
huit quod illum qui ei malum intulit
inpunitum dimittere quod forte propter
iram plus iusto puniret . Causa
autem predictorum est quia omnis de
liberacionem racionis minuit aut totaliter
impedire Illud enim est unum de malis
quod ira infert hoc Cum igitur ira pre
venit deliberacionem racionis difficile
potest racio deliberare durante
passione sed reputatur iniuria ubi
non est aut maiorem quam sit et
dictat maiorem penam quam ille
demeruit et fortius impellit hominem
ad inferendum vindictam et inducit
in alios malos effectus irae etc.
Secundo dicit quod ira tamen subsequens
est aliquando utendum ut cum homo pacifice
cognoscit peccatum alterius secundum omnes
circumstancias et per racionem quiete et

integre deliberauit de certa vin-
dicta et iusta pena illius pro peccato suo
salubriter et utiliter infligenda. Et
sicut homo conuenit se adhoc tediosum
et timentem aut negligentem in ex-
sequendo id quod racionis spiritus preuenit illud
quod recte deliberauit sicut licitum est
et aliquando debitum ut hoc voluntarie et
deliberate assumat iram tamen tantum
solum quantum potest regi racione. et quanta si
valet et eum iuuat ad racionabiliter
ad exequendum id quod prius racionis recte deli-
beratum est. Et si iudex qui est minister
publice iusticie aliquos tenet in vinculis
quorum peccata distincte cognoscit et quorum
iam deliberauit et certitudinaliter
cognouit penam iustam et secundum ordinem
iusticie infligenda omnibus proprium utiliter.
et ipse sentit se in exequendo illud ali-
quo timidum forte potentia aliorum
uel ex aliqua causa. aut si prelatus iam
conplene cognouit peccatum subditi et qui-
eto animo perfecte deliberauit de iusta
pena sibi infligenda ad suum et aliorum
correctionem et conuenit se adhuc in
exequendo tediosum aut negligentem
et sic de patre respectu filij et domino
respectu discipuli. et de quolibet superiori
respectu inferioris suis et quod habet iurisdictionem
ut dixi expedit ut cum deliberacione
assumat iram recte si cautem dum
et iuuantem virtutem ad iustum exequendum
opus quod prius fuit recte deliberatum
racione. Premissis igitur et similibus casibus
utendum est ira in modo predicto si extra
istos casus non cum extra eos nichil
habet esse et multa mala nata sunt
habere in fore ut premissum est. Et est
hic notandum quod licet ira possit pre-

dicto modo cum deliberacione assumi in
adiutorium virtutis illud tamen non ex-
pedit omnibus hominibus indistincte quia propter
difficultatem boni usus ire non omnibus
etiam sicut illa iram regere racione
sed imperfectis hominibus faciliter generat odium
et precipitat in alia mala. solis autem
hominibus iam in virtutibus bene firmatis ex-
pedit ut secundum modum predictum sponte et
deliberate aliquando assumat iram. Et
hoc declarat quedam glosa super psalmum. Et a
medicina concedit expertis medicis
uti aliquibus medicaminibus quibus non
concedit uti inexpertis eo quod periti et
experti medici sciunt talibus caute
uti sine periculo et optime ad salutem
et sanitatem qualiter non sciunt imperiti.
Et ita eciam concedendum perfectis quod cum
ira iuste malorum puniant quod non ex-
pedit eam uti imperfectis quia propter defectum
prudencie non sciunt iudicare quanta
assumere debeant et assumptam propter
defectum virtutis non sciunt regere propter
quod assumpta faciliter in vale potest et
racionem superaret. Virtuosi autem cauti
sunt qui propter prudenciam sciunt iudi-
care quanta et quando et propter que sine
tali assumenda sit et iam assumptam
sciunt prudentem cohibere ne racionem
superet aut ad aliquos inordinatos facere
impellat. Et notat beatus Gregorius
quinto moralium ubi dicit. Cauendum quoque est ne
monatur cum summo opere est ne
hoc eadem ira que pro instrumento assu-
mitur racionis dominetur animo. nec quasi domina
preat sed velud ancilla ad obsequium
parata a racionis tergo numquam recedat.
Tunc enim robustius contra vicia erigitur
cum subdita racioni famulatur. Nam

timente

quatulibet ira ex zelo rectitudis
surgat / sed si immoderata mentem
vincit / rcm̃ amplius seruire contempnit
et tanto se impudencius dilatat /
quanto impaciencie vicium virtutem putat /
iiof Consequenter videnda sunt aliqua
remedia contra iram Quorum primum
est / ut euellatur radix ex qua
ira nata est / oriri Radix autem
est inordinatus amor sui sicut eorum
viciorum radix est ut supra dixi cum
enim homo immoderate et nimis ardenter
amat / et sibi ipsi vult propriam ex
cellenciam honoris utilitatis de
lectacionem aut quecumque talium tunc si
in aliquo istorum ledit aut ledi videtur
de facili irascitur Sicut tharum et
filii Jacob propter amorem sue dignitatis
pueris sicut cupidi natu fuerit / Ille ut
Abel Illi ut venderet Joseph in
egyptum qui videbatur ipsis maior
futurus et ita de aliis intelligatur
Et hoc ut puto quilibet districtus
in se experietur si per digressionem re
ad cor reduxit et diligenter con
siderauerit Vnde sibi orta fuit ira
que / sicut diffinitor dicitur libro quarto
ponit de ira in secundo rethoricorum in qua dicit
ipsam causari ex apparenti parui pen
sione aut iniuria qui autem immo
derate amat propriam excellenciam
aut alia temporalia facilius estimat se per
uipendi et paruam iniuriam estimat
magnam Et sic de tali facilius con
statur / fortius quia et quamuis vehementer
irascitur Cui quando vult euadere
culpabilem iram extinguat in se
ut non admittat ardorem concu
piscencie respectu honoris opum

et carnalium voluptatum et non oritur
ira illa de facili ubi radices eius
sunt euulse / Secundum remedium est
ut homo respiciat ad eos qui nullis
iniuriis obprobriis contemptibus dampnis
et doloribus potuerunt in hac iram
provocari quales fuerunt Christus et sanctus
Job qui sua illa exempla paciencie
et virtutis mansuetudinis illesi repulerunt
Non enim statim inflammetur quisquis ira
ad equalibet / cum contemptus aut dampna
in rebus aut si ledatur in corpore et
in corpore sicut Christus et Job dicat apud
se parum est hoc nondum adhuc adequatum
est mihi seductor ille qualiter
dominus deum fuit non deum conspuere sum
nondum flagellatus sum et cruci
fixus sicut ille Similiter non si dam
natur paciatur rerum aut dolores
corporis aut iniurias verborum ab aliis
recordetur beati Job qui considerando
expressa eorum que ipse sine culpa
passus est / ad ea que homo patitur
circa condignum ex culpa talia cogi
tet homo cum offendit aut ledit
et sicut ille ita et ipse dicat / Si
bona suscepimus de manu domini mala
autem cur non sustineamus Sicut domino
sic domino placuit ita factum sit nomen
domini benedictum etc Tercium remedium
est spiritualis consideracio omnium molestiarum
dampnorum et contumeliarum que possunt
hic a quocumque inferri ut deus aliquid
talium aderit sicut prius immensitudo sic
verbis gestibus et factis ad iniurias
illatas et ad eas inferendas De
hoc loquens Seneca dicit quarto moralium
Senes sollicita in qua quelibet
ague incipiat omnis sibi quas pati

computat / quam tumultibus perdonat quamque
redemptor suus probra cogitantibus ad
versa se opparere que nimirum veni-
encia tanto forcior compescit quanto
se cautius ex pacientia armavit
qui in quibus ab adversitate depre-
hendit quasi ab hoste domestico in vici-
cium quasi civibus in iram incitat qui non
expugnatos perforat solet enim a-
nimus an actionis sue primordia cauta
det adversa meditari et semper hec
cogitans semper contrahet et honorate
pacie multa quod quia accessit prius
supet et quod quia non accessit lucra
computet // Quantum remedium ut
tunc quis in iuriam sibi fiat recor-
daris quod sepius graviora peccasti of-
fendent alios qui se non vindicave-
runt sed pacias fuerunt et in hoc
potissimum quia ut recordere quaedam
et quia gravitatem ipse offendisti deum
deum tuum et paciens fuit volens
exemplo iustitiam in te sed tamen prius
ostendendo magis dissimulare sed et multos
modis tenaciter ex offendentibus se
adcomodatos reputare in quo nobis
hominibus cum moderamine iusticie divina
magnificencia imitanda / Et hoc
Gregorius ubi supra. Est aliud fluminis
mansuetudinis magis ut cum alienos
excessus conspicimus mala quibus ex-
cessimus delicta cogitemus Considerate
quippe infirmitas propria peccata nobis ex-
cusat aliena pacienter namque in iuriam
illatam tulerat tolleravit qui pie
meminit quod fortasse adhuc habeat in
quo debeat ipse tollerari et quasi aqua
ignis extinguitur cum surgente furore
animi sua cuique ad mente culpa
revocatur quod erubescit peccato non par-
cere qui vel deo vel proximo sepe se re-
colit parcendo peccasse / Ultimo
valde valet contra iram cordialis
amicicia hominum ad invicem et bona opinio
hominum de se mutuo Ubi enim inter homines
est vera amicicia vera fides et bona
opinio de se ad invicem ibi quia verba gesta
et alia quecumque et si appareant iniuriosa
sunt in melius interpretantur et grate su-
scipiuntur / Ubi autem homo concepit
adalium aut inimiciciam aut suspicionem
sinistram facillime sibi rapit quia
verba multa et gestus eius potius iniuriosa
et maliciose facta putat et minima
sepius importabilia iudicat etc.

de auaricia

Notandum quod avaricia accipitur
dupliciter Uno modo generaliter
pro immoderato amore et
appetitu habendi quecumque rem sive sint
res exteriores utiles ut pecunia etc.
sive res exteriores delectabiles ut uxor
etc. sive honores ut dominium etc. sive
eciam interiora ut sciencia / Et hoc modo
accipitur a Gregorio in quadam
omelia dicens quod avaricia non solum
pecunie sed eciam altitudinis cum supra
modum sublimitas ambitur. Et Augustinus
in libro de trinitate avaricia non in solo
argento vel in nummis sed in omnibus rebus
quae immoderate capiuntur intelligenda
est / Et illo modo avaricia non est speciale
peccatum sed generale / Alio modo accipitur specialiter
prout est immoderatus amor vel ap-
petitus acquirendi vel possidendi ex-
teriora bona utilia que sunt ordinata
ad providendum necessitati vite Ut sunt
agri domus vinee nummi etc. / Et quia
bona utilia possunt dupliciter considerari
Uno modo ut aliena alio modo ut

pra. Secundo sic avaricia dupliciter
accipitur. Uno modo prout est immoder
atus amor et appetitus ad habendum
aut possidendum aliena. Ex quo amore
aut appetitu movetur homo ad vio
lendum aut eciam ad possidendum aliena
indebite scilicet surripiendo ea aut
retinendo. Illo modo avaricia opponitur
iusticie. Et sic accipitur Ezech. 22.
Ubi dicitur principes eius in medio eius
quasi lupi rapientes predam ad effu
dendum sanguinem et avare lucra sec
tando. Alio modo accipitur prout est
inordinatus appetitus et amor ad
divicias proprias ut cum quis nimis
amat res utiles et proficuas et propter
hoc nimis desiderat eas acqui
rere aut nimis complacet aut de
lectatur in habicione iam possessarum
et eciam nimis retinet eas quamvis
non velit recipere aut retinere aliena.
Et illo modo est speciale vicium oppo
situm omni liberalitati que moderatur
huiusmodi affectiones circa proprias divicias et
est semper peccatum. Unde ad Hebreos ultimo
dicitur Sint mores sine avaricia con
tenti presentibus. Ubi dicit glossa id est avari
est qui tenax est in largiendo cu
pidus in accipiendo [illegible] aut monet
fideles ut non sint tenaces in hiis
que possident et non sint cupidi non
possessorum. Et ideo dicit sint mores
et vita sine avaricia et sine tena
citate largiendi contenti presentibus id est
non sint cupidi non habitorum. Ex
dictis patet quod avaricia non solum est
in divitibus qui immoderate et plus
debito acquirunt aut congregant

aut retinent divicias et res tempora
les scilicet plus quam sint necessarie sibi et
suis secundum statum et condicionem suam. Eciam
sed eciam est in pauperibus qui licet
non habeant superflua tamen se inordi
nate afficiunt ad divicias et sic
immoderate amant eas quod ex hoc
moventur ad volendum et desiderandum
eas supra debitum modum aut super
fluas aut eciam illud parvum quod
possident sic immoderate amant
quod magis habitum nimis delectantur
et propter hoc indebite retinent. Sed ubi
[illegible]
Unde super illud psalmi 51. Videbunt iusti
et timebunt. Et super ipsum ridebunt
et dicent ecce homo qui non po
suit deum adiutorem suum sed speravit
in multitudine diviciarum suarum. Dicit
Augustinus audiunt aliquis pauperes porro
[illegible] dicere speravit in
multitudine diviciarum suarum et con
tinuo extendit pannos suos
Respexit forte iuxta se divi
tem ornatum indutum ait in
corde suo de illo dicitur. Nunquid dicat
sine [illegible] quod subdit Augustinus ma
lice inde expice noli te separare
nisi videris et timueris et pacta
videas. Nunquid tibi prodest si negas
facultatem et ardeas cupiditate.
Hoc ergo attendite non possumus di
vites reprehendatis et vos rursum de
paupertate et egestate presumatis.
Et licet sepe sit et esse possit
non pro dicto superfluus amor in
pauperibus sed frequencius et magis
habundat in divitibus. Ex hoc quod cum
quis res multas possidet

allicit animum eius ad eorum amorem
Unde augustinus dicit in epistola ad paulinum
et therasiam quod terrena diliguntur
arcius adepta quam concupita. Ita
unde ille qui necessitatibus corporis dispossit
tristis quia magnas diuicias habuit
Aliud enim est nolle incorporare quod
desit aliud iam incorporata diuellere
Ista enim velud extranea repudi-
antur illa velud membra prescinduntur
Et crisostomus super matheum Appositio di-
uiciarum maiorem accendit flammam
et vehemencior fit cupidus etc.
2o notandum quod rapiendo auariciam
ut opponitur iusticie tunc quo ad
actus suos est de genere suo peccatum
mortale contractum eius sit iniusta ac-
cepcio et retencio alieni et sic per-
tinet ad furtum et rapinam que sunt mor-
talia ut patebit in sequentibus inter
filias auaricie. Ex rapiendo tamen
prout opponitur liberalitati prout
accipit hic scilicet prout importat im-
moderatum amorem diuiciarum per
se est aliquando peccatum mortale aliquando
veniale Nam ut dicit S. Thomas 2a 2e
q. 118 Si homo diligit diui-
cias superflue et plus debito non
tamen plus quam deum sed circa tempus
non vellet propter diuicias aliquid
facere quod esset contrarium amori dei aut
proximi tunc talis auaricia est peccatum
quia inmoderatus amor. Et contra-
rietatem eorum sed est veniale eo quod non
est contrarium caritati dei aut proxi-
mi aut amor excessiuus esset
tamen inmoderatus et magnus quod homo
plus diligit diuicias ut rem quasi ali-

quam utilem quam deum ut quia potius
uellet facere deo quam tali re vel quia
propter amorem diuiciarum non vereretur
facere contra amorem dei aut proxi-
mi tunc talis auaricia est peccatum mortale
sicut tunc amore non vereretur lucri sui
causa rationabili violaret diem dominicam
aut multum sollicite diem aut priuat
aut depauperat proximum. Et sic de
aliis que patebunt in sequentibus tunc dicitur
de filiabus eius Et hoc vult apostolus
ad Ro. primo Ubi cum premisisset repletos
omni iniquitate fornicacione auaricia
etc. subdit. quia talia agunt digni
sunt morte Si dicat aliquis cum illa
bona corporalia et temporalia sint inter
bona quasi infima et de se minime
diligenda. et que cum tantis laboribus
acquiruntur tantis curis et anxietatibus
deferuntur et tam magnis doloribus
deperduntur cur est quod homines communiter ea
tam feruenter diligunt et tam auide
congregant et tam tenaciter retinent
et tamen pro eis lucrandis tam solliciti
sunt et sepe tam multos sustinent
labores et pericula in terra in mari etc.
et pro vtilibus acquirendis et cetera pro
omnibus spiritualibus ymmo eciam pro eis
consequendis tamen parua sepe adhibetur
diligencia Respondetur quod videntes quod
honores vehementer diligunt et honores
possidencias libertates voluptates
etc. et vident quod per diuicias omnia
illa sunt hic et sine eis non pauper
enim contempnitur alteri subicitur et ad
seruiendum cogitur et sic de aliis. diues
autem ab omnibus honoratur laudatur
aliis preficitur et ornatur amor igitur
talium scilicet honoris possidencie etc.

c. d. aliqs.

R°.

h' ceti 13°

h' sicbia de am° c. 1
fe 2 alle. cem.

mouet homines ad acquirendum di-
uiciarum copiam ut per illas uitam ta-
dem illa attingat. Et sic amor
carnalium voluptatum similiter
modo uniuersaliter facit homines diui-
tias congregare ut tandem de illis vo-
luptuose viuat et sine labore et sine
sine timore defectus secundum impotentiam
sufficiencie primitus sine defectu. De
quorum numero fuit ille de quo scribitur
in ewangelio qui multis diuiciis congre-
gatis dixit: Anima mea, habes multa bona
posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.
Sed dominus ei dixit: Stulte, hac nocte repetent animam
tuam a te, et que congregasti cuius erunt?
Secundo, eo quod homines non con-
siderant mala que eis eueniunt ex
diuiciarum congregacione et posses-
sione, raro enim aut nunquam magne
diuicie congregantur aut possidentur
sine multis et magnis peccatis. Apostolus
dicit epistola prima ad Thymotheum ultimo: Radix
omnium malorum est cupiditas i. e. auari-
cia. Et specialiter quia homo ex affectu con-
gregandi diuicias incidit in peccata
multa, puta propter periurium et similia loca. Ubi
dicit: Qui volunt diuites fieri
incidunt in temptaciones et in laqueos
dyaboli et in desideria multa in-
utilia et nociua que mergunt homines
in interitum et perdicionem. Tales enim
cupidi congregacionis diuiciarum
cum vident pauperem communitatem
compulsum abundanciam rerum suarum
gaudet ut ipsi emant. Et sic
gaudent de proximi dampno et egre-
state, quod est contra caritatem. Item
sepe proximi necessitatem proximi dant sibi

minus quam res valeat, et sic afflictum
et quem releuare deberent amplius
affligunt contra caritatem. Item
defraudat emptores scienter ca-
rius rem vendendo quam valeat
valeat. Item defraudat vendentem
minus precium tribuendo. Item malum
pro bonis vendendo cum multis men-
dacijs et iuramentis. Item multiplicibus
fraudibus in mala mensura et pondere
et rebus et similibus commutacionibus
et contractibus. Sic et amore
mobilium faciunt. Sed solum sunt specialiter
hec que oriuntur ex diuiciis
congregatis et possessis, scilicet quod
semper multa faciunt peccata, propter de superbia
sequitur peccata. Primo quia plurimi ex
consideracione diuiciarum quas habent
se super ceteros extollunt tanquam di-
uicie eos meliores reddant quam
alios qui non habent eas, et tanquam
ipsis propter plures diuicias debeatur
omnium prelacio solum, vbi honor
crescit. Apostolus dicit discipulis: Ubi
super diuitibus huius seculi precipe
non sublime sapere i. e. non glosam
non superbire in diuiciis. Et subditur
glosa: Super omnibus diuitum et quidem
animus est qui diuicias illo modo
non temptat magnas, quia non se
eo putat magnum quia diues
est, qui autem eo putat se magnum
superbus est et egenus in carne cum
pauper et necesse indicat. Item
ex diuiciis oritur crapula de-
licie voluptatis etc. Non oportet
dicere de hoc, quia de facili est
videre. Secundo dicit B. T. 2a 2e q. 186 art. 3.

Difficile est caritate inter divicias
conservare quia dominus ait Mat. 19º. Dives
difficile intrabit in regnum celorum.
quod intelligendum est de eo qui actu
habet divicias Nam de eo qui affectum
ponit in divicijs dicit hoc esse impossibile
secundum exposicionem Crisostomi. Cum subdit
facilius est camelum per foramen acus
transire quam divitem intrare in regnum
celorum Item difficultatem hujus habendi se in
divicijs dicit Eccli. 31º. Beatus dives
qui inventus est sine macula et qui post
aurum non abiit Et quia talis res
difficilis sit subdit Quis
est hic et laudabimus eum. fecit
enim mirabilia in vita sua ut scilicet
inter divicias constitutus non ama-
ret eas Tercio quia non con-
siderat majora dampna que ex
amore et congregatione diviciarum et
ex divicijs possessis habent in spiritua-
libus immo in eternis bonis Immo
divicie per se nate sunt perfectionem cari-
tatis impedire alliciendo animum
ad se et distrahendo ab omnibus et tra-
hendo ad cogitandum de talibus
Et propterea quod dominus dicit Mat. 13º. Solli-
citudo seculi et fallacia diviciarum
suffocant verbum dei Ubi dicit Gregorius
Dum bonum desiderium ad cor in-
trare non sinunt quasi aditum flatus
vitalis necant propter hoc beatus Augustinus
super Johannem Comparat divicias visco
qua capiuntur aves eo quod misera
corda hominum eas possidencium aut
desiderancium capiunt et apud se
retinent cogitatione et amore Et
hoc in toto vel in parte instar avi-

cularum que visci virgis affigantur
ubique vel ex toto capte detinentur
vel non sine amissione ac detrimento
plumarum evolant inde Sic enim
avari et cupidi ac diviciarum pos-
sessores et secularibus occupacionibus
dediti plumas bonarum cogitacionum
et affectionum quibus elevari deberent
ad celestia ex toto vel in magna parte
miserunt et in visco diviciarum re-
linquunt Ibi enim intima sua pro-
iecerunt ut dicitur Eccli. 10º. Et ideo talis
homo divicijs et hujusmodi secularibus
negocijs deditus comparatur navi in
fluctibus maris constitute que vel perit
et mergitur aut cum majori dampno
et jactura omnium suorum mercium et
vacua pervenit ad litus Ubi
notandum quod dum navis est in mari et
subita fit tempestas tunc primum na-
vicula quassatur procellis agitatur
fluctibus et hinc inde jactatur
in mari ut sciunt qui mare probave-
runt. Sic dives aut cupidus di-
viciarum vel ei qui sunt seculo
deditus et secularibus occupacionibus.
multis quassatur sollicitudinibus multi-
tur agitatur multis doloribus
et terroribus quibus animus suus hinc
inde flectitur et multas habet tempta-
ciones et occasiones peccatorum ideo
Sicut predicta navis ventis et
procellis agitata et undis excepta
sepe mergitur in profundum. Sic homo
animus curis et alijs temptacionibus
que divicie et alia mundana of-
ferunt sepissime decipiunt hominem
in peccata plurima ut dictum fuit supra

et qntum dicunt imppetua morem
20 Decio si nauis ita et impicta
morti omnis euadit submsione et
adlitus deducit difficilime fit et
cu maioris curis laboribus et forte
taro et cu magno dapno contingit
eorum que i naui erant q oportet reice
ad alleuiacom nauis. Sic eciam dico
aut alias secularibus negotijs de-
dit si ad pristinum peruenit uite statum
eo sit difficile et cu magno dap-
no suo i spualibus bonis que cum
cotinuacone virtutum adquisivisset
perdisset. et sic cotinet cu magna
cotinuacone ex tempore prioris que mereri po-
tuisset. qd utique magnum dapnum
est sed extimi i estimabiliter maius
dare qtam suis tpali. De quo
dapno videtur dns locutus fuisse
cu dixit. Quid pdest homini si vniuersu
mundu lucretur aie aut sue de-
trimentum patiatur. Vo quid per
dapnacom sola si eciam pro diminucoem
virtutum meritorum premiorum et tam spua-
lium et celestium bonorum etc.
Ulterius est nondum quod dra c int
pctum morle et pctum capitale quod
Nota. morle est quolibet pctum quod horum uita
aie qd est gra et pcat uita etna
a cui pena debet mors eterna
et talia sunt ualde multa. Sed ca-
pitale vocatur pctum quo multa
alia pcta ut frequenter oriunt quia modo
principij et cause efficientis ita qd
ipsm habeat se pmo efficiens et
obiectum eius quomodo finis respectu
aliorum. Sicut enim caput aial est
principale membrorum et et quia primum
a qua alia quamuis oriunt et diriguntur
et sic dupliciter cotinetur pp conuenienciam
a principalitatem sui respectu aliorum qui
ab eo dependent integri rege et
degubernat dicitur caput ciuitatis
et pater familias dr caput domus
sic aliqua pcta pp similitudinem eorum
principalitate et pp dependencia aliorum
ab ipso et origine eorum ab ipsis dicuntur
capitalia. Et sunt septem que quattuor enumerant
de quorum tribus supius dictum est s. de
supbia et inuidia et ira. Et nunc p
maioribus hominis quartum s. auaricia cuius
2m Greg 31 moral septem sunt filie
i. septem sunt pcta que oriuntur ex auaricia
Nam ut dicit eciam S. Tho. 22 q
118. Auaricia est supfluus amor
habendi diuicias et inordinate habendi
pmo i retinendo et ex hac parte ex auaricia
oritur obduracio contra miam qz
cor eius non emollitur in mia ut diuicijs
suis subueniat miseris Secundo aua-
ricia habendi i accipiendo et 2m hoc
auaricia pot cosiderari dupliciter vno
modo eum quod est in affectu et sic ex
auaricia oritur inquietudo i quantum
ingerit homini sollicitudines et curas
supfluas. Alio modo pt cosiderari in
effectu et sic i acquirendo aliena et
aliens utitur quandoque vi qd ptinet
ad uiolenciam quandoque aut dolo qui
si fiat in verbis erit fallacia i quantum
ad simplex verbum piurium aut si addatur
cofirmacio iuramenti. Si aut
dolus committatur i ope sic quantum
ad res erit fraus quantum ad psonas
erit pdicio ut patet de iuda qui
ex auaricia pdidit xpm. Ille sunt
septem filie que cu suis speciebus

et alijs peccatis ad eas reducibilibus
oritur avaricia. De quibus consequenter
dicendum. Et primo de inquietudine cordis.

Et primo dictum est de inquietudine cordis
qua primo oritur avaricia. Vnde
immoderatus amor diviciarum facit hominem
superflue sollicitum circa divicias
acquirendas aut custodiendas
per quas sollicitudines et curas re-
trahitur homo a spiritualibus quibus specialiter
et principaliter insistere debet. propter
quod dicit dominus Mathei 6: thesaurizate vobis
thesauros in celo etc. Et subdit: Vbi
enim est thesaurus tuus ibi est et
cor tuum. Super quo dicit Crisostomus: Si
in terris thesaurum tuum posueris in
ista terrena manibus non prius pusi-
nobis iactura inferioribus affixus
et cor summis sensus celestibus carens
et nichil excelsum cogitare poterit
sic dicitur [illegible] quibus consequitur
in spiritualibus propter amorem illorum tempora-
lium et [illegible] dictum fuit. Sic amor
diviciarum non solum sollicitum facit
hominem [illegible] ita ut non possit cog-
noscere aut afficere circa bona spiritualia
et divina sed tota mente rapitur
ad temporalia quo ad cognicionem et affectionem
propter quod idem dicit Crisostomus: homo mundialis
qui acutum et mentem habens de-
sideriis sordidam, licet et turbulenta
si ponas eum in rebus et negocijs
mundialibus sapit et astutus est.
Si trahas eum ad res spirituales
obtenebrescit sicut qui oculos ...
culos habet lucidos in locis obscuris
vel tenebrosis melius videt
et positus in claritate solis nichil
videt. Et ideo bene dicit apostolus
prime Corinthiorum 2: animalis
homo non percipit ea que sunt dei. Est
stulticia enim est illi et non potest in-
telligere. Immo quidam mundanis implicati
ad tantam cecitatem devenerunt quod
spiritualia stulticias reputant et fantas-
mata dicunt ac sapiunt de eis cogi-
tare ac de [illegible] acquirendis operari non
curat. Immo aliqui ad spiritualia [illegible]

Secundo dictum est de obduratione que
oritur [illegible]. Vbi notandum quod
Augustinus [illegible]: misericordia
est aliene miserie in corde nostro com-
passio qua utique si possimus subvenire com-
pellimur. Dicitur enim misericors qui
habet compassionem super miseria alterius
et ei ut potest subvenit et dicitur mi-
sericors quasi miserum habens cor
id est habens cor [illegible] miseria [illegible] in-
[illegible] compati miserie aliene [illegible]
[illegible] aut duplices [illegible] et
miserie proximorum scilicet spirituales quibus
subvenitur per spirituales elemosinas
ut sunt opera misericordie spiritualia de quibus nichil
ad propositum. Alie corporales quibus sub-
venitur per corporales elemosinas ut
sunt sex opera misericordie corporalia que fiunt
per temporalia bona exteriora. Habens
avariciam eo quod est immoderatus
amor diviciarum temporalium facit quod
cor hominis obduratur ad proximos aut
si unde tunc [illegible] non percipit sic
considerat defectum proximorum aut si
undecunque cognoscit tunc non com-

patiat[ur] tunc non tantum quod exhortet[ur]/
moueat[ur] ad subueniendum pu[er]is diuinis
talibus defectibus aliorum/ Dicat
aliquis utrum ad subueniendum defecti-
bus aliorum/ Ubi notandum duplicia
sunt bona temporalia que sunt necessaria homini
aut superflua sibi/ Necessaria duplicia
sunt. quedam necessaria simpliciter scilicet sine quibus
homo esse aut viuere non potest/ Alia
sunt necessaria non simpliciter sed sine quibus
uita conueniens transigi non potest secundum
statum et conditionem persone. Hec talium
personarum quarum cura ei incubit[ur]
et tunc que ultra habet/ necessaria sunt
dicuntur superflua/ Et ergo grauiter iste
videntur doctores super ... d. 14.
et potissime secundum s. t. 2a 2e q. 32 et
dicunt primo quod de necessario simpliciter sine
quo homo non potest viuere non debet dari
elemosina sed si aliquis esset illi necessitate
constitutus quod homo solum non posset
sustentari ipse et alie persone ...
pertinentes/ De tali enim necessario dare
esset sibi et suis uita subtrahere nisi
forte tali casu imineret quod sub-
trahendo sibi daret alicui magne
persone per quam res publica uel ecclesia
sustentaretur quia pro tali persona li-
berande se ipsum et suos laudabiliter
morti exponeret tunc bonum quoque pre-
ferendum est suo/ 2o modo dicunt quod
de necessario 2o modo dicto dare etiam est
bonum et laudabile non tamen cadit sub precep-
to excepto casu necessitatis de quo dicetur.
Et nota quod ut dicit s. tho. in
quarto. dare elemosinam de tali necessario est
opus satisfactionis per quod minuitur/

pena pro dimissis peccatis debita sed
dic de superfluo non sunt satisfactorie
eo quod debitum ex precepto tamen
dicunt quod esse tales sunt satisfactorie
elargiri. Sine dubio Et nota S. T.
quod non esset laudabiliter inmoderatum quod
quis tamen sibi de propriis bonis subtraheret
et aliis largiretur quod de residuo non
posset uita transigere secundum
statum et negocia occurrencia nullus ei
contingent viuere dat. hoc dicit
apostolus cum dicit/ 2a cor. 8o. Non ut
aliis sit remissio t. a... de vestra ...
viuat. vobis autem tribulatio ...
Ubi dicit glosa. de ... timet
quos sic dare monet ut egestate
non patiatur. de illo tamen excipit tres
casus primus quando aliquis statum mutat
puta per religionis ingressum. tunc enim
omnia sua propter christum largiens opus
perfectionis facit se in alio statu po-
nendo/ 2o quando ea sibi que subtrahit
et si sint necessaria condecencia status et
uite tamen de facili reparari possunt
ut non sequatur maximum incommodum
Tercio quando occurreret optima necessitas
rei publice. tunc enim laudabiliter quis
pro ea mitteret illud quod ad decentiam
sui status pertinere videtur ut maiori
necessitati subueniret ... Tercio dicunt quod
quando proximus est constitutus in urgente
necessitate et periculo uite tunc sibi
dare et secundum possibilitatem subuenire
iste sunt necessitati cadit sub precepto
ut tamen quod occurrit in tali articulo con-
stitutus quod certa eum apparent probabilia
signa ex omni necessitatis fine nisi
ei subueniatur sicut nullus apparet/

// homo tenetur dare aliquid de temporalibus suis

1o dicunt doctores

2o dicunt

2o

3o dicunt

Ap[ostolus]. 1 ad thimo. 4. [?] ... quis suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negauit et est infideli deterior/

106

i precepto qui possit aut velit sub
venire ~~quantum tibi est possibile~~ hic tu
sub precepto obligaris sibi subvenire
quantum tibi est possibile de tuis dando
aut aliunde ordinando quod si negligis
peccas mortaliter tantum propter de
dilectionem proximi ut patet quod dicit Ambrosius
pasce fame morientem si non pavi
sti occidisti. Et sicut de fame dictum
est ita de qualibet alia necessitate in
telligendum est. Unde dicit Basilius
Est panis famelici quem tu tenes
tunica nudi quam conservas. indigentis
argentum quod possides. quos circa tot
iniuriaris quot posses adiuvare valeres.
Et loquitur Basilius in hoc casu i
quo quis tenetur precarari vel
propter periculum mortis aut propter nimiam
penuriam hic non tantum iniuriatur
indigenti. Iniuriat autem alicui
est peccatum mortale primo in hoc casu non
subvenire secundum possibilitatem est retinere
alienum quod est semper mortale. Quarto
dicunt quod tu quod habes superflua
illa sub precepto teneris distribuere
in elemosinas pauperum aut in alios pios
usus quod si non facis ~~~~ transgrederis
preceptum dei et peccas mortaliter probatur
quod dicitur Luce 11. Quod superest date
elemosinam et ecce omnia munda sunt
vobis. Ubi dominus precipiendo loquitur.
Item dominus condempnat ad ignem eternum
eos qui sibi esurienti et sitienti
non dederunt in suis pauperibus
cibum et potum ut patet Mathei 25.
Quod non esset nisi dare eciam
caderet sub precepto sed non de minimo

nisi in casu necessitatis. igitur de superfluo
Idem vult Thomas secunda secunde in 2° parte ubi
non solum affirmat sed eciam probat quod
qui retinet superflua divitiarum superfluarum
claudit viscera pietatis necessitatem
pacientibus peccat mortaliter quia dicit quod
caritas dei non manet in eis eo
quod non diligunt proximum opere et veritate
sed tantum verbo aut lingwa. Item dicit
secunda secunde q 66. Ea que sunt iuris
humani non possunt derogare iuri natu
rali vel divino secundum autem naturalem ordinem
ex divina providencia institutum res
inferiores sunt ordinate ad hoc ut
ex eis subveniatur hominum necessitati et
ideo per eorum divisionem et appropriacionem
de iure humano procedente non im
peditur quin hominis necessitati sit sub
veniendum ex huiusmodi rebus. et ideo
res quas aliqui habundanter habent
ex naturali iure debent pauperum susten
tacioni. Et ideo dicit Ambrosius ut habetur
in decretis di. 47. Esurientium panis
est quem tu detines. nudorum in
dumentum est quod tu recludis. miserorum
redempcio et absolucio est pecunia
quam tu in terra fodis. Item dicit
Ambrosius Et habetur in decretis di. 47. Non minus
est criminis habenti tollere quam cum possis
et habundas indigentibus denegare
sed alienum tollere est furtum aut
rapina et peccatum mortale igitur etc. Item
de istis qui superflua divitiarum con
gregant dicit Augustinus in libro de
decem cordis Servat tibi pr
tuus. servas tu filiis tuis. servant
filii tui filiis suis. et nullus servatur
est preceptum dei quare illi non

vide

dicunt

Et in decretis 12. q. 1. Cara ma

arg. viij. ... a posse ad quod

ſuas omnia qui te et alios fecit
ex nichilo neque enim melius committeret
porcionem tuam filijs tuis quam creatori
tuo. Et ut homines ſolent ſic conſueſcere
dicentes. Hec facere amore filiorum
quibus providere volui. Sed quod illa non
ſit causa congregacionis diviciarum ſuper-
fluarum ſed magis avaricia et ſuperfluus
amor diviciarum omnino ostendit Augustinus
tum ſubdit dicens: Dimittat divicias
reſervatas filium ſuum vivum tunc utique
ſi propter filium ſervabat mittet post
illum porcionem ſuam. Cur ergo non quiritur Augustinus
ſervare illa tenet in ſeculo et relin-
quit. Filium ſuum ab eo reddere illi
quod ſuum eſt. Reddere illi quod ſibi ſer-
vabas. Si propter ipsum ſic agebas
mortuus eſt. Receſſit ad deum pro
illius deo et pauperibus illi enim datur
ad que ipse precessit qui et dixit Cum
uni ex minimis meis feciſtis michi
feciſtis. Et ſubiungens Augustinus dicit:
Videte fratres quia mendacium eſt
quod dicunt homines ſed filijs meis ſervo
quia avari ſunt homines in diviciis
ex tentati ſic mentiuntur. Item ſi tales
reſervatores diviciarum amici filiorum pe-
teret ab eo porcionem iuſtam quam pr
dedit ſic ſibi ſervare affirmans quod
iuxta ſtatum ſuum vellet iuxta
apoſtolum ſine proprietate vivere in
claustro vel de labore et totum illud
dare egentibus et aspira ſue cogna-
cionis cumulare et nunquam reddere
putans quod pro peccato non ſervans
ſuperfluas divicias filium illum tan-
quam indiſcretum repelleret et nichil
ſibi de ſic reſervatis conferret
et igitur tamen quod filij aut amor ad filium
non eſt tam precipua reſervacionis ſed
aliqua alia et potiſſime amor ad
ſe ipsum et ideo reſervat ſibi. Et nota
quod Armacanus in ſermone de Ephia que
fecit coram cardinalibus ad propoſitum
dicit ſic. Baſilius Criſoſtomus Jeronimus Augustinus
Ambroſius Gregorius Bernhardus et Benedictus
pro certis concludunt contra ſcriptis
in illa materia in collocacioni ſumitur
finaliter utitur tali argumento idem
Quidquid eſt tibi ſuperfluum in bonis
pauperum computatur tu igitur illud ſuper-
fluum eis ſubtrahis tunc ſubtrahis
quod eis debetur et per conſequens non ſolum
eis iniurias et iniuriam ſed eciam rapi-
nam committeris et ſi cum illa causa pau-
pers moriuntur ſic ſubtrahendo quod
ipsis debetur eos occidis idem
Cuiuscumque aliquis quod ſunt ſuperflua
etc. De illo inferius dicetur. Ex
predictis patet quod quilibet tenetur ex precepto
precepto ſuperflua ſubvenire proximo in
periculo mortis conſtituto et quod homo
ſuperfluas divicias tenetur ex pre-
cepto eas distribuere in pios uſus
et quod tunc vivunt homines qui tamen non
ſervant non occidunt idem et tamen orant
et ieiunant et aliqua talia dei
precepta ſervare putant ſic preceptorum
ceteraque omnia ſi precepta et aliqua alia man-
data tibi ſervare videatur tamquam non ob-
ligentur ad omnia mandata dei ſer-
vanda ſed plura ad que ſed ipsi at-
tendere debent ideo quod dicit Apoſtolus
Jacobus et dominus. Tunc non confundar
cum perſpexero in mandatis tuis id eſt tunc
non fruſtrabar fine eterne beatitudinis

dimis pro qua consequenda laborasti
tu implendo omnia mandata tua. Et
quod dicit beatus Jacobus: Qui unum offendit
factus est omnium reus, i. qui peccat mor
taliter transgrediendo unum dei precep
tum incurrit pro illo penam dampni
scilicet exclusionem a regno sicut si omnia
transgressus esset, et ita dampnabiliter et
eternaliter sicut si omnia transgressus
esset, quamvis non tam graviter et
puniatur pena sensus. Sunt etiam
multi homines qui non credunt mandata
dei stricte servanda esse, et propter hoc promptiores
sunt ad agendum contra ea et propter
leviores causas et occasiones con
tenti audacter agunt quod non licet
Sed tales attendere deberent quod scribitur in
psalmo: Tu mandasti mandata tua custodiri
nimis. Sunt autem multi
contra dei precepta facientes exco
gitant causas quibus excusari volunt
et potissime divites ex
avaricia superfluas divicias retinentes
confingunt sibi causas quibus palliare
conantur avariciam suam et excusari
volunt a mortali transgressione pre
dictorum suorum preceptorum de eroclacione
cione necessariorum et distributione super
fluorum ut aliqui pretendunt amorem
filiorum quibus providere volunt dicunt
ut patuit supra primo dubio. Aliqui
vero avari dicunt se res temporales
servare pro aliqua magna necessitate
pauperum futura et nunc indigentibus
claudunt viscera sua et permittunt
periclitari pauperes aut corporaliter
et spiritualiter sub pretextu pietatis et

cuius de principalibus nunc bonis pauperum
prossime reservant res temporales tamen eas
retinendo pauperes egenos accidunt
quibus subvenire valent tamquam pau
perum mors non sit eis imputanda.
Aliqui etiam statuunt sibi temporibus suis
nolle divicias suas cum morte di
stribuere sed quod ordinare volunt quod post
eorum mortem aliquod magnum opus
suum pro dispositione fiat ut fundacio
missarum aut tale et sic per intencionem
illius pii operis putant se excusari
a peccato et transgressione predictorum preceptorum
et certas suas causas sepe sic fingunt
sibi homines et estimant eos se ex
cusatos esse. Sed tales predictum suum
attendere deberent exemplum in quibus
ostenditur contemplacione dominus propter
precepti sui transgressiones graviter punivit
licet fuerunt notabiles et apparentes
causas et excusaciones. Unum exemplum
ponitur primi regum 14 de Saul quod
preceptum accepit a domino ut
irent vade et percute amalech et
demoliri universa eius non parcas
ei et non concupiscas de rebus eius aliquid
et ipse Saul debellato amalech
permisit exercitum suum servari duces ovium
et boves ad immolandum primicias domino
et sic transgressus est preceptum domini tamen
non recepit dominus sacrificium ideo de regno
eiecit quamvis ipse pro bono opere
quod intendebat se putaret. Ergo
hoc exemplo cognoscitur quod homines non quod
libet colorem quem ipsi sibi fingunt
eos excusare a transgressione precepti

ymo vix magna urgente tamen
sufficit. Et singulariter superfluorum
retentores considerare debent illius
regis peccatum et penam gravem quod propter
peccatum propter l. sacrificia deo ymolare
plurebat ubi a domini precepti Et quilibet
attendat an ne ipsi sint in simili-
tate cum tenent domini preceptum tenet
superflua eadem distribuere voluit in
digentibus ymo illa a quidem sunt
preciosa que non sunt opus est eius ca-
retentionis quod admodum sunt illi et
regis sub magna avaricia corporis qua
palliari voluit pro confiscata tamen
[illegible] ponit 2 Reg 6. Ibi
enim refert quod david volens reduce-
re archam domini posuit eam super plau-
strum novum. Cumque venisset ad aream
nachor extendit manum oza
ad archam dei et tenuit eam quoniam
calcitrabant boves et declinaverunt
eam. Iratusque est contra oza dominus
percussit eum et mortuus est ibi
iuxta archam domini. Et licet ille
oza tam urgentem haberet ut
tangeret archam dei quia declinaverunt
ad casum tamen inde fecit contra domini pre-
ceptum quo precepit populo de
non tangendo archam domini nisi a
sacerdotibus. Cuius causa putatur fecit
dispensis qui spontanee vel propter
explenda concupiscencia sua fabricant
sibi causas quibus a tunc sese hoc pre-
cepti excusari putant. Quid
hij faciunt nisi quod se ipsos de-
cipiunt et eos faciunt cum sibi ipsis
spontaneitate fabricatas contra de-

posuit et decepto in peccatum ruit. Et
singulariter superfluarum diviciarum
[illegible] retentores considerant
quo hic oza propter urgente tamen non
excusabatur sed periclitabatur a domino
propter precepti transgressionem et eo quod hec
sumeat ipsi etiam propter passionem cum
spontanea voluntate fabricat sibi
causas solvendi precepti domini et supe-
ro causas propter quas assignat excusare
se ipsos decipiunt. Tercium
exemplum ponitur 3° Regum 13° scilicet quomodo et
quidam propheta domini missus de iuda in
bethel ad regem Ieroboam ut non
precepto domini neque manducaret aut
biberet in loco illo qui cum reversus
fuisset impleta legacione pro qua missus
erat accessit post illum alius propheta
loci illius in civitatem cum ut reduceret
eum in domum suam et comederet
et biberet. Cumque sibi responderet quod non
posset eo quod haberet a domino contrarium
preceptum cui dixit ille Et ego
propheta sum similis tui et angelus domini
locutus est michi in sermone domini dicens
Reduc eum in domum tuam ut com-
medat et bibat et fefellit eum
et reduxit. Cumque autem sederent
mensa factum est verbum domini ad prophetam
qui reduxit eum et clamavit ad
virum dei qui venerat de iuda dicens
hec dicit dominus quia non fuisti obediens
et non custodisti mandatum quod pre-
cepit tibi dominus deus tuus non in-
feretur cadaver tuum in sepulchrum
patrum tuorum. Qui cum abiisset invenit
eum leo in via et occidit. Et quia

multa sunt / qui de precepto precepto re-
uelacionis leuacionis pauperum in
vita et distribucione superfluorum
Immo de aliis dei preceptis habent
ignoranciam crassam aut affectatam
aut in rebus dubiis et salute con-
cernentibus acceptant partem minus
securam que est omnibus magis accomoda
temporale. Vel eciam dimissis sanis con-
siliis sequuntur consilia conformia suis
desideriis et putant se aliquid ex-
cusari cum de talibus talis veniunt
contra dei preceptum hii cogitare
debent quam probabilem causam se ex-
cusandi precepto dominum habuit ille propheta
qui non ex passione aut ignorancia
crassa nec ex malicia aut crudelitate
sed propheta dicente sibi quod deus iussit
ut secum comederet persuasionibus deceptus
venit contra dominum preceptum excusabat
super hoc tam grauiter puniebatur
a domino ut traderetur bestie occidendus
et cum ipsi non habeant tam probabiles
causas faciendi quod faciunt aut non
subueniendi de superfluis diuiciarum
suarum pauperibus immo valde timoro-
sas immo timere habent de precepto domini
et eterna dampnacione. Sunt et nulli
qui nolunt se subdere sacre scripture
et contra illa viuunt sed tantum innituntur
prudencie sue sed tales attendere
deberent quod non dimittit iudex in
causa propria quia affectus singulis ad
seipsum et quia nemo in rebus ardenter
amatis aut exosis recte iudicat
ut Ptholomeus dicit amor et odium
peruertunt iudicium. Et 2m dz le.

Quilibet artifex circa opera sua
conmitter in iudicando decipitur eo quod
ipse que fecit aliis melioribus preferre
solet. Exhortor eciam accepto munere
prohibetur Deut. 16. ne affectus
in sumptus addere peruertat
iudicium. Hinc tenta iter se habeat
homo diuitis ad diuicias aut qui-
cumque alius ad res in quibus sunt
nimium affectati potiunt recte cog-
noscere quod in hiis sit bonum aut
malum aut debitum iudicare dicatur
cum sufficiat quilibet se excusare la-
borat. Salubriter igitur consulitur
christianis ut omnibus se subdant
sacre scripture et vitam suam contra illa
moderentur hac enim sacerdos securi
sunt quod bona sperant eoque ut dicit
Gregorius 11 moralium scilicet in metuendo
per sacram scripturam ad dei intuentur
qui deus loquitur per eam omne quod vult
ab homine fieri. Et potissime diuitibus
est salubre consilium ne circa dispen-
sacionis superfluorum proprio iudicio credant
sed pocius sequi sacre scripture
Et doctorum approbatorum nulla affectione
aut in debito amore et depravato
aut obliquato quarere ut sensus
senatum est ut de hiis que superfluum sunt
diuitibus ipsi in vita sua subueniat
pauperibus aut alias in pios usus
convertant. Et ex quo dominus precipiunt
credere de superfluis distribuendis
est nemo quod doctor per dei carni-
tang sumas gubernare mandato
somoe ... ponit conclusiones de-
biant quia aggregant diuicias super-
fluas et eas in vita sua nolunt di-

distribuere. Quia ergo prima est congre-
gans ipso modo divitias et eas con-
servans predicto modo defraudat animam
suam bonis quod probatur sic: hoc utilius
est ut det unum denarium in vita
sua ex caritate quam quod mille milia
florenos immo quam totius mundi thesau-
ros det illi pro aliis post mortem
suam. Igitur tu ille ita reservas divi-
tias primum dimittat et 2m eligit
defraudat animam suam bonis. Consequentia
igitur antecedens probatur quia pro uno
denario dato ex caritate in vita ac-
cedens promeretur vitam eternam quam in
Evangelio Christus salvator: Quicumque dederit
uni ex minimis istis calicem aque
frigide tantum in nomine discipuli etc.
Amen dico vobis non perdet mercedem
et sic habetur az 10. Quanto magis
ille qui amplius dat scilicet unum de-
narium nomine discipuli scilicet ex caritate
quam scilicet efficit discipulos Christi pro-
meretur mercedem eternam. Illa vero
bona data post mortem non pro-
meretur vitam eternam sibi nec aliquem
gradum premii eterni secundum omnes modernos
temporalem videlicet aliquam relaxationem totalem
pene purgatorii aut partialem temporalem.
Et non est aliquod dubium quod merces
eterna et quilibet eius gradus utilior
sit quam aliquod tale commodum temporale.
Igitur utilius est dare ex caritate unum
denarium in vita quam quod totus thesaurus
mundi distribuatur post eam danti post
mortem suam. Item confirmatur eciam
per predictum sapientem qui ea ex-
presse ponit Ecclesiastes 4to ca. ubi dicit sic:
Consideravi et repperi aliam vanitatem

sub sole. Unus est et secundum non habet non filium
non fratrem et tamen laborare non cessat
nec saciantur oculi eius divitiis nec
recogitat dicens: Cui laboro et de-
fraudo animam meam bonis. Sed forte
avarus aliquis et divitiarum cumulator
dicet: Ego qui sic tempore meo divicias
in vita mea ordino et dispono ut post
mortem meam distribuantur pauperibus
et quantum in pios usus. Et hoc di-
spono et ordino ex caritate et pietate
et facio unum grande opus ex caritate
et ideo non defraudo animam meam bonis
sed per illud facio mihi tamen meritum actualem.
Audiat predictus doctor in magno de eo
sermone dicens: Ut tota cupiditas
et avaricia que per se retinet dampnata hominis di-
bona etiam quibus. Et quidem sermone
[illegible] respondente dicit: Rogo te frater redi ad
cor tuum et discute illud tuum re-
sponsum quo prendo attende hos actus
dationis denarii in vita tua et
ordinationis rerum tuarum ut dentur
post vitam. Non enim ignoras quod sicut
dictus sit multum et ita difficilis motus
quo per gradum sorte doctrina quod in-
nobis aut unquam cum multum nisi ubi fuit
saltem spiritus et corpore opus non est aliqua
difficultas in illa aut ordinatione
tua nichil difficultatis patitur. Cum
enim molestie tibi infert sic or-
dinare post mortem tuam distribuantur
bona tua cui eis amplius uti non po-
teris non video. Datio autem vo-
luntaria unius denarii saltem aliqua
molestia vim tibi inferre. Sic enim dato
magna erit tibi multum molestia
[illegible] et durus eo quod separate

multa de illo quod amas / sic dato quia
videtur tibi saltem esse pars molesta
et sequitur eo quod partem illam separes a te
propter de illo quod amas / si hoc / attendas
videtur quod non habeas occultam tamen tam
aliqua ab illa qua allegasti racione
Ex quibus potes tibi concludere quod sic
ordinando ex quo propter hoc / partem aut
michi omnino habes difficilem / nec / opus
est tale natum esse difficile michi
eo ut / aut / parum mereris dando
ex caritate unum denarium / Et eo sic
reseruando et illo modo ordinando de-
fraudas animam tuam bonis etc. Et sic
expedit / apertius unum denarium dando ex
caritate in vita tua plus meretur de-
cem [illegible] primo quam ordinando quod post
mortem distribuatur quamvis amplius eis
uti non poteris quanto magis mereris
si in vita ex caritate distribuas omnia
superflua tua / [illegible] tuis
quos totaliter defraudas concupiscentia
tua etc. Secunda conclusio illius
doctoris / Auarum qui amat diuicias
et eas predicto modo congregat et reser-
uat / non capiet / fructum ex eis patet
similiter per Salomonem Ecclesiastes quinto capitulo dicit sic
et qui amat diuicias fructum non
capiet ex eis / Patet etiam conclusio
quia si predicto modo reseruas superfluas
diuicias in firmante ipse forte ordi-
nant quod post mortem distribuerentur
Sed ipse de istis superfluis nichil
daret et si qualuerit ea seruabit
ut [illegible] et ut videtur concedere ea
sic agerit / si 2° 3° 4° aut pluries
infirmaret et pari racione si semper
sit posset viuere ita semper seruaret

et nunquam daret ut deberet / Ex quibus
patet quod predicto modo conseruans pecunias et
diuicias superfluas nec eas in vita
distribuere volens sed modo hoc sibi in
mente statuens secundo gradu auaricie
intrat scilicet quod non dat eas ut deberet
quod non vult dare et quod plus est tempore de-
terminato videtur statuit sibi in corde
suo quoque de istis bonis superfluis
nunquam vult dare in vita sua utique est
auaricia voluntas et mortale peccatum
et contra deum propter hoc ut probatum fuit
auctoribus etc. et Augustinus talium etc.
et ita si illo modo diuicias superfluas
usque in fine reseruat nullum fructum
eterne beatitudinis ex eis capit sed modo nec
ordinato distribucionis earum post mortem
erit sibi utilis ad vitam eternam quia
in mortali peccato sit et per omnis nichil
meretur / premium eterne beatitudinis
etc. Tercia conclusio in causa de predicto
diuicie reseruantur in malum domini sui
patet conclusio ista per Salomonem ubi supra
dicitur etc. Est alia infirmitas
pessima quam vidi sub sole diuicie ser-
uate in malum domini sui / et patet etiam
conclusio ex duabus conclusionibus pre-
cedentibus et probacionibus earum / Tales
enim diuicie et illo modo seruate reser-
uant in dampnacionem domini sui per-
petuam nisi penitentia a penitendo
realiter tamen peccati abierat deo in
suis ex omnibus istas superfluas diuicias
offendo. Et nota quod non est intelligendum
quod illa dampnacio proueniat conclusio ex
qua quis ordinat illas diuicias
superfluas debere distribui post
mortem ipsius sed proueniat conclusio etc.

illa auara qua diuicias superfluas
non dat et qua statuit corde suo
nolle dare eas quamdiu ipsas potest
retinere et plus in morte cum ipse cum-
pacius derelinquit quam ipse eas velit
Et si aliquis tales excusare se velit di-
cendo Abraham diues fuit valde et
Job et multi alii viri perfecti. Imitetur
tales illos sanctos perfectos sicut legitur quod
Abraham diues fuit et cum in ditatione
imitari conatur. itaque et in distri-
bucione imitetur et hospicio recipiat
pauperes sicut tres angelos sicut ipse fecit.
Item Abraham filium suum ysaac quem
indubie super omnes suas diuicias di-
lexit et in quo racione promissionis sibi facte
benedicende erant omnes gentes ipsum
ad verbum dei occidere voluit et prompta
voluntate offerre quanto magis temporalia sua prompte
distribuit et egentibus sicut pater suus
omnia ad se dare contra deo deum
voluntate. Ita et sic tales cum sancto Job
ditari cupit ita sic ipse fuit oculus ceco.
pes claudo et pater pauperum ut scribitur Job
29. Item dicit talis superfluorum seruator
ille diuicie sunt mee quia meo proprio
mea retinendo non videtur iniuste. Sed
contra Basilius temporalia quia tales diuicias con-
sumere cui sunt quantum ad possessionem
in quas abusum non debet esse cuius
plus sunt et aliorum qui operibus susten-
tari sunt ex eo quod ei superfluit etc.
Unde Basilius dicit Si fateris ea diuicias
tibi peruenisse scilicet temporalia an iniuste
a deo inequaliter nobis res distribuens. Cur
ab indigis illo ceteris mendicat nisi
ut tu bone dispensacionis merita
consequaris. ille vero pacie brauiis de-
coretur et coronetur a pannis famelici
que tu tenes etc. Tercia filia
avaricie est fraus. Ubi notandum quod
secundum sanctum Thomam 2a 2e q. 44. astucia est
ignorit et excogitacio medio in veritate viam
non veram sed similatorum et apparencium ad
quem finem consequendum siue bonum siue malum
dolus autem consistit in execucione talium
viarum siue per verba siue per opera fraus
vero consistit in execucione talium facta
Et comprehendit sub se furtum usuram in-
iustam emptionem vendicionem etc. quoniam
omnia vendunt pro indebita media ad
eundem finem scilicet ad aliquid aliena Et
omnes ille fraudes oriuntur ex auari-
cia. Cum enim auarus homo immoderate
amat diuicias et appetit eas cupit
parare et cum non sit iuste hunc acquirit
eas iniuste et per fraudem scilicet fraudans
etc. Secundo notandum quod secundum sanctum Thomam
2a 2e q. 66. furtum est occulta accep-
cio rei aliene in iuste domino et quolibet
tale est peccatum ex duplici racione et
racione sermonis quia in quantum rei pertinet
aliena inuito domino contrariatur iusticie
que reddit unicuique quod suum est. Secundo
in quantum fur dolum et fraudem committit
occulte et in quem perdidit rem alienam
usurpando. Et est contra preceptum
domini quia exodi 20 dicitur Non furtum
faciatis. Nota quid de illo qui
rem suam apud alium depositam aut
iniuste detentam furtim accepit
hoc est occulte et inuito depositario
nec inde tale peccat. Sed dicit sanctus Thomas.
Ubi supra quod ille qui furtim rem pro-
priam apud alium depositam accipit

pauperes feci dixit ad deum
egredere de terra tua et
quem in 12. et ita tu
obedire et relinque.

q. vo.

Et furtum committitur cum quis scienter rem alienam ... 66 a. 5.

depositarii quod ille tenetur ad resti-
tuendum aut ad reddendum sed est in potestate
eius manifeste et quod peccat detinendo
contra mentem depositarii. Qui vero furtive
accipit rem suam aput alium iniuste
detentam peccat et tenetur quidem non
quia committit contra eum qui detinet non tenetur
ad restituendum aliquid vel ad reprehen-
dendum sed peccat tantum contra iusticiam
dum ipse sibi usurpat iudicii in-
dicium iuris ordine pretermisso. Et
ideo tenetur deo satisfacere et dare
operam ut scandalum proximorum si inde
ortum fuit sedetur. Item dicit S. T.
ubi supra quod quodlibet furtum est peccatum
mortale nisi propter parvitatem dampni
esset veniale de quo dicitur [?] peccat quia
contra iusticiam et contra dei preceptum
ut dictum fuit et eciam contra caritatem
proximi ad quam pertinet ut proximis bonum
velimus et offeramus. Quod furtum autem
hoc infert proximo nocumentum in rebus
suis et si passim homines sibi in-
vicem furarentur periret humana societas.
Sed quid si quis furatur aliquid
parum vel in minimo sicut [?] pena vel
acum, est hoc etiam peccatum reputandum.
Videtur S. Tho. dicere quod in minimis
homo non reputat sibi nocumentum
factum eo quod modicam rem apprehendit
[illegible] et ille qui accipit potest pre-
sumere illud non esse contra voluntatem
eius cuius est res. Et ideo si aliquis
huiusmodi res minimas furtive accipiat
potest excusari a peccato mortali. Si autem
habeat animum furandi et inferendi
nocumentum proximo eo [illegible]

etsi in minimis potest esse peccatum mortale
sicut in solo cogitatu per consensum. Et
nota quod ista dicta sunt intelligenda
extra articulum extreme necessitatis. Sed quando
est urgens et evidens necessitas ita
quod imminet periculum persone aliter
subveniri non potest tunc potest homo sive
aut alterius necessitati subvenire rebus
alienis sive manifeste sive occulte sub-
latis. Nec hoc est furtum aut rapina
quia per talem necessitatem communia efficiuntur
res illius sic indigentis. Nam de lege
nature in tali necessitate omnia sunt communia.
Si autem sit aliqualis necessitas famis
aut frigoris sed non urgens ut pre-
dictum fuit et quis furetur tunc peccat
sed attenuat peccatum propter indigenciam
ut vult glossa decretalis [illegible]
Quarta filia avaricie est violencia
sub qua continetur rapina. Et de ista
dicit S. T. ubi supra quod rapina est gravius
peccatum quam furtum quia rapina non in-
fert solum dampnum in rebus sed vergit in
quandam persone ignominiam sive iniuriam
que preponderat fraudi que est in furto.
Est autem rapina cum aliquis per violen-
tiam et coactionem aufert quod suum est
contra iusticiam ut persona que non
utitur publica potestate tamen aufert contra
iusticie tenorem et ordinem. Hodie [?]
[illegible] potest [?] quoque committi [?] peccatum et
quam multipliciter qui in iusticias committunt
et mensuras [illegible] ut quia sic utuntur
mensura mala vendendo vel ponderibus
[illegible] iusta aut deficienti ut quia
non replent [illegible] vel duplex volunt
sicut [illegible] facere consueverunt.

vide s. t.

In decre. xiiij. q. vi. furtum. [illegible]

tampones ttes em auffert alicui
i uito dno e ptr finat aut rapiut
e io q libz vice vi ptr morlit pcat
ut pz qodiet uel detinet alienu
q est ptr gtra iusticia e gtra man
datu inclusi i madato No furtu
facias ut dicit G E Scotz t
gr itm mortale n pnt ttes p oc
cupare amortali b possae pparui
tatem istig q prima vice auffert
q ligres pt pua inpe e ess pua
ps totig tharij n alt sz emens
reputaret p dapnificatu si inter
nalo empta auffert sibi tam pmu
est tn illud magna ps rei empte
sz attamen uel maite quia e tuga
forte 6ta et 1ma ps et emes estiat
p dapnificatu tu tanta ps sibi
auffert nunc pua empta et ipse
vendens no pt pprime uolutate
emere pu illig rei det rcs smo
frequenter scit gtriu e pc auffert
illud corrupedte pua e auaricia ex
qua wlt illud pie utilt applicare
et wlt alteri illud auffere e pc
eu dapnificare Et ce inhoc facit
gtra lege de hoc apub ta auct
statuta nec solu pcat mistri
qui male mesurat p et dn cors
qui eos facere uider aut facere per
mittunt tn pgibe pnt et tenent
Vn ad Ro. p Digni sunt morte
no solu qui pcta faciunt p ecia
qui facietibz gsenciunt et insuper
tu familos tenet ad restitutem
omnium ut alibi dicet Et mixe q
Hodie cete diuites qui terra mundo

magni uolunt uocari et honesti dia
no timet deu nec verecundat tota
hodibz detata caz auaricia e in iu
sticia q ppp pmu lucri tociens deu
offendunt e proximu e pmittunt
potari de cellarijs suis tam in
iquas e iniustas mesuras Ei
quis diceret eos ee fures aut rap
tores qua i palacet ferret e ipi
popa sua ut p iniustas mesuras
p tales esse ondunt no vni sole
sed toti ciuitati ic p Et to dicit
qodiet q de hijs q homo possidet
i iuste sive sunt acqsita p fraude
sive p uiolecia ut pp furtu p rapina
rapina ic p No pt face eliam p
p quia oia illa sunt i iuste ac
quisita e aliena ut pbruit elia
aut qua quis facit pp p facieda
est de pprijs et acqsitis Badic
Brog No est q putada elia si
paupibz erogetur q exilliat rebz
acqrit Et dicit dus g in decubus
dm de iuste laboribz facite elias
No em corrupti est jo iudice ppm
ut eos no audiat tn paupibz qbz
tallitis noluerunt uelle elias facere
defensare e iupri fidelibz dico
quibz corpus xpi erogamus Et dici
nonem p p quia oia q qs p dcto
mo i iuste possides e restituenda sunt
illis quibz ablata sunt aut successo
ribus e heredibz eorum si hij p ntq
si nulli heredes sciunt nec hij pnt
tunc tatu dandu e i elia e i pios
usus no p deante p phijs quoz e
et ad quos iuste ptinuit Et pari

tenet no
pnt fieri

rone no pnt fieri oblaciones de
rebus predictis modo iniuste acquisitis
cum si tu non potes habere hoc tecum
Et ideo dicitur ysa. 61. Ego dominus diligens
iudicium et odio habens rapinam in
holocaustum Et capitulo 3. dicitur honora
deum de tua substancia non de
aliena Et eccl. 34. Immolantis ex iniquo
oblacio est maculata Et augustinus in de
verbis domini Si depredaveris aliquem in-
validum et de spolijs eius dares aliqui
iudici si pro te iudicaret tanta est
vis iusticie ut et tibi displiceret non
est deus tuus qualem non debes esse
tu Et notatur 14. q. 5. c. 1. 2.
q. 3. 2 Secundo alias potest esse illicite
acquisitum secundo modo ut id quod illicite
acquisitum debetur ei a quo est acquisitum
sicut contingit in rapina et furtu et usuris
et de talibus tamen homo tenetur ad restitu-
cionem eciam fieri non potest Et de
illo intelligendum est quod dominus est plus
alio modo et aliquid illicite acquisitum
quod ille qui acquisivit retinere non potest
nec tamen debetur ei a quo accepit quia
alter contra iusticiam dedit sicut
in symonia contingit Ubi utraque contra
iusticiam legis divine agit Unde non debet
fieri restitucio ei qui dedit sed debet
elemosinis erogari Et eadem racio est in
similibus in quibus scilicet et dacio et accepcio
est contra legem Tercio modo est aliquid
acquisitum illicite non quia ipsa acqui-
sicio et accepcio sit illicita sed quia illud
ex quo acquiritur est illicitum sicut patet
de eo quod acquirit mulier ex meretricium

Et hoc proprie vocatur turpe lucrum quod
enim mulier meretricium exercet turpiter
agit contra legem dei sed in eo quod
accipit non iniuste agit nec contra
legem Unde quod sic illicite acquisitum
est retineri potest et de eo potest elemosina fieri
licet deo non deceat fieri oblacio ad
altare saltem manifeste propter reuer-
enciam sacramentorum et ob separacionem scelerum
et propter scandalum ne videatur ecclesia
favere peccato de lucro pro quo oblacionem
recipiat Hec thomas ex dictis et dicitur
etiam 14. q. 5. c. non sane. 14. q. 5. c. famuli
et famule non possunt dare eciam de
rebus dominorum nisi parue et superflua
racione et huius quod non inferunt no-
cumentum de quibus eis constaret
verisimiliter presumit quod non displicat
dominis suis Si enim alias daret
tunc contrariaret res alienas contra
voluntatem domini et sic furaretur quod
est peccatum ut dictum fuit Et erat
ergo qui dominis suis subtrahunt ut dent
propter deum nec excusantur a peccato per
intencionem bona illa enim non sufficit
pro allocatione bonum sed requiritur plures
circumstancie Et insuper sic subtra-
hentes tenentur ad restitucionem ideo
Sed quid de uxore potest ne
illa dare eciam de rebus mariti
Respondet 14. q. 5. c. et Raymundus
quod si uxor habet propria preter dotem aut
est lucrosa ita quod completa debita
gubernacione domus opibus suis lucratur
uel quocumque alio licito modo habet propria
de illis potest facere eciam etc. que acqui-
sisito consensu viri moderateque tamen-

ne eorum superflue vir depauperetur.
De rebus eciam viri ut de panno et de
vino et huiusmodi que communiter ad dispensacionem
uxoris pertinent potest facere elemosinas mo-
deratas tamen secundum facultates viri et secundum
maiorem et honorem mulieris et maxime
pauperum nisi maritus prohibeat. Et si
alias prohiberet ubi potest probabiliter cre-
dere quod non intenderet eam simpliciter
et in toto ab elemosinis prohibere sed in
dando a superfluitate tamen nisi aperte pro-
hiberet contrarium ut si aperte nosceret
quod maritus nollet ut daret eciam
tunc teneretur non dare nisi in articulo
necessitatis tunc enim posset dare quod
ut dominus Thomas dicit quamvis enim mulier
sit equalis marito quo ad actum matri-
monii tamen in hiis que ad dispensacionem
domus pertinent vir caput est mulieris secundum
apostolum prima Corinthiorum xi. Et ideo quia ad illud
debet secundum viri potestatem regulari et
propterea non aliter illa dispensare quam sibi
a superiori scilicet marito est commissum etc.
De filio familias dicit sanctus Thomas quod ea que
sunt filii familias sunt patris et ideo non
potest eciam facere nisi forte aliqua mo-
dica de qua potest presumere quod patri pla-
ceat nisi forte alicuius rei esset sibi
aperte dispensacio commissa etc. De
monacho dicit quod si habet dispensacionem ap-
probato sibi commissam potest facere eciam de
rebus monasterii secundum quod sibi commissum
est. Si vero non habet dispensacionem
tunc quia nichil proprii habet non potest facere
eciam sine licencia prelati expressa
habita vel presumpta nisi in articulo necessitatis
in quo licitum est ei ubicumque reperit
ut eciam daret. Item in absencia ab-
batis potest eciam dare aliquid moderatum
[illegible] vari habitantibus circa conventum

monasterium eorum ut in studio vel per
cognacionem potest facere eciam moderata
et que decent honestas scolares et
peregrinos nec monachus efficitur pecioris
condicionis quam clericus quod non potest dare eciam
ad placitum quia sicut dicitur in libro de ecclesiasticis
dogmatibus bonum est facultates cum di-
spensacione pauperibus erogare set melius
est pro intencione sequendi dominum insimul
donare et ab exemplo apostolorum egere cum Christo etc.

Consequenter dicendum
est de contractu emptionis
et vendicionis et de frau-
dibus que in eis fiunt. Ubi
notandum est quod ad hoc ut talis contractus
sit licitus et iustus requiritur. Primo
secundum Scotum in quarto d. 15 libera vo-
luntas utriusque scilicet vendendi uno et
emendi altero. Id notari quia si
tali non esset emptor vel venditor etc.
Secundo requiritur libertas in
utroque ita quod neuter ipsorum in hoc prohibe-
atur lege superioris nec pacto alicuius
a quo dependet et propter defectum huius
non potest monachus sine licencia sui
superioris nec filius familias sine voluntate
patris emere vel vendere etc. Tercio requi-
ritur quod commutacio fiat sine fraude
mendacium etc. Ubi notandum quod secundum
S. T. 2a 2e q. 77 a. 2 et secundum Scotum
ubi supra explicite committitur fraus in
isto tractatu et propter quamlibet fit con-
tractus illicitus et iniustus. Primo com-
mittitur in substancia sive in substancia rei ven-
dite ut cum quis rem unius speciei sic
vendit pro alterius specie aut sub-
stancie nimis preciose ut auricalcum pro auro
aut aquam pro vino vel mixtum pro
puro vel denarium cuprum pro argen-
teo aut plumbum cuprum pro auro etc.

Liber Langhair

Cont[ra] quod dicit ysa[ias]. p[ri]mo. Arge
ntum tuu[m] v[er]sum est in scoriam vinu[m]
tuu[m] mixtu[m] e[st] aqua. Sc[un]d[o] con-
mittit[ur] fraus circa q[uan]titate[m] que p[er]
mensura[m] cognoscit[ur] siue mensura[m]
vel pondus siue p[er] aliam mensura[m] cor
poralem ut modiu[m] vel sextariu[m] et huiusmodi
siue i[n] liquidis siue in aridis. In o[mn]ibus
illis oport[et] esse iustu[m] pondus et vbi in-
stam mensura[m] oport[et] habere. Et si sc[ien]ter
fiat ut si quis sciens defectuosa[m]
mensura[m] utat[ur] in vendendo fraude[m]
co[m]mittit. Et e[st] venditio illicita
et iniusta. Vn[de] deut. 25 dicit[ur] Non
habebis in sacculo diu[er]sa pondera maius
et minus. Nec erit in domo tua modi[us]
maior et minor. Et subdit Abhominat[ur] enim
d[omi]n[u]s eu[m] qui facit hec, et aduersatur
omne[m] iniusticiam. Tercio co[m]mittit[ur] fraus
circa qualitate[m] puta cu[m] quis a[n]i[m]al in-
firmu[m] vendat quasi sanu[m] aut vinu[m]
corruptu[m] quasi purum aut [illegible] mixtu[m]
cu[m] re viliori q[ui]a si quis sciens facit
hec fraude[m] co[m]mittit et e[st] venditio
illicita et iniusta. Et dic[it] S. T. q[uod] in
o[mn]ibus hiis non p[otes]t solu[m] [illegible] iusta[m]
venditione[m] faciendo s[ed] et ad restitutione[m]
tenet[ur]. Ista patet p[er] Ambr[osium] dicente[m]
in libro de offi[ciis]. Est iusticie ma[teri]a
q[ue] [illegible] non declinare s[ed] iure bonu[m]
decere, nec dampno iniusto afficere q[ui]
qua[m], nec aliquid dolo co[m]mittere rei
sue. Et dic[it] Scotus ca[nonic]a [illegible] p[ro]bantur
co[n]tra de iniurijs et dampno dato. Qui
enim dat occasionem dampni dampnu[m] de-
disse vi[detur]. Si de fraudibus alijs in suba
q[uan]titate aut qualitate dat ei occasionem
dampni alias enim non p[er]mutaret nisi
crederet accipere aliam s[e]c[undu]m qualit[atem]

aut q[uan]titate. Si aut[em] venditor ig-
norauit aliquid q[uo]d dictu[m] est defectum in
re vendita fuit, venditor quide[m] no[n]
peccat, tenet[ur] t[ame]n cu[m] ad eius noticiam
peruenit dampnu[m] recompensare emptori.
Et i[de]m dicendum est de venditore eciam
intelligendu[m] a p[ar]te emptoris. Con-
tingit en[im] q[uando]q[ue] venditorem crede-
rem esse minus p[re]ciosam q[uan]tu[m] ad sp[eci]em
sic si quis aurum vendat loco auri-
chalci emptor si illud cognoscit in-
iuste emit et ad restitucionem tenet[ur]
et eadem racio est de defectu qualit[at]is
aut q[uan]titatis. Quarto requirit[ur] eq[ua]litas
valoris inter res p[er]mutatas aut
inter rem emptam et vendita[m] et
preciu[m]. Vnde notand[um] q[uod] ut dic[it] S. T.
et idem vult Scotus, q[uod] de venditione
et empcione possum[us] dupl[icite]r loqui.
Primo circa se. Et illo mo[do] illi contractus
introducti sunt p[ro] co[mmun]i vtilitate vtriusq[ue]
et [illegible] dic[it] Aristoteles p[ri]mo pol[iticorum].
Et q[uo]d aut[em] p[ro] co[mmun]i vtilitate introductu[m]
est no[n] debet magis esse in grauame[n]
vnius qua[m] alterius. Hoc aut[em] contingit
si no[n] seruaret[ur] equalitas valoris
rerum. Vel si p[re]ciu[m] excedat q[uan]titate[m]
valoris rei vel res excedat p[re]ciu[m]
tolleretur iusticie equalitas. Et ideo rem
carius vendere aut vilius emere qua[m]
valeat est circa se illicitu[m] et iniustu[m]
et contra istam legem nature qua[m]
d[omi]n[u]s memorat in Math. 7 et Luc. 6. Omnia
quecu[m]q[ue] vultis ut vobis faciant homines et
vos facite illis. Quilibet aut[em] vult
sibi rem no[n] carius vendi qua[m] valeat
ergo nullus debet alteri rem carius
vendere qua[m] valeat. Et dic[it] Aug[ustinus] 13
de trinitate. Velle vili emere et

vnde

Cu[m] culpa

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tare vendere vel cara vilem est. Et
hoc intelligitur de re cara et vili quantum
ad usum humanum, quia propter res que
in se nobilior est in esse naturali et est
minus utilis usui humano, et plus minus
preciosa, quia Augustinus XI de civitate dei capitulo [?] aliquid
est in domo panis quam mus et tamen
emere vinum semper preficitur non vivo
in esse nature. Et quamvis lex humana
non puniat nec ad restitucionem cogat
si quis absque fraude rem suam super-
vendat aut carum emptor vilipendat
nisi sit deceptio nimis, quia tunc eciam
lex humana cogit ad restitucionem et re-
scindit contractum, puta si quis sit de-
ceptus ultra dimidium iusti precii, lex tamen
divina nichil impunitum dimittit quod est
virtuti contrarium. Unde secundum divinam legem
illicitum reputatur si in empcione vel
vendicione non sit equalitas iusticie
observata. Sicut et ille qui plus habet
quam sibi illud innotuit ~~[illegible]~~
tenetur recompensare ei qui dampnificatus
est si sit notabile dampnum. Quod ideo dico quia
iustum precium rerum quandoque non est punctualiter
determinatum sed magis in quadam estimacione
consistit, ita quod modica addicio vel minucio
non videtur tollere equalitatem iusticie.
[?] Et addit [?] quod in co-
mutacione pensata necessitate mutua
reputatur hinc inde equalitas dare et ac-
cipere, ita quod uterque reputat tantum dare
quantum recipit et e converso tantum recipere quantum
dat, si tunc aliquid modicum deficiat
ab indivisibili equalitate non erit iniusta
reputanda, quia in tali estimacione
dacionis et recepcionis equalitas
mutuo sit [?] vel mutuo sibi
volunt remittere. Unde si aliquis

Hic nota habemus de septimo precepto. R.

comparat

in dimidio vali

defraudet ab illa iusticia requisita circa
istos contractus quibus committatur aliquid
donatio quod dolus ut si aliquid sit
amplius iure data. Et sic hoc modo
possumus secundum predictos doctores loqui
de empcione et vendicione secundum quod per accidens
cedit in utilitatem unius et detrimentum
alterius, puta cum aliquis multum indiget
habere rem aliquam et alius ledit si ea
careat, et in magna necessitate ille in-
ducitur ad vendendum rem suam vel ad
commutandum pro re alterius tunc posset
[?] et deprimere [?] et tali [?]
iustum precium non respiciendo solum ad rem
que venditur sed et dampnum quod venditor
ex vendicione incurrit. Et sic licite potest
aliquid vendi carius quam valeat
secundum se quamvis non vendat plus quam
valeat habenti. Si vero aliquis multum
iuvatur ex re alterius quam accipit, ille
vero qui vendit non dampnificatur carencia
rei ipsa non debet eam supervendere
quia utilitas que alteri accrescit non est ex
vendicione sed ex condicione ementis.
Nullus autem debet vendere alteri quod
non est suum licet possit ei vendere dampnum
quod patitur. Ille tamen qui ex re alterius ac-
cepta multum iuvatur potest propria voluntate
vendenti aliquid superrogare quod per-
tinet ad eius honestatem. Et nota
est quod secundum predictos doctores duplex est
commutacio. Una est yconomica quando
commutans intendit recipere rem non ut
mercetur in ea sed ut ipsa utatur. Et
de illa dictum est quid vera iusta et quid
iniusta. Alia est negociatoria
mutacio ubi commutans intendit lu-
crari de re quam acquirit, emit enim rem
ut non utatur ea sed ut vendat

tamquam. Secundo si talis est sit iusta ultra praedicta requiruntur duo. Primum quod talis commutatio sit utilis rei publicae sicut contingit mercatoribus illis qui afferunt res de patria ubi habundant ad patriam ubi deficiunt, quarum tamen copia est ibi necessaria. Et etiam qui res emptas conservat ut prompte inveniat venales cum voluerit eas emere, tales sunt actu utiles rei publicae. Propter defectum illius conditionis sunt aliqui vituperabiles negociatores, puta qui nec transferunt nec conservant nec eorum industria meliorantur res venales nec differunt aliis simplicibus de valore rei emendae, sed emunt tantum ut statim vendant. Sine omnibus iam dictis conditionibus tales essent extirpandi a re publica tamquam nocivi communitati eo quod prohibent immediatam commutationem volentium yconomice commutare, et sic faciunt quodlibet venale carius emi quam debet esse et vilius vendi, et sic depauperant utramque partem. Secundum requisitum ad commutationem negociativam est ut talis negociator pro diligentia sua et industria et periculis accipiat in commutatione pretium correspondens. Quod declarat secundum Scotum. Primum quod quilibet in republica honeste serviens rei publicae debet de suo labore vivere. Sed tales afferentes vel conservantes honeste et utiliter serviunt rei publicae, igitur etc. Item unusquisque industriam suam et sollicitudinem suam potest iuste vendere. Industria autem magna requiritur in tali transferente de patria ad patriam, quare potest talis iuste ultra sustentationem suam propriam et familiae suae ad illam necessariis deputata recipere p-

retium correspondens suae industriae. Et etiam aliquid correspondens periculis. Semper tamen lucrum debet esse moderatum, nec tales cupiunt nimis divites fieri, vitium avaritiae intrat. Et nota secundum Thomam. Non debet lucrum statuere sibi tamquam finem sed ... sed debet ipsum lucrum quod negociando quaerit ulterius ordinare in aliquem finem vel necessarium vel honestum, ut ad sustentationem domus suae vel ad subveniendum indigentibus. Sic fit negociatio licita. Vel etiam cum aliquis negociationi intendit propter publicam utilitatem, ne scilicet res ad vitam necessariae desint patriae, et tunc lucrum expetit non quasi finem sed quasi stipendium laboris. Et dicit secundum Thomam: Non quicumque carius vendit aliquid quam emit negociatur, sed solum qui ad hoc emit ut carius vendat. Si autem emit rem non ut vendat sed ut teneat, et postmodum propter aliquam causam eam vendere velit, non est negociatio quamvis etiam carius vendat. Potest enim hoc licite facere vel quia rem in aliquo melioravit, vel quia pretium rei mutatum est secundum diversitatem loci vel temporis, vel propter periculum cui se exponit transferendo rem de loco ad locum vel ferri eam faciendo, et secundum hoc nec emptio nec venditio est iniusta. Illa etiam prius dicta sunt secundum Scotum. Circa illa quaeritur utrum venditor teneatur dicere vitium rei vendendae. Respondetur communiter secundum Thomam quod si res vendenda propter vitium quod est redditur minoris valoris, vel etiam usus rei venditae impeditur vel nocivus sit, tunc equus claudicat vel domus est ruinosa

d. 2.

2.2. q. 77

nosa aut tibus sit corupt9 aut vene
nosus / Si tn̄ huiꝰ viciū est oc
cultū et / venditor nō detegit
erit vendicō dolosa & tenet' ven=
ditor ad dampni recompensacōm si
vero viciū sit manifestū putā tn̄ cū q̄s
e monoclo vl tale manifestū viciū
hʒ res vendenda, vl tn̄ vsus rei licz
nō ꝯueniat venditori ꝓt tn̄ esse
i ꝯuacōne alteri & sicut ipse ꝓpt
huiꝰ viciū subtrahat de pcō ꝯueni
ꝯptis tūc / nō tenet' ad manifestand
viciū rei quia forte ꝓpt huiꝰ emptor
vellet plus subtrahi de pcīo qua
esset subtrahend Vn̄ ꝑt licite ven
ditor i dēmnitate suꝯ sulē viciū
rei reticendo &c / ¶ In p̄missis supe
dcōm est & ꝓbatū ꝙ supflua divi=
ciarū tenet' homo distribue pauperibꝫ
aut i alios pios usus ꝯuerte posset
igit' aliqͣs occasiōm dedē ꝯt̄ q̄ue
ꝓ diviciarū incitanda sit supflua
ꝯ̄ibenti ut quilibꝫ dives sic posset
ꝯ̄ptū de bonis suis tenerat' paupibꝫ
erogare & ꝯtū posset retine / Ende
hac re difficile est loqui & nō omis
ut puta intelligere potuisse ꝯ hoc
q̄ homīs nimis diligunt tpalia
sua / Et nō q̄ q̄ certe illa dicitur
i ute audiuit et q̄ q̄ hō attendit
dico tn̄ q̄ nō concepi / et i uite ct
displicent' audit / difficult' i tel=
ligit / q̄ i ꝑfecte i telligat q̄ velit
aut / possit / Est g° pmo nōnd q̄ s
diuicias voco illa tpalia bona uti=
lia q̄ hō possidet & q̄ ad hoc ordi
nata sunt ut homo ꝑca ꝓuideat
nātli corpali suo & ꝑsonoso ut sunt

tibus / potꝰ vestibus domꝰ utensilia
agri vinee pecunia argentu & auru
&c / ¶ Scdo nōnd ꝙ huiꝰ tpalia
bona sunt dupliciā q̄ sunt nāria hōi
q̄ supflua bona tpalia hōi nāria
sunt adhuc dupliciā q̄ sunt simpl'r
nāria ut q̄ requirunt' ad sustentacōm
tenuissimam uite & sine qͥbus hō
sic ee nō ꝑt nec viuē & illa
pauca sunt ꝙ quo ad victu sufficit
panis aqua & pulmentū Et dist
nāriis modicū addenꝰ q̄ ultra illa
longa hre illicitū e ut patebit
Alia sunt nāria nō simpl'r s; sine
quibꝫ uita ꝯueniente transigi nō ꝑt
ꝯm statu & ꝯdicōm ꝑsone ipsiꝰ et
aliarū ꝑsonarū quarū cura sibi in
cumbit & de istis nāriis h̄ dcōm est
ꝙ que ultra illa nāria sunt dī
supflua // ¶ Tercio nōnd q̄ de
supfluis diuiciis itabico dr̄mc amq
i ꝑmone supiꝰ allegato hic scī
doctores diuicias supfluas depu
tant ꝙ sunt tales que nec sunt nāe
ꝑsone nec statui tn̄ requirit / drmi=
tonꝰ hedurg vidēr mitigabo
illud ut / alia dicat' supflua que
nec sunt nāria ꝑsona nec statui
nec ꝑsone accomoda adh̄ ut per
sone & statꝰ honestas sunt Ex
quibꝫ ꝑꝫ q̄ in hoc sunt ꝯ'r con=
sideranda quorū ꝯlibet requirit ali
quid de diuiciis // Pmu e ꝑsona quis
et / eiꝰ tpalem vitam ꝯplexiom spus
et / cia nālia ut hō ꝯ suat i con
uenienti habitudie & sanitudie
corporali q̄ sufficit ei ad exerciciu opm
spualiu act & ec operatiu opm

corlum que sibi oppositis statuant/
societate eorum cum quibus vivit naturo
incumbit facienda necessaria sunt eciali-
qua temporalia ut cibus vestes hospicium
etc. Omne quibus hec si ea non posset
et ista sine divicijs adhoc requi-
site dicuntur necessaria persone. Etiam
adsit competenda persona in bona di-
spositione naturali et in perfecto modo con-
venienti valitudine unus pluribus indiget
quam alter ita quod unum et isto modo esset
necessarium est alteri nimium et cum quod in
exemplo declarari potest. Sit unus fortis
sanus et dure complexionis ille quo ad
nutritus victus et conservationem sanitatis et
robur competens sufficiunt grossi et
simpliciores cibi qui pauci precij sunt
et aqua ad potandum vel debile vinum
alter est tener et debilis complexionis
et tali necessarij sunt subtiles cibi qui
maioris sunt precij et subtilius vinum
et forte meliores vestes ad fovendum
calorem corporis vel forte tales saepe est
infirmus vel multis indiget pro sui con-
servatione et appotecis et pro medicis
eorum est quod secundum exigentiam con-
servationis persone sive in sanitate et
labore corporali naturo indiget pluribus
quam primus. Et sic quantum ad corpus huius
conditionis illud quod esset illi 2o necessarium
est primo superfluum et quod primo esset
necessarium et taliter sufficiens esset 2o mo-
dicum et ita intelligatur in aliis pluribus
rebus etc. Et sunt illa non solum intel-
ligenda de necessarijs vite persone
solum sed de necessarijs persone principali et
omnibus quorum cura sibi naturo incum-
bit ut uxoris filiorum filiarum etc. Et

nonne dico naturo incumbit non est sic
de personis sponte assumptis ad pompam
vel aliam superfluitatem. Ex quo item
patet quod unus pluribus indiget quo ad hoc
quam alter quia qui habet uxorem forte
infirmam habet pueros et forte aptos
prolem et unus etc. pluribus indiget
quam persona solitaria aut quam ille
qui solam habet uxorem etc. Secundo con-
siderandum maiorem honestatem persone et
ista est quia excellencia persone in aliquibus
bonis que ei insunt tunc quorum personam
reddunt honore dignam. Honestas enim secundum
Thomam 2a 2e q. 145 est aliquid ex
hoc quod est honore dignum et secundum ysidorum
honestas dicitur quasi honoris status.
Et quia excellencia hominis maxime
consideratur secundum virtutem et opera virtuosa
et inter omnia humana bona virtutes et
opera bona maxime reddunt hominem honore
dignum quia quod dicit philosophus primo ethicorum 2o
et honor est proprium premium virtutis et
quarto ethicorum dicit in veritate solum boni sunt
honorandi. Secundo honestas persone
maioris est virtus persone et opere eius
bona quia illa faciunt hominem honore
dignum et sibi debitum et sibi nobilis
omnibus et aliqua talia faciunt excellentiora
faciunt hominem excellentem aliquo
modo aut honore dignum hoc solum
est secundum vulgarem estimationem aut
in quantum huius innata adulatorem et
operationes eius modo sine hominem tunc
huius honestatis persone decet et oportet
sibi conveniunt vestes meliores aliquando
famulos et certa talia secundo aliquando necessaria
sunt potissime tunc operum excellentiorum
que ad alios operatur et quibus comitati

pficit sponte sua sapia et vtute et
que solent plus acceptari seper et
attendi cu sint graciosis qua ab-
iectis et contemptis apparentia Et
diuicie ad hoc requisite dicuntur
necessaria honestati psone Et dixi notanter
q uera honestas psone consistit
in hijs q faciunt ea vere honore et
digna ut sunt sciencie virtutes et sapia ac
exterior conuersatio et actus pporcionata
pformia conformis recte ronis q ut dt
de longi. Haims de hassia i lectura
sua sup Gen honestate psone no
faciunt multe diuicie grandes facile
uestes preciose apparatus mense domus
gliose et similia q quistus et adiacencia
q licet talia secundum vulgarem estimacionem
no bn secundum veritatem faciunt eu ho
nore dignu et igitur nec honestum et
Ymmo magis inhonestu inspicitur sicut
signa et affectus vane glorie culpabile
supbie et insaciabilis auaricie eius
quia talia agit et sicut opib declaratur
sic enim indicia virtutu ostendunt et
honorem vere honestu ita indicia
viciorum ostendunt honorem vel inhone
stum q ostendit viciosum Secundo
in hoc considerandum e status eius seu
officium vel artificium vel alia huiusmodi
opus i quibus q totum q prehendo sub statu
et frequenter ad hoc habes statum multum
ptinet vel ad honestatem rone status multa
ptinet sic homo semper homo rone status
facile contingit aliqua opa faciendi
q status ille requirit et aliquis ptinet
opibus exercendis indiget homo ser
uitoribus et instrumentis Et ad hoc
ut homo exerceat conuenientem

pnicia ad agendi sibi necessaria sunt sibi
ultra predicta aliqua temporalia et tanta
q tanta operaciones isti statui debite
requirunt in rebus in seruitoribus et instru
mentis Et ista dicuntur necessaria statui
Exempli gratia pt poni in dextris eius Et racionem
status et officij q servare pacem in hac
ciuitate et facere iusticiam omnibus et
punire malos et cohibere pacis turbatores
Et ad hoc faciendum indiget
familia multis quia vna cum eo stent
dat qui vtilius i digent aliquis familia
ut et tantum et aliis opibus subsequentibus
et equis et huiusmodi necessarijs Sic in plerisque
tiuis vel mechanicis indiget ex-
statu suo aliquibus instrumentis preter
tifices suos indiget armis pdefen-
sione terre i eius aut ciuitatis eorum
eius cu solue dno suo securam et
huiusmodi ad eum prinicia pplebus ultra
predicta indiget utique aliquibus diui
tijs et illi sunt necessaria statui familiar
plebano rone status sui et officij in
cumbit necessaria pro celebrare diuina
ppls ministrare sacramenta et in opib
seruare vim dei et si ppt multitudinem
populi plebanus ad illa no sufficit indiget
cooperatore aut cooperatoribus et pro
sustentacione illorum et familia corporum
dem aut equorum vel aliorum i strumentorum
indiget pluribus et varijs rebus et
temporalibus bonis Et illa dicuntur ut pre
missum necessaria statui et que ad illud statum
vnum plura sunt necessaria quam alteri et quod
vni est necessarium hoc est alteri superfluum
et contra Exempli gratia plebanus aliquis pro
quibus curis cure et qua sibi necessarijs sit
3us plebanus eius cooperatores et oportet

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

cu ꝯmodo[?] h(abe)re familiam respicientem
eu et illos et forte equos duos ad
visitand(um) infirmos dispersos et ad col-
ligend(um) decimas et cetera q(uae) ad eccl(esi)am
p(er)tinent om(n)ia illa n(ecessa)ria requirit
stat(us) suus. Alter vero h(abe)t eccl(esi)am
de parva cura in quo no(n) indiget co-
operatore (et) forma q(uae) n(ecessa)rio facienda
sunt in ministrando sacramenta p(otes)t p(er) se
facere aut (etiam) p(er) se v(e)l alteri cui
illa cura c(om)mit(titu)r. Constat q(uod) p(ri)mus
indiget multo blado multo vino et
aliis quib(us) nutriat alios qui sibi n(ecessar)ii
sunt ad expediend(um) opera statu suo
incumbentia. Secundus vero no(n) indiget
tantis. Et io[?] que p(ri)mo sunt n(ecessa)ria
erunt 2° superflua et q(uae) 2° erunt n(ecessa)ria
p(ri)mo essent nimis pauca. Et sicut
declaravi i(n) illo statu manifestari
nobis ita intelligat(ur) p(ro)portionali-
ter in aliis. // Quartu(m) ꝯsiderand(um) e(st) hone-
stas stat(us) et ista honestas p(ro)pri(e)
l(oqu)e(n)do no(n) ꝯs(ist)it in vestib(us) sumptuo-
sis sic nec honestas stat(us) est
h(uius)m(od)i. Sed est virtutes tali statui
debita et vita sancta o(per)um tali statui
debitor(um) et p(ri)ncipalit(er) op(er)a ꝯvenientiora
tam temp(er)ata q(uam) hom(in)em tenet stat(us)
sui vel officii faciend(a) incumbit ad re-
gimen alior(um) aut p(er)son(arum) temporalium vel
sp(irit)ualium ꝯmittat(ur) et q(ua)n(do) talis
statu ultra ea q(uae) sunt n(ecessa)ria ad p(re)-
dicta s(a)epe requirit(ur) aliqualis familia
aliqu(a)e vestes et alia h(uius)m(od)i et tunc e(st)
adhuc (ver)ius dic(itu)r honestati stat(us)
n(ecessari)e vel accomode et illa n(ecessa)ria sunt
diversa s(ecundu)m diversum statum. Stat(us) enim
honestior plura multa requirit. Et n(on)

q(uia) q(uan)to virtutes ad statu(m) p(er)tinentes sunt
excellentiores et opera ad que(m) h(abe)t tene-
tur talis stat(us) et q(uae) sibi sunt p(ro) s(e)conda[?] tali
stat(us) v(e)l honestior et ita stat(us) ep(iscop)i
cui i(n)cumbit p(ri)ncipalit(er) regimen
i(n) sp(irit)ualib(us) et cura a(nima)r(um) in sua dioc(esi)
honestior est q(ua)m stat(us) plebani q(ui) v(e)l
h(abe)t aliqua(m) sui ministratione(m) sibi ab
ep(iscop)o com(m)issam. Sunt e(ni)m plebani q(ua)si
coadiutores ep(iscop)i. Et id(e)m stat(us) plebani
honestior est q(ua)m simpl(icis) altariste.
Et igi(tur) honestas ep(iscop)alis licite recipit
ultra n(ecessa)ria p(ro)pria et stat(us) aliqua fa-
miliam et vestes et plures q(ua)m stat(us)
plebani. Et p(ro)p(ter) ho(c) ad s(er)vand(um) honestate(m)
illi(us) stat(us) plurib(us) indiget q(ua)m q(ua)
plerumq(ue). Et itaq(ue) ep(iscop)o n(ecessari)um est p(ro)
p(ro)pter istius ꝯditionis s(e)c(un)d(u)m r(ati)o(n)em r(ati)o(n)e(m) sunt
n(ecessa)ria i(n) divitiis erunt simplicia plebano
superflua et c(etera). Et p(ro)portionabilit(er) intel-
ligat(ur) in ꝯparatione plebani ad altarista(m)
etc. Similit(er) stat(us) duci(s) ad q(uem) p(er)tinet
rege(re) t(er)ram p(ro)priam, p(ro)punitionem malor(um)
et p(ro)tectionem bonor(um) et p(ro) observatione(m)
equitatis et iustitie et in distributione [?]
et determinatione iudicior(um) honestior
e(st) q(uam) stat(us) ingenui civium qui iudicis
aut ad q(uem) talia p(ro)ficiunt ꝯmissa s(un)t
duntaxat solu(m) o(per)tet locu(m) in h(abe)nt
civitate et stat(us) ingenui civium aut in-
ditis[?] honestior q(ua)m simplicis civis
cui nihil talium incumbit facere et io
duo p(ote)s(t) licite ultra familiam n(ecessa)riam
statui h(abe)re familiam aliqua(m) accomoda(m)
honestati stat(us) et ultra vestes
n(ecessa)rias p(ro)p(ri)e p(ote)st licite h(abe)re ve-
stes p(re)ciosas accomodas honestati
stat(us) et c(etera) h(uius)m(od)i et plures q(uam) ingr- //

tiuu aut alius inferior // Moraliter
intelligatur de ingro ciuium et iudice
respectu inferiorum et sic de quolibet alio
Dicitur ergo quod impeditur per honestate
status et persone cum moderatum quia secundum
Aug. super dicti di. de racione honestatis et
usus rerum mediocrem et totus tunc mo
deramine inquantum quia Aug. ibidem op
ponit honestate uel rebus prout eis
modeste secularie reperiuntur et sic iste
secunda honestas utriusque sed status et
persone quantum tolerat curiositate
vero pompe et vanitati utriusque totum
mundus est ista omnia deuorant et paupe
rimus relinquunt. Unde talia faciunt
quod multi diuites mirantur laborat
quomodo congregent diuicias quibus status
suos voluptuosos eu vane gloriosos
quos sibi secundum altitudinem superbie sue con
stituerunt possint conseruare et in im
mensum dilatare. Et similiter quo ex
pedit si sine valore quam per diuicias sit
natura secundum modo conseruet complexionem sua
incumbit ut uxorem filiorum et robur
et valitudinem et similiter aliorum quorum
curam sibi necessario sibi incumbit
ut uxoris filiorum etc. et si non querit
delicias hoc est superfluus amator
diuiciarum sed potius totius curam
iudicare et propterea incumbit quod sint sibi
et suis natura absente adquirentem
conseruatorem corporalibus. Secundo con
siderat statum suum et corpora illi statui
debita et gentes quos conseruet ministros
[illegible] et instrumenta naturalia pro ex
ecucione isti statui naturalium et si
est districtus et ut plus dixi non male
ad diuicias affectatus potest item
reponique in mente que diuicie et quantum
sint sibi adhoc necessarie. Tercio con

Contra peccatores.

+

sideret quantum natura ultra predicta re
quirat ad decentem sustentacionem secundum ex
igentiam honestatis persone sue et status
sui et istis adcollat ad diuicias. Ita
spiritualia que requirantur corporis quadrupliciter
naturis dicuntur natura sed ad [illegible]
quietem vita sua secundum exigentiam
statui et aliorum persone pro talium quos
curam sue natura incumbit. Et de istis
naturis loquitur apostolus prima ad thi. 6to
cum dicit habentes alimenta et quibus
tegamur hiis contenti simus. Et Sa
lomon. Domine diuicias et paupertates
ne dederis michi sed tantum victui meo
tribue necessaria. Idest sufficientia vite
de quibus Aug. ad probam in de orando
deum sufficientiam vite non indecenter
velit qui cum amplius quod quid
non appetit uti et ipsum sed propter
salutem corporis et congruencie habitum per
sone ut non sit homo inquietens
hiis in quibus viuendum est illa tamen habent
tenacia tamen non habet ut habere et
erogandum. Augustinus homo quicquid sup
ra habet reputet superfluum et totum
pauperibus distribuat aut in augmentum
diuini cultus aut alios pios usus
sic adhoc tenetur ex precepto sicut
supius [illegible] est consumptum etc. Et
est ista predicta racione quia licet virtus
consistat in medio non tamen in medio in
diuisibile sed habet latitudinem et ergo
illorum que secundum [illegible] naturam natura
sue persone et statui et utrique ho
nestati [illegible] non consistit in diuisibile
[illegible] secundum [illegible] 2 q. 33.
[illegible] huius naturis adhuc pluribus
aliis additis non potest diiudicari omne
ultra naturam et contra latitudinem [illegible]

et mlt̃ sbtract̃ adhuc remanet
Vn potent aliq̃s quietē dubij q̃
vita sua sic sm statum et ꝯdicōm pṡone
et negocia occurencia Exempli
gra si alicui tenti librinatic sit
ꝑse et suis ꝯmuniter nec̃ij ꝓptm̃ no est
putandi q si hic tentu libras
et vnu aut duas et statim illa vna
aut ille due essent supflue et
q tenet eam sb pena pcti mortalis
distribue paupib̃ no eni stati ho
pctat qn excedit aliq̃ punctuali me-
dio virtut̃ dum no ꝑpe nimis manet
et infra latitudinē virtut̃ et ita no pctat
ho si vltra punctuale mediū tenat
aut q no notabile ut ꝓpter tam
vna libra ul due q2 no e ꝓpte
nos de talib̃ dimidiali- ta hic
iudicaret vt si ulterius id mediū
tenat aliq̃ notabile i diuicijs
dum no tn hoc no fiat ex auaricia
aut inordinatu amore diuiciar̃ sz in-
ꝯmuni ignoracia aut habeat ra-
hoc ꝓbabilem ꝓuidencie rem ut
q verisimiliter ꝯstat aliq̃ eam sibi
in quo futur̃ i quo tale sibi nec̃ij
esse quibi futuris no e ul ꝑpl. dz
huius Et ꝯsiderat tm̃ tu ita ꝑhat
ita sz q illa res sunt supflua q
sunt supra ꝓdcā quadruplicem
nec̃ij et q hmōi supflua tenet
donare ꝓpter pti distribue eis
Cogitare q mlta sunt hoies qui
in plibus reb̃ supfluas possident
tn no distribuunt sz reputant i dap-
nacōe aiar̃ suar̃ ut de vestibus de cim
tijs tabulis quas in ꝓpter voluptas tenet
et de alijs ꝯmanifestacōib̃ plurim
dicam que ꝯtrariu patet et vnq

q̃s q in alio ꝯsideracōe ꝑt i venit
homines qui tot hnt mutatoria ve-
stium quod quolib3 die septimane sic
possent specialem veste induere Sunt
et hoies tam vani q sic in noue ad
inuencōm in vestib̃ se ꝯformari
festinat no attendentes in hoc utili-
tatem aut honestate no ulli ceria
tam supflue amplas sibi faciunt ve-
stes et tam longas ut inter dum lati
ad latitudinē manus defluat et manicas
hnt nimiu amplas et latas ac usq
ad suras ꝓtensas q vestes esse ꝓpe
sunt supflue prope in pannis et fo-
deratura Et aut ipsi mlta sup
fluitas sit qua facile ꝯgnoscitur
ex ꝓdictis no eni illa sunt nec̃ia
ꝑsone q ꝓpter mediocritas ul ꝯtra ꝑs
ul adhuc minor ꝑs tanta mlti-
tudinis vestiu sufficit ad regimen
et ꝓfectōe corporis et calorē naturalem nec
sunt nec̃ia statui q illa dicunt nec̃ia
statui q requiruntur et ꝯtinuat ad secund
ꝯpm statui debitorum qualiter no est
dictata supfluitas vestiu q die mctu
ad hoc iuuat ꝯmouet ymo occa
sionalr inpedit hoiem i ꝯuiuium
eu nimis ꝯpgauerit ut no habeat
sufficit ex ꝓpende ꝑstatui nec̃ijs
nec sunt nec̃ia honestati status
aut ꝑsone q honestas e virtutes
et opa virtuosa ad quas virtutes et
opa bona no requirit talis vici
osa supfluitas et i ordinato vestiu
inzottis inzussis et i debita am-
plitudinē et longitudinē et sumptuositate
Cum go tot et tales vestes no sint
nec̃ie ad aliq̃ ꝯtrariu ꝓdcār̃ constat

cas ac superfluas et pauperibus debitas
similiter domino precepto utique cas reti-
neres nisi aliud haberet. cas quidem
portat. Et in super huius temporis talibus
vestibus superbiunt et inaniter gloriantur
que licet quidem sperantur. Unde Gregorius
in omelia de divite epulone. Sunt non
nulli qui cultum subtilium preciosarum
vestium non putant esse peccatum quod si uti-
que culpa non esset nequaquam sermo dei
tam vigilanter exprimeret quod dives qui
torquebatur apud inferos bisso et pur-
pura indutus erat. Nemo quippe vesti-
menta precipua nisi ad inanem gloriam querit
utique ut honorabilior ceteris esse
videatur. Et idem huius superfluitas ve-
stium nichil utilitatis affert. Honor in-
qua corpore aut rebus si multiplex
nocumentum. Unde Crisostomus super Iohannem de
Et hinc corpori dum ponitur neque ad utilitatem
nec ad pulchritudinem hinc proficit ullum
neque enim quod nigrum est album facit
neque quod turpe bonum aut speciosum.
Et alibi dicit que est utilitas la-
pidum preciosorum aut aurum contextarum
vestium etc. sic intelligatur de vestibus
superfluis preciosis. Et si dicat aliquis
gaudet in hiis anima mea et letatur.
Respondeo dicit Crisostomus ego te de luto
interrogavi tu autem nocumentum dixisti
sericum et purpuram induti ipsum in-
ducere non potest auro et margaritis et
monilibus adornati dicuntur. Cordis
pro ornamenta corporis perdiderunt ubique
nocumentum autem et vestibus preciosis indui
majore tu etiam introires et
tu per pauperes transires tacita m-
inima quot ventres preciosis consu-
mentes quod corpora quod contra quod impia

inopia cruciatos porrigit ei alere animas
esurientes quam ex omnibus aurum per-
fodere et vestimenta auro splendentes
et milium pauperum plus instrumenta se
trahere. Et Ieronimus in una omelia
super dicit. Cum corpora nostra videant
oculi hominum et animas nostras aspiciant
oculi angelorum nostra quanto studio or-
namus et componimus preciosioribus car-
nem nostram quam per paucos dies aut
annos vermes devoraturi sunt. Ita et ipse
pulchrius et animam nostram non ornamus
bonis operibus que deo et angelis pre-
sentanda erit in melius. Et nos mutata
in melius vite temporibus nostris me-
diaverit ad sufficientiam victu et
amictu providemus ut totum quod melius
habere possimus ad eternam bea-
titudinem per manus pauperum reponamus
ne forte si plus de carne quam de
anima cogitamus tu ad illud nupciale
convivium non pro bonis operibus ornati sed
magis vitiorum pannis sordentibus
involuti veniamus dicatur nobis amice
quomodo huc intrasti non habens
vestem nupcialem tunc dicat deus
ministris illud quod sequitur ligate et quit
illi manus et pedes et proicite eum
in tenebras exteriores ibi erit fletus
et stridor dentium. Et Ieronimus quales sunt magis
audire meretur qui propter vanitatem
et luxuriam ornat carnem suam et
propter vitam eternam dissimulat bonis operibus
ornare animam suam. Sunt et alii qui
multas bonas habent vestes et multa
preciosa quibus non indiget ad aliqua
per decem quadruplicem vitam sermo
quibus in posterum uti voluit et tamen non
distribuunt in pios usus sed apud
se tenent et sepe corrumpi permittunt

et tineis demolitur. Et quid in hoc
aliud facere putandi sunt nisi quod superfluitatem
fluitatem tenent / dei precepta in
perditorum animarum suarum propter quod et tales ad
huius superfluitatis retentores dicit
dominus et Basilius Esurientium panis
est quem tu detines nudorum indu-
mentum quod tu recludis indigentis ar-
gentum quod possides tantarum iniurias
quot exhibere valeres. Dicet forte
aliquis superfluorum retentor / et in modica
que reservo et vestes quas teneo
quibus pro mea persona uti non volo non
sunt superflua michi quia licet eis pro nunc
non indigeam tamen generavi liberos
vel concepi tantos et forte non potui sicut
huiusmodi sum / hec tamen possit apud
aliquos esse racionalis excusacio sed
puto quod non apud deum timendum est enim
quod multi sunt qui sic cogitent aut dicant
et tamen nunquam decreverunt prolem et alia
huiusmodi similes sibi excusaciones confingant
coram non convenienter et amore filiorum sed
ex sua avaricia talia reservant. Si enim
non habes liberos aut plures vivos nec
forte habes nec poteris aut tamen paucos
aut aliunde habeas quod necesse est ut
huiusmodi superflua tam diu pro eis reserves
et interim propter ipsos pauperibus tam
multa contra precepta. Et hoc non est
signum caritatis ac dilectionis dei et proximi
sed magis est signum noxie ac damp-
nabilis cupiditatis. propter hoc ad huiusmodi lo-
quens beatus Augustinus in libro de corde
dicit / servat tibi pro tuis servas tu filiis
tuis servant filii tui filiis suis et
nullus servaturus est preceptum dei. Et
quod homines talia reservant ex avaricia
sua et non ex caritate aut amore
filiorum ut sic excusaciones pro-

tendunt probat Augustinus ubi supra et
est sentencia sua sic / aliquis habeat in
diviciis qui dicit sic talia non ex avari-
cia sed filiorum amore reservare habeat
quatuor filios et moriantur duo eorum
sequitur plus amor filiorum fuit sibi
causa reservacionis ut dixit / tunc cum
medietas filiorum sit mortua distribuet
medietatem divi pro publicata / cum causa auf-
ferri censetur hoc aut homines non faciunt
sed totum tenent ut plus quam convincuntur
talia ex avaricia retinere et superfluas
excusaciones decipere. Et ideo subdit
Augustinus Videte fratres quod in modicum
est quod dicunt homines sed filiis meis
servo sed quia avari sunt homines ideo
diviciis excecati sic moventur / Vide
illa supra de oblacione ad ecclesias
cum sex foliis. Et forte iterum respon-
deat talis dicens ego huiusmodi res de
quibus sermo res servo pro mea necessitate ut
quod vita mea securior sit de sufficiencia
etiam nisi enim nunc non indigeam volo
tamen futuris providere sciens posse con-
tingere casum in quo totum quod habeo non
sufficeret pro sustentacione mea Caveat
sibi huiusmodi ne forte sollicitus sit de
crastino et habeat superflua et omnia
denarijs sollicitus quod procedit ex
diffidencia divine largitatis et pro-
videncie quam deus prohibuit Mathei 6.

Consequenter intendo dicere
de castitate et simul de
luxuria et continencia simili-
ter actibus matrimonialibus
Hec enim materia requirit propter
vel castitatem ad quos forte talia non per-

tinet et qui ea non sunt experti paciant
ea sustineat propter necessitatem aliorum
qui in matrimonio sunt aut fuerint aut statum
coniugii adhuc assumere proponunt quibus
necessarium est talia nosse nec ignorare ea
possunt. Et si pervenerit de hoc sciunt
perniciem et cogitent primo scire malum
non sed malum sed ut velit ad cautelam
et cogitent primo sancti et doctores viri
castissimi de talibus propter aliorum informa
cionem particularissime scripserunt sed et puto
quod etiam castis et tota virginitatibus non
inutilis erit auditus eorum que ad
matrimonium pertinent quia cum periculo et gra
vamina status illius et qua difficile est se
bene regere et tenere medio et sancta omnia pla
bene diligere statum suum continentie et pacem
eius sufficient onera et incommoda sicut
medio fuerint etc. Est ergo notandum
quod triplex est castitas scilicet coniugalis vidualis
et virginalis quarum quelibet est magna virtus.
Et inter has primo dicendum est castitate con
iugalis que est virtus moralis et acqui
sita per quam homo et ordinabiliter se
disponens habet actum venerea ita quod illis utatur debi
tis ubi oportet quando oportet cum quo oportet et quod
que sine oportet et sic castitatis actum ab
sinceat ab omni illicita voluptate. Non
contra illud particulariter intelligendum est utrum
actus matrimonialis possit esse licitus vir
tuosus et meritorius. Respondet etiam doctores
in quarto distinctione 26. Et dicit primo quod actus ma
trimonii potest esse licitus et sine peccato quia
deus instituit coniugium ante peccatum et
posuit et precepit generationem cum dixit cre
scite et multiplicamini Genesis primo et quod
illa fieri non potest sine actu carnalis
copule qui licitus est in matrimonio alias
deus non concessisset potissime propter
lapsum primorum parentum. Unde ait magister

distinctione 31 dicit. Si absque peccato coniungi
fieri non posset non precepisset dominus pri
mum eos copulari dicendo crescite et
multiplicamini cum iam sine carnali co
pula iste non posset compleri. Item in
cana galilee ad opus nuptiarum inter
fuit eamque miraculo commendavit aquam
aqua in vinum convertit Johannis 2o et propterea
sed apostolus 1a Corinthiorum 7o dimittere uxorem pro
hibuit aut fornicatione causa non scilicet
fiat actus matrimonialis illicitus esse premis
so quod propter illum actum coniugium celebrat
et matrimonialiter contractu scilicet actum obligat
pars alia per desponsationem si petatur. Item primo
ad corinthios 7 dicit apostolus virgo non peccat
et si nubat Unde Augustinus et allegatur in
ubi supra de dignitate coniugali est castitas
petendi et reddendi carnalis debiti filios
hoc est opus nuptiarum quod absque peccato defendit apostolus
virgo si nupserit et postea tamen. Volo iuniores nubere. Non peccat
iuniores nubere filios procreare sed pro
creatio filiorum non potest fieri sine carnali
commixtione et actu maritalis non est dest
peccatum alias apostolus non voluisset committi
ut nullum peccatum est in precepto sed actus
matrimonialis est in precepto prime corinthiorum 7.
uxori vir debitum reddat. Ex quo
patet error hereticorum nuptias detestantium
qui taciani appellati sunt qui nuptias
omnino dampnant ac pares fornicationibus aliisque
corruptionibus faciunt ut dicit Augustinus distinctione 26 capitulo.
Secundo dicitur quod actus ille potest esse vir
tuosus et meritorius vite eterne primo quia
sit solum tamen plures generande et religiose
educande ad ampliandum cultum divinum si
cut assunt alie debite circumstancie
est actus virtutis religionis. Et non solum
dico tamen plures generande sed et ad hoc
et religiose educande ad ampliandum
divinum cultum et sic plures aut plures plura

Ergo si nupserit non peccat

& bonum matrimonii quod occupat actum
carnalem tamquam una circumstantia ipsius
quod dicit magister in quarto distinctione 31. Item bonum
prolis non dicit illam proles vel prolis
species que ad religionem non refert ymo
ad hereditatem pertinens si proles ac se
[illegible] quo proles adherere querit ut
religiose informet & educatur ut
Augustinus 9 super Genesim ad litteram. Et dicit
b. T. ibidem quod ultra intentionem necessariam
prolem intendit requiritur ad bonum ma-
trimonii ut proles referat & ordinet
in deum actu vel habitu. Et ideo cum plu-
ra moveant ad actum matrimonii non excu-
satur eo ipso nisi motus nature or-
dinet amplius & ulterius actualiter vel habitualiter
prolem. Secundum quod est bonum matrimonii scilicet fides
quod educanda & ad laudem & servicium dei
etc. Quartus actus matrimonialis est virtuosus
& meritorius quando est alias bene circumstantio-
natus & fit solum causa reddendi debitum
alteri coniugi & tunc est actus iusticie que
unicuique reddit quod suum est. Tercio
actus matrimonialis est virtuosus & meritorius
quando aliis nichil illicitum intervenerit et
fit ab uno coniuge solum propter vitare
fornicationem in altero qua alias incideret fa-
talis tamen non sit ut si vir videt
uxorem ab alio temptari & adhibita suf-
ficienti diligencia in cohibendo adhuc
timet de malo fornicationis eius & ideo
non petentem accipit tamen non propter prolem
sed tantum ut ponat remedium fornicationi
eius. Aut si inter sponsos maritum ad alias
mulieres inclinatum solum propter hoc sponsa
petit ipsum de reddendo debito ut per
hoc ab aliis mulieribus cohibeat. Sic
enim dicit G. T. 2a 2e q. 16 mulier
non peccat ymo meretur si prohibuit et

moderatum ornatum ad hoc operam dat
ut viro suo complaceat exponit solum ne
vir per eius contemptum in adulterium labatur
& pro isto casu primo dicit apostolus mulier que
nupta est cogitat que mundi sunt quomodo
placeat viro primo Corinthiorum 7. Secundo mulieres in
habitu [illegible] ornatum secundum condicionem & plures(?)
ornatus sed non intortis crinibus aut
auro aut margaritis aut veste
preciosa. Et ita actus matrimonialis in ho-
minibus est virtuosus & quandoque meritorius
vite eterne cum fit ad hunc caritate &
modus aliud cardinalis imbuat et
coniux est in matrimonio constitutus & se
taliter assuefacit quod non utitur actu
matrimoniali nec vult eo uti nisi propter
istas duas causas vel alteram earum quarum
una impetrat circumstanciam debiti finis
& alia dicit debitam materiam super
quam cadit actus. observatis tamen aliis
debitis circumstanciis loci temporis & hu-
ius. Ille est castus castitate coniugali
& sic vivens est caste coniugaliter
vivit. Et illa consuetudo sic constituta ac
consuetus hoc in operibus faciens est castitas
coniugalis & est magna virtus & pulcra
raraque quod in matrimonio vivens est
tamquam qui in igne ponitur & non ardet ne-
que ardet ut vult beatus Gregorius & allegatur
magister in quarto distinctione 31 & et ita dicunt
testamentum cum sterilitas fuit obpro-
briosa tunc sancti patres viri perfectissimi
invenerunt castitatem coniugalem non solo verbo
super illo verbo apostoli quod similiter ponitur
ad Romanos. quanto quod abraham fuit corpus
emortuum et sara vulva emortuam.
et tamen in fuerunt filiorum generacionem
dicit Gregorius quod illa emortificatio non
fuit ex infirmitate in firmitate nature

Sed cum iam viveret de qua ait apostolus
Mortificate membra que sunt super terram
non enim incitabantur luxuria non urge-
bantur libidine sed solum propter promissionem
divina de posteritate dederunt operam co-
niugali et tale opus connubii fuit officium
non libidinosum ut dicit Augustinus in libro
de bono coniugali. Et eo ibidem ipse casti-
tatem coniugalem Abrahe equiparat
in merito castitati virginali Iohannis. Dicit enim
Non impar est meritum celibatus Iohannis
qui nullas nuptias expertus est coniugio
Abrahe qui filios generavit. Sic non im-
par est meritum passionis in Petro et qui
passus est in Iohanne qui non est passus. Hec
enim illi utrobique habebant in opere hoc
isti in habitu. Hoc tamen exponit Sanctus Thomas 2. 2.
q. 152 a. 4 d. quod meritum non solum pen-
satur ex genere actus sed magis ex animo
operantis. Habuit autem Abraham animum sic
dispositum ut paratus esset virginitatem servare
si esset tempus congruum. Ex quo meritum coniugalis
continentie in Abraham equatur merito continentie
virginalis in Iohanne respectu premii substantialis
non autem respectu accidentalis ut aureole.
Ex isto autem est remedium dicunt virgines
et non se propter sua continentia meliores
reputare coniugatis quamvis enim vir-
ginitas melior sit (cum) sit castitas quam
castitas coniugalis potest tamen contingere quod
coniugatus vel coniugata sit melior vir-
gine et hoc duplici ratione. Primo est
ex parte castitatis si scilicet ille qui est con-
iugatus habet animum magis paratum ad
virginitatem servandam. Secundo in opere status
sui congruenti quam ille qui actu est virgo.
Et eo Augustinus in de bono coniugali instruit
virginem ut dicat Ego sum melior
quam Abraham sed melior est castitas

celibum quam castitas nuptiarum. Et
subdit rationem dicens Hec ego enim nunc
ago ille melius egisset si tunc
agendum fuisset. Hec autem illi ege-
runt si etiam ego non agerem ... si nunc
agendum esset et pro non dominus in matrimo-
nio commisit tangitur sic et si talis tempore
an quam fuit actui matrimonii hoc forte
solum facit amor liberorum aut propter
debitum coniugi suo et nullo modo incitatur
propria libidine nec facit delectationem et
tamen hoc habet forte maiorem passionem
ad totaliter continendum quam ego et licet
ego abstineam ab opere tamen talis forte 2
mente mundior est quam ego atten-
tis conditionibus malis ab immundicijs de-
lectationis et ideo respicit maiorem pla-
ga tempus. Tercio dicitur quod in actu
matrimoniali continentie inter coniuges et
non propter aliquam pravitatem tamen sed non propter
reddere debitum aut propter prolem quia
forte uxor pregnans est aut quia sterilis
est naturaliter aut quia nimio debito sunt
prolem. Sed si actus ille ab ambobus solum
propter delectationem tunc est luxuria et semper
est ambobus peccatum et quandoque veniale et quandoque
mortale. Si autem unus eorum facit propter
aliquam pravitatem causa talem qui solum propter sola delectatione in illo
propter delectationem facit peccat et non alter
Ubi notandum quod delectationem
quam quis in illo actu contingit dupliciter
uno modo infra limites matrimonii
ita scilicet quod licet delectationem quis habet tamen
illa in illo quam aliam vellet nisi
in coniuge propria hic aliquo modo ad aliam
attenderet et si nichil aliud in ordinationibus
mei laborat tunc est peccatum veniale. Unde
Magister in 4 distinctione 31 dicit tamen hec tria
bona fides proles et sacramentum sunt

de fornicatione sequitur nunc 24 de
Cum fornicatio est peccatum 20 119

i aliquo gingio gtrunt adxotupitos
corpalis coitus valet. Ubi enim ser-
uata fide thori ta plis gingios con-
veniunt sic concupiscenter coitus ut
culpam non habeat. Ubi enim de facili
bono prolis fide tamen suata gueniunt
ta igmetie non sic concupiscenter ut non
habeat culpam sed venialem. Et ad hoc
genter allegat Augustinus directum. Co-
iugalis concubitus generandi gratia non
habet culpam, concupiscentie vero satiande
sed tamen cum coniuge propter fidem thori ve-
nialem habet culpam. Et ibidem dicit
Augustinus quod coniugati viciti concupiscentia utuntur
i iure ultra necessitatem liberos procreandi
ponam in hijs de quibus tacitide dicitur
Dimitte nobis debita nostra. Illis nomine
gingit quod querere delectationem i actu
matrimoniali et hoc ultra limites et
honestate matrimonij ut si coniuge non
attendat quod coniux est sed plus intendit
idem pati facere cum ea si non esset
coniux. Et illud est peccatum mortale. Et tal
vir ardentior amator uxoris de quo
dicitur ubi supra dicitur omnis ardentior ama-
tor proprie uxoris adulter est adulter. Ille enim
ardor contra bonum matrimonij efferatur
Et de hoc dicit Jeronimus 2 libro contra Jovinianum
dicens quod in matrimonio opera liberorum con-
cessa sunt voluptates autem que de meretricum
amplexibus capiuntur in uxore
dampnate sunt. Tunc autem vir volup-
tatis meretricis in uxore querit cum nichil
aliud in ea attendit quam quod in mere-
trice attenderet. Et sic modo intelligatur
de uxore respectu viri. Quarto dicit
S. Tho. quod quando actus matrimonialis fit solum
propter sanitatem corporalem procurandam
vel consequendam tunc est adminus veniale
peccatum quia talis utitur actu illo

ad finem ad quem non est de se ordinatus sic
si quis ex sacro baptismo quereret sanitate
corporalem quod adeptus fuerit nequaquam
est institutum sic opposito. Et per hoc etiam
illud quod totaliter concupiscentia actu
matrimonij fuit predicta ita sed prolis red-
ditio debiti et vitatio fornicationis
i alia coniuge ut omnes dicunt etiam dicit S. Tho.
31. et in dicto casu nullum illorum est. Igitur
erit peccatum veniale adminus quod concupiscentia
attenta sic concubitus legittimus qui sit
ta igmetie ut dicit quarto sententiarum distinctione 32.
Redde debitum nullum est crimen. Ex-
igere autem ultra generandi necessitatem culpa
est venialis sic autem est in dicto casu
quod exigit actum sine necessitate et in tonone
generandi. Igitur veniale adminus. Quinto dicitur
quod omnis fornicatio et omnis concubitus
qui fit extra thorum legittimum et in ma-
trimonia coniunctos est peccatum mortale quod est
contra legem naturae ut S. Tho. dicit et alij
doctores multis rationibus nituntur ostendere
in quarto distinctione 33. Est etiam contra ius divinum
veteris testamenti. Unde dicitur Deut.
23. Non erit meretrix de filiabus
Israel nec scortator de filijs Israel. Ubi
dicit glosa quod prohibet accedere ad eas
quarum venalis turpitudo prostituta quod
est proprie meretricum. Item Deut. ubi
supra dicitur. Non egredietur mater i. de
scorto natus in ecclesiam domini usque ad de-
cimam generationem. Et hoc non est nisi propter
detestationem huiusmodi concubitum illegit-
timorum. Item Thob. 4. dicit. Attende tibi
ab omni fornicatione. Item Job. 31. dicitur
de fornicatione quod est nephas maximum
et ignis usque ad perditionem devorans. Item
apud Levit. 18 et 20 capitulo expresse omnis con-
cubitus fornicarius dampnatur. Est etiam
contra ius divinum novi testamenti
Unde 13. ad Hebr. dicitur. Honorable

S. T. 2a 2e q. clij
art. ij. Item in
sione ad propositum.

connubium in omnibus et thorus immaculatus
fornicatores vero et adulteros iudicabit
deus. Item prime cor. 6. Nolite errare
neque fornicarii neque ydolis servientes neque
adulteri regnum dei possidebunt. Item
prime ad Thess. 4to dicitur: Scitis que precepta
dederim vobis. Hec est enim voluntas dei
sanctificacio vestra ut abstineatis vos a for-
nicacione. Ad Ephe. 5to: Omnis fornicator
et immundus aut avarus non habet heredi-
tatem in regno dei. Modo nemo exclu-
ditur a regno nisi propter peccatum mortale
igitur fornicacio est peccatum mortale et a fortiori
omnis alter illegittimus concubitus et tanto
quilibet peccatum gravius quanto plus fit in iniuria alicuius
aut quanto plus recedit a debito ordinis
Item quod fornicacio simplex soluti
cum soluta sit peccatum mortale approbat
expressius canonicum 32 di. 22 q. prima.
Dicit Ieronimus de periuriis penitenciam imponi
debere quale de adulterio fornicacione
et homicidio sponte commisso et ceteris
criminalibus viciis. Ipsa fornicacio est. Item
beatus Augustinus in libro de decem cordis: Non
dicas michi ad fornicariam vado ad
meretricem ergo ad prostitutam, et nec
illud preceptum violo quod dicitur: Non
mechaberis, quia uxorem non habeo.
Cui respondet Augustinus dicens: Ei non alteri
ipsi tu deo facis iniuriam tu ex ipsius
creacionis ymaginem corrumpis et eius legi et
ordinacioni non obedis. Item Hugo probat
quod omnis concubitus extra thorum legitimum
factus est peccatum mortale. Item omnes de-
bent sibi diligenter ab hiis cavere ne
propter brevem et turpem delectacionem damp-
nent animas suas eterna et in eternum pena.
Et quicunque non vult totaliter continere
ille coniungatur alteri matrimonialiter. Sic hoc apostolus
iubet prima cor. 7. Unusquisque habeat
uxorem suam propter fornicacionem vitandam

Predicandum.

Glo. Registrum ... q̄ h̄ ... l. debere septennis penitencia in dignitas delinquentes ... qui ... suadet

et una quaque mulier suum virum. Item dominus
deus primis parentibus in primo conditis
ad malum instituit matrimonium. Post lapsum
peccatum primorum et non solum in officium sed
etiam in remedium contra incontinenciam. Item
sed actus carnalis qui alias sepe est mortale
peccatum per bona matrimonii excusaretur
ut fieret sine peccato ymmo meritorie et
si fiat in matrimonio et propter solam delectacionem
adhuc per matrimonium excusaretur in tanto
quantum non in toto ut sed non esset
mortalis culpa sed venialis solum. Item Io.
dicit quod non solum fornicacio et omnis
illegittimus concubitus est peccatum mortale
ut dictum est sed etiam oscula tactus am-
plexus et attactus et similia in prudiciam actus
carnalis consumacione. Sed etiam delectaciones allicien-
tia sunt peccata mortalia cum fiunt libi-
dinose cum aliena muliere ut cum quis
cum non sua uxore facit talia illa in-
tencione ut per hoc inse excitet con-
cupiam est in magis peccatum et aspectus
impudicus libidinosus quia tactus am-
plexus aut oscula sed aspectus libidi-
nosus est peccatum mortale. Matthei 5. quicunque
viderit mulierem ad concupiscendam
eam id est eo animo ut concupiscat eam
non est iam titillari solum sed plene
consentire libidini mechatus est eam in
corde suo. Igitur multo magis oscula libi-
dinosa et consimilia sunt peccata mortalia.
Item Crisostomus in ... de virginitate dicit: Ecce
ipse concubitus et ipsa colloquia confabu-
laciones et oscula et iacencium duorum
turpis et feda commixtio ... de-
decoris ... et ipse dicit homo sit
reus eternis id est peccati mortalis. Item non
solum deliberatus consensus in actum peccati
mortalis est mortale peccatum sed etiam deli-
beratus assensus in delectacionem peccati mortalis

id est in delectacionem, propterea quia affectus
hominis per se est inclinatus ad actum mor-
talis et peccatum mortale, ut dicit Thomas
contra in prima secunde q. lxxiiii. Et dicit Augustinus in li. de
[margin: Et magister dicit xv [illegible] … videre [illegible] et precedente]
delectatione: Totus homo dampnabitur nisi
hec que sine voluntate operandi sed tamen
voluntate animum talibus oblectandi
solius cogitacionis sentiuntur esse peccata
per mediatoris graciam remittantur. Sed
fornicacio est peccatum mortale et multo magis
quelibet alia species luxurie, igitur assensus in
delectacionem fornicacionis, id est in delectacionem
que per se animum hominis inclinat in forni-
cacionem et peccatum mortale, requirit consta-
cionem, ex ipso delectacionem faciat.
Sequitur quod sunt peccata mortalia, que con-
sensus, mora et consensus deliberatus in de-
lectacionem propter quam sunt, propterea quia delectacionem
animum hominis est per se inclinatus ad actum
mortalis peccati. Et non quod sicut aspectus, affatus,
oscula et talia libidinosa non sunt
propter peccatum delectacionem, et in hoc non le-
gittime iuncti sunt mortalia, ita eciam
cogitaciones libidinose sunt mortalia,
id est cogitaciones que deliberate fiunt
propter delectacionem peccati mortalis, ut
si quis esset nolens fornicari forte
propter preceptum superioris aut propter verecundiam
aut timorem aut aliud tale, vellet tamen
cogitare de fornicacione aut tali libi-
dinoso propter delectare in obiecto cogi-
tato, tunc illa volita cogitacionis
propter illum finem et similiter ista cogitacio
sic volita est peccatum mortale, patet quia est
par racio de illis sicut de precedentibus. Et
est quia id est consentire in delectacionem peccati
mortalis. Et patet per magistrum in … ubi dicit Augustinus
preallegatus. Et dupliciter nominant cogitaciones
libidinosas vel aspectus aut tactus etc.

libidinosos quia non omnis cogitacio, tactus
aut visus aut tactus mulieris est
peccatum, quia sunt talia contingere involuntarie
aut propter honestas causas. Immo eciam omnis
concupiscencia talium aut delectacio in talibus
est peccatum etc. Pro quo notandum quod
dicit Nicolaus de Lyra super illo Mathei quinto: Qui
viderit mulierem ad concupiscendum eam
iam mechatus est eam in corde suo.
Concupiscencia scilicet precedit quandoque primo motus aspectu
aut cogitatu aut tactu mulieris aut
corporalis talis causatur concupiscencia cuius appe-
titu sensitivo et hoc naturaliter preveniunt
actum racionis. Et sic concupiscencia non est peccatum nec
mortale nec veniale, non est in quo ro-
est, quia talis primus motus sensualitatis
non est in potestate nostra, sed retinemus istius
concupiscencie per quam precepta et hominem … est
peccatum. Unde dicit Augustinus: Non est in potestate
nostra quibus visis tangamur, sed est in potestate
nostra respuere vel acceptare. Et sic
predictus primus motus sensualitatis non
est peccatum quamdiu motus dependet
a voluntate nec commissive nec omissive,
sed est extendere voluntatis materia. Ut
si ~~non est extendere~~ homo incipiat
ei resistere statim ut eam percipit etc.
Si autem homo teneat eam per dela-
cionem modicam, hoc est quod non statim ut
eam percipit respuit ipsam ei resi-
stendo et eam a se excludendo sed
permittit morari, tunc ista commissio omissione
voluntatis sit tamen assensus racionis in opus aut
in delectacionem, tamen tunc sit peccatum veniale.
Si autem in tunc sequitur assensus in opus
consentiendum si adesset oportunitas aut assensus
in delectacionem que est ipsa concupiscencia
motus aut passio eam naturaliter consequens,
tunc talis assensus in actu peccati mortalis saltem
vel eciam in delectacionem peccati mortalis est

S. 30

Hic non [illegible] in … de [illegible]

ex mente si ex nunquam procedit in-
cestuosus actu ic. Ulterius
queritur utrum uterque coniugum tenetur
ex precepto alteri reddere debitum. Re-
spondetur secundum Aquinatem in 4o d. 32 et secundum
S. Tho. et Scotum et alios doctores
quod dicitur primo quod vir et uxor in petendo
et reddendo debitum pares sunt ita quod sicut
vir potest petere debitum ab uxore ita
uxor potest petere a viro. Et sicut uxor te-
netur reddere viro petenti Ita vir
tenetur reddere uxori petenti. Dic-
tum Aquinatis in 4o d. 32. Sciendum est quod
cum in omnibus vir preest uxori ut caput
corpori.. est enim caput mulieris. in sol-
vendo tamen carnis debitum pares sunt Ideo
apostolus utrique pariter precipit et hac causa
invicem sibi et quies. pa. cor. 1mo
Vir uxori debitum reddat similiter et
uxor viro quia mulier non habet potestatem
potestatem corporis sui sed vir. Sic vir non habet
potestatem corporis sui sed mulier. quia nec mulier
ad virum alium. nec vir ad aliam mulierem r
potestatem habet. in mutuo consensu. Sed alter
alterius potestatem corporis habet. ut postea
alteri non liceat negare debitum ic. a alii
In hoc enim pares sunt quia nec viro nec
mulieri corpus suum liceat alteri reddere
seu tradere sed sibi invicem debitores sunt
in hac causa. ne prebendi detur occasio
Secundo dicitur quod quilibet coniugum tenetur
ex precepto alteri petenti reddere de-
bitum coniugale exceptis aliquibus casibus
et racionabilibus causis de quibus dicetur postea.
probatur per apostolum pa. cor. 1a. Ubi ut preallegatum fuit utrique coniugum hoc precipit
d. Vir debitum reddat uxori et
uxor similiter viro. Item in ipso contractu
matrimonii vir dat corpus suum uxori ad actum
matrimonialem et econtrario uxor corpus suum

dat viro et ita corpus viri in uxoris
potestate est ad illum actum et econtrario
corpus uxoris est viri et hoc innuit
apostolus pa. cor. 1o cum dicit. mulier non
habet potestatem corporis sui ut supra. Modo
sic arguimus precepto de rigore iusticie
tenetur homo non auferre alienum in-
vito domino. Ita tenetur ex precepto et
de iusticia alienum reddere petenti. Igitur
cum unus coniugum petit corpus alterius
ad actum matrimonialem et hoc est debitum
ipsum tunc petit quod suum est igitur alter
ex precepto tenetur sibi reddere illud
ad illum actum nisi habeat legitimam
excepcionem quod cum non facit tunc est contra
alienum invito domino contra preceptum dei
et contra iusticiam que unicuique reddit ut
quod suum est et ille peccat graviter Et si
alter coniugum incidet fornicationem propter eius
illud peccatum est sibi sed aliquo modo im-
putandum in quantum sibi ea ? fuisset propter
subtractionem debiti ic. Excep-
tionem quod dupliciter unus coniugum ab alio
petit debitum uno modo explicite ut
cum verbo petit et tunc tenetur alter
reddere ut dictum est quod alio modo impli-
cite ut nutu vel per aliqua signa ut
cum vir per aliqua signa percipit quod
uxor vellet sibi reddi debitum
et forte propter verecundiam tacet tunc
tenetur ei reddere debitum quamvis
non petat verbis expresse tamen per sufficientia
signa apparet voluntas mulieris de de-
bito reddendo sibi. Et dixi notanter
exceptis aliquibus casibus et racionabilibus causis quia sunt aliqui casus quos
ponunt doctores in quibus unus con-
iugum non tenetur alteri ad reddicionem
debiti ex petenti sed unus casus est

sit

ut dicitur ad ephesios 5to.

potestatem sui corporis habet nec vir ad ? nec mulier r

qn petens amisit ius petendi ut
qn fornicatus e et hac altri publice
constitit tunc enim nocens perdidit ius
petendi et innocens potest eum repellere
nec tenetur reddere nisi postquam sibi
constitit ipsum nocentem sibi reconci-
liauit carnaliter sibi quasi remittendo alias
non tenetur ex quo enim non seruauit fidem
tunc non est sibi nocens fides seruanda
saltem affirmatiue sed ut reddat
debitum. Sed nunquam adhuc tenetur
si ut cum nullo alio coeat illo vi-
uente. De illo enim loquitur dominus cum
quod ei dicitur qui dimiserit uxorem suam
nisi propter fornicationem etc. Secundus
casus est cum non dum acquisiuit ius pe-
tendi ut in illo tempore quod est statim post
matrimonium contractum et non consumatum in quo
tempore utrique deliberare potest an uelit
ingredi religionem an matrimonium con-
sumare. Si enim in illo tempore cogitur
reddere debitum tunc tenetur se reddere
inhabilem ad religionem. De hoc dixi su-
perius sermone de nuptiis in chana
galilee. Ad istum tamen forte posset re-
duci quod dicit S. T. quod si maritus red-
derit propter reuerentiam et hoc contra
communionem secutam puta si prius de-
bitum reddidit et post sanctus est in po-
tens ad id reddendum tunc non tenetur
quia mulier propter hoc non habet ius petendi et in
petendo ulterius se magis meretricem
exhibet quam coniugem etc. Tertius
casus est cum quis maiori vinculo a-
strictus est ad non reddendum ex quo
agitur in notabile nocumentum in columitatis
sue tenetur enim homo plus ad conseruationem
sui quam ad redditionem debiti. Si ergo
redditio debiti vergeret in periculum

persone reddentis non tenetur reddere ut
quia persona infirma est aut probabiliter ex hoc
timetur eius infirmitas etc. Quartus
casus est cum vir similiter timetur et est pro-
babile periculum de extinctione sed aut
de abortu tunc non tenetur altri
reddere quia maiori vinculo tenetur ad
tuendum occisionem fetus in utero pregnatis
aut ut non nascatur abortiuus quam te-
neatur reddere debitum etc. Quintus
casus est cum mulier est menstruosa.
maiori enim vinculo tenetur ergo non
agere id unde puer nascatur leprosus quam posset
alias peccatum sumi quam satis facere vo-
luntati coniugis quia tunc ut plerumque ut frequenter
nascitur leprosa. Unde non sit ita in lege
mosaica attendimus ad mulierem menstruatam
debuit moriri nec mors infligebatur
illi nisi propter mortale et quia hoc est
probabile quia in lege euangelica quia est lex
castitatis potius magis prohibitum accedere
ad menstruatam. Sed S. T. dicit quod fluxus
menstrorum potest esse innaturalis ut quando est
in mora etc. et tunc mulieri non pro-
hibitum est debitum petere et reddere.
alias oportet viros penitus abstinere.
sed quando est naturalis prohibitum est mulieri de-
bitum petere. Si autem vir petit ad di-
stinguendum est quia si petit sciens
debet cum mulier aute per ibus et monitis
non tamen ualde efficaciter non sit sibi occa-
sio incidendi in alias dampnabiles
corruptelas. Si uero vir ignorat
petit tunc mulier potest aliquam occasionem
pretendere ut infirmitatem allegare ne
vir debitum petat si tamen non desistat
debet mulier debitum reddere poscenti
passionem aut sua non est semper tutum
viro indicare nec expetere abhominacionem

Leui. 20. d. Qui
coierit cum mulire in
fluxu menstruo.
et reuelauerit tur-
pitudinem eius. ipsaque
aperuerit fontem
sanguinis sui interfi-
cientur ambo de
medio populi sui.

concipiat nisi forte uxor divini pru-
dencia presumat // Dicunt tamen
necesse sanus leprose reddere debitum videtur
Bonaventura et Scotus quod non tenetur sanus
cottidie cohabitare leprose quia ex cotidiana
cohabitacione posset sanus infici
ab infirmo. Secundo dicitur quod si unus con-
iugum ille qui infectus est lepra sanus non
vult continere quia petit a sano debitum
tunc sanus tenetur illud sibi reddere patet
de coniugio leprosorum per totum 2o capitulo
Sic ergo patet quod sanus non tenetur leprose
continue cohabitare quod ibi esset periculum
infectionis. Tamen tenetur sibi debitum
reddere et sufficit quod semper lectum eius
maneat ne alius debito suo frau-
detur mediacione tamen debiti quod est
adiutorium solum non est magnum periculum in-
fectionis quod tamen esset in continua cohabitacione
Item dicit Scotus quod si etiam aliquantum ti-
metur infectio lepre salvum esse re-
quiri cognicione cognoscens forte leprosa
petentis illud adhuc non obstat quin
teneatur reddere quia ad illud periculum
se homo obligavit in contractu matrimonii
et exquo ita est quod lepra unius con-
iugum non absolvit alium ab obliga-
cione ad debitum reddendum multo magis
absolvitur penitus ab obligacione illa
alter coniugum quorum sterilitas aut q-
cumque corporalis defectus aut infirmitas
unius dummodo alter non incurrat per-
iculum mortis exinde Unde in Matheo
19 capitulo quia dominus asseruit vinculum
matrimonii esse indissolubile et uxorem
non esse dimittendam nisi propter
fornicacionem dixerunt discipuli si ita
est causa hominis cum uxore non expedit
nubere sed melius est simpliciter continere

quod possent habere corporali indivisibilitate
matrimonii nulla quantumcumque evenire quod
si unus coniugum incurrit lepram aut
aliquam infirmitatem horribilem oportet
tamen illi reddere debitum vel quod simpliciter
continere et desertus est ad maiorem
meriti quam continua coniugalis illa cum sit
virginitas habet fructum centesimum aliqua
vero sexagesimum // Item queritur
utrum liceat debitum reddere in temporibus
sacris Respondetur 2m q. 4 in s. 32
et alios doctores et dicitur primo quod in
illis diebus in quibus est spiritualibus precipue
vacandum non licet petere debitum licet
tamen actus matrimonialis possit esse sine
culpa tamen quod propter delectacionem hominem car-
nalem reddit et in tempore ad spiritualia etc. i 2r.
Unde Augustinus dicit et allegatur 33 q. ubi
supra. Quando non cum uxore sua alius licet
querere alius non propter confessionem, cum
dies et ieiuniorum aliquis non licet
querere quod ei alicui abstinendum a
ut facilius impetrare possit quod po-
stulatur. Quando autem dies item vel
reliquie festivitatis advenerit etc.
a propriis uxoribus abstinendum est
Secundo dicitur quod si quis in predictis diebus
debitum petit ille mortaliter venialiter
peccat et si petit sola delectacionis
causa tunc erit peccatum mortale quia si alio
die propter delectacionem petit etiam
erit mortale quia si propter timorem de-
lubrici carnis petit. Tertio dicitur quod petat.
si unus coniugum petit ab altero debitum
in tempore sacro tunc si conjux non
timeat ex hoc periculum for-
nicacionis aut aliud in defectu tunc
potest cum amonere de tempore sacro et huius di-

qsi no desistat tenet sibi reddere
debitu no obstante tpe qcu̾q3
sto sz ut dic Ø. T. ppter lubrici
tatis dimitq ordiatum e ut semp
petenti debitu reddat ne aliqua
occasio pcti det. Et si sz reddens
hoc facit no tn̄ qcupic s3 pluta
reddendi debitu sic obligat. Et tc
no pecc reddendo ymo meretur
z si no reddat grauiter peccaret p3
ex dictis. mlr em h3 ptatem corpo
ris viri qntu ad actu gnacois et ecouso
ut pdcm fuit ec. Dices si vnq
qiugu vouissent qtinenciam an ipe
adhuc teneat alteri petenti de
bitu reddere no obstante voto. Rndit
Ø. T. vbi sup q vnq qiugu no pt
absq qsensu altius voue qtinencia
et si vouit sine qsensu alteri9 tnc
pecc vouendo nec debet votum
suare alias no senciet s3 debet
pniam age de voto male facto et
alteri debitu reddere. Sz an vnus
qiugu posset sine qsensu alteri9 no
vere q no petat debitu quauis
no voueat q no reddat. Dehoc
sut due opiniones. Prima dic q
vnq absq qsensu alteri9 pt voue
q no petat debitu no aut q no
reddat q contrarium est. Ita q psic iur
no aut s3 q si alt nuqua petet
debitu expre alti iniurium one
rosum reddere. Sz opti vnu semp
qfusionē debitu petendi subire. Sco
aliq pbabilior dnt 27 q. I. s3
q neutro pt vnq sn alterius con
sensu voueat.

Scto aliquali de castitate
coniugali et viduitatis

cuiqua dicam de aliis duabus speciebus
castitatis volo enuarare aliqua vale
ncia ad acqsitionem trium castitatis et
tam pfite ut faciat q ho semper
z delectabili ppter deu vivet no plus
omia illicita opa corporalia et omes
cogitaciones z inmudas qcupias
puas ita ut illis aio no moueat
aut si aio no totalr careat sed
alii sentiat q hoc raria sit et tam
remisse q facile sit aio resistere et
totaliter excludere. Valebat eciam dicta
ut ipis mediatibq pugnet contra
viciu luxurie qtrarii ubi tuti castitatis
de qua pugna dic Aug9 in de agone
xpiano q inter omia xpianorum certamia
duriora sut pro castitate ubi est
cottidiana pugna s3 raro victoria.
Primu g° valens ad acqsitionem castitatis
et ad custodiam ac pugna dicta contra
aduersiam eius luxuriam e fuga ut s3
viri fugiat alienas feminas et
femina alios viros e eciam et propria
conspicia z eciam familiaritate
et quauis hoc omnibus expediat eis
qui in viduitate sut tn singlariter
necessarium e illis qui volut totaliter
qtinere. Vñ dic Greg9. Qui corpus
suu qtinencie dedicat habitare cu
feminis no psumat. Nam qui in talis
calor viuit incorpe. Nemo psumat
i igne qcupic inesse ptitus exurenti
et. Et Bnd9 dt. Cu femina semper ee
et feminam no cognoscere hoc ego magis
puto quam mortuos suscitare. Si vis
g° q mis e no potes q maius e
quomodo tibi credam. Et Jerony. dic Scog in
scia q vir et mlr sut sic duo

carbones qui si [...] iuncti sunt per se eq-
tem quis pacem et unitatem familiaritate
conspicit se diabolus et non cessat sufflare
donec utrosque incendat igne male
concupiscentie et si non penitus sequitur tamen
tamen corpus occupatur et distrahitur ut
non possint libere orationi nec devote
cordis meditationi dies occupato et di-
stracto et sepe repleto immundis co-
gitationibus et pravis desideriis in-
terius aliquando sit perversione temporis
ita constat glutinum carnalis amoris
corpora duo ut illos ita capiant quod
sibi mutuo complaceat et omnes volunta-
tes [...] habeat quam communes non cito illud
efficere potest nec propter hoc desistit quod
nec tedio vincitur nec labore aut
temporis diuturnitate nec ad aliud
omnino speculatur nisi ad hunc convertat eo-
rum hec et hunc precipitet malos perpetuo
et semper retineat in peccato et quo im-
pediat perfectam salutem et non solum spe-
culativum sed et religiosos mulieres
unius cum virtuosos i cauta et nimia
et valde frequens familiaritas caveda
est. Unde Augustinus in de collatione virorum
et mulierum dicit Non te omnis forme ti-
mede sunt que religiose existunt quanto
quanto religiosiores tanto citius alliciunt
plures et sub pretextu casti blandi latet
viscus libidinosus sermo quia amor
castus et verus alium et occasio latens
surreptionis amoris carnalis decla-
ratur Augustinus ubi supra Unde dicit amor
spiritualis quique placatum surrepticiorum
generat affectuosum affectuosus generat
obsequiosum obsequiosus generat familiarem
amor aut familiaris sepe generat car-
nalem qui et contingit in viris perfectis.
Unde ibidem Augustinus Crede michi

expertus loquor multos sub specie
nimie familiaritatis mulierum cecidisse
recipi de quorum casu non magis suspi-
cabar quam de Jheronimo aut Ambrosio impu-
dica turpitudinem nec. Secundum est vitare 2m
contubernium et societatem luxuriosorum
ne hoc eorum exemplo ad similia per-
trahatur. Unde Clemens fugit for-
nicariis eius equa. Nam qui hoc
multi appetit ad hoc facilius trahitur
vel aliorum exemplo quod si non cau-
besit vitiosus videri hinc socios
sibi de similes vel aliorum persuasionibus
aut earum irrisionibus Unde Augustinus in de
decem cordis Si quis voluptatem cu-
m illis amat plane decipit Si
quis vero castus esse voluerit caute
sit attende ad alios non sibi similes
ne impellet eum ne irrideat ne dicat
eum non esse virum Adeo tum elapsa
est humana puritas ut vir habeatur
victus a libidine et vir non habeatur qui
est victor libidinis sunt tales propter quas
nunc tanta multitudo sunt mala et
peccata Una precipua vi esse quod homines
dimissa doctrina sacre scripture et di-
missa Christi vita et scriptis quod est perfectum
eorum recte vivendi imitantur multitudinem
carnalium hominum aliqui propter ruditatem
quod nesciunt aliud quam quod in se vident
ab aliis aliqui propter malum timorem aut
pudorem quod non audent aliter vivere quam
isti cum quibus conversant timentes aliis
videri dissimiles aut ab aliis derideri
plurimi vero carnales et mali affecti gau-
dent se ex aliorum vita habere occasionem
et quidam excusationem apud homines ut
liberius agat quod libet eorum licentie
Tercium est custodia exteriorum sensuum. 3m

qui sunt quasi
fenestre anime

vide an dicat [...]
mali et male ut
[...] affectus [...]

quia sunt qui fenestre dicuntur per quas
mors peccati intrat. qui fur aut cor-
ruptor castitatis mentis cui non custo-
diuit [illegible]. Cum non respexit uxorem
Urie quam prius eam concupiuit sed postquam
concupiuit quam idcirco respexit. Sic
Eua vidit lignum quod erat pulchrum
visu aspectuque delectabile et con-
cupiuit et sic gustauit et cecidit.
Non expedit intueri quod non licet con-
cupiscere. ut enim mens in cogitatione
fruatur nuda et lasciuia voluptatis
huiusmodi sunt oculi quidam rapto-
res apud [illegible] Gregorius 21 moralium
Et sic oculi sicut aures sicut manus et
alii sensus et membra cohibenda sunt ne
hauriant per aliqua mortifera ani-
me. Quanto enim minus homo audit aut
tractat illa carnalia aut ea que mundi
sunt tanto eius affectus ad ea concupiscenda
frigidior fit et minus de eis cogitat.
Quanto vero magis homo talibus se
inmiscet tanto magis ad ea afficitur
et tanto plus puluere peccati respergitur
quasi ipse et palacium intrinsecus tene-
brescit et affectus fit sordidus et mores
in prauos etc. Quartum est interior
repressio prauarum cogitacionum et affectionum
carnalium quia isti sunt hostes domestici
inimici quorum fraude urbs mala ho-
stibus traditur si non bene caueatur. [illegible]
prius cogitaciones separant a deo
nulla exterior municio sufficit ad custo-
diam urbis ubi domestici proditores sunt
ita nulla custodia forinseca castitatem
conseruat sine custodia interna cogitacionum
et affectionum. Et non quia ut dicit [illegible] Co-
gitacio est uelud caput antiqui ser-
pentis et ipse serpens lubricus est ita
quod nisi capite teneatur totus statim

illabitur quare capiti eius id est cogitacioni
turpi maxime obuiandum est et tale-
rime [illegible]. Unde super consilium poete. prin-
cipiis obsta sero medicina paratur etc.
4m est corpus non fouere deliciis nec
nutrire delicate ultra naturam debite
sustentacionis. propter quod scribitur Qui
nutrit seruum suum in iuuentute delicate
postea illum senciet contumacem. Et dominus dicit.
sufficit diei malicia sua. id est concupis-
cencia que sicut potest accipere in crastina uo-
luptatibus [illegible] duo contra unum et ita per-
iclitatur continencia quia duo resistunt unum
scilicet concupiscencia in natura [illegible] carnis et
voluptas [illegible] deliciarum. Et Ezech.
16 dicitur Hec fuit iniquitas Sodome so-
roris tue saturitas panis et ocium etc.
Et ideo apostolus dicit [illegible] Castigo
corpus meum et in seruitutem redigo ne
forte aliis predicans ipse reprobus efficiar.
Et sic ignis extinguitur per subtractionem
lignorum que ipsum augent et nutriunt
sic concupiscencia minuitur ac tota extinguitur
per subtractionem superfluorum nutrimentorum ci-
borum et potuum quibus concupiscencia solet in-
cendi nutriri et augeri. Unde Seneca Venter
mero estuans facile despumat in li-
bidinem. Quintum est appositio alicuius
molestie afflictionis corporalis puta ieiunia
vigilias asperitates vestium labores
corporales aut flagellaciones carnis
pugnas et flagella aut alia talia
afflictiua et hoc ultimum potissime ad-
hibendum est corpori humano blandienti
voluptatis aut temptacionis. Et ut scribit
Wilhelmus in tractatu de virtutibus hoc
remediosius tempore usus est quidam qui
habuit enim instrumenta ferrea ita ap-
tata ut absque violacione [illegible] hu-
mana uehemencius molestiam absque ulla
punctura [illegible] et doloris molestiam absque ulla

sanguinis effusione inferret et hoc
ipso sensu et experiencia docebat
alios desiderare cupientes pungens
eos fortius ita ut eos compellat
ad clamorem. Respondit Wilhelmus
Nec dubitandum est quin satis laudi fuit
tanc huius temptacionis extinguebat
ad horam sed cum iterum surrexit ad
hibebat iterum remedium ut dubitans
assuefactione huius continue super modum
valeat efficere in virtute castitatis
tamen eius qui domat et assuefacit
ut rebellare desistat atque desue
scat. Ulterius est etiam aliquis adeo insanus
quod non verberibus et ama fiat et con-
suetudine mitescat. [illegible]
1m. Primum est fuga
ocii quod perpetue est dictum inimicus. Mul
tam enim maliciam docuit ociositas
Ecclesiastici .xxxiii. Et in desideriis est dicitur ociosus
Prov. xxi. Bernardus Cum cogitacionem ma
lam et temptacionem sentina est in ocio
ocio sit. Sentina sentine aqua la
tenter intrat et crescit donec navis
mergatur. Ita ocio cogitaciones et
concupiscencie multiplicantur donec navis
cordis eius sumbens in peccato periclitetur.
Nec solum vitandum est ocium sed et
ociosus. Respondit autem Bernardus de ocioso
qui nullum habet utilitatem vel utilitatis
intencionem. Et computando ocio ociosa
secularibus ridiculum est reputanda ocia
et effugiendum carnis incentivo debet
homo omni hora alicui utili in
tendere ut alicui labori corporali quo
corpus fatigatur maceratur et domatur
aut alicui spirituali exercicio scilicet lectioni
doctrine meditacioni oracioni et aliis
huius nisi fortiter opus naturali corpus
indulgere dormiendo comedendo
bibendo &c. Secundum est ut
homo frequenter et potissime cum temptatur
carnis cogitet mortem propriam et
statum ac disposicionem carnis sue post
mortem qua horrenda est omnis de
lectacionis mundi contraria omnis cupiditatis
sepultura et quod eam sit corrodatur
post mortem qua tam vilia ita avide
concupiscit et puto quod est sibi maximum
remedium et immane ad fetidum re
spiciendum aut totaliter extinguendum
incentivas bestiales carnis motus sicut
recitat Wilhelmus in tractatu de virtutibus
cuiusdam iuvenis in burgundia suis tempore
hac remedio usus est recepit enim
caput cuiusdam persone mulieris defuncte
post qua prius fetida fuit et caput illud
carnibus eius dimidiatum deferebat
secum ut quocumque arripuerit eum
carnis temptacio intueretur illud et expe
hoc despiceret pulchritudinem vane
carnis qua eius primo et prius sectatus
est erat ad illa deferenda horrifica
dum venit vel hac autem sepe faciens
tante efficacie remedium in ipso
capite invenit quod per illud victus est
in eo penitus ardor carnis &c.
3m Tercium remedium est frequens et de
vota ad deum oracio. Unde Sapientie viii. Ut scivi quod
aliter non possem esse continens nisi
deus det adii dominum et deprecatus sum et
dixi ex totis precordiis meis &c.
Psalmus quia et David dixit in Psalmo Nisi
dominus custodierit civitatem frustra
vigilat qui custodit eam. Ideo quod
devote est orandum ut rore gracie sue
extinguat in nobis ignem concupiscencie
et oracionis virtus quod elevat mentem
supra se ad deum sufficiat et eius

affectiones et desideria castificat et
intellectum illuminat et dei amorem in-
fundit. Ex quo generatur quidam horror
peccati et detestacio carnalis corrupcionis
seu voluptatis et voluntas roboratur
contra temptaciones et temptatores debi-
litantur ut felicius devincantur etc.

Consequenter dicendum est de
virginitate. Ad quod notandum
primo quod secundum modum loquendi
theologorum triplex est gradus virginitatis. Pri-
mus est integritas carnis absque
omni experimento voluntario veneree
delectationis. ita tamen quod talis sit disposicio
nis quod velit nec dicere intencio quia
est disposicio corporis naturalis cum in-
veniatur in pueris usque tempus carentibus
... et demum nec cum quo omnes na-
scimur. Secundus gradus virginitatis est
perdita integritas carnis cum proposito castitatis
ad opus consumandi et proposito nubendi
et iste est non virginitas quo talis secundum
usum vulgarem loquendi dicitur virgines
solum racione carnalis integritatis.
Tercius gradus virginitatis est proposito per-
petue servandi et conservandi incorrupcionem
carnis quia opus numquam voluntarie
assumpsit et ista virginitas si sit cum de-
bitis circumstanciis tunc virtus aut actus
virtutis et potest esse meritoria et deo ac-
cepta et que sic sunt virgines sunt vere
virgines que ipso premio sunt ... com-
mendatae etc. Secundo notandum
quod ad istam virginitatem que sit virtus
aut opus virtutis requiruntur plura.
Primum est carnis integritas
carnis ita quod numquam voluntarie
et apposito proposito sit delectationem
veneream intellectum suffocatum

quod fit per decisionem seminis sive fiat
prohibitu seu concubitu voluntario
sive per aliam quamcumque voluntariam
procuracionem experiende delectationis.
Et dico notanter voluntarie et apposito
quia si aliquis experitur delectationem ve-
neream per seminis decisionem facta sine
voluntate et preter voluntatem sponte
tunc per hoc non amittitur virginitas
sicut aliquando contingit in sompno pollucione
nocturna aut ex infirmitate aut in
illis qui fluxum seminis paciuntur
talem enim pollucio corporis non contingit
pilliam in pudicicia qua virginitas
concludit que aliquando eciam contingit in
illis virginibus que per violenciam cor-
rumpuntur et que mente et voluntate
non consenciunt quamvis eis eciam in talibus
carnis delectationem veneream appiatur
eciam per seminis resolucionem etiam si pro
posse renitantur ut consuevit corpus
in nunc accidit in parte vel si vio-
lencie resistere valeant carne cor-
rumpitur secundum mentem consueverit in nunc
accessu voluntario carnis aut in
delectationem ipsa tunc in talibus eciam
non amittitur virginitas quia ut dicit
Beatus Lucia corpus non inquinatur nisi
de consensu mentis et intellige de tali
in quo acc... que privari virginitate appa-
ret. Secundo requisitum ad virginitatem
est formale et principale et est proposito
perpetue servandi consumandi in nunc vo-
luntarie experimento veneree delecta-
tionis et hoc in mente Augustinus in de-
cimo de civitate dei: cum dicit virginitas in corpore
corruptibili incorrupcionis perpetua me-
ditacio qua homo in proposito gerit

Virginitas 2 incarnis corruptibilis perpetua incorruptionis meditacio

quod numquam dabit voluntarie operam de-
cisioni seminis propter experiri delectationem
veneream. Et hoc est formale et principale
virginitatis ut dictum est. Si enim homo
habet primum scilicet integritatem carnis absolutam a
experimento venereae delectationis et non
habet secundum scilicet propositum firmum perpetue con-
servandi, immo habet propositum talia aliquando
experiendi, tunc licet sit virgo corpore quod
natura dat, non tamen est virgo mente eo quod non
habet virtutem virginitatis aut actum eius scilicet
praedictum propositum actuale vel habituale
quod solum deus acceptat et remunerat quia est
a libera voluntate dependens et non a natura
conditionis. Hic est notandum quod si homo
primum integritatem scilicet carnis integritatem de
qua dictum est perdit per primum actum scilicet
concubitum vel pollutionem quamvis non quo
voluntarie et proposito privat sibi huius
delectationem tunc virginitas est amissa
nec recuperari potest ut dicit Ieronimus ad
Eustochium. Unde dicit audenter loquar
cum omnia possit deus suscitare virginem
non potest post ruinam. Si vero [illegible]
homo perdit secundum ut quod proponit aliquando
operam dare venereis tunc perditur
virginitas mentis sed illa potest recuperari
et recuperatur per resumptionem prioris propositi
ut si virgo corpore proponit nubere tunc non
est virgo mente, sed si per commutationem volun-
tatis deliberate proponit perpetue ab huius-
modi abstinere tunc recuperata est virginitas mentis
quia tale propositum est actus virginitatis vir-
tutis et sic est de vera virgine cui debetur
aureola ut dicetur postea et hoc est
verum si in meliori proposito decedet et salvatur.

Tertium requisitum ad veram
virginitatem ut est virtus aut actus vir-
tutis est ut homo proponat se perpetue
continere propter deum et vacare divinis rebus

actibus —

possit vacare liberius. Dicit enim virginitas
placet et non solum primum meretur
apud deum qui proposito carnis delectationes
perpetue ~~respuit~~ respuit quam multi
summa magna concupiscunt. Si autem homo
ponit se propter verecundiam aut propter sanitatem
aut ne aptior fieret aut [illegible]
aut ne oporteat subesse marito aut alia
onera matrimonii sustinere aut propter quas-
cumque alias tales causas tunc huiusmodi propositum
non est actus virginitatis virtutis quia caret
debito fine. Ut igitur propositum absti-
nendi a carnalibus delectationibus sit actus
virtutis et mereatur praemium apud deum
requiritur ut fiat propter deum scilicet ut homo
huiusmodi delectationibus velit propter deum carere
et propter vacare liberius divinis rebus quia
utique potest homo plus in statu virginitatis
quam matrimonii. Ubi oportet placere alteri
coniugi, oportet intendere curae domesticae
et nutritioni puerorum in statu autem vir-
ginitatis non oportet hominem sollicitum esse
pro uxoris provisione aut filiorum educatione
nec talem ligat affectus dilectionis
ad coniugem et ad filios nec huiusmodi hominem
coagitat spiritus zelotypiae nec sollicitatur
est quomodo uxori placeat vel qualiter
heredes divites faciet nec quaerit
generos vel nurus nec est sinus affi-
nium suorum sed ipse solo sollicitus est
[illegible] ipso [illegible] si in statu coniugii
sunt de quibus oportet hominem sollicitum
esse quod adeo [illegible] et propter quae ista
carnis delectatio non [illegible] tamen [illegible]
tunda amoris [illegible] curarum quas
[illegible] quod dicit apostolus prima
Corinthiorum VII mulier innupta et virgo cogitat
quae domini sunt quomodo placeat deo qui autem
cum uxore est sollicitus est quae sunt mundi

et quomodo placeat uxori glo(sa) 2 3 Ambro(sius)
Cum i(n)· s· u· est plus est ut placeat
quomodo placeat tam deo sunt et quomodo
placeat in interiori pulchritudine deo
et non quomodo uxori seruiat Cum autem
cum uxori plus est de hoc que sunt mundi
scilicet de domo regenda et huiusmodi et
plus est q(uia) p(er) u· magna cum amaritudine
ee de domo uxori et filiis et dicit cum non
nam sed actu quod primum deo et primum seruit
mundo Et similiter mulier innupta et
vidua et virgo cogitat que sunt domini
ut sit sancta corpore et actionibus que conueniunt
animabus corporis et spiritu et voluntate huiusmodi
est nupta si de casta facit quod non
solo spiritu sed et corpore sancta sit Non
enim potest fieri ut non sit sancta corpore quo
sanctificatur uterus spiritus sed amplius in
nupta hoc facit quod libera est animo et
non curis mundanis quibus nupta casta
est et tamen vacat celestibus propter
hoc glo(sa) Et illud ulti(mum) i(d est) sancta de nupta
quomodo esse est sancta cor(pore) [illegible] Augustinus
in de sancta viduitate // Et vocat (?)
veres (?) virginitas sit preferenda matrimonio
et sit excellentior eo / Ubi notandum
quod ut dicit S. T. in summa quod gen-
tiles fuit / heresis Iouiniani qui vir-
ginitas non esset melior matrimonio
Sed error ille destruitur et reprobatur
multis doctoribus summis auctoribus sanctorum et
potissime auctoritate beati Ieronimi in libro
contra Iouinianum Item auctoritate beati Augustini
in libro de sancta virginitate ubi dicit certa
ratione et sanctarum scripturarum auctoritate inuentum
perditum est nuptias in bonum ... bonum
virginale continencie aut viduale
eiusdem de sancta viduitate bona
est pudicicia coniugalis sed melior

est continencia virginalis et vidualis
Et in de bono coniugali dicit Si bonum
erat quod martha faciebat occupa-
cia circa ministerium sanctorum sed melius
quod maria audiens verbum dei ita
est bonum pussime castitatem coniugale
laudamus Sed bonum vidue cum
et magis maria virginis cum ponimus
Et ysa(ias) i(n) 2° de summo bono capitulo
4to virginitas felicioris est vite eterna
ysa· testante qui probat hec dicit dominus et
eunuchis dabo in domo mea et muris
meis locum et nomen melius a filiis
et filiabus nomen sempiternum dabo eis quod
non peribit Et ysidorus in de virginitate
virginum quo sublimior est gloria maior
est cura eius Flos est ille ecclesie ger-
minis decus atque ornamentum gratie spiritualis
atque illustrior portio gregis christi 2°
destruit ille error exemplo
christi qui virginitatem nuptiis preferauit (?)
et sibi pussiam virginem in matrem elegit
et discipulis ambobus ait Ambro(sius) Ista
virginitatis gratia promeruit a christo eligi
ut esset corporale dei templum in qua
corporaliter habitaret plenitudo diuinitatis
virgo peperit vitam mundi
3° exemplo doctrina apostoli qui virginitatem
consuluit tamquam melius bonum vide
primo cor(inthios) 7mo qui matrimonio iungit
virginem suam bene facit glo(sa) 2 est
Ambro(sius) quia licet quod et qui non iungit tamen
habeat potestatem sue voluntatis melius
facit quia et apud deum minui ille
collocat et a seculi sollicitudinibus liberat
illum Et ideo recte aut melius facit
melius enim est quod licet et expedit quam
quod licet et non expedit // Secundo illud
est melius per quod homo equatur angelis

et ppt statu cui qnis ponit in
silitud angloru. Hoc aut e statu
vgitatis. Vn dic ambr de vgi
sup q dicit vgitas qcoz huanc
ne ppi hoies anglis assilant
maior tn victoria vgi qua an
gelor q angli sine carne vivut
vgitas i carne triumphat.
Tucio bonu dm e melius bona
huana e bonu dic bona copis et
bonu ctplatiue vite bono activi
vgitas aut ordiat et recte or
dinari ad bonu aie sz vita ctem
platiua q est cogitac eaq sut
ut deu quiqu aut ordiat ad
bonu corpis sz ad cor hoy in tēz
Huani e ptinet ad actu
activa q vir et mlr i mronio
iuncti maxie hnt cogitac ea q
sut mudi sz gubnacone domus
sicut ptz p apptm i .a cor .p. cple
sicut supius allegatu fuit et ex
positu Et vgitas no solu ad hoc or
dinat et ordinata est sz adiuvat
dniis sz et ad hoc valde disponit abi
litat et adiuvat Vn 27 q C .22
q. 36 Vsus carnalis tople rct hit
ne tali recoione ferat in
anj cet media ac indei sinciu
Et hoc fit dupli pmo pp solli
citudie qua ingerit hoi gubnacoe
vxoris et pl ut deu sunt prius
Scdo pp vehemencia delectacois
exor forte pgencia augetur
quipia ut dic Phy 3o ethi Et
Augg dic i pmo soli loquiorum nl
est qd mags ex arte deiciat aim
virilem qua pladit ta sic cor quiq
ille ctractus sine quo uxor hri no
pt Ceteris ceterus usq venereorum
et ad spualia facit aim hois
valde carnale et ad spualia i cptu
Et io ggg .3 mo hu sprias luxie h
est vicia q ex ea oriunt sic filia
ps mre pone pmo cecitate mentis sz
no cognoscit q vere sut bona et
diiudica Scdo amorem sui inqtum de
lectacoem iam ordiate appetit 3o odiu
dei i qtu prohibebat delectacoes con
cubita Quarto amore psentis sli
q2 du mb conet carnalibus delecta
cionibus tuc no curat venire ad
spuales sz fastidit eas et sic pbatur
filiabus luxie Castitas et aut e
vgitalis auffert huius in
pedimenta qui facit hoiem sui ipsius
sli astecone ad alterum et pcund libus
ab impedimentis et facit castitate spualem
apperte omez i3 co patm delectacoz
que inlou i cptu reddit ad spualia
et sic remotis impedimentis facit aim
hois liberis et habiliorem ad mentis
elevacoem ad spualia et dia cog
noscenda cogitanda et amanda ac
operanda Et et ultra h casti et pote
vgitalis meretur apud deu gratiam
hoiem hoi et qualitate et velleitatem ad
facilius et melius ecclesiis dona et
i cib amplius delectanda mi tempora
spacum carnaliu delectacoem quas
pp deu sprevit Ergo huius hoiem in
bte sanc aplo et ebuantur apte soy
i pmoe de assupcone et mlibs cont
joninam et petri dam ut iquad
pmoe vgitas sola pq vgitate
mutat vgis excellens et pcipua
fuit et ois alios vgites ab exor
dio mudi precellens et spalr pg
accubitu illu pnptore dm i cora
ctio paulo pq a dno hic mr
vgo discipulo purissimo vgini
cmendatur sic aut pcipua et

super eminens fuit in beato Johanne mentis
et corporis virginitas sic ipse meruit
sinceriorem et clariorem animum possidere
et indisso virginali intellectu atque
incorrupta virtute aquile visu al
tissima contemplatione inspicere secretis
mortalibus incognitum secretum lucide
clare docere. Beatus Jeronimus contra Jovinianum
et Beda super Johannem evangelista dicit Johannes
singulari privilegio castitatis me
ruit ut ceteris altius caperet sibi a
patre faceret archana dei. Et
Petrus Damiani in sermone primo de sancto
Johanne dicit Non immerito tam profunda
tam super eminens oracula dei vir
gini debebat ut qui carnis sibi met
amputavit illecebras felicis com
mercio pro carnali dulcedine celestium epu
larum deliciis frueretur. Addimus igitur pro
nostrum est privilegium ut omnis transgre
diens creaturam illustracione mentis per
tingeret quo non propheta non patriarcha
non denique quisquam alius mundi cor
ordiis cognoscit in carne potuit aspi
rasse. Et subdit inito beatus Johannes
et predictus omnis et preterquam dominice
scriptores voluminum gloria singulariter pre
cedit eloquii quem non luxuria pol
luit non libido corrupit sed virginalis
integritas pectus a corruptionis
titulo decoravit qui nuptialem conple
thalamum deserens omnem illecebrarum
carnalem ardorem in celestium trans
tulit deliciarum voluptatem. Itaque Jeronimus
multas rationes quibus summitur probat
quod virginitas melior est matrimonio etc.
Sed est dubium utrum quod licet
status religionis sit melior statu
seculari non tamen propter omnis religiosus
est omni seculari melior. Immo

contingit sepe aliquem secularem pluribus
religiosis meliorem esse sic in proposito
licet virginitas sit melior matrimonio
non tamen oportet quod propter hoc omnis virgo con
iugato sit melior vel coniugata
Immo sepe contingit quod coniugatus vel co
niugata melior sit quam virgo et hoc
duplici ratione secundum Thomam 2a 2e q 152
primo ex parte ipsius castitatis quia scilicet ille
qui est coniugatus habet animum magis ad
virginitatem paratum quam ille
qui actu est virgo. Unde Augustinus instruit
virginem in bono coniugali ut dicat
ego non sum melior quam Abraham
sed melior est castitas celibum quam
castitas nupciarum. Et causam postea
subdit dicens Quod enim ego nunc ago
ille melius egisset si tunc agendum
fuisset. Quod autem illi tunc egerunt sic
ego non agerem etiam si nunc agendum
esset. Secundo ex parte quia non est
virgo habet aliquam excellenciorem vir
tutem quam non habet virgo. Unde Augustinus in
libro de virginitate dicit Non scit virgo
quamvis sollicita sit que sunt domini ne
forte propter aliquam sibi incognitam infir
mitatem non sit matura martirio
illa vero mulier cui se preferre gestie
bat iam possit bibere calicem dominice
passionis. Tercio quia sunt aliqui
defectus qui comitari solent virgines
ratione quorum possunt contingere virginem
esse malam. Unde dominus Albertus magnus
super Missus est Maria ponit Cr defectus
virginum et de duobus illorum solum dica
etc. Primus est superbia qui defectus
solet eis inesse propter inditia vite et
integritatem carnis et hoc sit eo quod
quanto bonum quod quis in se habet est ex

excellencius est / magis reputatum tanto
obiectiue solet / magis mouere hominem
ad superbiam Et io scriptura tunc sit v^m de
maioris bonis homo solet sepe ex-
tolli in superbia Et io dicit apostolus. Scientia sp
sine caritate inflat caritas aut edi-
ficat. Secundo est diuicie quia licet sint de
minimis bonis hominis tamen quia multum amatur
et pro magno reputatur io solet homines
de eis esse superbi propter quod prima ad thimo.
vltimo dicit apostolus diuitibus huius seculi
precipue non sublime sapere i non superbire
in diuicijs ut exponit glosa et subdit
Superbia est vermis diuitum et grandis
animus et qui inter diuicias illo morbo
non temptatur magna medicina vite est
ille integritas carnis virginitas est
quod excellens valde et reputatum
quia dicit Ambrosius de virginitate pulchritudinis
quibus potest maiorem estimare decorem
virginis que amatur / a rege probatur a iu-
dice dedicatur domino consecratur sicut ita
excellens Ideo que coniugati tenent
ex[illegible] aliis a sordibus suis eo
tempore et sicut eis presumit / putates
se excellentiores / solum meliores eis esse
quod est superbire quia debite se ultra
alium extollere tunc enim superbia
fit virgo deo displicens et multum mi-
serabilis habetur sicut deo placens vir-
ginitas Cum tali motu superbie temp-
tatur debet cogitare illud quod iam
est / in principio de castitate coniugali
dictum est de tribus propter quas coniuga-
ta potest esse melior et debet esse co-
gitare alios defectus et se humi-
liare alias perdit totum meritum
castitatis sue quia non potest placere
deo castitas sine humilitate ut
Bernardus super 2 ipsa ubi super virgines
dicentibus mentis gloriantes ad promissa
celestia non peruenit qui ipsi sibi vir-
ginitatis premium per elacionis superant
vicium auferunt / Et Augustinus sermone
de super a[illegible] audeo dicere superbis
continentibus expedit cadere ut in eo
ipso in quo se extollunt humilientur
Dicens Quid prodest continentia si dominatur
superbia / Secundus defectus virginum
est torpor et ille est eis periculosum in
noticia vite Nam super illo luce
13. Laudatum est angelis dei super
uno peccatore penitenciam agente quam super 99.
in. dicit Gregorius plerosque quidem qui illis
se oppressos peccatis nouimus sciunt
Constat quid in via nichil illi-
licita perpetrarunt sed tamen ad celestem
patriam ardore non anhelabant et plerosque
quod piger remanet excedens bona
precipua quod valde sibi secura sunt quod
nulla commiserunt mala grauiora et
quia virgines innumere sunt aliquando
et a viciis carnalibus quod manifesta
sunt / non sciunt se magna peccata
commisisse / inquisisse quare sunt efficiuntur
tepide et non exercent se in deuo-
cionibus et / actibus bonis magnis
et arduis ex quibus ad magna
perfectam veniunt / Accidit aut contingere quod
aliqua coniugata cum magno fer-
uore exercitat se in spiritualibus et in
arduis actibus bonis ex quibus crescat
ad maiorem perfectionem virtutum et tal-
iter melior est per dicta virgine
ex duplici causa primo quia feruentior
est et perfectior virtutibus //
Quarto quia coniugata ultra hoc generat
et nutrit liberos ad laudem

et seruitu dei et intendit curā
domesticā et prouisioni domus et alijs
operibus licitis quibus recte et racionabiliter
prouidet necessitatibus proprijs et aliorum
que omnia pertinet ad uitam actiuam
et sic omnia intentione tu sunt contra
et debite ordinata in fine(m) etc.
Et nota quod quamuis status castitatis
virginalis simpliciter melior sit status
matrimonij non tamen omnibus melior est
nec ab omnibus faciliter assumendus in
veniuntur enim tam lubrici et cum
hoc nolentes fugere occasiones cor
ruptionis quibus periculosum est status
virginitatis propter vicinitatem lapsus propter quod dicit
Bernardus in glossa Genesis 19. super isto verbo
angeli in monte saluum te fac. virginis
albus mons et aptus angelis hortatur
si qui videt se ascendere non posse
maneat in Segor id est in legittimo
thoro seu matrimonio quod melius est quam mor-
di ceteris bonis recte uti quam prohibita
libidinis precipitari. Unde Ieronimus in que-
dam epistola dicit ut qui continere
non volunt celibatum si non darent
ne morerentur etc. Paulus dubio melius
nubere quam vri et saluari in humili
gradu quam in simpliciter clericali detius
viuere. Et Augustinus in de viduitate iniun-
gali vinculo si pudicitia con-
seruatur dampnacio non timetur. Sed in
viduali et virginali continencia inuenitur
amplior excellentia quia expedita
a cura et uoti debite oblatiuam
non solum nupcias tamen post et seu
si non nubat nubere velle dampna
bile est. Sed circa dicta tamen nota
quod virginitate eo quod sit altior status
decet multo virtutes et maiores sine

quibus esse non potest bene et tam stare
et valet seruari. Unde glossa 3. Sicut
dicit altior professio virtus altiorem
decet tunc via viuendi qui enim ab-
renunciato coniugio virginitatem seruauerit
mores vt opus virginitati condignos
omnes ascendat abstineat ab ociosis
verbis ira rixa detractione et visu in-
pudico ingressu ambulacionibus
atque huius et vigilijs studio oracionibus
lectionibus elemosinis et alijs huius vacet
de huius tamen virtutibus ad virgines specialiter
et omnes castas generaliter pertinentibus
inde aliquid in sermone de entitate
virginis Marie qui incipit Maria
optima partem etc. Queritur circa
dicta utrum virginitati debeatur aureola.
Notandum quod tres sunt hostes aliorum
virorum scilicet caro mundus et demon et
contra quos sunt hostes aliorum quod conuiter
noceret alias per hoc quod fortiter temptat
nos et interius incitat inclinat ad peccata
et sepe vincat tamen quos cuilibet
homini imminet pugna in hac vita
et cum hoc caritate et propter deum pug-
nando contra aliquem hostium illorum vin-
cit tunc meretur premium et corona
Unde 2o ad Thimotheum 2o Non coronabitur nisi
qui legittime certauit. Cum autem per-
fecte excellenter super genus hominum
aliorum statum vincit aliquem illorum
hostium ille meretur premium speciale
et excellentem victoriam quoddam speciale
premium sicut est in victorijs bellicis
et agnoscitur qui excellenter super alios
egit isti datur simile aut aliquid
huius insignium speciale et in signum excellencie
super alios in agonizando. Cum
ergo queritur an virginibus debeatur
aureola tunc virginitas sicut S. T.

Bonaventura et ceteri doctores scribentes
in 4° di. 49 sic respondendo dicunt
primo quod virginibus debetur aureola et
eciam speciale premium racione virginitatis
sue quod premium speciale non debetur viduis
aut coniugatis. Nam Ysa. 56 dicitur sic
dicit eunuchis etc. et sequitur dabo eis
nomen melius a filiis et filiabus glosa propter
singularem excellenciam quod significat sicut per
eunuchos qui seipsos castraverunt propter
regnum celorum virgines designantur
et virginibus debetur aliqua excellencia preter
altitudinem essencialem que omnibus debetur et
hoc vocatur aureola. Secundo quia caro con-
cupiscit adversus spiritum et spiritus adversus
carnem ad Galatas 5°. Caro enim que est ma-
gis domestica hostibus nostris movet spiritum ad de-
lectaciones carnales contra quas oportet pug-
nare. Qui contra eas castitate virginitatis
triumphat de illo hoste. Contra tamen hostes
propter deum et coniugales abstinent ab aliis
illicitis delectacionibus veneris quamvis
licitis utantur. Castitas vero vi-
duarum perfectius triumphat quia ab-
stinet ab omnibus veneris licitis et
illicitis sed solum pro presenti et futuro temporibus
in preterito enim aliquando usi sunt. Sed
virgines specialem et excel-
lentem obtinent victoriam super illa
temptacione. Nam contra incentivum
carnis abstinent ab omnibus delectacionibus
veneris licitis et illicitis que tamen
sunt maxime et precipue igne de-
lectacionum carnalium et abstinent
pro omni tempore preterito presenti et futuro. Ideo
excellencius triumphant quam alii
duo status scilicet viduarum et coniugatorum
pro eo quod numquam cesserunt hosti ulle
vero aliquando. Igitur racione istius excel-
lentis victorie eis debetur speciale

premium quod dicitur aureola etc. Secundo di-
cunt quod et martiribus debetur aureola eo quod
excellenter triumphant de 2° hoste nostro
scilicet mundo nam mundus et mundani homines
nituntur aliquem avertere a fide veritate
et iusticia et hoc per passiones et per iniu-
rias homini ab eis illatas quibus
apte resistit et rebellando super hoc de
hoc hoste triumphat qui eo quod aliquis
propter deum pocius sustinet dampna rerum
quam recedat a fide aut quam lo-
quatur contra veritatem aut quam agat
contra iusticiam. Sed isti triumphant
perfectius qui pocius sustinent dampna
rerum et incommoda corporum ut exilium
carceres verbera et cetera huiusmodi. Et ita tamen
in dolorem quam recedant a veritate fi-
dei aut iusticia. Sed illi vero excellentissime
triumphant de illo hoste scilicet qui pocius
sustinent dolores corporis certum
tormentorum et ipsam mortem que omnium
terribilium terribilissimum est et quia de sint
omnia que amantur scilicet temporalia amici parentes
corporis et ipsa vita que maxime amatur
illa omnia prodesse sustinent quam re-
cedere a fide et loquuntur contra veritatem
aut agant contra iusticiam. Tales sunt
sancti martires qui tam fortiter steterunt
pro veritate et iusticia contra persecutores
petentes ut nequaquam fidem aut iu-
sticiam desererent propter pericula mortis
et corporis que admodum amatur. Et ideo
tali excellenti victorie debetur
eis illud speciale premium quod aureola
vocatur. Tercio dicunt quod eciam
doctoribus debetur aureola illis scilicet
qui perfectissime et excellentissime tri-
umphant de 3° hoste nostro scilicet demone.
Nam demon nititur nos ad

singula peccata exercere illi aut aliquo
modo triumphat de eo qui sic tempta-
tum sic resistit quod ei non consenci-
at quibusvis ea a se fortiter non re-
pellat donec temptacio alia cessat
nec sicut columpna non flectitur a vento
nec ei cedat donec alia cessat
vel sicut qui luctatori resistit ut non
vincat sed ipsum non prorepellat a se
nec vincere possit. Alii vero perfeccius
triumphant ut qui triumphatoribus de-
mersis non solum non vincuntur sed eos
a se fortiter repellunt et in contrarium bonum
sicut cum quis temptatur inclinacione
ad iram et non consentit illi sed ultra
hoc statim meditatur mansuetudinem Christi et
sanctorum et pacienciam eorum aut aliud tale
et per hoc mitescit in animo suo et totum
in corde suo et totum motum ire totaliter ex-
cludit aut si sibi incidit aliquis
cogitatus carnalis et non solum non con-
sentit sed eciam statim et precipue fortiter
sibi opponit meditando de passione
Christi et cogitando quod propter tam brevi
voluptatis appetitum ipsum supponeret perpetue in-
tollerabilem cruciatum in inferno vel aliud
tale cogitat per quod sedat motum temp-
tacionis et a se totaliter excludit et eius
similibus. Tercii vero perfectissime triumphant
de hoste illo qui ei non consenciunt et
suis temptacionibus sed eum repellunt et
non solum a se sed eciam ab aliis. Et hoc fa-
ciunt doctores qui sancte vivunt et per
suam vitam demonem a se repellunt et
sua doctrina eum eciam convictum vincunt et
repellunt ab aliis. Et ideo tunc illis
perfectissime victorie de demone debetur
eis aureola, scilicet ipsis doctoribus,
sed non eis qui habent solum habitum sciendi
aut gradum ministerii magisterii aut

quibus ex officio competit predicare ut
sunt prelati et pastores, sed vero
doctores ab actu docendi sive in
scolis legendo sive in ambone pre-
dicando sive eciam doctrinam conscribendo
scripta eam componendo quidquid magis docendi
est. Et sic eciam ista intelligenda
dicitur qui docent ea que ad salutem per-
tinent quia per talem doctrinam expugnatur
diabolus a cordibus hominum tamquam quibusdam
armis. Unde ad 2 Cor 10: arma mi-
licie nostre non carnalia sunt sed spiritualia.
Sic ergo patet quod tribus sunt aureola
debita, scilicet quibus tunc triumphaliter excellentem
victoriam in talibus pugnis et certaminibus
eminet contra tres hostes scilicet carnem,
demonem et mundum. Aut eciam dicuntur eis
tunc triumphare quia nobilissime conformantur
Christo. Fuit enim Christus dominus noster doctor in
hac quia veritatem quam oportebat acceptare
hominibus manifestavit. 2 Cor. Ideo doctores
sibi perfecte conformantur. Fuit eciam martir
Christus quia amore passionem sustinuit et
fuit virgo quia perpetuo vixit. Ideo sunt
doctores, ergo martires et virgines cum ei
Christo tali perfectissime conformantur, quare
aureola eis debetur. Dico
iam quod virginitati debetur aureola quia
2o cum virginitatem attendit. Contra
dist. 29. Et dicit primo: dico quod aureola
non debetur eis illis virginibus que
sunt non sponte nubendi et cum tali
proposito moriuntur quod vivere si deberent
tempore alio nubere vellent, ille enim non
sunt virgines nisi tempore et non quo ad
mentem quia est tacita sed sponte proponere
continere. Secundo dico quod aureola
non solum debetur virginibus qui semper vota
servaverunt ad statum virginitatis perpetue
servandum. Nam Christi voluntate certe
hi que excellenti victoria superantur

pt quas virginitatem servare non voverunt
sic vovens et cum omne debeat actibus
voluntas consequitur corona debetur ipsi sicut
illi. 3° dicit quod aureola debetur
illis virginibus que habuerunt propositum vir-
ginitatem perpetue servandi sive id fuit
sive non et sic in mente tamen manente
id propositum fuit aliud interruptum du-
rans in fine vite tenetur adhuc au-
reola debetur quia virginitas ita mente
potest reparari ut supra dictum fuit
Tercio queritur quid sit aureola. Ubi
notandum quod per hoc spiritualitate servat vir-
ginitatem et proponit eam perpetue servare
et hoc propter deum et ut paratior sit et
aptior ad spiritualia tunc propter mereri
duplex premium eternum. Primum est
ipsa beatitudo essencialis que est clara
dei visio ac facialis et est perfecta eius
fruicio cum gaudio quod homo habet videns
sic clare visio et perfecte amans et hoc
premium est generale omnibus actibus meritoriis et
placet meritis et perfectionibus dici au-
reola sive corona. Dicitur enim corona
primo propter hoc quod meritum quo id pre-
mium habetur meritum agitur cum quadam
pugna quia malicia est vita hominis
super terram Iob 1° et victorie debetur
corona. 2° propter hoc quod premium
sit homo quam amo principis regie dictus
et sic fit quam amo principis regie et
dignitatis apparet quod fecisti nos deo
nostro regnum et sacerdotes corona autem
est signum regie dignitatis et
ideo consequens premium quo homo sic fit par-
ticeps dicitur et quam amo regie potestas
dicitur corona. Tercia corona signi-
ficat quandam perfeccionem racione figure cir-
cularis que est perfectissima figurarum et
ideo hoc convenit perfeccioni beatorum

in propria 2m premium debitum virginitati
perpetuo servate et est eius proprium et con-
formatum in cencione 2m Et bona
venit illud premium iam in ea ex-
ultat est gaudium quod habet homo de ex-
cellenti eius victoria super carne sua
per resurrectionem tunc totaliter aureola cit
quid decore in corpore virginis et
gaudium de excellenti et decisio de
carne et excellencia gaudium de excellenti
victoria super carne secundum Christo qua
victoria meruit istum decorem et
gaudium illud singulare et id est pre-
mium accidentale quia non est respectu
naturale est enim gaudium de propriis operibus
et non omnibus sed de hiis que sunt ex-
cellentes victorie et hoc duplex pre-
mium figuratum fuit Exodi 25°. Ubi
preceptum fuit super magna corona
fieri alia parva coronula ita premium
debitum est bene dicitur aureola ad similitu-
dinem magne corone ut accidentale
velut premium ad similitudinem parve corone
dicitur diminutive aureola quia pre-
mium essenciale quod habet homo respectu
meritorum est valde maius et melius
quam quodcumque premium accidentale illi super
additum Et igitur essenciale dicitur aure-
ola id premium accidentale neque illo essenciali
dicitur diminutive aureola
Ex premissa hoc notandum quod ita aureola
est melior corona virginee qua in alia
quia illa virgo habebit coronam et
perfecciorem aureolam quia forcius et
firmius habuit propositum servandi virginitatis
perpetue et quia hoc propositum longiore
continuavit et quia plus se con-
gavit ad electionibus et magis cui-
tavit corruptionis occasiones ut sic
esset purior mente et corpore

Temperancia est virtus que
moderatur delectaciones
et leticias corporales et
est sicut species abstinencia
cui per excessum opponitur gula Et
sobrietas cui opponitur ebrietas Et
castitas cui opponitur luxuria etc. De
luxuria prius dictum est et de castitate
Nunc vero dicendum est primo de abstinencia
De quo notandum quod dupliciter dicitur absti-
nencia Uno modo absolute prout dicit sub-
tractionem ciborum et potuum alimentorum
generaliter ipso corpori et sic nec virtutem
nec actum eius designat sed dicit quid
indifferencia eo quod talis abstinencia
potest et bene fieri et male et hoc innuit
apostolus per totam Romanos ubi dicit esca nos
non commendat nobis deo Et Romanos 14 Non
est regnum dei esca et potus Ubi
glosa dicit Nec in manducando nec in
abstinendo esse iusticiam Alio modo
dicit subpeccatum aut ex subtractione ciborum
et potuum ipso corpore prout dictum est ad rectam
racionem itaque sequitur per subtractione
aut sumpcione ciborum et potuum et
generaliter istam fieri secundum rectam racionem
et sic designat virtutem aut actum
virtutis de qua virtute loquitur beatus
Petrus 2a Petri primo Ubi inter ceteras
virtutes quas mittas ibi ponit et in-
niat et abstinencia dicens ministrate
in fide vestra virtutem in virtute autem scien-
ciam in sciencia autem abstinenciam Et ideo notandum
in sciencia abstinencia per quod significatur
quod abstinencia tunc est vel actus virtutis
cum subtractio et per sumpcio ciborum aut
potuum fit secundum scienciam id est secundum rectam ra-
cionis dictamen scilicet quando oportet quantum oportet

qualia oportet ubi oportet propter quod oportet quod ista
per quantum debemus et modos cum quibus
homo vivit et per quantum proponit sic
et per se valitudo naturalis ut dicit
Augustinus in libro 8vo contra Iulianum(?) et evangelium
Ubi notandum quod corpus nobis datum
est ut serviat spiritui nostro ad operandum ea
que in hac vita non potest spiritus operari
sine corporis ministerio Sed ideo et
potus super quam et huius sunt nobis data
ut per ea et eorum usum conveniens corpus
possit mitigari ut sit bene
dispositum et habile ad spiritum subserviendum
sicut instrumentum bonum et aptum sui
aptum bene servit artifici et ad bene et
expedite operandum Est ergo regula
generalis et doctrina quod homo tunc temperate
vivit in cibis et potu et virtuose cum in
eis talem modum tenet ut servientem servat
in qualitate et quantitate in cibis quod medi-
are bibendi et eius circumstanciis Et
per hoc corpus suum in tali statu robore
aut valitudine proposse suo ponit et con-
servat ut ipse possit convenienter exercere
opera que sibi secundum statum ipsius corpus
bene deserviat sive incumbunt faciendum
et prout ipsum corpus bene deserviat et
profuto deservire potest ad bona pro-
sequenda et vicia cavenda ut scilicet ipsum
corpus non per superfluum lascivat aut
per nimia subtractione cum opus de-
ficiat sed quantum est possibile semper de-
dit in dictum in dei servicio consistat
Idem intelligo de sompno vigilia et
aliis huius corporis naturalibus ut vult Augusti-
nus in moribus ecclesie dicens hic vir temperans
in rebus huius vite quarum regula consistat
metam fixam ut corpus nichil diligat
nisi propter appetendum putet sed adiuvet
huius atque necessitatis quantum satis est
usu pedit ut tunc modestia nos.

affectum cimatus et intelligit nos secundum dilectio illo sine quo homo esse non posset. Hec est dilectio sine qua homo non potest esse et secundum modum supius expositum de qualitate corporis etc.

Et dixi nonum quod ad temperate vivendum requiritur ut sumat modum et mensuram proportionaliter qualitati cibos et potum ut homo non querat superflua delicata et nimis sumptuosa ac valde curiose preparata ad gulam incitandam nec sumat nimis simplicia et grossa que non conveniant sue nec ad potentiam valitudinis conservanda sed sumat talia qualia sibi valent et sufficiunt ad potentiam sui corporis valitudinem (?) conservanda ac conservanda. In hiis semper habito respectu ad etatem complexionem consuetudinem et aliis circumstanciis. Non enim eadem conveniunt omnibus sed secundum diversitatem circumstanciarum. Senex namque indiget melioribus quam iuvenis fortis. Et qui est tenere et delicate complexionis atque ex bono statu nutritus pluribus indiget subtilioribus et magis delicatis quam robusti et grossi corporis homo cui pauperes est legumina plus accedunt quam alteri (?) cibus est consueti cum et de delicata si vellent subito recedere ab huiusmodi consuetudine possent incidere in infirmitatem propter de divitibus qui gravitate (?) ... divites in consuetudine infirmitatis ... sed dolent se non aliter posse melius enim possent si aliter possent ... divites utere cibis electis et preciosis quia si consuevisti quia aliter non potes quod si consuetudinem mutas egritas (?) accedit ergo tibi utere subtilibus de pauperibus superflue utere

preciosis da pauperibus vilia dixi etc. ad temperate vivendum requiritur ut servet modum et mensuram in qualitate cibi et potus ut sic homo non nimis utatur ... detrimento et valde plus debito nec nimis modica sed temperate ut sit sibi congrua et sufficiens et secundum potentiam corporis valitudinem conservanda et temperata conservandam. Et in hac idem dicit ... respectu ad etatem complexionem consuetudinem ut prius dictum fuit et etiam ad opera que homo intendit faciendam quia faber et carpentarius alius cum intendit fortia opera exercenda plus debet comedere et forte ... sibi sufficit illud ei non qui intendit studio et aliis spiritualibus exerciciis sunt. Nutrimenta pa... in multitudine vero et viribus sumendi nutrimentum sunt ... modus et mensura ut homo ... non se ... sumat nec ... quantum debet ... et loc... Ex quo sano homini sufficit sumere cibum ad plus in die bis nisi forte fuerint laborantes et pueri ... sit quod ... pluries refici poterunt quod non obstat consuetudo et aetas (?) ... to etc.

Circa hoc est ulterius notandum quod sunt diversi fines quos diversi intendunt subtrahendo sibi aut in sumendo cibum aut potum secundum quorum diversitatem distinguitur triplex abstinencia non curatur sed similitudine (?). Quarum prima vocatur abstinencia medicinalis que fit solum propter sanitatem corporis servandam et ... illa abstinencia non est virtus deficit enim sibi optima (?) circumstancia que est finis debitus etc.

Dixi autem nonum que fit solum propter quod si quis abstinet et sobrie vivet propter sanitatem non tamen nisi si

sciendo se sed sanitate ultimo in alios fines debitos referendo ut interim vivat et in dei laude quam melius exercere possit et plurimum in sancti[illegible] qua in magna [illegible] illa esset bona et virtuosa abstinentia. Secundo vocatur abstinentia avaritie que fit plus ad parcendum expensis et ista ergo non est virtus. Et dico notanter plus quia si quis propter vivet propter deum nunquam expendere sustinendo in spe [illegible] conservacionem sed ultimo referendo in alios debitos fines ut scilicet habeat possibilitatem in malis necessariis ut non deficiat in talibus sibi necessariis aut ut habeat dare aliis indigentibus aut in piis usibus [illegible] propter dei laudem ista esset virtuosa abstinentia dum non adessent alie circumstantie superdicte. Tertio vocatur abstinentia paupertatis que fit plus ex necessitate penurie et illa simpliciter non est virtus si pauper non habens unde laute vivere vivit abstinenter et sobrie contentus de hiis que habet. Cum ista intentione quod si ipse multa possideret vellet laute vivere ex quo id sibi sufficit pro [illegible] corporis valitudine si vellet sic vivere propter deum ista esset vera virtus abstinentie. Quarta vocatur abstinentia hypocrisis que fit propter vanam gloriam et humane laudem et illa semper est mala etc. Quinta est religiosa que fit secundum dictamen recte rationis non propter deo et finaliter propter deum et illa est virtus aut actus virtutis laudabilis valde eo quod valet homini ad multa bona scilicet ad corporis sanitatem nocivus enim humores desiccat et consumit quos copula et superflua quies generant valet ad restaurandas multas pollutiones quia enim modicus

et cibus simplex grossusque est. [illegible] quidem habilitat ad virtutes quia homo parcus ad omne est agilior. Est enim castidior quia caro moderate pasta non sic lascivit sed sicut subicitur homini et cavetur in lingua quod valde est plu[illegible] [illegible] est prior adde[illegible] vocem facit et spiritum subtilem intellectu perspicacitate ad magis intelligendum divina et ad sapientiam acquirenda facit ad [illegible] quo ad actum primum [illegible] quo ad actus aliarum virtutum ad quos homo habilitat et disponit.

Consequenter notandum quod circa sumptionem cibus et potus sit triplex consideranda [illegible] est ipsa delectatio que est in sumptione ciborum et potuum et istam delectationem virtus non aufert nec [illegible] tamen moderari quod naturalis est, unde delectatio est maxima in abstinentibus quibus ferme plus sapit qua gulosis [illegible] naturalis appetitum necessarium cibi. Secundum est concupiscentia et ista est amor et desiderium delectationis que est in sumptione ciborum aut potuum vel tam delectationis [illegible] in cibis aut potibus tale amorem et desiderium [illegible] et istam concupiscentiam moderatur virtus ne sua magnitudine [illegible] accedat circa cibos aut potus contra bonum rationis scilicet eos sumendo aut voluntarie appetendo eorum sumptionem ultra qualitatem aut quantitatem debitam aut tempore indebito etc.

Tertium est actus interior volitionis sumendi cibum aut exterior actualis sumptio ab interiori volitione imperata etc. Quartum est habitus virtutis quidem quo interior actus est causa efficiens et eius effectus quia actus frequentatus generat habitum.

et huius facit prompte et delectabiliter operari. Ulterius notandum quod circa sumptionem ciborum et potuum contingit superhabundare et deficere propter quod recedendo a predicto medio virtus et [illegible] que ipsi virtuti abstinencie quod medium est in hiis. Et opponuntur duo vicia et unum per superhabundanciam et vocatur communiter gula, aliud per defectum quod non habet nomen proprium sibi impositum sed comprehenditur sub insensibilitatis vicio. Et de utroque eorum dicendum.

Et primo de gula et dicetur solum de gula actuali in statu cum peccatum consistit. Circa autem gula actualis sic [illegible] diffiniri. Est animalis et inordinata appetitus immoderate edendi aut bibendi propter concupiscenciam cibi aut potus delectabilis aut propter delectacionem. Et hoc intelligitur de gula actuali interiori, sed interior exterior actualis est immoderatus esus aut potus ab interiori inordinato edendi aut potandi appeticione imperatus. Dixi autem in diffinicione quod gula est animalis appetitus et hoc addidi communis et sunt que sunt appeticiones naturales et sic subiciuntur racioni. Gula autem est animalis appetitus qui est appetitus actualis conditus in voluntate aut iussu voluntate aliquo modo dependens et racioni subici potens. Dixi eciam in diffinicione quod est appetitus inordinata. Non enim omnis appetitus edendi aut potandi est animalis est gula sed appetitus huius inordinata ut cum quis voluntate appetit et vult comedere aliter quam secundum dictamen recte racionis ut sunt plus quam oportet, quando non oportet, ubi non oportet, qualiter non oportet, cum aliis circumstanciis. Dixi eciam nomine propter concupiscenciam cibi delectacionis etc. Nam si quis excedit in quantitate aut qualitate aut secundum aliam circumstanciam ita quod appetat et sumat cibum plus debito aut delectacionem qua non sit aut non debita hora etc. et hoc non propter concupiscenciam sed estimas sibi non necessarium hoc non pertinet ad gulam sed ad [illegible] concupiscenciam. Ut dicit G. c. 22 q. 1 & S. nec est propter peccatum quod non semper ab hoc vitare ut dicit Greg. 3° moralium quod peccatum voluptas necessitati misceatur quod necessitas potat aut quid voluptas suspectat ignorat. Et Augustinus 10 confessionum dicit quod est de hoc qui aut aliquantulum excedit metas necessitatis cibum non sumit. Sed si quis propter concupiscenciam i. propter desiderium et amore delectacionis quam habet in edendo et potando excedat mensuram in edendo aut potando hoc est gula et sunt sit exterior immoderata sumpcio potus aut cibi propter concupiscenciam huius delectacionis quam est in edendo. Sunt sit interior volicio huius inordinati esus aut potacionis. Ut cum quis propter amorem et desiderium quod habet ad delectacionem ciborum vult et desiderat aut vellet aut si haberet tunc duceret sumere cibum plus debitum et delectacionem qua oportet cum aliis circumstanciis semper est peccatum eo quod est contra rectam racionem a voluntate libere elicita aut imperata.

Sed queritur utrum huius gula sit mortale peccatum aut veniale. Respondetur secundum S. Th. C. ubi supra quod cum quis tantum amat et desiderat delectaciones in cibis quod propter eas [illegible]

querendas dei contempnit preceptum agere
vel e contra agens contra divina precepta vt
huius delectaciones consequatur et tunc est mor-
tale quia preponit delectacionem huius deo.
Cum vero quis amat huius delecta-
ciones plus debito tamen non contra deum quamvis
amet et desideret plus debito huius
delectaciones numquam tamen vellet propter
eas agere contra legem dei tunc est
veniale peccatum. Et hoc vult Augustinus in de
igne purgatorio vbi dicit quociens aliquis
in cibo et potu plus accipit quam necesse
est ad minuta peccata nouerit pertinere
Et hoc intelligitur tantum propter amorem
delectacionis que contingit quia plus
debito amat licet citra deum etc.
Huius vicii gule plures sunt species quas
quinque ponit albertus Gregorius 3 moralium
et ponuntur secundum admissionem et defectum
circumstanciarum spiritualium que requiruntur
in virtute abstinencie et actu eius et
continentur in hoc versu / Pre propere laute
nimis ardenter studiose etc
Prima est tunc cum debitum tempus aut
horam sumit cibus aut potus sine
racionabili causa sed ex inordinata concupiscentia
ciborum aut potuum et hoc est preproperie
etc. Secunda est cum homo querit lau-
tiores et preciosiores cibos quos non
requirit sicut dicta sui corporis va-
litudo nec honestas status aut per-
sone sed hoc inordinatus amor
delectacionis que in illis est / et hoc
est laute etc. Tercia cum homo circa
in cibis aut in potibus sumenda sit
inordinato desiderio delectacionis
corporalis et appetit ea quia nimis
accurate preparari frigendo assando
elixando et condita ac exquisita

condimentorum genera vt homo ad sup-
fluere sumendum non solum incitetur gustu
preciosos aut delicatos sapores
sed et visu preciosos aut colores et
olfactu pulchri modos odores et
hoc est studiose etc. Quarta est cum
homo in quantitate sumendi excedit
mensuram refectionis plus sumendo
de quantitate cibi aut potus quam sibi
sit necesse aut conveniens magis propter
delectacionem implendam quam refectionem
et hoc est nimis etc. Quinta
est cum homo cum nimia tamen magna
aviditate et in potu quod devorat sicut
lupus et canis famelicus et hoc
est ardenter etc. Quibus addidit
sunt due alie species ponendis Prima
est tunc quis nimis frequenter sumit
[struck] cibum aut potum sine necessitate
sicut mane prandium tota die bibendo
et valde nocivum est corpori nomine
sed cibum sumere primo non plene di-
gesto. Alia est cum homo multis et
variis ferculis vult frequenter uti non ad
sustentacionem nature sed ad irritamentum
gule non ad necessitatem supplendam sed
ad aviditatem explendam.

Dictum est supra de
abstinencia in generali sed
quia est moderatio cibi
et potus secundum dictamen recte racionis
et ista subdividitur in duas species [struck]
Prima est parsimonia seu frugalitas
que est moderata sumptio aut sub-
tractio cibi secundum quod recta racio
dictat. Alia est sobrietas
que est virtus disponens hominem ad
sumendum secundum usum potus inebriare va-

lentis ut illo utatur moderate in qua
litate et quantitate et aliis circumstanciis
convenientibus pro sustentacione et preservacione valitu[ne]
dinis sui. Et utitur illa multum nociva e[st]
eo quod moderatus usus huius potus et magis
vini plurimum confert corpori tali et
moderatus excessus multum nocet quia
sua fumositate perturbat caput et im
pedit usum racionis et magis aqua ex
cessus ibi. Unde Eccli 31 equa vita homi
ni vinum in sobrietate potatum. Et ibidem
Exultacio anime et cordis vinum mo
derate potatum. Unde est gula
que est quedam inordinacio et superfluitas circa
cibum et potum inquantum. Et iuxta philosophum
sunt duas species. Una est commessacio sive
crapula magna que est inordinacio et sup
erfluitas circa cibum. Et alia est ebrietas
que est inordinacio et superfluitas circa po
tum non quibuslibet. Sed inebriari valentem
sed de illa nunc specialiter est dicendum
Unde secundum 2m [illegible] 2a 2e q. 149 quod
ebrietas capitur dupliciter. Uno modo pro
dicitur quidam defectus hominis qui accidit
commisso vino et aliis potu fumoso
potatis ex quo fit ut non sit homo
compos racionis. Et isto modo non videtur
dicere culpa cum non sit voluntaria
nec tamen vult huius ebrietatem sed est
defectus quidam culpa corporis etc.
Alio modo dicitur actus quo quis in hunc
defectum incidit ut est intemperior volun
tatis in moderate et in ipsa intem
perior potacio in moderacio et in
ebrians. Et per illam contingit triplicatur
Primo modo quod homo nesciat potum
esse immoderatum et ebriare potentem
quia in forte ignorat fortitudinem
vini et credit se tanto potu indige
talis credit. Unde loci in Genesim certum fuisse
et posset hodie contingere homini ut si aliquis
peregrinando esset existimo multum
fatigatus et calefactus et nesciens
fortitudinem vini illius credebi
beret in quantitate qua tunc credit se in
digere et tamen propter minima vini fortitudi[nem]
qua dicitur ignoravit inebriatur et sic
potest ebrietas esse sine peccato precipue si
non esse non negligencia aliqua hominis con
tingat etc. Alio modo secundum quod homo
percipiat esse immoderatum non tamen estimat
potum inebriare potentem et sic est potest
cum peccato veniali eo modo quod supra de con
est de gula etc. Tercio modo potest con
tingere quod aliquis bene percipiat potum
esse immoderatum et inebriatum et tamen magis
vult ebrietatem incurrere quam a potu
abstinere et sic ebrietas est peccatum mortale
quia tali volens et sciens privat se
usu racionis quod est optimum hominis et
sine quo nec virtus operatur nec
vicia declinat et hoc vult Augustinus
in sermone de purgatorio ubi dicit quod
ebrietas si sit assidua est mortale peccatum
hoc intelligens propter quod ebrietas fiat
mortale peccatum solum iteracionem sed ideo quia non
potest esse quod homo assidue inebrietur quin
sciens et volens ebrietatem incurrat
dum scilicet expertus fortitudinem vini et
suam habilitatem ad ebrietatem. Hec
vicia gule et ebrietatis diligentissime
cavenda sunt propter multos malos affec
ciones quia quedam sunt filias que exercis
oriuntur quas enumerat Gregorius 31
moralium et inferius fuit causa et occasio
multorum aliquorum malorum tam cor
poralium quam spiritualium etc. Prima
filia est hebetudo sensus circa intellec
tibilia actus cum racionis abscondit

obetatur per inmoderatam ciborum et
potum sumptorum propter fumositates in
inde surgentes et caput per
turbatos Nam sicut fenestra obstruc
ta limo tenebras obtenebrat sic intel
lectus cibis obrutus obscuratur
Secunda est inepta leticia cum enim per in
moderanciam cibi et potus quasi proprio
caret gubernaculo tunc fit ut
plurimum intellectus deordinatus et appetitus
male inordinate passiones et specialiter
vaga quedam et inepta leticia qua
vocat Gregorius ineptam leticiam 31
moralium Tertia filia est multiloquium
quia parua relligi potest inordinacio
locucionis sive quo ad superfluitatem verborum
sive quo ad inhonestatem eorum ut patet
cum oritur ex inmoderata sumptione
ciborum et potuum ut notum est. Dicit enim
Gregorius in pastorali Nisi gule dedi
tos inmoderata loquacitas raperet
diues ille qui epulatus cotidie
splendide dicitur in lingua grauius non
arderet Quarta filia est scurilitas
id est quedam leuitas ineptis motibus
et gestibus siue quedam ioculacitas que
risum mouere solet ut dicit glosa
ad ephesios 4 super illo aut stultiloquium
aut scurilitas Unde de
quodam diuite epulone dicit Gregorius primam
commixtibus culpa simulat loqua
citas loquacitatem illudendi le
uitas sequitur Scribitur enim exodi
apud quando manducare et bibere et surrexerunt
ludere Quinta filia est inmundicia corporis
que potest attendi primo quantum ad inordinatam emis
sionem quarumcumque superfluitatum et maxime
seminis aut per vomitum Hec sunt
quinque filie que oriuntur ex predictis vi
ciis que vicia ultra hoc sunt ad
huc causa et occasio multorum aliorum

malorum Primo in infinitatem multiplicium
corporis et accelerationem corporis mortis
Nam ecclesiastici 37 dicitur In multis escis erit
infirmitas ibidem 31 dicitur Propter cra
pulam multi perierunt Et ex quo dicitur
quod gula plures occidit quam gladius
Et dicit Seneca post pocula pro
uidencia huic corpusculo longiorem
prorogare mortem si voluptates quibus
magna pars perit potimus cohercere
etc. Secundo auaricie et non nunquam multos
iniuste qui cum querit propria et de
licata et superhabundanter cupit diuicias
ut possit habere quidquid appetit et ani
malibus multa expendit conatur
alia et aliena sibi usurpare ut
possit suas voluptates explorare
etc. Tercio trahit ad obduracionem
ad pauperes sicut exemplum patet in diuite
epulone qui cotidie epulabatur splen
dide et pauperi lazaro negauit mi
cas que cadebant de mensa sua
cum voluptuose viuit pauperum pe
nuria non adiuuant nec eis com
paciuntur propter quod dicitur Amos 6 bi
bentes vinum in fialis et optimo un
guento delibuti nichil paciebantur
super contricione Joseph Quarto luxuriam Unde
Jeronimus ille philoquiorum dicit ciborum sa
turitas et nimis luxuriam suscitat
et dicitur vicio insit nimis temptacio
saturitati semper libido adiuncta est
etc. Quinto reddit hominem indeuotum
et ad omne opus bonum pigrum Sicut
enim vas plenum efficitur ponderosum
sic nimia ciborum replecio reddit
hominem grauem et pigrum ad bonum etc.
Sexto sicut temperancia facit hominem abilem
ad omnem virtutem ut dictum fuit sic
per oppositum gula et ebrietas reddit
hominem ad eas inabilem et ineptum.

ymo si quas qq consuisset illas p[ro]hui[us]
vicia p[er]deret. Vnde Greg[orius] 30 li. mor[alium]
dominante gule vicio o[mn]ia q[ue] h[omi]nes
fortit[er] egerunt p[er]dunt et cu[m] venter
non restringit[ur] simul cuncte v[ir]tutes ob-
ruunt. P[ro]pter hoc p[re]dicta ad hoc vnu[m]
speciale malu[m] inducit ebrietas s[cilicet]
q[uod] ho[min]em q[ua]si bestia[m] facit non e[nim] dif-
fert ab eis nisi p[er] fo[rm]am et vsu[m]
dig[n]ior[is] ro[n]is usus ebrietas p[ri]uat
ho[min]em. Itaq[ue] plu[ri]mu[m] ro[n]is usu possu[n]t
apari b[ru]tis et declinare vicia
et hoc p[er] ebrietate[m] solatu[m] e[st] h[omi]ne
[illegible] periculo mortis p[er]dendi
Vn[de] d[omi]n[u]s in li[bro] de p[at]riarchis. vitanda
dicit ebrietatem p[er] qua[m] c[ri]mi[n]a cauere
non possum[us] Na[m] q[ue] sobrij cauem[us] p[er]
ebrietate[m] ignora[n]tes comittim[us]
hec et hijs silia vbi cauenda sunt
dicta vicia ymo se[m]p[er] tu[n]c reme diu[m] est — Est enim ea debz [illegible] timor sequele hore
et alior[um] maloru[m]. Est [enim] reme-
diu[m] e[st] fuge[re] ea q[ue] da[n]t occasione[m]
hui[us] vicijs. non [illegible]
ad mensam et adquirere [illegible]
sunt p[re]ciosa delicata et varia. difficile
enim est abstinere p[re]sentibus abstine-
re 2m [illegible] moderaci qualiter post
mortem futura sit cura qua hor-
ribilis et abhominanda cuius volupti-
bus [illegible] diligenter in sciuit est
Et tu consideracio naturalis et pe-
nurie multor[um] paup[er]um quibus
[illegible] et sitit frigent et alia
silia pati[untur] qui nutrendi esse[n]t
de hijs q[ue] tales superflue con-
sumunt quam melius esset hoi — quam
parce viuere et superfluum quod in-
iuste aut corpus deuotione pauperibus — consumit
et diuinissione[m] peccator[um] suor[um] et ad-
quirendum glorie sempiterne.

Vbi notand[um] dictu[m] est p[ro]ut de
vicijs pugnandu[m] e[st] circa cibu[m] et
potu[m]. Vnde d[omi]n[u]s c[ontra] de cito de-
fectus tractand[um] est. Vbi notand[um]
q[uod] ut dicit ap[osto]l[u]s 3 ethic[orum] q[uod] viciu[m]
circa defectus delectabilia sensuu[m]
gustus et tactus raro contingit et i[de]o
viciu[m] no[n] h[abe]t no[m]i[n]e impositu[m]. voca-
tur ut dicit insensibilitas. et aliqui vocant
viciu[m] [illegible] et e[st] qu[ando] ho-
minem refugit delectacione[m] que e[st]
post cibor[um] potuu[m] su[m]pcione[m] quia
et alior[um] siliu[m] q[ue] modo corporis q[ue]d
sibi subtrahit cu[m] ea q[uae] sibi sunt necessaria
ad conservacionem nec aut[em] ad recuperationem
vel conservacionem sue per bone vali-
tudinis corporis sive fiat hui[us] sub-
traccio i[n] qua[n]t[um] q[uia] nimis grossa
et simplicia et mala parata sunt
q[ue] non congruunt nec p[er] se sue etate
complexioni consuetudinis non p[ossu]nt
eam congruenter sustentare. sive fiat
subtraccio in q[ua]ntitate ut licet fiat
sibi genera tn nimis modica aut
nimis rara q[uod] non sufficiunt eam su-
stentare inuita aut est insup[er]
dicta valitud[in]e 2m qua corpus est
spui aptu[m] ad cauenda vicia et
subseruiendu[m] spui ad opera q[ue] hoi 2m
suu[m] statu[m] incu[m]bunt facienda est
Et illud vltimu[m] dico notanter q[uia] in
usu ciborum potuu[m] sumpcionem et aliorum
oportet in leu respicere ad opera que
hoi incumbunt facienda et 2m
suu[m] statu[m] aut modu[m] viuendi
honeste [illegible] dicit S[anctus] T[homas] 2a
2e q 142. Plus h[om]o ad corp[or]alis
actus bonos ipse ad se p[er]tinen-
tes indiget plus aut min[us] v[ir]-
tutibus fortitudine 2m hoc plus

aut minus nimis sit cibis potu et
sompno et aliis commodis corporis.
Et eciam si abstinet ab operibus corporalibus et
vacat vitati et quirendi et sacre
contemplacioni et amore huius delectacionibus abstinet laudabiliter. Item
a quibus illi cum eo ex proposito quievit
operibus corporalibus aut exteriore carnali
vacacione laudabiliter non abstinet. Insuper
si propter sanitatem corporalem recu-
perandam aut conservandam aliquis racionabiliter
abstinet a quibusdam delectacionibus
in cibis et potibus et aliis similibus
sicut petentes aut alii deo devoti
propter sanitatem eciam recuperandam aut
recuperatam conservandam racionabiliter ab-
stinet a quibusdam delectacionibus que
alias concessa sunt et licita. Qui vero hoc
facit cum discrecione et racionabiliter ut
corpus non destruat sed cum bona mo-
deramine castiget ne spiritui nimis
recalcitret sed ad bona subserviat
propter quod Apostolus ad Ro. 12 dixit
Exhibete corpora vestra hostiam. supple scilicet glo.
in maceracione carnalium desideriorum
desideriorum commovencium per bona opera
secundum deo placitam ut scilicet illa opera bona
intencione faciat. Statim sequitur ro-
nabile obsequium vestrum. i. secundum Ambrosium
et glossam sit cum discrecione ne corpus nimis
sit sed cum temperancia corpus vestrum
castigetis ut non necessario defectu co-
gatur dissolui sicut illi in quibus moriuntur.
Hac est ut homo sic temperate et racionabiliter
castiget corpus suum per abstinenciam
et per alios labores et exercicia tam
spiritualia et corporalia ut sicut natura
in esse et in illa valitudine secundum quam
sit bene ad opera bona et ut bene repri-

mant carnalia desideria ac bru-
tales motus quibus repressis possit
homo facilius cavere peccata. Sed in hiis non
debet homo adhoc tendere quod per
subtractionem ciborum potuum sompni
et alia exercicia sic indisponat cor-
pus quod nunquam senciat aliquem in-
ordinatum sensualitatis motum qui enim
adhoc tendit destruit caput
et se ipsum et forte totam naturam cor-
rumpet. Sed sufficit sic macerare corpus
per predicta exercicia et abstinenciam et
abstinencia ut nunquam exurgant
huiusmodi motus et remissiores quos
non possit cito reprimere et sibi sub-
icere aut totaliter excludere et sic
sibi cavere a peccatis ad que huiusmodi motus
inclinat. Sic enim servat naturam homo et
tulit debitam valitudinem corporis secundum quam
sit homo cavere peccata et operari virtuosa
opera que sibi secundum suum statum in-
cumbunt facienda. Si vero homo
irregulariter indiscrete et nimis
detrahit sibi in victu et sompno et
aliis huius sibi subtrahit in quantitate
sive qualitate sive secundum alias circum-
stancias necessarias victui in speciali quod
est semper peccatum quia contra rectam racionem.
Et fiet grave peccatum cum homo sciret hoc
faceret quamquam sciret se minus uti
quam natura requirat et predicta conservacionis
valitudinis corporis et illud adhuc frequ-
entaret et adhuc fiet peccatum gravius
si homo sic intenderet sive concupiscencia
sive appetitu propter quod nec
huius scripture nec doctrine scorsum
nec consiliis sapiencium a tali austeritate
vite sive et indiscreta abstinencia
ac corporis suppressa et periculosa ca-
stigacione desistere vellet. Immo

est in qua sicut cuius dam mag
ne superbie sed quod talis homo eligit
austeram vitam qua sibi optima
credit reputat sed sciat quod non indi
geat consilio humano. Hoc vicium est
periculosum et multa valde mala
solet homini inducere quorum aliqua
ego in plurimis expertus sum. Et in super
multi iam adulti facti michi cum
gemitibus fassi sunt etc. Secundum
est quod homo perdit meritum huius operis
quibus sic indiscrete et irracionabiliter sub
trahit sibi necessaria vite illa enim sed
contra rectam racionem et per eius peccata
per peccata aut nec meretur apud deum
sed eciam offendit et demeretur penam
sed hoc conuenit secundum quod dicitur quod de
rapina holocaustum offert qui vel
aliquorum ciborum nimia egestate
vel manducandi aut sompni penuria
immoderate corpus affligit. Sic per
huius holocaustum homo non meretur
homo itaque per huius holocaustum homo
non meretur ita non per huius actus
huius indiscrete abstinencie etc.
Tercium est quod debilitat natura exo
haurit vires et corrumpit caput.
ita ut homo propter debilitatem ad alios
status labores et sacras exercitaciones
fiat impotens et ineptus et si res per
maneat valitudinis corporis cogit cessare
a magnis operibus diuinis et spiritualibus
exerciciis et timet corporis periculum eo
modo per se fouet quia tempus sibi
subtraxit indiscrete. Quartum est
quod homo per huius indiscretam austeram
vitam se ipsum aliquando ante tempus occidit
etc quod ex precepto dei non licet homini
occidere alium ita nec seipsum. Se ipsum
est ergo non pium homini se ipsum oc

cidere per indiscretam austeram vitam
quo ad abstinenciam et alios labores
et potissime. Si homo sit quod huius austeritatis per
nobiliter abbreuiat vitam suam
sicut est in impedito perfectionis acqui
rende. Tu enim per huius indiscretam
castigaciones corpus debilitat vires
exhauriunt et sensus destruunt. Hic
cogitat homo a spirituali profectu to
taliter desistere aut in magna parte.
quia non audet homo vnus non valet
se dare ad studium feruens deuo
cionis et ad exercicios spirituales actus
per que quibus nemo sit perfectus, propter
quod dicitur, vbique modus optimo bono.
Sollicita discrecione carnis est
maceracio moderanda ne aut
integre extinguatur aut in mo
derate laxetur in fruitate enim
carnis nimia penalitate ad perfeccionem
attingere non potest. etc.

P
Ostea quam dicta sunt
prius de aliis peccatis
capitalibus secundum est
nunc de accidia.
P
Ro quo notandum primo quod accidia
accidiam putat est peccatum speciale
contra alia vicia distinctum et
vnum de capitalibus peccatis secundum
damascenum et beatum Gregorium in moralibus
de accidia contra quam et specia. Et secundum Thomam
summa 2a 2e questione 34. Non qualibet
sed tristicia illa que habetur de bonis
spiritualibus diuinis que tunc homini
in merore faciendo. Et vocantur bona
spiritualia diuina potissime illa opera quibus
homo per eorum ordinat mentem ut sunt
psallere orare legere meditari
diuinas perfecciones et cetera hu ad Et nunc
omnia opera virtutum non inferiora

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tuatlem mariam sed in spiritu spiritus
deum facta est et in deum relata
Et hec tristicia provenit hominibus primus
ex hoc quod homo non amat deum nec
gaudet in eo et ideo quia non amat
opera spiritualia deo exhibenda et sic
nec gaudet in eis sed tristatur cum operanda
imminet etc. Secundo ex hoc quod
homo non cognoscit aut non advertit
et meditatur honestatem salubri-
tatem et magnam utilitatem spiritualium
bonorum et ex hoc sibi venit quod non re-
putat illa spiritualia sed ea parvipen-
dit et quasi parvulis habet. Et ideo
cum ea operari oportet tunc in eis
tristatur tamquam in rebus quas viles aut
inutiles reputat. De hiis enim tri-
stamur que quasi mala aut vilia re-
putamus etc. Tercio dicta tristicia
de divinis bonis provenit ex hoc ut dicit
alexander de hales. quia id spirituale a sensu
apprehendit ut laboriosum et displicibile
aut quando ipsum sensus aliquod delectabile
sibi adiacet aut quod fugeret per
illud et ideo homo carnaliter sensu talis horret
et tristatur in eo cum operandum incumbit
et ista tristicia spiritus aliquando ad peccatum
trahit racionem et voluntatem etc. Secundo
notandum quod huiusmodi accidia sive tristicia
de bono est dupliciter mala. Primo in
se ipsa quia malum est tristari de hiis
de quibus gaudendum est qualia sunt
spiritualia bona et potissime divina.
Secundo est mala per effectum quia facit ho-
minem tediosum vitam graviter de-
ducit animum hominis ut non permittat
eum operari circa talia spiritualia ea que
tristicia habet aut tristicia sibi ingerit
sic per contrarium gaudium et delectatio
in talibus facit hominem homo aptum
circa ea etc. Tercio notandum quod
in nobis sunt duo. Primum est caro
seu sensualitas et secundum illa sumus similes
bestiis que est habet sensualitatem et sensus
quinque. Et sic bestia non novit quid
bonum aut malum honestum vel turpe
nec aliquid spirituale sic nos secundum sensua-
litatem non noscimus quod bonum nec
deum aut aliquid spirituale. Et sic bestia
sensibus solum novit temporalia etc. sic
et nos secundum sensum. Et sic bestie nichil
placet nisi quod est delectabile carni
et nichil displicet nisi carni contrarium sic
et nobis secundum sensum nichil placet nisi delectabile
carni. Secundum in nobis est racio
secundum quam sumus similes angelis et ex-
cellimus omnes bestias et secundum illa
possumus noscere quid bonum quid iustum quid
iniustum etc. et possumus noscere deum et
beatitudinem et omnia spiritualia et secundum racionem
nichil debet nobis placere nisi bonum
et iustum et virtus et nichil debet nobis
displicere nisi peccatum etc. Quarto
notandum est quod caro in nobis id est ipsa sensua-
litas repugnat racioni unde apostolus ad
galatas quinto caro concupiscit adversus spiritum
et spiritus adversus carnem. hec enim sibi
invicem adversantur. Et ad romanos septimo vi-
deo aliam legem in membris meis
repugnantem legi mentis mee.
Ex quibus constat ipsam adversitatem
inter eos. Ratio enim hominis que est
ad aliquid inclinata eo quod iudicat
illud esse bonum iustum deo placens
ad eius honorem aut ab eo preceptum
et sensus vero inclinatus est in con-
trarium et in fugam instigat quod
illud spirituale spirituale privat ipsum
aliquo delectabili sibi ut hora
matutinarum racio iudicat surgendum standum
esse et orandum aut psallendum. Eo

quod salubre est aut debitum. Con-
sensus autem repugnat tamquam sibi contra-
rius ipsum talem lectum et dulcedinem
temporalem et ita intelligat de aliis huius.
Et ipsa non aliquid intrinsece tenet ali-
quam tristiciam. Sensus enim contrarius est spi-
ritui et dimittere delectabile suum et
hominibus non bene firmatus in devote sepe
ratio quoquamodo generaliter condescendit
spiritui et ad eum trahit quod est ei
contra ipse totaliter desistere sed non
tunc videt primum aliqua agere a
quibus prohibendus esset propter valorem
amorem quem amat ad eum alium sibi
condescendit non retrahendo multum
gesserit. Dico ergo ipsam accidiam propter
talem repugnationem rationis ad spiritum
accidiam sive tristiciam de bono spirituali
vocat homo sensu et deliberate
et ratio tenet a principio voluntatem
tunc est solum primus motus et mere
naturalis et quam diu manet solum primus
et naturalis motus illo modo adhuc de-
pendens a voluntate tunc licet sit
peccatum naturale tamen non est peccatum mor-
tale est culpa quod non est in potestate
hominis evitare vel vulgariter dicunt
dem non est in potestate nostra quibus
visum tangamur. Et si homo statim
ut huiusmodi motum accidie ratio per-
cipit incipit ei resistere ratione et
voluntate tunc ista resistencia
est sibi meritoria sed sepe accidit
quod homo sentit aliqua tristicia et
tedium in exercitio spiritualium et
divinorum et hoc ex sensuali appetitu
et voluntati displicet propter quod homo
huiusmodi tristicie accidie resistit
ratione et voluntate conando ad con-
trarium habilitando se propter posse ad
promptitudinem et delectabiliter exercendum

exercere
opera virtutis

opera spiritualia et divina tunc illa ac-
cidia vel tristicia non est peccatum cui sit
in speciali ratione et tantum voluntas
Et illa resistencia voluntaria est
propter deum et ideo meritoria. Si vero
homo huiusmodi primum motum accidie
non consentit et rationem saltem ple-
ne non et se sufficit ei opponi
propter quam ipsam percipit sed voluntas aliter
ad ipsam inclinata habet se taliter
negligenter non resistendo tunc ista
accidia est peccatum veniale propter negli-
gentiam voluntatis que ei imputabilis
est. Et ista imperfecti motus accidie qui
scilicet non attingunt ad ipsam rationem in-
veniuntur etiam in viris sanctis etiam ut
Cassianus inde instituta monasteriorum.
Sed si motus ille accidie pertingit
usque ad rationem itaque ratio totaliter
consentit ipsum spiritualem et tristicia
de ratione sit in tantum [illegible] quod ipsa ratio con-
sentiat in fugam horrorem ac
detestationem boni spiritualis divini
hoc facere tenet tunc accidia est
peccatum mortale ut dicit Sanctus Thomas ubi
supra. Et tunc accidia tunc sit mortale
peccatum patet ex [illegible] Sanctus Thomas quid
est mortale ex suo genere et [illegible]
ratione sui [illegible] contrariatur
caritati et huiusmodi est accidia. Nam
proprius caritatis effectus est gaudium
de deo et divinis [illegible] cui contrariatur
accidia est tristicia de bono spirituali
inquantum divino. Et dixi ratione
quibus facere tenet quod dicit Sanctus Thomas
[illegible] ubi supra quod accidia est re-
cessus mentalis non a quocumque
bono spirituali sed a bono cui optimum
mente [illegible] contra [illegible] Unde si ali-
quis contristetur quod quis cogit eum

cōtere opa diuit q̄ face no tenet
nō est p̄ctm̄ acidie sꝫ qn̄ ꝯstat
inh̄ijs q̄ ei a mont̄ sic̄ opp̄ dei ꝰ
Decipis omibꝫ moīs pt̄ ōdī
accipi i ꝯcupia ingerit adulterie
qua diu em̄ est n̄alis mot̄ ma-
nens in sp̄ualit̄e & nllo mō depe-
dens aūs luntate tūc no ē pc̄m
mēd hōmo ei rēsistit opp̄ deum
est sibi meritoriū Si i uēs uolūtas
no ꝯsenciat copulę n̄ i delectacōm
nec no ꝯcludit ꝯcupiam sed p̄
mittit cum morāl ratō tūc sꝫ
fit venialis culpa Si uero p̄tingt
usq; ad rōm ita q̄ rō ꝯsensum ꝯon-
senciat copulę adulterij fit culpa
mortalis ita ꝯt̄ario sile exemplū
pt̄ p̄am diuīa ec̄ Et ꝯsequen-
tonē q̄ accidia est pc̄m capitale
ea q̄ h̄t multas filias i multa alia
pcā q̄ ex ea oriunt̄ Sic filie a mēe.
quas filias amat Greg° 32 moral
Et ꝯ de p̄mo bona Cassianꝰ i de
institut̄ monastor̄ Sic em̄ gau-
diū q̄ h̄t hō i intrabꝫ sp̄ualibꝫ diuinis
facit ip̄m ꝯtrē & p̄mpte ꝯparī
talia diuina mens imēdiate adhēret
deo ut sūt cogitāco dei meditāco
diuinorum opm̄ dei & usf̄or̄ opm̄ dei
eiꝯ et sūt desideriā uite etne
& intēcōne bone & deuote petico-
nes et postulacōes aut ꝯt̄ ista
opa exteriora que ad talia ordinat
hōiem & inducunt sūt sūt oracōes
vocales p̄posita lecto tēp hūiꝰ Et
ec̄ facit q̄ hōmo amat sp̄ualiū
istorum i quibꝫ gaudet p̄uat sꝫ
corporalibꝫ & t̄renis rebus p̄ter-
natꝰ aut illicit̄ ut sp̄ualibꝫ plꝰ
posse intende Et insup facit

eū amāe omēs qui eū adh̄ret in-
ducunt & in talibꝫ ꝯmouet Sic
p̄ ꝯt̄iu tristicia seu accidia ꝯt̄a sp̄ua-
lia bona diuina facit hōiem fugere
hūiꝰ diuina sp̄ualia ꝯtam sibi indu-
cencia et facit eū se ꝯuertere ad
alia sibi delectabilia ut ad corpalia
nllus em̄ diu p̄t absq; delectacōne 1
viuē Et io qui no p̄t gaude de
sp̄ualibꝫ ꝯfert se ad corporales delecta-
cones ut dicit Aug° 8° ethi ꝰ ymo
facit eū ꝯsequenter odire hōies
ad hūiꝰ indue volentes aut
cogentes et tunc illis multa ꝯt̄a
oriunt̄ pcā adeo hōiem i ducit
Nam plus ꝯsiderit desp̄acō de 1
btitudine h̄nda ita ut hō no ꝯsiderat
sibi p̄ibile ut adipiscat̄ btitudinē
Omis em̄ tristicia est ꝯ delectacō anime adrossenhait
et ubi dnat̄ sic eam dicit ut hō
ꝯsiderat se no posse cleuari ad illud
bonū in quo hō ꝯstat ꝯ quando acci-
dia est tristicia de bonis sp̄ualibꝫ diuinis
Et io bona ubi dnat̄ sic dicit eam
ꝯt̄a ista bona q̄ ꝯstat se no posse
ad ista sp̄ualia bona cleuari Et p̄p-
qua nec ꝯmitti p̄ueire ad btitud
sic em̄ delectacō et gaudiū de ta-
libus bonis diuinis erigit eam et
facit sp̄are magna sic ꝯpositiue
tristicia de talibꝫ deicit eam hōis
ut facilius in desp̄acōm cadat et
io 2a Cor 2° aplūs docet ꝯpitenᵗˢ
ne nimia tristicia absorbeant̄ p̄ua-
ꝯtritos ne forte i desp̄acōm cadat.
Que desp̄acō est nobis p̄iculosissi-
pc̄m q̄r ꝯpe reuocant̄ a malis
et inducunt̄ ad bona ꝯp̄pe dei ip̄e
et io sublata spē in me fronate hōies
labūt̄ i uicia et ab omibꝫ laboribꝫ
retrahūt̄ Videbis ꝯ accidia 2°

oritur pusillanimitas qua homo rece-
dit et se retrahit ab operibus spiritualibus
arduis sed que credit sibi possibilia
non intendendo in illa proposse eo quod
putat ista esse supra sua poten-
tiam et hec est valde impedimenti
hominis ad perfectionem virtuti quod nascitur
ex frequentia laborum arduorum operum
dei. Secundo ex accidia oritur torpor circa pre-
cepta quod preveniunt adeo neque iusticiam
et sunt necessaria ad salutem efficit enim
accidia quod homo ita torpet quod eciam
precepta non implet quod debet. aut non
eo modo quo debet. scilicet omittendo actum
eo precepti aut circumstanciam necessariam ad
salutem: aut implet ea negligenter.
accidiosus enim et si ad alia omnia sit
hilaris et alacris tamen que dei sunt
quamvis ad ipsa obligetur fastidit.
tedet eum orare legere meditari
bona aut audire vel loqui talia
aut operari tedet eum omnibus. cum eciam
talibus interesse tenetur et per hoc quod ei in
labore satis possit et in actibus
secularibus spatiat ubi tamen sepe gaudet.
Et cum metu pene aut timore supe-
rioris sui talibus interesse oportet tunc
mox in eius afficitur tedio et propter
hoc festinat velocius implere.
hore canonice aut alie oraciones
debite ad quas tenetur sunt sibi
alias occupationes aut cogita-
tiones quibus intendat donec per-
ficiat et ita cum talibus omnibus interest
aut sibi precepta implet tunc
totum totum tedio se agit et negligenter
et est magna accidia. negli-
gentie propter ea ad que homo tenetur.
Quintus est cum ex tedio animo pre-
mittit que sibi precepta sunt et
gressa c cum eciam ultra precepta et
alias initiatur et pertinet ad bonos
retrahendos non possunt aliorum bona opera
ex quo eos superioris est. Sexto ex accidia
oritur rancor et quo modo eciam amaricatur
contra illos qui hominem volunt ad
spiritualia inducere aut compellere sicut
enim in corporibus et secularibus cum homo
in aliquibus temptatur et est ad ea
involuntarius et alius ad illa in-
ducere conatur aut compellere animus
illius amaricatur contra eum sic in
spiritualibus Exemplum de monacho qui temptatus
est et involuntarius ad surgendum ad
matutinum aut interesse ceteris
officiis divinis ad que cum compellitur
per superiorem nascitur rancor et indignatur
et amaricatur eius contra eum et aliis
commovetur et agitur de durioribus super-
iores eius Exemplum sicut dico de monacho
ita intelligat unusquisque de se ipso
et de hiis que ad suum statum pertinent
eius. Septimo ex accidia oritur ma-
licia et est cum homo propter tristiciam qua
habet in spiritualibus et divinis deducitur
in tantam detestacionem ipsorum spiritualium
ipsorum cantem tamen quod eciam ea in-
pugnat scilicet ipsa vilia aut inutilia
aut ficta dicendo aut reputando
eius. Octavo oritur ex accidia per contrarium motus
aut cum mens hominis propter tristiciam
in spiritualibus differt se ad delectabilia
temporalia aut alia exteriora cogi-
tanda aut perficienda se diffundit
ad diversa Exemplum in uno sic intelli-
gatur in malo sicut cum homo in cantando
aut legendo horis ad quas eciam
tenetur tanto tedio afficitur quod
propter tedium et tristiciam qua in-

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

cis ht orctalia plū et quasi co-
acte implet et mētem intim vo-
luntatē differt aut nimis ne-
gligent diffundi dimittit ad
alia exteriora et impertinētia cogi-
tando. Sexto vocatur
instabilitas ꝓpositi ut cū homo
modo quid diuersa ꝓponit et diversa
acceptat et frequenter ꝓpositū mu-
tat nō ex impotentia nec ex alia
racionali. causa sed ꝓpter accidia et tediū
que habet i cuiuslibet ipsorum vocacione
etc. Septimo vocatur inquietudo cor-
poris instabilis vagitas animi, tat
inquietudo corporis et inordinatu motu
membrorum etc. Accidia est signum
est ingratitudinis tanta enim beneficia
nobis contulit dominus et confert et conferre
vult quod si homo diligenter consideraret et
mente pertractaret, nunquam
fastidiret seruicium dei et opus eius pre-
ualeret et humana fragilitas per-
mitteret nunquam ingratitudinis accidie con-
paret. Item accidia malis nos inuol-
uit et premiis spoliat. Vnde tam
ex hora neglecta quantum mereri
possemus pro bona quam tunc facere possemus
et per accidiam omittimus. Item in multis
offendimus deum et eo quanto tempus
quod adhuc restat nobis ad uiuendum
tanto melius expendamus in dei
seruicio ut redimamus tempus quod malo
amisimus et suppleamus quod perdidimus
negligencia etc. Sunt autem plura
remedia quibus homo potest resistere
accidie et isti tristicie seu tedio in
spiritualibus bonis et diuinis quorum pri-
mum est cognicio et meditacio di-

[ḡ]nita honestatis utilitatis et salu-
britatis spiritualium bonorum. Dictum
est enim quod accidia procedit ex eo maxime
ex hoc quod non nouit aut non aduertit
honestatem et utilitatem huius spiritualium
bonorum. Ideo non reputat ea quod preciosa
uilibus sunt et tunc vilia ea sperni
optet tunc temnit et tediū sunt
mentis etc. Ita quod ad contrarium delectacio et gau-
dium in eis procedit ex hoc quod homo
nouit quanta continencia ꝓsperat utilitatis
bonitatis et salubritatis. Unde quanto
enim plus homo nouit et distinctius
meditatur bonitatem spiritualium quomodo in
comparabiliter meliora sunt temporalibus sicut
spiritus in comparacione melior est corpore et
utilitatem et salubritatem eorum quia
coniungunt mentem homini et faciunt homines
filios filios angelis carnalia vero
assimilant homines bestiis et spiritualia
perducunt homines ad uitam eternam
inestabiliter bona cum deo et sanctis
omnibus sine fine possidenda quanto
in qua homo distinctius nouit et co-
gitat tanto maiora et preciosiora
ea reputat et tanto magis mentis
et in eorum exercicio delectat et gaudet
etc. Quartum remedium est meditacio
districcionis finalis iudicii magnitu-
dinis infernalis supplicii et certitudinis
presentis uite decursu. Et super accidia
est ex hoc procedit quod id spirituale opus
apprehendit ut laboriosum et difficile
aut quando homines aliquo delectabili
que tunc adiacet aut homo quod consequi pre
illo spirituali fugiat etc. Ut supra
ponitur. Meditacio autem predicta
tat homines earum gaudiorum et
timorem illorum terribilium per-

quod cum aliquis homo similatus tolius re-
spuit delectabiliter aliquod spiritualis inclinatus
fuit et promptus ac delectabiliter ag-
greditur illud spirituale opus. Sicut enim al-
piscis stimulis et calcaribus et flagellis
compellitur ad opus et agitatur invia sic
homo desidiosus in bonis spiritualibus et
via dei tardus terrore et timore pre-
dictorum quibusque stimulis incitatur
ad bonum opus ad quod obligatus est ad matutinum
non surgeret ista brevi delectatione sompni
et quietis et audito pulsu non prompte
cum velit delecto si tunc cogitaret stric-
titudinem iudicii finalis et penam dampna-
tionis eterne quam meretur pro accidio-
sam omissionem matutini et cogitaret
incertitudinem vite et quod non est securus
quin redormiendo forte moriatur et
ita in illo peccato sic primo moriatur
et dampnetur et sic non intelligatur
de aliis actibus omnibus. Secundum est ut
homo se efficaciter cogitat ad sic-
griciam ipsorum operum spiritualium quod fastidit
et hoc tamdiu usque quousque propter
grauem illa tristicia aut illud fastidium
sibi vertitur in delectationem. Et tamen per hoc
fit usus et consuetudo quod ad illa opera
quod mittit tedium aut et augetur augetur
promptitudinem et delectationem in ipsis
signum enim superuenientis habitus est
delectatio in operibus et promptitudo ut
vult philosophus secundo ethicorum. Et si homo in tali-
bus a principio aliquale difficultatem
sentit non propter hoc desistat sed sibi
vim faciat et quamvis sui violentia
priorem vitam ac consuetudinem ac malorum
operum consuetudinem et malarum affectionum
corrumpat et sic violenter adducatur
et promptitudinem in spiritualibus operibus con-
scendat. Quartum est ut homo
tristis et accidiosus magno conatu
consideret bonitatem divine benignitatis

largitatis omnie et ceterarum perfectionum
dei et eius beneficiorum que nobis deus ex-
hibuit creando gubernando redimendo
communicando et cetera divina beneficia
ca illa non sunt magna in se et iocunda
et ideo tristicia auffertur homini et inge-
runt sibi leticia spirituale. Cuius illud
psalmiste: renuit consolari anima mea memor
fuit dei et delectatus sum et ex-
ercitatus sum scilicet in bonis operibus et divinis
laudibus. Et dixi nomine tamen magno
conatu quod homo iocunda cogitat
sed plus tristicia nisi cum magno ani-
mi stibus se animat et ad iocunda con-
siderat qualia sunt divine perfectiones
et beneficia divina et dei opera. Et
eius siccitatem fuit sibi tristicia et
tedium de spiritualibus bonis divinis
tamen ex hoc quod homo non diligit deum
actualiter non complacet in eo et sic nec
gaudet sed tristatur in divinis rebus
ita per oppositum delectatio et gaudium in
spiritualibus bonis causatur ex dilectione dei
actuali quod facit hominem eius gaudere
de hiis que sunt de beneplacito dilecti
non nichil aliud quam tendit cor-
in actuali dilectione sunt meditatio
bonitatis largitatis omnie et ceterarum
perfectionum dei et eius meditatio beneficiorum
eius creationis et iustificationis et sanctificationis
et redemptionis et ideo nichil aliud tam
tollit tristiciam seu accidiam et promptitudinem
animi et delectabilem facit ad divina
sicut clara ... et disiuncta medi-
tatio supradictorum. Et ideo homo qui sentit
se tristem et tediosum in divinis co-
gitet illa et magno conatu cogitet
ea ut accendet in ipso ignem amoris
dei actualem iuxta illud psalmiste: In medi-
tatione mea exardescit ignis
et ille ignis amoris tollit ab anima
tristiciam et desideriam inducit

in gaudium et delectacionem spiritualem et
perpetuo conpunctionem. contra gradis parum
conpuncti sunt quia amos delectabilia
sunt. Tercium remedium contra hu-
iusmodi tedium et huiusmodi accidia tunc quae-
rat sibi bona et honesta solacia
et homines racionabiles et devotos cum
quibus habeat sermonem colloquium non quidem
de rebus vanis et inutilibus secularibus
aut nociuis vel pro verbis ociosa
levia aut ridiculosa quae pariunt in-
epta leticia per quae animus non re-
solvitur sed habeat cum eis colloquium
pro verbis utilia salutaria et honesta
et de rebus bonis scilicet de deo et de hiis
que dei sunt. tale sermone ~~eloquium~~ col-
loquium cum hominibus racionabilibus et de-
votis habitum valde confortat animum et
alleviat cum eis ~~[illegible]~~ ut
homo psallat sive voliter cantet
nam per huiusmodi psalmodia sive volentem
tamen hylarescit cor et spiritus tri-
sticie effugatur. Unde Jacobi V capitulo Tri-
statur aliquis vestrum oret equo animo
aut psallat. ubi dicit glosa crebra et
psalmodia dulcissime notiua potestem
tristicie depellat. Et inpossibile dicit David
addendum exultabunt labia mea cum
cantavero tibi et replebor mihi
gaudio ut cantavero tibi gracia
in labiis meis exterius affectat ha-
bundancia gaudii interioris. Et dic
nonne tibi quod spiritus dei non gaudet
cantilenis secularibus et sic in dei
laude. Et huiusmodi volo in cantico in
laude dei sensus non plus exhi-
larat cantantem sed et audientes
Unde legitur de David quod cantabat
citharam et psallebat manu sua et
resusillabat manu sua et titil-
labat Saul et demonium habebat re-

recedebat enim ab eo spiritus malus
et inter ceteras causas est illa una
causa quia sancti patres instituerunt vo-
calem cantum in ecclesia dei frequen-
tari devote modeste et ordinate
sicut dicitur per prologo loquitur scilicet
Augustinus in 10 confessionum et in prologo super
psalterium. Quintum remedium est
ordinata et racionabilis varietas ac-
cionis non enim homo semper uni
operi bono intendere necesse quod potest
quia non est semper hoc eodem modo dispo-
situs animus et ideo opus et lo-
cum variari oportet hoc debet fieri
ordinate ita ut homo providebit loco
et tempore conveniencia ut conveniente
aliqua aut racionabili utiliter variet
acciones et dimittat alium operis bona
ad aliud opus bonum tunc magis necessarium
aut magis utile aut magis debitum
aut aliquid quod potuit magis est dispositus
nec debet homo dei umquam esse
ociosus aut agere ociosa sed debet
semper intendere alicui operi bono ut
debet devote orare aut hylariter
psallere aut huiusmodi hylaritatem [illegible] esse
aut debet meditari et ymaginari legere
aut studere salutaria potissime doce-
re alios bona aut audire racionabiles
et doceri aut corporalem laborem necessarium
aut utilem laborem qui est bonum me-
ritorium cum fit fideliter et debito
tempore et corpore acquirere sibi et suis
necessarium est vitae aut corpori [illegible]
indigenti ut debet tempore indulgen-
ciam moderatam et necessariam refeccionem
per sumpcionem cibi et potus sumpsi
sumpcionem et quietem que tamen est me-
ritorium valde cum fit ordinate et
moderate [illegible] indigencia corporis et
ad illum finem ut corpus huiusmodi sibi

natura confortatum valeat subire
opus et ei subministrare ad opera vir-
tutum et ad servicia divina et ut ipso
possit exercere illa opera et illos cor-
porales labores qui sibi incumbunt
racione status sui. Secundum est stabili-
tas propositi et modi vivendi boni in-
choati ut ad illum homo non faciliter
et sine racione certa tam mutet sed
bene et fortiter continuet tunc enim proficit
quis et perfectionatur bene autem modo
diversos modos vivendi incipit et
inceptos faciliter deserit tunc in nullo
perficitur neque in illo proficit ad
perfectum immo dispositione bona quam
in uno acquirit cum talis deperditur
si quis ad templum intendet studeo
picture quod post hoc dimissa arte pic-
ture daret se ad artem faciendi
vestes et iterum illa dimissa transferret
se ad artem depingendi vel sculpendi
imagines. Certe nulla illarum artium
perficeretur immo dispositionem quam
circa unam earum prius acquisivit tota-
liter perderet cum alienis studiis intenderet
sic sit de eo qui putat se velle pro-
ficere et perfectionari in bonis operibus
et non manet stabilis in uno modo vi-
vendi bono sed quadam levitate et
instabilitate sepe mutat. Nam placet
eis vita activa in qua cum aliqualiter
profecerint putant sibi plus valere
vitam contemplativam quasi deserta
priori ad istam se transferunt. Ad tempus
placet eis vita solitaria post hoc vita
socialis et cenobitica. Item in uno ordine
aut monasterio manet et se ad tempus
exercent in modo ibi vivendi tedio
affectus mutat ordinem aut locum
et sic in nullo modo vivendi proficiunt
aut perfectionantur. Et ideo collationibus

patrum abbas Nestorius unicuique utile
est ut secundum propositum quod elegit summo
studio ac diligencia ad operis arrepti
perfectionem pervenire festinet et nequaquam
a via qua semel elegit professionem di-
scedat et per consequens racionem assignans subdit
impossibile namque est unum eundemque hominem
simul universis fulgere virtutibus quas si
quis voluit acceptare in medio incidere
eum necesse est ut dum omnes sequitur
nullam integre consequatur. Solet
etiam quandoque fieri et in ille etiam
caritate conveniunt et ingratum
faciete et devote ac sine summe
cupiditates sepe fiunt spiritualibus et in-
ternis contemplationibus ut fiant tam acci-
diosi et torpentes et tam devota
indevoti in spiritualibus operibus et divinis
ut nichil horum desiderat nichil eis
sapiat et si aliqua talium operari
voluerint oportet ut se ad ea quasi animo
cogant nec aliqua dulcis delectacione
sentiunt nec adquirunt sentiunt spiritualem
ad perfectionem non proficiunt in via
perfectionis quia cum tres vires seu tres po-
tencie volentes et spirituales scilicet in-
tellectus voluntas et memoria quelibet
istarum habet opera aliqua bona sibi propria
que perficiunt ad eius dispositionem. Nam
que perficiunt opera bona quod intellectus consi-
deret et divinas sunt nostre deum et
perfectiones eius et beneficia divina nobis
a deo exhibita et opera dei que operatus
est ab initio mundi et operabitur usque in finem
et in ipsis divinis operibus consideret et
mirari divinam potenciam sapienciam et bo-
nitatem et nostre virtutes et vicia
atque dei voluntatem et eius precepta
de agendis vitandis tandem de dandis et
spiritualis et timoris ... que devotus sit

et ad deum ducunt. Opera voluntatis respectu dei et proximi sunt sancte et iuste affectiones dilectionis dei dilectatio ac complacentia in ipso et in eius perfectionibus et alacritas in bonis operibus, spes divine missionis peccatorum collationis gratie et adoptionis ac desiderium eiusdem glorie et spes consequende eius et dilectio atque devotio ad Christi humanitatem et eius passionem ac affectio qua ad proximi salutem inhiat. Hec operatio est amor virtutum et odium atque contemptus vitiorum ac dilectio proximorum non solum pro salute sed etiam exhibitione operum [illegible] de salute et exhibitione affectum proximorum et gaudium de gloria eorum. Opera vero memorie bona sunt sancte cogitationes, utiles meditationes, stabiles credulitates et devotionis recordationes, [illegible] memorie oblivio mundanorum et terrenorum huius. Ista sunt simplicia opera spiritualia interiora simplicium potentiarum anime que dicuntur et sunt contemplationes spirituales potissime que fiunt et oriuntur cum quodam desiderio et promptitudine ad deum ac forte cum aliquali delectatione. Et ad istam promptitudinem quidem multum iuvat tam corporis quam spiritualis [illegible] quod pro[illegible] non satis [illegible] sed recipia [illegible] ordinata ad spiritum ita quod sibi [illegible] prompte ad opera bona et non resistat ei nec concupiscendo mala nec [illegible] nec fastidiendo bona. Ista [illegible] spiritus et bona anime spiritualia que reddunt hominem spiritualem et quanto homo ista plus habet et quanto plus istis studet tanto spiritualior

est. Iste sunt spirituales contemplationes quibus homo contemplari deum et talis [illegible] nisi querere quod utiles et tutissime salutares; ceterum vero contemplationes spirituales et visiones et revelationes [illegible] que non sunt neque querende neque appetende et oblate non sunt cito et facili credende quia non sunt necessarie saluti et sunt in istis temporibus suspecte et sepe deceptorie atque sunt et desiderium talium visionum et contemplationum ut plurimum venit ex superbia et curiositate [illegible] inquieta et propter nimia desideria [illegible] [illegible] ab hominibus [illegible] sic [illegible] ydoneos atque dignos. Cum igitur queritur quare sunt tam [illegible] Dico quod [illegible] secunda quia prima et secunda [illegible] preparata. Tercia causa [illegible] indispositio corporis [illegible] datum est homini ad serviendum spiritui ad omnia opera bona ut dominus est [illegible] quia [illegible] prompte in spiritualibus operibus multum iuvat [illegible] ordinata [illegible] corporis ad spiritum. Quare secundum Ber. debet homo conari ut corpus suum teneat in tali statu robore et dispositione ac sanitate [illegible] maxime ordinatum esset spiritui ad obediendum ei et succurrendum ad omnia opera bona. Et quanto plus ab ista dispositione deficit tanto minus spiritui [illegible] deficit autem ab hac dispositione bona dupliciter uno modo per defectum castigationis et exercitii corporis ut quando nimis delicate nutritur in otio et deliciis et tunc non obedit prompte sed lascivit et motus excitat bestiales [illegible] et recalcitrat homini. Unde scribitur [illegible] Qui nutrit servum suum delicate sentiet eum contumacem.

Alio modo quando per excessum cogitacionis
per vigilias per abstinencias et per
alios labores corporales homo nimium
debilitatur vel vires corporis sui sunt
corrupte et ita corpus non sufficit
spiritui ministrare vel difficulter et
tedio et propter hoc retardatur et spiritus
et promptitudine operum suorum. Tercio modo propter hoc
contingit homo aliquis a spirituali profectu
totaliter aut in magna parte desistere
destructo enim capite et exhaustis
viribus non audet homo se dare
ad studium devocionis feruenter. Cum
magna igitur discrecione corpus est
regendum et cum racione ac mediocriter
castigandum ut non lasciviat ex ocio
et deliciis nec sub onere deficiat
ex nimia et labore tunc utile erit
spiritui et fructuosum et similiter sicut dicitur
de agro. Si diu incultus fuerit silue-
scit et generat spinas et tribulos si
nimis cogitur fructificare fit macer
et sterilis mediocriter tentus fertilis
procedit sic de agro corporis intelligendum.
Et quia plures superhabundant in casti-
gacione corporis in ieiuniis et vigiliis
etc. et inde multi inhoc deficiunt et habundant
in desolacionibus etc. Et ideo suadenda
est eis frequenter et diligenter quod racionabilis
et castigacio carnis et afflictio eius
valet ad multa primo ad penarum pur-
gacionem quia sunt opera bona et penalia
per que satisfaccio fit pro peccatis. Valet ad vitiorum
repressionem quia per eam corpus subicitur
racioni et extinguuntur aut repri-
muntur brutales motus carnis et cor-
ruptele eius ita ut non frequenter insurgat
aut si insurgunt sunt commociones
vel raro eos cito potest reprimere aut
totaliter excludere. Valet ad vir-

tutum augmentum ac custodiam
et conservacionem earum quia specialiter per
racionabilem castigacionem subiecto spiritui
et repressis vel mitigatis et ordinatis
passionibus potest se spiritus liberius et devote
ad divina et ad virtutum opera erit
liberior et promptior. Valet ad spiritualem
consolacionem et impressionem sic recrea-
tur enim experimur. Valet ad edi-
ficacionem proximi qui ad hoc recipit
bonum exemplum. Similiter valet
ad augmentum et meritum glorie sic et
cetera opera caritate et propter deum facta
etc. Contraria est dima voluntas
que aliquando subtrahit homini graciam
consolacionis sive graciam devocionis
et promptitudinem ad opera spiritualia et hoc
propter diversas causas etc. Primo aliquando
propter penam quia aliquando de gracia devocionis
alio tempore ingratus fuit quia de ipsa
recepta gracias non egit sicut debuit
nec eam diligenter custodiuit
tenuit sed negligenter amisit vel
sed non ut debuit expediuit etc.
Secundo propter utilitatem hominis ut ex hoc
humilietur possit enim homo ex gracia de-
uocionis gratia si semper ad libitum
haberetur extolli et superbire putans
se sanctum aut nimis sanctum et spiritualem
profectu vel super alios se extollere
reputando se dilectum deo pre ceteris qui
qui sibi videntur illam graciam non
accepisse vel non tantam quantam
ipse aut putando sibi maiorem
graciam devocionis collatam eo quia
maiori dignitate sit et sic posset
homo per huius superbiam caritatem
perdere et propterea subtrahit enim homini
aliquando ut sibi ipsi ad tempus derelictus
senciat quid ex se ipso sit et cog-

noscat quantum imperfectum nec reputet se
dignum aliquid habuisse de eo quod di dona gra-
tuite recepisse et sic humiliet se cog-
noscendo imperfectum suum et sciens tan-
tum non esse quasi totaliter dei dona-
cioni. B propter hoc cum homo
sentit se devotionem perdidisse dili-
gentius eam querat et sollicitius la-
borat quod ipsa recuperanda et recepta
custodiat, mirum se exerceat ac da-
tori de ipsa grates agat etc. Et circa
istam devotionis recuperationem est
notandum quod non expedit cuilibet homini semper
ad votum habere gratiam devotionis potius
excepto quod posset, ideo deberet supplicare
ut deum fuit. Si expedit homini cum
sibi eam subtractam sentit et pro ea recu-
peranda laborat, quia si homo diligenter
facit, sepe plus meretur laborando
pro devotione obtinenda quam si sine
labore prompte et voluntarie habuisset
ad spiritualia opera, presertim tamen cogitan-
do, conando et agendo se ad divina
habeat, tot cogitationes bonas et
volitiones quas habuisset si prompta devota
fuisset, et tunc labor et difficultas
augent sibi meritum et proficiat a propria
ut deum fuit. Sed rursus aliquis quomodo
homo debet recuperare gratiam devo-
tionis deperditam etc. Pro isto est
notandum quod xx. q. C. c. 22. q. 82. De-
votio est promptitudo voluntatis
applicandi se totaliter et delectabiliter
ad ea que pertinent ad dei famulatum et
honorem. Et talis devotio oritur ex
duplici consideratione divine bonitatis
meditatione aut contemplatione
etc. Primo ex consideratione divine
bonitatis et beneficiorum dei quod generat
tamen devotionis sive promptitudinem ad

famulatum et honorem ipsius dilecti etc.
Secundo ex consideratione propriorum defec-
tuum propter quos homo indiget ut deo
innitatur et se ei subdat ac ipsi ser-
viat. Et ista consideratio propriorum de-
fectuum cum spe divine subventionis et
auxilii causat aliam devotionem seu promptam
applicationem sui ad divinum famulatum,
quia sentit se tediosum ad bonum et
sibi deesse gratiam devotionis quam
non prevalenti opere sive aut im-
petuosum ipsius accelerationem ali-
quas magis efficit si gratia recordatur
tamen eius ita ut morose iocunde et
quadam animi liberalitate meditetur
attente divina bonitate et beneficia dei
aut meditatur proprios defectus cum spe
divini auxilii et subventionis et sine
statim efficit non mirum si et alias
amplius ex hoc indurat et frigescit
animus. Et ex his non est quod sepe con-
tingat quod querendo devotionem predicto
modo per meditationes bonas plus me-
retur quam si devotionem habuisset sine
labore ut predictum fuit etc. Et est
etiam notandum quod gratia devotionis non est
caritas seu gratia gratum faciens que
ipsum scilicet gratia faciens dat bonis
unicuique secundum eam dispositionem et plu-
ralis et dat tamen [illegible] exigentiam
dispositionis devotionem. Ideo non sic
sed dat alicui non exigenti et hoc apparet
cum superius tactas. Item caritas non
stat cum peccato mortali et aliquando devotio
vera potest stare cum peccato mortali et potest
esse quod homo non sit sine peccato mortali
et non sit devotus. Item deus nulli sub-
trahit caritatem nisi propter mortale culpa
sed devotionem subtrahit aliquando propter
veritatem ingratitudinem aliquando propter nullam
culpam humana ad bonum habitus et ut

pstruct' aculpa ut dem fuit Erat
go plures pdote et rudes qui a-
dut deuotoz et imbra gplatoem
pu pompti ne adbenu esse tautate
pu grom gratu facientem Et io m
ipe ep piunt' huius duotones ipe
putat sectos esse qs sint i gra
et sine mortali pcco seu culpa qd e
cronicu cu ecc' dicat scriptura Eccti
9o. Nemo scit an amore vel odio
dignus sit et cu senciunt sibi tales
coplacones subtrahi et duotones
tuc estimat vehementer spuales deu
esse aursum pgrom et opa sua sibi no
placere et quo itm errat qr deus aliquo
dutit psbtraccoe gre gratu facie
qua deus eo no abit adeo sculpa
et spar pualicatoy mandatos eius.
ipe Consequenter querit cur hoibus
bonis et deuotis sepe sbtrahat gra
duotionis in tempibus in quibus tam li-
bentius haberent ut adeo qs con-
siderant vehementius i sistune ut
in summis festiuitatibus et deuot' tpibus
ut nuitat' xpi passionis eius et sbus
et maiore cu ad sacra gmone vo-
lut, accedere huius rei aliqui tenat'
reddere cas aliquas. Prima est
vtilitas hoibus ut cu plus
desiderant deuocom hic cam deli-
gentius querunt et sea recupanda
strenuius laborent pdupliciem con-
teplacom ut pmissu e adequa tu
strenuius tenetur et adora copla
tiua qd si fecerit tendet eis sub-
tractio ista ad psectu qr labor in-
quirendo deuocom sormatus adme-
ditaccoes bonas et alia opa auget
eis meritum ut pri pdixi ipe
Secunda ca est maior hois hu-
liacio ut dem em est qbus qualiq-
bus hoibus expedit ut eis aliquando
deuocomis feruor sbtrahatur

ne cu sentiu cam, habent exibere sup-
biunt et pirent mag' aut humiliat'
homo et inse gfundit' cu tam no
potuit cu ipam libentius haret et in
tacius querit. 3a ca est hois
penauit tuc deuocone careat,
cu eam maiore desiderat qr plus
ipam no gsuit et pus neglect'
cu hic potuit aut mea accepta
negligentius se exhibuit Cu ergo hom
subtrahat gra deuocomis sustineat
pacienter et humile paciter quide
ceaut no cadat nimia estia
net timeat gra deu taqua sit sibi
durget et i incord' et pcius i bando
sibi grom gplacomis si gcedat di-
ouu sibi hat fecisse ad sui vtilitate
et pfectum humile aut ista ...
se digne taliter puniri qr idignus
sit gplacone spuali et iustificet deu
eo qr iuste iudicauit puniendo eu
negligente eu aut igratu de dei
beneficiis et gra interne gplacomis
Ita ergo paciet et humiliter sustineat
taqua sibi sistu adeo ad bonu sui
aut i pena Et diligent' tenetur
ad recupand eam 2m modu supra
dem ipe Et est circa ista noud
qr adeuot' solet ali i deuocomibus
pius sentire q dulcedo anim et sua-
uitas sue delectaco Et tal e du-
plex s. interior et spualis Et 2m Bo-
nau 3o sentencias d. 21 Vno est actu
libere et voluntate elicitus sed e
quedam passio actui voluntat' attributa
[illegible] dilia est sensibil et tal' condul-
cedine spuali redundancia ipius
[illegible] spui quedu sic em in contra-
[illegible] estia de pcco q est in spu
[illegible] estia sensibile inor' et ali-
[illegible] lacrimas sic et delectaco spus
[illegible] bonis et diuis tal quadam

delectatoz inspu̅ conturbaciom et ex
hilarat eciam corpus Et si ho tpe sacro
aut tpe ꝯmonis aut talibꝫ deuocombꝫ
ꝑiis no sentit huiꝰ suauitates aut lacri
ob lacōnes no tristat ipm du mo sit
alias aīo recollectꝰ et eleuatꝰ ad-
ꝯtina ꝑsonalis meditacones ut ꝑius
ꝗ dic quid doctor ꝗ tal spualis sa-
por seu iocunditas ꝯtinua no est ꝑ ꝑrmis
tepis effectꝰ fidei debitꝰ nec est
ꝑpe ꝯncio tpe sed magis bititudis
Et io no i ꝑstate hois sꝫ sumi et be-
nignissimi largitoris qui dat qubꝫ et
qn voluit et put e iudicauit ad-
sua laude et ꝑsoꝝ utilitate Et dic
ubi sup ꝗ aliqui mīꝰ ꝑfcti sepe i suis
deuocombꝫ senciunt maiore suauitate
et dulcedinē qua alij fortiores et ꝑsolidi-
ores in dei amore et qui centuplo pmp-
tius sustinerent martiriu ꝑ eo qua alij
Nam dns puulos suos ꝑ huiꝰ suauitate
alit et nutrit ne deficiant i via Et
sic ꝗ aspi cibu delicatioribꝫ ꝗ comite
debilem sepe i uia refocillat hospi-
ul comite debile sepe uia ale-
ne deficiat fortes vero exspectare ꝗ
ipsis ad eum quo tendit Item i incipien
tibus et nouicꝰ causis adducit sic
adhuc inꝑfectis et quibꝫ i cumbit
pugnare contra uicia dns sepe dat
huiꝰ delectacones frequencius qua cu
ꝑfectiores facti sunt et excipiant qua
suauis est dns et qua delectabilia
sunt spualia ut ea amplius amet
et instancius querant Et si aliqn i tep-
tacombꝫ ꝑpt sui i ꝑfectioꝝ succubat
et labantur ad ꝑeta et sic elongat
a dno qui tuc maiores solis tepta
comis et suauitatis cito redeant ad dno
ad eum et cauet decetero ꝗ ami-
serunt Cuiꝰ exempla dat quidam
doctor dicens Petrus ꝑmus

i monte excelsum seorsum ductꝰ
est ubi glam transfiguracōnis xpi vi
derat ut sequeretur apostema ꝑpetiꝰ
ut tribularet i tentacone recole
ꝑcrem dulcedinē qua ꝑceptus erat
et rediret ad dnm quem tam amabilem
sensisset ettis dissidens aut deficiens
desperaret Item ad talem ꝑceptibilem
dulcedinē ꝯponitur ꝗ tam inseqm per
redundancia uiribꝫ supioribꝫ multum
facit disposicio corporis Immo quidam
sunt natr molles et i citacomis
animi qui ex sensuali et sepe ex mior de
uocone mouet ad quandam ꝑceptibile
delectatoz seu dulcedinē Alij uero
sunt natr duri et rigidi animi et
no ex equali ul maiori deuocōne sepe
mīꝰ aut modicu mouet ad ꝑ-
ceptabilē talem dulcedinē Conatꝰ est
ꝗ homini plena volūtas adhuc bo-
nas meditacones et feruentem
amore ad deum et deuota desideria
qz ista dependet a uoluntate i ꝑare
spicit deus et remunerat eamque sic
aut respicit dulcedinē et remunerat eum
no sic i ꝑstate hois ut dum e n libe
cuditur seu natr sequit aliꝰ actꝰ
optiores Et io mīꝰ addit bonitatis
aut maliore sic nec optiores actꝰ
addit aliud sup inferiores Ex quibꝫ
sic dici ꝗ si duo sint aliquali deuoti
ōis et in bono uno sequit delectacio
huiꝰ et malis no ipi adhuc ꝗ in
equale ꝑmiu ꝗ si unꝰ deuocior et
deuocior et no sequit dulcedo inea
et alter est mīꝰ deuotus et tam
sentit talem spualem dulcedinē semꝰ
maiꝰ meritum hꝫ qua 2ꝰ Et sic dixi
ꝗ deuocōne et meditacōne similis
ōis et de dulcedinē ꝑcepti h animo co-
quere sic intelligat de deuocōne

cordis et de tristicia contra imperfecte
delectationis contraria quibus non quando homo est bene
dispositus ad perfectam contritionem que est
displicentia de peccatis racione libere
voluntatis quamvis in eis pena sensitiva in se
sentiatur in corpore non sequitur magna
nec tristicia lacrime de oculis non lucrat
quo homo quod non semper resplicit de eo
fletu tamen terrenum sed contritionem cordia-
lem et ad illam dimittit culpa ut
superius dixi de contritione nec semper ma-
ior fletus est signum est signum ma-
ioris displicentie eo quod lacrime fletus
proveniunt multum ex dispositione corporali
Sunt enim aliqui homines molles complexi-
one sicut mulieres que ex passione
propria de facili flent. Alii sunt duri
complexionis et sunt qui cum multo maiore
contritione vix lacrimantur. Non ergo debet
homines se cogere ad lacrimas sed debet
conari ad detestationem plenam ex parte
voluntatis et hoc fit cum attente me-
ditantur divina dignitate et beneficia
nobis a deo exhibita. Nam per illa
attenditur in mente actualis amor a deo
ex quo contra sequitur magna displi-
centia peccatorum quibus homo offendit
tanta dignitate et largum benefac-
torem et sic exorta displicentia se-
quuntur lacrime bonum quidem et si non se-
quitur est sibi que media ista di-
splicentia est equaliter peccatorum dele-
tiva. Ulterius est notandum quod
gaudium delectatio aut leticia spiritual-
lis sive dulcedo suavitatis mentis percepta
quam devoti senciunt in suis delectationibus
est quando permixta cum aliqua tristicia
aut merore eo quod in qualibet causatio
devocionis potest venire aliquid delecta-
bile aliquid tristabile. Nam devocio
ut dictum est ex contemplatione et

meditatione divinarum perfectionum divinorum
beneficiorum et propriorum defectuum con-
surgit. Si igitur homo considerat divinam
potentiam et bonitatem et ceteras per-
fectiones dei cognoscit deo semper im-
mutabiliter inesse tunc ex hoc causatur
sibi leticia spiritualis et gaudium
suis in deo ex amore sui dei et delecta-
tur semper qui enim deum amat racione et
recollecta mente meditatur divinas
perfectiones semper gaudet de eternis
bonis que sunt immutabiliter et semper in
eo manent. Si autem talis considerat
quod per peccatum aderrerunt semper scilicet quod sit
particularis ab eterna preclara visione
et plena fruicione et non dum principa-
talia talis huius causatur desiderium
illorum et tristicia de illius boni dilacione
cum in ipsis. Sicut (?) autem mereret (?)
subditi sunt micti lacrime mere-
Sic si homo considerat et meditatur
Christi passionem causatur in eo tristicia et com-
passionem et cum hac leticia de hoc quod
deus tam benignus et tante nos di-
lexit quod nos de tali liberatione et
de tanto liberavit. Si autem homo
considerat peccata sua et aliorum defectus causatur
sibi tristicia sed considerando divine mi-
sericordias et spes divine remissionis causatur sibi
leticia et sic intelligatur de tali
commixtione gaudii et tristicie in devo-
tione sepe educit lacrimas et dul-
ciores quam ille sunt que ex sola
tristicia et animi amaritudine pro-
rumpunt et ita sic in aliis rebus
cum considerat aliquid delectabile cum
permixtione alicuius tristabilis tunc
plorant homines aliquando flere conspiciantur
affectu ut cum recipiunt filios aut
ceteros amicos quos estimaverunt perpe-

didisse sic in devocione. Dicet
aliquis quo quis devocio cat in nob
ex contemplacione que contemplacio e
maior et magis inductiva devocionis
an contemplacio divinorum perfeccionum inse
an passionis xpi et aliorum beneficiorum
eius. Respondet 2m richardum de s. v.
2 2 q 8 2 qd quia devocio ex dilecione
procedit tanquam causa in me 2ta
Ergo quicquid maiorem potest in nob ex-
citare dilecionem dei illud maiorem
cat devocionem. Dilecio enim
facit hominem promptum et voluntarium
ad ea que placent dilecto et per ius di-
lecionem dei facit hominem promptum
ad ea opera bona quibus sunt deo et
deus honoratur et sic devocio est.
Modo dicat quod contemplacio dei et eorum
que divinitus sunt ut omnipotencie con-
tinuis infinite sapiencie et ceterorum per-
feccionum increata 2m se maiorem ex-
citare dilecionem dei et per ius maiorem
natam est excitare devocionem quanto enim
res nostris maior tanto diligibi-
lior et contemplacio infinite bonitatis
dei et perfeccionum eius 2m se maiorem
causat dilecionis et per ius devocionis
est. Bo dicit quod licet ita sit ut
tam dixi tamen in paucis sunt nunc
infirmitas et propter nimium nos cog-
noscendi inperfectum contemplacio operum
dei et divinorum beneficiorum maiorem exci-
tat dilecionem dei in cordibus nostris
et per ius maiorem excitat devocionem.
Nam sicut divina non possumus hic intueri
ut in se sunt sed ad eorum cognicionem ea et
opera nos manuduci possibilia nobis
nota sunt etiam ad dilecionem divinorum
opera nos manuduci possibilia qualia sunt
opera divina et beneficia divina ut creacio

gubernacio glorificacio et redempcio
et inter illa precipua sunt passio xpi
et cetera que pertinent ad xpi humani-
tatem. Ecce ita contemplacio passionis xpi
et ceterorum que respiciunt humanitatem
eius que sunt sensibilia et nob specialiter nota
et nob tamen propria et salutaria per-
tinent magis ducionis maiorem ex-
citent in nob dilecionem dei et per ius
devocionem 2m quod in prefacione dicitur
ut dum visibiliter deum cognoscimus per
hunc in invisibilium amorem rapiamur.
nob ergo qui dum hic vivimus non possumus
deum et divinas perfecciones melius cog-
noscere quam ex beneficiis nobis exhibitis
et potissime incarnacionis redempcionis omnium
que xpi propter nos inquantum homo gessit et
sustinuit melius est et expediencius
talia contemplari et meditari et hoc
tali ut ex operibus cognoscimus omnipo-
tenciam sapienciam et bonitatem iusticiam
largitatem et ceteras perfecciones dei
quod sic et non aliud causat in nob amo-
rem timorem et ceteras affecciones
bonas in deum 2m magistrum positum in sen-
tenciis. 6 vi. Statuimus sic in medicine
cord et cetera Tercium hominis debiles
corpore et quos vehemencia devocionis
corpore forcius debilitat est.
Dicerit ergo utrum debiles melius
sit pati debilitatem corporis quam eius sit
ex ferventi dilecione aut sit eis
melius ut propter debilitatem corporis se
subtrahat a dilecione. Respondet quidam
doctor quod sibi videtur quod multum debilibus
utile sit specialiter abstrahere a studio
devocionis ita ut non in tempore labo-
rioso conatu percipienda ferventi
devocione quia tali laborioso conatus
debilitat alia forciores sicut sine
conatu offert se eis gracia devocionis

no abiciat ea omo nec eciam totos
fengerant ei si se responsiriunt ex
hoc debilitari aut in corporibus alii
responsiones sed parte ei invenerant
et tante quante absque notabili le-
sione bene portuerunt suspensione suffi-
ciat sepeliuntur enim nec inconsti-
tuiat sufficiat ei gratiam et dul-
gmedeet sufficiat ti gratiam et dul-
cedinem devotionis possibile vite illa
enim virium tuarum melius est enim tibi
dulcedines devotionem et complacentiam divinas
non data querere et eis parte uti po-
tuisse si tibi debilitas corporis obsisteret
ut divicius eis frui possis et continue
spiritualibus proficere qua adhuc in eis
disposite delectari et per hoc tante sedi
in malibus ut te oporteat eas fuge-
re et sic per hoc recuperandi amittere spem
virium defectum et malum desperatum
tam ita desperati non audent appropinqua-
re ad solacium devotionis detrahentes
eos corporis debilitate ymmo tales aliquando
incipiunt non solum delicatius sed eciam
dissolucius quam expedit vivere ita
ut fiant remissiores quam oporteat in
oracionibus studiis et adorationibus promp-
tiores ad confabulaciones pacciores
ad corporis quomodo studiosiores ad in-
anes iocos promiores ad questiones ac
turpaciones voluntarii ut tanti et ita
ut eis palati remittit desiderium
proficiendi et amor spiritualium et ombus
aliis et continet remanet solum eo
quod tales adhuc sciunt loqui de spiritua-
libus de quibus sepe superbiunt et incipiunt
se preferendo et per hoc aliis qui talia
ignorant etc.

Sicut quilibet homo tempore
omnibus inimico suo tenetur
non se inimicari tenetur
enim eum odire scilicet volendo
sibi bona et volendo sibi mala scilicet

sub ratione mali sibi et tenetur non servare
ad eum voluntatem rancoris vel iram sem-
per enim 2a 2e questio 1 id est quia ira ha-
bet enim est appetitus vindicte et ita
aut est appetitus vindicte et ita
tenetur homo non habere nec eciam servare
quomodo iram contra proximum quicumque
est inimicus sive vindicando aut vin-
dictam desiderando sub ratione vindicte
sed solum mali eius malum 2a 2e di lxiiii.
19o. Ita quod ubi racionem ut maioris
iniurie quam tu eius ymmo tenetur
eum salutem et generali dilige itaque ipsum
a dilectione generali aliorum proximorum inimi-
ciciam non excludat sed debet pacem
audire audiens et sermonem
sic videtur ut pacem sit digne ymmo
debitum ut ipse inimicus sit prout cui
inimicabatur aut inimicatur tui ma-
lum fecerit aut fecit cui iniuriatus
est aut iniuriatur quod lesit iniuste aut
ledere vellet tenetur reconciliari et
tenetur ut potest ipsum placare ei satis-
facere et cum deo prima concordia re-
vocare de hoc cogitavi apponi loqui
prout dominus dignabitur ministrare et ut
graciam nobis ad hoc necessariam facilius
impetremus maria virgine gracie ad eam
cum salutacione angelica dicamus Ave
maria. pro declaracione huius pro-
positi scilicet quomodo sit debeat quilibet
fratrem apud se lesum placare et sibi re-
conciliari assumo verba salvatoris
posita ante textus ubi dicit si ergo offers
munus tuum ad altare et recordatus
fueris quod frater tuus habet aliquid adver-
sum te relinque munus tuum ibi et vade recon-
ciliari fratri tuo et tunc veniens offeres
munus tuum in quo textu primo
offerendi dicitur et intelligitur opus
bonum quod quis facit velit eciam ad dei
laudem et honorem sive sit opus in

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

initiis sive operibus ut sunt contemplacio
devocio contribulacio sensus affectio addatur
aut adiungatur oracio predicacio ieiunia
ieiunium elemosina aut quevis opera
alia bona. Et quia nulla caritas per caritatem
quecumque alia bona sit et deo accepta
nec proficit facienti ad vitam eternam
nisi que operans sit in caritate. Caritas
aut non est nisi proximo quem in spe
lesit vel in anima vel in corpore vel in rebus vel in fama
aut in honore ipsi satisfaciat aut
satisfacere velit pro posse loco et tempore
Et eo unusquisque qui
recordatur quod proximus suus aliquid
contra eum habet quia forte eum iniuste
lesit in quovis et offendit et qui vult
aliquid huiusmodi bonorum operum facere
dicitur quod dominus non quidem bona opera
totaliter dimittere sed magis relinquere
ante altare id est huiusmodi opus bonum differre
ut prius intus statim discedendo pergere
ad fratrem lesum et illi pro posse et pro
exigentia lesionis satisfacere et
ei reconciliari ac ipsum ad concordiam
reducere. Et tunc veniens perficiet opus
suum bonum quod proposuit et donum re-
formata iam caritate erit sibi merito-
rium vite eterne. hoc est quod hic
glossa dicens Non ait dominus refer magis
tu ad domum tuam quam rem offerre
mutare non licet sed ait relinque ibi sic
donec placabilius offeras. Non tamen deus
magis repellit sed caritatem proximi
querit sine qua nec ad caritatem
dei pervenit. prius ergo caritate placat
proximo qui munus suum deo placere.
Hec glossa. Ille ergo hic qui recordatur
fratrem suum habere aliquid contra se vel eum
iniuste lesisse debet pergere ad fratrem
lesum ad ei satisfaciendum et ut pos-
sit ipsi sed non tamen duo reconciliari.
Si autem sit peregrinatus ad fratrem huiusmodi hoc
potest fieri duobus modis. Primo in dictis
uno modo de pedibus corporis. Alio modo per
dimotus mentis. Primo modo per pedi-
bus corporis debet accedere ire si plus
potest qui convenit possit habere presenciam fratris
offensi. Si autem non possit tamen de-
beret presencia fratris offensi tunc offerre
debet accedere ire pedibus mentis et
hoc sic quod habeat propositum satisfaciendi
leso et sibi reconciliandi loco et tempore
competentibus et cum eius presenciam possit
congrue habere hoc modo ut dicit Innocentius
de hiis vero curia romana quem reum
offerentem absoluit et satisfactionem leso
faciendi. Propter hoc est quod docet Augustinus
super sermone domini in monte dicens Cum aliquis
tale tale oblaturus sumus in interiori
templo peragendum est ad reconciliacionem
cum fratre dimittendo tale munus et
spirituale peragendum aut est non pedibus
sed motibus animi humilitate cum affectu
prosternas fratri atque cara cogitacione
tamen ad eius presenciam cum tunc munus oblaturus
es sed si fratrem prius et potes accedere ire
non assentando eius leccione atque ingratia
revocare quem veniam postulares.
Sic hoc prius tamen deo sciens per-
gendo accedere non pigro motu corporis
sed celerimo dulci dilectionis affectu
atque inde veniens cum intencione re-
vocabis ad illud quod agere ceperas offeras
munus. hoc est remedium tantum secundum
Nec quidem illi Augustinus superbi amplecti non
valent qui fratres suos despiciunt et
eos lesos ad concordie concordie pacem
quod bonum revocare dic tamen Augustinus in libro
de supra quoque hoc unum remedium ut
simplici aio veniam deposcat non

acceptat in omnibus caritatiua sponsio im-
plebat/ Qualibus autem corde reconcilia-
tionem affectu querens hanc mediata
appropinquat et ut melius intelligas
primo scire habes aliquos contra te debes
reconciliari// Pro notandum quod tribus
modis contingit fratrem habere aliquid contra
te// Primo modo si ille habeat contra
te iram aut odium qualibus tu sibi
nullam iniuriam feceris nec sibi
iuste et pariter non debitum causa ipsius
odii aut/ ire nisi forte suspi-
tiones aliqui sui suspiciose hoc est
secrevit aut ille sibi sponte assump-
sit sibi contra te iram odium aut
indignationem conceptam et solum estimata
iniuria quam tradidit oculum aut sini-
stra uola suspicione// Secundo modo con-
tingit fratrem aliquid contra te habere
si habeat contra te iram odium aut
indignacionem et hoc ideo quia tu ei in-
iuriam fecisti et ei iuste causam et
occasio illius ire aut odii fuisti//
Tercio contingit fratrem aliquid contra
te habere ut scilicet quod tu sibi iniuriam fe-
cisti hanc quod contra te et licet sciat
quod sibi iniuriam fecisti sine nesciat ta-
men quod tu contra te habet propter hoc odium ira
aut rancorem Et de quolibet
illorum modorum est dicendum primo te habere
debeas ad fratris reconciliacionem etc
Dixi primo quod contingit habere fratrem
contra te iram odium aut rancorem
licet nullam iniuriam feceris sibi nec
sibi indebita causa ipsius fuisti Et/ in isto
casu non est preceptum ut tu ad eum va-
das et omnibus procurares reconciliacionem
sui tu nullam sibi iniuriam feceris
et tamen consilii et magni meriti est hu-
miliare teipsum fratris tuis salutis/ fraterne
caritatis et tu ad pacem et concordiam re-

uocare et esset adhuc maioris//
meriti et perfectionis si ageres cum fratre qui tu
non offendisti sed ipse te de hoc legis
Crisostomus ait Ne dicas michi non nocuit
non ego illi si enim pro gloria salutis tue
iubet/ te deus amiciciam facere cum
offensis de debes puerum offendere
ut displicenciam illam conspiciat/ unde
sed quod iniuste offensus est et aliam
quod scior adiuuicia mouet//
Et est/ aduertendum quod in illo casu non
debet/ homo asperum sibi sit sine causa
irascenti veniam ex quo nil in eum
deliquit sed valeat adeo ut se
apud ipsum excuset/ sibi caritatem
declarat quod in eum non peccauit et
quod sine causa et sine suo demerito contra
eum irascitur et habeat ita sed si ei
humiliter tali non proposse cum apto
sed abominata ira et/ animi sui et
amaritudine rancore/ et reducat et
Nisi forte homo non timeret quod huius
sua humiliatio adeo urgeret/ vel sibi
in detrimentum fratris sic iniuste irascetur
aut/ in debite indignati ut forte
exinde superbire incipiet aut/ au-
dacior fieret/ ad alios iniuriandum
Et in hoc timet tunc/ caueat huius
reconciliacio acceptat per aliquas
personas intermedias ipsum huius fratris
est cum obiurgacione ad concor-
diam inducere aut/ est adeo rogare
ut/ ei dimittas si ipse lesit te
et tunc cum de hoc legis Augustinus
in sermone domini in monte ait Tunc scis
quod/ aliquid aduersum nos tu nos
cum iniqua lesimus nos aut aduersus
cum hominem si ipse lesit nos ubi non
est/ opus pergere ad reconciliacionem
non enim veniam postulabis abeo
qui tibi fecit/ iniuriam sed tamen di-

mitte sic tibi a dno dimitti cupis
quod commiseris. Et si quod sermone
de concordia fratrum qui incipit dicens ista
dicit sic Augustinus. Dicit aliquis ille me lesit
et in me peccavit et non vult veniam
postulare quid sum facturus. Respondet
Augustinus dicens nolo mentiaris nolo
ut dicas illi da mihi veniam quia te
nosti non posse in fratrem tuum si cu-
stis quia iste peccavit in te non tu in
illum non venire ad fratrem tuum qui in te
peccavit et ultra abs te petere venia
dent si inde nos et alii pacifici
qui illum obiurgent ut te subve-
niam petat tu autem paratus esto
ignoscere ex corde et dimitte
iam dimisisti. Hec adhuc quod facias
ora pro illo ut petat deum. Dne in
oratione tua dne scis me non posse
in me si veniam non petit, bono deo
peto ut ei ignoscas. Et concludit
Augustinus si aliquis peccavit vero corde
postulamus veniam. Si aliquis in nos
peccavit veniam ei dare parati sumus
et ei dimittimus ex animo. Hec Augustinus
Dixi 2° quod 2° non contingit fratrem
aliquid gravare ut sunt iram
vel odium, indignationem aut rancorem
Et hoc eo quod tu ei iniuriatus es
et ei iniuste iratus fuisti aut odio-
sa fuisti. In illo casu debes dimissis
aliis actibus tuis si aliter lesisti
pro iniuria sibi illata satisfacere
actu aut voluntate et ei modo supra
dicto ut melius poteris reconciliari
Unde Crisostomus tractans textum illum quod de
manibus hominum in persona dei loquens
dicit Vade prius reconciliari fratri tuo
ego libenter gratis patior ego libenter
honoris mei pater dampnum libenter

|| dns ego opere suo tantum non vos in
amicicia vivatis. Vade ergo ut scias
quod plus diligo concordiam fidelium meorum
quam munera quam munera hominum nullum
sentit deus lucrum caritas vero illorum
gloriam dei operatur propter hoc itaque ora
sta sunt propter hanc deus homo factus
est propter hoc universa negociatus est
ut homines adunatos in concordiam in
bono congregaret et reduceret. Et item
dicit Crisostomus dns a dissidentibus
non vult recipere sacrificium sibi offer-
endum sed iubet prius eos venire
ad concordiam ex quo satis apprenditur
quantum sit malum discordie quod propter
hoc illud a deo abicit per quod culpa
solvatur. Videt Crisostomus quam homines
fideles si aliquam dissensionem
habuerint nunquam eorum non suscipit oratio-
nem exaudit neque deus vult et aucto-
rem fidelium quamdiu fuerint inter se in-
imici. Consequenter dicit qualiter autem
quis fecerit offensio talis debet sequi
reconciliatio. Si cogitatu offendisti
cogitatu cogitatu reconciliare
Si verbis offendisti verbis reconciliare
Si operibus offendisti operibus reconciliare
Omne enim peccatum quomodo committitur eodem
modo et de ipso penitencia agitur. De hoc eciam
loquitur beatus Gregorius in pastorali dicens
amonendi sunt dissidentes ut no-
verint quod tamdiu nulli boni operis
se sacrificium deo immolant quamdiu
a proximorum caritate discordant. Unde
scriptum enim est si offers munus
tuum ad altare et ibi recordatus fueris
quod frater tuus habet aliquid adversum te
relinque ibi munus tuum ante altare
et vade prius reconciliari fratri tuo et
tunc veniens offeres munus tuum. Sub

dt Greg' ex qua sz xpi p(re)cepto
pensandu(m) est q(uo)d quasi h(ab)es s(an)c(t)a rep(e)l-
lit' qua i(n)tollerabilis culpa de-
nrat'/ Na(m) cu(m) mala cuncta bonis
operib(us) diluant(ur) p(er)pen(di)te q(ua)nta sint
mala discordie q(ue) nisi cu(m) extincta
fuerint s(e)q(ui)ditq(ue) bonu(m) s(e)q(ui) no(n) per-
mittu(n)t// Deniq(ue) de reconciliatio(n)e
(pro)x(imi) et/ sat(is)facione et sat(is)facione
de iniuria et dampno loquit(ur) d(omi)n(u)s et
l(uc)e assumptu(m) textu(m) cui(us) mo(do) d(icitu)r
Esto co(n)se(n)ciens adu(ersario) t(uo) cito du(m) es
i(n) via cu(m) eo ne forte adu(ersarius) t(uus) tradat
te iudici et iudex tradat te ministro
et i(n) carcerem mittaris/ Am(en) dico tibi
no(n) exies donec tibi reddes nouis-
simu(m) q(ua)drante(m) q(uasi) d(icat) adu(er)sa(r)io tuo/
i(d est) p(ro)x(im)o q(uem) lesisti esto co(n)se(n)ciens i(d est) con-
ueni et concordia cu(m) eo cito du(m) es
i(n) via e(st) i(d est) i(n) p(re)se(n)ti uita ne forte tra-
dat te adu(er)sari(us) tu(us) iudici i(d est) te
mittat tam(en) tua iudica(n)da deo
et hoc post hanc uita(m) i(n) ... i(n)
horrendas manus dei o(mn)ipotentis
et iudex s(cilicet) deus tradat te minis-
t(r)o s(cilicet) diabolo qui e(st) executor diui-
ne iusticie et mittat te in carcerem i(d est) in
pena(m) i(n)fernale(m) am(en) i(d est) uere et fi-
deli(ter) dico tibi no(n) exies inde
donec soluas nouissimu(m) q(ua)drante(m)
i(d est) nu(n)q(uam) exibis inde q(ui)a i(n) inferno
no(n) est possibilis reddicio Et ...
Aug(ustinus) ... donec ponit(ur) h(ic) p(ro)
i(n)p(er)p(etuu)m Sede a dextris meis donec
pona(m) i(n)imicos tuos scabellum
pedu(m) tuo(rum) no(n) q(uod) cu(m) i(n)imici positi
fu(er)i(n)t scabello pedib(us) xpi q(uod) erit plene
i(n) iudicio g(e)n(er)ali ille desinat sede(re)
a dextris patris s(ed) ille semp(er) erit
sibi subpedib(us) et ille semp(er) reg-
nabit sic ille nu(n)q(uam) exibit

est carcerem infernale q(uia) semp(er) no-
uissimu(m) soluit quadrantem du(m) sem-
piternas penas p(ro) pecc(at)is suis p(er)sol-
uit sic(ut) cu(m) pa(tr)i deo semp(er) reddat
et nu(n)q(uam) p(er)soluerit// Dixi q(uo)d q(uando)
contingit p(ro)x(imu)m h(abe)re aliquid contra
te ut quia h(ab)es g(ra)uate q(uod) ei sibi in-
iuria(m) fecisti licet nulla(m) adhuc
h(ab)eat g(ra)uate t(ame)n odiu(m) aut ran-
corem q(uod) forte nescit i(n)iuria sibi
facta i(n) illo casu licet no(n) op(or)teat
eu(m) petere ueniam ab eo postulare
aut cu(m) ad concordia(m) reducere cu(m) nulla
ex p(ar)te sua sit discordia ymo i(n) casu
no(n) expedit q(uia) si nescit sibi illata(m)
i(n)iuria(m) ab eo venia(m) petendo in-
ciperet forsitan eam scire et sic ad
iracundiam p(ro)uocari ... ut exe-
bito iusticie tali si de dampno
illata sat(is)facias na(m) p(ro) iniurias
dolo aut ... aufferent(ur) p(ro)ximo
suo q(uo)d suu(m) e(st) s(cilicet) honor fama aut
aliud bonu(m) et homo tenet(ur) ... sat(is)-
faciendo ei restitue(re) restitue pro
posse ... illud debito reddere
omnib(us) debita Et Aug(ustinus) in ep(isto)la
ad macedoniu(m) dic(it) ... pena
rumpit sibi ... relaxari et illud
... q(uod) sc(e)l(u)s commissu(m) e(st) possidet
pessimu(m) ... ...
Si eni(m) res aliena p(ro)p(ter) qua(m) pecc(atu)m e(st)
cu(m) reddi posset no(n) redditur non
agit(ur) p(e)n(iten)cia s(ed) fingit(ur) Si aute(m)
ueracit(er) agit(ur) no(n) dimittit(ur) pecc(atu)m n(isi)
restituat(ur) ablatu(m) q(ue) aut i(n) singulis
dampnis q(ue) fue(r)i(n)t siue i(n) aia siue in
corpore i(n) rebus i(n) honore i(n) fama fieri
debeat restitucio h(abe)t alibi uideri
s(ecundu)m mag(ist)r(u)m ... ...
Dicit aliquis ego offendi p(ro)x(imu)m
et/ nu(n)c peto ueniam et no(n) uult di-

mitte offensam quam facias quo liberes
animam tuam et salvabis animam meam.
Respondet beatus Augustinus in quodam sermone
dicens: Si frater tuus post offensam de
isto in corde in vera humilitate et tu dicit
non ficta: dimitte michi, et ille non
luerit tibi dimittere, noli esse sollicitus.
Fratres estis, ambo habetis dominum,
dominum conservus tuus debes eum rogare,
et si non luerit tibi dimittere, interpella
dominum amborum, et qui tibi dimisit deus
si peccatum exigat fratribus [illegible]. Et Augustinus
quod sic agendo satisfecisti deo et
te liberasti a debito fratris quo ad
offensam, licet tenearis ad resarcire
dampnum quod ei intulisti recompensare.
Ille vero qui fratri suo humiliter petenti
dimittere non vult offensam sibi [illegible]
[illegible] et humiliter peccat. Unde
dicit Augustinus: Cuius non vult dimittere
fratri meo in se peccanti non speret
se recipere offensam dimissam orationibus
minus quod peccat a deo cuius non exaudietur
nec oblacio eius a deo acceptabitur
nec eius peccatum sibi a deo
remittitur. Et si dubium est an
prelatus an alius superior tenetur illius
precepti [illegible] teneatur veniam rogare
[illegible] subdito suo si forte
eum iniuste lesit aut in corrigendo
nimis excessit. Respondet beatus Augustinus
in quodam sermone dicens: Quando preter necessitatem
[illegible] [illegible] quibus
[illegible] veniam extollitur in superbiam.
Et subdit dicens vel ut [illegible]
quod si dominus homo peccat in suum in
iuste litigando iniuste reddendo [illegible]
quod dicat illi: Ignosce mihi, da michi
veniam, non quod non debet facere, si ne
ille incipiat superbire quod [illegible] faciet.

Dominus enim dolos dei peccatum eum et
si non potest ducere sermonem suos quod non
oportet dare veniam plane [illegible] illum
alloquebatur. Blandus enim appellatur
vir est populatus. Et in regula
dicitur: Qui natura dixit: Cura vobis diligenti
compellit si [illegible] vos ipsi [illegible] nos
non sentitis, non [illegible] vos exigitur
ut apud deum regnum postuletis, ne
apud eos quos oportet subditos esse
nimium servantur humilitas frangatur.
Audistis hoc de ista expositione
assumpsi textum que magis [illegible]
Et adhuc alia expositionem predicti textus
et magis spiritualem et mysticam ponit
beatus Augustinus in libro quod super dicit
enim sermo: Si volumus deo aliquid ob
sequium gratum munus offerre quatuor debent
adesse. Primum est templum in quo
munus et hoc templum non oportet esse cor
poreum et visibile factum, materiale, aut spirituale
et eterna anima aut ipse homo iuxta
illud prime Cor. 3: Nescitis quia tem
plum dei estis vos? Et hoc templum dei
esse mundum et sanctum, ut apostolus quod templum sanctum dicit.
Templum enim dei sanctum est, quod estis
vos. In ipso autem templo, in templo suo
habitat deus, cum spiritus sanctus suus sanctificavit,
purgavit quidem a peccatis mor
talibus, munivit sacris virtutibus, animalibus
et ordinat affectionum motibus et
dispensavit per gracie collacionem, construens
[illegible]. Tale quidem templum adhuc
aptum est, ut in eo munus offeratur deo
gratum et acceptum. Secundum est altare
super quo munus offeratur, et ad illud
est vera et firma fides que altare
templi spiritualis que eterna anima vel
homo, ut dixi, nullum enim bonum spirituale
valet nec est acceptum deo nisi ponatur

Ad offerendum mu-
nus deo gratum quatuor
debent adesse. Primum.

aug⁹ in de fide ad petru'

et super stabiliat² sup(er) veram fidem
q(ue) est fundamentu(m) om(n)i(um) v(ir)tutu(m) (et) si(n)e
qua i(m)possibile est placere deo ut dicit²
ad heb(reos). 11°. ut / ¶ T(er)cio ad offerend(um) deo
gratu(m) obsequiu(m) ad offerend(a) s(un)t (et) dona
et munera que s(un)t op(er)a bona sp(irit)ualia (et)
sp(irit)ualia (et) i(n)teriora (et) s(un)t (con)templacio
meditacio devocio mentalis or(aci)o ad d(eu)m
et p(ro)xi(mu)m affectualis dil(ecti)o et cetera h(uius)(m)o(d)i
ex quib(us) intus i(n) templo cordis sacri-
ficari debet / h(uius)mo(d)i p(ro)rumpe(re) in
exteriora munera ut s(un)t laus vocalis
iubilaci(o) i(n) ympnis (et) canticis (et) s(un)t
cetere ceremoniales obs(er)vacie nisi /
t(ame)n ille cultus int(er)ioris templi debite
p(re)cedat / frustra ext(er)ior cultus tem-
pli materialis p(ar)agit(ur) q(uia) int(er)ior
cultus t(ame)n c(on)figa (et) q(uia) exp(re)ssio aut(em)
q(uia) incitacio ad p(er)fectior(em) cultu(m) inte-
rio(rem) est p(er) signa sensibilia devoc(i)o i(n)t(er)ior
mag(is) ignescit (et) me(n)tis elevacio ad
deu(m) amplius talis fit / Et ecia(m) q(uia)
fides acce(n)dior (et) stabilior / (con)s(er)vacio
mentis in longiori (con)t(ra)ctio(n)e int(er)ioris
q(uia) a(n)i(m)us nisi ad aliquid sensibile se
teneat cito vacillat (et) ab i(m)pacia(n)cia
rapit² (et) declinat // ¶ (Quar)to q(uo)d adest
i(n) h(uius) oblacone muneris deo ac-
ceptacio est / debita i(n)tencio .i. ut h(uius)
op(er)a bona fiat ex dei dilecc(i)o(n)e ita
q(uo)d dil(ecti)o dei s(it) h(uius)mo(d)i t(ame)n ut talia deo
offerat .i. p(ro)pt(er) deu(m) h(uius)modi op(er)a bona fa-
ciat / similit(er) et i(n)tenc(i)o(n)e sibi pla-
cendi . ei(us) p(re)cept(is) obediendi . ip(su)m
honorandi (et) glorificandi h(ec) (et)c. aut(em) ista
i(n)tencio no(n) p(otes)t h(abe)ri n(isi) p(er) deus
vere diligi (et) p(ro)ximu(m) vere cari-
tate diligat. ¶ (C)uius i(d)eo p(re)cepto alle-
gatu(m) s(u)p(ra) i(n) sermone 3°. ¶ Qui no(n) di-
ligit fr(atr)em que(m) videt q(uo)mo(do) p(otes)t
deu(m) diligere q(uem) no(n) videt / ¶ Set

q(uo)d ad offerend(um) deo mun(us) gratu(m) (et) ac-
ceptu(m) i(n) templo h(uius)modi cordis req(ui)rit(ur)
est ve(r)a p(ro)xi(mi) dilecc(i)o . mutua fra-
ternitas . et unitas socialis que (et) s(un)t
placita deo q(ui)a ei(us) polliceri se velle
habitare i(n) medio eo(rum) qui pace(m) sp(irit)u(s)
(et) voluntate s(un)t solliciti s(er)vare (et)
unitate(m) p(ro)ut i(n) vinculo pacis dic(it)
Math. 18. Ubi(cum)q(ue) duo vel tres in
no(m)i(n)e meo (con)gregati s(un)t i(n) medio
eo(rum) (et)c. Unde pacificos quoq(ue) beatificat
d(omi)n(u)s dicens Math. q(uin)to Beati pacifici (et)
ei(us) p(re)mio rep(ro)mittit q(uod) filij dei
vocabu(n)t(ur). Et quid dign(ius) est / p(er) q(uo)d
(qui)s(que) illa(m) gra(ciam) ut h(uius)mo(d)i voc(etur)
dicat(ur) (et) sit / filius (et) coheres na-
tus filij d(omi)ni n(ost)ri ih(es)u xp(ist)i qui est
i(n)ter(m)edia (et) c(etera). Explicit tractat(us)

S(ecund)um magistru(m) (et) doctores
in 4to dis(tinccione). 16. tres sunt
p(ar)tes vere p(enitencie) q(ue) i(n) re
(et) parte (con)iungat an(im)am
cu(m) om(n)ib(us) ta(m)q(uam) adiu(n)cta qua quis ab
(om)ni pena quasi i(n) [illegible] c(on)t(ri)cio
contricio / 2a integra oris (con)fessio
3a (con)digna op(er)is satisfaccio de
quib(us) sup(er)ius actu(m) est. Ubi (et)c. inter-
cetera dixi(m)us q(uod) ad vera(m) (con)tricione(m)
(et) displicencia totale (et) p(e)cc(at)or(um) mor-
talium saltem mortaliu(m) (con)fessio re-
quirit p(ri)ma matura (et) morosa
p(re)meditacio (et) cu(m) tanta diligencia
q(uan)ta apponit sapiens circa aliq(uo)d
m(u)ltu(m) arduu(m) q(uo)d sibi i(m)minet fa(ci)e(n)d(u)m
ut v(u)lt Scotus. aut cu(m) tanta di-
ligencia q(uan)ta apponit h(om)o ad rem
aliqua(m) q(uo) q(ui)a magnu(m) emolimentu(m)
temporale sic credit reportare. Et q(uo)d i(n)
v(e)niam² illi qui p(ro)pter simplicitatem aut
(sim)plicitate vel ignorancia (con)culpa-
bili circa neglige(n)cia nu(n)quam

presumpcionem aut ex superbia vitanda confessorum
dilacionem et inadvertencia circa superbiam
vita sic ignorat delicta sua sic
nescit modos et species peccatorum quod cum
confitencium diligencia ipsos aut numquam
ad plenum discutere possunt tamen conscientias
suas ut peccata sua per extraordinaria confessione
commissa sufficienter cognoscit et prius
confessionibus [illegible] ad [illegible] ex-
aliorum dictis et [illegible] [illegible] de
peccatis capitalibus [illegible] scripta sunt
cogitavi aliqua summatim colligere de
singulis peccatis capitalibus et eorum filiabus
speciebus et modis quibus confessionem se-
iuvare poterunt ut facilius valeat
peccata sua sufficienter cognoscere et prius
confessionibus salubriter reserare etc.
¶ Dicuntur autem peccata capitalia scilicet superbia
invidia ira avaricia luxuria gula
et accidia. Ideo dicta capitalia quia sicut
per caput animalis quod est principium membrorum et
quasi principium a quo aliqua quomodo oriuntur
et diriguntur dicitur caput animal sic quilibet
predictorum peccatorum dicitur capitale quod est
tamquam principium a quo multa alia peccata
oriuntur. Vel sic dici [illegible] capitalis per
eminencia principalitatis [illegible] spiritualiorum
qui ab eo dependent regi et gubernari
dicitur caput [illegible] sic aliqua peccata
propter [illegible] eorum principalitatem et propter depen-
dencia et originem aliorum ab ipsis
dicuntur capitalia etc.

Superbia est inordinatus modus
propter excellencie cuius autem
excellencia oritur ex aliquo
bono et [illegible] est in aliqua perfec-
tione maior excessus oritur excellencia
Cum ergo quis sic desiderat excelle-
re vult aliquod bonum tamquam in se bonum quod
tamen sibi non inest aut quod est sibi non convenit
suo statu et condicionem etc.

Hoc est superbia ex qua voluntas contem-
pnitur [illegible] [illegible] indicatio et [illegible]
[illegible] [illegible] ut se [illegible] [illegible]
ipso maiora quam sit in veritate quia quod
quis fortius amat et appetit maiora
quam sint aut ei competunt superbia quia
motus voluntatis propriam excellenciam
super suum modum et contra rectam racionem
¶ Dicitur autem quod superbia quatuor species secundum
Gregorium 23 moralium et magistrum in 2 sententiarum. Prima
¶ Prima harum specierum est cum [illegible]
bona sibi [illegible] ab aliquo vult
et credat se habere a se ipso propter hoc quod
excellencie est habere aliqua rem a se
ipso quam ab aliquo ¶ 2a species superbie
cum quis bona quod ab alio habet [illegible]
recognoscit se habere ab eo sed vult et
credat se ea accepisse ab eo non de
gracia sed debite et ex debito aut propter
valorem meritorum suorum propter hoc quod
sic habere bona debite et ex debito est
excellencie quam habere ex sola gracia etc.
¶ Tercia species superbie est cum quis
se iactat habere quod non habet ut dicit Gregorius
scilicet cum quis ex amore proprie excellencie
attribuit sibi bona tamquam in potencia
que tamen sibi non insunt aut maiora quam
insunt habere magis scienciam iusticiam aut
aliud bonum excellencie est quia non
habet illud et habere in gradu in ipso ex-
cellencie est et reddit hominem excel-
lenciorem quam non habet in tali gradu
Cum ergo quis sic amat excellenciam
propriam ut credat se habere scienciam quam non
habet aut credat se habere maiorem quam
habeat et appetitus suus conformis illi esti-
macione cum placencia et presumpcione opinionis
vult istam scienciam quod tamen sibi non inest qui
non in tali gradu inest hoc est superbia
[illegible] species [illegible] inordinatus motus et ten-
dencia voluntatis ad excellenciam propriam.

ultra modum sibi concessum. Ecce secundum
dictum et exemplum. Ita intelligatur
de quocumque aliquo bono corporis et anime.
Et ista etiam speciem vocat beatus Gregorius.
Tercia iactancia propter hoc quod ipsa est sicut iac-
tancie ut primum quod cordialis amor
excellencie semper facit quod homo se iac-
tat, sed et sibi attribuit de bonis
que non habet. Quarta species est cum quis se
preter alijs singulariter vult videri
habere quod habet, id est cum quis bonum aliquod
habet in se aut estimat se habere propter hoc
contempnit alios qui hoc non habent aut
non tanquam excellentes prefert se ipsis
sed eos meliorem omnibus et excellenci-
orem et vult eos ab omnibus ut talis
haberi et melior seu excellencior re-
putari. Ad hanc speciem reducitur etiam
cum quis confisus de proprijs viribus
de propria scientia, sapiencia et tendit
in ascensum alicuius alti status magni
officij vel alterius consimilis quod ultra
vires suas aliquis non est dignus.
Hic ergo quibus confessurus homo discutere
vult se examinare conscienciam suam et omnia
sua peccata saltem mortalia distincte
et integre confiteatur. Consideret primo
circa peccata speciem superbie an aliquod
bonum ab alio honore recepit et
de isto ingratus [illegible] voluit et estima-
verit illud tanquam a se habere et non
ab alio. Et quia omnia bona nostra habemus
a deo iuxta illud apostoli Quid habes quod
non accepisti et soli deo proprium est
omnia habere a se ipso. Unde consideret
homo an quodcumque bonum sive sint naturalia
ut sunt sanitas pulchritudo robur
eloquencia et huiusmodi aut fortune ut sunt
divicie potencia civilis honores et
huiusmodi aut ut sunt scientia iusticia aut que-
cumque virtutes estimaverit et vo-
luerit se habere a se ipso et non tanquam

noverit se habere a deo sed propter opera quemadmodum
aliqui estimant se lucra sua et divi-
cias habere ex laboribus suis et industria
sua sola non considerantes quod alius
tantum laboribus et sollicitudine industria
non est ditatus sed forte depauperatus.
Sed non illi estimant scientias suas habere
a se ipso de ingenio proprio studio et la-
bore non considerantes quod deus dedit et
conservavit eis ipsis illud ingenium
et robur corporis et omnia alia necessaria
et optima quod dedit alijs deque
bona ingenia et pro eo est de alijs
quibuscumque bonis intelligendum. Item se
consideret an bona que ab alio habuit de
gracia voluit et estimavit se habere a deo
debere et quia omnia bona sua nostra
habemus a deo non ex debito aliquo nec
ex valore meritorum nostrorum sed mere
de gracia. Unde ipsa opera bona quibus
meremur apud deum non quidem ex va-
lore operum sed ex dei liberali pro-
missione et merito Christi illa tanquam
opera etc habemus a deo de gracia quod
consideret specialiter an quodcumque bonum
voluit et estimavit se habere a deo tamen
quasi debere et ex quodam debito aut
propter valorem meritorum suorum et non voluit
aut recognovit se habere a deo mere
gratuite. Consideret an aliquem excessum
appetitu et amore proprie excellencie ab-
stulit sibi ipsi in corde suo aliquod
bonum tanquam sibi proprium quod tamen non aut
excellencius magis quam habuit ut quia
estimavit se sapienciorem scientem pulchriorem
nobiliorem iustiorem quam eis cum non fuit talis
aut si fuit sciens dives pulcher et
tamen exaltavit se sic et alios pro eis testi-
monio se magis scientem quam fuerat
aut magis pulchriorem iustiorem et an postea
quod commisit negavit se commisisse.

sic enim superbivit 2m Aug. l. de
civit. dei quia sibi attribuit bonum
quod non habuit sed discretia huius persone
et persona considerat an peccatum suum
in confessione negavit et scienter occulta-
verit peccatum retinendo aut circa ista
excusavit. Sic eciam confessionem dimisit
et ostentavit sibi in vilitate fecit an propter
bona nature ut sunt sanitas pulchritudo
fortitudo vivacitas nobilitas etc. aut propter
bona fortune sed divicias auri ar-
genti possessiones potenciam ho-
nores etc. aut propter bona gracie ut sunt
sciencia iusticia devocio etc. que ipse habuit
aut se habere putavit / pretulit se aliis
ex hoc dignior ipsis et melior
reputans et volens ab aliis ex hoc
dignior omnibus haberi et melior re-
putari aut propter quodcumque predictorum con-
tempsit eum et dignatus alios qui
talia non haberent vel non tam excel-
lente haberent ut / pauperes
infimos in potentes ignobiles ignorantes
et / maiore honore et alios sibi gene-
re proximos sic / pharisaeus fecit qui superbe
contempsit publicanum quod putabat non
habere bona que ipse pharisaeus sibi ipsi
ab origine attribuit an ex nimis de for-
titudine sua et de sua destruxit
alia quacumque facultate mea de pu-
tando qua se tendebat ad ardua
supra vires suas aut acceptavit
aggredi et desideravit assequi quod sup-
posuit et proporcionavit suis et sue
facultati vel et quasi ex doctorum
prudenciorum devociorum exper-
tiorum qua fuisti et propinquius extimati
sciam prudentia et aliarum virtutum
reputasti te dignum ex parte prelacia
magisterio prelatum aut altius alicui
statum officii dignitatis aut / se demens

ad magnas ambasiatas et alias res
arduas expediendas et ad illa de-
siderasti ad illa tendebas et te eis
ingessisti an propter bona non plaga aut for-
tune vel alia scilicet reputavit se
magnum et magnis dignum propter cum quod
plane est homo in civitate magnus aut
magnis dignus ut si propter divicias
plures vel propter sciam plura aut propter
nobilitatem plura aut propter quecumque bona
non reputavit se magnum et dignum
magnis honoribus altis statibus officiis
gradibus etc. cum tamen propter talia sola
non sit homo magnus nec huiusmodi mag-
nis dignus dicente philosopho l. ethicorum
Qui sine virtute habent non iuste magnis
se dignificant an et si ipse de sapiencia sua
prudencia ingenio etc. nimis presumpsit
in quibus fuit proprie opinioni credulitati
aut fine alios quam pluris et melius
contemnentibus maiore in fide christiane
religionis extali cum presumpcione adhe-
sione ... non numquam heresis sorti-
legia scilicet credulitas et cetera similia
Circa hoc consideret an aliquando in tiderit
in errorem aliquem scilicet contrarium fidei
tenuit / presumpcionis an aliquando in ...
in infirmitatibus aut / aliis rebus sibi in-
cumbentibus consulit devinatores sorti-
legos et quoslibet superstitiosas ... eius
fuit / sortilegiis devinacionibus et rebus
superstitiosis ut cedulis collo suspensis
caracteribus ignotis aut / aliis in minimis
rebus superstitiosis et scilicet credulitatibus
ex quibus omnibus quasi descendit et distincte
2m modos et species et circumstancias et
aggravacionis etc.

Prima et principalis filia su-
perbie est inanis gloria. Cu-
ius superbia sit inordinatus
amor proprie excellencie ipsa superbia

mouet hoiem ad eius excellencie ma
festatoz que manifestato excellencie
iam q dam glia e h⁹ cm nome
glie significat ut sz bonu alicui
manifestat alijs aut vciat i no-
tcia alioz t approbatoz seu laude
Hec aut glia fit i amis mlapl
Pmo cu qs gliam qrit de ipso que
no ht. hac e cu quis appetit qd
alijs appeat i spalia excellencia
aut aliq bonu qd tn no ht ipse
ic 2o fit i amo cu quis gliam
qrit aut appetit de eo qd no est
glia dignu ut sut pulchritudo corpis.
sanitas robur diuicie etc hui⁹ ca
duca fragilia t modica q possessore
suu no fut dignu ut pp ea lau-
det exaltet aut pmelioi habeat
qut eni i ipso sine virtute t put
esst hoi insimeta ad male faciend
pmo sunt mart nocta saluti ha-
bentiu ea qua psint pp eoz ab-
usum 3o fit i amo cu hoies
qrut gliam de rebus utilibus aut et
nociuis ut et de rebus malis et
ignominiosis 4to cu quis de aliquo
bono qrit gliam aput istos qui
no sciunt noscere quid sit glia dignu
ut sut hoies vbaoti t iudei mdani
et seculares qui pulchritudinez diuicias
nobilitatez etc hui⁹ pncia t spalia
pmagnis reputat et talia hntes
glificat glificat Sz vera bona
et glia digna ut iusticiaz t amez vir
tutem aut no nostut aut pmodico
reputat ymo tn eos hntes t no
diuicias etc tales puipendut
5to cu quis de excellencia sua t ope
suo appetit gliam ipam inse ipm
referendo tm ut sz ope ex hoc lau
detur appbet t pmelioi habeatur
Et hui⁹ glie i amis sut plures sfie

sz iactancia ypocrisis i obediencia t
ccte quas enuat Greg 32 mor Con
seque g q uolens pnc disputare
plenarie q stiam sua eta hoc pdm
i amis glie et eius spalias considerat
Pmo an aliqn corde oreaut oper
q rit gliam de eo q nocrat hoc
est an corde appeteit q alij in eo
estiarent aut credent de eo aliqua
uera et estiatam excellents qua
tn no ht ut q credent docte pru
dente deuotu etc. Cu tn tal no
sit aut credent eu aliqua bona
fecisse aut diceo se nobile diuita
t deuotu etc qui ex quocuque veris ut
estiat bonis cu tn tal no sit an
pexciora signa aut fca de se aliquid
significauit et ea qua sibi i exonis
q tn in eo no sut aut excellenciq
qua in eo sut ut an pmagni appa
reu vestigiu simulauit litteratura in
aliam talem rem qua tn no hnt
aut excellencioem qua hnt ut in
tenuit magnu statu i equis in
familia etc Ut hoies excelsiori credent
ipm diuitem etc aut doctorem qua
fuit Et spalr considet an pexcoru
ypocrisis statute iusticiam deuotem aut
aliam excelsius virtute qua no debet
simulauit p pexciora signa t facta
ut alij credent eu talem statute
deuotem virtute simulauit an sz statute
aut aliam tlem virtute qua no sit
simulauit sc hic pp solam dilectionem q
ht in tali glia t mundana laude et
suis abalijs reputacione ulam hic
simulauit coram hoibus pp hoc ut
eos falsius deciper int ipos stas
doctriam disseminado i qua sibi
no tam ita credent nisi scis aut
aut iustus aut deuotus alijs virtutibus
appereret qualiter heretici sut tales

yppocresis
pcipio

ypp̄ potte pp qd decipis dno dic as
r attendite a falsis prophetis qui veni
unt ad uos i vestimentis ouium in
trinsecus aut sunt lupi rapaces Con
siderat cum talia simulant pp hoc ut
facilius adipiscantur aliu statum vel
dignitatem aliqua aut aliud beneficium
ecclesiasticum aut officium aliquod vel An
ppter ut alij libencius sibi largiant
temporalia aut alias elemosinas ad eam
adipiscat vel etiam tum decimpno
aliorum aut alios defraudando qui sibi
credunt pp apparentem sanctitatem aut
pp hoc ut alicui mulieri familior
fiat ut eam per hoc decipiat et
in ipse carnalem amore et tandem
ingressum illicitum alliciat et ceteris similibus
considerat et eas consentiat et pessimo huius
finis illius ypocritis sunt peiores et
tanta peius est quanto Item consi
derat an quesierit gloriam de hijs
que sibi inerat et tamen non sunt gloria
digna Vtpote sunt divicias pulchritudo
sanguis nobilis et hijs bonis nature et for
tune et reputans ista tanquam magis
bona voluit ea alijs manifesta
fieri pp ea maior melior ac ex
cellencior reputari quam talia non
habentes an eciam se de huius iactauit
alijs ea que tanquam magna mala
ad propriam laudem et excellenciam
Item an quesierit gloriam de rebus in
utilibus vel nociuis sunt superflui
sumptus quos se mee facit in cibo mecum
vinijs in magnis et superfluis nec hijs
edificijs nimis incidibus et pre
ciosis vestibus et superflua sanitate et hijs
psonis filiabus muliebus vel nociuis An
eciam quesierit gloriam de peccatis et alijs
quibuscumque malis et ignominiosis et
deludo vel deludo gemitis aut
de iniusta aliorum oppressione aut de
luxuria aut de ebrietate et cetera

Considerat itaque an in istis quesierit
gloriam itaque appeciverit gloriam aliquid
illorum venire ad noticiam aliorum ap
plausionem eorum Vt eciam an ore se de
talibus iactauit alijs aliquid eorum de
se gloriam recitando an exteriori
ex opere ostendendo Item an quesierit lau
dem et gloriam de bonis suis apud
istos qui non sunt non sequuntur sunt
vere gloria digni vel si appetiuit
apud rudes ydeotas doctos re
putari aut prudentes et aut se
coram ipsis iactauit ore aut ex
teriori opere gloriam ostendit hoc enim
inane est et vanum scilicet de talibus
bonis querere testimonium et approbacionem
apud istos qui huius bona non nos sunt
aut non reputant Item consideret
an de operibus suis bonis aut mali
excellencijs quesiuit gloriam istam
solum nisi referendo et non laude
dei qui ut bonum largitus est aut
adiutorium et salutis sui vel proximi ppter
quam illud bonum sibi datum Vt si ap
peciit ut ut tra bona que insunt
ut sua inspiraret hijs aut opera sua bona
ut Jeiunia vigilie et elemosine fiant
alijs manifesta solum ut ex hoc laudet
aut prudenti habeat an se huius iac
tauit alijs huius bona sua aut alia
bona referendo ad propriam laudem et
sui exaltacionem dum alicui presentibus
se inculpauit et ab hoc humilis et
deuotus reputaret dum opera sua bona
coram alijs facit ea intencione ut
alij videant et ut ipse ex hoc
humana laude accipet aut ut
alij ex hoc eum meliorem reputaret
quam sit Vel si corporibus suis vel alijs
bonis non quesiuit laudem et gloriam
Consideret tamen an gloriam vel laude.

quelibet oblata ab aliquo vel aliquorum devoti-
tatem vnicuique devenerunt approbaverunt
et acceptaverunt cum delectatione et gaudio
de propria laude et commendatione. Et sic superius
dictum est de ypocrisi circa ostendendum cum hoc
ipse que sunt scilicet in ista iustitia etc. quia
non habuit scilicet laudem propter hoc. Item ampliter
sciendum est ut scilicet hoc considerate quod
sunt temporibus suis quesiverunt gloriam et
voluerunt aliquis maiestatem fieri. Dan scilicet propter
ipse delectatur quia habuit a aliorum laude etc.
An forte ipse alium sunt ut scilicet cum aliis cum
excellentibus constant propter hoc et fideliter et si-
cut etc. si plus volunt et ut sic eos
facilius decipere possit et terrore se-
ducere aut cum sibi ipse talia consideret possit
eos dapnificare in rebus suis propter
aut alia fraude et aliis similibus similibus
quod agitur peccatum mortale hic. Considerat
angustiam hominis aliud peculiarum gloriam dei
hoc est cum cum plus voluit coram aliquo
apparere excellens et reputari quod coram
deo vere consistere. Et plus voluit hic
testimonium hominum de propria excellencia quam
testimonium dei et hoc contra sic de quibus
dicitur. Ipse propter quod dilexerunt plus gloriam
hominum quam gloriam dei plures etiam principes
sacerdotum crediderunt in christum sed non
dicebant de synagoga et sic de aliquo
contempnet et apparent habent principalis
non confitebantur christum et credere et tamen
predicabant. Isti ergo plus quesierunt gloriam
hominum quam dei quod plus voluerunt tacere
fidem christi et bonum similitudinem reputari
quam confiteri christum publice et sic verebantur
consistere coram deo quemadmodum ad-
huc multi faciunt qui propter verecundiam
aut propter damnum in domum timorem aut propter
irrisores aut propter oblocutiones
bonum aut fatuorum hominum dimittunt
bona facere aut dicere aut etc.
propter hominis aliquid faciunt mala et
contra dei preceptum etc.

Circa hoc considerat homo an ipse
met aliquem contempserit aut verbis
aut aliis signis irrisit personas
devotas et divino servicio deditas
sic aliqui facere consueverunt qui per-
sonas deo servientes propter voluntatem
amore irrisione vocant ihm hochgt
aut hymelhen aut aliis modis
irridere solent. Quare hic peccatum red-
dimidas et contemptum dei cuius familiam
et familie sue etc. quod legitur hoc peccatum
gravissimum punitum veteri testamento
Iiii. R. I. Helyas fecit ignem
de celo descendere devorare ignem
quinquaginta cum rege missos qui cum de-
risione vocabat hominem dei. Et iiii. R.
ii. Helyseus maledixit pueris qui
cum deriserunt et exierunt de saltu
duos ursi qui laceraverunt xlii pueros
istis. Considerat an huius personas
deo servire volentes et in statu virginali
vivere aut religiosis constitutas aut
sub huius statu tradere volentes a talibus
statibus retraxit aut retrahere conatus
fuit persuasionibus irrisionibus aut aliis
quibuscumque modis nocivis corum utili-
tati et saluti conpellendi. Sic quia ad quendam
excellenciam vitae peccatum non sublimatum
denarium altius peccatis. Considerat
ergo hoc amor vana gloriam et huius ex-
cellentiae ostensione aut propter aliam
causam contempsit superiores suos
et fratres suos eis in obediens et aliquis
non voluit etc. peccatum eorum precepta
et maiores si illi sunt eius carnales
parentes aut spirituales prelati vel omnes
cum inobedientia et contemptu super
omnibus suorum mandatorum eorum se
exemplariter promisit ordinem contra omnia
precepta exemplariter in omnibus leviter
conturbavit etc.

Secundum vicium capitale est
invidia de qua dicendum
nunc similiter per materias quarum quedam
de alienis bonis etc. Ubi notandum
quod quatuor modis contingit quem contristari de
alienis bonis. Primo eo quod im-
minet sibi aut aliis hominibus no-
cumentum aliquod ut cum quis contristatur
de exaltacione inimici sui timens ne
eum ledat. Et ista tristicia non est in-
vidia et potest esse sine peccato. Secundo
ut cum quis contristatur de bonis alterius
non eo quod alter habet, sed eo quod
illud bonum sibi ipsi deest et illa tri-
sticia non est invidia ymmo est
laudabilis si sit circa spiritualia bona etc.
Tercio contristatur aliquis de bono alicuius
quia ille qui habet alter cui inest hoc bonum
est indignus et ista similiter non est
invidia. Quarto contristatur quis
de alieno bono in quantum id reputat
diminutivum proprie glorie aut excellencie
qua habet in alios et ista
tristicia est invidia et est filia in-
anis glorie. Cum enim vanigloriosus
appetit et vult in aliquo super alios
excellens aut magnus reputari
et cognoscit quod bonum in alios constatur
tamen nec aliis reputetur equalis
eis aut excellencior et quod sic gloria sua
minuatur cum alius sibi in hoc maior
aut equalis reputatur. Huiusmodi in-
vidie sunt plures species secundum Gregorium
31 moralium scilicet detractacio susurracio
odium exultacio in adversis et afflictio
in prosperis proximi ut quod bene formatus
fuit aut dives aut pulcher et
doctus sanctus et devotus bene
tamen ab bonis bene predicabatur
etc. quibuscumque viris bonis al-
teratus fuit alius et doluit
invidiose et eo quia timuit

quod proximi bonum minuetur gloria sua
et ut ab aliis minus reputaretur ex-
cellens. Item de alterius malo invidiosus
letatus fuit ut cum alicui infor-
tunium accidit aut cum diffamacionem
vel persecucionem incurrit aut ex odio
alteri malum voluit vel optavit aut
intulerit persecucionem sive in corpore sive
in rebus aut in honore aut famam
alterius minorare auferre conatus
sit aut ex defectu minoravit aut
obscuravit et per hoc publica sua publice
vel occulte maliciose aut fraudulenter
...plata. Primo bona que alteri insunt
de eo negando. Secundo bona alterius ma-
liciose scilicet ex odio aut invidia in-
tacendo quia forte non faciebat
sibi de tali fama eo tacuit in
bona sua ubi et temporibus fuisset et
tacere talia et fendi etc. Tercio simi-
liter alterius imponendo et de eo nar-
rando aut si non imponit sed tamen
tamquam certum tamen innuat nedum
et narrat coram aliis non tamquam certum
sed sub dubio dicendo ita possit habere
vel eum fecisse aut dicit se de tali
audivisse quomodo talia et talia fecisset.
Huiusmodi enim sermones qui mentis cor-
rupti sunt hominibus et minuunt famam
eorum in cordibus audiencium quod minus
bene eos sunt ad credendum. Quarto
alterius peccatum vel augendo et
aggravando itaque narrando illud
vel magis fecit et quicquam in
veritate fuit. Quinto alterius peccatum aut
aliud defectum dicitur maliciose non ser-
vando fraternum ordinem qui in scriptura cor-
reccione fraterne est secundum quod capitulum
domini 18 dicto Si peccaverit in te
frater tuus etc. ... cum quibus opus
est degenere suo bonum dicit et mala in-

tentacione factum uel / cum proprius iciu-
nat / orat / dat elemosinas et cetera
huius facit et / alter non potens ac-
cusare opera talia accusat / cum in
tencionis facientis dicendo ipsum talia
mala intencione facere quam bene in-
tencionem detrahendo alteri ignorat
quia in corde est facientis / an alium
ad detrahendum alteri induxit an
detractiones libenter audivit et com-
placenciam in eis habuit / maxime
propter odia et invidia ad eum cui detra-
hebat / an locis ubi est in fama supra-
dictos satis facere et eis famam cor-
restituere totaliter omiserit aut /
ultra debitum facere distulerit tunc
enim proximi in ipsa dampnavit
in fama non solum graviter in hoc peccat
sed et tenetur sibi famam propriam re-
stituere verum suam apud omnes adeo
recusado / perdit et vitate confitenda / 2us modus
si huius verum detractivum fuit / sicut
si vero alio modo detraxit quam per
impositionem falsi tunc restituat sibi
famam prout potest / per talia verba ego
alias vobis tale de hoc retuli nec
putetis eum talem esse ego per ego
ignoranter et male locutus sum in hoc
aut per talia verba efficaciora quam addere
hic potest. Et si homo non tenet ipsis
aut similibus bonis modis proximo restituere
famam sibi iniuste oblatam tunc peccat
in hoc sed si non restituit eis peccat
alias et tanto gravius quanto fama est pre-
ciosior auro etc.

Tercium vicium capitale est ira
cuius filie secundum Gregorium 31 moralium
sunt contumelia clamor blas-
phemia indignacio ignis ibi potest etiam
hoc vicium inficit / cuius filias considerat
confessurus an libenter sive cum racionali et
sepe conparserit in forte iram / cum

proximum cum ipsa alium diu contra cum
proximum tenuit / et diuturnitate repulerit
animum suum multis cogitacionibus iniquis
quibus cogitavit duas vias scilicet vin-
dicandi et huius / ambitum proximum alteri
nocendi an in ira sua alium tam fidus
fuit / quod sibi nimium dixit et multum tur-
bavit de bellacionem et usum ronis et
sibi cavit cordiacone in motibus ma-
nuum et aliorum membrorum et contracionis capitis
et maxime in lingua in debitum clamore
et confusorum ac cordialem locucionem an
contra hunc contra proximum consperserit
et perpendit ipsum reputando eum in-
dignum et vilem quod tale sibi fecerit dum
motus ire nequit unavit aut con-
pruriu eas commisit dum aliquem in
ludo vel alias blasphemavit iniuria
aut verba iniuriosa contra deum dicendo
proximi quecumque dixit verba contumeliosa et
iniuriosa que erat in diminucionem honoris
sui respectu confidet / cuius verba con-
tumeliosa protulerit quo in intencione
ledendi famam alicuius et diminuendi
honorem eius dum alicui male dixit /
optando sibi malum et solum in malum
eius et maxime dum maledixit parentibus
et superioribus suis et hijs personis quibus
plus tenebatur ad amorem et reverencia
hoc / cum agitat proximum dum alium con-
tra odio vel rancore vel alia ca-
usa propter suum perdidit / aut consilium dedit
per dolum / in ludibrio in ipsius nocu-
mentum lesione aut mortem dum contra se
percussit mulierem pregnantem quod ab
ortabat Et ita hoc consilium / an
quidem ea fuit / aborsus aut mortis
pui sive in utero presumptam est sicut
ad lascivia ordinatum sive prima in-
gluvie sive per alios modos malos
sive eciam contra uteras per negligentem
custodiam sive aliter dum contra deo
odio aut rancore apposuerit et

et voluit, alii cui irascebatur inferre
iniusta vindicta in rebus in honore
in corpore aut in vita totali dampnum aliquod
irrogavit vel eciam aliter intulerit
proprio huius iniusta vindicta.
Ubi notandum quod vindicta sit per inflictionem
alicuius penalis ut per illacionem penalitatis
vel dampni in corpore vel in rebus vel in
honore. Et huius vindicatio aut pene
inflictio sit iniusta quatuor modis. Primo
cum infligitur pena qui ei non me-
ruit vel secundo cum infligitur ei qui pec-
cavit sed infligitur maior quam de-
meruit. Tercio cum infertur pena non
servato ordine iuris. Quarto cum infertur
alicui pena iusta sed non bona inten-
cione et recta intencione. Consideret ergo homo
ita quod circa primum an corpora aut co-
alia ea inflixit penam ei qui eam non
demeruit sive pena ista et dampnum
fuit in rebus aut in corpore sicut verberatio
vulneratio mutilatio sive occisio. Et eo
si dicit an persona sic in corpore lesa fuit
persona ecclesiastica aut in tali statu con-
stituta hoc enim aggravat peccatum et lesus
incurrit sentenciam excommunicationis. Secundo an
huius pena sive malum intulerit ei qui
peccavit. Sed tamen maiorem sibi in-
tulit quam demeruit. Si proporcionata
intulit non peccavit ordinem iuris
sed quia punivit cum tamen superior non fuit
et quia non servavit iuris ordinem an
omisit aliud ad iusticie ordinem re-
quisitum. Tercio intulit penam iustam
vel eam inflixit tamen non bona et
recta intencione ut non propter conservacionem
publice iusticie aut propter bonum ipsius pu-
niti sed forte solum propter saciare
appetitum suum in alterius pena et malo
de quo delectatur aut propter inanem gloriam
ut sic dicatur bonus iusti-

ciarius aut severus aut solum ex odio
et rancore et in malum alterius. Item
consideret an voluit veniam petere
aut lesis ab eo et iniuriam passis. Huius
lesi non fuit, sive subditi nec sibi in
aliquo subiecti dum ab eo veniam humi-
liter petentibus et indulgenciis denegavit an
propositis placitacionibus et litibus negavit
non ex amore iusticie sed ex odio et
rancore. Vel ut alter ex aliqua ne-
gligencia aut propter defectum compensare
desperavit iusta tamen. Consideret an lesis
ab eo in corpore amisit satisfactionem dis-
tulit ultra debitum. Qui enim alterum
per motum rancoris iniuste vindicavit
proximum suum dampnificat in corpore per
mortem, mutilationem aut per aliam
lesionem non solum peccat contra preceptum
Dei. Non occides sed est tenetur sibi resti-
tucionis, quamodocumque per illo dampno
satisfacere possit si vult, ut penitent.
Primo Cum enim Qui occidit aliquem
tenetur ad nimis ad restitucionem faciendam
sibi temporalibus qualitate vite quam ab-
stulit. Secundo spiritualibus per suffragia
etc. Et si interfectus sustentabat ali-
quos propria puta patrem vel matrem aut
propinquis tenetur in defectu ambo
illis ad certam restitucionem propter ea quod
abstulit propter interfectionem illius persone.
De mutilatione vero aut alia lesione
corporali dicitur idem quod debet fieri restitucio
secundum estimacionem et ista debet fieri non solum
dampno quod quis incurrit propter tempus
vite sive quo usus fuisset membro ab-
scisso sed debet eciam fieri expensis
appositis in curacione et ultra hoc pla-
cacioni lesi et lesi complacioni sicut ab-
flicti quid perpetua desolatio est sibi
de tali mutilatione. Dicitur ultimo quod
in talibus considerandum est mutilato

paupis qua diuit' quia plus in-
digebat membro absciso adiunctum
nam congruencius est

Quartum vicium capitale est
auaricia que est inmoderatus
amor / adquirendi et possidendi
bona utilia ut / bona que sunt ordinata
ad sustentacionem vite sicut sunt / domus
vestes agri vinee nummi aurum et
argentum victualia et similia Cuius
species sunt tres mala sunt / Prima
est obduracio qua contrariatur miseri-
cordie Secunda inquietudo vel superflua
sollicitudo circa temporalia acquirenda custodi-
enda / dispensanda Tercia sunt
violencia fallacia periurium fraus
prodicio quibus auaricia utitur in acqui-
rendis alienis Confessurus igitur con-
sideret circa auariciam et eius filias an
habuit superfluum et inmoderatum amorem
diviciarum sicut ad acquirendum alia bona
temporalia utilia bona Item tantum magnum quod pro-
pter hoc contra deum [illegible] et alium indig-
natus fuit quod non sibi sicut ceteris pro-
venerunt divicie et quod non circa sibi ad
votum prosperabantur Item an propter hoc
amorem beneficiorum dei sibi factorum con-
tempsit Item an huius inmoderatus tempora-
lium amor fecit eum superfluum et maiorem
sollicitum esse huius temporalia acquirenda
et custodienda in magnum dampnum
et negligenciam spiritualium bonorum Et
maiorem an habuit tam inmoderatum
amorem temporalium quod aliquid propter huius acqui-
rendum ac retinendum voluisset et
eius paratus fuisset facere contra preceptum
aut / contra dei aut proximi amorem
Illa enim voluntas est grave peccatum si
est in proposito licet numquam compleretur actu
Item an huius inmoderato temporalium utilium
amore motus aliquem huius actu
compleuerit et actualiter fecit contra

dei preceptum et proximi amorem ut alium
Item alicuius scienter detinuit alio
eciam prohibente sciente et nolente
aut / eciam ignorante sit tamen quod sibi di-
splicuisset / Item malum iniuste dampni-
ficavit in rebus suis utilibus scilicet
sibi eas usurpando aut / alio modo sibi
destruendo et perdendo aut / eum in-
iuste impediendo in lucro suo iusto aut
in consecucione quarumcumque rerum sibi de-
bitarum Item an aliena bona alterius possidet
et / sibi iniuste usurpauit / manifeste
et per violenciam sicut qui rapina aut +
occulte et / vel cuius res sunt nesciente
ut furtum Et quod / an huius res
rapta aut / furtum subtracta fuit
sacrauit de sacro loco sublata hoc
enim est sacrilegium et aggrauavit peccatum
Item an cum aliquo contraxit contractum
usurariam compleverit vel palliatam ut
si ex pacto recepit plus ultra pecuniam
aut / aliam rem cuius valor pecunia
mensurari potest aut si rem aliquam ca-
rius vendere voluit / aut / eciam ven-
diderit quam erat precium eius propter hoc
ut emptori de pecunia soluenda
expectaret usque ad certum terminum
Item voluit rem emere vilius quam
fuit eius iustum precium et hoc ideo quod
pecuniam prius soluit / antequam res
posset sibi tradi ante tempus collecti col-
leccionis bladi vini et similium eo
cuius plus soluit / vendidit tunc
precio quod valitura erat circa pasca
aliis aut tempore in quo communiter plus
solet comparare et sic de omnibus
modis palliate usure quas auaricie
homines adinvenerunt qui omnes considerandi
et / confessori diligenter exponendi
Item si exercet / in malum iniustas mer-
caciones exercuit rem carius ven-

dederit quia in veritate valuit. Item
rem sciens vilius et remissius emit
quam valuit. Item nunquid mercatias non
solum iniustas sed et fraudulentas
exercuit committendo fraudem in substantia rei ven-
dite aut in quantitate aut qualitate
eius. In substantia quidem ut res unius speciei
vendendo sciens loco rei alterius
speciei magis preciose ut auricalcum
vendendo loco auri, stannum vendendo
loco argenti, vinum mixtum loco puri
aut sinceri aut dum cupreum dando
loco aurei vel argentei et sic de
similibus. In quantitate vero ut pondere de-
fectuoso aut mensura defectuosa in
venditione aut emptione. In qualitate
aut ut malum vendendo loco boni
corruptum tanquam sit sanum, ut equi-
num vel egrum loco sani aut tanquam
sanum equum defectuosum loco integri
et perfecti, vinum aut aliud simile
corruptum loco boni et puri, domum
ruinosam loco firme et stabilis. Nec excu-
sat aliquem hoc vendentem si ipse emen-
do deceptus fuit, non enim quia ego
deceptus sum est mihi licitum alium de-
cipere, sicut non quia spoliatus sum licet
michi alium spoliare aut res suas
furari. Item consideret an terminos
agrorum suorum aut vinearum suarum vel simi-
lium possessionum dilatavit proximum in hoc
defraudando et sibi de terminis earum
suarum possessionum aliquid auferendo
ut vinea agrorum vel alia talium sue
tulerit. Commiserit in fide et fallacia
talium. An ductus proprio sciente omisit
laborem diete et insufficienter re-
spicientem mercedis operarius suus male
deceptione cepit fuit proximum preter
iniuste depressando(?). An insuper arti-
fices adinvenient novitates superfluas
curiosas et inutiles propter suas amplius

lucrari et hinder(?). Item consideret an ex
avaricia aut ex quacumque causa commiserit
symoniam in se aut in alio spirituali
emendo vel vendendo spirituale pro temporali
specialiter. An alicui contulerit aliquod
ecclesiasticum beneficium pro pecunia aut intuitu
pluris obsequii exhibiti aut exhi-
bendi vel ex causa pecunia data vel pro-
missa vel per te armata vel violenta
contulit quod sibi aut filiis aut consanguineis
seu aliis personis aut quod fautoribus
specialiter intuitu lucri carnalis conferent
ecclesiastica beneficia quamvis tamen sol(?) dignius et
sufficientius puro et non symoniace promoto
ad beneficium fiet libere decepto in-
beneficium huius resignet et restituat
fructus inde perceptos. Consideret
vir tamen an bona ecclesie luxoriose
et pompatice vel gulose consumpserit
aut cupide in thesauros cumulavit
neglectis pauperibus et aliis operibus
piis. Item consideret an pontificalia
subtraxit aut eis negociis aut no-
lentibus superflue intulerit consumpserit
sive in donos suos aut bona in sue
dispensavit aut nimis laute et
in usus pravos consumpsit. Consideret
uxor an bona mariti furata sit aut
eo nolente et ignorante nimis con-
sumptuose consumpsit. Consideret adul-
tera concedens eum in legittimos filios
suos fecerit ad legittimorum here-
ditate qui plus habent ad potenam(?)
bona. Item incurarijs(?) parentibus et
parentibus iusta pro parte non tri-
buit aut ea ipsis in vitio darentur
diu distulerit. Item consideret an
certa sibi ac semetipsi commissa aut
alias legata vel per aliis personis
assignanda aut inclinans ecclesias
pios usus convertenda fraude commiserit.

aut sibi retinendo aut aliis qua
quibus concessa sunt applicando aut
executionem huius testamenti et distri-
butionem rerum testatoris sine causa legitima
detinuit dissolvit in non modicum preiudicium
defunctorum qui suffragiis aut pau-
peribus orationibus adiuti fuissent. Item
neglexit facere decimas et alia opera misericordie
potuisse detinere aliorum. Item decimas et
decimas et consuetas oblationes solvere
contempsit et iam debita iuste impo-
sita solvere renuerit. Item avaricia
motus ludos taxillorum aut alios
ludos prohibitos exercuit. Item diebus
festivis pro lucro non modicum manuale
laborem aut mercatorum exercuit. Item per
suos fieri iussit. Item pro temporale aut
obtinendo periurium commisit aut aliquem
prodidit sicut iudas qui avaricia motus
Christum pro precio precio vendidit. Item
simoniam fecit. Item oportavit ut
mercatoris vendendo amplius diceret
emptori monerem apportavit aut
... gaudens fuit propter hoc ut certo
reciperet hereditatem. Item circa predicta
et dampna iniusta considerat an alicui
causa et occasio ut committeret aliquid peccatorum
ut supradictorum modo iniuste in-
ferrent ablatio ut forte iubendo
aut aliquid talium fieret aut consulendo
et persuasionibus adhortando inducendo
aut talia facientem laudando aut ut
fiet/ conspirando et promittendo cum
pluribus potuit et maiore cum constatu
ut officiis pluribus debuit et eis [illegible]
[illegible] et oratoribus consulerent/
¶ Est/ circa peccata nona de quo
solum peccat qui aliena retinet aut
qui per usuras dolos modos iniustos et con-
tractos illicitos aliena sibi usurpat

aut possidet iniuste ipsius rebus dampni-
ficat. Sed ultra hoc si vult vere con-
fiteri et penitere absolui oportet quod male
... restituat dampna restituere et
ablata ipsi dampnificato/ reddere con-
tegro quantum sibi est possibile et possit cir-
cumstantiis et eo modo si potest nisi re-
missionem aut voluntariam dilationem
a creditore obtineat. Quod si dampni-
ficatus cui faciendi est restitucio et
ignoratur aut eo loci non possit de-
bet propinquioribus heredibus eius. Quod
si similiter penitus ignoret tunc pro
salute anime illius cui restitucio fa-
cienda erat erogabit totum in elemosinas
et in pios usus. Nec restituendo tenent
isti soli qui aliena possident aut
qui iniuste ... et plus
alii qui comprehendunt in his versibus
Iussio consilium consensus palpo recursus
Participans mutus non obstans non manifestans
Confessor. Consideret ergo confessor an-
aliquo restitucionis faciende ...
quaqumque causa debitor fuit. Etiam huius
restitucio facere neglexerit aut illud
debitum dissimulavit de ipso contrariat
et dissimulet consciat ut a se ipso
adhuc satisfaciat si vult et vere
penitentes dispositus esse.

Circa luxuriam et eius species
cum filias consideret con-
fessurus. Item cogitationes
carnales et luxuriosas circa venerea/
cum quadam cupiditate et delectatione in
animo morari permisit et eis statim noluit op-
ponere statim ut percepit et potuisset
deludendo. Item alius consensit et de-
lectationem ... huius libidinosis cogita-
tionibus [illegible] ita quod si voluit
opus implevit/ si voluit delibuit
talia carnalia cogitare propter delectationem

inatis cogitando de ipsa amplexus
libidinosos tactus impudicos et con-
similia ad actum venereum et luxuriam
cum persona sibi non matrimonialiter iuncta
concupivit cum ipsis iam dictis aut
ceteris aspectibus quibuslibet aliis
concupiscentiam carnalem delectationem aut
turpitudinis similem in se concitavit et
maxime cum persona sibi non matrimonia-
liter iunctis ipse unus fuit hac intentione
ut eius concupiscentiam in se excitaret aut
ut puella vel ceteris femina per pro-
missiones premia adulationes
seu quecumque alia huius persona ad consen-
sum consensu illicito attraheret cum
aliquo peccatore aut cetera. Item cum in-
honesto attactu proprii genitalis vel ali-
quo alio pruritu temptavit et tamen
pollutus in vigilia aut in huius pol-
lutionem ita delectationis venereae con-
cipiendo sibi voluntatem et sine con-
cubitu procuravit et hoc cum quibus et
una species peccati contra naturam quam aliqui
vocant mollitiem. Circa hoc consideret
et confiteatur confessori an dormiendo
passus fuit huiusmodi pollutionem et hoc cum
aliquo supradicto aut cum aliqua alia
culpabili causa que precessit in vigilia
et maxime cum antea quam postquam in
vigilia consensit in istam nocturnam
fantasiam et in pollutionem quam incur-
rit cum inclinatus cogitationibus
aut predictis libidinosis aut impudicis
gestibus consensit in opus luxuriosum
concedendo cum persona non matrimonia-
liter iuncta itaque illud voluisset si af-
fuisset oportunitas aut vicem alia. Item
cum voluntatibus corporis in talibus
et postquam mortale sit numquam [illegible]
atque extra cum ipsum opus car-
nalis commixtionis concupivit cum per-

sona sibi non matrimonialiter iuncta. Et
circa hoc consideret gradus status et con-
dicionem utriusque persone ut si vero an utraque
persona fuit soluta et sic fuit simplex
fornicatio que tamen est peccatum mortale
cum altera personarum aut utraque ipsarum
fuit in matrimonio constituta et sic fuit
adulterium vel duplex cum persona fuit virgo
et sic fuit stuprum. Si vero fuit genere pro-
pinqua et sic fuit incestus. Et con-
sideret in quo gradu consanguinitatis
vel propinquitatis augetur peccatum cum utraque
personarum cum altera eorum fuit religiosa
vel in sacris ordinibus constituta et sic fuit
sacrilegium. Consideret an alia persona
voluntarie consensit aut violentiam
ei intulit. Hoc etiam consideret peccatum
et vocatur raptus. Hec etiam peccata sunt di-
ligentissime cavenda quia sunt in se
ipsis gravia valde precedentes [illegible]
[illegible] mala multa que excessibus istis
sunt sequi et sepissime sequuntur maxime
circa mulieres. Nam virgo corrupta sepe
propter hoc maritum [illegible] et per-
ditur sepissime matrimonii contrahendi
[illegible] in [illegible] et publicam
[illegible] et turpis. Item ex talibus peccatis
sequitur non numquam conceptionis volun-
taria impeditio procuratio abortivi
occisio prolis et alii non baptizati
[illegible] hereditatis filiorum legitimorum [illegible]
natos ex adulterio mulieris infamia
genealogie et alia huiusmodi tam in
religiosis aut secularibus. Item consideret
an opus carnalis commixtionis perpetravit
alter quam sit ordo quam natura ad hoc
opus deputavit. Et circa hoc dili-
genter consideret motus et sensus peccati
quecumque talia sunt turpia tunc operis
ipsius aut tunc mox circumstantiarum
ad quas non debet homo cum voluntate

faciunt recitare sub specie salutis, si uero
dicit sic ea intercise et distincte con-
fiteatur sicut commissa, dicendo sic: accuso me
coram confessore, respondendo quod ipse
confessor plenius cognoscat peccatum suum
et eius modum et circumstancias aggrauantes;
nec abbreuiat distincta et clara con-
fessione. Retraxit et in nullo modo pu-
dore et verecundia quod non retraxit
eum a quacumque peccati confessione, cum utique
maiorem pudorem inferre debuit per-
petracio huiusmodi peccati facta coram
oculis omnipotentis dei quam confessio que
tam secrete fit et sacerdote loco dei.
Item aliquem per odorem, saporem prouocauit
medicinis, femininis. Item talia commisit
in locis sacris. Item abortiuum volun-
tarie procurauit. Item ne fetum in utero
concipi post concubitum aut post partum
nasci voluntarie impediuit. Item quod
aliquod tale ei contingit propter percussionem vestram
aut propter immoderatam corporis agitacionem
aut propter clamores aut propter contrarias alias
iniurias. Item se colorauit fuco et
mendaci colore aut se ornauit
immoderate preciosis vestibus aut aliis
ornatu impudico et inuerecundo, maxime
propter hoc ut personas sibi non matrimoniali-
ter iunctas ad malum alliceret aut ad
peccatum quoduis inclinaret. Hoc enim est
graue peccatum, et si nullus per hoc ad
malum trahatur. Unde dicit Crisostomus super
Mattheum: Si mulier aliqua se ornando
oculos hominum ad se attraxit et ei
illam plagam intulerit, penam pa-
tietur eternam. Venenum enim con-
fecit et si nullus qui bibit inuenia-
tur, et sic hoc enim est de mulieribus
per talia corda virorum ad se male
inclinare volentibus, propterea nuptum (?)

affectiones aut etiam potiorem corporis
ornatum. Item concessisse tempore consimili aut
aliis legitimis impedimentis negauit
reddere debitum carnalis copule
persone sibi matrimonialiter coniuncte etc.

Sextum vicium
capitale est gula, circa quod
confitens consideret an
in quantitate cibi aut potus excessit,
in sumendo refectionis multo plus
sumendo quam sibi necesse fuit, aut
quando aut vices comedendi et bibendi
nimis multiplicauit, ita quod huiusmodi frequen-
cius sumpsit quam fuit debitum aut
necesse, cum tamen semel vel sufficiat
magis bis in die cibum sumere, exceptis
senibus et dure laborantibus. Item si me-
ridiali tamen [illegible] copiosa cibum
et potum sumpsit. Item debitum tempus
et horam ut nimis mane aut alio
indebito tempore aut aliquam primam
et potus sumpcionem [illegible] intercerit
que tamen etiam vespere nimis sero sumere procura-
uerit. Item immoderancia ciborum et
potuum aliquando fuit. Item potibus. Item per
superfluitatem ciborum et potuum sumpcionem
neglexerit debitos labores aut
omiserit scilicet diuinum oracionem aut aliud
opus ad quod faciendum tenebatur. Item an con-
cupiuit aut quesiuit aut etiam sumpsit
nimis delicatos et preciosos cibum
et potum ac multiplicauit [illegible] non propter
necessitatem [illegible] debitam aut cibos
nimis curiose sibi fecit preparari
non ad supplendam indigentiam sed
magis ad irritandam gulam aut per
nimios sumptus in superfluis aut nimis
preciosis cibis et potibus se aut suos
heredes vel alios homines depauperauit
aut etiam mendicare coegerit.

An nimis frequenter comedit comedendo[?] comedi-
cat. An nimis avide et gulose
sumpserit cibum vel potum vorando sicut
lupus aut canis famelicus. An ie-
iunia consuetudinaria aut ecclesie specialiter
mandata fuerit et soli ea transgressus
sit et hoc quo deuitet comedendi uel
quia in die ieiunij ultra semel co-
medit siue quo aequalitate ciborum
ut quia vesperi est cibis grossis con-
suetudinarie loco aut ecclesie cibis illis
tali die prohibitis. An in die ieiunij
coram comedentibus notabiliter fuerit
et hoc sciens et sine necessitate sed
pro alia communicatione affectionem ut corporis
comodum. Item si excessibus ciborum
et potu peccata sit et magna irro-
nabilis defectus quae confessor con-
siderat. In aliis et irrationa-
biliter et nimis sibi subtraxit
debitum ciborum aut potu sine causa
nimium modicum sumendo aut in qua-
litate nimis grossa ut sibi inutilia
sumendo. An corpus naturaliter corrupit vi-
res corporis exhausit caput et sensus
destruxit et se fecit inutilem ad
alios suos labores et meliores
spirituales exercitaciones et maiores
si profuisset talia ... pro indiscreta
sui corporis castigatione et tamen noluit
aliis desistere nec moderare ...
consilio ... sapientiores. Et sic
dictum est de indiscreta et nociua sub-
tractione alimenti. Nam ita intel-
ligendum est de indiscreta subtractione
sompni et aliorum necessariorum corporis et
de spicibus corporis ... sibi
considerandum et confitendum est.

Septimum vicium capitale est
accidia quae secundum beatum Gregorium

est tristicia quae de spiritualibus bonis et
diuinis quae tunc homini iminent facienda.
Et huiusmodi accidia tunc est peccatum quando
quis huiusmodi tristicia et tedium contra spiritualia
et diuina sic invalescit in homine quod
hoc voluntarie refugit huiusmodi spiritualia
quae tunc facere tenetur et abicit mente
recedit ipsa vilendo. Item huiusmodi acci-
die filie sunt species scilicet de-
speracio rancor amaritudo mentis et
circa quas errat. Greg. 31 moral.
Item confessor considerat circa hanc
accidiam et eius filias. Primo an ex
defectu amoris dei et spiritualium bo-
norum habuit aliquam tristiciam et tedium
contra spiritualia bona et exercenda quae in-
cumbebat sibi iminebat facienda. Item
an aliquando in huiusmodi spiritualibus quae facere te-
nebat tam magna habuit tristiciam
et tedium quod propter hoc totaliter mente detes-
tabatur et voluit omittere si causa
fuisset verecundia aut propter timorem superi-
oris. Item an talia exercere oportuit propter
verecundiam aut metum poene uel prop-
ter timorem superioris et perficit negligenter
acidiose intuitu et indeuote etc.
Item an rancorosus fuit et amaritudinem
contra superiores suos ipsum ad huiusmodi
spiritualia compellere volentes aut ... quae
alios ipsum ad talia persuasionibus in-
ducere volentes. Item an propter huiusmodi tedium
et desidiam contra spiritualia sic ...
... fuit et ad istam maliciam de-
ductus quod ... impugnauit ipsa spiritualia ...
et inutilia reputando aut ...
an aliquando desperauit ...
... accidiose ... contra
... spiritualia ... putauit se non posse
lauari absque spiritualium optimum
exercitium quibus oportet gloriam pro-

merci. Item omisit missam cele-
brare vel horas canonicas vel aliud
divinum officium vel servicium peragere
ad quod tenebatur implendum. Item
die dominico aut alio festivo cessante
legittimo impedimento missam audire
omisit et eisdem diebus festivis sermones
et predicationes audire omisit et
hoc per accidiam aut negligentiam vel
odium aut propter vanitates quibus se in-
miscuit aut propter ludos aut tripu-
dia vel propter mercationes vel alias se-
culares occupationes. Item tempore
officii divini aut predicationis verbi
dei sermonibus vanis aut aliis in-
[illegible] turbavit et aliorum devo-
tiones impedivit. Item tempus huius
vite sibi concessum presertim diebus
festivis consumpsit in vanis et inutilibus
aut factis ociosis aut excessive dor-
miendo et inutiliter demorando et tempus
inaniter perdidit. Item per accidiam aut
negligentiam aut propter temporales aut inde-
bitas occupationes contempsit et
forte contempsit diebus festivis exercere
meditationes bonas ut mortis im-
minentis, iudicii finalis, tormentorum
inferni, gaudiorum celi, beneficiorum
dei et consimilium elevantium animam ad deum
et incitantium ipsum ad actuale
suspiria dilectionis ad deum 2ᵃ 2ᵉ [illegible]
[illegible] 21. quibus adultus tenetur
in diebus festivis scilicet dominicis et festivis
et precipue circa curam et bonum
regimen filiorum, subditorum, filiarum, ser-
vitorum, [illegible] aut aliorum subditorum
et cure sue commissorum negligens
fuit, inmittendo ad mala per peccata et
aliis inducendo ad bona. Item ob
ligentiam superiores suos prelatos et
prelatos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

beato Augustino inscripta ad quedam [illegible]
[illegible] [illegible] qui in domo tua
sunt [illegible] [illegible] et vigili [illegible]
quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Item in quibusdam festivitatibus ut in
natale domini, omnium sanctorum, sancti Iohannis baptiste
et ceteris [illegible] ludos superstitiosos
sortilegia et alias [illegible]
[illegible] et [illegible] item [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aut officio talia prohibere
potuit et debuit. Item de peccatis suis
[illegible] non vere ... sacramentale
absolutionem fuit contentus. Item [illegible]
[illegible] negligens [illegible] aut [illegible]
Item propter [illegible] [illegible]
[illegible] peccatorum [illegible] oblitus
fuit nec curavit ante confessionem
[illegible] diligenter discutere et cum
diligenti premeditatione peccata pro-
[illegible] ad memoriam reducere. Item con-
fessionem suam [illegible] divisit aliquod peccatum
[illegible] confessori negando aut [illegible]
[illegible] Item in confessione aliorum peccata
[illegible] revelavit et [illegible]
vel [illegible] [illegible] [illegible]
Item [illegible] sibi [illegible] [illegible] [illegible] su-
sceptam adimplere neglexit aut
forte eam [illegible] contempsit. Item
[illegible] vel aliud sacramentum indigne
suscepit scilicet non premissa vera con-
tricione et integra [illegible] con-
fessione. Item sacramentum unctionis
extreme [illegible] [illegible] [illegible] con-
tempsit. Item [illegible] sacramentum [illegible]
[illegible] [illegible] fuit. Item et [illegible]
alia sacramenta [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] celebrationem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] Item [illegible] et
quolibet [illegible] missa et [illegible]
[illegible] in fugiendo [illegible]

fuit Et ita hec attente consideret
mo9 quia ipsi fuit tam maiores
et epis fuati ꝗ in peccatibus suis
et aliis benefactoribus vivis et defunctis
preces fundere negligens etc

Explicit tractatus de septe viciis
capitalibus conceptus per eximium
theologie professorem
magistrum nicolaum de dinkels-
puhel. cum applicatione qua-
dam ad confessionem faci-
enda qua post fine tra-
tatus posuit adiunxit. Est
aut idem tractatus conscriptus
a quodam monacho, et co-
patus a iohe scriptoris de
tubingen predicatore in
czidlinge, pro quo legentes
orare dignentur.

Registrum alius septenarii

Primum Superbia Sapiencia Pax
2m Avaricia Intellectus Mundicia cordis
3m Invidia Consilium Misericordia
4tum Gula Fortitudo Esuries
5tum Ira Sciencia Luctus
6tum Luxuria Pietas Mititas
7mum Accidia Timor Paupertas

1288

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Lumen confessorum vocatur hec
doctrina. omnibus penitenciari-
is et confessoribus ad sciendum
valde necessaria. per me pauperem
episcopum Andream hyspanum more
penitenciarium et megaren episcopum et
pontificem. qui multis dictis magistrorum
theologie et decretalium ac decretorum
in multis locis et variis detractis com-
pilata et sita rome diu ad partes
hyspanias velle ire. dimissa
omnibus domino meo confessionem et
penitentie cura dictis quibus quod sperabat
li valere cum non habeam illius quid
refuderit aut misitur. Anno domini
M. cccc. xxxiii°. oblata per me
reverendissimo domino domino patri ac
domino domino Jordano de vrsinis
Cardinali et episcopo Albanensi digis-
simo Rome curie maiori penitenciario.
Pro quo precor fiat supplex inter-
cessio a te qui legeris et perfeceris
hoc libro etc.

Que sunt partes libri confessorum.
Prima pars in primo articulo declarat que
sit necessaria ex parte confessoris.
2° qualiter confessor debet confitentem
docere. 3° qualiter confessor debet
confitentem interrogare. 4° qualiter con-
fessor debet penitentes inducere et dare
ac canones penitentiales imponere. 5°
qualiter confessor debet casus maiores episcopales
minores et cetera suspensionis interdicti et
irregularitatis refudatos et non quantos
tos scire. Ut casus restitutionis et
satisfactionis antequam absoluatur confitens
medio retinere. 6° qualiter confes-
sor absolutionem pro sanis pro infirmis
pro in periculo mortis constitutis pro in
dulgentias a culpa et pena quibus
debeat facere et scire. Secunda vero
pars istius libri confessorum declarat in primo
articulo in quibus casibus solus papa ab-
soluit et dispensat. 2° articulo de-
clarat in quibus casibus maiores peniten-
ciarii absoluunt et dispensant. 3° in

quibus casibus minores penitenciarii absol-
uunt et dispensant. 4° articulo in quibus
casibus episcopi absoluunt et dispensant.
5° articulo dicit in quibus casibus sacerdotes curati
et alii presbiteri simplices sacerdotes absol-
uunt et dispensant. Incipit tractatus
qui dicitur lumen confessorum.

Lumen confessorum seu
penitenciariorum ad reve-
lationem gradum et fo-
cia plebs confessorum.
lucem veram tractatus
omni qui ducatus
illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum. Jo. i. De
paupertulo mei ingenii thesauro
veritatis in doctrina sanctorum patrum
theologie ac decretorum ducto quantalo
et ex eo dore diluctionis et rem
seu insinuatione mei pluribus penitenciariis
et confessoribus et perfectionis domini mei
et sancto penitenciarii minoribus Rome
curie et aliis presbiteris secularibus
et religiosis quibus officium penitencie
et audientia confessionum incubit et
a quibus cura animarum committitur peccata sua
et personarum in omnia officia etiam
et tenentur prelati et postea que sub pena
peccati mortalis requirit. ut sint illu-
minati liue scientie iuris et theologie
qua secundum augustinum valeat peccatorum
in ecclesia tamen vemedierre et inter lepram
et lepram discernere. Tanta enim officium
sacerdotis primum et ultimum hoc tenere comp-
let ac cople secundum ieronimum vidili rnud
de lege sit interrogatus. Et si ignorat
legem domini ipse se arguit non esse
sacerdote ut patet d.e. Nolite timere
poi. q. iiii. Et dicit ibi ieronimus. Sa-
cerdos debitor est ut veritatem quam
audivit a deo libere predicet. A-
lias dicit sicut ipse sumus et vicarius
qui secundum apostolum. Si se posteri det velle
etc. eius q. in fide etc. id est presertim ipsorum
et per transsumptum de de renun-
ciatione. Nisi. § Tunc per defectum.

videlz. qa tu repulisti sciam ego
te repellam ne sacerdotio fungaris
m. Et io maqua aliquis epa
vong seu ep curarius uel alius cure
platus det ad ca pfundu et ta
sttm offim aiqz pmarios seu co
fessores simplicium subditorum et pa
rochor cosilic seu pone n q sint
alluati aliqualiter litre scie theo
logie et iuris canonici. qz nlli sacer
doti lz canones scire pcm igno
rare n qtaz sacre qd scire pcm
reglis poterit obuiare ut nota
38. di. c. j. et ij. et iij. et exo de
constitutionibus. c. j. Et ad tpe
e aduoto uis ignorac eta quod
expat. et sic tpe e opario p mi
mitte de offo qd ignorat ut no
lege. ij. de ordine iuris. sic ual
de tpe e cofessoribus et curatis recto
ribus qi uolut esse medici aiaz
et hec officia cofessor et pmarior
nescire. dico cosciente ul rpm
interrogac ul absolue a pmias ei
iiunge sic sepius cotingit qd multi
cofessores absoluut de hiis de qb ab
solue no pnt et dispensat ubi
no hnt auctoritate. et qns p maior
pctis pruas iniungut pnias. s pe
cuc ul orois dnice. et p blas
phemia ul pctis ois dni ieiunia
hiis attedentes dictum aug dicent.
Nec sanat oclm qd sanat calca
neu qz cotraria cotrariis curantur.
Alij etiam impudenter audiut ce pec
tatorum c cofessores qs scit esse
d reseru. cu eoru absoluendi est
ignota sic canones multi sunt no va
lentes latine. ut no. j. thy. q.
et 38. di. c. j. et xxij. di. Sic
rector. Nec ualetas pcta discrete
sepius n pls aggruat pnia simu
larium qz pnia symonia ul
vsuram. Alij c alij ita ignos
sunt costi impont pmar p
quibusda pctis pscretd cnima qd
ipi cofessi n ipam uolut nec
ipaz aduditadne recipiut n un
qua ipam pnia pagut et sic

ipor cofessio sicta fuit frustra
torio. vel pnia eo tu integra
et pficit s. j. dctm aug. et de peni.
di. j. p totu eo cotritioe et eo
cofessione et eo satisfactioe. Vn
qi no est satisfactio nulla fuit pcus
cofessio. qd nlls mo debet cofes
sores facere qz v dno c largius
remittedo que cofessor debet
esse austerus ut no. 20. q. ult
c. Alligat et 40. di. Homo
et. c. Tibi dno scito. Qua
ro qnqz sit igitur cofessorum et pnia
riorum i eccia rona seu aplicia
vt dicetur i scita ppta istis tratatis
et doctine seu luis. Prima ro
e necessaria ad sciendum odbus cofesso
ribus qnilez sunt coditiones ce
ipsorum et eius qualis. 2a vero ro
e necessaria c vtil ad sciendu
cura statu illorum qnqz qnim pe
nitenciariorum. et eius specialem. Vtraqz
vero ro ta qualis qua specialis
sub pena pctu u specialis crasse et
supine q e pctum mortale e ne
cessaria qd addiscat et sciat p oes
cofessores et pmarios totis mili
tantis eccie et pcipue curie rome
qui hnt q ab odbus pctis absolue
et illuiare eos q in tenebris pcto
rum et umbra mortis pctorum sedent
ad dirigendos pedes eorum i via
pacis ecclie et pfecte pnie et ut
luceat lux eorum cora hoibus et
videat ipor opa ba et glisicet
patrem q in celis e. Hoc igi
tur cofessorum vob reuerendissimo
patri dno Jordano Cardinali de
Vrsinis vulgariter nuncupato trans
mitto et offero. ego frater v. mi
pniarius rome tue ordinis scti Bndti
et sacre theologie pfessor. Magr
Andreas Didaci Hispanus infelix
et paup olim Cantaten pmo
vero Ariauen. nunc vero Megaren
epus. infelix et neglectus senex
et antiqus cofessorum emendandum
corrigendum et siquid deuiis a veri
tate scite malo ecclie dispo. illud

ꝑmo reuocãdo detractioi dni mĩ
ſſpe Martini qnti. et veſtre corꝛ
rectiõi ſubmitto. et omib; alijs ma
giſtris et platis quoꝝ intereſt ſtes
cedulas corrige͛. **Sequit͛ ꝓhe-
miu͂ ſm͂e ptis libꝰ ↄfeſſoꝝ.**

Quia t͛ quiq; ſt gnã i
h͛ mũdo l ꝑmãcioꝝ. viz.
Primũ gen9 e͂ romanũ
ſ; ſũmꝰ ꝑmarꝰ qui
e͂ xpi vicariꝰ papa ro
manꝰ cui ſoli e͂ data ptãs plenaria
ab oĩ pctõ. ↄtritiũ; tĩu abſolue
di. dicẽte eidẽ dño. Paſce oues
meas. Et itm̃ ſibi ſoli dictũ e͂.
Duc in altũ id e͂ i pfunditate vi
cioꝝ. Ceteris aũ aplis dcm̃ eſt.
Laxate retia vr̃a in capturã.
¶ Scd̃m genꝰ e͂ et romanũ ſ;
maioꝝ ꝑmarꝰ rome curie et ſe
dis aplice. cui data e͂ ptãs ab
ſoluendi ab oĩ crĩe et pctõ et crĩie.
¶ Tercium gen9 e͂ minoꝝ ꝑmari
oꝝ rome curie q' int͛ ptãte or
dinarioꝝ et maiorꝝ ꝑmariꝝ hñt
i ↄſcib9 ptãs abſolue͂ in q'b9 no
pnt ordinarij vl plati inferio
res etc. ¶ Quartu͂ gen9 ꝑmãcioꝝ
vocat͛ mediꝝ ꝑmariꝝ ſ; plati.
epi. archiepi et alij ordinarij
q' poſt minores ꝑmarios rome cie
hñt ex̃ i multis caſib9 reſeruat͛ eis
a iure abſolue͂ ↄ diſpenſare ¶ Quĩn
tũ gen9 confeſſoꝝ ſ; ꝑmarioꝝ
ſt curati eccleſiaꝝ parochialiu͂ recto
res. priores. abbates. archiepbri
et plebani ſeu illi q'b9 dñs noſt
ppã. ſeu epi ↄ ordinarij committut
vices ſuas vt ſt mlti fr̃es mẽdi
cantes et religioſi ac monachi.
ſeu ſimplices pbri et ſacerdotes. qꝛ
nulli nõ ſacerdoti pt dari ptãs a pctĩs
abſoluendi. **Incip ꝑma ps.**

His i pmiſſis et p fudamto iſta
rũ doctrine q' vocat͛ lume
ↄfeſſoꝝ ꝑmo poſitis. ¶ Quatu
ad ꝑmã pte͂ ē ſũme e͂ neceſſaria
ad ſciendũ ut quiq; gen9 ↄfeſ
ſorꝝ cuiuſq; ſt ſtatus. Dico ꝑmo
quod gnalit͛ quilib; dꝫ confeſſor
ſcire et facere ad ſibi ↄfitentem
queruq;. ſ; docere auſcultare. i͂t͛
rogare ꝑmias iniuge͂. et abſo
lutionẽ debitã face. ¶ Et ꝓ fũ
damto iſtoꝝ dicas debes hoĩe
ex pte confeſſoris qd confeſſor debꝫ
eſſe dulcis. affabil. ſuauis. pru
dens. diſcretꝰ. mitis. compatiens.
pius. breuiloquꝰ atq; benignꝰ.
Ex pte confitent͛ no qd confeſſio ſua
debꝫ eẽ ſimplex. humilis. pura. fi
delis frequens. nuda. diſcreta. li
bens. voluntaria. verecunda. integ͛.
ſecreta. lacrimabil. accelerata. for
tis accuſans. ſatiſfaciẽs et ꝑſe
uerans. Et ↄſilio bn̄ confiteri
volentib9 qd antiquã confitedi ſacer
doti ſm̃ ↄſiliũ aug' allegant͛
mgr͛m in qrto ſniaꝝ d' tractantem
de ꝑmã qd ꝑmo confitea͛ ſecrete
xpi dño ihu xpo i eccia cora
uno altari vl. i domo ſua aut
i aliq' loco ſecreto. et tũc veniens
ad eccam ↄmdat ſe ſacerdoti ſeu
confeſſori. ¶ Et ꝑmo confeſſor
q'licũq; ſit ille dꝫ docere confitente
qd ſignet ſe ſigno ſcte crucis. et
ex ↄfeſſor det bndictioẽ ſup eo.
Ite doceat eũ qd humilr flexis
genib9 vel alio mõ ſedeat corã
eo vultu ad terrã dimiſſo. It
doceat eũ confeſſioẽ gnalem ꝓ
ꝓt oĩa ſũt i vulgari ſiu͂ i vbis
latinis. Et laudo modũ aliq'ꝝ
confitentiũ pctã ſua i ſcriptis ne eua
neſcat pctã ſua a memõ dũ fit
confeſſio. Et ex dꝫ cũ docere Pꝛ
nr̃. et Credo in deu͂ ſi neſciat.
et ei mãdet qd q'̃ cito poterit
illa addiſcat. ¶ Tercio dꝫ confeſ
ſor penitente͂ monere et inducere
qd ſepmet accuſet et confiteat͛
pctã ſua ſpecialia q' recordatur.
Facta tñ ꝑmo gnali confeſſioẽ tc
confeſſor valde auſcultet ſilentẽ
auſcultet confitente͂ no deteſtãdo
alñ vbis aut ſignis ſeu nutib9
pctã q' dicet penitẽs dũ dixerit
ea ne fiat occaſio pcẽdi qd ſi
auſcultet qd pctã ſumme rom ge
animãe dꝫ in mĩd dei. cu pccis
inferni. cũ die iudicij. cũ hora
mortis et qd ultm pctm eide q'

c i loco dei abscodat. qr de9 ia
nouit oia anq fiat. Et facta
cōfessiōe i speciali p ipm cōfitētē
dicat iterz et iterū cōfessor si re-
cordet de aliquo pctō alio. Et prp
dixit qd aliq pctō nō recordet
tur sit sapiens medicus aīarz.
Tercio dz cōfessor ipm cōfitentē
seu petentē interrogare et querere
ab eo. si sciat pr nr. et Credo
in deū. Et si nesciat vt doceat
eū vt moneat ipm qd discat.
Et si sciat. tūc qrat cōfessor ab
eo. Credis i deū prem oīpotēte.
Rndz. Credo. Et relōs arlos fidei
Et ad quēlz arlm dicat penitēs
Credo. Postea qrat ab eo. Vis
et ppōnis pctā dimitte. et de rebus
alienis satisfacere. et pniaz ipōzu
suscipe q cōfessus es. Rndz. Volo.
Iterz dicat cōfessor. Vis dimitte
a parte tua iniurias et pctā q in
te pctauert. Rndz Volo. Po-
modū vō cōfessor reducat sibi
ad memoria septē pctā mortalia q
cōphendunt i ista dictiōe. Sali
gia. Et decē legs diuine precepta
et septe opa mie. et qnq sens9
corporis. et septe ecce sacrā. et sic
de aliis pctis q dicies i symboli
declarata cū suis spēbus et modis
i cōfessiōe mea qua feci i cōstan
cialis. Anno dñi mccccxo. tam
i cōfessiōe maiori qz i minori. Et
reducat s ad memoriā circustancias
pctōrz et declaret eas penitēti
si eas nesciat. que st nouē. viz.
Quis quid vbi p qs cū qbus quotiens
qre quomo qn. Et tūc qrat
ab eo de supbia. de discordia.
de litibus. de ypocrisi. De aua-
ricia. de furto de rapina de u-
sura de symonia. de mēdacio
de dolo et piurio de emptiōe et
vēditiōe. De luxuria de fornicatiōe
cū soluta. de adulterio. Et in isto
pctō valde caute ē interroganda
ta de pctīs cōtra naturā qz de pctīs
cōtra naturā. De ira de scandalis
de vituperiis de brigis de percus
siōnibus in clericū vl laycū psō
nam. De odio inueterato. De
De gula. de ebrietate. de ieiuniis
ab ecclia ut p cōfessores iniunctis
De inuidia. de diffamatiōe de
fo testiōio. de fla ppta. de ma-
lia. De accidia de bōis tēporalis
si dixit eas. et si ad eas teneat
De pmissis dictis si cōpleuit eas de
uotē. de uotis si seruauit eas. De
cōmissis bōis et iuramentis si tenuit
ea. et sic de aliis. Ite qrat
de decē preceptis scz. si sortilegiis
et diuinatiōibus et cōiuratiōibus vacauit
si ad taxillos et ludos sortuitos
lusserit. Si iurauit i vanū. si p
iurauit. si mētitus fuit. si decepit.
Si dñe dominica et dies festos seruauit
Si prem et mrem inho-
rauit. vel eis i suis necessitatibus nō
puidit. Si occidit. vl cōsuluit
aliquē occidi. aut fuit sociꝰ i occisiōe
si minas mortis vl penti intulerit
si pcusserit. Si furatus fuit aliqd
vl rapuit. si iuenerit rē aliena
et nō restituit. si res defunctoꝝ
nō distribuit. aut si testamentarius
alicuius defuncti fuit et testamentū nō cō-
pleuit. Et si rē aliena detineat
et nō restituat. si est potens ad
restituendū res alienas. Si tu
vxorē aliena vl mēretrice aut re-
ligiosā vl tu sposo aut alio for-
nicatus fuit. Si famā alicuius deni-
grauit. Si res alienas cōcupiuit
hēre et p malas vias fecit qntū
in ipso fuit ad hndū eas. Ite
qrat cōfessor de qnq sensibus cor-
poralibus. et de septe opibus mie. Poste-
rius si est cōtra ecclia vl bnficiatus
qrat si qntā ptē fructuū sui bn-
ficij assignatā ad usus pauperū
vl alias fideliū paupibus et egenis
distribuerit. qa tenetur sb pctō
mortalis ea restituere si ea totalit
nō dedit. Ite qrat de septe
sacris ecclie. Si filios suos bapti-
zare distulerit ultra dies duoden
si plures cōmpatres qz vnū recepit.
si i necessitate alicuius filiū sine bapt
mori cōmisit. Si filios suos in
cōfirmatiōe opez in frontibus edu-
cauerit. Si semel vel maius in anno

confessus no fuit aut no contrauerit
Si corpore sua male tractauerit
aut ipsam dimi(n)serit. Si missam
i(n) peto mortali celebrauit et si pius
q(ua)m celebraret confessus no fuit.
Ite si fuit penitens religiosus
querat ab eo p(ec)ta duodeci(m) abusi-
onu(m). viz. Si fuit p(re)latus negli-
gens i(n) suo officio Si fuit subditus
vel discipl(inis) inobediens Si fuit iu-
uenis ociosus. Si fuit senex ob-
stinatus Si monachus curialis
s(e)z seq(ue)ns curias p(ri)ncipu(m) Si reli-
giosus causidicus Si habitu pre-
ciosu(m) p(re)ter suu(m) induerit Si cibos ex-
quisitos assueuit Si rumores
i(n) claustro serit. Si lites i(n) capitulo
co(m)mouit. Si dissolutione(m) i(n) choro
fecit. Si reuerentia(m) i(n) eccl(es)ia ut circa
altare no habuit. Ite querat
de obedi(enti)a. de p(ro)p(ri)o de castitate de
silentio de horis de ieiunio (et) alijs
similib(us). It(em) Si e(st) d(omi)n(u)s t(em)poralis
querat ab eo de iustitia de guerra
de exactionib(us) de violentijs et
de rapinis si unq(uam) ea fecit vel
fieri p(re)cepit. Ite si est come(s) cura-
tus vel sp(irit)ualis querat ab eo de modo
viuendi de correctione suor(um) p(ar)rochi-
anor(um) de bono exemplo suo. de
officio eccl(es)ie. et sic de alijs. Et
sic i(n) o(mn)ib(us) officijs ut confessor et
debet interrogare valde subtilit(er)
et sine scandalo confitentis. Et
in fine querat confessor a penitente
si unq(uam) fuit excoi(cat)us a iure vel ab
ho(min)e Et si dic(it) q(uo)d nesciat. pro-
dat confessor dando s(ibi) formam et ab-
soluendo eu(m). Si vero dic(it) q(uo)d credat
se excoi(cat)u(m) a iure. tu(n)c querat confessor
p(ro) quib(us) causis fuit excoi(cat)us. et vi-
deat si fuit excoi(cat)us maiori vel
minori excoicatio(n)e et si h(ab)uerit
p(otes)tate(m) ad absoluendu(m) ip(su)m tu(n)c
statim an(te)q(uam) det s(ibi) p(e)n(itent)iam p(ro) pct(i)s
vel an(te) q(ua)m absoluat eu(m) a pct(is) p(ri)mo
et an(te) o(mn)ia absoluat eu(m) ab excoi-
ca(tio)ne tu(n)c excoi(cat)us sit. ex extra de. ex-
qua nullus salud(e)t. vt notat i(n) c.

fr(e)q(ue)nti q(ue) de summa t(ri)n(itate) et in
xie. c. p(ri)mo. in glo. Non debet
aliquis penitens admitti ad aliq(uo)d
sacram(en)tu(m) p(r)ime ut eucha(risti)e an(te)q(uam) ab
excoi(cati)o(n)e sit absolutus. vt notat in
cle. dudu(m) de sepulturis. et c.
statuimus. Et si q(ui)s confessor absoluit
eu(m) a minore excoi(cati)one et h(ab)et p(otes)tate(m)
absoluendi dicat sic Auctoritate qua
fungor absoluo te a vinculo ex-
co(mmunicati)o(n)is si q(uo)d incurristi. Vel. Absol-
uo te ab ista excoi(cati)one p(ro)p(ter) q(ua)m separat(us)
es ligatus s(ed) ut h(ab)eo et restituo
te sacrament(is) eccl(es)ie dei (et)c. Et si
absoluit eu(m) a maiori excoi(cati)one q(ue)
e(st) a iure p(ro)mulgata si q(uo)d nullus vel
est (con)t(ra) illu(m) canone(m) p(ro)p(ter) se vel p(ro) aliu(m)
fecerit. Et si excoi(cati)o fuit ab
ho(min)e. aut penitens e(st) satis et su-
p(er)ulo et tu(n)c remittat(ur) ad illu(m)
sup(er)iore(m) q(ui) eu(m) excoi(ca)uit vel ad
ad aliu(m) de eius mandato. Et te
i(n) illa absolutione maioris excoi(cati)o(n)is
q(ua)tuor faciat p(ro)mittere. P(ri)mu(m)
q(uo)d excoi(cat)us iurabit stare et parere
mandat(is) eccl(es)ie an(te)q(uam) absoluat(ur). ut p(atet)
ex de sen. exco. c. ex tenore.
Secu(n)d(u)m si fuit excoi(cat)us p(ro) notoria
offensa vel p(ro) debit(o) vel alia ca(usa)
q(uo)d teneat(ur) aliqui(d) no absoluat(ur) n(isi)
p(ri)us sufficie(n)ter emendet tu(n)c ea. et
si fuit excoi(cat)us p(ro) dubia dabit
fideiussoria cautione(m) vt no(tatu)r de
ver. sign. c. ex parte. et c. cu(m)
olim. Tertiu(m) e(st) q(uo)d absoluat(ur)
p(ri)usq(uam) satisfecerit p(ro) illo q(ui) t(ra)buit formu(m)
vel de mandato eius vel p(ro) suis su-
p(er)iore(m) Et tu(n)c excoi(cat)us d(ebet) spoliari
vestib(us) an(te) porta(m) eccl(es)ie (et) ipso
p(ro)strato sacerdos (cum) virgis d(ebet) p(er)cutere
eu(m) et tu(n)c p(ost)ea miserere mei de(us).
postea d(icat) Ky(rie). Ch(rist)e. K(yrie). P(ate)r n(oste)r. Et
Et ne nos. V(ersus). Saluu(m) fac s(er)-
uum tuu(m). de(us) meus sp(er)antem in te.
Or(ati)o. Deus cui p(ro)p(riu)m e(st) misereri.
(et)c. Hec sic(ut) notat(ur). 11. q. 3. c.
cum p(ro) aliqua(m). Et tu(n)c dicat Auctoritate
petri (et) pauli absoluo te a ta(l)i s(enten)cia
excoi(cati)o(n)is p(ro) tali re q(ua) eras ligatus
et restituo te sacrame(n)tis eccl(es)ie dei et

pticipatioi seu toiom fidelium, cano-
niu. Et het ex. po. ex. de sen.
excõ. c. a nobis. Et si excõicatus
no potit emenda prestare iurat
qd ea pstabit qn poterit vel qn
ad pinguiore fortuna venerit.
vt po de cosec di. 2. c. Neqz
absit. Et hoc ide dic de illo q
e solemnit anathematizatus ab epo
suo. Het oi seruanda sut et mul-
ta alia q ponit 11. q. iij. c. cu
quis. Certu e ut post absolu-
tione iniungant eide madata iusta
atqz racionabilia. alias pot appel-
lare. vt po ex. de pactis. c. fina-
li. ex de appella. c. vt debitus.
Et si ille confessor vel piarius
no huit ptate ad eu absoluedu
consulat excõicatu vt qz citius poterit
se pntet suo supiori et petat
ab eo absolutioz. Et si absoluit
a simis canois consulat si qd mi-
qz veniat q illud canone scient
vt ia dixi. Si au aliqs fuerit
i morte arto seu i infirmitate a aliquo
alio tpali impedimento vel morte
arto accedat ad bnficio absolutiois
ad excõicatore vel ad supiore ali-
as recidit i eande excõicaoes ipo
iure. vt po ex de sen excõ. c.
eos qui. libro. 6. et in tle. de
penis c. siquis suadente c ultio.
Et no qd siqs an morte fuit
excõicatus et in hoc morte penituit
et tn no huit absoluente. si se-
pultus fuit in cimiterio no exhu-
mabitur. Et si alibi sepultus fuit
ducent ossa eius ad cimiteriu et
tnt ibide cu aq bndicta sola
absoluet. Et quali des intero-
gare des status hoim i confitentiu
quas confessione mea maiore. vl
quas sua iohis teuthonici or-
dinis pdicatoris et sic sufficit p
isto arto. Nono dico qd con-
fessor dz scire pniae iniuge si
vult ei confitentes illuiare. Et ad
ho qz sciat pniae iniuge duo re-
quirit scz qz sciat. qz si nesciret
ipe sacerdos seu confessor no in
eo constabit. vt dic augs. Et
pmu est qz sciat canoes pniales

qs tenet scire sub pe pcti mortalis
Scdm qd dz scire e qd sciat re-
sumas cetra qe sunt et p qbus
pctis infligant. et quale ab eis
pt absolue et in eis dispensare
et recociliare scte mri ecce et
coiom fidelium. Dico g pmo
qd debz scire canoes pniales.
contu ad bona operucioes. alias
cois meretr dici sacdos. vt po
38. di. c. que ipis. ne si cecus ceci
ducat ambo in fouea cadat. mat
13. et luc 6. Et hoc canones
pniales plenius iueies i suma co
fessoz q vocat iohannina. tn aqs
pona qui aformatos simplices
curatores. Et pmus canon est
qd pbr fornicas scz publice et
notorie tenes cocubina. inclusus
et sacco indutus vl cilicio tbs me-
sibus in pane z aq ieiunet per
spaciu septe anoz quolz ano tbus
mesibus mesibus. exceptis festiuitatibus
et tnc modico vino utat et se-
cudo se ieiunet in pane z aq. vt
latius po 82. di. c. presbr. Et
ho ide intellige de adultero et
incestuoso notorio. Si vo pbr
cognoscit sua filia spualez vl mo-
niale vl confessata vl baptizata
p ipm 12 ano peniteat. et epo
condeni. 30. q. 1. siquis sacdos.
et c. no debet. It accipies
sponsa aliena qz coia de pcti
septe anis peniteat et p quadra-
ginta dies in pane z aq ieiunet
ex de spon. c. Dudu. It de-
uota seu moniale cognoscens. duo-
deci anos peniteat. 27. q. 1. deuo-
ta. Cantans missa et no coicans
vno ano peniteat nec interu cele-
bret. de cose. di. 2. relatu.
Siqs coni hoim peccauit si cleric
e dz depoi. et si incorrigibilis
e dz intrudi i monsteriu. et
si laicus e dz excõicari. ex de ex-
ces. pla. c. clerici. Et maiore pniam
meretr ho prim qz siqs cu mre sua
coiret. qz maius pctm e vt po
32. q. 4. c. adulterij. Nuptie
clandestine puniut. et eis sacer-
dos presens in eis punit insi-

ficat de sanc ecce. ex. de clandest.
despon. Qui cognoscit filia
spiritualem vel commatrem. et qui con
sentit eis septem annis peniteat. 30
q. 3. non oportet. Si quis recipiat
alteri desponsatam vel nuptam septem
annos peniteat et per xl dies in pa
ne et aqua ieiunet. ex. de sponsali-
bus c. accepisti. Si pater et
filius cum muliere dormiunt. aut si quis
cum matre et filia vel cum duabus so
roribus coierit septem annis peniteat.
38. q. 3. cum pater. Si quis
matrimonium corrumpit decem annos pe
niteat et a coniuge separetur. et si co
niunxerint sunt ipso facto excommunicati. 27.
q. 1. de filiis. et duobus capitulis sequentibus
et in cle. de consan. et affin. eos
qui. Si quis matrem vel filiam vel
duas sorores vel amitam vel neptem
cognoscat sciens potius coniugio ca
reat. ex. de eo qui cognovit consan
guineam uxoris. c. ex litteris. et 32
q. 1. si quis vidua. et octo annos
peniteat. 38. q. 2. si pater. et c.
illos. 24. q. 3. Si quis ignorante
cognoscat duas sorores vel
matrem et filiam unum annum peniteat
32. q. ult. Celans se confessum
mulierem qui cognovit cum sorore eius septem
annos peniteat. 34. q. 3. si quis.
fricantes sponsalia filiorum tribus annis
peniteat 31. q. 3. unico. Cog
scens uxorem adulteram annos peniteat
tribus annis peniteat. 32 q. 1. si quis.
1. q. 4. et ex. de eo qui cognovit con
sanguineam uxoris. c. ex litteris. et 32
q. 1. si quis vidua. Et quinque puniuntur
incestus quam adulterium. 32. q. 1. c.
adulterii. Si voluisti fornicari
et non potuisti. Si fuisti pollutus
in somno per malam delectationem. Si
osculatus fuisti illecebrose mulierem
quadraginta dies vel septem diebus peniteas.
Si abusus es uxore tua
in die dominico vel festivis. sanctorum
cohabuisti cum ea aut in quadragesima
septem diebus peniteas. Si cum uxore
tua retro cohabuisti. si fuit hoc xl
dies. et si plures uno anno pe
niteas. Commisisti adulterium cum uxore

aliena septem annis peniteas. et uno
ex his in pane et aqua. si autem cum
vidua duobus annis peniteas. si
cum sanctimoniali quindecim annis pe
niteas. et commixtio tribus ex his
in pane et aqua. Fornicatus es cum
iumento vel cum aliis animalibus. vel
fecisti sodomiam quindecim annis pe
niteas et quinque ex his in pane et aqua.
Si quis cum his uxore sua alia
cohabuerit ieiunet annis septem. et
tribus ex his in pane et aqua. Si
fuisti luxuriatus die veneris sancta
cum uxore tua duabus septimanis
peniteas. Si quis cum filia vel consob
rina vel nepte sua peccavit omnibus di
ebus vite sue peniteat et curias [vitet?]
tates fugiat et in domo sua non
maneat. Si quis cum vidua patris
sui seu uxore aut cum germana
sua vel si pater turpitudinem filie sue
revelavit. vel cum filiastra sua coierit
xv annis peniteat. peregrinando incedat
et tribus annis ex his in pane et aqua
ieiunet. Si quis cum commatre vel cum
commatre sua. de fonte vel seu de
confirmatione peccavit vel coierit quin
decim annis peniteat. Si quis cum
duabus sororibus coierit seu nupse
rit vel usque ad extremum vite sue pe
niteat. Si quis uxorem legitimam di
miserit et alteri nupserit. illis cum ea ha
bitare non inducens neque ullis ei as
societ. Si episcopus vel presbiter vel diaco
nus uxorem acceperit ab ordine depo
natur. Si autem episcopus adulterium
perpetraverit quindecim annis peniteat
presbiter duodecim. diaconus decem. sub
diaconus septem. et mortuus ut clericus
communionem. et tertia pars sit de pane et aqua.
34 q. si quis sacerdos. et q. 3. non
oportet. Si aliqua mulier fornicata
fuerit et partum suum vivum occidit
vel corruptum per annis peniteat.
Si mulier cum duobus fratribus coierit
usque ad mortem peniteat et in corpus
domini accipiat. Si qua mulier potione
acceperit vel non conceperit duobus a
nnis in pane et aqua ieiunet. Si qua
mulier in utero suo occiderit parvulum
post dies xl. annos pariat et ma
ter iudicetur et tribus annis in pane

et acquiescunt. extra de his qui filios occidunt c. ult. Siqua mulier
semine viri in cibum miscuerit. aut
alia sortilegia vel causas illicitas
fecit ut plus amore viri habeat
per tres annos peniteat. Votum simplex
frangens castitatis tribus annis peniteat
27 di. si vir. Si mortuus puer
in lecto sine parentum neglectu cum
aliquis prima dedit. Si vero sponte
occiditur graviter penitentia imponitur quam pro quo-
cumque homicidio. Si tamen non sponte
sed eius culpa precedente moriatur. septem
annos peniteat vel quinque. Si aut le-
vius culpam commisit per tres annos pe-
niteat ut post 2. q. 4. consuluisti
et extra de his qui filios occidunt.
Si consilium es homicidium et tamen
non fuit factum duobus annis pe-
niteas. Habuisti iram vel odium
in corde quamdiu hoc ut habuisti
tamdiu in pane et aqua vivas et
velut homicida iudicaberis. Occi-
disti filium vel filiam decem annis
peniteas et nunquam mutes cibum
nisi in die dominica. Si mulier que
fornicatur infantem occiderit vel
mortuum pariendo privat decem annis
peniteat. Dedisti consilium vel
aliquis occideretur et fuit factum septem
annis peniteas. et si non fuit factum
duobus annis peniteas. Sacrilegus
vel calice polluens septem annis pe-
niteat. 12. q. 2. de viro
Dicens falsum coactus nec fecit mortem
quinque annis peniteat. si vero sponte
quindecim. Et pro homicidio. adulterio
et fornicatione dantur septem anni
de penitentia. 21. q. 1. placuit.
33. q. 1. hoc ipsum. et c. sequenti.
Qui alium accusat ad mortem
maliciose si occidatur septem annis
peniteat. et tres quadragenas fa-
ciat. quas bene potens instituit
videlicet prima ante natale domini. secunda
ante pascha. tertia ante festum sancti Iohannis
baptiste. 22. q. 4. c. 1. in glo. et
extra de accusa. c. accusasti. Si
vero ille accusatus nullum dampnum habuit
xl diebus peniteas. Si fecisti
voluntarie homicidium debes de-

ponere ab ordine et beneficio. Et homi-
cida voluntarius septem annis peniteat
et casualis homicida quinque annis peniteat
si tamen culpam commisit aliquam. et si ho-
micidium fuit necessarium quia aliter evadere
non potuit si culpa aliqua non fuit
non est reus. Et idem dicitur de furi-
osis ut patet in cle. de homicidio
c. furioso. et 50. di. c. miror.
Siquis intuitu disciplinae occidit
deponitur ab altari. extra de homicidio.
c. presbiterum et 14. q. 1. siquis non iratus.
Siquis matrem suam occidit punitur
sicut fratrem. 33. q. 2. c. latorem.
Siquis uxorem occidit semper penitebit
33. q. 2. admonere. et in glo. 1. q.
1. cito. Siquis presbiterum occidit. duo-
decim annis peniteat sicut fratrem. extra de
pen. et remi. c. 2. Et si voluntarius
fuit careat militia et coniugio. Ibidem
post hoc. Si mulier machinatur in
morte viri sine coniugio erit. tamen si
de facto matrimonium contraxit tenebit
extra de divor. c. 1. Siquis episcopum
percusserit vel suspenderit vel a propria
sede expulerit et episcopus et eius bona
tradantur illi ecclesie cuius est episcopus. et si
fuit simplex clericus percussor et deponitur
et septem annis peniteat. Et si patronus
vel advocatus ecclesie vel alius officialis
clericum vel presbiterum occidit vel mutila-
verit. perdet ius patronatus et advoca-
tie. et feudatarius feodum et nunquam
admittetur collegio clericorum nisi libertatem
17. q. 4. siquis deinceps. et c. qui
occidit. et c. siquis suadente. et extra
de penis. c. 2. et c. in quibusdam.
Et imponitur sibi pena in foro conscientiae
sicut pro homicidio. Et magna peni-
tentia imponitur illi qui potestate ut episcopum
percussit cepit vel dampnum vel favo-
rem consilium dedit. in cle. contra
de penis. c. siquis suadente. Presbiterum
interficiens duodecim annis peniteat
extra de pen. et remi. c. 2. Oc-
cidens furem vel latronem qui aliter potest
capi sine occisione. per xl dies omnino
non intret ecclesiam et utatur cilicio et tria
feria ac sexta ieiunet Et clericus occi-
diens semper usque conservandus tamen

tadiu peniteat quamdiu vivit ex de
homi. c. 2. Sacerdos se defendens
et latrones interficiens duobus annis pe-
niteat. ex de homi. c. 2. Clericus fur-
cos latrones septem annis peniteat. laicus
vero quinque. 17. q. 3. si quis clericus
et c. petra. Homicidiis celebrans tribus
annis peniteat. 12. q. 3. de illis.

Siquis homicidium fecit in bello
per mandatum domini sui quadraginta diebus pe-
niteat. Interfector domini vel uxoris
nunquam equitet nec militet. per decem an-
nos peniteat. carnes non comedat.
vinum non bibat. 33. q. 2. admonere. et ex de divor. c. 1. Ex-
mato interfector armis depositis decem
annis peniteat. 33. q. 2. latore.
et. 22. q. 1. non auferamus. Occidens
propter infamiam non repuerit. 3.
q. 9. iudicas. et 15. q. 1. aliquis.
Ex homicidia evitabit necessitate quinque
annos peniteat. 50. di. de his clericis.
Ex homicidium commisit necessitate non punitur.
50. di. quia te. tamen ad cau-
telam dispensatur. 33. q. 2. in leto.
et 24. q. 2. episcoporum. Cle-
ricus suum iuramentum machinatur in
morte domini ut periurium se peniteat.
ratione non recipiat. 22. q. ult.
si quis laicus. Occidens monachum
vel clericum in parte publica penitentiam
agat. et septem annos peniteat. 17.
q. 4. qui occidit. Comitis homi-
cida quindecim annis peniteat semper pe-
regrinet. presbyter duodecim annis. tres in
pane et aqua. dyaconus decem annos
et deponatur. 50. di. siquis homicidium.
Qui paraverat scit adulterium aut
homicidium commisit septem annis pe-
niteat. et qui primas non vult recipere
repellatur ab ecclesia. et quod nullus cum eo
comedat. 22. q. 1. c. ult. et 33. q.
2. hoc ipsum. Incendens domum
vel aream tribus annis peniteat. et
qui ibidem moriuntur tot septem annos pe-
niteat. Qui domum vel aream vo-
luntarie succendit restituat dampnum
et tribus annis peniteat ex de iniuriis
Commonicet etiam sicut restitu-
at etiam et quindecim annis peniteat

et tantum det pauperibus quantum dam-
num fecit. 17. q. 4. siquis etiam.
Qui stat in ecclesia et occupatur
in ociosis fabulis et non attendit ad
missas et ad alia officia divina. tribus
diebus peniteat. Commisisti sacrilegium
furando vel recipiendo furtum rem de
sacra ecclesia vel sacram rem de non loco
non sacro septem annos peniteas. tribus
ex his ieiunando in pane et aqua.
Qui commisit sacrilegium confringendo
res ecclesie vel etiam violando et eius
emunitatem septem annis peniteat. primo
anno extra cimiterium ecclesie episcopat.
secundo vero anno infra dictum cimiterium.
sed stet ante fores ecclesie. tercio anno in-
grediatur ecclesiam sed non tollet corpus.
aliis vero annis carnes non comedat
nec vinum bibat. et quod accepit
restituat. 22. q. 2. de vico.
Iz iniuria ecclesie primum dz s
imponi quod pueri ratione et mis-
su ecclesie. ex de foro compe. nullus. Furtum
Maduxasti aliquid furatum vel
invidisti septem diebus peniteas.
Siquis sepulcrum confringit quolibet in yemo
in captivitate dupliciter septem annis pe-
niteat et tres ex his in pane et aqua.
Et sunt modo dicunt de illo qui vedidit
eum. Siquis decimas aut primitias Decime
seu oblationes dei defraudaverit
vel furatus fuit seu negavit. et inde
debet et decimas non solvit de omni
re quod laborat de frumento de vino
de oleo de porcibus de iumentis et
bestiis et de omnibus suis laboribus
et negociis seu artificiis. aut ro-
ma petat ab ecclesia aut duplum
restituat. et septem annis peniteat.
et tres ex his in pane et aqua faciat
quod deo furatus est et negavit decimas
quas deo dare debuit. Commisisti ra- Raptor
ptor tribus annis peniteas et totum quod
rapuisti restituas. Si propter neces-
sitatem fit furtum levis pena dat- Furtum
ur cautela. Si autem modica fuit
necessitas restituat totum. et puniatur
pena arbitraria. ex de furt. c. 3.
Item raptor puniatur pena arbitraria
et postea dz restitutione antequam absolvatur.

Symonia

12. q. 2. sémitas. i glo. vltia. et c.
siquis. et ex de cler. qd sic. in
glo. vltia et ex de symo. licet.
Sicut commisit symonia sciente
antequam absoluatur vel pnia aliqua
sibi iniungatur tenetur renunciare beneficio
symoniace acquisito et dare pecuniam
illi ecclie. et restituere omnes fructus
perceptos et que percipi non pnt. et hoc
intelligitur tam de clerico quam de laico a quibus
fuit accepta pecunia seu facta symonia.
ex hoc peccatum est tam grande i ecclia dei
quod omnia peccata in comparatione ipsius pro ni-
chilo reputantur. quia per symoniam et
cupiditatem audacia in ecclia dei
confunditur vituperatur et depredatur. et latro-
nibus et de peccatoribus ac ignaris et
ydiotis ac viciosis et fornicatoribus
committitur regenda. Et hoc symonia
fide probitate et ceteris bonis artes
virtutum in dei ecclia subuertit. et
propter redditus et fructus ac pecunias
et honores ecclia hos grados deu et
eius fide negligere et omnia venalia
ia habere beneficia ecclie et sacram
edoctuit. et multos ecclie prelatos
superiores meos qui videbantur regere
potentes flos et magis fieri subegit.
aliud clausum in pectore aliud in lingua
promptum habere. labiis et cenamen
ecclie deum honorare. corde autem a
deo mim et eius sacra ac sponsam
publice et in scandalo totius populi
non semel sed pluries vendere. non sic
iudas qui triginta denariis sed se-
mel pro tribus milibus florenis. Ve
homini illi per quem scandalum venit. bo-
num ei esset si natus non fuisset ho-
mo ille. Et quia hoc peccatum symonie est
tam grave. ideo grauissima pnia est im-
ponenda vel aliorum peccatorum. Et qui
symoniacus in ordine non recepto execu-
tionem ordinis sed est suspensus quo ad se
et quo ad alios. et nec eps nec
cardinalis nec aliquis potest ab hoc
peccato absoluere nisi papa et requirit hic
et tunc eciam quod restituat primo quia non
intuit per omnium sed aliunde ut fuit et
latro. Et non dimittitur peccatum nisi restituatur
ablatum. quia dicit sanctus augustinus. 1. q. 1. siquis.
et 1. q. 4. requiris. et ex de cler.
dudum. et 12. di. nexum. et 14.
q. 6. si res. ex de resti. spoli-
atus. ex de symo. c. tanta.
Et quia peccatum conclusum vel dimittitur est pnia
et imponenda per arbitrium confessoris.
Ita quod vsura est species furti sic symo-
nia. Si aliquis fuit vsurarius nec ad com-
munionem nec ad communionem corporis christi
admittatur nisi primo restituat vsuras
perceptas. si tamen eas soluere potuit. ex
de vsur. c. quia in omnibus. et c.
plerique per totum. et li. 6. de usur.
et c. postquam. Item qui peccatis impeditur
per confessorem pnia arbitraria pro qua
soluit vel dat cautionem de soluendo.
ex de pem. et remi. c. omnis qui.
Colens ydola et ymagines faciens
propter incantationes vel sortilegia. aut di-
uinationes tribus annis peniteat. Quilibet
incantauit sit anathema. 26. q. 4.
siquis ariolos. Sortilegus potest debet
priuari vel suspendi. et laicus puniatur
communione corporis christi. ex de sortile. c. 2.
et in glo. Sortilegus. xl diebus
peniteat. ex de sorti. c. 1. Respi-
ciens furta in astrolabio. duobus annis
peniteat. ex de sorti. c. 2. Intrans
domum cum magicis artibus vel incanta-
tionibus. et qui eis consulit. quinque annis
peniteat. 26. q. 5. qui diuinationes
et c. non liceat. Sacerdos motum
pallio altaris inuoluens decem annis. et
quinque mensibus peniteat et dyaconus
tribus annis cum dimidio. de conse.
di. 1. nemo. Qui blasphemauit
deum et sanctos et precipue virginem ma-
riam septem septimanis peniteat. septi-
mis diebus dominicis ante eccliam exposito
pallium et calciamenta non habeat. et septem
diebus in pane et aqua ieiunet. et tres
pauperes reficiat. et quinque solidos
soluat. et si noluit hoc facere careat
sepultura ecclie. ex de maledic. c. 2.
Qui copulam procurat tam copulans
quam copulatus xl diebus peniteat. et per
septem annos pnias agat. 22. q. 4.
huic copulam. Qui procurat in
manus epi aut in curie consecrata

tribus annis peniteat. qui autem in non con-
secrata uno anno peniteat. Et si quis
infirmitatem conmouauit tres quadragenas
in penitentia agat. 22. q. 4. c. 2.
Siquis periurauit pro timore vel causa spon-
sali seu pro voto aut rebus redimendis
tribus annis et pro vino in pane et aqua
peniteat. 22. q. 4. c. siquis coactus.
Sciens falsum iuratis vel alios in-
iurare compellis pro xl dies in pane et
aqua et post septem annos peniteat. 22.
q. 4. c. 3. et c. siquis conuictus.
Clerici qui fuerit inventus in morte domini
mouetur vel marginare arma relin-
quat et pro peniteat et solum in fine
vite sue eucharistiam recipiat. Cle-
rici qui episcopo iurauerit obedienciam et
postea quod non consenserat maliciose cu-
rie seculari tradant et degradentur.
11. q. 3. conuenationi et c. siquis
sacerdotum. et 23. q. ult. siquis laicus.
Iurasti super euangelium vel super al-
tare vel in cruce septem annos pe-
niteas. Iurasti in manu fratris vel
patris seu alterius hominis et non seruasti
tribus annis peniteas. Diem dominicum
non seruasti vel alias festiuitates sep-
tem diebus peniteas. Si ieiunium in-
dictum non seruasti et corpores et so-
mates et feriales spirituales non custodisti
vel non honorasti septem diebus pe-
niteas. Patrem et matrem offendi-
sti vel septem diebus peniteas. Et si
leui impulsione aut conuicium intulerit
venia petita et per unum annum peniteas.
Siquis patrem vel matrem vel sorore-
rem interfecerit nunquam equitet nec in
omni [illegible] et decem annos carnes
non comedat nec vinum bibat. 33.
q. 2. admonere. et c. quicumque
et extra de diuorc. c. 1. Et iniuriis
interfector decem annis peniteat armis
depositis. 33. q. 2. latorem. Oc-
cidens iudeum vel paganum xl diebus
peniteat. 50. di. qui odio. Pro
homicidio voluntario vel dominice septe
annorum penitencia datur. 21. q. 1. porrecta.
33. q. 1. hoc nomine. Contrahens
cum ea quam polluit per adulterium

quinque annis peniteat. 31. q. 1. Si quis.
Cognoscens uxorem adulteram cum
pacta penitenciam duobus annis peni-
teat. 32. q. 1. siquis. Raptor
vel fur rem ecclesie restituat quadru-
plum ecclesie et septem annos peniteat.
et tres quadragesimas in pane et aqua faciat.
17. q. 4. peccatum et 12. q. 2. de
viro. Episcopus homicida quindecim annis
peniteat et depositus. presbiter depositus decem
duodecim annis peniteat et tres quadragesimas
in pane et aqua faciat. 50. di. si quis
homicidium. Audiuisti verba vana
et dixisti ea vel vidisti aut teti-
gisti seu adorasti ymagines. tribus et quinque
diebus peniteas. Cupisti superbus et
auarus vel cupidus et invidus vel ira-
tus xl diebus peniteas. Cupisti
ebrius et per ebrietatem euomuisti xl
diebus peniteas. Siquis per ebrietatem
vel voracitatem euomuit eucharistiam
si laicus fuit xl diebus. si prelatus
vel religiosus lxx diebus. si episcopus
lxxxx diebus peniteat. Et si causa in-
firmitatis vel contra sententiam fuit septe diebus pe-
niteat vel det penitentiam arbitrariam.
de co. di. 4. c. si quis. 30. q. 2.
qui bene. Si mures comedunt
eucharistiam propter incuria sacerdotis xl
diebus peniteat. Et si perditur. 30.
q. 2. qui bene. Si de sanguine
quis stillauerit in terra lingua lambatur
et tabula radatur. igne comburatur
et et xl diebus peniteat. Et si super
altare stillat tribus diebus peniteat et
pannus lauetur et illa lotio a presbitero
sumatur. de co. di. 2. si per negligentiam.
Et S. Tho. dicit quod ille pannus co-
buratur et det penitentia arbitraria. extra
de pen. et rem. de his qui. et 20.
q. 4. tempora. de pen. di. 1. me-
dicina. Si amissa fuit hostia vel
pes. lxxx diebus peniteat de cons.
di. 2. qui bene. Nota non bene
custodit eucharistiam vel crismam tribus
mensibus ab officio suspendatur. et si
nephandum aliquid accidit grauiori pe-
ne subiaceat. extra de custodia eucharistie.
Falsarius moneta ut litere a-
instrumentorum seu contractuum quod dicit

viuit. in pane et aq abſtineat.
ex de vo. ſig. nouimus. Laicus
ſi coſite vt petit inſtant confeſſionem
t inuitus ſepellat et oret p eo et
det ei corpus ex. 13. q. ult. c. ſi.
Cleric qui horas ſuas canonicas ſm ſuā
metropolim no dicit ſex menſibus peni-
teat. 12. di. de his. c. ult. Epus
ordinans clericum muticum ſuſpendatur vno
anno. 82. di. c. j. vel 13. di. c. 2.
Epus qui ſcit aliquos clericos vendidiſ-
ſe ſacra l. miſteria ecclie et co-
miſiſſe ſymoniam. ſi hoc no corrigit
duobus menſibus ſuſpendatur a colone
miſſe. et ſi fecit poſt quatuor me-
ſes. et ſi dyacon fecit vel aliquis
ordinatus iudicio eccleſie puniat
j. q. j. quiquennium. Qui rebaptiſ-
ſat ſi p hereſi hoc fecit ſepte a-
nis et omnibus ſextis feriis et tribus
quadrageſimis in pane et aq peniteat
Si vero pp infirmitatem tribus annis Si
vero p ignorantiam no peniteat ſz tn no
promouetur niſi ſit excellens pſona. de
conſe. di. 4. qui bis. ex de apo-
ſtati. c. 2. Epus. pbr vel dyaco-
nus rebaptiſatus ſcienter peniteat quādiu
viuit. Alij vero clerici et religioſi
volentes ab hereticis rebaptiſari. ter-
decim duodecim annis peniteat. ſm
ſnem. de conſe. di. 4. c. quicquid.
Propter dilapidans res ecclie cor-
rigitur. 16. q. 1. filijs. Qui
heretico ſcienter coicat tribus annis pe-
niteat. et ſi ignorant vno anno pe-
niteat. Et qui pmittit hereticum in ſua
ecclia celebrare. ſi hoc facit ignorant
xl diebus peniteat. et ſi hoc facit
ſcienter in ſubuerſionem fidei. duodecim
annis peniteat. 24. q. 1. Si quis de-
derit. Incendiarius domorum vel a-
grorum voluntarius reſtituat dampnum
et tribus annis peniteat. ex de iniurijs.
et. 23. q. ult. peſſimam. Hodie
iſti a ſolo pp abſoluuntur. ex de ſen.
exco. c. tua. Comburens eccliam
reſtituat dampnum et quindecim annis pe-
niteat. 17. q. 4. ſi quis eccliam.
Sacerdos reuelans ſigillum vel vo vel
quouis alio mo confeſſionem detrudatur
in monaſterium ad pniam ppetuam peragenda
de peni. et remi. c. omnis. vel
ſemp peregrinabitur de peni. di. j.
ſacerdos. Sacerdos ſe defendens
a latrone interficiens duobus annis pe-
niteat. ex de homi. c. 2. Cleric
fur vel latro ſeptem annis peniteat
laicus vero quinque. Sz ſi vilis fuit
res vel bis furatus e reddat et vno
anno peniteat. 17. q. 4. ſi quis clericus.
et c. pña. Periurus celebrans tribus
annis peniteat. 22. q. 5. de illo.
Falſans menſuram vel monetam re-
ſtituat et p xxx dies peniteat
in pane et aq. ex de em. et em.
c. j. vel menſura. Si quis contra pniam
receperit debet ſuſpendi a colone
ex pte ep. de penit. di. 6. c. de
his. 50. di. c. ult. Qui cantat
miſſam et no coicat vno anno pe-
niteat et p annum no celebret
de co. di. 2. relatum. Ma-
num mittens in epm vel pbrm ut
eccliam vaſtans aut impugnans vel
incendens ſemp peniteat et in mo-
naſterio pniam agat ppetuo. 29. q. 3.
quiſquis p dolum. Si abbas vel
abbatiſſa no fecerit pfeſſionem mo-
nacho vel moniali post annum pbationis
tam diu ieiunet in pane et aq. in
cle. de pbatione. Epus pbr et
dyaconus crimē capitale comittens
coram pluribus. ſm teſtimonium dicitur
depoi et in monaſterio detrudatur ppetuo.
50. di. ſi epus et c. ſequenti.
Qui p annum ſtetit in excoicatione puetur
omnibus bn̄ficijs ſuis. ex de eta. et
qual. cum bone. et 11. q. 3. miſſus.
et ex de penis. c. ult. Qui in-
iuriatur eccliam puatur colone ei ex
de foro compe. ultimus. Qui no
ptest ſoluere expenſas litis puniatur ar-
bitrio iudicis. ex de dolo et contu.
c. fine. Quilibet fur et raptor
pmo reſtituat et tunc puniatur pena
pnia arbitraria. 12. q. 2. ſeminis
in glo. ult. et c. ſi quis. et ex de
elec. quod ſic. in glo. ult. et ex
de ſymo. c. licet. Qui non poſt
attendat pctm maior pnia ſi imponitur
33. q. ult. hi qui. Percutiens

falſarius
Hereticorum
Reuelatio confeſſionis
in carcere perpetuo

i maior dignitate quiuis punitur ex
de electis c. ex eo tamen. Clerici
laici deprehensi ac in magnis crimi-
nibus culpati. ex de penis. tuc
Grauissima pena puniuntur ipsi
quiete hospitalis cardinale. et sunt
excommunicati. ex de penis. li. 6.
c. felicis. Grauiter punitur qui po-
tifice vel episcopum iniuriose percussit vel
cepit vel consilium dedit. in cle. quia
de penis. si quis suadente. Ille
presbyter deponitur qui celebrat missam in
oratorio quod est inter domum sine consen-
su episcopi. de conse. di. j. clericos.
et c. unicuique. Si abbas vel
prior dedit monacho aliquam posses-
sionem ad firmam ieiunet per annum
singulis sextis feriis in pane et aqua.
Degradatus celebrans punitur cum
peccatio. xv. di. accedens. Excom-
municatus nisi suspenditur uno mense et
alia pena punitur ex de sen. excom.
sacres. ¶ Ille excommunicatus aliud sine
scriptis uno mense suspenditur. et si ta-
celebrauit solus papa dispensat sed
recitatur. ex de sen. excom. cum me-
dicinalis li. 6. ¶ Et pro quolibet
peccato mortali septenis penitentia imponitur
uxor. 33. q. 2. hoc ipsum. nisi
alibi forsan maior copulatur a iure
expressa. ¶ Et pro peccato venialibus suf-
ficit comedere paruum quod necesse est aut bibe-
re potest. 91. di. quod dicit. aut longe
plagam expedit vel apperiat pauperem
a respicere potest vel habet orationes
vacare a iocose a inutile mentis
vel iniquitate vel opera mea non adimpleuit
et similia peccata venialia secundum claues expo-
nuntur 25. di. c. alias ea domini
memoria per ista venialibus datur per nos
et orationes. et quod aspergit se aqua
benedicta et audiat missas et bene-
dictiones sacerdotum et tota quod remittuntur
venialia. ut nota de penitentia di. 3.
de cotidianis. di. j. tres au. et
de conse. di. 3. aqua. et di. 2.
nequaquam. et de conse. di. j. cum ad
celebrandas. Has penitentias

et canones penitentiales hiis temporibus antiqui
patres mei posuerunt nobis corporis filii
minores penitentiarii et est episcopi imponere
ipsis qualitercumque debemus vel saltem in
summa confessionis nostre. alias penitentia
dicitur esse falsa quod non datur secundum canones
si sit a canonibus diffinita de pe. di.
v. falsas. ‖ ¶ Et tamen distinguendum quod
peccatum vel confessum est publicum vel occultum
¶ Si est publicum et maxime scandalosum
tunc tunc nec maior nec minor penitentia
est danda quam illa quam ius exprimit. et
sic intelligitur c. 26. q. 7. sacerdos. et de
pe. di. j. nonne. Potest tamen minui
considerata circumstantiis criminis quantitate quali-
tate dignitate. officio. paupertate. infirmitate. consue-
tudine scandalo. temporis quantitate exigentia
complexionis ac lacrimarum afflictione
et deuotione. ac contritione. de co. di.
3. de perfectione. Si autem peccatum est
aut fuit occultum tunc imponitur penitentia
arbitraria. 26. q. 7. tempora. et de
offi. dele. c. de causis. et de ac-
cu. c. super his. consueti si non est
diffinita a iure. de pe. di. j. me-
sura. et xv. di. de his clericis quos.
ex de sen. excom. dauid. et c. quantum.
Et quod hodie in arbitrio sacerdotum est
statuta penitentie dande confitenti. ideo summo
pro occultis criminibus peccatis quod quibus imponat
canones penitentiales non penitentiarii ostendat
ea confessis eis et dicat penitentias iuris
et canonum ipsi confitenti. Et etiam di-
cat quod pro quolibet mortali peccato septem
annis deberet agere penitentiam. Et quia
in hac vita non potest ipsam peragere det
sibi aliquam communem penitentiam ut omni die
vel concedat sibi tunc indulgentias
elemosinas orationes omnium ieiuniorum et
passionem domini nostri ihesu christi. et sanctorum
martyrum et multa sanctorum. et indul-
gentias ecclesie. et quicquid boni fecerit vel
mali patienter sustinuerit. Et dicat
sic. concedo tibi omnia ista et omnes orationes
et peregrinationes et cetera alia bona
que fecit in infirmitate etiam que tibi redeat
in satisfactionem huius penitentie et penitentie in uite
et in remissionem peccatorum tuorum. Quia
si confessor ista non concedet tunc ali-
quis non posset vel non. de pen.

et xxiii. c. qd au. Sz an qfessor
possit pnias p suo arbitrio mode
rare vel mitigare vel in toto re
mitte. et p iur. si male fuerit
eas arbitratus. vide xo. di. de
his cler. q. q. 2. ludunen. et
ep de iudic. et si cler. 38. q. ult.
tempa. et c. hec sunt. et ep de
pen. epo. c. 3. et de pe. di. me
sura. Et si confiteris fuit infirmus
tuc qfessor sit cautus qd no det
sibi pniam sz ondat ea sibi. 26
q. j. p totu. et q. 7. in suma.
si dico. Sic esses sanus talem pniam
deberes face p pctis tuis. sz qz es
infirmus no inungo ea t sz qn co
valueris postea agas ea. vel veni
as ad me vel ad aliu sacdote
et tuc de novo recipias pniam
tua. Si au morieris ep hac inf
mite facias testamentu tuu et des
tantu vel facias dari tot elemosi
nas p aia tua. Ex pdictis
ondit qd summe necam e pnia
rio vel confessori scire qualr det
pnias p pctis sibi confessis. qz in
hoc consistit tota ars et ro. btus
confessionis. Et hec e illa ars ar
tiu et regimen aiaz ep pot ggo.
et nota in ssuptione ep de eta.
et quali ordi. c. cu sit. Na
si confessor nescit pnias dare vel
imponere etc tuc nescit int pcta
et pcta discernere. cu tn hec scia
discernendi sacdotibus ordinatis et spec
tim pniarijs e necessaria. xo.
di. c. pmo. et 93. di. sit rector.
Et io quilz qfessor imo quilibz
curatus dz scire libros sacrorum.
et missale. psalteriu. breviariu.
leonariu. antyphonariu. bapti
steriu. computu. et omelias p
circulu dieb et singulis festiv bq
p circulu aii in dnicis dieb et
singulis festivi bq aptas. et cano
nes pniales. Quorum ut dicit
aug si vnu solumo defuerit
sacerdotis nomen vix in eo qstabit.

38. di. quo ipis. et c. nulli. et
ep de cler. cu in cunctis. et ep de
excommunica. nisi cu pride. c. p de
fectu. Vna si sacdos vel confessor
nescit pnias iniunge tuc pctosu
p eide confiteri vel ei qfessione
face. et causa e pnia. qz ner ex
cusat peccatore insufficientia sacdotis
seu confessoris. ner eu excusat qo
recessuit qfessore suu qo daret
ei pniam qua merebat p pctis. qa
lz sit absolutus a pctis no tn est
absolutus a debito pnie et satis
factionis. qz oz qd hic vel in pga
torio agat residuu eius pnie qm
merebat p pctis face. hec ut dic
januen i legenda defunctorum. aut
pnia data p confessore e equal
pcto. aut maior aut minor. si est
equal tc vel p ad redimit. si vo
e maior tuc id qd plus facit cedit
ei ad maiorem gloriam. si vo e minor
qz sicut aug. impunitu deus no
dimittit pctm seu delictu. qz a ho
punit ipm aut deus. io restat qd
punia in pgatorio. Vnde ca est
qz si no hunt peritu et sufficiente
qfessorem oz qd tali confitea. qu
i quatuor casib ter qs utro qfiteri
de eade pcto. lz prius fuit qfessi.
Pmo ppt impitiam seu illitteratum
qfessoris. tutius e ei qfiteri com lra
to viro etsi sit magis i via et
pctor qm vni devoto seu bono viro
qui caret scia et litteratura. et nescit
discernere int lepram et lepram pctoru
93. di. sit rector. Cu eni iudex co
fessor sit iudex aiaz quale iudicare
poterit. qua pnias dabit. qual pc
catorum qtus cognoscet. qualr a
pctis absolvet. si vo latina no
intelligit nec loq latinu cogite
sz scia et litteratura caret et ut cum
de coloribus iudicat de pctis quorum
differentias nescit Et io madat sa
pccs in decretis qo caveat spualiter
iudex vt sic no comisit crime ne
quitie ita ho careat munere scie.

Et subdit ib. ijus. Opz eu vt sti
at cognoscere qd dz iudicare. qd
hoc iudiciaria ptas expostulat
vt qd dz iudicare discernat. de pe.
di. 6. c. j. in fine. Ignorancia eu
i iudice spuali e mr victoz errors.
di. 38. c. j. Et igra scripturas
e ignora xpi. 38. di. si incpta.
Et io obligaris sub pe pcti mozlis
qd si alicui illrato et inpito con
tearis qd ex incito hoc ppendis vn
das iterz confitei alicui doctoi et
viro lrato. ne cecq confessor tuq e
ceco ducatu pstet et ambo i
inferni fouea cadat. 37. di. c. ult.
38. di. que ipis. et de pe. di. 6.
c. j. ex de renun. c. post trans
latioz. Unde dic Aug. ex dis
trecty e sapiets e querendg sacdos
et confessor q sciat ligare et solue.
alias te pcta sua quis confessa ceato
confited et dice. de pe. di. j. que
penitz. et di. 6. qui vult. et c.
placuit. et ex de pen. et remi. c.
oie vtliusq. et ex de symo. c. ex
diligeti. Scdq casq i q° qs tez iterm
confitei e si contepserit sace pniam
sibi iniuctaz et ea no impleuit.
Terciq casq e si confessor suq no hut
ptate absoluedi eu ab ill pctis q
fessis. Qrtq e si oia pcta q re
cordabat confessi no reuelauit sz
aliqd pctm tacuit qd e mozle.
de pen. di. j. lacrime. ex deq nu
q hoiem mudauit q no oio libe
rauit. ex de bapo. c. maiores
§. si adgor. Et no qd ullq pt
confited n pt absolui a pctis pec
nitui sz solu p scriptm vel dcto
vl scripta. de pen. di. j. que pe
ntet. Eciam no pt elige confessore
sine licencia sue vel epi a rectoris
ex de pen. et remi. c. si epus.

Ex pdcti i pz qua plati et epi
minores ees vone tie pmarij et
pzocgialiu ecciarz rectores et curati
debeat pnias iniuge eis confessis et
illuiare his q in tenebris sedet et vm

bra mozt. Et no qd triplex pnia vo
cant puate et pnt dari p quilz
confessore hnte ptatem a supiori.
Cz est cona quntalia pnia que vo
cat publica qm sedes aplica nemi
agenda indicat n cobi e curia ro
na. et tuc dat solu p hoiciis et
criminibq enozmibq. Et dat cuiq
laicq sz no dat clico nec mliculq
cu vecant brachijs nudis publice
sine sotularibq et caputio p e
duu vt biduu et p vna die
cu vgis i manu incedit p eccias
vel aut aliqs ig ciuit vbi cria
resident. quo facto remittit ad
suos epos cu lris maioris pniarij
vt eis pniaz iniugat salutare.
Vocat et publica pnia qn epi vl
confessores alij iniugut alicui pegr
natioem cu baclo et pera bene
dictis vt pz. 30. di. j. siquis sa
cerdos. vl cu dat ei cilicium vl
ad genq vestes in pniam pctorz.
30. q. siquis corrops. 20. q.
j. c. final. Vocat et publica
pnia sulitudinaie cu alicui pre
cipit qd no cougat corpq suu. vsqz
ad tepq vl qd domu ppam no
opeat a qd eccias no intret et
silia 82. di. pbr. et 33. q. 2.
admone. vl qd pniaz agat i
aliq° monasterio. aut qn detru
dit in rpim pp delictu. 40. di.
si ille. Et hoc pnia no debz
impom n p crimi cimie. de pe.
di. 6. sacdos. Et pt dari p simp
sacdote q pt confessioes audire
cu no sit in iure phibitu. argu.
48. di. siquis. et c. penitens.
licet de cosuetudine conueuerit soli epi
hac pniaz publica iniuge. 38. di.
siquis pbr. de cons. di. 3. de
penitentibq. et de offi. archiepi.
c. 2. Et est cona alia pnia q
vocat solemnis q solu fit p epos
cu solemnitate i capite ieiunij qua
sia cineres. 40. di. in capite. ex
de excessibq plaz. accidentibq. 16. q. 1.

pnia publica

pervenit. extra de offi. ordina. pastoralis.
Et quod prima dat pro homicidio publico
50. di. placuit. et pro rapina publica
clericorum et spoliatione rerum maxime cum manu
forte. pro percussione manifesta. pro incestu (manu forti)
publico. et pro adulterio manifesto. pro
percussione monialium. seu mulierum
infidelium publico. pro oppressione filiorum
et pro dei vulgari crimine quod totam commovit
civitatem vel villam. 26. q.
1. c. ult. et pro periuriis et comissis
publice et horrendis peccatis publicis et
scandalosis. 50. di. si ille. et de
conse. di. 1. vel penitentibus. de peni.
et remi. quanto. ✝ Item non
quod quilibet possit sibi eligere confessorem.
argumento 12. q. 1. nos. 90. di. inter.
et de peni. et remi. ne pro dila-
tione. Cardinalis vero debet confiteri
proprie si est episcopus. Cardinalis presbiter (presbiter)
debet confiteri cardinali episcopo. Et dya-
conus cardinalis presbitero cardinali. ar-
gumento 93. di. 1. subdyacono.
Alii dicunt quod cardinales tenentur
confiteri maiori penitentiario vel alicui
ex minoribus penitentiariis. argumento 93. (dist.)
di. in c. finali. 92. di. c. 1. (dist.)
An cardinalis legatus possit sibi eligere
confessorem extra de peni. et remi.
ne pro dilatione. Cappellani vero pape
et alii officiales Rome curie et alii
cortesani debent minoribus penitentiariis
confiteri vel sacerdotibus in quorum paro-
chiis degunt propter defectum minorum peni-
tentiariorum. de peni. et remi. c. omnis
utriusque. de pe. di. 6. placuit.
extra de paro. c. finali. Vel etiam
de consuetudine poterunt confiteri fratri sancti
Anthonii qui curam exercet curte-
sanorum extra de sepul. c. 1. et 2.
Episcopi archiepiscopi et superiores hodie
possunt sibi eligere confessores extra de
peni. et remi. ne pro dilatione. Et
etiam abbates et priores exempti nisi
habeant alios prelatos abbates superiores
quibus tunc illi tenentur confiteri. argumento extra
de consue. cum dilectus. Abbates vero
seu priores seu prepositi non exempti

abbatibus suis superioribus debent confiteri
quos si non habent super se confiteantur
episcopis qui sunt iudices eorum. 94. di.
consuevit. 21. di. c. finali. Monachi
vero et canonici et alii religiosi et
regulares confiteantur suis prepositis
et abbatibus prioribus vicariis et
guardianis. 12. q. 1. volo. extra de
statu clericorum. c. 2. extra de temporibus
ordinandorum. c. ad aures. Prepo-
siti et decani debent episcopo confiteri
et similiter archidyaconi et archipresbiteri
de pe. di. 6. qui vult. extra de
offi. archidyaconi. c. ad hec. 26
di. placuit. Doctores et scolares
ac familie confiteantur illi in cuius pa-
rochiis morantur. de pe. di. 6. pla-
cuit. et de peni. et remi. c. omnis
utriusque. Presbiter parochialis debet confiteri
illi cui subest in spiritualibus extra de peni.
c. placuit. Alii vero simplices
presbiteri confiteantur presbitero curato in cuius
parochia degunt. vel de eius licentia
confiteantur invicem. argumentum de peni.
et remi. c. omnis utriusque. Imperator
reges duces marchiones comites
barones milites cives rustici et
alii laici confiteantur illi presbitero in quorum
parochiis degunt vel de eorum licentia
aut maiorum suorum aliis presbiteris seu
religiosis. 63. di. Valentinianus.
extra de iudiciis. novit. et extra de
pe. et re. omnis utriusque. Et regula-
riter clericus tenetur confiteri suo ordinario
seu sacerdoti proprio vel pro superiore suo
constituto vel sibi religioso privilegiato.
de pe. di. 6. placuit. Fallit
tamen in quatuor casibus. Primo quando
sacerdos est ignarus et indiscretus.
seu non est ydoneus tunc potest alteri
de eius licentia confiteri vel potest extra de
pe. et re. c. omnis. et de pe.
di. 6. placuit. Secundo quando transtulit
domicilium extra de paro. c. finali.
Tertio cum est vagabundus ut navi-
gans aut viator vel negotiator. Quar-
to ratione delicti in alterius parochia

commissi. ex de raptoribus. c. i.
16. q. 3. placuit. ex de preb. tempore
postulasti. Unde tempore necessitatis
potest alteri presbytero quam proprio sacerdoti confi-
teri si proprius sacerdos nequit haberi.
Immo eciam laico confiteri possunt. Et
tunc vel quando dicitur tempore necessitatis
intelligi. 33. q. 4. [illegible]. de ma-
iori[te] et obe. [illegible] dilatione. 30.
q. 3. super quibus. § et similiter. Vel
aliorum heretico a scismatico possunt
confiteri. 33. q. 1. si qua. [illegible]. di.
§. nunc autem. ex de offi. ordi. c.
pastoralis. Non tamen ab eo recipia-
tur penitentia vel absolutionem quam ille
a dari non potest. ex omnium. Dicitur
iacobo. Confitemini alterutrum peccata vestra
aut a non ante claves vel sacerdo-
tium. argu. de pe. di. 1. dicit.
33. q. 2. in adolescentia. de conse.
di. 4. factum est. ex de offi. ordi.
c. pastoralis. §. preterea. et de pe.
et remi. c. quod in te. et de pe. di.
6. c. 1. que penitencia. et di. 6. c. 1.
confessor est quod in casu necessitatis et in
mortis articulo si copia non potest haberi
proprii sacerdotis liberius sacerdos quilibet in extre-
mis agente et postulante potest ab ex-
communicato et censura ecclesiastica absolvere est
in casibus eciam non concessis tamen episcopo-
rum superiorum. 26. q. 6. c. ult. ex
de sepul. c. ult. ne inducatur ille
penitens in desperationem. de pe. di. 6.
c. 1. Patet ergo quod superioribus qui
[illegible] debet facere penitencias iniunge quilibet con-
fessor et maiori racione curie penitencie.
Sed quia in dandis penitentiis se-
cundum est super penitentia et ante omnia confessor
diligenter debet querere a confitente si
forte fuit excommunicatus vel suspensus vel in-
dictus. quia non potest absolui a peccatis
nisi primo absolvatur ab excommunicatione seu sus-
pensionis aut interdicti sententiis quia ex-
communicatus est ex eo tem ecclesie extra quam
nullus salvatur. vt dicitur c. firmiter
ex de summa trinitate. Unde valde ne-
cessarium est cuilibet confessori et maiori

penitenciario quod sit aliquantulum peritus et sci-
ens in iure canonico. et sciat casus
in quibus quis si confessus est excommunicatus suspen-
sus vel interdictus vel melius et levius
penitenti valeat absolvere. Sciendum
ergo debet hec dicit mei penitenciarii quod
censura ecclesiastica comprehendit tam
excommunicationes suspensiones et interdictum. Cuius
si vos confiteatis mentionem ut confes-
sionem facere sciunt negligunt abso-
lutionem suorum peccatorum certo nullo mo-
do valet habere nec penitentiam nec remissi-
onem. quia nullus debet remitti vel reci-
pi ad aliquam partem penitencie vel confes-
sionis aut [illegible] nisi primo sit abso-
lutus ab excommunicatione vel suspensione
aut interdicto. vt dicitur c. [illegible] in glo.
et in glo. eius. Sciendum ergo primo
de excommunicatione quod sicut canones sanctorum patrum
duplex est excommunicatio. Una quo ad dam-
num [illegible] [illegible]. qua quis in conspectu
proprio moriali est excommunicatus et a sanctorum
corpori fidelium coniunctione separatus. 11. q.
3. Audi denique. quia solus deus
iudicat a quo infligitur. ex de sen.
excom. c. a nob. 20. et 29. q. 3.
serendum. argu. ex de [illegible]. [illegible]
bus ca. Et est alia excommunicatio quo ad
ecclesiam militantem quod duplex est scilicet
maior excommunicatio que separat ab ingressu
ecclesie et fidelium [illegible] [illegible] seu
[illegible]. Et minor excommunicatio que separat
tantum a sacramentorum participatione vel per-
3. q. 4. engeltrudam. ex de sen.
excom. c. penit. Et utraque ista
excommunicationum alia est iuris scilicet data
per iuris canonici doctores et decreta-
lium in generali. alia est hominis que re-
bellos. scilicet data per iudicem vel supi-
orem quia aliquam singularem personam pro-
serando ea. Et illa maior excommunicatio
alia dicitur simplex excommunicatio. alia aggra-
uata. et fit ut dicitur cum solempnitate
pulsatis tympanis et extinctis can-
delis. etc. et tunc dicitur anathema.
3. q. 4. engeltrudam. 11. q. 3. de-
bent. ex de iudi. nouit. Minor
[illegible] excommunicatio aliquando dicitur suspensio a iure

vt i c. engeltrudam . 3. q. 2. scire.
Ergo fratres confessores et penitenciarii
vel scolares melius vos confiteri debentes
soluere dicta specialia excommunicationis quando vobis
confitentes sint ligati aliqua istarum ex
communicationum Et dico vobis primo quod
illa maiori excommunicatione que separat a sacramentis
et fidelium participatione sunt per iura
canonica excommunicati primo illi qui percu
tiunt vel vulnerant seu occidunt
aliquem clericum maioribus vel minoribus
ordinibus ordinatum vel qualemcumque reli
giosam personam. 17. q. 4. c. si quis
suadente . 11. q. 3. §. ut euidenter.
extra de sen. exco. c. non dubium.
Item sunt excommunicati maiori excommunicatione omnes
illi qui possunt prohibere percucientem cle
ricum vel religiosum et nolunt impe
dire nec defendere ipsum. extra de sen.
exco. c. qualiter. et c. dilecto.
Item sunt excommunicati qui clericum ponunt in com
pedibus vel qui per frenum equi rapiunt
aut per vestem vel alia vice dete
tam vel cum insequuntur vel de do
mo capere compellunt. 23. q. 2. qui
lisarius . extra de sen. exco. nuper.
60. di. pulsatis. Item sunt excommunicati
qui rapiunt et spoliant christianos quosque
mercatores vel nauigantes quando naufra
gium aliquod patiuntur . nisi nominatim sa
tisfecerint. extra de rapto. c. excom
municamus. Item portantes arma sar
racenis naues balistas seu ga
leas qui mercantur quasaique ut
militates sarracenis et turcis seu
infidelibus contra christianos subsidium contra christianos.
aut in corpore nauibus se exercentes eis
auxilium aut fomentum in dispendium
christianorum prestantes. omnes sunt ipso facto
excommunicati maiori excommunicatione nec possunt absolui
nisi primo totum dampnum restituant. extra
de iudeis. c. ita quorundam et c.
ad liberandam. et c. quod olim. et c. sig
nificauit. Item rapientes et auferre
ntes oblationes vel alia bona de ec
clesia ut de altari non possunt absolui
nisi primo satisfaciant et sunt excommunicati

in vrbe roma licet alibi vbique sit
excommunicandi . 10. q. 1. sanctorum licet c.
quia sacerdotes. Item extrahentes aliquem
de ecclesia per violenciam ad ipsam con
fugientem sunt excommunicati. 17. q. 4. frater
et c. diffinimus et c. cum sit sacrilegium.
Item est excommunicatus grecus rebaptizans
latinum. vel lauans altare latinorum ea
quod sit maculatum. extra de bapt. c. ult.
Item falsarius literarum domini pape vel
eius fautores. aut addentes ut minu
entes aliquid in literis pape. aut falsis
literis utentes et eas non destruentes.
extra de crimine falsi. c. ad falsariorum.
et c. dura sunt. Item laici deti
nentes clericum ut religiosam personam in
custodia publica vel priuata vel in
vinculis seu in carceribus qui quod eum im
pedit non vere libere possit est excommunicatus
extra de sen. exco. c. nuper. §. primo.
Item principales facientes excommunicationem nomina
tim vel qui in commune criminoso fauet
vel participat quo se consensu vel au
xilium prestat est excommunicatus. extra de sen.
exco. c. nuper et c. cotiubme.
Item qui retinent omnes ecclesiasticorum per scisma
ticos ut hereticos olim alienatas.
et eis per laicos quoscumque fideles si
eas sine aliqua orationem non restituerit
ecclesie cuius fuerint est excommunicatus. extra de scis
maticis c. 1. Item qui asserit ecclesiam
romanam non esse caput vel sibi non obe
diendum. 19. di. nulli fas. 22. di.
omnes. 9. q. 3. patet. Item contem
ptes electo in papam quando non est electus
a duabus partibus cardinalium 23. di.
in nomine domini. Item domini et poten
tes seculares et quicumque laici qui ex
actiones indebitas faciunt vel im
ponunt ecclesiis et in monasteriis et mo
nialibus nolunt desistere. sunt ipso facto
excommunicati. extra de immunitate ecclesiarum c.
non minus. et c. aduersus. Item
successores ipsorum dominorum et laicorum
si exactiones ferunt in ecclesiis qui nolunt
satisfacere sunt ipso facto excommunicati extra de
immunitate eccle. c. aduersus. Item
symoniacus in ordine vel in beneficio est

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

excoi⁹. 1. q. 1. reperit. ex de s-
mo. c. sicut. ¶ Item violatores
et raptores rerum eccl'iarum. et mediatores
arii ⁊ fautores eorum et consentientes eis.
sunt excoi. 11. q. 3. c. canonica. 12.
q. 2. c. omnes. 12. q. 2. cum devotis-
sima. 23. q. ult. pessima. ex de
sen. exco. conquesti. et c. qua nos.
¶ Item heretici et scismatici qui fide
vel determinationi ecclesie vel sedis pape
insurgentes. 7. q. 1. novatianus.
ex de here. c. excommunicamus. 23. q.
1. dicimus ex de scisma. c. 1.
¶ Item receptores et auxiliatores
hereticorum et defensores ipsorum. ex de
here. c. sicut. et c. excommunicamus.
¶ Item epus vel prelatus qui gratia amoris
vel lucri vel consanguinitatis non vult
procedere contra suspectos et culpatos
de heresi suspenditur per triennium ab
officio. Et inquisitor quicunque alius
qui hoc facit est excoicatus ipso facto
et non absolvitur nisi per papam. in cle.
de heret. c. multorum. ¶ Item ma-
gistrores capientes pecunias de peccatis
ipsorum delicta occasione dicti officii
vel extorquentes pecuniam ab aliquo
cum pacto vel sub pacto tenentur resti-
tuere et sunt excoicati. in cle. de here.
c. nolentes. ¶ Item faciens statuta
contra libertatem ecclesiasticam et omnes illi qui ea
observant vel faciunt observari. et
etiam illi qui iudicant secundum ea vel scribunt
et ponunt in forma publica nisi in-
fra duos menses desisterint sunt excoicati.
ex de sen. exco. c. noverit. et c. gravem.
¶ Item qui relabitur in heresim.
de co. di. 2. ego berengarius
et ex de here. ad abolendum. c.
laicos. ¶ Item hereticus quicunque et qui
defendit opiniones hereticorum vel
male sentit de fide est excommunicatus.
24. q. 1. et 2. et de summa tri. c. 1.
et. 2. et 40. di. si. et ex de
here. c. si. agit. ¶ Item religiosi
professi decani archidyaconi rectores
plebani et prioribus qui publice leges vel

medicinam seu physicam audiunt.
et intromittunt qui duas artes frequen-
tat et corrent. ex. ne cleri vel
monachi. c. super specula. et c. sta-
tutum li. 6. ¶ Item doctor vel magister
qui leges vel medicinam aut physicam
legerit alicui religioso. ac eum do-
cuerit in scolis suis qui habitum sui
ordinis dimiserit. ex. ne cleri vel
monachi. c. ut periculosa. li. 6.
¶ Item romano scienter excoicato a papa
qui cum participibus suis est excoicatus. ex
de sen. exco. quod in dubiis. et 11.
di. in tantum. et 24. q. 2. si me
offerret. et 90. di. miculis. Sed
hodie participantes sunt notati mo-
nendi alias non incurrunt hanc ex-
communicationem ex de sen. exco. li. 6. con-
stitutionem. ¶ Item epus prius de-
putatus ab epo latino vel inobe-
diens epo latino. ex. de offi. or-
dinarii. quoniam. ¶ Item epus
ordinans aliquem diocesis clericum absque
licentia epi proprii sui. tam ordinans
quam ordinatus est excoicatus 70. di.
si quis sunt. et c. clericos. ¶ Item
mittens litteras alicui cardinali vel
nuntium vel nuncias ad eum aut lo-
quens sibi nisi de omni cardinalium
voluntate qui sunt in conclavi pro ele-
ctione pape celebranda. ex de elec.
c. ubi. lib. 6. ¶ Item quicunque
usurpat guardiam custodiam
seu advocationem alicuius ecclesie et bona
ecclesiarum vacantium occupat. tam ipsi
quam persone ecclesiastice qui hoc fieri pro-
curat sunt excoicati ex de elec. c. gene-
rali. li. 6. ¶ Item eligens in sena-
torem urbis rome aliquem principem
vel imperatorem seu regem aut comi-
tem vel potentem. ex de elec. c.
fundamenta li. 6. ¶ Item vocati
a monachis pro electione facienda si
oriatur in electione discordia ex de
elec. c. indemnitatibus §. postremo.
li. 6. ¶ Item iudex faciens contra
inhibitionem in teste vel ea possit facili-

cognoscit. ex de iudi. c. cum eos.
li. 6. Item quicumque obedierit
regi vel imperatori seu dno seculari
a papa deposito. ex de re iudi.
c. aplice. li. 6. Item laicus qui
per vim vel per metum compellit pla-
tos vel capellanos eccliarum seu alias
personas ecclias^tas sibi subiectas immo-
bilia seu iura. sive iurisdictiones
ecclarum vel monasteriorum absque consen-
su capli seu licentia sedis non post
amonitionem relaxat concorda sub
missionem. ex de reb. eccle. non
alienandis. c. ex hoc consultissimo.
q. laici. li. 6. Item qui aliqua
usurpavit eccle. vel id quod est
ex contractu licito ei permittitur. nisi
primo restituat usurpata non ab-
solvatur. ex de reb. eccle. non ali-
enandis. c. hec consultissimo. q.
laici li. 6. Item religiosi me-
dicantium ordinum recipientes infra
tempus quorundam annorum aliqua ad pos-
sessionem. vel inquirentes nova loca
sine licentia pape. seu antiqua relin-
quentes. ex de religiosis domibus.
c. religionum. li. 6. Item compellens
personam ecclias^tam solvere pedagia ga-
bellas sisam atravaluas vel alias
exactiones quascumque pro rebus quas
vehit pro persona sua. e. exco^ta. et
gratia consuetudine non obstante debet de-
nunciari per episcopum quousque satisfecerit.
ex de cens. pla. c. quamquam li. 6.
et in cle. de exces. c. pont.
Item quicumque impedit impetratores
literarum aplicarum ne sint executes vel
qui impedit iudices ad forum ec-
clesiasticum vel litigare volentes coram eo
vel facerint iustitia tam ipsi quam illi qui
consensum dederint sunt exco^ti. nec
absolvuntur nisi primo satisfaciant ex
de immun^te. li. 6. c. quo intellecto.
Item quicumque obtinentes temporale do-
minium subditis suis interdicunt ne
platis aut clericis seu personis ecclias^ticis quicquam
vendant aut emant ab eisdem seu
coram granum vel frumentum ad mo-
lendinum sua recipiant vel in sue
non coquant et cetera servitia faciant.
ex de emmun^te. c. eos qui. li. 6.
Item religiosi tacite vel expresse
professus habitum dimittens vel ad gene-
ralia studia accedens sine sui superioris
licentia. Item quicumque sepelit sine
ter hereticos vel credens eorum decedentes
in cimiterio ecclie e exco^ti tamdiu quo-
usque ex speciat hoc corpora dampnatorum.
ex de heretici. c. quicumque et li. 6. c. qui-
cumque. Item quicumque dni temporalis
vel iudices qui impediunt inquisitores
heretice pravitatis vel eis dicte vel indi-
recte nocuerit super officio inquisitionis.
ex de heretici. c. ut inquisitionis li. 6.
Item quicumque post inhibitionem sibi
factam preter licentiam inquisitoris vel
ordinarii patefecerit dicta testium super
heresi. ex de heretici. c. statuta.
Item quicumque cuiuscumque sit dignitatis
et status pro crimine vel hereticos
instruit vel instruxit scienter aliquem per-
sonam plana vel defensavit aut re-
ceperit aut occultaverit et non reve-
lavit si sciat id e exco^tus ex de
her. c. ut inquisitionis et li. 6. c. ut hereticos.
Item locans domum alicui usurario
exercenti et ut ibi usura exerceat.
vel permittens usurarium in terris suis
habitare ex de usu. c. usurarum.
li. 6. Item usurarius manifestus
non absolvatur nisi prius de usuris
satisfecerit competenter. ex de usu. c.
quamquam. li. 6. Si sunt impotentes
ad solvendum. possessio usurarii
vendatur et usura restituatur et si
non inveniatur cui usura detur tunc
pauperibus erogetur. ex de usu. c. cum tu.
Item quicumque impignoravit per-
sonam vel res ecclias^tas pro alio nisi revo-
cet infra mensem ex de iniuriis
c. 4. et si pignorationes. li. 6.
Item quicumque hostiliter fuit per-
secutus cardinalem aut percussit ho-
stiliter vel dederit consensum. et praeter
penalitates quas penas legales capituli
felicis non facit observari infra mensem.
ex de penis. c. felicis li. 6.

It quicu(m)q(ue) dedit licetia occidedi
capiedi vel offendedi psona eccla(sti)ca(m)
vel i(n)vadi i bo(n)is suis vel suor(um)
Ex(tra) quicu(m)q(ue) illa c(on)stitucione hoc fac
ep(iscop)o eo q(uod) psona eccl(esi)a(sti)ca tulit s(ente)n(ti)a(m)
exco(mmunicacionis) suspensio(n)is vel i(n)t(er)dicti i re
ge p(ri)ncipe seu comite vel barone
aut alio iudice vel officiato loci
n(isi) infra octo dies revocaverit h(uius)mo(d)i
licenciam (et) satisfecerit et e(ci)a(m) illi q(ui)
c(on)miserint qui vi(gore) sit p(re)d(i)c(t)a licetia
s(un)t exco(mmunicati) Ex(tra) de sen(tencia) exco(mmunicacionis) c. qui-
cu(m)q(ue) li. 6. It p(ro)nes vel in-
iciens manus violentas i eu(m) q(ui) i(n)gre(d)-
dit(ur) religione(m) si(ve) sit p(ro)fessus si(ve) no(n).
Ex(tra) de sen(tencia) exco(mmunicacionis) c. religioso. li. 6.
It quicu(m)q(ue) a censur(a) iuris vel
ho(m)i(n)is fuerit absolut(us) i ar(ticu)lo mortis
cu(m) c(on)dic(i)o(n)e q(uod) satisfaciat et se p(re)sen-
tet p(ost) p(er)iculu(m) ordinario et petit ab-
solucio(n)em. vel e(ci)a(m) ille q(ui) absolvit(ur)
a legato sedis ap(osto)lice cu(i) e(st) c(om)missu(m)
vel p(e)n(iten)ciam recipiat a suo ordinario
et passo satisfaciat. si hoc adimple(re)
no(n) curavit i ea(n)de(m) s(ente)n(ti)a(m) exco(mmunicacionis) sus-
pensio(n)is vel i(n)t(er)dicti recidit ip(s)o
iure. Ex(tra) de sen(tencia) exco(mmunicacionis) c. eos qui.
li. 6. et in cle(mentinis) de pen(itentiis) c. si quis
§. finali. It si quis no(m)i(n)e alien(o)
c(l)ericu(m) p(er)cusserit tn̄ sine madato h(uius)mo(d)i
fecerit si ille post factu(m) ratu(m) (et) g(ra)t(u)-
tu(m) habuit e(st) exco(mmunicatu)s Ex(tra) de sen(tencia) exco(mmunicacionis)
c. cu(m) quis li. 6. It quicu(m)q(ue)
glosaverit illa c(on)stitucio(n)em de sepul-
turis q(ue) incipit. Cupie(n)tes de pa-
dyso. n(isi) forte ea(m) exponat g(ra)matica-
lit(er) seu vulgar(ite)r vel intelligat(ur)
e(st) exco(mmunicatu)s. Ex(tra) de ver(borum) signi(ficacione) c. cupi-
e(n)tes. i cle(mentinis) li. 6. It q(ui)cu(m)q(ue) de-
dit vel p(ro)miserit seu pactu(m) fecerit
cupie(n)s et magnu(m) p(ro) alio g(ra)cia ob-
tineda de iusticia vel de g(ra)cia a
sede ap(osto)lica. alius no(n) absolvat(ur) n(isi)
a papa ab exco(mmunicaci)o(n)e q(ua)m i(n)cidit. Et q(ui)cu(m)q(ue)
h(oc) sciunt et p(er) se infra triduu(m) no(n)
revelaverit. vel q(ui) h(uius)mo(d)i l(itte)ris scient(er)
usus fuerit e(st) exco(mmunicatu)s. in ex(travagan)te
vaganti Bonifacii octavi c. exco(mmunicamu)s.

It quicu(m)q(ue) e(ci)a(m) si fuit ep(iscopu)s p(re)ce-
pit vel fecit corp(or)a defuncti alicui(us) ex-
enterari vel membratim dividi. in
Ex(tra) vaganti Bonifacii octavi c. detesta-
de. It impedientes sequestracio(n)em
fructuu(m) illius co(n)tra quo(s) e(st) lata s(ente)n(ti)a
i romana curia. sub possessorio et pe-
titorio no(n) absolvit(ur) n(isi) restitutis
fructib(us) p(er) ip(su)m occupat(is). i cle(mentinis). de
sequestracio(n)e. ad c(on)pescendos.
It q(ui)cu(m)q(ue) t(em)p(o)re i(n)t(er)dicti i casib(us) no(n) co-
cessis a iure sepelierit p(u)b(li)ce exco(mmunicat)os
aut no(m)i(n)atim i(n)t(er)dictos vel usurarios
ma(n)ifestos i cymiteriis n(isi) p(ri)mo satis-
faciat passo iniuriam. no(n) obsta(n)te
quocu(m)q(ue) p(ri)vilegio exempcio(n)is. i cle(mentinis).
de sepul(turis). c. eos qui. It religi-
osi qui s(ib)i appropriant decimas nova-
liu(m) q(ue) alias decimas eccl(es)ie debitas
seu de a(n)i(m)alib(us) familiarium suor(um) ut
fratrum decimas solvi no(n) p(er)mittunt di-
centes in fraude(m) esse suas. q(ui) de terr(is)
q(ua)s tradunt aliis colendas decimas
eccl(es)ie solvi no(n) p(er)mittunt seu p(ro)hi-
buerit. si amministraciones seu b(e)n(e)fi(ci)-
cia h(abe)nt. n(isi) infra duos menses ec-
cl(es)iis et p(re)lat(is) lesis no(n) satisfecerint
sunt suspensi ip(s)o facto donec satis-
faciat. Si v(er)o fuerint alii no(n) h(abe)n-
tes b(e)n(e)ficia sunt exco(mmunicati) ip(s)o f(ac)to. no(n)
obsta(n)te quocu(m)q(ue) p(ri)vilegio. i cle(mentinis). de
decimis c. religiosi. It si monachi
vel canonici reg(u)lares dyscedant per-
curias p(ri)ncipu(m) q(ui) no(n) h(abe)nt a(d)mi(ni)s(tra)-
tiones vel dampnu(m) i(n)ferat suis p(re)-
lat(is) et monasteriis. ibide(m). Item
q(ui)cu(m)q(ue) q(ui) retinet arma i(n)tra septa
monasterii sine licencia prioris s(un)t exco(mmunicati)
i cle(mentinis). de regula. ne in agro. §.
q(ui)a v(er)o. et c. p(ro)sente. It si
alius mit statu deg(e)ntiu(m) de novo
assumat qui e(st) reprobatus scient(er)
e(st) ip(s)o f(ac)to exco(mmunicatu)s. q(ui) p(ro)hibet(ur) as-
sumi sub pe(na) exco(mmunicacionis) i cle(mentinis). de religio.

sexti

domib9 c. quibuſda. It quicūq
i gdib9 coſangⁱnⁱt vel affiⁿⁱt gⁱuⁱ
bit. vel cū moīalib9 de ſc̄to ↄtrac
xit. vel religioſi aut clici in ſacⁱs
ſeu moīales contrahentes ſūt ipſo
facto exōīti quouſq ſeparent. et p
lati tādiu debet eos denūciare
quouſq ſeparent. in cle. de coſan.
et affini. c. eos q. It facientes
ſtatuta vel dictātes q ſoluat uſu
re vel qd nō repetant. q qd nō re
ſtituat. etiā illi q hnt ptātē et
huiuſmōi ſtatuta de libris nō delent
ſūt exōīti i cle. de uſuris. c. ex gui.
It religioſi quicūq q ſacrm
eucarīa vel extrēe vnctiōis ſeu mzīom
ſine licētia pbri miſtrat. vel q
ſmis canōis ut iuris ſeu hoīs a
ſentētijs ſinodaliū vel i caſib9 eis
nō ↄceſſis abſoluūt. nⁱ ſit priuile
giati ſup ſuo domeſtic̄ a i hoſpi
ta[l]ib9 paupm. Et illi q abſoluūt
i oīb9 caſib9 et dāt indulgētias a
ijs. vel q abſoluūt a culpa et po
na. ſūt exōīti et plati eos eſſe
exōīcatos debēt publicē denūciare donec
de abſolutiōe ipoꝝ p papā ſolu
facta fuit fides. i cle. de priuile. re
ligi. e religioſi. It q̄cūq in
iurioſe vel temē epm aliq pcuſ
ſit aut cepit ut pcuti ſpcepit
a conſiliū ſeu conſenſū dedit ut ha
miuit e exōīc et abſolui nō pt
nⁱ p papā pt q̄m i mortis ac. et h
pmitte et vouē debz qd parebit
pene miſericde et faciet pnam
i cle. de penis. c. ſiqs ſuadete.
Et eis pmittat qd pntab9 ſe ſpe
recepiſſe mādatū eius. qd ſi nō fecit
reincidit i can ſinīaz ipo iure.
ibidē. It quicūq induxit
aliqs pſonas vel eis ſnīaerit
aut iurare fecit vl pmitte recepit.
vel eligat ſepulturā apud eos eccāq
vel qd nō mutet aliq ſepulturā
quā elegit e ipo facto exōīcat9 et
nō pt nⁱ p papā abſolui pterqua
i ar. lo mortis. i cle. de ſepul. c.
cupientes. It q̄cūq i loco int
dicto celebrat vel cogit aliq diuīa
officia celebrare. aut ille q tēpe int
dicti p campanaꝝ pulſatioēz pplos
interdictos vocat ad miſſas audiēdas
vel facit vocari aut h pcepit ſuis
ſubditis ut ſcrijs exōīcatis et interdic
ne vocat de ecclijs qn diuīa cele
brant. lz fuiſſet moniti p celebn
tes vel vocat. nec nō exōīti et
interdicti noiatim publice ſi pſūpſerit
i ecclia remanē et ẽ monet
ut vocat du celebrat. vel du diuīa
offim fit. ſūt ipo facto exōīti a q
nō nⁱ p papa pnt abſolui. i cle.
de ſen. exco. c. grauis. It
ſi fres minores recipiunt aliqs ut
aliqs de ordīe ſci franciſci ad di
na offiā i ſuis ecclijs tpe interdicti
ſūt exōīti p papam. de ſen. exco.
i cle. c. cū exco. It q capiut
viros eccliaſtcos et captos detinent
donec ſua bnficia reſignet aut
iuri ſuo renunciet vel citatos ſeu
appellatos a clericos vel eos volētes
ad ſedē aplicam violēter detinēt
facientes e pcurātes exōīcati ſunt.
i cle. de penis. c. inctoru. It
religioſi mendicātes recipientes do
mos de nouo ad hitandū vel p
mutātes loca ſua cū alijs quocūq
titulo alienatiōis ſeu exōīti ſūt exōīti.
It illi religioſi qui pferūt
aliq vba i pdicatioib9 ſuis vel
alibi ut retrahat hoīes a ſolutiōe
decimaꝝ ecclijs debitaꝝ eo facto ſūt
exōīti i cle. de penis. c. cupientes.
It oēs religioſi debēt abſq
dolo ſeruare interdictum aliq qd ſ
uat in ecclia cuiuſcūq ordīs exiſtat
quacūq appellatiōe et conſuetudinib9
et priuilegijs quibuſcūq nō obſtan
tib9. et nō ſeruātes ſūt ipo facto
exōīti. i cle. de ſen. exco. c. ex
frequēti. It exōīcati quicūq

no absoluet' de manifesta offensa
n' prius satisfecerit. ex' de appella.
c. qua fronte. ex' de sen. exco.
plet. et in glo. li. 6. Et sit de
contumacia no absoluat' n' restitu-
tis expensis. ex' de ver. sig. c.
ex pte. Ut hns pla bnficia
curata sine dispesatioe aplica tene'
recipitur ocs fructus perceptos et no
dz absolui nisi p papa renunciat'
hmoi bnficijs. Ut patri seu
alij recipientes a laicis vl dnis
tpalib' bnficia eccla'ca vl aliqm inves-
ditioem tpale vl sunt iusticiarij
sut excoi'ti et suspensi ab offo et
bnficio. de sen. exco. li. 6. cos
qui. 16. q. 7. si qs. ex' de iure
patronatus c. preterea. Ut recipi-
entes investitam plate vl bnfi-
cij eccla'ci de manu laici. dicop de
ividitijs c. j. cu seque'b' capitlis
Ut cu quis dit roma ecclam
no ee caput nec ee ei obediendu.
19. di. nulli fas. Ut migr
vl scolaris bononien. q' tractat cu
aliquo cive bononien de hospitio co-
ducendo recequisitum inquilinis sco-
laribus d' ex'. de loca. et codu. c.
in rescripto. Ut sagittarij et
balistarij i bello iusto sit excoi'ti
ex' de sagittar. c. uno. Ut
incidentes in factu danatu p sniam
canonis ut iniuri a hois ut p consti-
tutioz aut p aliu modu. ex' de sen.
exco. c. a nob. Ut epus coicas
subdito eo crimine notu asserit si
no pbat. 6. q. 2. placuit. Ut
dnis vl migr recipiens pciu p
docedi licencia. ex' de magris. c.
quato. Ut pricipaes fuit' excoi't
a ppa. 21. di. in tantu. 29. q. 2
sane pfert. 22. q. q. sinater.
Ut eps qui fabrica ecclie et ea
no repans si indiget reparatioe. 10.
q. 3. omis. Ut si inficies vl

suspendes a no pelter. p9 morte
ut excoi'9 vita'. 23. q. 4. si no
lz. et c. placuit. 20. q. 2. legim'.
ex' de rapto. c. 2. de pe. di. j.
ideo. Ut pscribus celebrad' sit
pe' excoi' si celebrat e excoi'9. dz.
di. salomitane. Ut impedientes
vl capientes seu spoliates a bo' rpor
occupates corp q' ad sede aplicam
vl roma venit qua diu sit in
itinere ut degiut sut excoi'ti so pro-
cessus qs fac ppa in die cene dni
Ut unocp seu princeps nolens
facit clus ut miserabilib' psonis
iusticia. 23. q. 4. administratores.
Ut cognoscites concubina excoi'ta
eo q' no recedebat ab eo. ex' de
sen. exco. si concubine. Ut pri-
cipas i dulinis cu excoi'to a papa.
ex' de sen exco. sufficiauit.
Ut extorques vi ut metu abso-
lutioem ut revocatioz sine excoi's
suspesionis ut intdci. ex' de his
q' vi metus ve ca fiat. c. abso-
lutionis. Ut singlaris psona so-
redes vl alias ecclesiaslias cont
psonas vl res eccliasticas. ex' de in-
iurijs et dam. c. si pers[e]naciones.
Ut quicq fregit eccam vl lo-
cu religiosu ut comittit furtu
seu rapina i ipo. et denunciat ab
epo e excoi't9. ex' de sen. exco. co-
questi. Ut quicuq de domib9
comeis aut possessoib9 epor ut
psonaru eccla'ca q rpor evoluto
aliqd abstulit vl iuriose seu vio-
lent' contrectauit e excoi't9 n' ab-
soluit' n' satisfaciat i cle. de sen.
exco. ad cautela. Ut quicq
violent' aliqd abstraxit de eccia
vl de cimiterio. vel phibuit sibi
apportari victu e necessaria e ex-
coi't9. Ut quicq clericos defert ar-
ma et furib9 ac pdonib9 et ini-
micis se sociat. e excoi't9. Ut
quicuq res alienas rapuit nec
violentia ecce fecit no absoluat'

n satisfaciat. Et quicumque mali-
ciose domos ut granaria seu
vineas vel arbores incendunt vel
iubent incendi vel consentiunt sacrilegus
excommunicantur non absolvuntur nisi satisfa-
ciat. 23. q. ult. siquis membrorum.
et c. pessima. Et per constitutiones
synodales excommunicati sunt omnes illi qui
ecclesias quascumque seu monasteria suis
iuribus et iurisdictionibus ac bonis
maliciose spoliare presumunt vel per
malicia libertates earum infringere
vel perturbare contendunt. Et quo-
tiens sunt tria genera hominum viz. primo
auferentes ab ecclesiis sua iura.
Et infringentes libertates et iu-
risdictiones temporales et spirituales earum.
Et illi qui procurant litteras a quocumque
domino seu laico ad impediendum
processum ecclesiasticum excommunicationis vel ali-
as facta per iudices ecclesiasticos.
Et omnes qui stratas publicas progressus im-
pediunt aut fugiunt. Et qui pacem
patriae et securitatem viarum quantum ius per-
tat vel sunt omnes latrones publici et pre-
dones viarum et iustitiae impugna-
tores et impeditores. et prohibentes
testimonium ferri vel aliis producentes
ad impediendum iustitiam. Et
advocati et procuratores ac notarii
falsi. Et inferiores maliciosi.
Et illi qui impediunt mandatum
domini regis vel communitatis de capi-
endis excommunicatis. vel qui impediunt
captionem excommunicatorum. Et excommunicatur
qui de domibus presbiterorum et religiosorum
aliqua auferunt vel de ecclesiis. vel
qui cum eis hospitantur contra ipsorum vo-
luntate. Et clericos qui tabernas
intrant vel ad taxillos ludunt seu
arma portant sine licentia episcopi seu
vineas ortos prata vastant
vel qui concubinas publice tenent.
et qui horas canonicas non dicunt.
excommunicantur secundum ius. Et quicumque
ultimas voluntates defunctorum nec fiat
vel ipsas executiones quod non

tradantur infra annum in hiis que de iure
legari possunt excommunicantur. Et illi clerici
qui plura beneficia sine dispensatione
retinent sunt excommunicati extra de cler.
c. nemo. li. 6. et non absolvuntur nisi
per papam. Et istos casus centum
et tres maioris excommunicationis et alios
multos quos reperies in corpore iuris
debet scire confessor quilibet confessor
seu presbiter. Est et alia excommunicatio
maior que vocatur hominis seu ab homine
et illa excommunicatio datur per iudices seu
delegatos vel superiores in personas
singulares notatas publice. Aliquando
est datur generaliter in aliquas notatas
et in quascumque alias culpabiles per-
sonas. Et datur pro contumacia. pro de-
bitis. pro violentiis. et pro rebus
aliis quousque fiat satisfactio
Et quia contra facere restitutionem et satis-
factionem in excommunicatione que est ab homine
data. ideo non sunt tam notabilia.
Commune est quod excommunicatus a iure vel ab
homine non debet absolvi ab aliis presbiteris
nisi prius absolvatur ab excommunicatione quia ex-
communicatus est extra ecclesiam et extra ecclesiam nullus
salvatur vel per c. firmiter. de summa
trin. in fine. et 24. q. 1. c. quo-
niam et in cle. c. religiosi. de pri-
vilegiis. et hoc tenet Go. c. Et
alii dicunt quod si non stat nec stetit
per confitentem quin habeat absolutionem
ab excommunicatione. quod potest ab aliis presbiteris
per confessorem absolvi et non ab excommuni-
catione. propter quam debet eum remittere ad
excommunicatorem vel superiorem sic prius
dictum est quod sacerdos absolvit excommuni-
catos sibi confitentes a quibusdam peccatis
et remittit eos ad episcopum suum propter
alia peccata. Et nota quod in quibus-
libet casibus contra papam et similibus ac
censuris ecclesiasticis potest absolvere episcopus ne-
cnon sacerdos alius ab omni peccato et
contumacia et censura ecclesiastica in mortis
et articulo dum tamen promittat si absolvitur
in articulo mortis quod cum erit sanus vel
evadet mortis periculum quod se presentabit

ſummo pontifici vel ſuo epo a quo excom
municatus. et ſatiſfaciat quo poſſe ſuo a
lias remittat in eum excommunicationis ſententiam
n de preteritis et excommunicatione petat propter
abſolutionem. extra de ſen. excom. li.
vi. c. eos qui. et in cle. de penis
c. ſi quis ſuadente. § ult. Secundum
notandum est quod quicunque excommunicatus ſunt
nominatim vel ſpecialiter a quocunque ſuo
iudice vel delegato ſeu commiſſario
aut ordinario non poteſt nec debet abſol
ui per quemcunque penitentiarium maiorem
vel minorem aut per aliquem ordina
rium aut delegatum. Sed debet ſemper
remitti ad ſuum excommunicatorem pro
abſolutione niſi ei reſeruata ipſa ab
ſolutio ſpecialiter ut precipit c. ab ex
communicato. extra de reſcript. et extra de
ſen. excom. c. ſacro. Et etiam non
nisi in licet in mortis articulo poſſit preſbiter
ſuus abſoluere vel alius ſacerdos ab
omni peccato, non tamen poteſt tunc diſpen
ſare in caſibus ſpecialibus, vel ordinario re
ſeruatis. extra de ſen. excom. c. eos qui.
li. vi. Nota etiam quod ſacerdos paro
chialis non poteſt quemquam abſoluere
a maiori excommunicatione ſiue in qua excommunicatus
ſuit a iure ſiue ab homine ſiue a conci
liis ſynodalibus vel ſtatutis factis.
extra de ſen. excom. c. nup. Et
ſic non quod religioſi non poſſunt ali
quem abſoluere a maiori excommunicatione
vel canonis vel conciliis ut conſtitutionis
ſeu ſtatuti ſynodalis. et ſi hoc
faciunt ſunt excommunicati et contumax ſit per
eum admiſſi ad confeſſiones audien
das. nec poſſunt niſi per papam abſolui
et debet tales fratres denunciari excommunicati
per epiſcopum donec fuerit facta fides de
abſolutione. ut patet in cle. de priui.
c. religioſi. Nota etiam quod ex
communicati per prelatos parochiales quod furtes
ſeu per damnis quorum ignorant au
ctores. ſeu qui non reuelaterunt illa
dampna vel per rebus aliis quod excommunicatio
non nominat aliquem in ſpeciali niſi in
generali tales excommunicati non poſſunt ab

ſolui ab illis excommunicationibus a ſuis
prelatis qui excommunicauerunt eos. nec etiam
poſſunt abſolui ab aliis ſacerdotibus
et religioſis qui habent ab epiſcopis ſeu
a papa generalem commiſſionem audiendi
confeſſiones et abſoluendi in caſibus epiſcopis
uel pape reſeruatis. quia licet poſſit
penitentiarius tales abſoluere non tamen datur
eis poteſtas abſoluendi a cenſuris
eccleſiaſticis niſi papa uel epiſcopus ſpecialiter hoc
eis committeret. nec vnquam confeſſor ut
preſbiter non curatus vel penitentiarius minor
pape ſeu aliquis religioſus priuilegi
atus aut aliquis epiſcopi penitentiarius poteſt alteri
committere vices ſuas audiendi confeſ
ſiones et abſoluendi. licet epiſcopus in ſua
dyoc. et preſbiter curatus infra ſua p
rochia in caſibus ad eum ſpectantibus
poſſit hoc facere et committere. Et quod
omnia probantur extra de offi. ordi. deleg.
c. ult. et extra de offi. ordi. c. ult.
Et ſic patet quod nullus debet eligere con
feſſorem ſine licentia epiſcopi uel rectoris
ſui qui habet licentiam ab epiſcopo hanc li
centiam dandi quod primo premouetur.
extra de pen. et remi. c. ſi epiſcopus.
Tercium notandum quod omnis confeſſor ſeu
penitentiarius maior uel minor debet ſcire p
fecte caſus in quibus nullus poteſt niſi debet
abſolui niſi primo ante omnia ſatiſfaciat
et reſtituat parti leſe ſi ea conſiſtat
vel heredibus ſuis et ſucceſſoribus
ſcilicet res famam et bona et damna
que abſtulit et fecit. quia nulla penitencia eſt
vera nec abſolutio preterita poteſt dari
per confeſſorem valet et vera ſi non re
ſtituatur res aliena vel fiat reſti
tutio cum conſilio confeſſoris pauperibus
hoſpitalibus orphanis viduis et
antiquis pauperibus decrudoſis preſertim
infirmis claudis cecis et non potentibus
laborare et in aliis piis operibus. quia
nec papa nec alia quecunque perſona ec
cleſiaſtica poteſt abſoluere. quia eſt poteſtas ſol
uendi. nec diſpenſare quod non reſtitu
at rem alienam cum ſit contra preceptum
diuinum quod dixit Non furtum

faries. qa no dimitti pctm n̄ re-
stitua ablatu. 14. q. 6. si res ali-
ena. Et q̄ e rep̄ n̄ perit fuerit
i no soluēdo vel qd no p̄t et solue̅
et tūc s̄ iniūga qd soluat cu ad
pinguiore fortuna venit. vel q̄
petat a pte lesa sibi dari et remit-
ti id qd rapuit vel recepit amore
dei. ut concedet eu ea. Et si res
p̄it et e i soluēdo te dare esti-
matioz rei. Et si cofessus dicat se
nolle restitue vel no posse vel
qd dissimilet tn̄ no negamus qn
nos alij pniarij debeamus eide pe-
nitentia impone et ad cautela ab
alijs pōt absolue an rei restitucio-
ne ne recedat despatus a nobis et a
mia dei. Sic et deinq̄ faciē de ill
adulteris vel meretricibus seu cocubi-
nis a q̄ nōm pctoribus qr dicut
se no posse vel nolle abstine a
pctis cofessis. qr pōt aliq̄s de uno
pctō pniam recipe. de pe. di. 3.
c. ult. Et c. his auctoritatibus. 33.
q. 1. Que ppo. ex. de symo. qd
quida. vel qui dicut se no posse
pniās iūctas facē quos tn̄ deinq̄
cotritu i nat e absolue et eis pe-
nitentias dare ne recedat desperati et
sufficere eis qd lz talis absolucio
no pficiat ad salute et remissioz
pctorum pficit tn̄ vel mīus suppliciu
habeant in alio sclo. et ut corda
eius illustrent. Sic doctores dicut
de bonis opibus factis i pctis mortalibus
qd psint et valeat ad multa. Et
hec nota ex de pe. et remi.
qd quida. et de pe. di. 1. falsas
et ex de raptoribus. c. sup eo. i
gio. ¶ Nunc vo dm̄ mei et
fr̄s q̄ estis pniarij notate casus
i quibus quis cofessus vobis dz pri-
te pti lese satisfacē anq̄ absoluatis
eu. Et casus sut isti. Primo p-
cuciens clerici ut psona religiosam
dz p^o satisfacē ex de sen. exco.
et ex de foro. c. pdco.
Item spoliātes pegrinos ūmercatores

ut navigātes p negociatioe vel
alia iusta ca seu naufragiu ut
aliq̄s p̄ictm patiētes. ex. de rapt.
c. excoicamus. Item deferes ar-
ma ut ferrum ut naves vel alia
ad guerra ptinētia sarracenis
seu cu eis mercimonia faciēs vel
cosiliu seu auxiliu eis pbes no
absolui n̄ totu qd ex comercio
huit restituat. et si no e i soluēdo
luat i corpe. ex de iudicijs c.
ad liberāda et c. qd olim.
Item facient impetrans litas falsas ut
exhibētes i iudicio testioni falsm a
dans testes falsos vel pntans litas falsas
aut vtens eis no absolui anq̄
satisffaciat pti lese. ex de crimie
falsi. c. ad falsariorum. Item dns
quicuq̄ vel laicus faciens tallias
seu collectas a gabellas vel alia
uallas a exactios vel decimas aut
exactioes indebitas de ecclesijs q
sut in tra sua vel de cōis ecclia
seu religiosis psonis a monaste-
rijs seu bonis no absolui n̄
p̄mo satisffaciat ex de imunitate
ecclarum c. adversus et c. no minus.
Item si opus visitans sua dyocesi
vel aliqs servitores suos recepit
tūc aliqd munusculu a loci vel
psonis qs visitat maledictione
meruit a q̄ no absolui n̄ p̄mo
satisffaciat ex de sen. exco. c. ro-
mana. li. 6. Item ps pcurās
cosseruatore a sede aplica sr iurijs
et violencijs manifestis no absolui
n̄ p̄mo satisffaciat pti lese qua
fatigavit indebite in expensis.
ex de offi. delegati. c. hac consti-
tutione et c. pars vo. li. 6. Item
copellans p se ut aliu noie suo ut
alieno psona ecclastica solue peda-
gia aut gabellas a ficias seu al-
cavalcas vel exactioes ut guida-
gia aut theolonea. r se vel p rebus
suis qs defert ut deferri facit aut
transmittit no ca negociādi vel ve-
dendi exceptis e noti dz absolui

n̄ reſtituat. ex͂ de ſen. exco. c. qm̄
tu. li. vi. et i cle. de teſtib9. c.
ꝯnti. ¶ Jte quicūqꝫ ſepelit vl' ſepe
lire facit ecclia͞ ſepultura hereticos
vl' defenſores eo꜄ ipo iure e ex
coi9 et nō dꝫ abſolui n̄ ꝓpiis ma
nib9 exhumet publice ipm et ꝓii
at foras. ex͂ de here. c. quicūqꝫ.
li. vi. ¶ Jte quicūqꝫ ꝑ aliq̄ gra͞
obtinenda apud papa͞ ſeu aliqm̄
ꝑſona͞ eccia͞ i cauſis vl' in iu
diciis aut alit' quomodocūqꝫ i
eccia͞ bnficiis ſeu ordinib9 dedit
ut ꝓmiſit aliqd tꝑale vl' pactu
fecit eo ipo e excoi9 et nō ab
ſoluit' n̄ ꝑ papa͞. qd quide͞ eſt
i quacūqꝫ ſymonia ꝯtra͞ et tūc
ec͞ nō abſoluit' n̄ ꝑus qd dedit
ut recepit reſtituat eccie i cui9 in
iuria fca͞ e ſymōi. q' ipis pau
pib9 largia͞'. et ec͞ quicūqꝫ hui9 reis
ſymoiac' ipſo ſūt ſcient'. in ex͂
vagañ. bonifacii octaui. c. excoitas.
¶ Jte vſurarii manifeſti nō abſol
uit' n̄ ꝑus de uſuris ſatiſfaciat. ex͂
de uſu. c. quāqꝫ. li. vi. hiis ꝑſo͞is
a quib9 uſuras recepit. ſi aūt
mortui ſūt paupib9 dent' vl' in
piis opib9 expendant'. ex͂. de uſu.
c. Cum nos. ¶ Jte excoi9 ꝑ ma͞i
feſta offenſa, nō dꝫ abſolui an ſat
factioꝫ. ex͂ de appella. qua frōte
et ꝯ glo. et ex͂ de ſen. exco. li. vi.
ſolet. et de ver. ſig. c. ex parte.
¶ Jte excoi9 ꝑ ꝯtumacia ſola nō
abſoluat' n̄ refuſis expenſis ut
alio intereſſe ſi ꝯtumacia e ma
nifeſta c. ex ꝑte de v. ſig. et
c. cu olim. ¶ Jte quicūqꝫ impe
diuit impetratores lrā꜄ aplica꜄
ne ipas impetret q' impetratioꝫ
publicet ſeu publicari faciat vl'
recipientes ad foꝝ eccia͞ vl' liti
gātes cora͞ foro eccia͞ impediuit
ſeu ꝯſiliu vl' auxiliu ad impedi
endu dedit. ipo facto e excoi9
et nō abſolua' n̄ ꝑti leſe ſatiſ
faciat de iniuria et de dāno ac
de expenſis et intereſſe. ex͂ de emu
nitate eccia꜄ c. quo intelleximus.
li. vi. ¶ Jte quicūqꝫ impediuit
ſequeſtratioꝫ fructuu aliq' q' pa
cifice ea poſſedit ꝑ triēniu. ſaltem
ex loci ordinariu et ꝓpter illi9
in peticōe ut poſſeſſoꝝ hūit i
rōna curia ſnaꝫ diffinitiuam.
vl' q' eos occupauit e excoi9 n̄
abſolua' n̄ impedimētu tollat ac
fruct9 reſtituat. i cle. de ſequeſt.
poſſeſſ. c. ad compeſcedas. ¶ Jte
quicūqꝫ tpe interdci i ciuib9 nō co
ceſſis a iure publice excoicatos vel
noiatim interdictos vl' uſurarios
manifeſtos ſepelierit i cimiterio vel
i eccia. ipo facto e excoi9 n̄ abſol
uat' n̄ ad arbitriu epi ſatiſfacti
onē exhibeat eis quib9 fuit iniu
ria irrogata. in cle. de ſepult.
c. eos qui. ¶ Jte laici ſeu clici
qui decias de ſuis bōis ꝑrimonialib9
nō ſoluūt. ¶ Jte religioſi qui ſibi
~~appz~~ appropriāt decias noua
liu vl' decias debitas ecciis ſol
ui nō ꝑmittūt aut ꝓhibet ſeu
nō ſolui conſuluit ſi excoi' et nō
abſoluant' an ſatiſfactioꝫ ꝯdigna͞
i cle. de deci. c. religioſi.
¶ Jte ſi inferior epo utpote aliq's i
quiſitor contr' hereticos nō ꝓceſſerit
vl' con ſuſpectu de heſi ꝑ amore
vl' ꝑciū e excoi9 ipo facto n̄
abſolua' n̄ ꝓmo ſatiſfaciat. i cle.
de here. c. multoꝝ. ¶ Jte ſi in
quiſitor heretice prauitatis ꝑtextu offi
cii extorſerit pecuniaꝫ ab aliquo vl'
occupauit bona eccia꜄ ob delictu
clicoꝝ excoi9 e nec abſolua' n̄
ſatiſfaciat ꝑo. i cle. c. volentes
de here. ¶ Jte ſi tpe interdicti
ſcōs ordines recepit ad diuina ſe
ruores de tali ordine ſi excoicat' nec
abſoluat' ꝑ ordinarios q' hūt ſup

lex p̄tatem spūalem n̄ p̄mo satis
faciat. Itē qcūq3 de domibus
ōmcis cuł et loc̄ ep̄or͡p vel p̄sonar͡p
eccłiastic̄ cont̄ ip̄or͡p volūte aliq3 abs
tuleit. vel iniuriose ꝯtractauerit ē
ex̄coīc̄9 nec absolua² n̄ p̄mo satis
faciat. i cle. c. ad cautela. Itē
quicūq3 violent̄ aliq3 extraxit de
eccīa vel de cimiterio vel ꝓhibuit
s̄ apportari victū et necessaria. ē
ex̄coīc̄9 et nō absoluat² n̄ passo satis
faciat ꝓ dāno. Itē quicūq3 in
cendit eccīaz vel fregerit ē ex̄coīc̄9.
n̄c absolua² anq3 eccīe satisfaciat.
Itē qcūq3 clicis defert arma et
furib9 ac p̄donib9 vel p̄tib9 inimic̄
se sociat ē ex̄coīc̄9 n̄c absolua² nisi
satisfaciat. Itē qcūq3 maliciose
domos incendit cū inimicor͡p suor͡p
vel iubet incedi vel aliq3 dampnifi
cat in reb9 suis a̍ ꝯsentiūt facie̍b9
ex̄coicant² et nō absoluunt² n̄ p̄us
lesis satisfaciat. xxiij. q. ult. c. sig̍s
incendiar͡p. et c. pessima. Itē quicūq3
dolose ut violent̄9 res alienas fu
ratus ē. vel eas inuenit. seu occulte
seu publice rapuit. vel abstulit seu
auferri ꝯsensit. aut s̄ aliquā rē
de eccīa furatus fuit. vel recepit.
n̄ p̄us ablata restituat s̄ ē in sol
uēdo nō absolua² s̄ p̄t satisfacē et
nō satisfac̄. q2 nō dimitti² p̄ccm̄ n̄
restitua² ablatū. Et aliq̄ dicūt q2
s̄ nō vult satisfacē vel qd̄ dissi
mulet, qd̄ tn̄ ne recedat a ꝯfessore
tanq̄m desp̄atus qd̄ sup illo crimine
denegabit² sibi p̄nīa s̄ sup aliis
absolua² et imponat² eidē p̄nīa.
que quidē absolu° et p̄nīa quāuis
nō valeat sibi ad vitā etnā va
let tn̄ ad mīus suppliciū subeundū
i futō s̄clo. ex̄ de rapto. c. sup eo.
et in glo. p̄ma. et de pe. di. j.
c. falsas. Itē qcūq3 h̄nt p̄la
bn̄ficia curata s̄n dispēsatiōe ap̄lica

vel s̄ h̄nt aliqd̄ bn̄ficiū fruct̄ s̄imo
niace. tē² oēs fructus p̄ceptos et eos q̄
p̄cipi potert restituē. q2 nō intrauit
ꝑ ostiū s̄ aliunde s̄z fur ⁊ latro.
ex̄ de symo. p totū. Itē quicūq3
clic̄ ut religiosus bn̄ficiatus quicūq3
dignitate existat q̄ s̄m̄ dn̄s s̄ sa
cra scriptura p̄ccm̄ nō distribuit nec dedit
paupib9 et p̄iis loc̄ q̄ttē p̄te fructuū
et redditū sui bn̄ficij. p̄cat mortalr
s̄ s̄cm̄ thom. et tē s̄ oēs doctores
theologie ad restitucōez s̄ ē in sol
uēdo nec alit̄ absolue² absolutiōe
vel q̄ valeat ad vitā et nā. n̄ satis
faciat ⁊ restituat. q2 p̄te assigna
ta ꝑ iura ⁊ decreta s̄cor͡p p̄rm̄ eg̍e
nis ⁊ mēdicis paupib9 vpis nō
dispersit. xij. q. j. c. quatuor. et
c. auru h̄t. p totū. et xvi. q. j. c.
quo q̄cq3 h̄nt clīci paupm̄ ē.
Itē quicūq3 p̄lati recipiūt iurisdi
tiōem a s̄clari p̄ncipe. vel s̄iat iusti
ciarij vel mīstri iurisdictiōis s̄clariś.
vel ab ip̄o recipiūt aliqd̄ bn̄ficiū
eccīasticū seu officiū regulare ut s̄clare
ip̄o s̄co sūt ab bn̄ficio ⁊ officio sus
pensi et debet satisfacē. ⁊ iurare
qd̄ de cetō talia nō acceptabit. s̄
debuit ꝑ ep̄m absolui. Et in istis
casib9 ac in p̄lib9 aliis i decretalib9
et decretis ꝯtētis nō debet aliquis
absolui. n̄ p̄mo satisfaciat. vel det
cautiōez de satisfaciēdo. seu qd̄ res
ablatas restituat. s̄ ē i soluēdo
vel dīm ē. Et quali̍ ⁊ qn̄ et
in q̄b9 casib9 restitucio s̄it faciēda
vel denegāda. inuenies ex̄. ⁊. q.
⁊. c. in s̄uma. et xiiij. q. j. i s̄uma.
et de resti. spoli. li. vi. p totū. et
c. ex ꝯquestiōe. Notare eciā
debet ꝯfessores. qd̄ q̄cūq3 dicit²
ut p̄dīs q̄alor͡p h̄t ut i° fecit. s̄it ex
coīc̄9. vel anathema. nō ē canon
late s̄nīe. s̄ dāde nec tale vob
ꝯfessus ē ex̄coīc̄9. s̄ s̄n ex̄coicand9
et ex̄cōs s̄it. s̄. viz. Qui fecit hoc

ſit excoīs id ē fiat excoīs. vt
notat 30. q. p̄ totu. et eꝯ de
vita. z hone. cleroꝝ c. ſi quis.
Viſo de excōīone maiori et de ana-
thematate que ſeparat z excludit ab
ingreſſu eccīe z a pticipatioē ſacra-
mentoꝝ fideliū et a ſacramentis ecce actiue
et paſſiue. nūc breuit̄ debet ſcie
ꝯ confeſſionibꝯ eoꝝ. q̄ ſit ī a ſpēs ex-
coīs q̄ vocat̄ minor excoīo. Et dico
vobis qd illa ē duplex. Vna q̄
ꝯthit̄ ab hoīe ꝑ ſniaz vna vel
trinā ꝯmiſſa. vt pꝫ. 4. q. 2. c. 2.
Et ī excōīone ſut infinite ſpēs et
caſꝯ. ſꝫ quā plati z iudices et
alij diuſa madata ī iugūt ſuis ſb-
ditꝯ dicētes. Faciās hoc ut hꝯ illud
ſub pē excoīs. Et h̄ excoīo alij ſe-
parat a coīone fideliū. et nō ſacroꝝ.
alij ab utroꝫ. alij ſolū a ſacris.
vt nō. 4. q. 2. pnti. et q. 2
in loco. et 18 di. placuit. et 30
di. quoniam. et 48. di. ſi quis.
Alia vō minor excoīo ē q̄ ꝯthit̄
a iure. et illa ſeparat a ſacris q̄
miſſā celebrare nō dꝫ nec pt ſacrā
eccia um ꝯtractac. ſeu pꝑe. q̄ ſi ſat
depōr. de cꝯ de ſen. exco. c. la-
tores. nō tn̄ irregularit̄ incurrit
ſi celebrat excoīs minori excōicatioe.
eꝯ de ſen exco. ſi celebrat. et. 11.
q. 3. ſi quis eps. Et hꝫ pt eligi
ea que ſt iuriſdictionis exercere.
nō tn̄ pt eligi nec dꝫ ei bene-
ficiu ꝯferri. eꝯ de eta. z quali.
ordi. cū bone. Et ꝑt ꝯferēdo
ſacrā ſꝫ leuit. q̄ nō ē excluſus a
ꝯferēdo ſꝫ a pcipiedo ſacrā. Et
hꝯ excōo dr̄ ſuſpēſio alij. 1. q. 1.
ſacerdotes. ſacerdote tn̄ nō officiādo
eccīam publice z ſolēnit ſꝫ ſolū
legēdo et nō cātando. et ſic pla-
ne qd a nemie audiat pt et dꝫ
dicere horas ſuas canonicas ſꝫ miſſā
celebrare nō pt. 28. di. p̄bim.
Et caſꝯ iſtiꝯ minoris excoīcat̄

q̄ ē data a iure canonico ſt̄ multi
quoꝝ tn̄ aliqs ponā. Primꝯ caſꝯ
ē qn̄ aliqs pticipat ſcient̄ excoīcato
nō tn̄ in ꝯtemptu clauiū. nec ī
crime iuuādo aut ꝯſenſu dando
defendēdo vl aſſociādo ꝯ ꝯpando
tur ꝯtinet eam excoīz q̄ ligatꝯ ē
primꝯ et vocat abſoluendꝯ ab illo
q̄ primꝯ excoīcauit eꝯ de ſen. exco.
c. nup. et c. ſi cōcubine. Sc̄dꝯ
caſꝯ ē qn̄ qs ē notoriꝯ fornicator
ut adulter ut ſymoniacꝯ. Tertiꝯ
caſꝯ ē qn̄ aliqs recepit eccīam
vl bnficiū ſeu clericoꝝ de manu
laici. eꝯ de ſen. exco. c. et vl.
publici. Quartꝯ caſꝯ ē qn̄ aliqs
ē ſacrilegꝯ. 17. q. 4. quiſqs inuētꝯ.
Quītꝯ caſꝯ ē ſi qs ē baliſtariꝯ
ut ſagittariꝯ ꝯ xp̄ianos. eꝯ de ſa-
gitt. Sextꝯ caſꝯ ē ſi aliqs ſt
diſſidētes ut diuiſoꝝ ſancꝯ et
pauꝑm oppreſſores maīfeſti rapto-
res uſurarij publici et meretrices
et lenones. Septimꝯ caſꝯ eſt
qn̄ aliqs decedit ſeu morit̄ ī tor-
neamēto. eꝯ de tornea. c. 1.
Octauꝯ caſꝯ ē ſi qs cōmat ī no-
torio crime. 88. di. nequaꝫ. 23. q.
2. ꝑ abeuntibꝯ. Hī et oēs a n-
mitiā et oblatioe excludūt.
Ut qꝫ cōmūc ī pectore morali excoīcatꝯ
ē q̄ ad deū. 11. q. 3.
eꝯ de ſen. exco. c. 2. vl. ſacras.
Et q̄ excoīo minor pt remitti et
abſolui ꝑ prmarios hntes poteſtatez
ꝑlatez et ꝑ epōs ac ꝑ ordinarios.
Poſt ordiꝯ ſ ſuſpēſiōe patiet vos
dm pmariū ſic qn̄ aliqs ē excoīcatꝯ
maiori excoīone ut minori. In hac
ſcda ſpe ꝯſiſt̄ circa ꝯ ſcdā ſuſ-
penſio volo vob oſtēdere in qbꝯ ca-
ſibꝯ aliqs dr̄ ēē ſuſpēſus ab offō.
qd nō poſſit exercere ſacrā. ut po-
tificalia ac diuina officia. Vl qd
ē ſuſpēſꝯ ab amiſtratiōe ſeu exe-
cutioe a pceptioe ſui bnficij et

et iuriu et fructuum eius. Vt cons
at largo mo suspensio e qda epo
q aliqs impedit i executione sui offi
cij de mandato sui superioris cu manda
tu si preerit eque bene incurrit irre
glaritate sic si fuisset epi etc et peccat
mortale. Casus i suspensionis ferentur
et qliqut alii ab hoie qs enuare
cet qi impossibile. Contingit et iure
a iure canonico et ciuili et sic multi
casus pona tn aliqs ex eis. Primo
ois irregularis e suspensus ipso facto
Vt sic suspensi oes ipso facto oes
qui sequunt. Primo castrat se
sponte c sciens. 55. di. si quis in egr
tudie. Vt differens per consecrarj
vlt sex menses qui e elcs in epm
et confirmatus. Vt maior xxv
anis recipiens ordine sacerdotij. Vt
ordinatus extra tepra a iure statuta.
Vt infamis p simoz ab oi licito
actu. e suspensus ex de rescrip. c.
significatus. Vt hereticus scismaticus
et qcunqz apostata. sic ipso facto suspe
si. 2. q. 2. alieni. et c. beatus.
Vt illegitime natus seu basthardus.
ex qui filij sit legitimi c. causam.
Vt eliges aliu iudice i ca criminali
qua ppm epm. 3. q. 6. no liceat.
Vt ois epi e suspensus. d. q. 1.
illi qui. et c. beatus. Vt epus
faciens i ecclia sua alcq monachu benedi
ctum sn licentia abbatis sui. 18. di.
si quis de aliis. Vt epus consecratus
ab vno tm epo. qa vel epis e. 66.
di. ex consecrata. et 64. di: epus.
Vt confirmatus a simplici sacerdote e
suspensus q ad ordines. ex de con
sue. c. quanto. de cons. di. 4. c.
manus. Vt debilitatus enormiter
vel leprosus a mote captus. ex de
clico egrotante. c. pbri. Item
prono recipiens res ecce. 16. q. 2.
filij. Vt ferens sinam i causa sangui
nis. vel fidei a consules vel morte
sequa. 23. q. 8. his aliqbus et c.
sepe. et ex ne clici ul monachi. c.
sententiam. Vt ordinatus ab alio epo.

qua suo c alio mo qua de. 7.
di. quorunda. et de sacris no iterandis.
c. ult. Vt sciens ordinans clicu
alienu suspensus e p annu a collatione
ordinu. ex de temporibus ordi. c. cos q.
Vt promotus sine titulo ad ordi
nes sacros e suspensus. 70. di. c. ult.
decernimus. Vt recipiens usura
rii publicum ad sepulturam vel eius obla
tionem ex de usuris. qa in oibus.
Vt qui eligitur ad beneficium ad
clamore ppli vel eligitur p potencia
laicorum ex de elec. quis. et. 23.
q. 1. si quis deinceps. et ex de elec.
c. quisquis. Vt confirmans sciens
electum indignum vel indignum ordi
nans aut promovens. ex. de elec.
nichil e. et 81. di. c. tanta. et 30
di. qui eccliastice. 1. q. 1. si quis epus.
Vt in sacris existens q contrahit
cu aliqua mre. 28. di: decernimus.
et ex de cleric coniu. c. sane.
Vt epus in sacris q post promissam
castitatem cognoscit vxorem qua relinquit.
81. di. ministri. et c. proposuisti. Vt
in ab servat g consuetudine contra
statutum. ex de his qui fiunt a
maiori parte capituli. c. 1. Item
ordinatus ut clicus ab hereticis vel scis
maticis. 9. q. 1. p totum. Vt
publice concubinarij et symoniaci p
sinam ut sit euidentia. 32. di. 2.
preter hoc. et c. cos. et 81. di. clerici.
et ex de cohabi. cle. c. mli. c. nos.
Vt epus cognoscens concubinam pp
pus hnit ante essent epis. 33. di.
habuisse. Vt epus faciens co
sanguineu suum advocatum vel vi
cedominu sue ecce. 89. di. de renu
ciatione. Vt ille e suspensus i eius
ordinatione alius obmissus fuit donec
suppleat. ex de sacris no iterandis.
c. ult. Vt dans pecunia p
religionis ingressu. ex de statu re
gula. c. monachi. Vt contra
sciens epus. 11. q. 3. sic. p totum
et ex de sen. expo. c. sacris.
et de exceptionibus. c. a nobis.

It qui prodit dnm papa vel de
crime eius aut alteri9. 23. q. 2.
quilibet. It eps relaxans
pniam q9 mediatos instituta. 23.
q. ult. c. pessima. It cognosces
vxore adultera. 30. di. si vxor.
et c. si laici. Vt clici no hn-
tes lras comendaticias a suo or-
dinario. 98. di. p totu. et ex
de clic pegrina. c. penlt. It
clici obligans sua ecclas p debito
alicuis ut fideiubes p aliquo. ex
de solu. c. 2. It epus in pcto
mortali suspens9 e quo ad se. et quo
ad deu tm. 1. q. 1. tristi. et ii.
q. 5. audi. et c. euident. It
homicida voluntari9. et casual. ii.
q. 1. c. ult. de hom. significasti.
et c. tua. It ordinati ign-
ranter a pseudo epo que tale
cognoscere pt. 1. q. 1. siquis a pseudo.
It faciens pbrm tutore in te-
stamto. 88. di. c. ult. It
pmoti p saltu vel symoniace. 44.
di. c. cono. et 1. q. 1. c. gratia.
It eps negligens corrige sy-
monia duobus mensib9. sacerdos ta-
men suspend. 1. q. 1. quis dist.
It ordinati a symoniaco ordi
no symoniace. 1. q. 1. statuimus.
It ordinans bigamu vel ma-
ritu vidue. seu penitete publice.
50. di. nullus. It ordinati
ab heretico vivente in remanens
apud eos cu fugere pt. 1. q. 1.
constat. It heretici ad fide
conuersus donec cu eo dispensetur.
1. q. 7. c. 1. p totu. It in-
iuste excoicans sine pmissa monitione.
11. q. 3. de illicita. et ex de
sen. exco. sacro. It pbr qui
duas missas in die sub vno ca-
none conficiendo in utraque. ex de
cons. di. 2. consuluisti. It
qui duos sacros ordines vno die
recipit. vel qui recipit subdyaco-
natu sil cu quatuor minorib9 ordib9.

ex de eo qui furtiue ordines re-
cepit. c. penlt et ult. It
aleatores et inspectores ludorum
et spectaculorum. in auctentica de san-
ctissimis epis. § interdicimus. auctenti-
ca. 2. It ultimdicans clericus
ab epo ytalico ordinatus sn licencia
pape. vel lris ppi epi. suspensus
e ipso iure ut ps in decretali de-
mentis qui. que incipit. sepe acci-
disse. It eps frequenter indigne
pmouens. 24. q. 2. siqui epi
de tepo. ordi. litteras. It
pbr benedicens scdas nuptias ex
de scdis nupt. c. 1. et. 31. di.
relatu. It assistens scdombus
si tue aliquis p alium curatus. ex de
clic pegr. c. quia. It qui
saltem semel in anno no recipit pe-
nitencia. ex de pe. et remi. c. omis.
It monachus incorrigibilis cor.
18. q. 1. monachus. It ordi-
nans 2 pntans sub condicione scilicet
quod no petat beneficium. ex de sy-
mo. c. p tuas. It qui excoi-
cat sine scripto et sine ca suspensus
e p mensem. ex de sen exco. c
sacro. It fratres minores vel
pdicatores cum sine cura confessiones
aliquorum recipientes suspensi sunt a rece-
pcione confessionis aliorum. ex. de re-
gula. cu no solum. It clericus
de incestu monialium dampnatus. 18.
q. 1. si quis monachorum. It ad-
uocati et tabelliones hereticis sci-
enter suu officium impendentes. ex
de here. si aduersus et c. excoicamus.
It psone viles. et infames
dantes vendentes p duodena in ludo.
ex. de excess. pla. cu dilectos.
It excoicatus ipso facto e suspensus
a cognicione causarum. ex. de sup-
uenientes cognicione. c. romana.
It quilibet clericus existens in pcto mortali
suspensus e quo ad se. de pen.
di. 3. potest fieri. It in-
dex aliquid faciens p graciam ut p

fortes p annu e suspesus ab execucioe
officij ex de re. iudi. cu eterni.
Ut por fanes nuptias ut bene
dices clandestinas ex de clande. de
spon. c. j. Ut dimittes finem ne
cessite missa incopleta. de cose. di.
j. nullg epi. et 2 q. j. inequl.
Ut filij et nepotes insistentiu p
latos eccias copoz ad eorum succedu
sint suspensi ex de penis. in qbg
da. 6. q. j. 4. verum et c. sigs.
Ut platus connosres se bo ecclie
a quocumqz tpali dno tene et eas
subinees suspesus e ab offo. et amj
stratioe ex. de rebz ecce no alie
nandis. hec consultissio. Ut epi
sint suspesi ab ingressu ecce nisi
restituerit duplu illis qd receprnt
ab eccijs no constaf. In pdi
catibg et i aliis alijs cotent i ture
potius vos dni mei pniarij i vris
confessioibg discernere et scire qs sit
excois et qd sit suspesio. qd excois
e censura eccia pp contumacia
ut crime in singulares psonas la
ta. a coione fim et sacrioz tm ex
clusiua. qz si e maior excois sepat
a coione fim et sacrioz actiue et
passiue. si vo e mioz sepat a
coione passiua sacrioz. ut d2 i cle.
de cleco excoicato. c. si celebrat et 18.
di. c placuit. Suspesio vo e seu
significat impedimetu actim 19 qui
suspend2 a coione fim sacroz. 18.
di. siquis. Alu a coioe eccie
donec pestat ex. de cleco. excoito
c. illud. Alu a pticipatioe sacroz.
11. q. 3. apostoli et c. sequti.
Alu ab oblatioe altaris. 1A. q. 2.
c. mioz. Alu ab amistratioe fim
ex. de solutioibg c. 2. Alu ab
ingressu ecce et a diuinis. ex
de sen excio. c. j. li. 6. Alu ab
offo fim ex de usuris. qz in oibg.
et ex de rebz ecce no alie. c. j.
Alu a collatioe ordinu ex de te.
ordi. c. cu dilcs. et i cle. de pe
nis. Alu ab offo pdicadi. ibide
i cle. c. cupientes. Alu ab offo
et amistratioe a bnficio quousqz
pestat ex de decis. c. j. Et
io p hoiem suspesg aliquo istoz
modoz si celebrat e irregularis et pc
cat mortr faciedo offm a quo est
suspesg p supiore et dz hre per
cofessore magna pniaz quousqz sat
faciat ex de decis c. j. Et gere
ra qre uos dni mei pniarij debe
tis valde diligent scire casus
suspesiois aliq i ordinibg ut in
bnficiis costituti. Sed eo me
lig debet etc scire scda pte censu
re ecclie q pt dici interdcm. ut
sciat a uob cofitetibg inquire si ser
uauerit interdcm ecce. vl habitauerit
i loco interdcto gnali. si fecerit cont
phibitioe ecce aliquo mo. qz ecclia
phibet ne tpe interdci dina officia
celebret2 publice ex de sen. exco. li.
6. c. 18 qui. Ut tpe interdci
phide2 a sanis recipi corpus xpi
n sit i piclo mortis. ex de pe. et
remi. c. qd in te. Ut phibent2
laici defuncti sepeliri in cimiterio ut
ecclia. in cle. de sepul. c. eos qui.
Ut campane no dent pulsari
ad celebradu dinu offm. nec aq
debz fiere bndici. p iohem andree
li. 6. de sen exco. 4. officia.
Ut tpe interdcti no dz epus ordies
sacros celebrare. nec potificalia exce.
ex de exces. pla. cu ex liris.
Ut interdci noiatim debet ut excoi
ab oibus euitari. ex. de pui. c.
cu et plantare. Ut interdicti
no pnt sepulturam elige ex de pui.
c. vl puilegia. Ut interdicti
no pnt cu solemnite matrimoniu ohe
ex de sponsal. c. no e nob. Et
si q interdcm gnale ut speale hoies
vl datu et suppositu p supiore
et ordinariu aliqs sacer pceat mge.
Et cliq id no seruag dz remoui
ab offo. et officij2 vocis. ex de
puile. pla. c. j. Ut celebre
tpe interdci est vocis ex. de offi. ordi.

c. irrefragabili. Et quo sit p-
hibita et q admissa tpe gnalis
intdci inueniet o dni mei ofesso-
res i c. alma. de sen. exco. li. 6.
vbi ppa gcedit qd no obstan. q-
cuq3 intdco. diebus festiuis quoz
am: viz. natal dni dei nri. in
pascha resurrectio. in die spus sti.
et in die assumptionis sce marie ia-
nuis apert. pulsat campanis a uespa
i vesspam pnt diuina solemnit cele-
brari. It tpe intdci conced qd fiat
baptism puulorum et adultorum. ex de
sen. exco. c. quia li. 6. Concedit
est pnia quia sanis q infirmis.
i c. alma. de sen exco. c. quod. li. 6.
Et corpus xpi dar infirmis. Et mrimonium
pt ghi tn sine traditione solemni ex
de sponsal. c. no e nob. Ite
pnt tuc epi puos i frontibus cofir-
mare et crisma ofice. ex de sen.
exco. c. quia li. 6. It celebrao
misse sit in septiana p conficiendo
corpus xpi ex. de sen. exco. li. 6. c.
pmittimus. Ite conced pdicat vbi
dei ipis pplis ex de sen. exco. c.
responso. It clici pnt tc sepe-
liri in cimiterio ex de pe. et remi.
c. qd in te. Et epi pnt tuc tpe
intdci celebrare ianuis clausis. int-
dictis et exco. exclusis. ex de priu.
c. qd nouit. Et qr dixi e int-
dcm s. hois et iuris to casus int-
dci qui dant ab hoie vel a supiori
ordinario nescio uos demonstrare qr
sunt sere est pnt ce infiniti casus.
Sed de intdco iuris qd incurrit ipo
facto dicatis vos aliqs casus? Prim
e. si hospitale in aliquo loco fuit vul-
neratus ut percussus a crucis seu spoli-
atus aliqs cardinal ut eps. locus
ille ipo facto e intdco. vt po li. 6.
de penis c. felicis. It ciuitas
no suas q i constitutione ...
gtmo ca electiom rom pontifi e
ipo fco intdca. ex de elec. c. vbi.
4. ciuitas. It vniuersitas collegis
vel facies reprsalias cont psonas
vel res ecclesiasticas e intdca p constitutionem
gregorij dec. ex de iniuria et da-
no. c. et si p pignoratioes. It
si qs cogit psonas eccliasticas s submitte-
re eccliam terra eius subiacet intdco.
ex de rebus ec. no alie. c. quer consul-
tissio 4. finali. It est cimiterium
sit intdcm si aliqs iudeus ut sarracenus
ut paganus vel aliqs publice et noia-
tim denunciatus excoicatus ibidem sepeliatur.
It ecclesia sit polluta et intdca si
ab excoicato epo et noiatim denunciato
seu pcio sit consecrata vel benedicta
a conciliata. It ecclia polluta
seu intdca existit si i ea fuit fem
homicidium vel sanguinis effusio. aut
si i ea concubuerit cu aliq muliere
est si est uxor sua ppria. ex si ibi-
de fca fuit seminis viri effusio
ecclia remanet intdca. ex de sen.
exco. li. 6. is qui. It ecclia
dicitur intdca si fuit symoniace conse-
crata. et si edificata fuit p questu
et no p cultu diuino. 1a. q. 2. ecclia.
et et de conse. di. 1. si qs basilicam.
Ecclia etia dr intdca si sine licen-
tia epi sui fuit consecrata. vel fuerit
ofecta sine reliquijs scorum i loco de-
serto. de conse. di. 1. precepta. et c.
placuit. In his tn casibus iure ibi-
de celebrans lice cont pret non in
effectu vteris et no e excessiuus ut
i c. is qui de sen exco. li. 6.
De his igitur casibus intdci et ex
alijs casibus suspensionis et excoicationis po-
testis vos dni mei pmarij scire
que et quales sint pnes censure ecclesiastice
q nec producit nec infligit ab eam
nisi p pctis mortalibus ut p aliqua alia ca.
Et quia qr uos confitentes vos debe-
tis a pctis absolue et alii dispe-
sare cu illis qui erunt ligati in
suis offitijs ecclia ideo supplico vo-
bis oibus ego oim vrm seruus
paup eps megarensis in tris ...
tuerris subiectus andreas hyspanus
sacre theologie mgr ...
mior pmarius antiquus qd qlz vrm
diligenter sciat se confitentes ligare
et solue et imp pctis et penas
ipsorum discernere ac in casibus sibi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

pmissis absolue et dispensac pro
fatos corroi et suspesiois ac inter
dci casus. ne si tera ceto duratu
ipstas ambo i fouea msm cadat.
23. di. c. ult. 38. di. que ipsis.
de peni. di. 6. c. 1. ex de remi.
c. pro tinslatiobz. Et si pmarius
absoluat a pctis i quibus no po
tuit absolue. vel dispensat i cau
in q° no potuit sepm condemnat
et ei ostente que absolue no po
tuit cpcecauit et decepit. Hor ei
expostulat iudicaria ptas ut qd dz
iudicare pmo examinet et discer
nat. de pe. di. 6. c. 1. i fine. alio
qui eius ordos ignorante retine obtene
bat. 1. q. 4. conuenientibus. Et ad
huc no sufficit verbo dni mei per
fectiorn qd sciat illas tres spes
censure eccie. imo pp desperatos
sanedas cu vos tofite oz vos
scire eciam qt sit casus cuiusda iudici
psone singlaris et ligaminis seu vi
culi alius psone qd vocat veritas
ex magnu omitim e et coit no
dispensat cu eo nc tollit n p vomu
potifice. Et casus vicii licz
sint mlti i iure tn hos paucos
pp vrtam doctina aliqualr hic po
ne decreui. Et pmo e. Si dqs
recepit ordies ab epo expo° e ve
reglars. ex de ordinads ab epo. c.
1 et 2. It expoius a suo iudice
vel ordinaio vel et suspesus vel
interdcs si sicient post celebrat e
ipo sto vreis ex de clico expo°.
c. aplice. It pritatus ad sacs
ordies et ordinatus sub pacto. et
condicio e vreis. ex de symo.
c. p tuas. It pbr homicida
qualitcuq si post hoicidiu celebt
dut si pcussit pregnata mlierem
ex habat ia abortiuu formatu
vl fecit aliqd vnde mors sequit
e vreis. ex de hoicidio. c. sicut
ex litteris. It vsurarius maifes
tus e vreis ex de usu. c. qa i
oibus It clicus gubernans naues
ad pugnadu vel assonas ut in
uas aliqs ad briga vn sus mors.
vel modzi mutilatio. ex de penis.
c. qs in dubijs It iniquite
occides pueros vel discipulum no minu
tu disciplie. ex de hoi. c. pem.
It no ordinatus i sacs si ministrat
i ordie que no hz. aut si dicat
missa. ex de clico no ordinato. c
1. et 3. It clicus p saltu pmotus
ex de clico p sal. pmo. c. vnic.
It statute verberas clicu si
mors exinde sequat. 16. q. 1. siqs
vo vra. et 23. q. 8. q pcat.
It symoiacus i ordie e vreis ex
de symo c. tota. It pferes
sniam excoi sine scpt. ex de sen
exco. c. cu medicinat li. 6.
It iudex q cont cosciaz fecit iusti
cia et pnunauit iniqua sniam
et p aliu ingessit se diuinis sit
vreis. ex de re iudica. c. cu eterni.
li. 6. It celebns scient i loco
interdco ni sit pulegiatus. ex de sen
exco. li. 6. c. is qui. et ex de ex
cessibus pla. c. tota. It medicus
negliges p cuius impitiaz seu ne
gliaz mors vl mutila e secuta
ex de hoi. c. tua nos. et ex de
eta. z quali. ordi. c. ad aures.
It mandas aliq verberai si mors
ex illt verberibus sequat licz morte
phibuit. ex de hoi. c. is qui. li. 6.
It monachus ul religiosus recipi
ens ordine sacz in apostasia. ex
de apostat c. ult. It q ad po
tandu dedit vl fecit hoi vl mlri
ne possit generare vel concipe. ex de
hoi. c. siquis. It ve clici vel
religiosi conspiratores ex platu suu.
11. q. 1. c. conspirationu. It rap
tores puellaz et peccates q naz
sodomitice et eis consentientes. 28. q.
2. c. 1. et 32. q. 4. flagitia. It
pbr cognosces sua filia spualem
vl de baptismo vl de pnia vl de
cofirmatioe. 30. q. 1. omes quos.
et c. siqs sacdos. et c. no debet.

et ex de vita et hone clicoꝝ. c. ut
clicoꝝ et ex de crimine falsi. c.
ad falsarioꝝ. ¶ Item sacdos reue-
lans confessionem ex de pe. di. 6. c.
sacdos. ¶ Item celebrans in oratoriis
domoꝝ laicorum sine licentia epi.
de cons. di. j. clericos et c. vnicuiqꝫ.
¶ Item recipiens ordines sacros extra
quatuor tpa. ex de tepo. ordi. c.
cu quidam. ¶ Item qui scit se excoicatum
et recipit scienter ordines sacros ex
de sen. exco. c. cu illoꝝ. ¶ Item
occupans bnficium vel seruicium intru-
dens p laicalem ptatem. ibidem. ¶ Item
si sacdos faciunt sine aqua et lumine
et cu pane fermentato. vel in cy-
pho ligneo celebrat. ex de cele-
missaꝝ. c. ult. ¶ Item sacdos
bndicens scdas nuptias. ex de scdis
nuptiis. c. ult. ¶ Item si pbr fuit
suo epo inobediens ut insidias aut
cotumelias intulerit ei. 11. q. j. c.
siquis sacdotum. et c. statuimus. ¶ Item
qui scit se excoicatum et celebrat. ex
de clico excoicato. violatores. ¶ Item
recipiens vno die plures ordines sacros.
vel minores cu subdyaconatu. ex
de eo qui furtive c. 2. ¶ Item
minor viginti qnqꝫ annis recipi-
ens bnficium curatum sine dispensa-
tione. ex de elec. li. 6. c. licet
cano. ¶ Item illegitimus vel bast-
hardus recipiens ordines ut bnficium
sine dispensatione. ex de filiis pbro-
ru. c. is qui. li. 6. ¶ Item excoicatus
recipiens bnficium ecclesiasticum. ex de cli-
co excoicato. li. 6. c. postulasti. ¶ Item
ligans latrone cuius p aliu occidatur
ex de hoi. c. suscepimus. ¶ Item dans
p se pugile ad pugnandu qui
occidit et mutilat. ex de cler. pu-
gnantibus c. j. ¶ Item mittens alias
venientes invenimus i iure q iam
promotos deiciunt et deponunt qs
sine debet confessiones et ca. qt. ex
tales, venientes cuius puniat si i illis
ventibus comites, celebrat vel diuina
offitia exercent. ¶ Item sacrileg. mtificat
vel bnficia retinet. ex sunt per-
iuria, scriptis epm derecta. ipso facto
depositi et deiecti ne talia offitia
ecclesiastica faciat. ¶ Vnde ille q non
est canonice electus ad unus a duabus p-
tibus cadmaliu et violenter rapit
seu tenet papatum est neuus. 23. di.
c. j. et 79. di. p totu et de elec.
c. licet. ¶ Item iunior viginti annis
cui a papa est aliqua ecclesia administratio
commissa. si expleto vicesimo quinto
anno. nunquam conservatur ne recepit est p-
uatus vel po in decretali aliqua qui
de sat contitione c. qa olim. ¶ Item
obligans se sub pacto sobende ut
ordinis coram aliquo iudice si deficit
i pbatione ex de elec. cu clericus.
¶ Item clericus post promissam castitatem acce-
dens ad vxorem. 81. di. ministri et
82. di. proposuisti. ¶ Item bnficiatus eps
vel bnficiatus volens aliquis i forma eorum
vendicare iurisdictionis presumptuose.
24. q. 2. siquis ca. ¶ Item princeps
dissolutus vel negliges p defensione
pacem vel regni prestiti si est incor-
rigibilis ex de re iudica. c. aptuc
et 23. q. 6. aliqui. ¶ Item latrone li-
gatu puniens seu si defendendo cu
clericus interficiat ex de hoi. c. 2. et
c. suscepimus. ¶ Item moniat sy-
moniaca sine sit subdita sui non. ex
de symo. quo. ¶ Item pugnantes
vel alios mutatos in bello iniusto
ex de pens. qd in dubiis. ¶ Item
clericus iurans monachis pensiones augere
et post iurat epo contrariu ex de iure
iurando c. tua. ¶ Item bnficiatus i
sacris constitutus indifferenter aduocans
coram quocumqꝫ iudice est i ca crimi-
nali. 23. q. 2. c. vno. ¶ Item
episcopum dimittens epm mortuus et ex-
pectans. 21. q. 2. c. j. et 2. et 3.
¶ Item recipiens alienu parochianu
ad missam et ad pmaz. di. 6. pla-
cuit. et ex de pba. ptotu. ¶ Item no.
epus vadens ad imperatorem vel
eius curiam p aliqua dignitate in

cosultus ipa vel eius punicionib'. 23. q.
8. si epus et c. quo casu. Item
abbas q' no e bonus s vitiosus. lz
monachi i eu ostentiat. 18. q. 1. si quis
abbas. Item institutus p epm co-
temptis prelatis etc. 10. q. 1. decer-
nimus. Item platus alienas res
ecce i casu no cocesso. 12. q. 2. ap-
pellatios. Item archydiaconus epm
suu i foro seculari accusans. ex de
cosuet. plat. c. sicut. et 11. q. 1. inso-
lita. ex de foro cope. c. si diligenti.
Item cleric' faciens sua ecciaz censu-
ale aliq'b' monachis. ex de censib'
cu clerici. Item clericus i ca criminali
noles coparere s contumax reputatur.
ex de iudi. c. 1. et de dolo e contu.
c. veritas. Item excoicatus p crimine
et cotumacia. q' infra annu no obe-
dit. 11. q. 3. c. remissus. et c. q'
cuiq. et 3. q. 9. decernimus.
Item teucias membris alicui vel trun-
cari madans e irreg. 23. q. 8. his
in quib'. ex de cleric' pugnatib' in
duello. c. 1. et de excess. pla. ex
hiis. Item epus ut aliq' iudex qecuq
seu cleric' i ca sanguinis ex delegatione
principis vel alio mo aut se-
dens aut dictas vel cosules sniaz
e irreg. 23. q. 8. sepe et ex t-
ne clerici ut mo. c. sniam. Item
eps ut alius faciens iudicii ut latro
suspendat vel iudicet. ibidem.
Item abbas cu correctione monachorum
negligit facient decreta. ex de statu
monachorum. c. 2. et 23. q. 2. ab-
bates et c. si quis abbas. Item pue-
r' et fur ac cotinua pub^{ci}. ex de
maiorita e obe. cu in ecclis et de
incontinendo. si vero. Item faciens et
ex cotemptu contras excoi^{to} q' e con-
tumax. 11. q. 3. cu excoi^{to}. et c.
corripue et 3 ex de cleric' excoi^{to}
c. ult. Item cleric' q' conversat'
cu iudeis et comed' et cu sarracenis
et infidelib' in balneis in cib.
et in medicis fit irreg. 28. q. 1.
nullus. Item eps ut cleric' corruptor
monialium. 27. q. 1. si quis eps.

et c. si que monachos. Item emens
noie alteri' possessiones de reb' eccie
in fraude. ex de penalis clericorum
c. pcatis. et 12 q. 3. p totu.
Item manu mutilatus qui e factus ab-
bas epo ignorante. ex de cleric' cor.
expposuisti. Item vetentes armis
i seditionib' et prelib' ac discordiis.
23. q. 8. clericu. et c. quicuq.
Item hns epatu vel aliq' bnfi-
ciu p potencia laicale et eis cosen-
tientes. 16. q. 8. 1. et 23. q. 9.
forte. et ex de cler. quisquis.
Item recipies eccias seu beneficium
de manu laici ex de iure pronatus
c. relatu. Item baptizans cu vet'
crismate sine necessitate de cose. di.
4. si quis. Item pbr noles baptizare
infirmum. de cose. di. 3. quicuq pbr.
Item cleric' magicis artib' et incan-
tationib' intendes. 26. q. 5. admo-
neat. Item vendes vel permutans
bnficiu ppa auctoritate ex de reru
permutatione. cu vniu'sorum. et 12
q. 2. alienatioes. Item prodes
dnm papa vel q' cotra iuramentu
machinatur i morte dni sui vel in
eius necem fuerit s eps siue cleric'. 22.
q. ult. si quis laic'. et 23. q. 9.
qualiscuq. Item cleric' trahens
clericu cora foro seculari et reus se
sponte subiciens tali iudicio qui pu-
nitur. 11. q. 3. inedita. et c. placuit.
et ex de foro cope. si diligenti.
Item discooperiens altare ex iudicia
seu malicia aut odio alicui' vel lu-
mine extinguens vel altare lugubri
veste cingens. vel fallaci voto mis-
sam defunctorum ut aliq's cicius moria-
tur celebrans. 26. q. 5. quicuq pbr.
Item erigens altare aucte ppa i eccia
cosecrata. de cose. di. 1. nullus pbr.
Item cleri coppicates i nece sui
plati. ex de hoi. si cleric'. et 23
q. 8. quicuq. Item ? liber
sub' accusans ericus pronu. ex de
con

ſuis no ordinadꝰ. que eꝑ ſamlis.
12. q. 2. octaua ¶ It manumiſſꝰ
ſub condicōe ꝙ ſuiat dno in diuis
officijs. ſi in hoc cotumax repit.
eꝑ de ſer. no ordi. c. nllg. ¶ It
inuēceꝰ vnicite ꝑ ſua malicia de-
ponit eꝑ. de eta. z qua. queris.
¶ It cleꝛg raptoꝛ puellaꝝ. vel
raptoribꝫ conſenties. 36. q. 2. co-
muni. et c. ſequēti. ¶ It re-
pies pecuniā ꝓ licētia docēdi eꝑ
de magris. quato ¶ It intruſꝰ
in bnfīo depo. eꝑ de inſtituti.
c. ex frequētibꝫ. et 3. q. 2. ī pmis
et eꝑ de oreſſ. pben. c. qa. et
c. poſt electioē ¶ It eps ſcīg a la-
tino rātꝰ ſi ei no vult obedire.
eꝑ de offi. ordi. quo. ¶ It in-
petns lrās ſn mādato et cas
reo ut actori reddens. eꝑ de re-
ſcptis. nonulli et c. ex pte. ¶ It
eps ꝯmaticā ignoraꝫ eꝑ de eta.
z qua. c. ult. ¶ It ꝯtumax
maifeſtꝰ. noles ad ecclāꝫ ſuā redi-
re. 7. q. 1. ſiqs pōr. et 11. q. 2.
ꝑ totū. et 80. di. ꝑ totū. ¶ It
pōr ꝯſt̄ies meloꝛm et ſilios ꝓ-
creās. 14. q. ult. cū mlte. 81.
di. maximiāg. et c. ſiqs cleꝛg.
ꝑ totū. ¶ It cleꝛg alteꝛ cleꝛo o-
culū eruēs. 44. di. c. ult. 23. q.
8. his a quibꝫ. ¶ It cleꝛg vacās
adulatōibꝫ et negociatōibꝫ ꝯte
ſeu ꝓdicōibꝫ. 98. di. cleꝛg et c.
quadiu. ¶ It noles canonibꝫ obe-
dire et ſtatutiſ ſuoꝝ maioꝝ. 2.
di. c. ult. 24. q. 1. hac ꝑſo-
na. et c. violatores. ¶ It lapſꝰ
et reſtitꝰ et iteꝝ relapſꝰ. 50.
di. hi qui. ¶ It eps petēs pubco
iudiciū. 11. q. 1. placuit. ¶ It
remittēs aliqui iniuriā et ꝯſentiat
detioi ſue. 7. q. 3. et q. 1. c. cos.
et eꝑ de teſtibꝫ. c. veniens. ¶ It
ꝯſecratꝰ z ꝯſecrās. ſeu q ordinatꝰ

et ordinās pendēte criminali accu-
ſacōe. 15. di. tant. ¶ It laicꝰ co-
gēs epm coram ſe litigare. depo in-
ꝯſto digntē. 11. q. 1. nllus. ¶ It
contemptoꝛ ꝯſuetudis approbate depo.
10. di. in his. ¶ It eps monitꝰ
ab archiepō. et ab alijs epis no-
lens ſe a nimia familiaritate repti
ipſe ſepare. 20. di. quorūdā.
et eꝑ de pſūpcōibꝫ. cū ī iuuētute.
¶ It cleꝛg noles ī ſuo ordie
celebrare dīna. 92. di. c. ult.
¶ It cleꝛg dilapidatoꝛ bnficij 12. q.
2. qua. ¶ It cleꝛg inſeruiens
alee et taxillꝫ et aucupijs publice
ſeu tabernas frequētās. 44. di.
c. 1. et eꝑ de epīs. pla. inter.
et 99. di. nllg. ¶ It eps vl
pōr qui cleꝛg homicida. 50. di. ſiqs
homicidiū. ¶ It excoīcatꝰ recipiēs
bnficiū eꝑ de eta. z qua. cū bo-
ne. ¶ It cleꝛg vl monachꝰ coiter
viues ſlo nō accuſās ſuū pla-
tū. 11. q. 3. ſiqs ſacdotū. c. ſta-
tuimꝰ. ¶ It eps ſpoliāt ecclāꝫ
varante ſuis poſſeſſionibꝫ. 10. q.
2. c. ult. ¶ It ſuſpēſꝰ ab hoīe
celebrās ſit irreḡs. eꝑ de cleꝛo
excoīcato c. apłice. et 11. q. 3. q̄ſ-
qs et c. ſiqs pōr. ¶ Vꝫ excoīcatꝰ
maiori excoīcacōe no ſit irreḡs cele-
brando eꝑ de cle. excō. c. ult.
¶ It acquirēs ecclāꝫ ꝑ pecū vtam
ton. et mediatoꝛ et dās et ac-
cipiēs ſunt irreḡs. 1. q. 1. daue.
et 1. q. 2. ꝑ totū. ¶ It cleꝛg
vl monachꝰ excoīcatꝰ vl apoſtata
celebrās ſit irreḡs. 3. q. 4. quis.
eꝑ de cle. excō. poſtulaſti. 11. q.
2. ſiqs eps. ¶ It indiſciplina-
tꝰ cleꝛg indiſciplinatꝰ diſcoꝛs
reꝰ diſcrēs ꝑ mudū pmaneꝰ
ſalte ꝑꝑt cotumaciā 91. di. pri-
ming. p̄ c. cleꝛg et 92. di. c.
ult. ¶ It ordinatꝰ ſine titulo.
70. di. c. 1. ¶ It bigamꝰ. 50.
di. ſiqs vidua. ¶ It faciēs que-
quam interfici ꝑ aſſiſinos vl

eos defendes nec occultas depositu
e ipo fco ab ea dignite lz mors m
no sequa ep de hoi - ep lugdunis.
¶ Ut cliuq ofiq corporatq nolens
corpori debitu redde. 30. di. quod.
et c. in tena. ¶ Ut celebns ogd
le apliu vel ibi de gradu confessu.
11. di. hinc. et c. no licuit et c.
multf. et 12. di. c. p. et 22. q.
4. de ligueribq. ¶ Ut q dicit
ecclia etiaz no esse caput. 9. q.
3. patet. et c. fuit. ¶ Ut sup
be omittes etiaz et aliena am
bies ab utroq depo. 7. q. 1. siqs
eps. ¶ Ut renuncias i manu laici
bnficiu et itm de eade manu re
cipies. ep de renu. qd in dubijs
¶ Ut noles diuide bo ecce i
quatuor ptes vel in ea yconomu.
12. q. 7. quoqz. ¶ Ut eps uel
cliuq q canones pmotq. 82. di.
c. 1. et 6. q. 2. ex pt epi. ¶ Ut
translatq sine licetia pape. ep de
translatoe quato. et 7. q. 1. siqs
¶ Ut sine examine pmotq sit
minq inuenit. 49. di. c. ult.
¶ Ut pmmotes in pceptu rome
ecce decretales. 19. di. c. 1. et 10.
di. p totu. et. 22. q. 1. hac
psona. ¶ Ut eps i altq dioce
ordinas vel iudicas ut altre
dispones i piudiciu pprii epi. 9.
q. 2. et c. 2. et. 3. ¶ Ut ordi
natq ab alieno epo i pceptu pprii
epi. 6. q. 1. epus. et 9. q. 2.
lugdunensis. ¶ Ut no deferes
appellatioz i pceptu sedis aplice
2. q. 6. decretu. ¶ Ut eps
negliges in pace tenenda. 90. di.
c. ¶ Ut committes capitale
crimine vel crimine flu. 40. di.
si epus. et ep de cle. pcf. c. no -
lumq. ¶ Ut noles pmoui ad
ordinem que sue ecce cura requirit
60. di. c. 1. et. 12. et ep de eta.
2 qua. c. 1. et c. queris.

¶ Ut pferens i epm eu q no e
legitime etatq vel q no e ydoneq
i aucteritu. ep de sufficimus epis.
c. hoc quoqz insuqua. ¶ Ut
epronias ppm 21. di. c. ult. et
16. q. 7. sane. ¶ Ut pter form
canonicq ordinatq. 23. di. quorz
da. ¶ Ut recipies pcium vel
ordinas ut qs ab accusatioe desi
stat. 2. q. 3. extillu. et q. 8.
c. 1. et 4. q. 6. quia ¶ Ut p
moues monchu ad dignite. 18.
di. c. 1. et 2. ¶ Ut pq baptismu
mortale peccas de regioe uint maj
publice depo. 98. di. quo. ¶ Ut
de quolz cime de quo qs appet
i corrigit et p quolz cime notoriu.
ut furto piurio adulterio. et silibq
pt qs de iure depoi 23. q. 2.
forte. et 40 di. de his. vel
ubi no e notoriu pctm n qs
appet cotumap. valde magnu
dz esse cime ppt qd qs depoi
debeat. 81. di. c. 1. ¶ Ho p
dictis gno ps qt sit in iure spes
uenit seu casq in quibq ad pmo
ti deicitur et deponi ¶ In
pdictis casibq venit et i alijs qui
inuenitur i iure no pnt epi seu
pmarij minores vel simplices pso
curati a religiosi dispensare
sine licetia ppe speciali ab hoie
vel sic sit specialit reseruati nisi p
dispensatioe pape. licz possint
absolue ab ill pctis eis pfitentes
qz aliud e ap absolue a pctis et
aliud e dispesare i officijs et bene
ficijs. Absoluitur eni epus i mors
arlo a quacuqz episcopi et ab di
pcto ecs p simplice sacerdote no tn
dispensatur cu eo imo mandatur s
qd si conualuit pntet se suo sup
vt infra dicitur. Absoluit et sepa
curati a religiosi priuilegiati
ac minores i sena nucia pma
rij a peccato illum presbiteru

qui pertauit celebrando du esset
excoi9. no tn dispensat cu eo q
possit celebrare Et sic de ceteris
casib9 reseruatis suspensionis et interdi
Et io dm mei confratres deut
scire de necessitate ut dixi casus
reseruatos et interrogare eis confitentes
de quolz corporis sc. Percussisti a-
quem clericu. Recepisti ordines an
legitima etate. etc. Et tuc
si ipse ptate s tradita de eu a pctis
absolue et ad superiore remitte
p dispensatione. Tamen fateor qd
cobrevius esse delictu sit ut enor
me tutu est p auditiu superioris
inquirere p miseriore. Et si inferior
habet plenaria absoluendi ptate.
ex de sen excom. cu illorum et
maior vbi difficultas vel ambi-
guitas incidit p confessoris im
peritia vel casus nouitatis. ex q
filij sic licim. c. p venerabile.
et. u. q. 3. cu ecim. Sed
ultra no qd epi et superiores ac
cleri et prelati et alij seniores
nullaz hodie inuenit formaz vbi excommunicatos
suspensos vel interdictos ipso iure
vel ex de sen excom. c. ex parte
tu. Et si dixit sic de quarta co-
ditione ex de hic et sic bonus co-
fessor. sic qd sciat primas iudic.
Modo volo leuiter esse inde
q est quarta conditio q de bonus
confessor et pctis scie vel q sciat
absolutione debita facere et congru-
ente. Postq et confitenti penitentiam
dedit posita manu sup caput
confitentis dicat confessor. Misereatur
tui omps de9 et dimittat tibi
oi pcta tua. libet te ab oi malo
saluet et confirmet te i ope bono et
pducat te i vita eterna. Amen.
Absolutionem et remissionem omnium pec-
catorum tuorum spacium vere penitentie cor
penitentes et contritum tribuat t omps

et misericors dns. deus meus ihs xps
qui habz ptate plenaria te ab-
soluendi ipse te absoluat ab oibus
pctis tuis q hactenus fecisti seu co-
misisti vel omisisti. et ego auctoritate
ipsius dni dei mei ihu xpi et sancte
matris eclie et btorum aplorum petri
et pauli ac dni mei ppe mi comis-
sa in hac pte quatu possum et debeo
te absoluo. Primo absoluo te a quo-
cumque vinculo excoionis maioris vel minoris
inter vel hois siqd incurristi. Absol-
uo et te a participatione excoicatorum ut
interdicti siqd ut que contraxisti. et
restituo te sacris et coiom et par-
ticipationi sanctorum fidelium scte matris
eclie eiusdem in noie patris et filij et
sps sci. Amen. Et ista ac eadem
auctoritate q supra dni dei mei ihu xpi
et scte matris eclie ac btorum
aplorum petri et pauli te absoluo ab
oibz pctis et delictis tuis periurijs
negligentijs comissis et omissis mor-
talibus criminalibus et venialibus de qbz vere
de contritus confessus es et in confessio
fuisti. Absoluo te eciam ab oibz alijs
pctis et delictis tuis oblitis et no ob-
litis comissis et no comissis recor-
datis et no recordatis confessis et no
confessis et a quibuscumque malicijs
culpis et negligencijs tuis quatu
possum et debeo i virtute passionis
dni dei mei ihu xpi et i noie
patris et filij et sps sci. Amen.
Et ipsa passio dni dei mei ihu
xpi et merita bte marie virginis
et omnium sanctorum ac sancte et passiones
sanctorum meum ac suffragia et orones
indulgencie et remissiones scte matris
eclie scte et militantis eclie. et oro-
nes et peregrinationes et bo quecumque
om et singulorum fidelium sanctorum
et ieiunia orones elemosine ac
oia opa mie et bo q fecisti et fue-
ris in futurum facere et qdqd mali seu
laboris vel tribulationis patienter sus-
tinueris. totu tibi confero et concedo auctoritate

q̄ dixi i satisfactioꝫ ꝗ̃s pn̄ie t̃ p me
ruicte et i remissioꝫ om̄ pc̄torū
et i liberacioꝫ et redemptioꝫ om̄ ma-
loꝝ et penaꝝ inferni et pgatorij
et istiꝰ pn̄t mudi q̃s ꝙ pc̄t tuis
meruisti et in acquisitioꝫ ꝛ augm
tū i pn̄ti gr̄e diue ac i futo ſēto
padisi etne gl̄ie Am̄. Et bndictio
dei pr̄is oipotētis et filij ꝛ sp̄s sc̄i
descēdat sup te et maneat semp.
Ame. Et eade i pace ihu xp̄i.
Ame. Nota tn̄ qd̄ hec absoluo
catholica ꝛ bō q̄ sc̄ȝ doct̃a doctoꝝ
sacre theologie scd̄o i hoc tractatu
ꝗ̃ d̄ lume ꝯfessoꝝ et doceo ꝓpt
quosda sīples mīi sīm̄ et ignaros
ꝯfessores ac pmarios ꝛ rectores
ac platos qui corp̄ sciūt fo̅rm absol
uedi eis ꝯfite̅s sacē et dad ipa dz
sicd̄ solū ill ꝯfite̅bꝫ et ꝯfessis qui
sut sani et sn̄ piclo mo̅tis Sed
ubi i ca d̄r dispēso tenē sc̄ aliqua
veniē suspēsioē ꝛc. Hec va sc̄ȝ
debet dici qn̄ aliqua psona eccia
sclaris vel religiosa ꝯfitet. Sz si fuit
laica psona no ē necesse qd̄ dicant
illa verba ꝙ laicꝫ no meret tlem
suspēsioꝫ ut venie n̄ de hꝭ ꝙpisse
ꝯfitent Et no sc̄ supdixi q̄
i necessit̃ ar̃lo i quibscūq̄ casibꝫ exo-
coicatioibꝫ et censuris ecc̃ie ē ꝓpe
reseruatis qlꝫ pꝛucꝰ dz et pt absolu
p querlꝫ sīm̄ sacdote et plena
suoꝝ pc̄toꝝ remissio p eun dz et
pt ꝯferri inqua sut prīa. 26. q.
6. c ult. et ex̄ de sepul. c ult.
Et si cupiat pmaz ꝯpns i piclo pp
defectu sacdotis pt ꝯfitei laico socio.
de pe. di. 6. c. 1. et 33 q. 1 sīm̄
et c. que pemiꝫ Nota tn̄ pt absol
ui ab eo q̃ sol sacdoꝫ ē data ptās
ligadi et soluedi. de pe. di. 1.
ꝗ equo. Et i extremo loquela pdēti
et pn̄iaz cupiēti dāda ē pn̄ia et
absolutio. de ꝯse. di 4. ꝗ expcta̅s.
et de pe. di. 1 multiplex. et. 26.
q. 6. c. qui. et c. cognouimus. Sed
dico qd̄ infirmis psonis et ꝯtinuo
i piclo mortis ꝯstitut p qꝫ fuit ei on
sa pn̄ia si no iniūcta qm̄ debeat
p pc̄t suis sacē. et postq̄ dixit ei
q̃ si ꝯualuit veniat ad supiore
vel ad ꝯfessorē qui valeat eu ab-
solue et reconciliare de ill pc̄t vel
suspēsim ē. tūc dicat ꝛ faciat ei ab-
solutioꝫ sic dcm̄ ē de absolutioe sa-
noꝝ n̄ qd̄ ibi ubi dr̄ i pmo loco
absoluo te ab oibꝫ pc̄t tuis et de
licti de qbꝫ corde contrit̃ ꝛc. eciā dz
ꝯpoe dice absoluo te ab oibꝫ pc̄tis
tuis et delictis piuris et neglige
tijs comissis et omissis mortibꝫ
crīalibꝫ ꝛ venialibꝫ de qbꝫ corde cotri-
tus ꝯfessus ꝛ m ꝯfessij fuisti et quoꝝ
libenter ꝯfesso̅z faceres si coram pc̄toꝝ me
moria habes. vel ea m ꝯfiteri
posses. et plena indulgētia remis
sioꝫ ꝛ absolutioꝫ om̄ pc̄toꝝ tuoꝝ
et liberatioꝫ a penis hꝰ mudi et a
penis inferni et pgatorij si ꝙ hac
infirmitate decedas t̃ cedo ꝛ ꝯfero
quatū possū ꝛ debeo. Su tn̄ post
quemn si ꝯualuis iterū ꝓ absolu-
te pn̄tes supiori tuo. vel iterū ꝯ
siteaꝭ deo humiliato ꝛ contrito In
noie pr̄is ꝛ filij ꝛ sp̄s sc̄i. Am̄.
Absoluo ꝛ te ab oibꝫ alijs pc̄tis
tuis et delictis oblitis et no oblitis
ꝛc. Et ipa pa° dm̄ dei mi ꝛc
sic dcm̄ ē sup. sic dicas tu.
Si u° ille q̄ ꝯfitet i mortis piclo
et habeat licentia a pp̄a de plenaria
indulgētia que vocat̃ littera seu
gr̄a a culpa ꝛ pena tūc ꝯfessor dicat
oi vt sup dcm̄ ē de absolutioe
sanoꝝ. Sz ibi u° dr̄ pmo absol
uo te ab oi vinclo exco̅ic. etc dicat
sic Ista ꝛ eade auct̃e dm̄ dei nr̄i
ihu xp̄i et sc̄e m̄ris ecc̄ie ac
militātis ecc̄ie ꝛ btōꝝ aplōꝝ petri
et pauli ꝛ sc̄te rome ecc̄e et auct̃e
ꝛ litteraꝝ et ꝯcessioꝫ dom̄ pontificis
vicarij dm̄ dei mei ihu xp̄i. martini
pp̄e qnti vel eugenij pp̄e qrti vel
gregorij vel bndicti ul clemētis ꝛc
in sua i hac pte ꝛ p hac vice ab-

absoluo te a quocumque vinculo excommunicationis
maioris vel minoris etc. ut supra.
Et dicat absoluo te ab omnibus peccatis
et delictis tuis pluribus temporibus
et negligentiis tuis commissis et omis-
sis mortalibus criminalibus et venialibus de
quibus corde contritus extitisti et ore
in confessione fuisti que quomodocumque
et qualitercumque ab hora qua incepisti
peccare usque ad presentem diem et in
hora etiam mortis tue inclusiue cogi-
tasti dixisti fecisti seu omisisti.
Et plenariam ac plenissimam remissionem
peccatorum et delictorum tuorum remissionem
et indulgentiam tibi confero et concedo
et liberationem plenariam a penis huiusmodi
et a penis inferni et purgatorii
quibuscumque tibi tribuo et illi innocen-
tie ac puritati in qua fuisti cum primo
eras baptizatus te restituo et vitam
eternam paradysi tibi promitto. A culpa
et pena huius mundi et futuri seculi
te plenissime absoluo sicut ego hanc
infirmitatem credas vel peccato. Alioquin
si viuas hanc gratiam per dominum meum
papam tibi factam per aliam vitam mortis tue
inclusiue tibi reseruo. Quantum possum
et debeo te absoluere et liberare. Te
absoluo et libero et plenariam remissionem
tuorum peccatorum remissionem tibi confero.
Et concedo in nomine patris et filii et spiritus
sancti amen. Absoluo etiam te plenissime
ab omnibus aliis peccatis et delictis tuis
oblitis et non oblitis commissis et omis-
sis recordatis et non recordatis etc.
et plenariam remissionem peccatorum remissionem
tibi confero in virtute passionis domini mei
ihesu christi et in nomine patris et filii et
spiritus sancti amen. Et etiam ut supra dictum est.
Et ipsa passio domini dei mei ihesu christi
et merita beate marie semper virginis et omnium
sanctorum etc. Ex predictis igitur satis patet
illa que omnibus penitentiariis et confessoribus
penitencium ad sciendum necessarium et
ad hoc quod confessio sit sana bona et per-
fecta in prima parte huius libri confessi-
onum diffuse per me pauperem quendam
hyspanum ostensa. Secunda pars.

Nunc ad secundam partem intantum que
vocatur de venerabili lumine
confessorum volo procedere et de illis
quidem generalibus penitentiariorum mi-
litantis ecclesie qua potestate in absoluendo eis
confessores habeant et in quibus casibus quilibet
ipsorum valeat et debeat absoluere et dis-
pensare volo et intendo dominis meis et
fratribus ac prioribus maioribus sedis apostolice
et Romane curie penitentiariis. Que sub breui-
tate insinuare et dicere ac ostendere in quibus ca-
sibus et potestate non potestatem absoluere nec
dispensare sed ad superiores ordinarios vo-
bis confessores remittere. Circa for-
mularium vestrum sub verbis breuibus
prout iacet nichil addendo nec minuendo
maioris penitentiarie vere sed solum corrige-
do in hac secunda parte in articulo tertio de po-
testate minorum penitentiariorum volo vos
ad memoriam reducere quod per meis
laboribus velut me in orationibus et mis-
sis ac confessionibus vestris recommendatum
habere cum vno saltem pater noster apud
dominum meum ihesum christum et per aiam meam
in vestra officio perpetuo orare et mediare
habere. Primus articulus secunde partis
istius libri qui vocatur lumen confessorum tractat
de primo tempore penitentiariorum ecclesie mili-
tantis. Et dico quod primum genus est com-
mune scilicet papa vicarius qui est dei ihesu christi vi-
carius cum primo et cum ad apostolos dominus
noster ihesus christus dedit potestatem ligandi et
soluendi super terram quascumque personas
personas. Math. 16 et 24 di. Innoua-
tur huius potestas specialis et plenissima
et perfectissima ad absoluendum et libe-
randum quecumque peccata et delicta per-
petrata quorumcumque peccatorum qui vere contriti
et penitentes ac perfecte confitentur et ad
remittendum et absoluendum a quibus-
cumque excommunicationibus suspensionibus et in-
terdictis ac irregularitatibus et censuris ecclesiasticis
et ad dispensandum cum eis in omni loco
et tempore cum omni persona christiana quia potestatem
dominum sit concessa prima persona.
Potestas sancti Petri vicarii ihesu christi quia dicit
in capitulo primum summus penitentiarius cuius
potestate in ligandi et soluendi dependet

ois ptas ⁊ auctoritas sꝰ magr̄ et
mīg epm̄ hn̄t. oes aliȷ pmariȷ ẜd
nos ē tanta et tm̄ a ihū xp̄o
dn̄o nob̄ pulegiata qd̄ nllꝰ pma
aīg mūdi pt sine eꝰ licētia spāli
absolue ūt aīs ⁊ dispensare cū eis
ī casibꝫ et ptis ac censuris īfrascriptis.
Solꝰ ī papa qui ē sūmꝰ pō
tētiarꝰ absoluit ⁊ dispēsat cū enor
mit' vberāte clici vl religiosā
psona vl pcutiēte ut ocadēte n̄
ī casibꝫ a iure pmissis. ex de sen.
exco. c. puenit et c. potēciā. et
.xi. q. q. c. siq̄s suadēte. Et dr̄
enormis lesio sꝫ ex pcussiōe mors
sequa' vl mēbr̄ alicꝰ fiat muti
latio aut cōmittit' distrēctioi dōi
vica ep̄ nō de leui dꝫ aliq̄s mit
ti ad romā curiā p̄ ht̄ absolutiōe
maxiē sꝫ ep̄ vlt̄motanꝰ et curia
pape sit rome vl sit distās. Le
uis iniuria dr̄ pcussio cū manu
vl baclo vl cū lapide a' cū cul
tello ꝗ sꝫ modicū penetrauit et
sanguis modicꝰ exiuit vl ex aq̄
impulso et ad t'rā deiectiō que
distrēctioi ep̄i relinquit'. Sed
membrorꝫ mutilacō et magni ictꝰ
cū cultello facti vn̄ sanguis mltꝰ
exiit. dentē frangē. caput clici
depilare cū sanguis nō modici
effusiōe et silia tenēt ī atroce
iniuriā que tn̄ relinquit' distrcōi
boni viri lꝫ videat' ee casꝰ papal
Et solꝰ pp̄a absoluit falsarios
lrarꝫ aplicarꝫ vl ute'tes eis scient'
ex de crime falsi. c. ad falsariorꝫ.
Et solꝰ pp̄a absoluit ⁊ dispē
sat cū excoīto denūciato p ep̄m q'
cōbussit eccīaꝫ vl locū religiosū
ex de sen. exco. c. q̄a nos. Et
cū denūciato excoīto q' frangit
eccīam et īmunitē eꝰ ut ea spoli
at. ex de sen. exco. conquesti.
Et solꝰ papa absoluit ⁊ dispēsat
cū pticipātibꝫ excoīto a papa sciēt'
et cū illis qui eī ī dīno officio

recepit vl ei ī illo crīe ꝑꝑ qd̄
fuit excoīcatꝰ fauet vl conat seu de
fendit. ex de sen exco. c. sufficienter.
et ī glo. inoctiȷ. c. nup. Et
cū ill' romis seu aliȷs q' recepit
p corp senatorē romō in ꝑpetuū sn̄
licētia pp̄e aliqꝫ regē aut ducē
vl marchionē seu comitē. ex
de elec. c. fundamēta li. vi. Et
solꝰ pp̄a absoluit illū q' dꝫ pas ut
expositos fcī n̄ tm̄ gmatacitꝰ
ī illa cōstitutiōe sup regla frm̄
minorꝫ. exiuī de paradiso. de v. sig.
li. vi. Et cū illo q' p aqua lra
impetrāda a pp̄a dedit ex pacto vl
recepit aut pmisit aliqꝫ pciū ut
magr̄ minimisculū vl peciaꝫ. Et
qui infra triduū nō reuelat illū
q' hoc fecit dn̄o pape. Et cū i'
qui tibꝫ reis vti' sciēt' solꝰ
pp̄a absoluit et dispēsat in ext'
uagāti bonifacij octaui. c. exeōicatꝰ.
Et quicūqꝫ ep̄s vl executor fe
cerit corpus defūcti exenterari
vl membrati diuidi casꝰ ē papal
ī extrauagāti bonifacij octi. c. detestāde.
Et cū illo qui vult mutare vo
tū t'ce sc̄e ut rome aut sc̄i iacobi
de galacia. solꝰ pp̄a cōmutat. ex
de voto. c. ex mlta et ī glo. circa
hoc. Et sacerdos bndicēs scdas
nuptias lꝫ nō sit excoīcatꝰ tn̄ mitti'
ad pp̄aꝫ. ex de scdis nuptiȷs. c. i.
Et inquisitor q' ꝑꝑ amiciā ut
vult̄ aliqua omiserit pcede g'
hereticū. casꝰ papal ē. ī cle. de here.
c. mltorꝫ. Et religiosi quicūqꝫ
qui sine licētia ep̄i vl p̄sbri parochi
alis ministrāt sacrām eucarē vl vn
ctiōis vl faciūt matrimōm int' aliq̄s
vl absoluūt excoīcatos a iure vl ab
hoīe q' dat indulgēcias seu absol
uūt a culpa ⁊ pena sꝫ excoīc
et nō pnt n̄ p papā absolui.
Et solꝰ pp̄ absoluit illos ut illū
q' aliq̄ cardinalē ut ep̄m iniuriose
psecutus fuerit vl cepit a' pcusserit

q̄ temuerit vel de terra sua eppu
lerit vel aqua eis sibi mādauerit
aut sorij fueit vel consiliū et assen
sū dederit os tales nisi p papam pnt
absolui nisi in ar° mort et tunc p
mittat qd cum cito conualuerit sse
p̄ntabit. alias reincidat in can
excoicat⁹. de penis in cle. c. si q̄s sua
dente. et c. felicis et li. vi. de sen
exco. c. cos q̄. ¶ Item solus papa
absoluit illos qui inducunt cōbus
suis q̄ consulunt vel mouet vel ma
dat seu inveniat facint q̄ pmitte
qd eligant sepulturas apud suas ecclās
vel qd ultius non muter eas in cle.
de penis c. cupientes. ¶ Item q̄cūq
in loco interdicto sci⁹ celebrat vel co
git aliquos dina officia celebrare ut
vocant ppulm ad missā audiendā
p campanarum pulsationē. vel q̄ ma
dat suis subditis vel aliis q̄ sunt ex
coi et monitis p papam ut excoiat
qd non dicant excoie qm celebrant
dina officia sunt excoiati et non nisi p
papa absoluunt in cle. de sen. exco.
cum ex eo. ¶ Item iudices eccia⁹ sp
minas vel grauam facies q̄ iusticias
et iniurias se dinis non absoluu
nisi p papa ex° de sen. exco. c.
cum medicinat. li. vi. ¶ Item q̄cūq
laici vel principes vel dum capiunt
seu capi faciunt psona ecciastica
ea occasione fuit in iudicio eccia° la
ta sniā vel ppam grauarent q̄ da
nificauerit in bonis suis vel dederit
mādatum de occidendo ut grauando
ppam nisi restituat p spaciu duorum
mēsium et reuocet mādatum sunt
excoiati et non pnt nisi p ppm ab
solui. li. vi. de sen. exco. c. quicūq.
¶ Item q̄cūq plura bnficia curata
retinet sine dispensatione aplica non
absoluuntur nisi p ppm ¶ Item symoi
aci in ordine vel bnficio vel q̄ fecit
pactum cum aliquo sicut habere possit aliquod
bnficium. et recipiens et tradens oes
sunt excoiati et non pnt nisi p papa

absolui. i. q. i. recipiens. et ex°
de symo. c. tanta p totū ¶ Isti
et alij multi sunt casus papales q̄s
sup in c. de maior exco°ne recipies
et in c. de remissione et de suspensione
et de interdicto in q̄bus nullus eps ut
patriarcha vel aliquis religiosus vel
pbr curatus pt in eis absolue nec
dispensare nisi de licencia speciali ppe
Et tn in maiori pte ipsorum hnt
licentia absoluendi dni mei rome
curie minores pniarij. ¶ Expe
ditis de pmo supra sc̄m pniarij
vertend ad sc̄m̄ genus qd de ecclesie
est commune et vocat in roma curia
maior pniarius q̄ sp consueuit esse
unus eps cardinal vel pbr cardinal
Et hic maioris pniarij sit mo e
reuerendissimus et metuendissimus dns iordanus
de vrsinis albanen eps cardinal
ptās et auctoritas post papa imēte
et mago absoluendi ligandi et dispe
sandi a quibuscūq pctis. et tota
sua ptatem ligandi et soluendi ppa
eide comitat. nisi ex ca certa sibi reseruet
aliquas ptas dispensatios et similia
mago. ¶ Casus sunt maioris pniarij
in quibus pt absolue et dispensare
sunt multi et infiniti ¶ Ipse em pt
absolue et dispensare in oibus casibus
et pctis in q̄bus minores pniarij ro
me curie et in quibus archiepi epi
pmates patriarche legati a latere
et cardinales possunt absolue et dis
pensare ¶ Item pmo absoluit et
dispensat cum eis q̄ religionem symoi
ace sunt ingressi. et absoluit p litas
suas os religiosos q̄ huic vicio
consenserunt vel mediatores fuerint
vel inde aliquid hucerunt Etiam ab
soluit illos q̄ huiusmoi vicio symo marc
me non pprio p simplicitatem errore
sacros ordines receperunt vel in eisdem
ministrauerunt et dispensat cum eis
¶ Item absoluit et dispensat cum eis q̄
ipsis ignorantibus nec postmodum ratu
habentibus et ratū hntibus sacros ordies

ſemoiate receprit. Et qz no ſiut
ocn ſemoiati pt cu eis cardinal
diſpēſare vt poſſit i ſuſceptis ordib9
remanere. It pt diſpenſare i foro
cōfeſſiois ſine teſtib9 z līrs i q̄rto
gradu affinit. cu q̄ impedimētu
ignorabat cōtrahētes qn̄ ɔtrxert. ma-
xīe ſi erat oio occultu. It pt ab-
ſoluere eos qui ſtrates ſeu āqua offi-
cia acceprit aut emerit i cōs ecō-
catoꝝ vl in cōt mediis ita tn̄ qd̄
ſalaria q̄ ipe officioꝝ receprit re-
ſtituat cōuertenda i ſcte tre ſubſidiu.
It cardinal pt abſoluere falſarios
lraꝝ dn̄i ppe qui i ipis lris pa-
palib9 addidiſſet vl raſiſſet vna
lraam ſuperflua ut corepiſſet cō p
ipas lras nlls e huiꝰ preſſꝰ nec
ꝑiudiciu aliqd̄ aliciu ſubſecutu.
Si tn̄ falſatio vl additio ul raſura
modica fuit et qd̄ ꝑ hoc pcuiꝰ
ſit occultu. et pt cu eis diſpenſare
i foro ɔſcīe ſine teſtib9 et lris
tn̄ ipis lris ſaſificat̄ pcuiꝰ laniat̄
et hoc idē pt ɔ abſenti ɔmittere
q̄ lītimo impedimēto detentꝰ no pt
rōma curia viſitare. It pt
ſtarios inſtrumētoꝝ abſoluere et cu
eis diſpenſare maiꝰ ſi ſit occultu.
Jta tn̄ qd̄ de dānis huiuſmoi occa
ſione ſubſecut̄ ſatiſfaciat ɔpetēt
n̄ forte ex āqua cauſa aliā videret
ſ'' dn̄s ppa fore requirēdꝰ.
It pt abſoluere incēdiarios z muti-
latores cleroꝝ z pſonaꝝ religio-
ſaꝝ preſentes dumo no interfecerit
aliquē epm̄ vl platu a' mutilaue-
rit qz tuc papa e requirēdus.
It pt abſoluere eos qui legem
et phiſica ſeu medicie arte aut
cyrurgie ɔ̄ canoica ſtatuta au-
dierit et cu eis diſpenſare.
It pt abſoluere eos pdones et
pyratas q' viatores z nauigātes
et ſpecialiter romipetas et alios pe-
grinos ceperit et ſpoliauerit. et diſ-
penſare cu eis in debita forma.

ita tn̄ qd̄ de dānis pꝰ ſatiſfaciat
n̄ ex aliq̄ cauſa aliā videret ſibi ppa ɔſu-
lēdus. It in debita forma pt
cardinal diſpēſare cu religioſis q'
ɔpntes i apoſtaſia ꝑ ſimplicit' deo-
ce ſacros ordies receprit. pſeq tn̄ i
ſuo monaſtio fuit recepti ſalua ꝑ
ordis diſciplia. It hꝫ ptatem
religioſos vagabūdos et apoſtatas
cogere ne ꝑ ſclm dānabilr euagētur.
It pt diſpenſare cu ill q' ſubdya-
conatꝰ ordiem et mīores ɔtuor or-
dies vna die receprit vt poſſit
i minorib9 miniſtrare et ſi religione
intrauerit uſqꝫ ſcdm data diſpenſare
i alijs ordinibꝰ. It pt in foro
debita diſpēſare cu ordinat̄ ſn̄ licē-
tia ab alieno epō excepta ɔſtitutioe
dn̄i clemēt. dū tn̄ in t'les no ſit
ſnia epoꝝ ꝑmulgata vl ſi ipam
ꝑmulgata fuiſſe ignorat. Aliter
no pt diſpenſare. n̄ ꝑ religiois in-
greſſu vl de licētia ppe ſpeali.
It pt cardinal deuote petentib9
ɔcedere vt poſſit eligere diſcretu et
ydoneu pbrm ɔfeſſore q' ſup ptā
q' ſi ɔfitebūt n̄ forte alia fuerit
ɔ' q' merito ſedes ipa aplica ſit ɔ-
ſulēda. debita abſolutioe et ſalu-
tare pnia ꝑuideat. hac vice et quoties
opus fuit. Ex tuc dz eligere cōfeſ-
ſore de ſui plati licētia qn̄ e monachꝰ
vl religioſꝰ n̄ forte tuc ɔtr' eſſet
platꝰ vl epus. vt pōt dicp de pe-
et remi. c. ne forte ɔ dilatioe.
Etiā quibuſdā plat̄ no exemptis
ɔſolis nobilib9 ꝑegrinātib9 et alijs
itinerantib9 pt hac ſcdm ɔcedere ꝑ
annu et ꝑ bienniū. qrz ſine ſui
plati licētia vl qm̄ diu fuerit i
iſta ꝑegrinatioe. It ɔmiſſa e
diſtrectioi dn̄i cardinal abſolutio
h'mōi ꝑ pōris z plat et maiō
ꝑ ſubdit q' hnt rōnales cās que-
di no ſolutu vl aſſignatu ɔfeſſore.
It pt diſpenſare qꝰ corpa illoꝝ
q' ſubitanea morte puenti vl alr

excepti decrede ut excepti in loco interdicto iacet ecclesiastica sepultura si signa indigne penitentie apparuerunt in eis in ultimo articulo mortis quod tradunt ecclesiastice sepulture dummodo illorum heredes quibus tenebantur obnoxii satisfaciant competenter. Item concessit cardinali vel possit committere absolutionem omnium personarum que eandem absolutionem petierunt pro privationes personarum que torneamentis interfuerunt.

Item papa Urbanus duodecimus concessit absolutiones et dispensationes infrascriptas maiori penitentiario Romane curie in perpetuum. Primo quod valeat absolvere et dispensare super vitio symonie commisse inter abbatem et conventum. Item quod valeat dispensare et absolvere super symonia in ordinis receptione et in beneficiis collatione et permutatione. Item super symonia in ordine quam ordinatus ignorat ea fuisse commissa. Item potest dispensare super symonia eius qui ea pravavit. Item potest dispensare super symonia facta in electione aliquorum. Item super symonia in receptione aliquorum monachorum vel religiosorum et super de monialibus.

Item super symonia aliquorum receptorum in monasterio et postea expulsis et postea intrantis.

Item potest dispensare super homicidio. Uxoricidio parricidio sororicidio fratricidio super laicali homicidio voluntario casuali et incautali excepto prelatorum homicidio. Item potest absolvere et dispensare in foro iuris super incendiis ecclesiarum denuntiatis per episcopos. super incestu. super sacrilegio monialium super partu quem nondum super fractione et violatione ecclesiarum. super rapinis et spoliis per mare et per terram factis et in stratis publicis. Et in foro iuris potest dispensare fratre et absolvere religiosum qui usus est arte medicine et eius fortare cum vel qui usus est arte cyrurgie. Item dispensat et absolvit illum qui virilia sibi amputavit secundum formam iuris. Item illum qui invenit filium vel filiam iuxta se oppressum vel oppressam seu mortuam illa que occidit proprium filium. Item potest dispensare et absolvere cum heretico vel scismatico et infideli ad fidem christi converso. Item potest dispensare cum presbitero qui sponte factus est sarracenus et post ad ecclesiam est reversus.

Item potest dispensare cum suspecto de heresi et cum participante cum heretico. et etiam cum heretico qui in heresi vel scismate sacros ordines recepit. Item potest dispensare cum eo qui bis fuit baptizatus vel confirmatus vel qui fecit primo baptizare et postea [illegible]. Item potest dispensare cum eo qui portavit ligna pro hereticis comburendis vel qui iniuste per violentiam aliquem suspendit et decollavit et interfecit. Item potest dispensare et absolvere illum laicum qui non habens ordines celebravit vel episcopale officium exercuit et confessiones audivit. et absolutiones et dispensationes in casibus reservatis et ei non commissis fecit seu aliquid sacrum instituit dummodo dispensatio fiat in foro iuris. Item in foro iuris absolvit et dispensat cum falsariis litterarum apostolicarum et penitentiarie. Et cum illo qui ipsis litteris abutitur. Et etiam cum questoribus qui dant mille plus indulgentias et absolvunt et dispensant et dant penitentias et receperunt pecunias seu res alias dummodo restituant. Et qui utuntur litteris et privilegiis falsis seu instrumentis et transcriptis in eorum questu. Item absolvit et dispensat cum episcopo qui clericum suum per manum laicalem capi fecit. Et cum illo qui presumpsit personam ecclesiasticam ignoranter vel scienter. Et cum excommunicato seu interdicto celebrante. Et cum excommunicato ordines recipiente. Et cum excommunicato in divinis officiis ministrante. Et cum celebrante in loco interdicto. Et cum promoto quem ritum [illegible]. Et cum illo qui in una die duas vel tres missas celebravit. Et cum or-

dines sacs recipiēde qui dubitabat
se illos ꝑus recepisse. Et cū ꝓ
moto furtiue ut ꝑ saltū aut sī
licēcia sui epi vel ordīs sui. Et
cū illo q̄ vna die maiores ⁊ mi
noreū ordīes recepit Et cū bn̄fi
ciato clīco q̄ ad sacs ordīes infra
tēpꝰ statutū nō fuit ꝓmotꝰ vl nō
iciuniꝰ celebrauit vl aliq̄ⁿ sacrū
ordinem nō recepit. Et dispensat
cū nō ꝓmoto a suo epō. et cū ult
montano ꝓmoto vl ordinato ab epō
ytalico. Et cū ꝓmoto ab epō ex
coīto h̄etico vl scismatico Et cū illo
q̄ ministrauit ī ordīe nō suscepto Et
cū illo q̄ fuit ordinatꝰ ꝑ sīm ut
fictū tytulū Et cū illo q̄ ꝑmisit
filiū suū nō petē ꝓsentatore. Et
cū illo q̄ ꝑ fłas lr̄as fuit ꝓmo
tꝰ vl ordinatꝰ Et cū s̄uo qui in
scio dn̄o suo et cū viro qui in
scia vxore sua sacs ordīes rece
perunt. Item absoluit ⁊ dispen
sat cū vxore celebrāte vl ordīes
recipiēte vl ī ordinibꝰ ministrante
vl rebellibꝰ exnte sic nō de
ano dn̄i mᵒ cccᵒ [illegible]. et no
uē sūt et fuerunt ciues bono
nien cū clīco adherēte et eis fa
uēte Et cū exco̅īt ꝑticipante. Et
cū illo q̄ fuit ꝯ bona eccīaꝝ vl
fecit aut pugnauit ꝯ bona et
domina sua. Et cū illo q̄ come
dit et bibit ⁊ conuersat et ad
heret sarracenis et iudeis vl
seruauit aliq̄s ritꝰ ipsoꝝ Et et
cū monīabꝰ excoītꝭ ꝑ abbatissā.
Item absoluit ⁊ dispensat cū
clīco ⁊ epō seu abbate aut ꝑla
to q̄ sine licētia ppe submisit ali
cui dn̄o vl nobili bona ut iu
risdictioꝫ ecc̄e aut soluit s̄ aliqⁿ
collectā vl tallīa a̅ decima red
dituū ecc̄e a̅ inciōnꝭ a̅ cessi
sibi dād Et cū publ̄co adultero
et sacrilego. Et cū clerico seu ꝑbro
qui fuit publicꝰ concubinariꝰ vl

incestuosꝰ Et cū illo q̄ fuit incēdi
ariꝰ et fīrmauit aliq̄s domos ut
qui recessus ad concubina q̄ ꝑmo
dimittit Item absoluit ⁊ dispē
sat cū illo qui ē conuictꝰ ꝑ falsos
testes et cū intrusō ī aliquo bn̄fi
cio et ipm̄ tenēte ac fructꝰ ꝑci
piēte dū tn̄ restituat Et cū ꝑla
to vl iudice sine scriptꝭ excoīcante.
Et cū aduocato ut ꝓcuratō cās
iniustas ī iudiciis defendētibꝰ Et
cū tabernis ⁊ ceteris ī ꝯtrarīa comedētibꝰ
Et cū ꝑiurꝭ ⁊ adulteris et illegitime
natꝭ Et cū publ̄cꝭ latronibꝰ et fe
nerariꝭ vsurariꝭ. lenonibꝰ ioci
latoribus et histrionibꝰ. Et cū ali
is ⁊ publ̄cꝭ ꝑiuris ⁊ ꝑtis Item
absoluat ⁊ dispensat cū illo q̄ fuit
absolutꝰ ꝑ penitēciarios et postea nō
satisfecit Item cū vxore ⁊ filiis
ꝑticipātibꝰ p̄ri excoīcato. Item
cū occidēte ꝑsonā ī bello armatā.
Item cū illo qui nō vult absol
ui n̄ ꝑsona mediate Item absol
uit ⁊ dispensat cū vota quecūq; fra
gēte. Et et dispensante cū rapꝰte
coniuncte et ꝯtrahente matrimoniū. et cū
ꝯtrahente ī gradu affinitꝭ ut consan
guinitꝭ quarto. Et cū illo q̄ post fi
liā eiꝰ vxore cognouit matrimonium sine
matrimonio Et cū illo q̄ ꝯtrahit cū ea
quā polluit ꝑ adulteriū Et cū illo
q̄ ꝯtrahit cū illa q̄ erat deo obli
gata ꝑ votū simplex sciēter vl
ignorante Et cū illo qui erat in
sacris. vl religiosꝰ ꝓfessꝰ et tn̄
ꝯtrahit publ̄ce ut occulte. Et cū illo
qui recepit ordinem et erat coniu
gatꝰ Et cū illo q̄ recepit ordinem
reliquit vxore ꝓp̄ adulteriū. Et
cū illo q̄ benedicit a̅ similat spo
salia ut secūdas nuptias. Item
absoluit ⁊ dispensat cū voto simꝑ
et cū apostata cuiuscūq; statꝰ et reli
gionis Et cū illo qui ꝓfitet alium
ordinem q̄m illū q̄ ꝑmo intrauit
Et cū illo q̄ ordinem susceptū re
nuit ante teciū decimū vel q̄rtū

decimu anu. Et cu illo q de mi-
nori ad more similiore strictiore
trāsit ordinem. Et cu illo q nō
trāsiuit infra temp9 statutu vel
sibi promisit. Et cu illo q tacite
ingressus ē religione Et cu illo q
vouit religione vel fecit aliqd
votu pp infirmitate vel pp mortis et
fōe puta et tempestate vel pp ti-
mores cr morte. Et cu illo qui
rupuit strenue religione Et cu io
qui vouit et postea penituit Et
cu io qui longo tpe stetit i monasterio
nō facta pfessione et p9 factus fuit
abbas Et cu apostata q trāsiit
ad actus seculares Et cu mōcho q
accusat suu abbate Et breuit
ipse dns me9 et pr amatissim9
dns iordan9 cardinat de vrsinis
eps albanen pt absolue cr dis-
pēsare iuxta cōstitucōes bndci duo-
decimi ad oi ptō et cime et vms
canonu ac decretaliu et romanoru
pontificu quarucq eoru sentencie generalit
fulminata maiori vel minori. pos-
tim i casus maiois excōis et sus-
pēsiois ac interdci et irregularitas supis
descriptis Et pt dispensare sup qua-
cumq irregularitate contracta sciens vel ig-
norant q nō ē cōtra ius diuinu
et gt aptorp ecclam vel qp sibi
ipsi specialr et nominatim reseruauit
vel q nō ē ab hoie promulgata
a sca sede aplica. Et hoc ide in-
telligitur de pctoz absolutione n ipsi
ea sibi specialr reseruauit Et scdm
hanc ptatem absoluendi cr dispensan-
di qua p9 papa hr ipse dns me9
maior pniari9 ab ipso vicario
ihu xi ipsa cr pre plenoris om.
et Et ipse maior pniari9 de auctoritate
et commissione ipsi bndci duodeci
et alioz romanoz pontificu dz et pt
absolue cr dispensare cu adulto
baptizato si petat qd promouea-
tur. Et cu illo q sine baptismo vel co-
firmatiōe fuit ordinat9 vel co-
seruat9 quod itez ordinetur et co-

seruet. Et cu illo q bis fuit
ordinat9 Et cu illo q eps quoz
tpa fuit ordinat9 Et cu illo
qui fuit ordinat9 ab epo q cessit
vel resignauit loco et dignitati
epali. vel q fuit degradat9. Et
cu apostata ordinato i apostasia.
Et cu illo qui tales desim
natalium recepit tonsuram vel ali-
um ordinem Et cu excomunican-
te corpa defunctoz Et cu illo
qui labitur in heresim et postea
reuertitur ad fide Et cu illo q
heretis sacra ministrat vel cos re-
dit sepulture ecclasticē vel recepit
oblaciones ab eis a cōsiliu auxiliu
vel fauore. vel proximare i causis
eisdem. vel facit eis publica instru-
menta aut aliqs scriptus. Et
absoluit et dispensat cu religio-
so cōmittente maiorem Et cu io
qui vilé duxit psona puta an-
cilla vel ioculatrice du in tpe
minori fuisset ordo. Et cu
illo qui in duello pugnauit ut
in aliquo bello si morbi aliq mu-
tilatio vel mors nō fuit secuta.
Et cu illo q publica et so-
lemne egit pniaz Et cum
illegittime nat ex qcuq dānato
coitu. Et cu illo q recepto
uiduū ecclā i casu nō licito
vadit ad iudice secularē Et
cu illo qui casu fortuito alias
vel in infantia sua a pp aliq
infirmitate seu alia iusta cam fuit
mutilat9 i aliquo membro nō neces-
sario ad celebrandu vel fecit sibi
amputari genitalia a ē debilit9
i aliquo membro vel fac homicidiu
a casu vel i sui corporis defen-
sione Et cu illo qui tocicu
vel venenu aut sucu herbaz
alicui dedit vel ipm occidet
a cōsiliu dedit vel auxiliu et
societate fecit vel occideretur pt in
susceptis ordib9 cu sacris dispensare

et ab homicidio absolvere. Item cum i°
qui arte medicine vel cirurgie
curam habuit et diligentiam non fecit.
Item cum i° qui ab episcopo symoniaco
ordines seu beneficium recepit seu cum
episcopo aliquam symoniam pro aliquo officio
spirituale commisit. Item iohannes papa
vicesimussecundus anno domini M CCC XXX
confirmavit in pleno consistorio precepit et
perpetuo concessit maiori penitentiario
romane curie quicumque fuit pro tempore.
quod ipse de falsariis litterarum officii
penitentiarie habeat et debeat inquirere
et reptos falsarios condemnare
et quod de quibuscumque falsariis accu-
satis nullus alius in romana curia debeat
se intromittere quantum est in inquisitione
et punitione ac condemnatione et quod
possit eos capi facere et ad carceres
ponere. Item precepit quod came-
rarius pape et camerarius sancti
collegii et alii cardinales in nullo
casu super irregularitate cum aliquo dispensare
presumant nec aliquem a pena vel
aliis quibuscumque penis absolvere.
et hec officiorum suorum. et revoca-
vit omnem potestatem absolvendi et
dispensandi quam illi pretendebant
se habere ex quadam consuetudine super
predictis. Item idem papa pro diocesi
tholozitana mandavit reordinari
presbiteros ordinatos per quendam vo-
cantem se episcopum ordinis heremitarum de
quo nesciebatur an fuit vel esset
episcopus. et quod ordinarentur sub hac
conditione dico. Si es ordinatus
aliquo ordine non ordino. Sed tamen
quod in eisdem ordinibus liceat eis
ministrare tamen dispensatione apostolica
auctoritate mihi commissa in hac parte.
Si autem ordinatus non es te ordi-
no. Et tunc diceret ordines et alia
sacra consueta in ordinibus. Item papa
iohannes mandavit tunc penitentiario in
pleno consistorio quod posset licentiare

omnes apostatas cuiuscumque fuerint ordinis
quod ordinem cartusiensium valebunt
intrare absolutione previa. non obstantibus
privilegiis quibuscumque. Item statuit
in illo consistorio quod filii occidentium
presbiteros illaqueatus ad beneficia admit-
tantur. nisi cum eis auctoritate apostolica fuerit
dispensatum. Item mandavit que
sequuntur. videlicet quod potest absolvere omnes
hastiludentes et concedentes hastiludia
a penis quas tales latas per canones pon-
tifices. Item potest dispensare cum clericis
simplicibus qui in missis novis et in ali-
is festis tamquam simplices et intersigna-
ri se ad epistolam dicendam induunt et
eam cum manipulo dicunt. Item potest
dispensare cum dyaconis qui in vigilia
pasche vel penthecostes et aliis diebus
diebus ~~non~~ festis benedicunt aquam. etiam
si eam benedicant in presentia presbiterorum.
Item potest dispensare cum dyaconis qui sole-
mniter cantant matutinas vel vesperas aut
alias horas canonicas. Item potest dis-
pensare cum clericis qui in etate pueri-
lis baptizantur vel confirmantur. sicut
alii solent facere pueri ut fiat auda-
ciores. Item potest dispensare cum illis
qui uno die maiores ordines cum uno
sacro receperunt ignorantes hoc esse
prohibitum in iure. si tamen excommunicationis sententia
non fuit lata in tales vel sine homini
primam ignorant. Item potest ampliare
tempus apostatis venientibus ad romanam curiam
pro absolutione obtinenda consideratione locorum
distantia vel alia causa ut ei videbitur
visum fuit expediens. Item potest
absolvere presbiteros tantum qui ludum car-
bonarie exercent. et qui presentes fuerint
et cum eis in foro debita si clerici fuerint
dispensare. Item potest absolvere eos
qui visitaverint sepulcrum domini vel porta-
verint aut miserint res vetitas sa-
racenis dum tamen sint presentes in curia.
Sed benedictus papa duodecimus anno octavo
sui pontificatus concessit quod illi qui de-
inceps portabunt res vetitas saracenis

qd lucr9 qd inde facint ut ferret
assignet tamen dm ppe p subsidio
rec sste. et remisit pntib9 z futis
p qd plz tenebant solue de suis
bonis iuss dectale. ad liberanda.
Et ide pp ioh. vicesigsedus
madauit qd maior pmarij poz
sub pe excoi^s pripe vo fuit expe
dies qd obedia^z lreis pmarie.
et rebelles fac ritac toza se et
ab eo punendos de sua inobedie^a
pnt iustu fuit. Et pt absolue
eos qui reliqas scoz furati sut
vel apportauerit ab vrbe rona.
Ex pdcis i^z pz i quib9 pt dispe
sac e absolue maior pmarij pt
et dispensac e absolue i mltis alijs
casib9 i uice ptent maior pmarij
i rona curia qons duranti qs ca
brcui^s ordinq^e qz scpti sut i formu
laio scriptorz pmarie. Et ideo
ca i hoc ar^lo tro ad ptatem et
auctoritate qua hnt a sumis pon
tific9 miores pmarij rone curie
i absoluendo ac dispensando tiscio.
Et e sredu qd olim i pnitua
ria cofessios pctorz solebat audi
re pp. qz cfessios audire z pcta
referenac et p penas ligac et pe
nitetes a pctis absolue fuit et est
pmu e pn^te offm datu ppe a do
mno ihu xpo. Et total ac plena
ptas s^m in tra data a q to alia
plenitudo ptats et auctori^s papat
ca in spua^b9 tp in tpa^b9 dependet
s^m magr et mg vt pb. c. non
vos. c. za. q. j. dicete ihu xp^o deo
planoz scto pet^o et e9 successorib9
ioh. 20. c. Accipite spm scm quorz
remiseritis pcta remittut eis Et
quorz retinueritis retenta erut Et
an passioz sua dixit eis. et pmo
sco pet^o querucq ligauerit sup tra
ligata erut et i celo. et quucq sol
ueritis sup tra soluta erut et i ce
lo. m^t 16. Sed crescente mlti^ne fi
deliu i vrbe rona qz pp no potuit
des cfessios expedire feit tuc et
instituit viginti qtuor pbros in
vrbe rona qui cfessios pctorz au
diebat et opa mie exercebat i hospi
talib9 et i carceribz. et martyres xpi
cofortabat in fide dei nri ihu xpi
et fide^b9 pdicabat et mortuos se
peliebat et vocabant^r cardinales
qz sic p cardine ostiu voluit^r
sic p ipos reg^m celorz absoluendo
et opa mie exercendo ac sacra minist
do et pnias imponendo apiebant^r
et claudebant no credentib9. et tuc
loco ppe ipi cardinales expediebat^r
claues ecie. Postmodu cu crescente
cura tpaliu ac hoim elegerit int
ipos cardinale vnu epm q^e p se
z p alios epos ecie q epi succedut
ipis aplis xpi ut dic c. in nouo
2j di. exerceret h^o offm cotinue in
carig dei nri ihu xpi resideat. pp^t
modu p mlta tpa pp tpaliu cura
refrigescente epoz cari^te et hndate
iniquit^e costituti sut et oi die costi
tuit^r ad iudicandu pcta et ad ipa
ligandu et soluedu cotepnibiliores
qui sut in ecia vz paupes sacdo^s
religiosi mendicates et quosda ege
nos epos cnoresss no hntes de q^o
viue qui hic sebu^e sic vnq eps pau
p cuu^te mlam hns q coli cognu
anos de madato qtuor cenorz po
tificu h^o scm officiu exercui viuedo
de eleosinis in et alijs dms meis
ac sorijs miorib9 pmarijs cofessis
Solebat ei camera aplica ut tolla^r
i h^o scto offo ois spuas symoniaca
quide miorib9 pmarijs p suis ne
cessita^b9 oi die de vno floreno tn
p quolz mo qz nob no puider^r
oz nos gtis oblata p cofite^s nob
recipe p nris necessita^t9 qd quide
sine vicio symonie et sine pcto
possiu et demq fac et scite nob
data loco eleosine pp deu recipe s
nllatoq demq cpiye s^m formn sacra
menti nri. ipi tn cfitetes nob qz no
hemq copzium nec decimas nec

p̄mitias ꝑ̄ꝛ tenet̄ nob dare ali-
quid ex debito honestatꝭ. 1. q. 1. vt
iudices et de cons. di. 1. omnis.
Et si no dat aliqs suo ɔfessori no
hnti vn aliūde viuat ipi ɔfi-
tetes p̄rat s̄ꝫ iohem de deo hy-
spanu et 10. q. 1. aplice et ext̄
de p̄ben. c. extirpāde. ibi vbi d̄
no alligabo os bouis triturātis
zc. Et qd tales mioꝛ pniarij seu
alij paup ɔfessoꝛ possit sn̄ pc̄o
oblata p ɔfitetes eide recipe. pꝫ.
1. q. 2. sic epm. et c̄ de symo-
dalis. Et ideo qd nos miores pei-
tēciarij p̄curāt p isto tpe q̄ nich
a camera aplica recipim̄ si nob
oblata p ɔfite̅s no recipem̄ tu
dici de elemosinis sustentet̄. 23.
q. 8. qd au. et c. conem̄. et 12.
q. 1. nolo. et c. habebat. du tn̄
illa intentioe hndi penias reci-
piedi oblata p ɔfessos audium̄.
nec pniarij ɔsistim̄. ex̄ ne plan.
vices suas. quo. et 1. q. 3. non.
Solu penitenciarij miores rome
curie sut executores ius sancti offi-
cij p̄ncipal z p̄mi. ad qd tene
ipe potifex romn̄ et ad qd obligant̄
oes epi p̄ꝛm̄ hntes dyoc̄. Et
qd p̄nr i roma curia tē facē ipe
dns mes maioꝛ pniarius s̄ꝫ qꝛ
i alijs maiorib̄ negocijs occupat̄
ta sc̄m offm no pt ꝯple. io de
licētia ppe comisit vices suas ab-
solvedi ɔi gnalē ab oib̄ pc̄is q̄b̄
cuq̄ pauc̄ exceptis ipis mioꝛib̄
pniarijs. no tn̄ comisit vices su-
as dispesandi i aliq̄b̄ irregularitatib̄
n̄ forte i paucissimis vt in seq̄tib̄
videb̄. Et io ad ipm taq̄ ad p̄ꝛeꝫ
p ɔsilijs sr̄ absolutoib̄ pc̄toꝛ
dubijs hndis debt miores pnia-
rij recurre. et s̄ sic coꝛ ppo oꝛdina-
rio i licitꝭ z honestꝭ obedire. et
eiꝰ madata comple. Hoc qꝰ sc̄m
officiu p̄ꝛgm p duos cardinales
ac epos romane curie non fuit

exercitatu tuc p romos potifices
et p̄serti tpe nycolai qrti et bn̄-
dicti duodecimi et iohis vicesimi
scdi fuit oꝛdinatu p queda sta-
tuta sctissima q dns bndcs ppa
duodecim̄ posuit in bulla sua. et p
queda alia statuta q nri p̄decessores miores pniarij obs̄uari p̄-
suo precipit. Tanq̄ igr̄ fudametu
oꝛdinationi et statutoꝛ istiꝰ sacri
officij mioris pniarij pono teno-
re bulle ppe bndci duodecimi. cuiꝰ
quide tenoꝛ seq̄r de vbo ad vbu
et est talis.

Benedictꝰ epus seruꝰ suoꝛ dei
ad ppetua rei memoria in agro
dnico attēta meditatoe pesantes
qd ad sede aplica mrez fideliu
et ingeam velut ad singularem
portu cofluit tu indiget deuoti p̄
fideles ta nob q maioꝛ pniario
et vobis mioꝛib̄ pniarijs nostris
suoꝛ pc̄aminu p obtinēda spūali
salute vulnera detegentes. Ideo
statuim̄ z oꝛdinam̄ qd os z singuli
miores pniarij singlis dieb̄ q̄b̄
ɔsuetu e eos ad ɔfessos audiedos
i ecclīa reside maioꝛ tunc vl loci
vbi curia residebit accedat ad ec-
cliam seu locu deputatu vl depu-
tandu p audiendis ɔfessionibus
vl alijs exequedis q ad eoꝛ offm
spectat. qd q̄ ibi comorant quo-
usq̄ pulsatu fuit ad tercia i eccīa
maioꝛ p̄dcā n̄ eosde pniarios
vl aliq̄ seu aliq̄s eoꝛude causa
vacabit p̄iudiciat ɔi fraude et dolo
sup hoc penꝰ exclusis. ijde q̄
pniarij masuete ac ex caritatiue
audiat pc̄ta suie ɔfessos q ɔfite-
bunt̄ eisde. et ipas absoluut in
casib̄ dutaxat eis cocessis sn̄ p
missis. nec ɔfitetes eosde ob pau-
ptate vl obiectu statu eoꝛ vel
quius aliu defectu dedignet̄ suu
offm exere. Et ɔfite̅s ppter
enoꝛmitate vt exitudine pc̄toꝛu

q i ↄfessioe detegit vl mis ex-
appant exigēdo ꝙ eos paciēt'
audiat et ꝑ salutari dōcu'ta dili-
gent' induat ~~ut~~ a talib⁹ ptis
oio desistat. et ab alijs q̄buscūq
delict' et pct' abstineat corꝑ sa-
lute in gnali et maloꝝ penas
ac bonoꝝ pmia salubrit' eis exppo-
nedo. Nllq tn̄ illoꝝ pniarioꝝ
ꝑ confessioib⁹ ut absolutioib⁹ vl
alijs spcialib⁹ ad offm coꝝ̄dē p'-
qd ꝑ se ul ꝑ aliū exigat a pe-
tat seu recipiat ex' ↄtcat' oblatu
vl sub titlo vl sub spē elemosine
ul alio quouis mo. Nlls qz eoꝝ
absoluat ul dispēsat sciens' a ptō
ul pct' aquib⁹ in aliq° casu ambi-
guo sine spcali madato rom po-
tific' ul iniūct' maioris pniarij cui
tenet' exprime dem casu sine aliq
reuelatioe vl expssioe psone. n'
iniūgat pnas pecuniarias expsse
sibi vl alicui certe psone vl or-
dini suo applicādas. satisfactione
vo vl restitutioꝫ pecuniaria ul
reale quacūq certa seu de certo
ꝑ aliq̄s exhibenda iniūgat. et'
si madat illi vl illis tn̄ quib⁹
ꝑ dan̄is illat' vl de reb⁹ ablat'
vl de alijs casib⁹ simlib⁹ fuit ꝑ-
standa vl restitut° facieda. In ∫sl'
vo danis ill' vl reb⁹ ablat' cu
vix ignorat' psone vl loca q̄b⁹
sit facieda restitu° ul emēda pstā-
da. Dicti qz minores pniarij nlla-
tenq se intromittat ꝙ h° ca remit-
tat maiori pniario pdco. qd si
sec⁹ fecerit sit ↄtuit° puniedi. Si-
de° qz pniarij minores ↄfessioes
i loco pdco deputato tm̄ et no ali-
bi audire teneat' n' pdcoꝝ ini-
cru infirm° vl statq eoꝝ sublimi-
tas aliud exigit faciedu. ꝙ hoc
ex' ultio casu i aliq ecclia vl loco
patēti audiant. ↄfessios. in dco
~~loco eis deputato audire teneant'~~
Minoꝝ aū ↄfessioes i dco loco
eis deputato audire teneantur.

n' eoꝝ infirmitas vndia infirmitas
vl psone ↄdicio' statq ul cōditio
aliud suaseit faciendu. Eisde
qz pniarijs districtius inhibemq
ne lras absolutiois seu dispēsat'
illoꝝ quoꝝ ↄfessioes audiet ꝑ
alios sibi faciat qua ꝑ scptores
pniarie nre q' ad offm hmoi
scptoie sut ul fiunt ꝑ romu po-
tifice deputi. Dti qz pniarij
scim° muire diligētes a qualiz
defectioe et emtatioe ꝑ se suos abs-
tineat ↄpaq qz bos et ꝑozdie ↄtī
tate teneat z obseruet. Volug
au qz si dmic' dieb⁹ ul festiuis
q̄b⁹ dti pniarij ad eccias ↄ'el
locu ad hoc eis deputu no co-
sueuer' accede intri° pegrinoꝝ
supueniat ad roña curia ꝑ cofessi-
onib⁹ ut absolutiōib⁹ seu dispēsa-
tioib⁹ obtinedis dti penitēciarij oēs
et singli si hoc scuerit eisde die-
b⁹ dmic' et festiuis i isto impedimto
ad eam cessante ecclīaz seu locu aliu
ad hoc deputatu hora pma ꝑ faci-
liori expeditioe dtoꝝ pegrinatioe sc-
uientiu accede eos qz audire et
expedire qntu ad ipoꝝ offm ptinz
teneant'. Districtiq etc' inhibemq
ne dti pniarij ptate audiedi co-
fessioes eis dti officij rōne cōcess'
cōcessa gnali ul spcali i roña cu-
ria vl eo alijs cōmittat n' i casib⁹
eis cōmissis put i ill' de ↄsuetudine
dti officij fieri ↄsueuit ꝑ lras eoꝝ
sigillo officij sigillatas cōitez ab
antiq° ꝙ vbi forte casq acciderit
qd tanta pegrinoꝝ cōcursq tata qz
mltitudo seu pssuria cōfluentiu im-
mineat vt dti pniarij ad eoꝝ
expeditioꝫ suffice no valeāt habeāt
recursu ad maiore pniariu q'
iudicate illa necessitate. De ydoneis
ↄfessorib⁹ q dtos pniarios i his
adiuuat put videb' ei studeat
adimplere. Cuiqmoi at ↄfessios

audiat absoluat et dispenset et pe-
nitentiam imponat in casibus tamen eisdem
minoribus penitentiariis concessis, et in lo-
co seu etiam ad sedendum eisdem peni-
tentiariis deputatis sedeat. a quibus
etiam idem minor penitentiarius recipiat iu-
ramentum quod bene fideliter quod se habebit
et quod nichil pecunie pro premiis oppe-
diendis recipiat a quocumque.
Statuimus insuper et ordinamus quod quilibet
dictorum penitentiariorum sigillo proprio quo utitur
ad dicti officii litteras sub suo et dicti
officii nomine sigillandas duobus clericis
communiter vel specialiter ad hoc deputatis vel
in posterum deputandis assignat pro
sigillandis huiusmodi supradictis. Etiam ma-
ior penitentiarius habeat duos clericos in
dicto officio penitentiarie pro tenendis et
conservandis dictis sigillis et litteris sigil-
landis et hii duo clerici pro ducendis
aliquibus maticula in dicto vel digitis
pauperibus ad penitentiarium cardinalium vel
ad ceteras clericis non recipiant vel
capellanos deputatos. et a pauperibus
nichil accipiant. Datum etc.

Cum ista bulla apostolica possint dici
nostri officii minoris penitentiarie aliqua
statuta. tamen patres nostri antiqui peniten-
tiarii minores annuntiaverunt minoribus
penitentiariis aliqua alia statuta satis
iusta et bona pro reformatione nostri
officii que causa brevitatis hic tangam que
plenius in meo formulario minoris
penitentiarie continentur. Statuerunt primo
patres de mandato et consensu domini
maioris penitentiarii quod assumendus est
quicumque ad hoc officium sanctum sit vite lau-
dabilis bone fame et homo magne
vel saltem mediocris scientie sacre scripture
seu iuris canonici. et quod in iure ca-
nonico sit aliqualiter instructus quia ut
dictum est penitentiarius quicumque tenetur scire ca-
nones penitentiales et censuras etiam
videlicet excommunicationis suspensionis et interdicti casus.
quod non potest scire nisi habeat scientiam ali-
quam iuris canonici decretorum et decretalium.

alias sine scientia duabus scientiis mi-
nus bene daret penitentias ut faceret secundum
debitam absolutionis tam penitentie peccatorum
et absolutionis excommunicatorum sunt fundate
in decretorum iure. Et discernere inter
lepram et lepram et considerare diversas
peccatorum et maioritates seu minoritates peccatorum
et iudicare inter ea requirit scientiam
sacre theologie. Et ideo quantum fieri
potuit voluerunt pontifices romani quod
ad hoc sanctum officium assumentur semper viri
docti in sacra theologia vel in iure
canonico graduati. Secundo statuerunt
patres nostri quod sicut fit de assumendis
auditoribus rote sic fiat de assumendis
confessoribus minoris penitentiarie. scilicet quod
primo per maiorem penitentiarium vel per eius
auditorem assumendus ad hoc officium
examinetur. Tertio statuerunt quod
assumptus penitentiarius debeat coram toto col-
legio minorum penitentiariorum pro posse officii
iurare et informari de statutis et con-
suetudinibus et gubernatione officii. Et
qualiter debeat sedere in ecclesia quod et quod
semper habeat formularium et sigillum
proprium. Et debeat tenere secreta officii et
privilegia ipsius. Et in sibi loco assignan-
do pro posse officii et non alibi debeat
sedere. Et primo modum sedendi minoribus
penitentiariis in suis sedibus recipiatur
ad osculum pacis. Et assignetur ei se-
des in ecclesia pro posse officii. Quarto
patres nostri voluerunt inter se quod unus
qui est prior in officio penitentiarie debeat
esse caput et primus aliorum penitentiariorum
qui ad consilia minores penitentiarios debeat
convocare et maiori penitentiario deferre
si qui fuerint in officio corrigendos vel
casus dubios diffiniendos referre
et denuntiare. Quinto statuerunt
patres nostri quod propter antiquitatem et rece-
ptionem officii ac gradus dignitatem ut solet
fieri in officio auditorum rote sedeat
ad audiendum confessiones. et etiam in
consiliis habeant primas voces et in
aliis locis sedeat qui prius ingressus
sit nostrum officium. et qui sit magis

in officio continue et primo. Sexto statuerunt quod ipsi penitentiarii regulariter uno tempore vel hora diei veniant ad exercitium officii. et quod non veniant nimis tarde nec nimis mane nisi esset ipsi multum volentes confiteri, quia in tali illo eo citius dent ad exercitium venire. Sed taliter quod debeant venire ad officium quando cardinales solent venire de mane ad consistorium. et quod ab ecclesia non recedat valde cito sed expectet quousque usque ad horam nonam exclusive. Et sic stat per providum quod ante horam primam noctis recedat ab ecclesia et ad domos suas vadat sic de nocte nec in tenebris confessiones audiat. Septimo statuunt quod in magnis festivitatibus ante pascha et tempus maie et quando papa celebrat ut facit coram se celebrare solempniter in illa ecclesia ubi sedet penitentiarii quod tunc confessiones non audiat ipsi domini penitentiarii. nec sedeat in suis locis nisi esset dies festiva vel est natale domini et dies pasce resurrectionis aut alia dies in quibus tenentur et volunt communicare et corpus christi tempore fideles et volunt tunc prius confiteri seu reconciliari. Octavo statuerunt quod minores penitentiarii non audiant confessiones aliquarum personarum alibi quam in ecclesia et locis ac sedibus eis deputatis. verumtamen propter aliquas personas excellentes graduatos et nobiles vel propter aliquos prelatos seu viros honorabiles possunt se divertere ad loca secretiora ad audiendum confessiones illarum personarum tamen que hoc petierunt. Et illarum personarum secularium seu et ecclesiasticarum que in illa civitate seu loco in quo curia romana residet contigerit presentes sic fuerint infirme possunt confessiones audire qui hoc petierint et ad domos suas ire et eis beneficium absolutionis impendere.
Nono statuerunt presentes nunc quod nullus minor penitentiarius absolvat illam personam quam aliquis penitentiarius noluit absolvere nec ei sed penitentiam iniunge nec relaxare nec vota sua commutare nisi

primo habita collatione et consilio cum illo penitentiario qui primo eius confessionem audivit. Decimo statuerunt quod nullus minor penitentiarius qui sit religiosus alicuius ordinis audiat confessionem alicuius religiosi alterius ordinis nisi quando in officio minorum non esset penitentiarius eius ordinis et non intelligens linguam religiosi ordinis sui tunc ille potest alteri penitentiario confiteri qui intelligit linguam suam.
Undecimo statuerunt quod ad sufficiendum penitentiariis predictis et ad intelligendum confessiones illarum personarum quas per se ipsos intelligere non possunt quia sunt alterius lingue ipsi minores penitentiarii possunt et debent assumere presbiteros ydoneos illius lingue qui sunt interpretes coram penitentiariis confessionem audientibus. ipsi tamen presbiteri interpretes non assumantur per aliquem penitentiarium nisi primo sint per omnes alios penitentiarios iudicati et approbati. Et si minores penitentiarii sciverint aliquos presbiteros qui non sunt minores penitentiarii audire confessiones aliquarum personarum in illa ecclesia ubi sedent minores penitentiarii. tunc aliqui ex eis cum priore officii debent hoc minori maiori penitentiario insinuare. qui debent eos arcius arguere et castigare et eis penitentiam imponere.
Duodecimo statuunt quod quolibet mense in prima dominica eiusdem mensis certa hora deputanda per priorem conveniant ipsi penitentiarii ad conferendum de hiis que tangunt officium et ad respondendum aliquos casus dubios qui in illo mense forsan in officio sunt insinuati et confessi et ad corrigendum infra officium inter ipsos in aliquibus defectis penitentiariorum si contigerit illo tempore et quod corrigatur secreto modo inter ipsos. nisi ille penitentiarius correctus esset pertinax et protervus. et tunc prior officii cum aliquibus aliis penitentiariis propter reverentiam eligendis debet hoc maiori penitentiario referre et correctionem pertinacis petere. Tredecimo statuerunt quod in diebus festivis et solempnibus ac cum operis sunt quod multitudo peregrinorum veniunt

sedeant penitentiarii in suis locis ad confes-
siones audiendas nisi sit in festo purifi-
cationis et pasche resurrectionis et ramis
palmarum et sabbato in sancta octava pasche
In istis quatuor festivitatibus ante missam
debent convenire maiores penitentiarii sed
et ad missam pape stare ordinate
immediate post cappellanos domini pape
post quos se dant in processionibus et in
aliis locis collocari. et tunc debent
a papa candelas et ramos palmarum
ac agnum dei et osculum pacis re-
cipere. et sic sit etiam continuo.
Octodecimo statuerunt patres mei
quod unus penitentiarius vel duo assigne-
tur per minores penitentiarios qui conducant
per certas horas et partes ut consuetum
cum opus fuerit. qui duo semper recipi-
unt per penitentiarios salarium competentem
et isti communiter vocantur duo clerici
penitentiarie officii qui penitentes debent
ducere et sigilla penitentiariorum tenere et
habeant de commissis absolutionibus ut
de dispensationibus factis per penitentiarios
+ ad consilia et alia officia officii
negotia convocati. Et pro literis re-
gendis vel sigillandis isti duo clerici
minus omnino recipiant nec debent reci-
pere nisi penitentiarii interdum de utilitate
sigilli ipsorum aliquid modicum super hoc
eis duxerit dandum et indulgendum.
communiter tamen solebat pro qualibet litera si-
gillata recipere duos denarios parisi-
nos. Quintodecimo statuerunt quod
ipsi penitentiarii minores non alibi ab-
solvant nec confessiones audiant quam in
ecclesia predicta et in sedibus suis nisi ut
predictum est. nec sua potestate absolven-
di vel confessiones audiendi alium com-
mittat. quod in sedendo vel vendendo
sive ad mensam sive alibi servetur ordo
priorum et sic etiam servetur quando papa
celebrat incipiendo se a duobus penitentia-
riis senioribus ab utraque parte et hoc
ordine mittere per priorem quod est in officio.
Septodecimo ordinaverunt patres

alibi

mei quod unus illorum clericorum officii
penitentiarie assignetur qui [illegible]
quando papa celebrat. et quando dat ramos
vel candelas aut agnus dei qui in
officio ut episcopus officium est aliquid agendum
quod tangat penitentiarios. Et solent isti
duo clerici officii substituere conve-
nientem loco sui qui continue in ecclesia
resideat et homicidarios ad disci-
plinas penitentiariorum ducat. Decimo
septimo statuerunt romani pontifices in
romana curia a simplicibus episcopis maioris
et minoris que sunt a iure et que sunt
generales et non publicate et nomina-
tim per iudices et superiores date.
Et quo interim quando romanus pontifex ut
maior penitentiarius non reservavit sibi
specialem aliquam absolutionem excommunicationis
a iure vel generaliter date. Decimo
octavo statuerunt patres mei quod clerici
et patricide matricide [illegible] et
fratricide non aliter absolvuntur quam
quod denudet se totaliter in aliquo loco
extra braccas tamen retentis vel pudibun-
dis coopertis mantello vel tunica aut
camisia et sic nude coram penitentiario
quolibet in sua sede sedente se prosternat
et misericordiam invocet. ac disciplinam re-
cipiat. et tribus vicibus hoc faciat
ducente eos uno ex clericis officii
Si autem fuerit simplex vel laicale homi-
cidium semel tamen per penitentiarios re-
cipiat disciplinam. Si autem fuerint no-
biles persone qui disciplinam publice
debent recipere et verecundantur et
vel forsan timent propter hoc revelari
quod homicidium fuit occultum tunc peni-
tentiarii confessiones ipsorum occulte in aliqua
domo vel loco extra adiuncto se quatuor
vel quinque ex aliis penitentiariis pote-
runt cum disciplinando dicendo psalmum
De profundis. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos.
V. Salvum fac servum tuum deus meus.
Oratio. Deus cui proprium est misereri
etc. Et postquam fuerit induti iniun-
gat eis penitentiam. nec faciat eas absolutum.

Decimonono statuunt p̄res nri qd
nullus absoluat ꝓ violenta manuu
iniectione in cl̄icu vel religiosu est
i ill̄ casib9 sup̄ius sc̄ptis i q̄b9 q̄s te
faciat satisfactioē le[s]so p̄us q̄ absol
uat⁹ n̄ satisffaciat passo. vel ut pe
tat ab eo remissioē vel concedet ei
eo. vel si no ē in soluendo qd p̄
mittat satisffacc̄o ei ad pinguiorē
fortuna venit. Vicesimo sta
tuerunt qd p̄ homicidio etc si tm a
casus vel qui fiat. etc si a p
dono ut fuerit ut ab assissino p̄
cunia recepto fiat. vel etc si in
guerra iniusta factu ē. vel aliis
ei consensit. vel sociis fuit qd eis
publice laberet. Si au' eo fuit oc
cultu et nullum fuit subsecutu scā
dalu potest occulte reverberari vel
dem ē. ni maior p̄marius aliter
disponat in istis spoliationib9 et ta
tis certus statuis et dignitates seu redi
tioē psone vel n̄ de consilio p̄ma
riorum esse aliter faciendu. Vice
simo p̄mo statuunt qd clici illi
duo officii p̄marie q̄ tenet et q̄
seruat sigilla minor p̄mariorū
no recipiat p̄ l̄ris sigillandis et
p̄rib9 reddendis vlt tres turonenses
vsual monete tur vel in futurum
venit i loco vbi curia residebit seu
valorē eorum. p̄ l̄ris vero q̄ gtis
p̄ deo sc̄ibuntur nichil oio recipiat sed
gratis sigillat. Ac clicus eo defim in
ordo vel merits patic'b9 q̄s ducunt
cora cardinalib9 no recipiat vlt
vnu turonensem. vel etc ab aliis
p̄cite'b9 q̄s ad alias curias ecclesie
vel loci ub9 vbi curia residebit ducet
Et si infra eciam ducunt vbi fuerint
p̄marii no recipiat vlt duos p
uos denarios vsual monete.
Vicesimo scdo statuunt qd qn p̄
moritur stati p̄ sui officiu cogat
p̄marius sit vadat ad palaciu
p̄pe et ibide fca orac sup ipo cu
cubiculariis p̄pe et cu elemosinario
lauet corp9 p̄pe et p̄paret in loco

et ducat offm mortuorum noue lecoñ.
et et p9 honorabile fidat sepul
ture et ducat ad sepulcrum suu
ad eccias. vbi ē sepeliendo. Vice
simo tercio statuunt p̄res nri qd de
functo p̄pa stati p̄or officii et mio
res p̄marii cu eo dent se collegio
dnorum cardinalium p̄ntac vel sim
nracp p se et pete humilr ut ipi
committat offm ad exequendu eis
vsqz ad electioē p̄pe noui futi. q̄a
alias mora eet i p̄iclo aiarum p̄
petentios ē peiten̄s q̄ q̄rūt confitēi
et petorum absolutios. Et tūc in ab
soluendo petores no dent dice Auc
dm p̄pe. sz dent dice Auc sete
Rome eccie qua fungor absoluo te
etc. Vicesimo q̄rto statuunt
p̄res nri qd si ano i die pasce
p9 vos maior p̄marius faciat co
uocari os minores p̄marios et sit
cu ipis humilr d3 a p̄pa pete si
quid a p̄mariis p̄p mltitud̄e peni
tentiu vel p̄p cas9 varios aut p̄p
negligam vel ignorancia aut alia
quauis ca fuit a minorib9 p̄mariis
omissu vel male actu seu negle
ctu illo ano i confessionib9 seu i pe
nitentiis iniunct vel i absolutionib9 fcis
p̄ eos. qd sua scitas ex plenitude
potestatis et i oia suppleat dispe
set et absoluat ratificet et p̄firmat
sicd mg dignu factu est. Vi
cesimo q̄nto statuunt p̄res nri Romi
pontifices et concesser multa p̄uilegia
ipis minorib9 p̄mariis q̄m diu sunt
i Roma curia et exercet ibide suu
offm mt que sūt hec. P̄mū ē
qd ipi sunt sunt i isto suo officio
i Roma cia sūt liberi et exempti ab
ipsorum ordinariis et sup̄iorib9 et
sūt imediate subiecti dno pontifici
et nlli alteri ta ipi qm eorum fami
liares. Itē p̄nt facere dici missas
et eas dicere cu altari portatili
i domib9 suis. Itē p̄nt tempe
preciu cui ordis sui sn platorum suorum

licētia. q̄ ſorij ocuīt eā ōn exempti.
quā diu cū ill' erūt ſic ſūt ipi pe-
teciarij. Itē pūt eligē ꝯfeſſores
q̄ in abſoluēdo ↄ diſpenſando tanta
hñt ptāte quātā hñt ipi pmarij
ſup alios eos coſitus. Itē ſūt ſami-
liares ↄ capellani dm̄ ppe q̄diu
ſūt i rōna cu̇ia ſʒ no ep̄i. Itē pūt
miſtrc oīa ſacra familiarib; ſuis
et ꝑſōis comorā̄tib; cū eis. Itē
i morti ar.ᵗᵒ ꝯfeſſores eoꝝ pūt eos
abſoluē a culpa ↄ pena. ſic ſit
de alia ꝯcuqʒ plenaria remiſſione.

Et h̄ conſtituciones ſtatuta ſūt
data nob̄ mīorib; pmarijs i ppe
tuū ſuada q̄b; ꝑ locoꝝ ↄ tpm va
rietatib; ꝑ papā ↄ maiore ꝯmariū
poterūt addi alia ſtatuta et re-
formatiōs h̄ ſic offm̄. qz n̄ offm̄
ē i rōna cu̇ia hīs tpib; de ano
dm̄ m.ccc.xxxvᵒ. tpe dm̄ madi-
ni ppe quīti q̄d tm̄ indigeat refor-
matiōe ſic ē mō h̄ offm̄. ad q̄d
de remōtis mūdi ptib; cceūt xpi
fideles cū magnis expenſis ↄ pi-
cul ↄ laborib; ꝑ h̄nda medicina
et remedio pctoꝝ ſuoꝝ q̄ medi-
cina et remedia h̄ri no pūt ꝑ
pmarios ipōs n̄ ſit piti et inſtru
cti i ꝯfeſſionib; audiēdis in pnijs
iniūgendis et i abſolutionib; pctoꝝ
et excoīcatoꝝ ↄ ſuſpeꝯioꝝ et interdi
ctorijs faciendis. alias ēnī ſac-
dotꝯ nom̄ ſi eo ꝯſtabit ſʒ ꝯ dn̄ aug̊
ſmōe 38. di. que ipis. Et qa ut
ꝑdixi tēnu ꝯceng pmarioꝝ ſa-
mil ē offm̄ mīoꝝ pmarioꝝ rō-
ne curie ꝑꝑ h̄ qz ipi mīore pta
te hñt q̄ ſūmꝯ pmarius q̄ ē pp̄.
vel maior pmarius q̄ ē cardinal in
abſoluēdo q̄ patriarche archiepi
epi ↄ rectores curati ſeu quicūq̄
alij ut religioſi ↄ ſeculariſati q̄
gerūt vices ppe et maioris pmarij.
ideo mō de ipoꝝ ptāte i q̄b; ca-
ſib; pūt abſoluē ↄ diſpenſaē et in

quibuſdā tm̄ abſoluē ↄ no pūt diſ-
penſaē dicēdū ē. Vn̄ dico q̄d
in abſoluēdo a pctis dūtaxat ipi
dm̄ pmarij mīores cōne curie pūt
abſoluē ut epi ↄ alij plati ſʒ no i
oīb; caſib; epōꝝ pūt diſpenſaē. Vn̄
epi pūt cū illegitio nato diſpenſaē
q̄d conu bn̄ficiū ſine cura et mi-
nores ordies valeat hr̄e h̄ tn̄ mīor
pmarius no pt̄ face et ſic de mlt̄s
alijs caſib;. Verūtn̄ ano dm̄. mᵒ.
cccxxᵒ tpe nicolai ppe qnti ano tcio
ſui pontificatꝯ ſūt ꝑ eū declarati
caſ i q̄b; pmarij rōne cu̇ie mīores
abſoluūt ↄ diſpenſāt pt̄ caſ q̄ ſūt
comiſſi epis. Pūt ei abſoluē et
diſpenſaē cū illo. quo ignorāte ſūt
comiſſa ſymo ꝑ alios ſuos. q̄d ſi
ē neceſſi.ˢ et ꝑ ſymoiāz ıllos hūt
aliq̄d ſimplex bn̄ficiū q̄d ipm̄ bn̄fi
ciū i maib; pmariōꝝ reſignet. et
itm̄ ipm̄ bn̄ficiū recipiat ſi ſ' cano
nice cōferat ꝑ i; ꝑ q̄ ſpectat ꝯfe
et ſatiſfaciat de fructib; male ꝑ
ceptis medio tpe. Itē pūt abſol
ue ↄ diſpenſaē cū ill' q̄ cū ordīnādi
forēt miſerūt epo ſuo poſtulētā ul
eſculēta. vel dederūt familie epi
ſeu ſecretario ꝑꝑ h̄ aliq̄d puū ul
vile munuſculū. Itē mīores
pmarij pūt abſoluē ↄ diſpenſaē
cū eis q̄ antiq̄ decima vel viceſi
ma ꝑ ppm̄ impoſita no ſoluūt, in
termīs ſtatutis dū tn̄ ꝑs ſatiſfaciat.
Itē pūt abſoluē ↄ diſpenſaē cū
eis dūmō debita ſatiſfactio ul co
poſitio ſcā ſūt mī ptes q̄ excoīcate
ſūt ꝑ iudices delegatos ul alios
quoꝝ iuriſdictio expirauit. Itē
pūt abſoluē ↄ diſpenſaē cū eis q̄
ſcīm nllo mō recolētes ꝑ q̄ excoīcati
ſūt vel ſi recolebāt tn̄ iuriſ igna
ri no cedēs ſe quomō teneri ſacros
ordies receperūt et miniſtrauerūt i eis
dūmō ignorātia eoꝝ no ſuit craſſa

vel supina. Item possunt absolvere et
dispensare cum clericis et presbiteris concubi-
nariis et notariis Et cum clericis qui ar-
ma portaverint vel in tabernis biberint
vel ad taxillos luserint vel sirica et
ocreas alienos induerint vel horas
canonicas non dixerint vel similia fecerint
propter que per constitutiones synodales et
statuta prelatorum suorum fuerint excommunicati
et maior pars eorum singuli non possunt
hic recursum ad eorum excommunicatores.
Tunc penitentiarii minores possunt absolvere
et dispensare per literam de ordinariis suis.
quibus hoc est commissa littera per ipsos da-
da cum ipsorum sigillo. Item absolvunt
et dispensant in foro debita cum falsariis
instrumentorum et sigillorum maior sit sit oc-
cultum ita tamen quod de dampnis huiusmodi
occasione prestitis satisfaciat competenter
vel nisi esset aliqua causa tali propter quod
dominus cardinalis esset aliter requirendus
Item absolvunt et dispensant cum illis
qui sunt penitentes in curia qui sententiam
excommunicationis incurrerit sua sponte sive facta sunt
propter penas expensas vel propter res parvi
valoris. ita quod cum possibilitatis affuerit
satisfaciat de commissis et ablatis.
Pro absentibus vero scribunt ordinariis
et committunt absolutionem talem sed
solebat committi per litteram de gratiis
suis sed quia littera per concessionem ipse non
solebat dari per maiorem penitentiarium
sed per minores penitentiarios et sic co-
mittitur ordinariis absolutione
dum tamen non sit preiudicialis alicui per
illam litteram Et est aliquid committitur
committitur eis litteram absolvendi sunt prelatis
aliis pro quorum absolutione non est
necessarium sedes apostolica consulenda
ita tamen quod sunt causis separatis ad
dyocesanum sunt scribitur in foro debi-
ta per ipsos penitentiarios. Item possunt
absolvere et dispensare cum clericis abso-
lutis a superioribus suis a predicatoribus
seu a gratiis suis si forte dampnum quod
erat ligati et suis celebraverint

vel se divinis immiscuerint quod decreta
sanctorum patrum. Item possunt absolvere et
dispensare cum eo qui ministrat in ordine
non suscepto ut ministrat tamquam
in suscepto. Item possunt dispensare et
absolvere illos qui sine intimatione
anathematis ordines receperunt a proprio
episcopo furtive Et idem est de illo qui ab
alio episcopo furtive ordinatus Et tunc
non possunt dispensare penitentiarii cum eis
aliter non intrant religionem. Item possunt
dispensare iuxta formam decretalis cum hiis
qui promoti sunt per saltum vel in quorum
promotione fuit aliquid pretermissum Item
possunt dispensare et absolvere in illis
qui per episcopum sunt prohibiti sub pena excommunicationis
et non obstante excommunicatione, ipsi tamen duos
sacros ordines uno die receperunt. ita
quod in absolutione ut ipsorum littera ponatur
quod debita penitentia iniuncta eis iniuncta
et pacta et post habitum religionis as-
sumpto et non aliter possit sic in sus-
ceptis ordinibus ministrare Item possunt
absolvere et dispensare cum hiis qui ig-
naranter ordines receperunt ab episcopo excommunicato
vel suspenso vel qui resignavit lo-
co et dignitati dum tamen illa ignorantia
non fuit crassa ut supina. Item
possunt dispensare cum eis qui sententiam excommuni-
cationis in aliquos tulerint sine scriptis contra for-
mam non competente vel canonica moni-
tione non premissa. nec abstinuerint per-
modum ab iuriis iuxta ipsorum consti-
tutionem et tenorem. Item possunt in de-
bita foro dispensare cum hiis qui per sim-
plicitatem errore in loco interdicto celebra-
verint. Item possunt absolvere aposta-
tas cuiuscumque religionis ut ordinis qui sunt
penitentes in curia tamen et remittere eos
cum litteris ut recipiantur salva ordinis
disciplina et committere et dispensare cum
eis. et si in sacris ordines recepissent.
Item possunt absolvere et dispensare
cum eis qui per falsas litteras et sigilla
obligaverint indebite ecclesias suas
vel gravaverint seu ipsas litteras

ut sigilla dederit. vel alii obliga-
verit pro debitis alienis. ita tamen quod credi-
tores reddantur indempnes. Item possunt ab-
solvere et dispensare cum punitis et cum fal-
sariis monetarum seu sigillorum et litterarum
que non sunt apostolice in foro debita. maxime
si sit occultum. Et mandavit dominus
cardinalis maior penitentiarius quod huiusmodi mo-
nasterii de dampnis huiusmodi occasione perpetratis
satisfaciat competenter. nisi forte contrarium
statim videatur quod cardinale domine papa
requirendus. Item possunt absolvere et dis-
pensare cum illis qui sunt excommunicati propter vio-
lentam manuum iniectionem in clericos vel
religiosos et postea quod immiscuerunt
se divinis. et possunt committere dispensationes
eorum prelatis in debita forma. Item possunt
absolvere ab omni sententia excommunicationis lata per
delegatos et dyocesanos ac metro-
politanos in quoscumque dummodo tamen sit generaliter
promulgata contra non obedientes. et possunt
committere dispensationes cum ipsis prelatis ipsorum
in forma. et absolvere eos possunt a penis
quas commiserunt propter tales sententias latas
a prelatis. Item sciendum quod illi qui in-
currerunt sententias hominis generales et specia-
les et postquam fuerunt absoluti per suos
excommunicatores possunt ipsi maiores penitentia-
rii dispensare cum eis si necesse quod im-
miscuerunt se divinis immiscendo. Item
concedunt generale licet sit. licet non videatur
vel revolat. et absolvunt et dispen-
sant si necesse quod quamvis per sententias
iuris vel hominis cum eis committitur specialiter.
quod hodie dispensationes sive veritatibus reser-
vat summus pontifex et maior penitentiarius com-
sunt ab homine vel quia sunt a iure specialiter
reservate. Et quod dicti domini penitentiarii non
habent se intromittere de absolvendo a
quibus absentes vel de committendo abso-
lutiones per eis aliquibus personis quia non
possunt absolvere nisi presentes tamen in romana
curia. Sed presentes tamen in romana curia
possunt omni loco et tempore absolvere a pre-
dictis et similiis excommunicationis a iure latis
maioris vel minoris. et dare litteras
de commissis et de aliis formis.
si rogat unusquisque formam eis tradita et consue-
ta. Ipsi enim domini mei et socii minores
penitentiarii multo maiorem potestatem habent
in absolvendo a predictis quam habent episcopi et
alii prelati inferiores papa vel maiori
penitentiario. Ipsi enim absolvere possunt
omnes ad sedem apostolicam a peccato et ab ex-
communicatione qua inciderunt quia manus vio-
lentas iniecerunt in clericos seculares
vel in personas religiosas et in presbyteros
vel in sacris constitutos. Dummodo tamen percus-
sio vel manuum iniectio non fuit atrox
iniuria vel enormis lesio sive membri
mutilatio vel ad mortem percussio sed
quod fuit persona ecclesiastica offensa vel
quod percussi fuerit ut sunt abbates
aut episcopi vel prelati quos tamen solus papa
vel maior penitentiarius de mandato specia-
li mandato absolvunt et dispensant Et
vocatur atrox iniuria sive membrorum mutilatio.
si dens alicuius cum gladio vel ictu ma-
gno frangitur. si magne sive livoris
appareant in carne percussi. si fiat non
modica capillorum depilatio vel nasi
aut auris seu manus detruncatio.
Enormis iniuria dicitur si nimius sanguis
exiit de membro de quo exire non consue-
vit. quia cum gladio confusus fuit vul-
neratus. etiam si oculus alicuius effoditur. si
fustibus vel baculis cederetur vel reditur.
si inficiatur. extra de sententia excommunicationis. cicta.
Gravis iniuria dicitur si persona ecclesiastica
incarceratur. si eius vestes rumpantur. si
cum deliberatione est vulnerata pugnis
vel alteribus percutiatur. extra de offi. dele.
c. quoniam. Levis vel modica iniu-
ria dicitur quod modica percussione vel impul-
sione pugni palme vel manus aut
digiti seu baculi vel lapidis fit
aut si aliquis capit per manum vel
capillos aut per vestimentum aliquem
personam et dicitur. Si tamen non omnes per.
c. f. extra de offi. dele. c. pervenit ad
nos. Et sic in quibus et temporibus
iniuriis possunt penitentiarii absolvere

in alijs cod no n de madato speali.
Et dns cardinal de cosmis maior pmarius madauit qd est cortesam sc quocumqz mo leuit uel qui uit i roma curia pnitetes qz no deant p minores pmarios absolui n de madato eius speali. Ite pmarij absolue pnt excoicatos p delegatos c comissarios ut execuitores qui satisfecerit et os illos q eis pticipauerit sz no i crime Ite absoluat incendiarios et fractores ac violatores ecclarum c aliorum locorum et domorum segetu c arborum. et oes sacrilegos ac fures et pdones et adulteros qui sunt c fuerit p suos ordinarios denu[n]ti excoicati et etes denu[n]ti eremittu tu lra comissor ad ipsorum platos qd psq competet satisfecerit absoluat tn mo remittuntur absoluti ad ipsorum ordinarios pp mort pcta et coiarum dis crimia cu clausula qz si satisfacere contempserit i excoicatis snias reduram. Ite absoluunt eos q res uetitas sarracenis miserut vel portaunt seu vendiderit dumo quaqz lucri sut tn de bonis suis conuertat i subsidiu tre scte c restituat. Et tuc psqz satisfecerit qppius ad hoc p papa deputatis tuc pmo absoluat. Et si comunitas alicuius loci vel aqua notat psona sup hoc fecquer delinqret tuc scdum ordinario ut recepta cautioe ab eo psqz dca impleuerint sz qd restituat qd tuc pmo eos absoluat. Ite pnt absolue eos qui cresignati ex mora consuetudi vel eudi qt hoicos excoicatis snias incurrert ipo facto. Ite pnt absolue os pegrinos ctusqz sepo q iuert ad sepl xp dni sine licentia pp speali. et q incurrerit snias excois gnale pmulgata contra euntes ad sepulcru dni et mitigare penitentias ipsorum.

It absoluut os illos q excoicatis snias incurrerit gnaliter pmulgatas q trasgsores statutorum synodaliu et puincialiu c quentu religiosorum et secularium ac collegiatorum seu catholicorum vel ecclarum et studiorum gnaliu uel alicuius ciuitatis ecclastice et seclaris ita tn qd si fuerit pniudiciales madet eis sub debito pstiti iuramenti vel satisfaciat. alioqn reincidat i eande snia. Circa absoluut illos duos q arma portauerit vel coruchinas tenuerit pferti ad sim excoicatore. It pnt absolue illos piuros pp debita recepta du sz staret in obsequis dnorum ita tn qd sic recepta assignet camerario dni nri pape i tre scte subsidiu conuertda. It absoluut os interfectores laicorum c mtiorum secularium ac puilorum. Et qn publica pnia impo[nen]da rauendu e ne pnitentes pcutim inmineat reuelatio homicidij occulti vel alicuius pcti est stdendu e platis qd ipi prude c caute procedat sic ut pnie rigor et penitenti sufficies cautela no desit. It absoluut incestuosos blasphemos piurios sortilegos nigromaticos. pnitetes pentes. spoliatores i mari uel i tra pegrinos c viatores ac nauigates et naufragiu patie[n]tes seu compitas depdantes adulteros sitimonialiu corruptores. sacrilegos. peccata q nra. hoicidas assismos occisores dumo crimi no fuerit pbri ut ecclastice psone ut plati a excoi. Et i mlt alijs pctis pnt absolue qd longu est enarrare.
It absoluut interfectores c mutilatores clericorum c psonarum religiosarum pntes i curia dumo platos no interfecerit vel mutilauerit. in quo pcto solus papa pt absolue. Hiis tn qsitio dni cardinal q comittat eis absolutioz istorum in debita forma cu legitime infirmi[ta]tis vel capitalis

minimitiarum impedimenta dicere non
possunt. Item de consuetudine cardinalis possunt
absoluere quoscumque occisores clericorum
et mutilatores eorum non plane fuerint
interfecti vel mutilati de quibus etiam
cardinalis non potest se intromittere. Item possunt
omnes pauperes et impotentes a voto crucis
absoluere. Item possunt in votis continentie
nationis et abstinentie et aliis dispen-
sabilibus dispensare. et ipsa vota pen-
sata qualitate personarum et necessitate
in alia opera pietatis commutare. exceptis
votis religionis et continentie sollempnis
et terre sancte ac rome et sancti iacobi
in hyspania votis exceptis. Item
possunt dare crucem volentibus transfretare
terram sanctam vel ire volentibus contra hereticos
et infideles et dare indutias transfretandi
cruce signatis ad passagium generale.
Item possunt dare indutias transfre-
tandi usque ad passagium non generalibus
crucesignatis. Item possunt eis qui crucem
signauerint indulgentias concedere nec-
non vias ipse christi in foro. Item possunt
absoluere excommunicatos qui se diuinis im-
miscuerint. et per modum remittere dispen-
sationem ipsorum prelatis in foro. Item
absoluunt quoscumque de homicidiis lai-
calibus etiam si parentes aut consanguineos
vel uxores et filios occiderint. et
si cum veneno aut gladio vel alio
modo dominos suos proditorie interfecerint.
Item possunt absoluere incendiarios et
violatores sacrilegos et offensores
ecclesiarum et sacrorum locorum et committere
diocesanis satisfactionem et penitentiam
iniungenda. Item possunt dare licentiam
de omnibus quibuscumque peccatoribus eam
super petitis qui sunt confessi qualiter re-
mittitur absolui ad suos ordina-
rios. Item possunt absoluere a sententia
excommunicationis maioris ut moris et a iu-
re lata. Et absoluere in casibus et
singulis supra descriptis de quibus cetera
maioris et dare licentias absoluendi si re-

quirat iuris formam eis tradita et consueta.
Veruntamen ipsi domini mei penitentiarii
non debent nec possunt auctoritatem suam
aliis delegare nec episcopus romana curia
officium suum exercere. et si contingat de fa-
milia eorum corporis absolui et interuenit
vere. Item his diebus si nulla
veritate possunt dispensare quando est a iu-
re speciali reseruata vel si est ab
homine. sed si veritatibus spectet ad ma-
iorem penitentiarium committere et sic corporis
partis est maior in absoluendo a peccatis
quod sit partis episcoporum. et est minor partis
eorum in absoluendo et dispensando quod
sit partis maioris penitentiarii quod in om-
nibus casibus et peccatis in quibus ipsi possunt
absoluere et dispensare sed non equi-
Et vocantur minores penitentiarii quia
minores sunt in absoluendo et officium
penitentiarie exercendo maiori penitentiario
et ei sunt subditi in romana curia et
eos per censuras ecclesiasticas potest compellere
et corrigere si delinquant in officio
vel in vita et ad eum tamquam ad ma-
iorem in dubiis casibus debent pro declaratione
recurrere et eius sententiam tenere. Et ut
domini mei penitentiarii minores facilius sciant
et inueniant casus in quibus possunt absoluere
et dispensare. Ideo patres mei antiqui
penitentiarii ordinauerunt pro utilitate ipsorum per
alphabetum hoc modo videlicet.
Adulterorum absolutio
Apostatarum receptio
Arma portantes clerici
Celebrantes in loco interdicto
Clericos verberantes
Clericide ad cardinalem vadat
Concubinariorum absolutionem
Confessorem concedere.
Cardinalis potest crucem dare
Crucesignatos absoluere
Crucesignatis indulgentia dare
Decimas non soluentes absoluere
Dispensatio excommunicatorum ordinibus recipientium usurariorum
Dispensare cum absolutis per suos superiores
si diuina celebrauerint.

Dispensacio super veritate contracta minimistrando se divinis
Dispensacio super veritate contracta propter inieccione manuum in clericos.
Dispensacio super aliquibus veritatibus iuris
Dispensacio super rotubmariis
Dispensacio super epitoriatibus sine scripturis
Dispensacio cum audientibus leges vel medicinas
Dispensacio in ...
Dispensacio cum clerico mutilatore.
Ecclesiarum fractores vel mediatores
Ecclesias suas ...
Excommunicati propter ... antiquis non soluta
Excommunicati a iudicibus delegatis.
Excommunicates ...
Excommunicatorum in ...
Excommunicati propter ...
Excommunicati generales ...
Excommunicati propter ...
Excommunicati propter arma et propter rotubmas
Excommunicati pro furtis et pro dampnis
Excommunicati morte puenti.
Falsarii ...
Festa audientes.
Homicidarum absolutio
Incendiariorum absolutio.
In medio loco celebrantes
In medio loco sepulti
Leges audientes vel medicinam
Matrimonium in quarto gradu affinitatis
Ministrans in ordine non suscepto
Morte puentos sepelientes in terra
Mutilationes clericorum
Nauigantes predam
Ordinati dantes aliqua modica
Ordinati symoniace ignorantes
Ordinati qui ... non ...
Ordinati qui erant excommunicati
Ordinatis ... accipiens
Ordinatis per saltum ... omissum.
Ordines duos sacros simul recipiens
Ordinati a suspensis
Ordinati ab alieno episcopo
Ordinatis simul acolitus et subdiaconus ...
Ordines recipiens in apostasia.

Principales ...
Priores ... absoluere
Pedagia noua facere ... pape
Peregrinos spoliantes
Pe... absoluere propter dona recepta.
Predones absoluere
Regulares vagos recipiendi
Religiosorum symoniace ingressi
Raptorum absolutio.
Romipetas spoliantes
Sarracenis prohibita portantes
Sententia generaliter a iure prolata.
Simia ... clericos arma ... vel ...
Symoniacis in simplici ...
Symoniace ordinatis ignorantes
Torneamentis vacantes
Tenentes res alienas ...
Viatores spoliare
Vota commutare.
Vsurarios absoluere
Xpianos suos ...
Xpianos sagittare.
Et sic ... in vigi... casibus ... cone... et cum suis ... ad ... eius ... committere sigillatas suis sigillis ... in ... casibus dispensandi ... in ... antiquis formularis ... de gratia speciali ... a papa vel a maiori penitenciario. Et si aliquis de ... penitenciarii ... et auctoritate ... illud plenius ... in formularijs antiquis ... penitenciarie. Ista autem ... et absolutione ... absoluere et ipsos ... Quapropter eis suppli... quod si ... legi faciat aliquis ... tractatus qui dicitur lumen ... confessionibus ... Et sic ... quolibet defuncto penitenciario tenentur dicere ... missas quibus ipsorum ... per ... viginti annos ... indigno ... omni ... cum collecta in

ipsorum ca° cu sint istis scilicet ibidem sta lectio. Expeditis de tercio genere penitenciariorum quod sunt maiores rome curie penitenciarii veniendum ad quartum genus confessorum seu penitenciariorum episcoporum vel qui sunt episcopi qui sunt et et principaliter et principaliter confessores in dei ecclesia. et quibus est omnium christianorum cura iesum christum commissa unica. ipso item potestate eis dante scilicet. Accipite spiritum sanctum et quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta erunt. Ipsi enim sunt veri sacerdotes et apostoli domini nostri ihesu christi. ad quos ut peccatores mundentur et sanctificentur mittit ipse christus peccatores dicens eis. Ite ostendite vos sacerdotibus. Qui episcopi succedunt loco apostolorum qui sunt fundamentum ecclesie. ut pro. di. xxi. in novo. Et ideo potestas ipsorum est maior in absolvendo et dispensando secundum iura canonica. Sed ut magis crimina facilius detestarentur et homines peccatores a peccatis citius resfrenarentur ideo romani pontifices aliquos casus in absolvendo et dispensando sibi reservaverunt. et quod ipsi in eisdem absolvendo et dispensaret noluerunt ut homines mali fatigati laboribus et expensis veniendo ad romanam curiam eo facilius retraherentur ab homicidiis et cupiditatibus ac rapinis et ab aliis peccatis de quibus casibus ipse et penitenciariorum suorum dictum est supra. Sed dicit vel de potestate patriarcharum primatum archiepiscoporum et episcoporum dicamus quod maior est in absolvendo a peccatis quam est illa quae est minorum penitenciariorum licet sit maior in dispensando. Et ideo licet de quinquennio quae datur pro maiore penitenciarium solum est de casibus reservatis episcopis quantum est in absolvendo a peccatis sed non datur in eo potestas dispensandi. Potestas ergo episcoporum talis est et tanta quod ipsi episcopi possunt absolvere ab omnibus illis peccatis et defectibus ac votis in quibus absolvere possunt abbates archidyaconi decani prepositi et prothiales rectores et curati ac religiosi et

ultra hoc episcopi soli et nulli alii de iure communi etiam in dignitatibus constituti possunt absolvere in casibus qui sequuntur nisi de expressa et speciali episcoporum licentia. Casus in episcoporum sunt isti. Primo ipsi absolvunt soli illos laicos et clericos qui manus iniecerunt violentas in personas ecclesiasticas ut ubi sanguinis effusio dummodo non sit atrox seu enormis lesio ut dictum est supra et extra de pe. et remis. c. si episcopus in glo. iohannis andree li. vi.
Ipsi soli absolvunt blasphemos dei et virginis marie et sanctorum. extra de maledicis. c. 2. Item ipsi soli absolvunt et dispensant in omnibus votis exceptis solemnibus religionis et exceptis votis sancti iacobi et rome et iherusalem.
Item ipsi absolvunt suos sacerdotes qui sua vota fregerunt vel commutaverunt aut in casibus episcopalibus absolverunt seu dispensaverunt vel sacram instruerunt sine eorum licentia. extra de voto c. i. in glo.
Item ipsi absolvunt soli illos qui bona aliena iniuste acquisiverunt quorum nomina sunt sive fures sive predones sive piratae. vel qui tenuerunt et non restituerunt. vel qui de bonis ecclesie aut de possessionibus ecclesie aliquid abstulerunt vel furati sunt. vel qui legata defunctorum executi non sunt. etiam illos qui bona aliena abstulerunt et restituunt seu non cognoscunt personas quorum sunt. Ita quod omnes isti et similes restituant de mandato episcoporum et quod omnes res ablata restituantur ipsi soli episcopi absolvunt et dispensant. extra de iudeis. c. vii sit. Item ipsi soli absolvunt et dispensant cum illis qui clandestine contraxerunt matrimonium in gradu ecclesie. etiam cum clerico qui interest tali clandestino matrimonio aut qui non publicat huiusmodi matrimonium vel non prohibet ipsum denunciat coram toto populo sue ecclesie. extra de clande. despon. c. cum inhibitio et extra de matrimonio contracto in gradu ecclesie c. i. et ult. Item ipsi soli absolvunt opprimentes filios vel occidentes

ex proposito fuerint vel ussuerint Et
illos qui ipsos filios languidos et fir-
nasciunt a se removent et latenter
delinquunt exponunt et opponunt per
alios nutriendos. Etiam ipsi soli
absolvunt illas personas que filium proprium
supponunt ad hereditatem alienam. extra de
pe. et remi. c. officii in glo. et c.
si eps. in glo. iohannis andree li. vi.
Item ipsi soli absolvunt ducentes
nuptias vel contrahentes cum persona etiam
que est in sacris vel cum moniali aut
alia religiosa persona xxvii. q. i. virginem.
et in glo. et super verbo virgine
et c. proposito. Sed hodie omnes tales
sunt excommunicati per cle. in c. eos qui de
consanguinitate et affinitate. Item ipsi non
sit consuetudo in contrarium de iure vel ab-
solvunt homicidas laicarum personarum
publicos vel occultos Item ipsi
soli absolvunt incantatores sortilegos
nigromanticos et divinis experimen-
tatores illusores aruspices augu-
res et qui talibus recedunt vel eis
consentiunt. extra de sorti. c. i et ii.
Item ipsi soli absolvunt iudices et
scriptores corruptos muneribus vel fa-
voribus in iudiciis Et absolvunt te-
stes falsos et procuratores et advocatos
causas iniustas scienter gerentes. ac nota-
rios falsos et ultra debitum a minu-
recipientes a partibus. Et absolvunt
falsificatores quarumcumque litterarum que non sunt apostolice.
Et illos notarios qui instrumenta faciunt
seu falsas scripturas Et illos qui monetam
falsam faciunt vel ipsam tonsurant Et
illos qui metalla vel sunt alchimi-
ste aliqua falsificant Et illos qui cum
falsis mensuris et non iustis vendunt
aut emunt. Et illos qui cum falsis ta-
xillis seu ludis ludunt et ludere fa-
ciunt. vel alios decipiant. extra de cri-
mine falsi. c. ad falsariorum. in glo.
et extra de peni. et remi. c. si eps.
in glo. iohannis andree. li. vi.

Item epi absolvunt illos qui patres et matres
percusserint vel vulneraverint et illos
qui uxores vel sorores seu fratres occiderint
seu illos qui eos vel alios occidi pro-
curavit. Item absolvunt bone fidei
possessores furatores ac quoscumque predi-
tores. ibidem. li. vi. de pe. et remi.
c. si eps. Item absolvunt illas per-
sonas que incestum committunt et carnaliter
cognoscunt suas matres filias vel soro-
res ac commatres vel cognatas vel af-
fines vel suas filias spirituales de bapt[ismo]
vel de penitentia seu de confirmatione vel aliqua
sua consanguinea usque ad quartum gradum.
Item illos qui virgines corrumpunt vel
rapuerint per violentiam vel qui alias
mulieres per violentiam carnaliter cognoverint
seu adulterium cum eis fecerint.
Item absolvunt illos qui iudeis et sar-
racenis vel hereticis et infidelibus commu-
nicaverint in cibo et potu vel cum eis
habitaverint qui eis in suis domibus
servierint vel eis suos filios nutrien-
dos dederint. Et absolvunt illos
qui mulieres iudeas et saracenas
carnaliter cognoverint. Item absolvunt
eos qui sacrilegium commiserint cognoscendo
carnaliter religiosas personas vel sancti-
moniales sacratas vel non sacratas
virgines et non virgines vel cum eis
contrahentes et de monasteriis ipsas eicientes
habentes omnibus vel facti. Item absol-
vunt illum qui vi vel sponte virginem
defloravit carnaliter. vel qui in morte
coniugis maritum est fuerunt. Item
soli absolvunt illas personas que furantur
crisma vel hostiam sacratam aut aliquam
rem de ecclesia vel furant aquam sorti-
legiam seu maleficiam seu qui in ea vel
de ea furantur seu rapiunt rem aliquam.
Et eos absolvunt post eorum negligentia
vel scientia hoc factum fuit. Item ipsi
soli absolvunt presbiteros notorios concubi-
narios et eorum concubinas et publicos
adulteros et adulteras et incestuosas
ac religiosas publice concubinarias.
Item absolvunt verberantes patres et matres.

Ite soli absoluunt peccatis qui nati sodo-
mitice vel bestialiter. Ite absoluunt
frangentes votum castitatis emissum. quorumque
consentiunt ꝛ uxores recipiunt Ite ab-
soluunt illum qui proprium filium baptizauit
sine necessitate vel qui baptismum puerorum dif-
ferunt vel prolongari fecerint vltra di-
es octo vel duodecim vel qui plures co-
patres ut commatres vltra duos in baptismo
recipiunt vel recipi faciunt seu qui
filios proprios in baptismo ut confirmacione tenent
coram episcopo vel qui ipsos confirmari non fa-
ciunt per episcopos postquam sunt trium annorum
Ite soli absoluunt contra penitenciam ecclesie
et abstinencie frangentes. Et soli dis-
pensant in illo voto excepto terre sancte et ea
commutant in alia opera pietatis Ite soli
absoluunt illos qui post subsecutam copulam
carnalem viuentibus suis uxoribus intrant
aliquam religionem vel ipsis viuentibus
contraxerunt cum alijs mulieribus Ite
absoluunt carnaliter cognoscentes mulieres
vel pollucionem luxurie ꝛ cum uxore propria
in ecclesia vel in locis sacris aut alia
ludibria facientes ꝛ exercentes Ite
absoluunt procurantes abortum vel prei-
licite cum herbis vel medicinis siue in se
siue in alijs. Ite absoluunt soli he-
reticos credentes vel eos receptantes aut defen-
dantes Et illos qui confessi sunt opiniones
hereticorum vel iudeorum aut saracenorum
1. alias credidisse. Ite absoluunt excommunicatos
nominatim eciam vel celebrantes publice
vel occulte aut diuinis se immiscentes
in ea. Ite absoluunt per saltum pro-
motos ut ab alio episcopo quam a suo aut
sine licencia sui episcopi vel furtiue ordi-
natos. Ite absoluunt contrahentes ma-
trimonium post sponsalia contracta cum alio in-
tantum confirmata. Ite absoluunt
excommunicatos a iudice qui noluit excusare
eciam vel qui diuinum officium celebrant publice
celebrantibus aut campanas ad diuinum officium
pulsantes Ite absoluunt sepelientes
fecerint corpora excommunicatorum in ecclesijs ut
in cimiterijs Et illos qui aliorum corpora
defunctorum in sepultura vestibus ꝛ rebus
cum quibus sepulta fuerint exhumant

spoliat. Ite absoluunt sacrilegos
ecclesiarum ꝛ rerum sacrarum et effractores
emunitatis ꝛ libertatis ecclesie et incendiarios
arborum et segetum ac domorum et rerum
aliarum. non sint ecclesie ꝛ loci sacri seu
bona ipsarum. Ite absoluunt pu-
blicos ꝛ consortes usurarios et ad usu-
ras dantes seu recipientes et mutuantes
vel usurarijs domos locantes Et
symoniam in genere seu solum contra et
non factis committentes ꝛ paciantes.
Ite absoluunt religiosos publice
concubinarios ꝛ presbiteros notorios for-
nicatores Ite nullus curatus potest
audire confessionem eius cuius confessionem au-
diuit episcopus de eo quo pcto. 25. di. in-
ferior. nec eum absoluere. Ite ipsi
absoluunt presbiteros qui celebrauerunt in
altari non consecrato vel qui sine sacris in-
dumentis vel ornamentis vel qui non ie-
iuni celebrauerunt. Et eciam absoluunt
illos qui sunt in sacris constituti qui
horas canonicas non dicunt ut arma
portauerint vel ad tapellos luserint ut
tonsuram non detulerint aut constituciones
synodales transgressi fuerint. Ite
soli absoluunt res ablatas vel alias
illicite acceptas aut furatas ut in-
uentas seu extortas restituentes.
Ite absoluunt publice vel solemniter peni-
tentes Ite ipsi soli absoluunt eciam
excommunicatos a canone et suspensos in
casibus iuris per me superius descriptis.
quod nota episcopo de sen. excom. peruenit.
Confiteor eciam quod ipsi soli absoluunt
in casibus specialibus qui alij quam episcopis re-
seruantur in suis dyocesibus. Et sic
est in qualibet ecclesia fieri consuetum. 11. di.
in his. et eo de celebra. missarum.
c. peruenit. et de cognac. spirituali. c. si
eo et ho. di. c. qui potest. Ite episcopi
dispensant vel remouentur si eum contra
ꝛ varietas clericorum hoc meretur. di.
52. siquis. Ite possunt dispensare cum
illo qui ignoranter bis fuerit baptizatus
vel ordinatus vel confirmatus. secus
si fecerint. 1. q. 2. placuit. Ite

q sine baptismo ordinat pt epus
illum baptizare et postea ordinare
ex de ut. no bapti. c. siqs. It
dispensat cu eis q furtive ordines
a suis epis receperunt. ex de eo q
furtive. It pt eps dispensare
cu eo q ab alieno epo fuit ordina
tus sn licentia sui epi. ex de tpi. ordi.
ex translatioz. It pt eps dis
pensare cu illo q fuit ordinatus ab
epo qui cedente loco et dignitati ex de
tpi. ordi. c. quis fuit. It dis
pensat cu illo epo q fuit ordinatus
ab epo excoicato vel suspenso. ex de
eius qui a qua. ordi. c. cu clericus
It dispensat cu illo q ordinatur in
pctō mortali. xlij. di. primu. 12. q.
1. vestre. It cu illo q duos
sacros ordines vel minores cu sub
dyaconatu vna die suscepit pt
dispensare qd ministret in minoribus
sz qd in maioribus ministret ad solu
papam ptinz. It dispensat eps
cu illo q in heresim lapsus ab ea
revertitur qd possit in susceptis ordinibus
ministrare. sz no pt dispensare qd
ad alios ordines promoveatur. 1. q. 1.
salubzimu. It dispensat eps
cu illo q duxit viduam a primo vi
ro intactam. Et eciam cu eo qui duas
concubinas habuit qu qn scdam cognovit
prima non cognovit. qz tales no sunt
bigami. ex de biga. c. debitu.
et di. 34. c. ult. It dispensare
pt cu illo q cu coniuge contraxit et post
qz ipsa adulterata fuit iterum eam co
gnovit. di. 34. si eius uxore.
It dispensat eps cu eo q post votu
castitatis emissum professione vel statui re
cepta de facto contraxit matrimonium. 27.
q. 1. quod. In istis quinqz casibus
predictis pt eps ad minores ordines
dispensare tm. et hoc pp necessitatem.
34. di. lator. It eps pt dis
pensare cu eo q in duello pugnavit.
si tn mors vel membri mutilatio
seu abscisio no sit subsecuta. ex

de duello. ꝑ totum. It eps dis
pensat cu illo q solempnem egit pe
nitentiam. du tn talis dispensacio cedat in
necessitate vel utilitate ecclesie. l. di. ex
penitentibus. It dispensare pt eps cu
illo q no e legitimus sz basthardus.
qd possit promoveri ad minores ordines
tm et habere vnu bnficiu sine cu
ra. sed hoc vo qd habeat bnficiu
cu cura vel promoveri possit ad sa
cros ordines solus pp dispensat. ex de
filijs presbyterorum. c. veniens. et c. 1o.
et c. nimis. et ex de eler. cu in
notuit. vel maioz primarius si tn
talis basthardus intrat religionem pt
ad ordines habere qz religio tollit
irregularitatem. 56. di. c. 1. et ex de fili.
presbyte. c. 1. It dispensat cu eo
q homicidiu sine culpa vel neglia
fecit in susceptis ordinibus ministrare.
ex de homi. c. litteras. et c. sig
nificasti. It eps dispensat cu illo
q ignoranter recepit ordines symoniace
qn sui amici dat aliqd familia
ribus epi. ex de symo. c. de sy
moiace. Ez symoniacus in ordine sicut
et notorius fornicator e suspensus
qu ad se et qo ad alios sive tal sy
moniacus sit manifestus sive occultus
sed in dando bnficia qz in dando or
dines si sit notoriu. ex de symo.
c. tanta. et 32. di. verum. si vo
e occultu e suspensus quo ad se tm
Et tales symoniaci tenentur renun
ciari ordini et bnficio sic suscepto.
1. q. 1. ergo. An pp pt dispensare
lz no renunciat expressu. eps vo no
pt n si renunciare nesciat. ut dem c.
Ex predictis qo pz in qbus casibus
pt dispensare eps sz et dispensare
in alijs multis in iure canonico contentis
qs scdo dimitto ca brevitatis Etiam
patet casus episcopales supius descripti.
q ad solos epos ptinent. vel prime
solempnis impositio et reconciliationis
a canone absolutio et super aliqbus
irregularitatibus dispensatio. sup inte-

diarijs et ceterarum fraternitatibus. super blas-
phemis. super filios opprimentibus. super
clandestina desponsatione. super homicidijs
laicorum. super sacrilegijs. super viciis contra
naturam. de incestibus. de corruptione mo-
nialium. de periurijs. de restitutionibus
de voto diocesis. et de alijs quibuscumque
que consuetudo ei reservat super hijs que
speciale sibi reservet in quibus confitetur
presbiteris parrochialibus vel religiosis sed
per suos confessores ad episcopos remittendi,
pro absolutione cum non habent casus episcopa-
les vel ad primarium episcopi. Sed si habent
casus episcopales tunc potest ipsi primarij
quibus iurisdictionem suam commisit episcopus
absoluere in omnibus casibus episcopalibus eis
confitentes preterquam in quinque casibus. Primus
est cum solempnis penitencia fuit imposita
vel est imponenda. xo. di. in capite.
Secundus est cum confitens est excommunicatus generaliter
vel specialiter a iure vel ab homine quia tunc
a nulla excommunicatione potest absoluere hunc
casus episcopales nisi specialiter ei hoc co-
mittat episcopus quod possit absoluere ab
excommunicatione. extra de sen. excom. peruenit.
Tercius est si confitentes fuit vel est rectoris
tunc confessore cum licencia vel sine licencia
suis remittat eum ad episcopum pro dis-
pensatione. Quartus est cum confitens est
mediatus qualiscumque vel sequitur
etiam et privilegia eiusdem. etiam an
denunciatum debet eum ad episcopum remittere
xxiii. q. ult. si quis maiorum. et c. pes-
sima. Quintus est si sit de consuetudine
alicuius diocesis quod certa crimina soli episcopo
reservantur tunc quantumcumque committat
vices suas alicui primario suo in
generali non tamen nisi fiat mencio non co-
mittitur illa certa crimina in speciali
Et pono hic aliqua notabilia vobis dominis
meis dominorum episcoporum primarijs Et
primum est quod vos domini primarij episcoporum
et qui habetis casus episcopales ipsorum non
potestis subdelegare vices vestras
alijs confessoribus in casibus episcopalibus. extra
de offi. dele. c. finali. li. vi. etc.

Secundo nota quod episcopus concedendo casus suos
omnes in generali non per hoc concedit in specia-
li absolutionem maiorum criminum que ad
eius correctionem videntur spectare primo
nota quod per illa generalem confessorem concedere
delegare seu committere dispensationes
aliquas super vota sed primo nota absolutiones
excommunicationum nec restitu-
tiones aliquarum rerum nisi expresse hoc di-
cat et committat. Et ideo primarius
episcopi habens casus episcopales non potest mutare
vota sine expressa episcopi licencia. nec ma-
dare fieri restitutiones ad elemosinam
in causas pias cum sint fiende de
rebus incertis et personis non cognitis
nec iuramenta laxare cum est dubium
si possunt servare licite. licet de trans-
gressione voti vel iuramenti possit
absoluere. et primarium iniungere quia in generali
confessione non venit quod non esset
verisimile in specie concessurus. extra de peni.
et remi. c. si episcopus. et extra de offi.
ordina. li. vi. cum tamen in generali.
Tercio nota quod absolutiones excommunicationum
et suspensionum que fiunt a presbiteris per
fructus vel pro rebus alijs quorum igno-
rantur auctores. et aliarum excommunica-
tionum a iure vel ab homine datarum
cum aliquando sint de foro contencioso non
sunt commisse primario episcopi ut suos
casus habenti. et fortius excommunicationum
absolutiones que fiunt in foro iudicij. extra
de offi. ordi. c. cum contingat. et c.
ad reprimendum. et extra de sen. excom.
c. romana li. vi. licet possit aliquis
presbiter curatus absoluere in illis casibus
in quibus non potest episcopus absoluere ex... di...
inferior. Et hec sunt dicta de
primarijs quantum ad eos qui sunt episcopi.
Sed dicendum est iam de quanto
tempore primariorum in hoc quinto articulo
qui primarij et confessores sunt abbates
regulares et seculares prepositi
ti decani archidiaconi et omnes in
dignitatibus constituti dum tamen presbiteri
sint presbiteri et curam animarum habeant.

etiā allbi archiepi curati et monachi
ac religiosi quorumcūqȝ ordinum medi-
ratiū dū tn̄ sīt priuilegiati et iurꝯ
epis ꝯmitati ac ydonei p epos ap-
pbati iuxta formā decretalis dudū. de
sepult. i cle. isti oēs et quilꝫ iuorꝫ
de iure cōi nō pnt absolue i casibꝰ
papalibꝰ nec i casibꝰ maioris pmarij
nec i casibꝰ minorꝫ pmariorꝫ rōne sie
nec i casibꝰ epōrꝫ supiꝰ descriptis. et
si absoluūt de facto vel dispensant
i casibꝰ supdictis peccat mortaliter et
si quorum maiorꝰ excoicatione si sīt reli-
giosi vt dcm̄ ē supiꝰ ꝯ clementina.
et si celebrat fiut irregulares a q̄ ir-
regularitate nō pnt nisi p papam absolui. et
eis ꝯfitētes tenēt itm̄ de eis pctīs
ꝯfiteri ꝯ nillatenꝰ sit p ipos abso-
luti vt dcm̄ ē. Possūt tn̄ iuorꝫ
dnorꝫ q̄ sīt rectores curati vel
religiosi priuilegiati ē maiꝰ et
maior qz a dcis cōcuta. de pe. di.
6. in summa Et quo ad forū pmiale
pnt ab occultis pctīs absolue quos-
cūqȝ q̄ p iura ꝯ p aqua ꝯsequēa
nō sīt eis media ꝯtradicte vel ꝯtrar-
ia. de iudicijs c. ad filiorꝫ. et
c. de sen. excō. c. nup. Ipi
et curati pnt absolue a pctīs mor-
tlibꝰ ꝯ venialibꝰ que habent 30. q.
1. nec solū. Et pmo absoluūt
ipi ab ꝯorꝫ qualicūqꝫ. et ap-
tatꝰ supbie sic pompa vestiū et
lascivia equorꝫ gloriatio i loqndo
vel agendo bonū vel malū vana
glia. Ite ipi absoluūt suspe-
ctos et suspiciorꝫ habentes et alios
despiciētes et cū supbia clamores
facientes ꝯ rixosas ducētes et alios
deridētes. et sic de spēbꝰ supbie.
Ite absoluūt i pcto auaricie
occulte furātes et rē inuētā nō da-
tes et i emendo ꝯ vendendo ali-
os decipientes et male mensurātes
et suis familiaribꝰ mercede la-
borꝫ nō dātes et mendaces et fe-
nile mercātes. et testamēta defunctorꝫ

nō exequētes ꝯ res alienas te-
nētes et sic de alijs spēbꝰ auaricie
q̄ supiꝰ nō sīt reseruate pmarijs
Ite absoluūt i pcto luxurie cū simplī
fornicatiōe soluti ꝯ solute seu alios
status vidue. cū adulterꝫ occultꝰ. cū
ex ꝯordinaīe pollutꝰ i somno ut vigil.
cū pcto ꝯ natām q̄ vocat mollicies
qn̄ q̄s sepm̄ suis manibꝰ pollut.
cū coniugatꝰ se recurt tēporibꝰ ab ecclā
interdictꝰ. si ꝯ natām alijs modis
vel nō i vase debito. aut si ꝯpt
delectatiōꝫ ꝯ nō ꝯpt polis gnādꝫ
et sic de alijs luxurie spēbus.
Ite absoluūt ꝯ meretrices publicas
ꝯ occultas ac lenones ꝯ lenonis-
sas seu venereipetas mulierꝫ. et se
puorātes ad luxuriā et sic de alijs
turtibꝰ ꝯ modis ac spēbꝰ luxurie
dū tn̄ nō sīt incestꝰ vel pctm̄ ꝯ
natām. Ite absoluūt i pcto ire
illas psonas q̄ diu tenēt odiū
i corde suo ꝯ aliqm̄ psona seu
q̄ p multū tēpꝰ ꝯp odiū nō sīt
locute. Et illos q̄ cū furia v-
berauert alios vel q̄ cū furia v-
berauert seu pcussert eos dū tn̄
esset laicꝰ psona. vel q̄ cū ira di-
xerut mala vel maledixꝰnt deo.
aut aliqbꝰ sanctꝰ aut pluuie aut
vento seu tēpore vel diei in qua
nati fuīnt. Et absoluūt illos q̄
petētibꝰ eis veniā nō pepcert et
q̄ eis ꝯp odiū mlta mala pcura-
uert et de eis dixꝰnt. et q̄ eos
i iudicio vel ex ꝯtra litigiosas mo-
uert. et iniurias postulauert. et
sic de alijs spēbꝰ ꝯ ramis pcti
ire. Ite absoluūt illas psōs
i pcto gule q̄ nimiū cibo et potu
se repleuīnt. et illos q̄ se inebri-
auīnt. et illos q̄ in q̄dragesima et
quatuor tēporibꝰ anni seu i vigilijs scorꝫ
nō ieiunauert. et illos q̄ diebꝰ
ieiuniorꝫ caseū ꝯ oua si nō erat
ꝯsuetudo patrie comedert vel q̄ diebꝰ
sabbati aut in q̄dragesima carnes vel

cua vel casdu du esset medicu
debiles comederut. si au illi diebus
scient du esset sanu illa comedert
ad epm remittat. et sic de alys
spebus gule. Item absoluit illas
psonas i pcto inuidie q pp inui-
dia pmotiois vel exaltac alicuis pub^ce
vel occulte eu diffamauerut.
Et illu q inuidiose impedit pmotios
vel bonu a bnficiu alicu. et illu
q laudado aliu pub^ce dic virtutes
q i eo no erat vel virtutes alicu
pp inuidia tacuit. vel aliq^o coloe
eis dephit vel demigut. vel qui
immutauit p scrptm vel detraxit
alicui cora alys dido malu de eo.
et sic de alys spebus inuidie.
Item absoluit illas psonas i pcto ac-
cidie q in officys z opibus et actibus
q tenebant face forent pigre et
negligent. Item illu q pmas ei
p confessores iniuctas no copleuit.
Et illu pbrm q sacramta z missas
vt tenebat no insfuit. Et illu
q hor vie et alias oroes q tenebat
dice oi die no dixit. Et illu q
suis mercenarys z famulantibus servi-
entibus mercede labor no reddidit.
Et illu q pegrinaces puas pmissas
et vota no fecit. Et illu q unea^ta
licita z alia iusta z bo q alicui
pmisit no fecit nec dixit. Item
absoluit mliere q sine vicari sui
licetia. et alios qui sine supiorum
suorum lice^a aliq vota fecert. vel
aliq alicui pmisert. vel q vagi
et ociosi sit p mudu sine labore
aliquo vixerit. et artes ante ad
acquiredu laboribus sine pcto sciuert
vel addidicert. vel q platorum mada-
ta face noluert ut neglexert. et re-
ligiosos q pecuias vel pprm sine
lice^a supiorum tenuert. Et clicos
bnficiatos du tn restituat q dare
pauperibus ut hospitalibus qcta pte red-
dituu bnficior suorum aut iuxa
noluert vel neglexert. Item illos

q aliqm aliqu a morte vel a pictlo ut
a captiuitate liberare seu s bnface
potuert et id face noluert. Et il-
los q alios docte et via onde ac
consiliu dare ac eos de pctis suis in-
crepare z arguere et castigare pt̄ti
si erat subditi vel prochiam aut
alia opa mie spualia z corpalia face
potuert et ea face neglexert. et
sic de alys spebus accidie. Item
absoluit illos q mentiti st suis fri-
oribus vel ppis a prelatis alys et
q eos aln vbis pmissiōibus a mu-
neribus decepert ut ad aliqd pctm
seu morte duxert. Aut qui sepius
z sine necessitate p deu a p caput
dei vel sanguine aut p psonas
ecclesias iurauert. Et absoluit
illos q in die dnica vel festiuibus
laborauert i suis actibus et opa
locauerut z fecerut. Et illos q
i festiuibus z dnicis diebus ad ecclaz
no venerut n pdicacoes audiert.
Et illos q pribus z matribus maledi-
xert et eos vituperauert ut despe-
xerut a i necessitatibus cu bons suis
eis no puiderut. vel q plati suis
a supioribus suis reuerentias z ho-
nores no fecert nec dederut.
Et absoluit eos q morte et oc-
cisione seu pcussioz a vulneratioz
vel vberatioz alicu pcurauerut
dumo no fuit mors subsecuta.
Et illos qui aliqs res abstulert
vel abscondert du tn de consilio
epi restituat. Item absoluit me-
chu et mecha sez occulte adulte-
rates et adulteriu pperat. Ab-
soluit ecc vissionos et simplice
fornicatoz fornicantes faciens et mli-
eres ad fornicatioem pcurantes et
eis consentientes vel domos eis locantes
aut meretricibus pciu scorti no sol-
uentes. Item absoluit testiom falm
aln si aliqs in plateis z locis
pub^ce dicens du tn no dicat cora
iudice aliq^o qnte in iudi^o. qz tunc

ad epm ptinet. ¶ It absoluit res
alienas rapuiste^s et p lndo seu
rapiendo eas iniuste labora. et tas
ac brigas q eis lndis mouer^s
et minas multas inferre^s. ¶ Ite
absoluit puulos i necessitate positos
no baptizas tu potuerit. Et pres
ac mres q ult octo vel duodecim
dies eos baptizari distulerit. vel
q p epos confirmari no puenauerit.
¶ It absoluit ordinatos clicos q
hitu clicale vel tonsura no detu-
lerit. Et acolitos qui septe psalmos
vel ratam qduu or die no dixerit.
vel q vestes viride ut rubeas
a sarpatas seu scissas su breues
duxerit. vel q i pcto mozli ordies
receperit. a pdicauerit. ¶ It ab-
soluit pbros q i pcto mozli hos
canoicas dixerit. aut q eas dinute
seu tenuose legerit. vel q i pcto
mozli celebrauerit vel qui i miss
suis alqs defcs fecerit. vel miss-
sam sine lumine aut sine adiutore
vel sine aliquo ornamento necessario
dixerit. vel q suas pzochianos
ad ieiunia ecclie et ad festa ser-
uada et ad recone corpis xi et ad
confessios no inuitauerit. ¶ It ab-
soluit illos q sacrm conctios inf-
mis pzochiais no instruerit. vel
qui ui ano salte semel confitd ne-
glexerit. vel q corpus xi reuerter no
recieuit. vel q pmas eis iunctas
p confessores suas i pcto mozli fecerit
seu eas no copleuerit. Etia absoluit
illos q post confessioz factaz ad pcta
confessa itez redierit et i eis pse-
uerauerit. Et illos q i confessionibg
suis ipsoz confessoribg aliqd pctm moz-
le pp verecundia vel timore tacuerit.
vel q i suis confessionibg aliq vana
et derisoria locuti fuerit. ¶ Ite
absoluit illos laicos q calices et
res sacras nudis manibg contractauerit.
Et q in eccliis aqua intimoria fece-
runt. vel qui ibide coreizauerut
seu riserunt. Et q in ecclesiis

ferias pctati fuerit. et p lucrando
tu eis eas petiuerit vel i eis ecclis
aliqn tpibe de suis corpibg ptulerit.
seu qui seclaria iudicia in eis fecerit
vel i ecclis brigas et minas ac
iniurias aliqbg intulerit et dixerit
vel i eis ad faciendu malu se abs-
conderit vel de ecclia ignominiose
et iniuste aliqd expulerit. ac
iudeos vel sarracenos ibide intro-
ire stare consenserit. ¶ It absoluit
ipi pbri curati os alias psonas
q libent audiut mala q dnr de
alijs vel sut murmuratores et detractores
vel aliq vana seu pditiones a af-
flictioes que veniut suis pxis.
Et illos q libent audiut laudes
suas et adulatios seu qui delectant
audire cantg luxurie et tousaticos
seu instrumeta musicalia ad corpis
delectatioz. ¶ It absoluit illos
laicos q vadut ad videndu du-
ella seu torneamta. a latronu
seu malefactorp mortes vel suspedia.
Etia absoluit qsidz q vadut
ad videndu hystrionu vel aliozp
ioculatorp spectacula. Etia illos q cu
leuat corpg xi vel ducit p vias ad
infirmos no flectut sua genua. aut
cu noiat ihesus i ecclia no discoo-
periut caput vel no flectut genua
¶ It absoluit illas psonas que
ad pulcrificandu suos vultos po-
nut i eis aliqs colores vel colirica.
¶ It absoluit illos q muscatos
vel alios odores pciosos ad luxuriaz
ducut secu i vestibg vel alibi. et
qui ecc hc ad laude hoim faciut.
¶ It absoluit illos qui suas bar-
bas desup mois parit pp laude
et vana gliaz. ¶ It absoluit
illos q tepu et inhoneste tacqut
sua membra et aliena et pserti
verenda vel serpos ut alias psonas
pvocaret ad luxuriaz. ¶ It absoluit
illos q de die vel de nocte vagut
vel alqs spoliat vel domu pfodiat.

q alicui violentia faciat. dū tn
opq no sit subsecutū. qr tūc est
casq epalis. ¶ It absoluūt illas
psonas q cogitauerit & firmauerit
multa mala & pcta facē et deli-
berauerit ea ope pficē s no po-
tuerit. Et in casibq supdcis &
i mltis alijs q sut q̄si infiniti et
i oibq pctis morlibq & venialibq q casq
no sut reseruati i iure epis vel
superioribq. et in hāc licnē ↄfessorq
no sut sbpti supiq certe ipi abbtes
ppositi priores rectores q̄cūqz pro-
chialiū ecciarq dū tn sīt sacdotes
curati & religiosi puilegiati pnt
suos prochianos & subditos absol-
uē et eis pñias iniūgē. Et hoc
idē puilegiati fres & religiosi
q fuint & sut pntati epis & ad-
missi ad hoc offm audiedi ↄfessiōes
s'm formā c. dudū. de sepul. in
cle. pnt facē. vt lumē me
coulteq x dei ihu x. sit signatū
sup priores pctes & pcta sua
ↄfitē. et det licentia ↄfitē i suis
sordibq et remissiois om̄ pctorq
& indulgetie. Et sic ondit
ex supdcis p hoc lumē ↄfessorq
qualr & in quibq casibq et in qbq
pctis pnt absoluē & dispensare
duismodē hec q̄rtz tenia pmariorq
s. summq pmariq. itē cardmalis
sedis aplice. ¶ It miores pmariq
scdone curie. ¶ It archiepi epi p-
mates & patriarche. ¶ It rectores
prochialiū ecciarq et curā hntes
quarūcūqz eccarq. Sz h isti pro-
chiales pbri rectores no pnt in
casibq sequētibq excoicare lz i eis pnt
eis cofitētes absoluē a pctis suis
Ideo pono hic pcta ꝑ que ve-
niūt aliq excoicandi et suspēdedi
ꝑ suos epos. et supiores. et q
a pctis ill' pnt absolui p suos
prochiales rectores seu p suos co-
fessores lz no possīt absolui ab
excoicatōe & suspēsiōe. Primo ipi ab-

soluūt excōm ut pbrm q mereti
excoicād a pcto qd fecerit no cessā
do a nimia familiaritte filiorq vel co-
sanguineorq. 30. di. quorūdā.
¶ It absoluūt illos q nolut redire
ad pacē et cōcordiā quāqz reqrat'.
ex de excepcionibq. qa nonulli. ¶ It
absoluūt diffamātes suos platos et
supiores et de eis obloquētes. 9. q.
1. accusatio ¶ It absoluūt pfīcētes
iudeū xano i quocūqz offo vel arte
vel pncte. 2. q. 1. no pt. ¶ It
absoluūt impedientes testes ne dicāt
voītte in iudio. ex de testibq. c. co-
stitutq. ¶ It absoluūt notes fēre te-
stiom vel dicē vitte ꝑ saluatiōe
iuncis aliq ex de testibq. cū sup.
¶ It absoluūt impedientes ↄfrmītes
cā sustetandi paupes fctas. ¶ It
absoluūt impedientes legi laicis ꝯ
pbrm cōcubinariū. ex de coha. cle.
c. 2. ¶ It supponētes libellū famo-
sū. 5. q. 3. siqs pest. ¶ It lai-
cos q s electioi aliq eccia iter-
peerit. 63. di. nullq. ¶ It dimi-
nuentes aliq de ill q testator precipit
dari vel fieri ex de testa. qui ali.
¶ It absoluūt clicos ad ecclias ut
tenēr no venientes. 1. q. 1. puenit.
¶ It clicos nolētes intercessē dims.
92. di. c. ult. ¶ It illos q in
eccījs eis cōmissis nolut residentiā
facē 22. di. siqs eps. ¶ It lai-
cos q eccījs decias no soluūt vel
pmitias seu oblatioes qbq debent
ex de deci. c. puenit. et 16. q. 1.
decime. et q. 1. decimas. ¶ It
inuadētes res epi vel pbri. 11. q. 3.
de laicis. ¶ It dicētes pbrm copora-
tū vel fornicariū hostias offerre no
possē. 28. di. siqs. ¶ It pentes
no honorātes & mulieres comā sci-
dētes. ac hitu virili se induetes.
et viros deserētes. 3. di. siquis
et 21 di. siqs. ¶ It ieiunātes diebq
dnicis in ↄtemptū dei ex de ob-

sicua ieiu. c. ult. It eos fi-
lios abicie[s] et fame mori pmitte[s]
hitu comune cotemne[s]. 30. di.
p totu. It debitores hntes et no
solue[s] ex de solut. c. ult. It
clicos coma nutientes et negociis
secularibus vaca[s] 30. q. 3. c. piede
et ex de coi. et gone. cli. c. prit.
It datem fide adulte de gi-
hedo cu ea. 30. q. 1. relatu.
It mtn[s] ecclas et ibi clamantes
seu i eleuatione copis xi genua no
flecte[s]. de cose. di. 2. hi q sunt.
It nole[s] de pcto publ[ico] et occulto
penite. 22. q. 1. c. ult. Ite
dubita[s] vel male sentie[s] de fide
vel cope xpi. de cose. di. 2. ego
beregarius. It subtrahe[s] se a co-
munione sacrorum ppt luxuriam vel a[d]
pctm. de cose. di. 2. siquis.
It epis[copos] in crimis iudicia secularia
vel mercatias. ex. ne cli. vel mo-
chi. c. cu in ecclia. It dnos pu-
blica officia iudeis comitte[s]. 17. q.
9. constituit. It pricipa[s] iudeo
clicu vocerati ex de iude. postu-
lasti. It monachos et clicos nego-
ciatores. ex. ne cli. ut moch. c. 2.
It porem officiu cirurgie exerce.
ex. ne cli. ut moch. c. 1 et c. 3.
It accedes ad moniales q sut
moniti. 20. q. 3. subdyaconus.
It balnea intrantes cu iudeis vel
eis conuiua[s] et medicinas ab eis re-
cipie[s] 28. q. 1. nllus. It coniuge
no reddente lepp debitu. ex. de
coiu. lep. c. 1 et 2. Et sic in
sibus casibus et pnt q casus no sunt
reseruati epis ul superioribus pnt
ipi plbni et rectores ac pocii cura-
ti ac religiosi priuilegiati absolue-
re eis esite[s] et pnias iniunge saluta-
res sa p pctis mo[r]tis q recorda[b]
fessis vel oblit[os] seu no recordatur
que ponit. 24. di. c. nunc aut.
et duobus ca[pitulis] seque[nti]bus et c. ea demu
et 81. di. amplius Et hec sufficiat

dici de liue confessoris rectoris parrochi-
alium ecclarum. Sed ulterius est
dicendu. De vno genere primariorum
qd e genus oim pbrorum et sacerdotu
secularium et regularium curas aiarum seu
ecclias vel capellas curatas q pro-
chiales no hntur. Et dixi supius
qd licet ipsi sacerdo[tibus] sit a xo ihu deo
nro data ptas remittendi et retine-
di pcta ac ligandi et soluendi. de
peni. di. 1. multiplex. et c. ver.
et 4. q. 3. absit. Et hec ptas eis
conferatur qn i pbros ordinatur p epos
no tn statim datur eis tr execucio ei[us]
ptatis. Si qui fuerint aliquos parrochi-
anos. vel eis aut cuilz ipsorum sunt
commissa aliq ecclia ul capella cura-
ta. qd tunc solummo parrochianorum
suorum possit confessiones audire et
p pnias salutares eis ligare et
retine et p absolutiones i casibus
ipis concessis eorum pcta absolue et
remitte. ex de peni. et remi. c.
ois. et de cose di. 6. placet.
Isti q pbri sunt sit rectores monachi
vel fratres religiosi q sacerdotes re-
ctores sunt curam aiarum no hnt q
sunt epis et superioribus no sunt pri-
uati iure forum c. dudu desepul.
i cle. aut si ab eis vel a pbris
curatis no hnt licetia specialem ul
generalem qd possint confessiones audi-
re. recte tales officium seu ptatem con-
fessiones audiendi vel a pctis absolue-
di no pnt exercere. et si hoc faciunt
pctant. et eis confessi no sunt absoluti
et tenetur iterum confiteri de eis pctis
vel superdem e. qz licet claues he-
ant remittendi et retinedi pcta q
accepit i ordine pbri tn no hnt
ipsorum execucionem seu usu nisi tunc
eis cum ordinatur datur clauium iuris-
dictio. Si solu tunc eis datur qn cu-
ra aiarum vel licetia ab epis au-
diendi confessiones ut a pbris curatis
accipiunt. Et lo laudo consuetudine
aliquarum synodorum prouincialium i quibus

epi et superiores dant gnalē ptate
oibꝫ sacdotibꝫ etiā nō curatis suarꝫ
dyocesū qd vnꝰ quoꝫ valeat au-
dire ↄfessioē alicꝰ sacdotꝫ. et qd
vnꝰ sacdos valeat aliū absolue
i casibꝫ in qbꝫ curati curates suos
parochianos pnt absolue. Et isto
mō vnꝰ sacdos pt alteri ↄfiteri
sacdoti qui sit eiꝰ dyocꝫ vbi illa
ↄsuetudo fuit ē. alias vnꝰ pbr nō
pt alteri sacdoti ↄfiteri nisi ille ht
ptate eū absoluendi. nisi etiā alicꝰ
quoꝫ hret licētia a suo supiori
sciendi ↄfessioēꝫ cuiuscꝫ qd vellet
sacdoti qꝛ eps bn pt ↄmitte et
supior epo quiscꝫ et rector cu-
ratꝰ vices suas et ptate audiendi
confessioēs et absoluendi cuicꝫ sac-
doti vt pꝫ eꝫ de offō ordi. c. ult.
Sꝫ pbr simplex vl nō curatꝰ a
religiosꝰ pˢuilegiatꝰ cuiuscꝫ ordis
vl condicōis nō pt alteri pbro
seu religioso sacdoti ↄmitte vices
suas et ptates ↄfessioēs audiendi a
absoluendi vl pnias iniungendi. nisi
sup hoc hret licētia spcale a suo
epo ut rectore curato ut a suo su-
piore vt eꝫ de offō. delega. c.
ult. Et io bonꝫ ē qd isti simplices
sacdotes et nō curati pbri petat
ꝑ a suis epis ut a ꝑꝑ a a suis
supioribꝫ et recipiat licentia
gnalem qd valeat de quoꝫ li-
cētia aliqbꝫ sacdotibꝫ vl religiosꝰ
pbris curatis ut nō curatis ptate
et auctoritate hntibꝫ seu ↄpetitioꝫ
ↄfessioēs audiendi et absoluendi. et
alia sacra ministrandi. Hoc est ꝑꝑ
securitate ↄstie dꝫ quilꝫ nō curatꝰ
sacdos a suo epo et ordinario pe-
te. Sꝫ qd vbicꝫ ticarꝫ valeat acꝑ
pbrm ↄfessore eligere q de bn̄ficio
absolutiōis pctorꝫ suorꝫ q eide
ↄfitetur q eide valeat eidē p-
uide Sed lꝫ isti pbri sclares et
religiosi nō curati nullo mō va-
leant epꝫ necessitatem aliquē

absolue vl eiꝰ ↄfessioēꝫ audire
tn̄ lpnt claues ordīs et nō iuris-
dictiōis vt dcm ē sup. et pꝫ 26
q. 6. c. ult. et c. pbr et c. i.
et 2. et lꝫ. di. c. cu epi.
Isti tn̄ simplices sacdotes et pbri
sclares ut religiosi pnt i neces-
sitate ar^lo seu mortis ꝑiculo cu nō pt
haberi copia sacdotꝫ ꝓpi ut religi-
osi pˢuilegiati ↄfessioēs audire. et
i ↄsuetudinꝫ casibꝫ reservat seu sibi
alias nō ↄcessis a pctis eis ↄfi-
tentes absolue ac eis pnias salutares
iniūgere ut dcm ē sup. et pꝫ 26
q. 6. c. ult. et eꝫ de sepult. c. ult.
et de pen. di. i. que pemtz. Et
sꝫ fateor qd sacdos nō curatꝰ pt
absolue parochianū alienū i extremis
agente qn ꝓpꝰ sacdos nequit hri
tm̄ rnēter dꝫ ꝑ subditꝰ parochianꝰ
ↄfiteri et nō alteri. de pen. di. 6.
placuit et eꝫ de pen. et remi. c
oīs utriusꝫ. Et nec hoc sit mirū
qꝛ ꝑ necessitate ↄfessiōis et pnie
q remittit pcta ete possuꝫ et dem
i necessitate ar^lo si nullꝰ fuerit pns
sacdos ↄfiteri laico viro Et si hic
de nō fuit vire possum ↄfiteri vm
mlieri dicēte iacobo Confiteri alt-
utrꝫ pcta vra. et ar. de pen. di.
i. dyni ↄfitendo et 33. q. 2. in
adolescētia. et de ↄse. di. 2. sim
ē. Sꝫ tnc talis laicꝰ vl mlr nō pt
vob dare pniam ut face absolu-
pctorꝫ qꝛ solis sacdotibꝫ ē data ptas
a ꝓpo remittendi et absoluendi pcta
et p pnias retmendi ea. ꝛohis 20 c.
et eꝫ de offi. ordina. c. pastoral
et ptcrea et eꝫ de pei. et remi.
quod inre. Sed nunquid si pbr sit
pcisus ab ecclia vl ꝑoꝫ a deponi
datꝰ vl hereticꝰ a scismaticꝰ possu
sine pcto eidē ↄfiteri in ar^lo necessitate
si catholicꝰ alis nō possit hri clericꝰ
ut laicꝰ. Credo qd possim ei ↄfiteri
et pcta mea coram ipo dicere dno di

meo ihu xpo no tn sit ipe me ab-
solued lz sit sacdos. qz c eo extras
eo qm no e sals. eo de su tri.
c. firmit. nec sit m dare pniam
nec ego ab ipo possu iuste vel de-
beo pniaz recipe ne me in desp
atioz inducat sic induxit iuda
iuda. de pe. di. 6. c. j. Et qz
scisma^co^ vl heretico laico vel excoi^to^
seu degradato possim confitei i necess
ite vel no. clarius et diffusius inue
nies 30. q. j. sciam. et c. finali.
et 32 di. q pozco. et 24. di. nuc
au. et eo de offi. ordina. c. pasto
ral. et de pe di. j. que penitet.
et 26. q. j. p totu et q. A. t in
fama. Et qn et a q^o^ sint inucta
olim confessio et an sit ad salute ne
cessaria et qua^r^ et quibus et si sta
tim post pctm sit facienda. qreatis
scto pem decreta de pe di. 6
in suma. et di. pma. ada. et 24
di. nuc au. et eo de pe et remi.
c. j. Et lz supius dixim canoes
pniales imponi^les^ confite^bus^ p ipis
pctis publ^ci^ vbi s^t^ canoes e dif
finita alias dicet^r^ sta pnia. tn ipa
pnia dz p confessores sic moderari
qd etiae no vilescat auctoritas et
psona confites no sit nimiu grauata
ho. di. absit. et de pe. di. j. q
penitet. Confessores et attedat ad
contrictioz et lacrimas ac dolore
penitent sic moderet abbreuiado ut
prolongando tpa pnie put requirit
pcti ac circustanciaz ipius qualitas
de conse. di. 3. de pnite^bus^ et ho.
di. de his clerc. qa sacdos magis
dz declinare in maz qua in acu
deli^te^ qn audit confessios et pnias
iniugit 26. q ult. alligat. de
pen di. j. no lz. et ho. di. po
deret cotra dic decretu qd sacdos
confessor et pniarius negans se confi
tea pniaz reus e auar 26. q. 6.
s^i^ pre. et c. sequeti. et eo de pe
et remi. c. ult. Et io sic discreta
dz esse confessio confitas. 2. q. A. p-
sentiu. ita qn discretus e confessor
et pniarius qui scit ligare et solue
vt po de pen di. j. que penitz
et di. 6. qui vult. et eo de pe-
et remi: c. ois. Tuc volut sa
pres et statuerut sacr canoes qd
ipe pnie iniugede et tpis ipo^r^
mensure p quibuscuq pctis publ^ci^
vel occultis moz^bus^ ut tima^bus^ seu
venia^bus^ pendeat et consistat in ar-
bitro et deliberatioe ipius pniarii
vel confessoris no obstan^bus^ canoibus
pnialibus supdictis vt po de pen
di. j. mesura. et 26. q. A. tepa
et eo de pe et remi. c.
Et qui vult scire modu pnie im-
ponede p homicidio c. sic dignu
et c. 2. et 3. et de pen. di. j.
c. j. Et sic p hoc lume confes-
sor ipi confessores et dm mei ac
fres et socii cone nuc minores
pniarii quibus pnte tract^tu^ corri-
gendu et scribendu ac sciendu
offero et trado poterut suffice
ter et optie et iuste et scite con-
fessiones pctor audire et a pctis
penite^s^ absolued et eis pnias sa-
lutares iniuge et his illuiare
q in tenebris et in vmbra mortis
pctor sedet. et pedes ipor in via
pacis et lucis etne gle dirige. q
luce nos illuiet illa lux vera
q est deus nr ihs xps qui cu pre
et spu sco regnat et resdet in
ppetuo lumine. Amen.

Explicit doctrina q vocatur
lume confessor scripta
a iohe scriptois de tubinge
eode in tempe in ddns co
opatore in kirchen Anno
dni MCCCCXXXIX.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Tractatus de arte moriendi.

Cum de presentis exilii
miseria mortis transitus
propter moriendi imperitiam
multis non solum laycis verum
et religiosis difficilis
immo multum et periculosus
immo eciam terribilis atque horridus valde ple-
rumque videatur. Ideo in presenti materia
de arte moriendi est quedam brevis
exhortatio, modus ita eos qui in
articulo mortis sunt constituti quam
mentis intuitu huic sub ista consideratione
monendos atque movendos. Et ipsa materia
ista consideranda est omnibus catholicis ad dic-
ta et noticiam bene moriendi cog-
noscenda perfectissime valde ac prodesse potest.
Continet autem materia ista sex partes. Prima
quedam forma de laude mortis et
scientia bene moriendi exhortatur. Secunda tempta-
ciones morientium continet. Tercia in-
terrogaciones. Quarta quandam instructi-
onem cum obsecracionibus. Quinta exhor-
taciones. Sexta continet oraciones dicen-
das super agonizantes ab aliquo
assistentium.

Cum omnium terribilium mors
corporis sit terribilissima
secundum philosophum tercio ethi-
corum. Mors tamen anime tan-
to est horribilior atque de-
testabilior quanto anima corpore nobilior
atque preciosior. Dicente propheta: Mors
peccatorum pessima. Et ut dicit ipsemet
eodem psalmo attestante: Preciosa in
conspectu domini mors sanctorum eius. Quo-
libet contra morte moriantur. Non solum
mors autem preciosa est mors sanctorum
martyrum verum eciam aliorum iustorum
bonorum et electorum. Nunc non et peccatorum
quantumcumque malignorum vel scelestorum
et in vera fide atque spe in malo existe-
rint morientium. Secundum illud apostoli:
Beati mortui qui in domino moriuntur.
Propter quod et divina ait sapientia. Sapi-
encie quarto: Iustus si morte preoccupatus
fuerit in refrigerio erit. Et licet
multis temptacionibus atque aliis
morbis agonia sit necessarius existant
atque procedere se tenuit atque recedit
quemadmodum sequencia manifestat. Et io.
de laude mortis dicitur. Et bonorum. Quia

sapiens sit ait. Mors nichil
aliud est quam carceris exitus, exilii termi-
natio, oneris gravissimi depositio, onerosis-
simi finis, temporis omnium egritudinum finis, omnium
periculorum evasio, omnium malorum con-
sumacio, omnium vinculorum disrupcio,
debiti naturalis solucio, reditus in pa-
triam, ingressus ad graciam et gloriam.
Unde ecclesiastici septimo: Melior est dies
mortis die nativitatis. Quod tamen intelligen-
dum est de bonis et electis et electis.
Quod malis et improbis neque dies
nativitatis neque mortis bona dici potest.
Quapropter bonus quilibet christianus
fortior quibus vere contritus et fidelis
de morte temporali qualitercumque veniente
in se illata contristari non debet neque
perturbari vel eam pertimescere, sed pocius
te atque voluntate mortem hoc sensualiter
sensualiter utique dum natura mortem refugiat
atque sufferat paciencius sustineat
sua et quod vel voluntatem plenarie
bene conformans atque committens vo-
luntati ut tenetur sibi bene et sancte sue
esse voluntatem atque mori. Quoniam
sapiens est dicere: Bene mori est
libenter mori. Unde subdit: Sed sed
super ... nisi dum numerus dierum fa-
ciunt sibi completi. Augustinus: Tu ... quam
ex debito atque iure naturali omnes
mori sit uno et omnio optet. Quam
et qualiter et ubi deus omnipotens voluit.
Quia ipsius dei voluntas sit et
ubique iusta sit bona atque firmata
et sicut Cassiodorus in libro collationum
testatur: Fidelissimus deus omnia que nos
vel adversa vel prospera que nobis
utilius dispensat. Magis ergo est
pro suorum salute et commodo providus
atque sollicitus quam nosmetipsi sumus
pro nobis. Cum ergo mortem temporalem sub-
terfugere et evadere atque immutare
minime valeamus. Ideo mortem ipsam
est sensualitate rationaliter quo modo
vocet bene dispositus voluntatem et li-
benter absque murmuracione et con-
tradictione sicut deus voluit debemus acce-
ptare. Unde Seneca: Feras non
culpes quod mutare non vales.
Et item dicit Seneca: Si vero ista
quibus urgeris effugere vis non hic
alibi sis oportet sed alius.

Porro ut ipse q̃ng bn̄ at secure
moriat̃ necesse ei extat ut mori
sciat. Unde au mod ut quida sa-
piens ait. ē pati cor tpe at aīm
oī tpe ad pugna. Ut t̃ntidq mo-
veneit solitu eū diriat et absq
oī ϱtdictioe seu reluctatioe ea sus-
cipiat ǭ qui sp̄ij sui dilecti ad-
ventu desiderato expectat. Hec ille.
Hec ē ultīata scīa ϱ quā religio-
si præcipue magis q̄ sclares sine
intmissioe cotidie aut ceteris sol-
licitius studē debēt ut ea verit
apprehendat. Porro nō religiosus
stat̃ eorum exigit et requirat.
quaq̃ eē quid̃. Clauss et ligat
lig̃ sive ad moriendu disposit
ac parat̃ fuit sive nō ut q̃ obe-
dire deo qn̄ ei placuit tenet̃.
Debz itaq̃ nō solu religiosus
uñ eē q̃ng quil̄z longe et de-
uota qui oī et pcure mori desi-
dat. talē vivē et sic se habē
ut oī hora qn̄ deus voluit pat̃
sit et mori secure possit iuxta
v̄bum salvatoris. Vigilate omni
tpe. q̄z qua hora nō putatis
filius hoīs veniet. Et ita debet
vita hic ϱpatia et morte in de-
siderio. Rō st̄m pauli q̄ dix.
Cupio dissolui et esse cū xpo.

Temptatiōes principales dyaboli sūt q̄ñq̃.
Prima

Secundu ad morīn ϱ qo-
tīno maiores sunt ta-
ptatiões tales quales
i vita sua nuq̃ habuez.
Ita pc̄ipue dicitur
iste de eccp̄to resp̄onsiq̃ extra
defūt diuersos destructores suos
Sut aut q̄nq̃ temptatiōes in-
fectae. quaq̃ pr̄ales. Prima
q̄a ē ϱ fide et tñ fudamētu
fidei. eo q̄ h̄ extat fides toti sa-
lutis fudamētu. teste aplo. q̄
ait fudam̄tu ad neō pt ponē.
Uñ aug̃. Fides ē bonorū
om̄i fudamētu et humane salutis
initiu. Et adiuncig quāntu tmō
bone sit q̄ sine fide impossibile ē
placē deo. ut d̄r ap̄s ad heb. 11.

ip̄e eē ioh. 3. Qui nō credit iā
iudicatus est. Itez ibidē. Qui aūt
incredulus filio nō credit vitā.
s; ira dei manet sup eū. Qui
eis t̄al tota q̄ solo ϱ fide ϱsistat
ut sine ea nulli oīo salus ee possit
Ideo dyabolus tota virtubus ϱnāt ϱ q̄
innis ab ea totalr̄ avertē intē-
ut saltē ad deviādū ꝺea ut ali-
quibus erroribus suppstitios ut hesin
saprie vapsū elaborat. Bonq̃ au
sing q̄ remedio est. nō solū
oñ lets ac los fidei q̄ ē̄ eē totis sr̄
scripte ϱ oībus et p̄ oīa credere te-
nemq̃ implicite ac eē sit̃e bone
ecclie statuis subiectus eā et ϱ ipsā
firmi p̄mane atq̃ mori. Alioqn̄
quā cito ϱ aliqs ϱmissos dixat de-
scit tā cito a via deviat vite et
salutis. Sciendu tñ indubie q̄
ϱ temptatiōe ista atq̃ aliqs siquē
dyab̄ nulli oīo quā dici libera
arbitriu posse oī disposite voio
(?)uerit nī sponte ei ϱsensit ali-
qualem̄ potest ϱuale. Neque
q̄ i bonis catholicis dyab̄ illu-
siones terrores q̄ atq̃ psuasiōes
oēs time debz. q̄z mediat̃ est
et p̄ eius sit medius ϱtradicet
vbo attestante. Et firmissime in
sua fide ac scē matris ecclie comite
et obediā volūtate ꝑseuezet atq̃
moriat̃. Est aut vtile atq̃ bonū
sic ϱ quibusdā religiosis fieri
solet ut symbolū fidei cū ago-
nizātes alta voce ϱclaudes
q̄ repetat̃. Ut p̄ hoc infirmus
ad fidei ϱstantia acūet̃. et ab
illo demones qui id audire ne-
queunt abigantur. Dr̄ anglicu
elogiu. Vie maia demones
subterfugiunt. Modus ad verē
fidei ϱstantia ēē pn̄r aiaxe det
ϱ fimu fides antiquoꝝ fideliu.
abrahā ysaac et iacob. Et de-
fides ϱfideliu ut iob. raab mo-
rebus achior et silium ac etiā
fides aplōꝝ. netno et innāb
lium martyrū ϱfessoꝝ atq̃ v̄gi-
nu. Ita p̄ fide oēs antiq̄ et mo-

dm. deo placuerunt. quia ut dicitur
c. Sine fide impossibile est placere
deo. Et sic dicte sunt ille indices
confirmandum est. Quarta utilitas fidei
vna quod sola fides omnia potest. Ma-
se salutatur dicit evangelium. Omnia possibilia
sunt credenti. Et Joh. 11. Qui cre-
dit in me et si mortuus fuerit vivet
finaliter. Alia utilitas est quod sola
fides omnia impetrat. Unde dicitur
luce. Quecumque orantes petitis credite
et accipietis. Et si dixeritis monti
huic tolle et mitte te in mare etc.
Sic moises caspios operere alios
magnis credulitati fuit.

Secunda temptatio qua prodit contra
spem et confidentiam quam homo debet
habere in deum. Cum enim infirmus dolo-
ribus cruciatur et corpore tur cruciatus
qui cruciatus est nulli miserere. Dolo-
re dolori superaddit obiciendo sibi
peccata multa que fecit homo et bona
multa neglexit que potuisset fecisse
et non fecit. et hec sunt modis
quibus potest ut eum ad desperationem in-
ducat. Insuper est secundum innocentium papam
3. li. 3. de vilitate condicionis humane.
Quilibet homo tam bonus quam malus cum
anima eius de corpore egreditur videt
christum crucifixum positum. bonus ad
consolationem. malus ad confusionem ut e-
rubescat se fructum redemptionis
non habere. Tertio quia diabolus
peccata preterita non confessa que commi-
sit homo illa sibi in agone confert
ut sic eum in desperationem trahat.
Et tamen apostolus hortatur de nocivo nullus debet
desperare. Et si tot latrocinia furta
et homicidia perpetrasset quot sunt guttae
in mari et harene. Et si de
eisdem nullam penitentiam aliquam egisset
penitentiam nec confessus nec etiam
modo ad confitendum haberet facultatem
nullus eorum desperare non debet. nam contri-
cionem sufficit cum contricio interior
cordis. Sicut dicitur contritum et humili-
atum deus non despicit. Et ezechiel.
Quacumque hora peccator ingemuerit
salvus erit. Unde Bernardus ait Ma-
ior est dei pietas quam cuiusvis ini-
quitas. Et augustinus super Joh. dicit.
De nemine desperandum est quamdiu vita

Solum ad desperationem ante se quod
medendum non potest. Unde et dicit Augustinus
Nos nocet peccata sed non placare.
Nullus igitur desperare debet. Et si solus
totius mundi peccata commisisset. huiusmodi
vero eius est et confortant. quod est de
multis damnatis. nullatenus tamen potest
homo desperandum esse. eo quod per despe-
rationem nichil aliud agitur nisi quod per eam pe-
ccatis dei multo magis offenditur
et peccata alia fortius aggravat. De-
speratio enim usque in infinitum augmentat
et nunc habet ad desperationem se non quo-
que est enim habet quod aliud sine de-
speratione non contingeret. Unde ad
confidentiam cordis et salutationes spem quam
quisque homo in deum habere debet
ratione debet eum dominus dispositio
corporis in cruce. Unde Bernardus Quis
non rapietur ad spem et ad impetran-
dam confidentiam. si attendat in cruce
corporis dispositionem. Videte caput inclinatum
ad te osculandum. brachia extenta
ad te amplexandum. et suspirandum
manus perforatas ad largiendum.
latus perforatum ad te diligendum. pe-
des affixos ad te expectandum. to-
tius corporis expansionem ad se totum
impendendum. Hec ille. Nullo ergo
modo quisquam desperare debet si deus
plenariam confidentiam cui peccatum et misericordie
rei spem et prodest et cuius tunc nos
magis. Ita hec virtus valde est lau-
dis magis quam multi credunt deo. De
qua hortatur apostolus ad hebr. 10.
Nolite amittere confidentiam vestram
que habet magnam remunerationem. Apo-
calipsis nunquam quantumcumque peccatum magnum
de venia debet desperare. Exemplum habes
evidentissimum in petro ter negante
in paulo ecclesiam persequente. in ma-
theo et zacheo publicanis. in ma-
ria magdalena peccatrice. in muliere
in adulterio deprehensa. in latrone iuxta
christum in cruce. in maria egiptiaca.
et in aliis multis peccatoribus famo-
sis et sceleratis. Unde contra
dicit in evangelio Math. 9. Non veni vo-
care iustos sed peccatores. Et item
luce 19. Venit enim filius ho-
minis querere et salvum facere quod per-
ierat. et ceterum consolatoria verba

Tua

Tercia temptatio est impaciencia
que est contra caritatem qua tenemur
deum diligere super omnia prosperis et
aduersis. Ita moriturus magis dolor
corporis accidit hiis precipue qui non
morte naturali que parva est sed dorei
compiencia sed frequenter contingit
spata febre vel apostemate aliqua alia
infirmitate continua vel afflictiua atque longa
dissoluetur. Hec quidem infirmitas
plerosque et precipue ad mortem
dispositos et inulte morientes
ac desertum caritatis vel virtutes adeo
reddit impacientes atque immurmura
tes vt plerosque ex nimio dolore
et impaciencia amentes et insen
sati videantur sicut sepe visum est
in multis. De quo valde cauendum. Quia
tales utique deficiunt in vera caritate
teste Jeronimo qui ait. Siquis cum dolore
et tristicia mortem suscipit. signum
est quod deum sufficienter non diligit.
Vnde secundum eundem. Pena derogat signis
caritatis deum diligat. quod non sit
remurmurans. Necesse est ergo omnino
de hiis qui bene mori voluerit.
vt in qualibet infirmitate quantumcumque af
flictiua longa vel breui ante mortem
et in morte non remurmuret. eo
quod teste eodem de morte. Justa sunt
cuncta que patimur. Et ideo valde in
iustum est si de iusta passione mur
muremus. Unusquisque pacientes sint
secundum id Luce 21. In patientia vestra
possidebitis animas vestras. Ita sic
per patientiam animam possidet. sic per im
patientiam atque murmur animam perdit et
dampnat. Teste Gregorio. Domine qui
sic ait. Perfecti celos nullus murmurans
introibit. Ideo dicit apostolus ad Heb. 10.
Patientia vobis necessaria est ut vo
luntate dei facientes reportetis pro
missionem. Et ad Ro. v. Tribulatio
patientiam operatur. Pacientia autem
probationem etc. Si autem ut Albertus
de vera contritione dicit vere contritus
ad omnem afflictionem infirmorum et punc
turas letanter se offeret. ut per esse
sacramento satisfacere digne posset. quanto
magis infirmaque quisque secundum sententiam
infirmitate multis aliorum infirmitatibus sine

comparatione leuiore patienter debet susti
nere. Presertim cum infirmitas ante
mortem sit quasi quoddam purgatorium ta
men amarum et cum patientia secundum Aposto
lum plurimum ... ... tolera
bilis ut oportet. Sed aut tolerari
vt oportet. quam valde patienter libe
ter cum gratitudine tolerarentur. Ita
secundum Albertum non solum gratitudine
indigemus in hiis que sunt ad morem
temptationes sed etiam de hiis que sunt ad
mortem afflictiones. Vnde et Gregorius ait.
Diuina dispensatione agitur vt pl
eriori doloris solatio consolationis cum
libeat. Dicatur ergo quisque infirmus
et precipue moriturus cum Aug.
Hic seca hic vre vt in eternum
parcas. Unde Gregorius. Misericors
deus temporales adhibet seueritate ne
eterna inferat vltione. Sed autem
temptatio illa multiter tenet caritate
sine qua nulli omnis potest esse salus ...
caritas vera patiens est omnia suffert
teste Apostolo. Unde studiose ponenda
domine ... Quod qui dicit omnia nichil
... excipit ... ... sola
est que diuidit inter filios regni et
perditionis vt dicit Augustinus. Sed de
talibus. Ideo ergo corporis egritudines
sine murmure et sine difficultate
multi vere tolerandi sunt. Unde Au
gustinus. Amanti nichil est difficile nec
impossibile.

Quarta temptatio est complacentia
sui ipsius seu presumptio que est
superbia spiritualis de quantum in fi
de spe et caritate et propter illa deuotis
devotis et religiosis et contempla
tiuis atque perfectis magis est infesta
Sed cum eis temptatio ad deviandum in fide
aut ad desperationem vel ad impa
cientiam non potest inducere tunc aggre
ditur eum per suimet complacentiam
tales et sic talias cogitationes sug
gerit. O quam firmus es in fide. quam
fortis in spe. quam constans in patientia
et multa bona operatus es multa mi
nisti seruiuisti et cetera. Sed contra
hoc dicit Isidorus. Non te accuses
non te iactes non te extol
las nichil de te presumas nichil
boni tibi attribuas. Siqua bona de
per te operatus es da gloriam deo.

Ita tamen possit esse sui contemplatum vel per hoc ita deturbatur. Unde Gregorius: Nimis verecundandus est qui gessit suum apud se agit apud auctorem humilis tacuit. Debet ergo ~~ut tunc~~ moriturus esse cautus cum per superbiam sentit se temptari ita ut tunc se humiliet atque deprimat sua peccata in memoria et fragilitatem recogitando et quod nescit an odio vel amore dei dignus sit. Ita autem desperat de bonis meritis cor suum ad deum erigat per spem dei misericordie que est super omnia opera eius cogitando atque ponderando. Et quod fidelissimus est deus et verax infallibiliter qui in verbo per prophetam Ezechielis 33 promisit dicens: Vivo ego dicit dominus. Nolo mortem peccatoris sed ut magis convertatur et vivat. Unde legitur in vita Anthonii quod dyabolus dixit: Anthoni, tu me vicisti. Cum enim volo te exaltare, tu te deprimis, et cum te volo deprimere, tu te erigis. Ergo faciat quilibet sic semper sine infirmus per diabolum divinum auxilium quo absolute omnia fiunt ut dicit Johannes 15. Sine me nichil potestis facere. Et sic vincitur a dyabolo.

Quinta temptatio que magis seculares atque carnales infestat est nimia occupatio circa temporalia atque exteriora vel circa uxores, liberos, amicos carnales, divitias atque alia que in vita sua dilexerunt inordinate. Remedium autem contra quintam temptationem circa hystoriam est: qui bene et secure mori voluit, debet omnia temporalia ~~et~~ et exteriora simpliciter et totaliter postponere et se totum deo plenarie committere. Quod docet salvator in evangelio: Nisi quis renunciaverit omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. Unde Gregorius super ... magis dicit: Cum infirmus sic ita videt moriturus velle mori ut plene consentit in morte et si ea tempore elegisset penam mortis sic patienter sustinendo satisfacere pro omnibus venialibus, immo auferet aliquid ad satisfaciendum pro mortalibus. Et propterea valde utile est immo omnino necessarium in tali necessitatis articulo voluntatem suam per omnia divine conformare voluntati et cetera. Raro autem aliquis secularis aut carnalis et religiosus vult se morti disponere aut quod datum est atque deliberare audire et cetera. Et ideo ipso facto agonizat sperans se evasurum. Et hoc penitus spiritui suo atque absurdissimum est sicut bene dicit Cancellarius Parisiensis. Et multum hic sunt decepti delicati et mala conscientia imbuti quam plus timent corporalem quam eternam. Nota autem quod dyabolus in omnibus temptationibus prescriptis hominem nequaquam vincere potest nec aliquo modo aliquatenus prevalere ut sibi consentiat quamdiu usum habuerit rationis nisi sponte ei voluerit consentire. Quod certe non solum bono sano sed etiam universis peccatoribus magno est gaudio. Unde Apostolus 1 Cor 10: Fidelis deus qui non patietur vos temptari super id quod potestis, sed faciet etiam cum temptatione proventum ut possitis sustinere. Ubi dicit glossa: Fidelis est deus in promissis qui dat nobis resistere potentiam illecebris et persuasionibus, dat potentiam ne vincamur, gratiam ut mereamur et constantiam ut vincamus. Faciet proventum et cetera, augmentando proventum ut possitis sustinere ne deficiatis sed vincatis. Quod fit per humilitatem. Unde Augustinus: Illi non cedet deformare qui non sunt propter superbiam. Humiliet ergo se homo tanto peccator sub potenti manu dei et victoriam obtinere poterit dei auxilio contra temptationes et dolorem usque ad mortem inclusive. 2a particula.

Nunc de interrogationibus que fieri debent a morituris dum adhuc usum habent rationis et loquendi. Et quia ex hiis homines disponuntur ad moriendum de melius informentur atque conscientie confortentur. Debent autem interrogationes iste fieri circa infirmum isto modo. Et primo quo ad confirmationem in fide christiana: Unde queratur sic: Amice vel frater dilecte aut dilecta, letaris quod in fide

Nota.

Interrogationes ab infirmo fiende et primo.

Illud per mortem tuam verus fidelis et obediens sancte matris ecclesie filius et fateris te non ita bene vixisse sicut debuisses. et si penitet te illud. Et habes voluntatem emendandi vitam si spacium vivendi habes. / Credis quod christus mortuus est pro te ihesus christus dei et marie virginis filius / Agis ei de gratias ex corde tuo / Credis te non posse nisi per mortem eius saluari. Age ergo dum vita in te manet ei gratias. et in hac sola morte ihesu christi sola fiducia tua constitue. et nulla alia re fiduciam habeas. Huic morti sue passionis te totum committe. Hac morte te totum contege. Huic morti te totum involve. Et si dominus voluerit te iudicare. dic. Domine mortem tuam ihesu christe obicio inter me et te et iudicium tuum aliter tecum non contendo. Et si dixerit tibi quod meruisti dampnationem dic. Mortem domini nostri ihesu christi obicio inter me et omnia peccata mea que-que et inter dampnationem et inter omnes inimicos meos. Meritum dignissime passionis christi infinita offero pro meritis quod ego habere debebam et heu non habeo. Et si dixerit tibi. Quod meruisti supplicium. dic. Domine ihesu christe mortem et amarissimam passionem tuam pono inter me et iram tuam. Et breviter quicquid excitat tibi timorem et horrorem. per passionem christi et virginis marie compassionem et suffragia potencius securius superare. Deinde dic ter. In manus tuas domine commendo spiritum meum. Et conventus dicat totiens. Et si non potest loqui dicat conventus vel astantes In manus tuas domine commendo spiritum eius. / Porro cum interrogationes predicte solum personis religiosis competere atque sufficere videantur. / Debent in articulo mortis omnes christiani seu seculares sive religiosi secundum cancellarium parisiensem non sufficienter de suo statu et salute certius atque cautius inquiri. et sic etiam hec certius ... informari. / Prima interrogatio. Primo inquiratur ...

Certe interrogationes cum ex-tantes fiende.

Prima.

fundamentum fidei credens sit. Et gaudeat quod moriatur in fide. Et insuper toti sancte scripture quo ad omnia secundum expositionem catholicorum atque orthodoxorum sancte matris ecclesie doctorum expositionis. et detestatur omnes hereses et errores atque superstitiones ab ecclesia reprobatas Et letatur insuper quod in fide christi et sancte matris ecclesie unitate et obedientia moriatur etc. / Secundo queratur si recognoscat se tociens suum sepe et multipliciter atque graviter offendisse. Vt Bernardus. sic tamen sit ait. Nemo nemo absque sui cognitione saluari. De qua nascitur in nobis salutis mater humilitas et timor domini. qui et ipse sicut initium sapientie ita et salutis. 2a

Tercio si doleat ex corde de omnibus peccatis contra dei maiestatem amorem atque bonitatem commissis et bonis omissis et gratiis neglectis. Et si doleat dolens non solum timore mortis vel pene aliuslibet sed magis timore dei et iusticie ex caritate qua tenetur deum super omnia diligere. Et quod non potuit debitam ... habuisse contricionem. Et petat super omnibus istis veniam. optans insuper illuminari ad oblitorum suorum peccatorum cognitionem ut de eis specialiter valeat penitere et deo reconciliari. 3a

Quarto si habet sincerum propositum et explicatam voluntatem vitam suam emendandi commutandi atque corrigendi si vitam ... supervixerit et numquam velle amplius peccare scienter mortaliter pro potius omnia quantumlibet cara dimittere. immo et vitam corporalem potius perdere quam plus deum velle offendere. Et insuper velle ex hoc diligentiam facere et rogare deum ut conferat tibi gratiam hoc propositum continuandi et in bono perseverandi et non recidivandi. 4a

Quinto est ut ne cuiusvis alicui peccati mortalis vel criminis oblitus sive de quo non sit confessus et liberaliter velle confiteri si in memorie tue occurrat. et postea et satisfacere quantum valeret pro deo et pro nulla pena esset. 5ta

Tercia quarta Hoc indulgeas ex corde omnibus inimicis aut aliis qui te contra aliquid nocumentum verbo vel facto intulerunt atque offenderunt. ob amorem et reverentiam domini mei ihesu christi a quo et tu veniam speras. Petas et confitearis indulgere remittere et ab hiis quos offendisti quovismodo dimitti. Secundo omnibus ablata et siqua fuerint iniuste acquisita aut habita per te restitui integraliter quantum teneris iuxta tuarum facultatum tenorem et usque ad omnium bonorum tuorum resignationem et renunciationem si aliter satisfactio fieri non valet. Et credo deo et heredes [illegible] desiderabo et petio dicere. Quarta Quarto quod est credo quod per te indulgeo cum corpus. et quod aliter salvari non valeo nisi per meritum passionis ihesu christi. Et agas ei de hoc deo gratias magnitudine valeo.

Item interrogationes ex consta bona et fide ingenita [illegible] poterit affirmative unde satis evidens est salutis argumentum si sic decesserit quod sit de numero salvandorum. Requisitus vero de premissis ab alio interrogatus non fuit cogitet tamen secum pauci atque rari sunt qui [illegible] quando etiam [illegible] vadeat [illegible] semetipsum subtiliter considerando an tali sit dispositus ut asserit eo quod absque tali dispositione nulli omnino potest esse salus. Qui autem sic est dispositus ut deum et se totum meritis et passioni recommendet ac committat. Et continue quantum potest et infirmitas permiserit eum ruminet atque meditetur. Nam per passionem christi et eius attentam meditationem omnes diaboli temptationes et insidie maxime superantur.

Particula illius materie.

Preterea cum secundum Gregorium Christi actio sit nostra instructio. Dicto quod christus in cruce fecit moriens ea quilibet moriens pro modulo atque possibilitate in extremo constitutus facere debet. Fecit autem christus in cruce quinque. Oravit enim. Nam

Christus in cruce fecit quinque. Oravit. flevit. clamavit. atque patri commendavit. et spiritum tradidit.

dicitur orasse pro morientibus istos. Deus deus meus respice in me et alios centum sequentes versus ad versum istum inclusive. In manus tuas domine commendo spiritum meum etc. Et flevit teste apostolo. Item clamavit animam patri recommendando. Atque spiritum tradidit ut evangelista testatur. Sic infirmus in morte constitutus debet orare debet saltem corde si non potest voce. Consideret tamen quod sine devotione cordis oratio sine sono vocis quam solum [illegible] sine intuitu mentis. Secundo debet clamare fortiter saltem desiderio cordis si non valet voce. Quia deus attendit clamorem cordis desiderium quam clamorem vocis. Tertia corde clamare non est aliud nisi peccatorum remissionem veniam eterna sedibus desiderare. Debet plorare si non oculis corporalibus cum lacrimis gemitibus et singultibus cordis videlicet de peccatis offendendo. Quarto animam deo recommendet dicens In manus tuas domine commendo spiritum meum. Quinto spiritum tradet hoc videlicet voluntarie moriatur voluntate sua in hoc divine conformans voluntati ut orat.

/Sic infirmus in morte [illegible] debet quinque facere.

Proinde quamdiu agonizans loquela et usu rationis habere potuerit sequentes dicat orationes. Orationes ab agonizante dicende.

Homo dicat infirmus ex corde devote orans. Summa deitas immensa bonitas. clementissima et gloriosissima trinitas. summa dilectio. amor et caritas. miserere mihi misero peccatori. tibi enim commendo spiritum meum. Deus meus piissime per magnam misericordiam tuam [illegible] clementie tue. adiuva me etiam in ultima necessitate. succurre domine [illegible] anime et desolate ut non a canibus infernalibus devoretur. Dulcissime et amatissime ihesu christe fili dei vivi ob honorem et amorem et virtute tue benedictissime passionis iube me recipi in numero electorum tuorum. Salvator et redemptor meus reddo me totum tibi. non me repellas. ad te venio non me expellas. Domine ihesu christe qui passus

tuu postulo non ob valore meorum
meritorum. cum sim pulvis et cinis
et peccator miserrimus sed virtute et
efficacia tue sacratissime passionis
per quam me miserum redimere volu-
isti et in paradisum tuum introducere
sanguine tuo dignatus. Ipsum in-
tercedere festina. Ita dicat plu-
ries et ad minus ter repetendo
istum versum. Dirupisti domine vin-
cula mea tibi sacrificabo hostiam lau-
dis. et nomen domini invocabo. Va-
let iste versus secundum Cassiodorum tante vir-
tutis. ut dicit ut peccata hominis dimittantur
si in fine vite cum confessione
dicatur. Iterum dicat. Domine
ihesu christe per illam agoniam et angusti-
am quam habuisti in monte oliveti
sudando sanguineum sudorem. et per
illam amaritudinem quam pro me sus-
tinuisti in ara crucis maxime in
illa hora qua sanctissimam animam tuam
deo patri tuo clamore valido com-
mendasti. et per illam dessolatione
quam subire voluisti mortis suppli-
cium pro redemptione humani generis
miserere misere anime mee in exitu
suo Amen.

Oro ad b. mariam

Post hoc dicatur deuotissime
corde et ore quantum valet
gloriosissima virgini marie peccatorum
efficatissima atque piissima me-
diatrici et advocatrici sic dicens.
O regina celorum mater misericordie re-
fugium peccatorum reconcilia me uni-
genito filio tuo. eius clemenciam pro me
indigno famulo et peccatore interpella
ut ob amorem tui mea remittat
crimina et perducat in gloriam suam. O
sancta maria mater stella illumina cor
meum et corpus meum et fac me
agnoscere pium filium tuum. O dul-
cissima sponsa intercede domini mei ihesu
christi succurre mihi in illa hora qua
anima mea egredietur de corpore meo
Amen.

Oro ad angelos

Angelos deinde pro viribus dicens
dicens. O spiritus celorum. an-
geli beatissimi assistite quos michi
ministrare ex hoc seculo et potenter
me eripite ab omnibus adversariorum
meorum insidiis et viam meam
in viam assistite consortium. Tu
precipue angele bone custos
meus mihi a domino deputatus.

O ad apostolos martires confessores et virgines

Deinde salutet invocando apostolos
martires confessores et virgines
specialiter tamen istos sanctos et sanctas
quos vel quas sibi semper in vita
sua coluit et dilexit in auxilium
sui vocet in isto necessitatis articulo
diligenter.

Deinde dicat hanc orationem a sancta
in summa que beato Augustino ascribi-
tur. et valet insuper quod sancti
peccatores liberandos. Pax domini
mei ihesu christi. virtus passionis eius
signum sancte crucis. integritas glo-
riose virginis matris marie benedictio
omnium sanctorum. custodia angelorum. ora-
tio suffragia omnium electorum dei sint
inter me et omnia peccata mea. medi-
ent inter me et iudicium dei iusti-
cie. mediet inter me et omnes
inimicos meos in extrema hora
vite mee et perducat me ad vitam
eternam. Amen.

Postea subiungat et ter dicat
istum versum. Largire clarum
vespere quo vita nusquam decidat
sed premium mortis sacre perhennis in-
stet gloria.

Si autem infirmus predictas orationes
non sciat vel est ipsum in
loquele dicere non possit. Dicat
eis aliquis de assistentibus clara voce
coram illo mutatis hiis que sunt mutanda
ipse vero agonizans quamdiu poterit
tacite cum suis dicat. Ipsum potentem oret
intra se corde suo. atque desiderio
sicut scit et possit. Item est
oratio. Maria mater gracie mater mise-
ricordie tu nos ab hoste protege et hora
mortis suscipe. Maria custos et
comes deposite nos omnes commissos
criminis tuis reconciliando filio. Et
ita orando spiritum domino reddat et
salvus erit.

Sequitur quinta clausula pre-
missa de exhortationibus
Gersonis etc.

Sequitur quinta clausula
premissa de exhortatione
infirmi. ¶ Carissime
fideles quamvis cum copia
corpori curam diligentem
agat quod ipsius vita corporalis fragilis
et defectibilis consumata multo fortius
exigitur a nobis zelus et caritas de
salute spirituali sollicitudinem spe-
cialem gerere et tanto fortius quanto
anima preciosior fuit corpore dei ymagi-
nem insignita sit virtutibus et spe-
cie nupciali cum bonorum operum
in respectu creatoris preciosa comparatur
et solata. ¶ In hac ergo extremo ne-
cessitatis articulo quilibet probatus circa illos
quorum opus misericordie magis fuerit commodum
et quod et tanto apud deum meriti et
amplioris frequenter estimet quem-
admodum sponsale nostri salvatoris ihesu
christi qui in terris nobiscum degens nunquam
se servitium corporale sed tamen non solum
ipsius persone servitia impensa remuneri-
ando acceptet sed etiam quod et minimo
suo impendatur sibi fore factum testatur
¶ Quapropter curavi sub conti opus-
culo quendam brevem exhortationis
modum ponere eundem circa eos qui sunt
in mortis articulo constituti valentem ge-
neraliter omnibus catholicis ad artem
et noticiam bene moriendi conducentem.
¶ Et ipsius noticie sunt summo partes qua-
tuor partes. ¶ Circa de exhortatione
Primo exhortetur infirmus sic ut — *exhortetur primo*
dicit Cancellarius parisiensis. ¶ Karissime
dilecte aut cara dilecta. considera
nos debere subiectos esse potenti ma-
nui dei et ipsius voluntati et omnes
nos cuiuscumque status vel condicionis existentes
principes divites et pauperes mortem
tandem subire necesse est. ¶ Venimus
ad hunc mundum more peregrinorum
ut apostolus testatur non ut maneremus
in eo stabiliter sed potius ut hic bene
et meritorie viventes et deo placentes
gaudia celestia invenire penas evitemus et
gloriam eternam capiamus. ¶ Secundo sic re- — *exhortetur*
cognoscita diligenter tuam gravem pro actione
a deo tibi concessam beneficium et grates
est in hac extrema hora sui cognitionem
dederit ne te morte subita preoc-
cupavit. ¶ Gratias refer illi et a
lesis immunes domino mitte eidem
reffer. Ad suam infirmitatem mitem so-
stinens. et de commissis ac de omnibus
et omissis bonis contra legem dei
veniam humiliter postules. ¶ Tercio ex- — *3° exhortetur*
hortetur ad paciam sollicite cogita-
re quod vita tua plura delicta perpe-
trasti quorum pena fore in illis. ¶ Unde
et quamquam deprimis et multis dolore
patienter tolerare debes. Rogans
deum ut penitus dolores acerbitas re-
missionem operet peccatorum. et ut pur-
gatorii hortetur conveniens vel que affli-
cciones tua et sua mitis committet
¶ Laudabiliter est nam hic penitentiale
quod in futuro comminare. ¶ [redacted] si sit
contritio cordis penitens penitens necessaria
parva tamen voluntaria fores. et
eciam pena et culpa remittet deus
¶ Certius quam paradysum intrabis. ¶ Alioquin
quin per impacientiam eterna dampnatione in-
curreres. ¶ Quarto super omnia aut in hac — *Nota.*
extrema hora constitutus meditare
circa tuam spiritualem salutem. nunquam
in fortius de futurum quam medicinis
colligi tal optimitas. ¶ Circa
tribulationem aut mortalia neglectu po-
terat hoc diverte in dispendium salutis
¶ Deo est alia sollicitudinem et
veneratis curam relinque. ¶ Sive
relinquere necesse est. tamen oblivionem relig-
tempus que nec ab infirmi cupidita-
tio eripere valet. ¶ Plena fide et
fiducia te deo committe et ei qui
omnipotens bonus et sapiens est te tua
et tuos recommenda corde. ¶ Preterea
et cum cogitatum tuum in deum divi-
ge. Circumstantes solatium et suspicentes
vocatis ut pro salute tua deum pro
bus orent.

Notandum autem et studiose at- — *Nota*
tendendum quod rarissime est a-
liquis inter religiosos et devotos
ad mortem se disponit deceptive ut
omnes eo quod quilibet diutius se victurum
estimet nequaquam credit se cito
moriturum. quod minimum estimetur
corporalis sed solum est. ¶ Nam sic liu
clarius constat plurimi propter illam cau-
ne spem se ipsos neglexerint. aut
intestati aut imprompti et indispositi

moientes ¶ Quappt᷑ quis caritas
et timore nec no zelu animu.
Val utriq timor et amor comu
quidq pnotu exortatem a d alio
copio ut aic pito constitutu sen
ciat sollicitus educe et monere.
Quatenq. pmo et pri² cdeq pp
posit de spuali medicina et re
medio quatorsq s' quideat in
vilate. Precepit ei ut quedā
decretal dic Cozpalis infirmitas
qo aid languore oztu est. Et io
papa. q eande decretale dulz medi
co racpis distrcte precepit. ne cu
qua egroto corporcal infirmat me
dicina pus q ad spualez medicu
requirendu eurnis moneat et
inducat. Oz res ista ia ab omij
fere dit² in qru. tritq ad Liest
quat corpale medicina q spuale.
Bilic est oia mala et aduersa
q pte nutu dei solet euenire
qma attestate. qui sic ait. Vo
e malu ciuitᵗᵉ qd dns no faciat
Intellige malu pene ¶ Quad bic
qstq quisq aut i alio constitutus
qurto studiosius egrā inducendo
vt an oia tu deo creatori summo
bono credulicr². spiritale q
oibus adhibeb medicinas. sanca
videlz euratᵃ deuote recipiendo.
testaᵗᵘ ordinando. domu sua atq
negocia alia siqua sit tune dis
ponendo. Vilatenq aud asmus dei
minia spes corpalis sanitᵗ consequē
Cuig th contrariu sepius, sicque
fieri solet a mltis i dispendiu et
piculu aiazd. Est cca illos q' actu
agonizat. eo qd nlla eorz audire
aliquid vult de morte. Vn sm
Cancell parisien. Sepe q vana
tale et inane et falsam confidentia
cerca dicit² qo sanatoz. Et io
hortandq e infirmq vt p veram
contricionem puram q confessioez
aie procuret sanitᵗᵉ q est ad sa
lute corpis si sibi fuerit expediens
valde potaut. Et ita quietior erit
et securior. Vid aud teste Grego
dela contricio vera sit. Cum

qz sm Aug i qº sinam. Dr z
alios qz doctores. Pmia q contit²
qa v extime corpo fit ad pma
sufficiens ad salute. Vill pcipue
qui toto tpe vite sue precepta
dina vota qz potanea indq ven
lit atqz volunt. sz solu ficte atqz
precieteng suaerct ¶ Oco con
tuiqz tali ad mortᵉ arᵗᵘ deducto.
e suadendu vt sm sua possibltᵉ
et dei vocato amplius mel re
laboret. ad pmiam adimatam sey
vam vt videlz ois obstale dolo
vl timore ohentibq vitat² roe qru
possit. et tone hre displicentia
volutadz qz sine debitu s pp
deu et vemitat² male inclinatio
qtq z delectatcoe obedentu et
laboret ad displicentia hrīa pt
hre licet decile. Et ne vbe
contrariz mitte² opponat ei illa q
supiq a sta patta de teptatioe
desperatoeo conīt spc qrcedete dta
sut. Sic monent² ut ers qtra
alias teptatioes auxiluo constat.
fortit atqz volut² ressistendo. p
certo cu p diuᵗᵘ inime tepi possit
Insup no tpet² de abiectioe cu
rupti corpis. Vn Aug. z dat
q. licet io q sa e nr ho cor
rupat² tu hcs qui intq e renoua
de die in die. ¶ Ite moneat
z ut deredat eius verq et fidel
qsenq attende² insup an vinculo
excocatioe teneat² vt conformet
quoq dhee tat [illegible] ordi
natio sete maīs ecclie se summit
tat vt absoluat². ¶ Ite si mod
tuiq qtitua hpis spatiq ad sua
reconciliatioe, hreat vt no morte s
finia precipiat² legat² coza eo a
prbus passioes xpi suc hysto
et oroes deuote i quibz pariter
sanq amplius delectabat². Et re
legenda sut precepta dina ut qsidq
meditat². siquide dicat tota ea
negligenter deliquisse. Si infirmq
vsu loquendi pdiderit et in sana

et integram noticia ad interroga
tões ipsi factas ul' oroes coram eo
veritatas signo aliq° aut nutu
capitis ul' solo cordis consensu concedat
hoc ei sufficit ad salutem. Curandum
tn̄ est ut interrogationes si
aut antequam loquendi usum perdit.
Ita si interrogationibus suprascriptis appa
reat confessionem infirmi. non ussque
sufficiens creditur ad salutem. Remedium
quod informationem necessariam op
ponat uno quo fieri poterit me
lius. Et si manifestum ei foret peri
culum quod immineat sibi et ius posset
dederat. non conspiciat se de per
petuum decesserat. Quisque enim ut eum
decedere salubri compungat. Et cum bla
diciis et dissimulationes noxia corde
neret. Absurdum quippe nimis est
et plane derelinquere grauiter mo dum
ut hoc ratione mortis mortis et
uite periculum ex timore timore me co
turbet abscondat. Quoniam
esayas propheta rege ezechia egro
tante usque ad mortem salubriter
premuit. Dicens eum moriturum et
in corpore mori non debere. Et
Gregorius monachum qui cum morte
periculo constitutum et in corpore dya
logorum li. premuit ad salutem. Si
contra infirmo ymago crucifixi
et se cum infirmo et domini. et
circa eius manus ul' eius altius sit
ex pluribus sanguis et dolore uexa
batur. Habeat et ibi aqua be
dicta. que super demonium et aliud
cuiuscumque frequentius aspergat ut et
fit ab eorum demones compescant
ab eorum insultibus. Si non eum
premissa breuitas sinat Rome
de sit ille oroes per ipsum moro
salvatorem domino ihesu christo dirigat.
Reliquo et cuique moribunti aurum
candelas corpori libera et diuitie.
et alia talia ad memoria redu
cant. Ut equatum eo exigat pa
ciens spiritualis sanitas. et sua alie
quacumque comitti nequit. Dicitur
ras in manu ista extreme neces
sitate valeat subsidio consistens
atque ponderent singula puncta et
scientie. quibus directa fuit admia
eo quod non solum per aliquis me
ruit contrit in compendio theologice
veritatis lib° ij ca° 10. continet. etc.
Quia autem placeret et libenter vellet
melioris mori et sine periculo tal
tuorum debet studiosique et moriendi
arte eius quo dispositus premissa sua
adhuc sanus et sollicite studeat
et assuescat nequaquam mortis cepit
tet imprevisum. Ita dicit frater
tercium immediate totum in quo morte
autem eum diu vm [illegible] subicie ipsa de
uotis euadet. et ante eam se
cum arcessit seu dualidem. talis lo
quis illa fuga dabit. Ut ergo
non mors decipi nec euadi. sumus
securi esse instanti agere quod potes
sed prius et in usum tenetur bene
dispositus mors ac domino tuo da
ctum esse potes. Unde prouerbiorum 8.
Qui mane vigilauerit ad me
inuenient me. Item 3. Reg.
Ab infantia quoque usque nunc
Quam multi infantium optima ne
cessitate inopinatis sepius deceperunt
atque neglexerunt. statuendo dei iu
dicium in suo arbitrio quod non valuit
nisi in fine vite penitere et dei
pulsu et admonitiones audire.
Remedium. quod tunc plures timore
mortis aut pene et quo compulsi
et contriti penitent qua sollicitudine di
lectas dei ut oportet et deberet
si melioris vellet penitere. Unde
beatus augustinus. Uix aut raro
fit uera penitentia. Uideo ergo fratres et caue
ne ut hoc sit contingat. Ulla dum
dompnorum vel inimicorum videatur
de tam solicitudine et sollicita dispo
sitione atque studiosa expectatione
temporis mortis sue ut premitti. In
iminetur tali tanta quam mors et ne
cessitas temporis conducta ac moni
bit. Vel si possibile esset tota com
mitas ad morientem conuenire debet
festinare. Sicut in quibusdam religionibus
mos extat. ut statim cum infirmus
morti appinquat. tunc vero ut mos
audita tabula quacumque hora omnes
fratres concurrunt fiereit dimissio

N[ota]

oibus occurrat cotidie quatinus mo
riendi. Vnde dicit. Ipse religiosi
et seculares pro sui status honesta
te eciam non debent nisi ad mortem
et ad ignem. **Sexta particula
huius materie.**

Ultimo studendum est quod ora
tiones supplices dici possint
pro infirmo laborante
in agone. Est eciam si
persona religiosa sit
conuocato conuentu confes
tim cum tabula ut moris est. Premittitur
letania cum oracionibus et psalmis con
suetis atque ordinatis more solito.
Postea vero si adhuc superuiuit
subiungantur oraciones subsequentes ab ali
quo assistente qui optime fuerit
et tempus paciatur. Que eciam pluries
iterari possunt pro infirmi deuocione
si vsum habuit racionis quamuis de
salute necessitate non oporteat. Nouerint
qui infirmo astant. Quod oraciones
iste pro deuocione et disposicione ac com
moditate temporis ac assistencium
ad recipiendum et temporis spacium. Sed
sunt tamen paucissimi nos [illegible] apud
astantes communiter et in plerisque re
ligionibus qui huius sic habeant an
te et circa mortem suis proximis
fideliter assistat [illegible] amore
informando et eos pro ipsis
orando ut possent. Presentes vero cum
ipsum morientem videntes modum velint,
et ita anime morientium misericordiam
impetrabunt. **Oratio ad saluatorem ihesum.**

Oraciones ab astantibus circa infirmum pro eo ad deum dicende.

Per amorem quo te dignissimum
omnipotentissimum et delicatissimum
[illegible] filium pro nobis factum
hominem fecit vulnerari et mori
pro salute hominum, indulge famulo tuo
N. misericordissime ihesu christe omne
quod cogitatu et voce vel facto af
fectibus vel motibus viribus
et sensibus anime et corporis deliquit.
et dona illi remissionem
atque sufficientissimam emendacionem
illa qua totius mundi culpas sol
uisti ac in plena supplicacione omnium
negligenciarum suarum. Adde illi sanctis
simam conuersacionem illam quam ab hora
conceptionis tue usque ad horam mortis
habuisti. Et insuper fructum omnium bo
norum operum que tibi ab inicio mundi
usque ad finem ab omnibus electis placu
erunt vel placere poterunt. Qui
cum deo patre et spiritu sancto viuis et regnas.

In nomine feruentissimi amoris
quo te vita omnium voluisti incar
nari et amplexare pro nobis crucis
mori [illegible] ad medullam beni
gnissimi cordis tui vt anime famuli
tui N. omnia peccata dimittas et tua
sanctissima conuersacione ac [illegible]
passionis tue [illegible] obmissa supple
re facias quod cum [illegible] in
titudinem miseracionum tuarum. Nos
[illegible] et illa [illegible] persona [illegible]
[illegible] dispo
[illegible] placidissimo et [illegible] sibi
et [illegible] vtilissimo [illegible]
[illegible] plena remissione
fide vera spe firma et caritate
perfecta vt in [illegible] statu in
dulcissimum amplexum et suauissi
mum osculum tuum feliciter [illegible] ad
tuam eternam laudem. **Alia ad [illegible]**

In manus tuas [illegible] tue [illegible]
pater sancte pater iuste et ama
tissime commendamus spiritum famuli
tui N. [illegible] magne
amoris quo se anima filii tui sanctis
sima [illegible] commendauit suppliciter
deprecantes quatenus per illam [illegible]
dilectionis [illegible] qua tua dulcissima
[illegible] tota [illegible] illam
sanctissimam [illegible] dulcia hora
famuli tui N. suscipias [illegible]
amorem [illegible] **Oratio ad beatam mariam.**

O intemerata et mater [illegible] benedicta
[illegible] in angustia et necessitate succurre nobis
dulcius et ostende famulo tuo [illegible]
faciem tuam [illegible] sua ne
cessitate et dispone omnes inimicos
eius [illegible] dulcissimi filii tui [illegible]
[illegible] et [illegible]
et libera eum de omni angustia cor
poris et anime ut laudes dicat deo

deo in secula seculorum. Oro ad angelum.

Sancte michahel archangele domini mei ihesu christi succurre nobis apud altissimum iudicem. O pugil fortissime assiste michi famulo tuo dilectissimo valde laboranti et defende eum potenter a dracone infernali et ab omni fraude malignorum spirituum. Insuper exoro te preciosum et decorum ministerium summe diuinitatis ut in extrema hora vite mee animam meam benigne suscipias atque ipsam in sinum tuum sanctissimum et perducas eam in refrigerium pacis et quietis. Alia oratio ad patrem

Aue dulcissime redemptor piissime ihesu christe benignissime per illam miserabilem vocem qua in quantumcumque mortis pro nobis doloribus compassionis a deo compressus es ut te derelictum a patre clamares. ne longe facias famulo tuo auxilium tue miserationis in hora et momento afflictionis anime sue pro desertione et suspiratione spiritus te inuocare in extrema hora non valet. Sed per triumphum sancte crucis et per virtutem salutifere passionis et amorose mortis sue cogita de ea cogitationes pacis et non afflictionis. Sed mitte et consolationis et libera eam ab omnibus angustiis. propter quas mandasti quas pro ea in cruce fieri permisisti clauorum acutissimis. Ihesu bone et dulcissime pater et domine eripe eam a tormentis sibi deputatis et perducas eam in requiem eternam cum voce exultationis et confessionis. Alia oratio

Misericordissime domine ihesu christe fili dei viui in virtute illius commendationis qua animam tuam sanctissimam patri tuo celesti in cruce moriens commendasti commendamus tibi animam famuli tui N. orantes misericordissimam bonitatem tuam. quatenus per eam honorem et meritum eiusdem anime tue sanctissime pro qua salutem omnium et a morte debita liberare famuli tui dilecti facies in misericordia liberando eam misericorditer ab omnibus miseriis et penis et perducas eam gratia amore et intercessione tue dulcissime matris virginis marie ad contemplandam gloriam tue iocundissime visionis. Alia oratio ad ihesum christum.

Quesumus misericordissime deus qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata delinquentium deles et preteritorum criminum culpas venia remissionis euacuas respice propitius super hunc famulum tuum N. remissionem omnium peccatorum sibi concedas. Renoua in eo piissime pater quicquid terrena fragilitate corruptum uel quicquid diabolica fraude in eo violatum est. et committi corporis ecclesie membrum redemptionis agnosce. Miserere domine gemituum suorum. miserere lacrimarum eius et non habentem fiduciam nisi in tua misericordia ad tue pacem reconciliationis admitte. Qui cum deo etc.

Commendo te carissime frater omnipotenti deo ut eum cuius creatura es morte interueniente persolueris ad creatorem tuum qui te de limo terre formauit reuertaris. Egredienti itaque anime tue de corpore occurrat splendidus angelorum cetus apostolorum senatus. iudicum? et martyrum triumphans obuiat exercitus. liliata rutilantium te confessorum circundet turma. iubilantium te virginum chorus excipiat et beate quietis in sinu patriarcharum te complexus amponat. qui te inter assistentes sibi iugiter interesse decernat. Ignores omnino quod horret in tenebris quod stridet flammis quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus sathanas cum satellitibus suis in aduentu tuo comitantibus te sanctis angelis contremiscat. atque eterne noctis chaos in mane diffugiat. Exurgat deus et dissipentur inimici eius et fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant sic sicut fluit cera a facie ignis ita pereant peccatores a facie dei. Et iusti epulentur et epulentur in conspectu dei. Confundantur iniqui et erubescant omnes te tartaree legiones et

et insidiis sathane ut tuum nunquam
dire (?) videat. Liberet te a cru-
ciatu christus dominus qui pro te mori
dignatus est. Constituat te christus filius
dei vivi intra paradysi sui amena
ac semper virentia gaudia. Et ut inter
oves suas verus ille te pastor
agnoscat. Ille te ab omnibus peccatis
tuis absolvat atque ad dexteram
electorum suorum sorte constituat. Ut
redemptorem tuum facie ad faciem vi-
deas et presens semper assistens mani-
festissimam sanctis oculis aspicias
veritatem. Constitutus igitur inter agmi-
na beatorum contemplationis divine
gaudiis potiaris in secula seculorum. Amen.

Proficiscere anima christiana de hoc
mundo in nomine patris dei omnipo-
tentis qui te creavit. In nomine ihesu christi
filii eius qui pro te passus est. In nomine
spiritus sancti qui in te effusus est. Oc-
currant tibi et succurrant angeli sancti et
archangeli throni et dominationes
principatus et potestates cherubin et
seraphin. Subveniant tibi patriarche
et prophete apostoli et evangeliste martyres
et confessores monachi et heremite
virgines et vidue infantes et inno-
centes. Adiuvent te orationes sanctorum
omnium et sacerdotum et levitarum et
omnium ecclesie katholice graduum et dig-
nitatum ut in pace sit locus tuus et
habitatio in ierusalem celesti. Per eundem
qui in unitate spiritus sancti vivit et regnat
deus per omnia secula seculorum. Exemplum bonum.

Fuit quidam papa qui dum ad extre-
ma venisset advocabat cap-
pellanum suum virum ydoneum et
devotum quem plurimum diligebat cuius
suffragiis post mortem eum apud
deum vellet iuvare. Qui venit.
Cui omnibus modis quibus posset
et quamdiu viveret pro salute anime sue
staret (?) adimplere vellet. Cui papa:
Non peto a te aliud subsidium nisi
cum videris me in agonia positum ...
memoriam orationem tibi vicibus pro me di-
cas. Qui se libentissime facturum
quod promisit. Ad quem papa: Tu
primo pro me dicas dic in honore

agonie et angustie illius quas quidem
tempore instantis passionis sue cum ad patrem oraret
ut mitteretur (?) sui sudoris sanguinei
quem pre timoris angustia pro nobis
copiosissime effudit. Quando etiam patrem
rogavit pro omnibus salvandis et dampnandis.
Et eius contra multitudinem peccatorum meorum
vero patri offerre et ostendere dignetur
pro omnibus angustiis quas pro peccatis me-
is cogitationibus merui. Tu autem
secundo pro me dicas dic in honore
omnium passionum et amaritudinum
ihesu christi quas sustinuit in passione
et presertim in cruce. Unde pepe-
dit tribus horis unus (?) in tribus cla-
vis. Et maxime in honore eius amari-
tudinis quam sustinuit in hora quando sanctissi-
ma anima sua cum clamore valido
deo patri commendavit pro omnium animarum
peccatorum salute. Quatenus illam amari-
tudinem et passionem patri offerre
et ostendere dignetur contra omnes
amaritudines penas et passiones
quas pro peccatis meis timeo meruis-
se et ut me ab eternis cruci-
atibus eripiat. Tu tertio pro me
dic in honore ineffabilis
caritatis ihesu christi que ipsum de celo in
terra ad tolerantiam omnium illarum pas-
sionum traxit. Teste Ieremia 31: In
caritate perpetua dilexi te ideo attra-
xi te miserans. Ut hac caritate
me salvando et celos michi aperire
dignetur. Capellanus dixit promisit cap-
pellanus quod omnia libentissime se
facturum. Et fecit omni cum di-
ligentia et devotione qua potuit.
Post mortem autem accessit papa
splendidus et venustus capellano sibi
in mensa (?) referens dicens se ab omni
pena liberatum. Prima petitio pro
me domino ihesu christo sudorem suum
sanguineum pro me obtulit omnem meam
expulsavit angustiam. Prima secunda pro
me omnem amaritudinem omnium passionum
suarum omnia peccata mea ut nube
delevit. Prima tertia pro me caritas
sua michi celos reseravit et me cum
gaudio introduxit. Et sic penas
evasi. Propter hanc relationem quam

corporis capp[ms] pluribus respiciebat
i mltis locis mox moliunt quod p
vltimus modus oradi i mltis locis ap
morientes deuote sub forma spe
ciali salutis. Et valeret toti
die dicendo honorado passionem xpi
quia ipsa valeat hominem a demonibus
liberando. porta diluuii et celeste regni
aperiend. duplex dnm meu ihm xpm qui
e vnctus in stella. Sequitur ymago
sine forma confessor traud per me.

Kyriel. Xpeleyson. Kyriel. Dne
miserere nob. Pater noster.
Saluator mudi salua nos qui
per crucem et sanguine redemisti
nos auxiliare nob te deprecamur
dne deus meus. Dne ihu xpe
per agoniam et angustiam tuam sctis-
sima et orone quam orasti pro nob
i monte oliueti qn sudor tuus c sudore
tuus sic gutte sanguinis decurrent
in terra obsecro te ut multitudine su-
doris tui sanguinei quod p timore
tui angustia copiosissime pro nob
effudisti offerre et ostendere digne-
ris deo patri omnipotenti tot mlti-
tudinez omnium peccatorum meorum et huius
famuli tui. et libera eu in hora
mortis sue ab omnibus penis et an-
gustiis suis quas p peccatis suis se
timet meruisse. Qui tu deo patre

Kyriel. Xpe. Kyriel. Dne miserere nobis.
Pr nr. Sanctifica nos dne
signaculo sancte crucis ut fiat nob
obstaculum contra seua iacula inimicorum
omnium. Defende nos dne per sig-
num sancte crucis et per precium iusti sanguinis
tui quo nos redemisti. Dne
ihu xpe fili dei viui qui pro nobis
mori dignatus es i cruce obsecro
te ut amaritudines omnium passionum
tuarum quas p nob miseris peccatoribus
sustinuisti in cruce. maxime qn sanctissima
anima tua patri tuo commendasti offerre
et ostendere digneris deo patri om-
nipotenti pro nob. et pro aia famuli
tui et libera eam i hora exitus sui
ab omnibus penis et passionibus quas p
peccatis suis timet se meruisse. Qui
tu deo patre et spiritu sancto viuis et

Kyriel. Xpe. Kyriel. Dne miserere nob. Pr
nr. Pietate plena vndique sanctis-
sima corporis tui et famulum tuum dne
crucis per signaculum mederis aute cor-
pus. et aie. hoc quod fieri vltimum spe-
ciali. Dne ihu xpe qui p nos
corpore tuo dixisti In caritate perpetua
dilexi te id attraxi te miserans
tui obsecro te ut eande caritatem
tuam que de celo ad terram ad toleran-
tias omnium passionum tuarum traxit
te. offerre et ostendere digneris deo
patri omnipotenti pro omnibus penis et passi-
onibus famuli tui quas p peccatis suis se
timet meruisse. salua aiam eius
in hora exitus sui aperiens ei ianua
vite et fac eam gaudere cum sanctis
tuis in gloria. Dne ihu xpe
qui redemisti nos precioso tuo san-
guine scribe in aia famuli tui
vulnera tua preciosa sanguine tuo
vt discat in eis legere tuum dolorem
et amorem. dolorem quo omnes dolores
et penas et amaritudines quas p
peccatis suis se timet meruisse. amo-
rem vt vincat et amore immunia
quo a te et ab omnibus electis tuis nu-
quam possit in perpetuum separari. Offer
ea dne ihu xpe pro turpe meriti
tuo sanctissime incarnationis passionis
crucis et ascensionis. Offer ea pro tur-
pe sanctissimorum misteriorum et sacramen-
torum tuorum. Offer ea pro turpe omnium
confessorum et orationum que sunt in
ecclesia tua catholica. Offer ea pro turpe
omnium benedictionum et gratiarum tuarum
et gaudiorum omnium electorum tuorum que
tibi placuerit ab initio mundi et co-
rede ei ut tu qui omnibus in conspectu
tuo gaudeat in eternum. Qui tu deo
patre et spiritu sancto viuis et regnas deus
per infinita secula. Amen.

Quum aut tota salus hominis ma-
xime i fine consistat solerter
cura debet vnusquisque ut sibi
de socio vel amico deuoto prudente et
fideli an morte prouideat. Qui ei i
extremo fideliter assistat et ad fidei
constantiam patientiam quoque atque deuotione
et nec confidentia et perseuerantia eum
solliciti iniungat atque animet

Vo bene

ut eciam demum in agonia sue fidelibus
cum oracionibus ad deum de passione christi
et virginem mariam matrem eius et
alios electos dei cum attencione et in
tencione debita et devota assistant
Ad quamcumque oracionem efficacia pre
dictarum aut aliarum amodo expetit
necessaria dispositione plura invenies sic
in precedenti materia de arte morien
di magis expressiue et expresse
Unde unusquisque bene et secure mori
volens super omnia necesse expetit ut
prius mors occupat mors dissimul
et vicium et qualitatibus cum
more accipiat statum cum dicat
et sic securus expectat et leto
de hujus mundi miseria ad perhe
nis vita pergat gaudia. Ad quod
nos perducat ihesus christus marie filius
qui cum deo patre et spiritu sancto in unitate
perfecta vivit et regnat deus per in
finita secula seculorum Amen.

Explicit tractatus de arte morien
di salubriter et feliciter. scriptus
per me Johannem Mathie scriptoris
de Tubingen presbiterum. precio scriptura
adiutorio diuini In Kirchem.
Anno domini. Mcccc. xl°. sabbato post
festum sancti Georgii hora meridiana
in quo mirabiliter dei per omnes expletio.

Incipit tractatus magistri Samuelis israelite pro quo probatur adventus Christi sive messie dudum preteritus per dicta prophetarum et legis veteris translatus de arabico in latinum

Reuerendissimo in christo patri fratri Hugoni magistro ordinis fratrum predicatorum dignissimo. Frater Alfonsus sacre pagine professor eius subditus frater Alfonsus boni hominis hyspanus promissam obedienciam promptam deuotam et deuotam. Cum ex defectu mei temporis mei et insufficiencia non sim talis quod vobis et per vos fratribus ulterius possim aliquid magnum facere vel saltem assignare quod a laboribus et curis vestris quas pro mea quiete omnium et totius ordinis pace diuicia sustinetis. Ad solatium vestrum aliquale et sublevamen laboris hunc libellum antiquissimum qui nuper tandem venit ad manus meas et fuerat tot temporibus occultatus in auctoritate tam noua translatione de arabico in latinum per me interpretatum quem presentem vobis transmitto. Sciendum autem quod inter iudeos multum constant illi qui arabicam obtinent peritiam linguarum. Tamen quod ille liber sunt in antiquorum plurimis strictus copiose vel quod de eis ut puto pauci iudei et paucioribus opinamus notus sit sive confidentes forte sua quidem voluit ab aliis occultare. Quam ex de causa ut existimo iudei iste legem ceterumque auctorem huius libri non nominauit hebraicos sermones sed in arabico denotauit vel annotauit. Deus ergo quod tarde vel cito que occulta reuelentur nunc fratres salutare. Ego vero transferendo ipsum auctoritates byblie ab isto iudeo inductas scripsi de loco suo in arabico prout eum et in latino non prout de nostra translatione secundum beatum Ieronimum. Sicut ille iudeus scripsit quem composuit istud opus. Et hoc sentiens quod aliquis possit michi imponere quod ego in textu presumpserim aliquid addere vel diminuere vel etiam immutare. Et super hoc erunt testes quod sciunt arabicum in textes. Et hoc dico quod iudeus iste meam translationem non sequitur vel videbitur in processu. Me autem ut ideo oportuit in hoc opere ne quantum ipse loquitur de arabico eius modum loquendi quantum est possibile et ordinem obseruando. Aliter non essem interpres eius sed deceptor libri sui merito possem dici. Nec iudei si viderint illum librum dictum lingua descriptum tamen contendere possunt si viderint quod auctoritates in libro ab hoc descripto arabico discordent. Ego tamen consolatio vestro dne et pro me vigiliis sit est sermo aliquis que intendo. Conservet vos ordinem vestrum deus meus Ihesus christus pro multa tempora ad gratiam et amorem. Scriptum parisius per manum meam fratris mei alfonsi de hore domini misericordie mei in qua spe ramus.

Incipit epistola translata de arabico in latinum per fratrem Alfonsum bonihominis hyspanum ordinis predicatorum. Que epistola cuius sit et ditiua et ad quid valeat prohemium ipsius epistole et narratio eius plenius declarauit. Cum tytulo qui est talis. Et sequitur.

Epistola quam scripsit magister Samuel israhelita oriundus de fetz ciuitate regni marrochitani ad rabbi ysaac magistrum synagoge que est in subiulmesa in regno predicto.

Conservet te deus o frater mi et permanere te faciat usque quo terminet ista captiuitas mea et coniectet

suspirio mea. et appropinquet spes
mea. et sustinet deus beneplacitum
super vitam meam. Amen.
Utinam compleatur quod pulchritudo
spei mee tempore et mee in te. et tu
es mea spes edificationis de dubiis
legis et prophetarum. cum tuis expositi-
onibus questionis. Unde ego scri-
ptis doctrine tue et oppono castigacio-
nes mei super illis que legis sunt
et prophetarum super quibus amplior tu
timore. ¶ Quapropter veritas ad
superhabundantem sapientiam tuam et
mitto tibi libellum illum quem pro te
deo volente de veritate confirmatam et in
dubiis declaratum. Primum capitulum primi

Desidero domine mi edificari per te
de questionibus legis et prophetarum
et aliarum scripturarum quae nos videri
sumus specialiter percussi a deo de capti-
vitate ista in qua sumus qui tam
voracis iracundie ira dei non terminus fine.
Utinam non fuit mille annis completi
quod per totum sumus captivati. ¶
Nos scimus quod patres nostri adora-
verunt ydola. occiderunt prophetas. et
legem abiecerunt. Et propter omnes istas
transgressiones deus non permisit eos
captivitate nisi per septuaginta annos
in babylonia. et post tempus pre-
fatum placatus est eis et reduxit
eos in terra sua. Et tamen scriptis
ira dei tunc temporis fuit validissima
super eos alias vices. quod an(n)i(s) a
tempore ○ comemorat scriptura. et tamen
ut dictum est pena talium peccatorum
non fuit nisi septuaginta annis.
Et modo domine mi ira dei que in
ipsum punit nos non sed terminum
nec finem eius nobis promittit in
prophetis. Si volumus dicere quod
pro ista ~~captivitate~~ de causa sumus
ira dei. est adhuc prima vera quod
fuit captivitas septuaginta anno-
rum et quod tunc non fuit satisfacti
completum de peccato quodlibet per illos
patres nostros. nos facimus deum me-
dacem. quod absit. quia ipse posuit
deus et gloriosus illi captivitati
proposuit terminum tam quam prophetas scilicet
septuaginta annorum. Unde talis
ratio bona non est. si causa sui cap-
tivitatis ~~est~~ est pena nec apparet ve-
ra intelligentibus respondeo. Et
si dixerimus quod deus de iniquitate transmi-
gratione misertus est omnium patrum no-
strorum et non aliorum. Et in omnibus quibus misertus
est transduxit ad reedificandum tem-
plum ut dicunt prophete semias. et
quod nos sumus de illis quibus mi-
sertus non est. dicat nobis quem
quod deus misertus est illorum qui adora-
verunt ydola. et qui occiderunt prophetas.
et tamen nos punit qui non peccavimus in
predictis. et illorum pena fuit in
certo tempore septuaginta annorum. Et
mea punitio scilicet non habet finem nos
etiam tam ita est longa et sine
fine. in qua pena sumus modo ut
fuit mille anni. nec de lege nostra
de prophetis aliquid de pene finem possu-
mus dicere. ¶ ¶ Quare domine mi
tu deus punivit patres meos pro
ydolatria et pro interfectione prophetarum.
et peccatum et pena fuit nota in
scriptura. Tu deus non punit bis
in idipsum. pro peccato illo predicto fuit
postea pena scilicet captivitas longorum annorum
Et tu deus nos punit omni-
saliter nisi propter peccatum universale
oportet quod post illa captivitate nos
peccavimus coram deo omnes maiori
peccato quam fuit ydolatria penitentia no-
rum et quam fuit interfectio prophetarum.
Ergo quoniam deus pro illo peccato predicto
punivit parentes nostros annis brevibus
non amplius Et nos punivit iam super
fuit mille anni et posuit et dis-
persit nos in aliorum patres multi.
¶ Quorum tamen contingat. dei sumus

d od euentu · qr nulla e conuersio
superatoria. 2m capitulum 2m

Suppositio ergo dne mi. qd nos
sumus i peccato aliquo maiori
rogo te ut certifices me.
si postquam deus dispersit nos de
ierlm et misit i captiuitate ista lo
gissima seu perpetua ppt id pctm
si auctoritate sua et ppa volutate
sine speciali madato dei nos i
captiuitate ista accepimus obseruare
circumcisione et sabbatum et alias
obseruatias ~~legis~~ quas tenemus ex
lege moysi. Vna nos cognoscimus
qd a tepe quo tytus destruxit ciui
tate sctam et teplum robustissimum et
bybliotecas. et nos i captiuitate
ista dispersit. qd ex tunc cessauit
ministerium nostrum iuge sacrificium. obla
tiones et holocausta. et deus non pre
misit nobis postea p pphas aliquos
nec p reuelationem aliqua certa
ut qd nos debeamus redire ali
qn in ierlm i statu pristino
nec madauit nobis postea qd ob
seruaremus obseruatias supradictas.
Videtur ergo sequi. qd nos non a deo
sed ab illo qui erat i ira dei ob
seruatias pdictas accepimus et
tenemus. Et dicet nobis aduersarius
meus sic vos obseruatis circumcisiones
et sabbatum. et legitis i synagogis
libros moysi et ppharum sine
madato dei quare non assumpsistis
vobis similiter sacrificia. et non facitis
vobis sacerdotes et reges et princi
pes et ordinaciones sctas et mes
sa. et quare non edificatis vobis
altaria et cerimonias et oia alia
q sunt in lege retenta sic sab
batum et circumcisiones et sic quedam alia
q seruatis secundum tradiciones vestras
sine madato dei i ppa uoluntate
et ex utraque parte dicitis i offensam
Et si hec pdicta facitis cum volutatem
dei Vel si dicatis qd volutas dei
est et beneplacitum. qd hec obs
uetis qd tn ostendere non potestis.
Quare non obseruatis alia supradicta quare
multa facere possetis. Et si dicitis
vos non pmittunt facere reges et
ppli sub quibus iacetis. tn pmittunt
vos multa alia facere sic pmittunt
vobis circumcisiones et libros et sy
nagogas et alia que tenetis.
Et ad hec dne mi non e nobis
i pmptu nisi sufficiens. ut vi
sumus in dei i oi statu q nobis co
tingit et euenit. 3m capitulum 3m

Inuenimus dne mi deum loquentem
p os zacharie pphete dicentem vii
capitulo vel licet de ea pa captiuitate babilonis
intelligendo hec autem ptes qd se
cundum i arabico sic sonat in textu.
Fac dic deus sacerdotibus et pplo
terre. cum ~~plorastis~~ ieiunastis et plo
rastis in v° et vii° toto tpe hijs p
annos septuaginta qd mihi ieiunastis
a ad me plorastis a ego tale
ieiunium volui a vobis. Vel
ut translatio alia est. Ergo ego p
pono scribere sic iacet auctoritas
i arabico quas iste inducit non
sicut sunt i mea byblia. Inmu
it deus dne mi p i vis pdictis
qd dum nos iudei fuimus p lxx
annos i pdicta captiuitate qd fuimus
sine lege qr ieiunium tenemus a lege
sic alias obseruatias et similiter fuimus
sine circumcisione et sabbato. Et sine
dubio dicam qr non valet dum ira
dei manet super ppulum suum. Illa
enim pma ira dei fuit breuis et
fuit tm lxx. Sed hec ira dei
i qua sumus nunc est longa et non
inuenimus ei tm i pphetis. Et timeo
dne mi qd sic deus misit i capti
uitate ista breue ptes nostros
sine lege et sine obseruatiis eis
nec acceptauit ieiunia nec obser
uantias legis eorum quousque fuit

cōpletum tempus pene ipsorum .l. annorum
.lxx. Sic et ista captivitas ultima
non acceptat opera que facimus secundum ob
servancias legis quia constat quod sumus
in maiori peccato nunc quam patres nostri
fuerunt in babilonia. Nam nos sumus
in maiori ira dei quam illi. Et propterea
quia magis sunt ei minus placita et nos
sumus ei magis odiosi. Et patet quia illi
pro morte prophetarum et quia ydola colu
erunt fuerunt tantum septuaginta annos
in captivitate et nos pro peccatum magis
et maius sumus captivi iam fere mille
annos. Et captivitas domine mi est
sine dubio illa quam deus per os da
nielis prophete vocat desolationem us
que in consummationem. Usque ad consummationem
et finem perseverabit desolatio. Prima
captivitas vocata fuit transmigratio
quia post modicum tempus fuerunt redu
cti cum honore in iherusalem. Hec autem
vocatur desolatio perpetua in qua propterea
deus non misereatur nostri sicut non
misereatur priorum nostrorum dum erant
in babilone. excepto quod consola
batur eos per prophetas qui promittebant
illis libertatem et erant eos
...... Nos autem nullus promittit.
Insuper dispersit nos per universa re
gna mundi. Attamen gratia re
tinquat dei sumus in cuncta. Capitulum iiii.

Domine mi valde miror et mi
ror de nobis cottidie speramus
liberationem de captivitate ista
et sic de hoc loquimur et magna re
ductione in iherusalem et vel sumus cen
vel deceptores simplicium. Certe
constat quod post dispersionem nostram
que facta est per titum non apparuit
nobis propheta qui nobis promitteret redu
ctionem nec et propter captivitatem .lxx.
annorum fuit propheta qui loqueretur de
ista captivitate que non habet finem nisi
in fine mundi nec de liberatione
ab ea nisi per consummationem seculi.
quam daniel vocat illa desola
tionem sine fine talis ipso. Unde

timeo domine mi quod tu tota capti
vitas non possit emanare super to
tam gentem nostram a deo nisi propter peccatum
maius in deum magis quam interfecisse
prophetas et adorasse ydola propter que
peccata fuerunt patres nostri puniti. quod
sic deus non misereret nostri in ulla
vindicte peccato perveniemus quod nisi et
misereri nostri quam nos. Attamen
sumus dei in cuncta qui nos eve
nerit. Capitulum quintum.

Domine mi video mi quod dein
ceps alios et nos ipsos
quod in libris legis et prophetarum
invenimus deum promittere genti nostre
liberationem et congregationem de dis
persione multiplici sed bene cum
tatis omnes promissiones quidem vel
fuerunt complete ante captivitatem .lxx.
annorum et in tempore .lxx. annorum
vel promissiones fuerunt propter peccata
illorum quibus promisse fuerunt tota
liter impedite. Sic pono domine exempla tibi
te. Exemplum primum. Ita per aucto
rem in Ezechiele. Si fecerit
iusticias meas et mandata mea
servaveritis congregabo vos de qua
tuor partibus mundi. et lavabo
vos et adducam vos per manus
et reducam vos in domum sanctam
meam. Ecce quod nobis promisit
deus per ezechielem in primo vis
et in aliis locis libri eius quod mis
iam completum est feliciter ante illa
captivitate .lxx. annorum. et omnes
promissiones domini tales maiores et
minores que in diversis locis librorum
sacrorum continentur completi fuerunt
antequam cadimus in illa ultima capti
vitate que non habet finem. Quos sumus in
iam in millesimo anno nisi aliquo
prophetarum eius tamen invenimus. et
nulla dei promissio ubi dicit de li
beratione et congregatione intelligitur
de captivitate ista perpetua. Sed
de illis tribulationibus et dispersi
onibus que fuerunt ante dictos .lxx.

annos. Postea nulla congregatio
de dispersione nobis promissa est. Et
ecce quod post illos lxx annos com
plevimus in maris per peccatum propter quod deus
sine tuo crimine nos in quo peccato
sumus et manemus adhuc. Ubi deus
miam suam non commisit de vita ta
lem. Ecce videmus per scripturas quod
omnia peccata que commiserunt patres nostri
ante lxx annos propter captivitatem
punita sunt. Et de multis exem
plis pauca induco. Peccaverunt
patres ante lxx annos quod exierunt
de egypto et promissio eis facta
non habuit locum sed in patribus suis
in deserto mortui sunt. Peccavit ipse
moyses ad aquas contradictionis
et in terram promissionis non intravit
Peccavit ipse aaron et portavit
penam. Heli sacerdos peccavit
et filiis eius verumtamen coopertavit
et posteritas eius sacerdotio privata
est. Cum tamen deus promisit sacerdotium
eternum. Unde huiusmodi promissa intel
ligenda sunt nisi per peccata deme
reantur utique. Et sic de rege da
vid et in aliis posteris eius.
Hic et deus deus et gloriosus promi
sit abrahe et semini suo terram illam
in eternum possidendam. Et frequenter
perdiderunt illa propter peccata sua patres
nostri. et frequenter restituit ea
deus illis usque ad illam ultimam vi
ce qua perdidimus eam sunt mille anni
et non est spes recuperandi quam
manemus adhuc in eodem peccato. propter
quod terras magis perdimus. Et domine
mirabile inaudibile est tam omnes labo
remus quod oportet quod post captivitatem
lxx annorum in babylone: quod postea
manemus quod deus peccato nostro et
nullus est qui dicat quod est illud
peccatum. Et si aliquis nostrum aliquando
cognoscat tamen et peccatum propter quod
incurrimus tanta mala. Nullus tamen
capit corde suo. nec ipsemet

quod cognoscat de sua conditione voluntate
sed omnes incurremus peccata. Et videmus
manifeste quod in parva captivitate
lxx annorum erat deus cum patribus nostris
in captivitate babilonica. Et in aliis captivitatibus
et dedit illis duces salathiel et
principes et sacerdotes tamen quibus
exierunt de babylone peracta pe
nitentia et placato deo et edifica
verunt iherusalem et templum et alias
civitates et effudit deus super illos
misericordias suas copiose. Nos domine
in iniquitate et non cessabo quare
quod peccatum est illud tale propter quod
sumus in captivitate mille annos
nec habemus prophetas nec regem nec sa
cerdotem nec altare nec sacrificium nec
orationes nec introitum nec pacificas
Immo facti sumus abhominabiles toti
mundo et terre. In solo corde
nostro regnat superbia quod nos reputamus
superiores toti mundo. Et quod sup
ter sentio pauca sed domine mi
Ecce numquam invenerat nobis quod sumus
sumus. Capitulum septimum

Hic ergo domine in pauco quod
est peccatum propter quod sumus in hac
desolatione et in captivitate
ista sit id peccatum super quo locutus
est deus per prophetas amos capitulo ii°
tamen dicit sic. Super tribus scele
ribus israel convertar ut transferam
Et non. ubi est conversa sicut quod
transferam. et est ad propositum magis
Et super quartum non transferam eos
quod vendiderit iustum pro argento.
Et nos domine per doctrinam magis
docemur quod iste iustus fuit ioseph
filius iacob qui fuit venditus et
sic tenemus ergo non quod primo dicimus
ponit id peccatum venditionis contra
in mundo peccatorum sive scelerum istorum.
Ipse et aliis quibus scrutatum
librorum studium videtur esse traditum a
deo. respondet doctrine nostre pervertere
et dicunt quod est primum in quatuor

scelerib; isrl est venditio ioseph a
fratribus suis. Et scdm pitm su
scelus designat adoratioz vituli
i oreb. Et z^m transgressioz ppham.
ppt qm tem fuit isrl captiuus i
babylone hoc amos. Et dixit
qd qrtu scelus isrl fuit venditio
iusti sz ihu. qui ad lras fuit
venditus post transmigratioz pfata
hoc amos. Et si nos dne m
volu9 tenere pfata doctrina magri
et unde ptamo oz qp nos assigne9
i isrl dm venditioz ioseph ta
scelera ptressisse ut nrd venditio
ioseph sit qrtu scelus. Et q no po
terimo sustine. qr testimonium lib
genesis e q nos qui venditioz
ioseph post primu scelus filiozu
isrl. Et ppha amos post qo
posse qrtu scelus venditioz iusti.
ppt^a qd scelus sum9 i captiuitate
de q loqr de9 et comina^t qd
no reducet nos ulti i tra p
missionis eu dic. Et sup qrtu
no transferam eos. qr vendiderunt
iustu p argento. et manifeste ap
pet michi qd nos sub isto qrto
ptio venditionis iusti sum9 pu
niti ia fut mille ani. In quo
tpo mlt9 pfecimus d^o. Et ideo nec
e spes pficiendi amplius. C. l^m

Erubesco dne m z timeo
qd iste ihus qp colut ptam
sit ille iust9 vendit9 p argento
sz^m amos ppham. et timeo qd
de ipo sint illa q accidit in
testiora pphas. Et ipa eidem
i doctrina sua valde appent appli
cat ptam. Esayas dic i c. i.
Ve genti prave filijs sceleratis
qm ipi elongauerunt se a do et
blasphemauerunt sctm eius et in
etnda sit retrorsu. Itt ide ppha
dic c. liij. Quasi ouis ad oc
cisionem ducitur e q no apuit os
suu. Itt. Vir dnos dolore
et sciens infirmitate. Itt. fuit
despect9. et ppt h^o no reputa
uim9 eu. Et oblat9 e qr ipe
voluit. Itt. De angustia de
iudicio deposit9 e. generatione
eius qs enarrabit. Itt. ppt
culpam ~~ppl~~ ppli mei transfixi eu
et dabit divisatores p sepultu
sua z diuites p morte sua.
Et timeo dne m qd muia
tores fuerunt ptres mei. et diui
tes collat9 lodres annas et
caypphas. Sic dic ppha. Cn
surrexerunt reges tre z maio
res q dnd et cont xpm eius.
Reges sz pntis. maiores sz
ptres mei. Et timeo dne m qd iste
ihs sit ille cominat9 z vendi
tus p argento. De q^o loqr. zach.
ppha et amos z alij pphe.
De quo dicit esayas. c. liij.
Deponet oes migrates z
creabit qp infidelibus. Timeo
est dne m qp iste ihs sit ille
iust9 de quo dic dauid i po
bonorum. Delectabitur iust9 in manu
iusti et sanguine incredentem ut
incredulis destrouxerunt. Et ppt
h^o destruxit illos de9 z disp
gat illos dns de9 me. Et
dne m timeo qp ille sit ~~iusto~~ iste
iust9. de q^o loqr ppha. c.
xp. Cu dic. Homo e. z qs
e qui intelliget eu. Itt c.
iiij. in trenis. Spus oris
mei xps de9 capt9 e p pctis
meis. cui dixim9 in umbra
tua viuem9 int gentes. Timeo
z dne m qp ille sit ipe iust9
de quo dixit de9 p os zach.
pphe. c. xiij. Dicet ei i illa
die. que sut iste plage i pal
mis tuis. Et respondebit. His
plagat9 sum i medio dom9 mee
int illos q diligebant me et le
uauit contra me pastor me9 sz
me. Itt ca. lo. xij. Aspicient
ad me in die illa et illu que
transfixerunt z plangent sup illu
quasi planctu vnigeniti.

Timeo e dne mi qd iste sit iustus
ille de quo dic abacuc c. iij Cor
nua in manib9 eius i abscondita est
fortitudo eius. Et tunc pphia gerocat
euangelij pl'anorum vbi narrat morte
ihu et dic Cum autem venisset
ad quem dixerunt eum mortuum. Et
apperuit os eius cum lancea sua
et transfixit eum. Paueo dne qd
sit iste de quo dic abacuc pphia c
iij. Egressus es dne saluare ppl'm
tuum cum xpo tuo. Capl'm octauum

Expauesco super hijs dne mi
et timeo qd fuerit iste ille
iustus interfectus sine spiritu de
quo loquit esa. pphia. et qd iste sit
ille iustus venditus p argento ppt
quem dic deus p amos pphiam qd
i testioni gti sceleris non tran
seat nos de terra pmissionis am
plius. Video e dne mi daniel
pphia q scribit de p t. completa
esse vbi dic Postq consumate
fuerint ebdo. eede occidet xps
et tunc veniet ppls cum principe
vento et destruet ciuitatem e do
mum et contaminabit ea et au
ferrent sacrificium et erit consumata
destructio desolationis ppetue. Et
non e dubium dne mi qd destru
ctio desolationis ppetue e captiuio
ista i qua nos sumus ia fuit mil
le anni. Et apte dic deus p p
pheta qd erit desola ppetua post oc
cisioz ... sicut e desola° mea post
qd ihs fuit occisus. Et contaminatus
e nobis deus desolatione ppetua post
occisioz eius. Et si volumus dne qd
ante morte ihu fuimus in desolacione
ista. Respondet nobis scriptura. qd ante
illa morte non fuit desola° nisi lxx
annis et post hoc fuimus reducti
in terram pmissionis e fuimus ap
dem in gratia et honore. Video
dne mi c° non video euasione
circa pphias ista qz de facto pla

nob. qd post a reedificatione te
mpli fuerit complete ebdom. eedem
septies anorum q fuit anni ccccxc
et fuit ihs occisus a patribus nostris
et postea venit dux sic titus et
vespasianus sicut romani et fecerunt nob
quam captiuitatem ista hodie sit mille
anni. Et melior sit e ista dei sup
et in nos propinquus. Et si dicamus
qd xps non venit sed cito ven
turus e et habemus terram pmissionis
et reedificabimus ciuitatem e habemus
gloriam dei et honore in terra mea
et ista desolatio non est ppetua.
Respondet nob scriptura qd ad huc
quo manet nob occasio qr et e
uersus tyti e ppli romani et
desola° peior q ista in qua sumus
iam mille annis. Heu mi dne
mi non e excusatio nec euasio co
rona. Et tunc ... contingat dei
sumus in ... e in ... sperantes.

Timeo dne mi qd xps ia venit
et ia compleuit sicut aduen
tum suum qr in scriptis nostris
inuenimus duplicem eius aduentum. Pri9
aduentus xpi scribit a pphis i hu
militate e humilitate. Sed9 aduent9
in gloria e maiestate. Et de primo
aduentu pronuncia illa q non occidet
De p° aduentu dicit deus p os zach
pphe c. ix. Letare filia syon
Ecce propheta tuus venit pauper eq
tans asinum. Et in isto aduentu de
scribit eum esa. despectum. daniel
occisum. et zach. et amos, ve
ditum. Et nu fuerit ia completa
oia q in isto libello descripsi et de
scripta non reputamus et e non co
gnouimus eum sicut dicit esa pphia. sed
despeximus eum e putauimus eum.
Sz gl'a eius et maiestas erit ma
nifesta in s° eius aduentu qn ipse
et flamma precedet eum e peccatores
terre e conclamabit in ... omn
ces eius sicut dixit deus p o'a pphias
dauid et esa. Et consido dne mi

qd xpc no iudicabit alit qz cu
igne ad morte qz nos mi ſe
rimus vbs xphas qui admiraliezt
nos de illo ſput deus teſtificat
qua nos qz os hebre ppheto
i quto libro reg. Et ſc mi
ſerimus iſtu iuſtu xpm que ſumus
i ura dei ſine fine. Et tn dei
ſumus.

Domine mi deus a pte deſcribit
duos aduetus xpi quos e
ſaye pphe. li. c. cu dicit
Conſurge conſurge beatitudo dni
Bis dicit. conſurge. pt duplicem
eius aduentu. et ſingillatim et
clare deſcribit primu ꝯ aduen
tu quatu ad paſſiones et deie
ctiones. c. lo. et c. lm. p.
totu. Et ſpecialit cu dicit.
Vidimus eu et no erat ei ſpes
neqz decor. Primu etia aduen
tu eius deſcribit eſayas ca. ix.
cu dicit. Puulus natus e nobis. Et
ſtatu ſubiungit eius aduentu ſcdm
cu dic. Et vocabitur fortiſſimus
pater potes ſup thronum dauid
ſedebit ut confirmet illd amo
do et uſqz i ſempitnu. Zach. au
pphe deſcribit xpm paupem et
ſedente ſup aſina. c. ix. Et
qd a° e hoc ꝯ qz pphe iſte
deſcribit ſcdm eius aduentu i humilitate
Et eſa ſcdm aduentu cu potencia
z maieſtate. Sic etia deſcribit
eu daniel. c. vii. cu dt. Con
ſiderabam et ecce i nubibus celi
et i ſimilitudie filii hois veniente
et appinquauit ad antiquu dierz
et ſedebit coram ipo. et datu
e ei regnu z honor et ptas
et oes ſcrates et lingue ſervibit
eu. Ptas eius ptas eterna. et
no deficies et regnu eius ma
nebit i eternu. Et manifeſtu
e dne mi qz i ſcdo aduentu ſede
bit xpus cu antiquo dierz q e deus
ad iudicadu ſcz poſt i pro aduentu

cu pret mors iudeos ut iudi
caret. Et iſtos duos adue
tus meſſie id e xpi innuit da
uid pphe i ps cu dic. Quo
ueit. quo ueit iudicare terram.
Ppt ſcdm eius aduentu q fuit ſimpl
dupl. Quo ueit. Ppt ſcdm q
eit cu potencia dupit. Quo ueit
iudicare terra. De ſcdo eius aduentu
loqur Zach. c. xiiii. cu dic. Im
primet veſtigia pedis ſup mo
te oliuarz etc. Et nos dne
no dicimus qd deus in eſſentia et
na ſua habeat pedes nec radio
nec iſta q corpis ſz pedes ſig
nificat vocatis corpore. Sic
etia pphe dauid qd e ſup alle
gatu eſt loquet de ſcdo eius
aduentu. Ignis i conſpectu eius ꝯ
ardeſcet z i circuitu eius etc.
Et nos no dicimus qd deus ſit
corporis qd aliqd poſſit eſſe
i circuitu eius equatu deus. Et
iſte auctoritates z ſiles hent ve
ritate ad literam i illo iuſto que
pphe deſcribit. nunc loquitur
de illius humilitate. nunc de illius
maieſtate. Et de hoc loqur ma
lach. c. iii. cu dic. Ecce dns
ueiet z qs poterit ſcire diem ad
ueniu eius. ipe eni qſi ignis
conflans z ſedebit ut liquefa
ciat argentu z aurz. Ecce qd
iuſtus ille q fuit iudicatus qualis
ueiet i ſcdo aduentu. Et alia
de dne mi qualit deſcribit eu
pphe i eo. iii. c. cu dic. Et
accedam ad vos i iudicio
ad vos et ero teſtis velox ſup
adulteros et malos et piuros. et
ſup illos q defraudant mercede
mercenarii z humiliant viduas z
pupillos z opprimut pegrinu
et paupez. Et ecce dne mi de
ſcribit ezech. pphe. c. xxxiiii
ubi loqur de paſtoribus z ouibus
Et dic. Ecce requiram oues

a iustis transgressores et incredulos.
Hec non est consolatio mea. Et
consolabitur dicens sic. O domine mi, ecce
quod in secundo adventu separabit incredulos
de medio iustorum. Et dicit
malachias et ezechiel. Et in primo
adventu nemo cognovit eum quia
non cognoverat humilitatem quam ante
sic dixit deus per os esaie prophete capitulo
liii. Et cum iniquis computatus est.
Propter hoc non reputavimus eum. Et
Jeremias dixit capitulo x. Ipse et hoc et
quis sit eum. Et timeo domine mi
quod patres mei in primo adventu messie
ipse deseruerit et dereliquerit. et propter
hoc sumus in ista captivitate quia non
est finis. Et tamen quamvis contingat
dei filius et in ipso speramus in omnibus.

Ha domine mi pauco ne iste
iustus qui iudicatur est tam potens
tamen in adventu suo secundo quod ipse
fuit salvator in adventu suo primo
omnium qui crediderunt in eo. Esaias propheta
dicit de illo. Notum fecit
dominus salutare suum et in conspectu
gentium revelavit iustitiam suam.
Adhuc dicit esaias propheta de ipso
capitulo xii. Haurietis fontes aquarum
de fontibus salvatoris. Ecce
dominus secundum vide meum intellige de
baptismo. Unde in primo adventu sal-
vabit per aquam. et in secundo iudicabit
per ignem. Et de isto salvatore
dicit domine mi iob capitulo x. Scio
quod salvator meus vivit et in no-
vissimo die de terra surrecturus sum
et in carne mea et oculi mei vi-
debunt deum meum. Attende domine
mi quod vocat salvatorem istum deum.
Constat autem quod oculi carnis non vi-
debunt dei essentiam. Ergo autem
secundum scripturas quod salvator est iste
iustus de quo est sermo qui solus pec-
cati vere iustus quia nullum peccatum fecit
sicut quod de illo deus testificatur per
os esaie prophete. Et non de moyse
nec de aliquo propheta dicitur quod sit sal-

vator iustus et sine peccato. Nam
moyses peccavit et omnes alii prophete
peccaverunt sicut et nos sumus domine
mi. et ideo nec eorum vocatur
salvator iustus in scriptura. Sed ideo non
soli isti salvavit. Et sine dubio
non salvabit nisi qui credunt secundum ad-
ventum suum. et illi qui non credunt
eum non sunt tamen aliquis quod sal-
vetur ab illo in secundo adventu eius
sed digni sunt morte. Et si dignum
erat morte illi qui non credebat
moysi et non obediebat ei qui
fuit peccator. quanto magis sunt digni
igne illi qui non credunt vel etiam
qui blasphemant iustum istum et deum
qui peccatum nescivit. Ergo
caveat tamen nos dei filius.

Domine mi nos vocemus in scriptura
et propter exaltationem de terra ad
celum. Et ideo timeo quod iam sit
completum in isto iusto qui fuit inter-
fectus a patribus meis. Et de ista
exaltatione dicit david propheta in
psalmo xxiii. O magnates aperite
portas principatus vestri et elevamini
porte eternales et introibit rex glorie
princeps glorie. Et attende domine mi
quod videbant angeli in celo. Quis
est iste princeps glorie. Et ipse
videt eos. Dominus fortitudinis fortis
in bello. Et constat domine mi quod
iustus iste dominus fortitudinis non fuit po-
tens nisi in primo adventu suo. quia cum
sedebit ad iudicandum et igne
in circuitu eius exardescet et inflam-
mabit in circuitu inimicos eius et con-
flabit iustos per ignem quasi argentum
et aurum et hoc in ultimo eius adven-
tu nullus tunc expellabitur qui illu-
net longe a pugne. Adhuc de
isto iusto exaltatione dicit esaias capitulo lxiii.
Quis est iste qui venit de edom id est
de terra. tinctis vestibus eius de bos-
ra. Et iste sic formosus in stola
sua. Et videt iste. Ego qui loquor
iustitiam et propugnator sum ad salvandum.
Et dicunt ei angeli. O domine. quare ergo

vestibus et indumentum suum sicut cal
cantis torcular. Unde dicet ille.
Torcular calcavi solus et non erat
homo mecum. Vide domine mi quam perse
los est. Et timeo quod iusto isti
iusti ad an.. non tangit in nos.
inmaxime cum dicit. Calcavi eos in
ira mea donec aspersus sit sanguineo
eos super indumenta mea et ma
cata sunt omnia vestimenta mea. Quia dies
ultionis in corde meo et annus re
demptionis mee venit. Et quod pos
sumus sperare de isto iusto domine mi. Et
tu scimus ipsum de nobis angelis
fuisse conquestum in celo. Et noti
ficavit eis quod ipse calcavit tor
cular solus. Et quod ad ipsum calca
vit in ira sua in nos quia post
bellum quod erat nobiscum in primo
adventu suo prostrati sumus ab eo
et calcati iam sunt mille anni. Et
ad huc restat in ultimo adventu eius
dies ultionis et annus redemptionis
in corde suo. Vtinam domine mi quam
misericordes essent delevissemus etc.
ista autem scriptura de prophetia sua
quod multis legitur ab aliquo. Et
est quod prophetia vocat bellum
tunc dicit. Dominus virtutum fortis in
bello. Quod est vocat torcular.
Seu nos domine mi bibimus mustum
et de quo dicit iacob patriar
cha et propheta ut habetur in libro
generationis recitatur et plus de
iuda lavit stolam suam in sanguine
uve. Sic et factum a nobis in primo
adventu messie. Sed quod erit in secundo
adventu eius messie et ultimo quando
hores stabunt coram hore iudicante
in adventu eius erit ignis paratus ad
devorandum illos contra quos tulat
sententia tunc non erit tempus belli
nec iam in torcular calcabitur
quia iam tunc non erit locus peni
tendi nec refugii sed iustitie
ut sicut ipse iudicavit fuit sine
peccato quos invenerit in eo
sic etiam iudicat peccatores

Dixit autem domino in prophetia sa
lomonis capitulo VI. Et clades iustus
recipiat iudicium ubi est impius
et peccator.

Valde timeo domine quod hec quod
dicta sunt testimonia prophetarum de
illo iusto. Quod scilicet fuit vendi
tus pretio ut dicit amos. Quod ca
lcavit torcular ut dicit ysayas.
Quod gessit bellum cum patribus
meis sicut dicit david. Quod captus
fuerit in prelio nostro sicut dicit
ieremias. Quod vulneratus fuerit in pal
mis suis sicut dicit zacharias.
Super eius vestem misso sunt sortes
ut dixit david. Quod ascendit in
celum sicut dicit david propheta et alii.
Tu non continuat deus in essentia
sua sive natura divina secundum quam
nec conceptus nec qualitatis
nec sedet nec descendit. Et
totum quod dicta sunt corporalis quod
iam venit ille iustus eius nature
corporea hec puncta et similia pote
rant convenire. Et autem tibi vi
detur forte durum credere mi domine
quod hic corporis ascendit in celum
audi auctoritates et exempla que
multi erunt de spiritus mee
super hoc. Dixit enim david
propheta de isto. Ascendit deus in
altum et salvavit captivitatem
dedit dona hominibus. Dicit
est in hoc libro de ascensione
eius. Dicit est david propheta. Iu
bilate deo et glorificate nomen eius
iterum sancte eius qui ascendit de pa
tribus orientis dominus nomen illi.
Ad hunc etiam domine mi dixit da
vid de illo in psalmo illo quem
tu habes in corde. Iubilate deo
qui ascendit super thronum celi
ad orientem. Et de illo dicit
amos capitulo IX. Dominus est
qui edificavit in celo sedem
suam. De ipso etiam dicit
david psalmo. ... plures
Ascendit deus in iubilo et

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

in iubilo et dominus in voce tube
De ipso enim dicit Ozee aggeus
Et si intelligis quod de hoc translator
se excepit Ozee propheta c. iij. Vi-
di gloriam ascendentem de valle mar-
et veniet usque ad celum. Et de nu-
bibus f. Ozee propheta obmisit scribere
multa que allegat super hoc. Dicit
et de illo moyses in cantico. Le-
uabo ad celum manum meam. Deut.
xxxij. c. Resurrexit consurgere
bellatorum dominum. De isto et dicit
Anna mater Samuel propheta c. ii.
primi. Regum. Dominus dabit imperium re-
gni sui et sublimabit cornu
christi sui. David et dicit. Ascen-
dit dominus super pennas ventorum. Et
hec auctoritates valent in ad probandum
exaltationem christi corporale usque ad
celum. Et sunt plures alie quas
tu bene scis domine. Verum etiam
epistola aliqua adducam de lege nova
que vobis multum ac nobis convenieno
noscere quod hoc in corpore ascendit
in celum. Et hoc est propter decla-
rationem illam de lege et de propheta
inuenimus quod deus enoch et ethelias
assumpsit de terra et elevavit plus
quam cunctos patres meos. Et si
de istis nos non dubitamus propter
eorum sanctitatem et propter testimonium scri-
pture sacre dubitamus de ascen-
sione istius iusti in corpore et in anima
cui scriptura perhibet magis quam
illis testimonium sanctitatis et quod
devicit bellum in [illegible] suffi-
cienter et plures temptaciones multa
quam alios deponit. Et propterea domine
in fine epistole postea scio quod ma-
tusale et enoch iusti et helias
propheta fuerunt assumpti a deo in cor-
poribus suis de mundo isto. De
moyse et non est dubitandum quin
sit in celo in corpore et in anima ut la-
tet dau. xxxiiii. Dicit deus ad
moysen. Ascende in montem nocte
et morere ibi. Et ascendit
moyses in montem et mortuus est

ibi. Et nescivit homo sepulchrum
eius usque in hodiernum diem. Et
quod fuerat quod sepulchrum illius est
ignotum in terra cum ipse fuit propheta
maior et sanctior aliis. Nam quod
dominus resuscitavit eum et assumpsit
in corpore et anima sicut alios iustos
predictos assumpsit et elevavit eos usque
totum ubi fuit. Nec nos debe-
mus mirari super hoc. scilicet quod aer
iste levis et subtilis possit portare
corpora grossa et ponderosa. quia
nos scimus quod aqua que est in varietate
plus aeri scimus quod placuit potestati
divine portavit corpora filiorum israel
in cassum? capitulo de exemplo. Et quando
fuit deo acceptum sacrificium ignis
descendit de celo et elevavit et por-
tavit corpora operum et bonum quod
offerebant deo. Moyses autem
et helyas propheta [illegible] de istis
iustis elevatione et aliis prophete.
Unde non est quod scimus recedens ita
elevationem predictorum sanctorum et scimus
in veritate ita ascensionem istius iusti
et domini in celum. De quo sit sic
testimonium scripture sic dictum est. et
plura quod invenimus primum quia satis apparet
quod deus assumpsit predictos sanctos
de quibus nullus dubitat. Ut ad
fidem disponendum corda hominum ut
de ascensione sui iusti certus non du-
bitabet. Est autem et alia ratio.
quare de ipso dubitat mens et dubi-
taverit est propter hoc. Nam ad mo-
tus eius quomodo fuit occultus et mo-
dus inpossibilis. sicut dicit Isaias
quis est. et quis cognoscet eum.
Et propheta et dicit. Ergo generat
et pariet filium. Ubi consideranda est quan-
titas de prece. Et [illegible] alibi dicit. non
populus eum Et c. xxxxi. dicit
~~sic quod alibi dicit~~ Dicit novum
faciet deus super terram. mulier circum-
dabit virum. c. Dicit et in co-
c. xxxi. quod dabit eos deus usque
ad tempus in quo parturiens pariet.
Et nos quod non facit propheta mencionem

de malis istius contuerit tu dimittis natalem istius iusti qui post natus est specialiter modum tractus ac natalem quod est quo mat[er] femina. Sic de isto [illegible] dicitur per os Ysa. prophete c. ix. tu dicit. Audite domus David. Deus dabit vobis signum. Virgo concipiet etc. Omnes autem alii sancti qui quondam sunt nati sunt de femina et viro tamen concepti in peccato et omnes fuerunt peccatores. Et ipse moyses legislator omnium prophetarum peccavit et confitetur per os suum se peccasse. De isto autem iusto dicitur per os Ysa. c. liii. Peccatum non fecit nec inventus est mendacium in ore eius. De aliis sanctis autem dicitur per os Iob c. xxv. In oculis [illegible] suis non est mundus sanctitate. Et Ecclesiastes dicit c. xxviii. Vere sancta omnia pura.

Timeo domine mi quod sit completum in nos quod dicit Deus per Ysaiam prophetam. Cecidit certus super istos quousque intuerit ... pleniudo. Et item dicit c. vi. Audientes audietis et non intelligetis videntes videbitis et non cognoscetis. Excecata istius gentis sic desperata. Et eodem capitulo ... excecata cor populi huius et obdura aures eius ne forte convertatur et convertant ad me et sanem eos. Et dicit Ysa. vestri quod ... Et dicit Deus. Vos ... sit civitas deserta et manet domus sine habitatore. Dicit et Daniel xii c. Claude sermones et involve prophetias. Et Ysa. xxviii c. Lignum unde est descriptum stilo ferro de lapide diamantino et extensum sicut latitudinem tantum cordis. Et Ysa. i. capitulo. Cognovit bos possessorem suum et asinus presepe domini sui. Israel autem meus non intellexit. Et Ysa. viii c. Filius et gravido et tyrannia sicut tempus adventus sui. Populus autem meus non cognovit.

Et hec omnia quod nos dicta sunt domine mi quod non cognovimus adventum istius iusti domini. Et de nobis dicitur decimo per Ysa. quinto capitulo. Cogitate festas gentes terram et gentem delos. Sicut da et gentem amicos. Erit omnis terre regnum tempore sunt. Et quid voluit prophetam dicere quod hec [illegible] nisi quod deus repulit nos quod non cognovimus tempus istius iusti sicut eius et retigavit ad se de fide gentes loco nostri. Super quo animadversus David dicit in psalmo lxxxvi. Hec est mutatio dextre excelsi. Vias tuas deus sumus domine mi in tanta mala et in captivitate ista quod non est finis in qua sumus iam sunt mille anni. Et tamen non accidit ita male patribus meis qui adorabant ydola et qui occidebant prophetas et transgressi sunt legem quo tempore.

Timeo quod sit quod non credimus in isto iusto quod ideo accidit nobis et completur quod dicit deus per os Ysa. prophete c. xxix. Erit vobis prophetia talis velut liber clausus quem dabit lectori. et dicit. Iste liber clausus est. nescio quid est. Vos dabitur nescienti litteras et dicet Non sum lector ego. Et que clausura libri est maior domine quam clausura quam deus clausit corda nostra iam sunt mille anni. Non possumus cognoscere prophetias nobis traditas a prophetis super adventu istius iusti. Ipse quod ut alibi dicit idem propheta Desolabitur Ierusalem et relinquet domus ista. Dicit et c. i. Civitas vestra deserta. terra vestra succensa igni et remanebit sicut tugurium in vinea dissipata. Sic hodie est domine mi et sunt iam sunt mille anni. Dicit et Ysa. prophete capitulo. Domine deus quare posuisti terram tuam et nomen tuum et domum in confusionem ut non sit in sempiternum. Et Ysa. capitulo dicit. Convertat populus conversione

vas sic fictile in quo non remanet
ad portandum carbonem ignis nec ad
hauriendam guttam aque. Completum est
domine mi quod dixit daniel ix c.
Postquam occisus fuerit christus remane-
bit desolatio continua in qua deso-
lati sumus iam mille annis. Dixit
etiam esaias xxxiii c. Relicta est in
urbe solitudo et sibilabit terra eorum
sibilo usque in sempiternum. Dixit
etiam jeremias propheta vi c. Argentum re-
probum vocate illos quia deus proiecit
illos. Dixit et esaias l c. Am-
bulate in luce ignis vestri et in
flammis quas succendistis vobis. In
quibus flammis nos sumus iam sunt
mille anni. Dixit et amos v
c. Domus israel cadet et non est
qui erigat eam. Et vere mi domine mi-
chi deus adduxit super nos ruinam
istam post adventum ihesu. Ex
qua nullus propheta surrexit in nobis
nec surget. quia sic prophetatum est
nobis quia nos manemus in incredulitate
non recipientes fidem eius sicut cete-
re gentes. Dixit et osee iii c.
Deus attribuit ... super terram et
... Et dixit david. Vera non
... misereb-
itur ... ut experti sumus iam sunt
mille anni. Nunc utilitas est
nobis ... legis et ... et
sabbati. Dixit et esaias lvi c.
... festivitates vestras ... Hic
nos deduxit de terra mali ...
... et gloriosus iam sunt mille anni.
Dixit et ezechiel ... Vere ...
abiit. Et quid est ...
... meum quod recessit a nobis domine
mi tu rex tu sacrificium tu in-
census tu altaribus et quid ...
... nobis evenire Nisi est quod
... Nonne videmus quod dis-
persit nos deus in quattuor partes
mundi. In dispersione sic predixit
nobis moyses ... et alii prophete.

Et tamen nos dei sumus et ad ipsum
redeamus in suo electu.
Timeas domine mi ad nos dicas
quod nos ... et ego etiam
sum et nos sumus filii ia-
cob et israel quod iam completum sit ...
quod dixit ... esaias propheta lxv
c. Interficiet te deus o israel et
vocabit servos suos nomine alieno.
Pauci ergo de illis servis dei sumus
... illud non sumus quod
dixit moyses deuteronomii xxviii c. Erunt
gentes in capite et populus incredulus
in cauda. Et nos sumus iam sunt
mille anni. De illis dicit ysaias xi c.
Replebitur terra fide dei et redundabit
sicut aque maris. Et de illis dixit
salomon iii regum viii c. In oratione
domine deus tu venerit alienigena
ad domum sanctam tuam et adora-
verit nomen sanctum tuum benedictum. ex-
audies eum domine deus meus ut dis-
cat omnis terra nomen sanctum tuum ti-
mere sicut populus tuus israel. In quo con-
firmatur domine mi et quod colemus
gentes ex quo salomon propheta fecit eos
nobis similes compares in timore dei et in
domo sancta. Et forte nos tamquam
indignos eiecit deus de illa do-
mo et dedit eam illis. Et de illis
dixit moyses in iii libro legis
xxvi c. ... dicit dominus deus Re-
plebitur terra tota gloria domini. Et de
ipsis dicit david In psalmo xxi Re-
miniscentur et convertentur ad dominum omnes
fines terre et ville et na-
tiones. De ipsis dicit esaias propheta
lx c. Domus sancta venit lumen
tuum et gloria domini super te orta est.
et ambulabunt gentes in lumine tuo
et reges in splendore ortus tui.
Leva in circuitu oculos tuos et vide
omnes iste gentes congregate venerunt
tibi. filii alienorum edificabunt muros
tuos et principes eorum servient tibi.
Et quid sunt isti filii alieni domine
mi qui venerunt ad domum dei. n...

gentes q seruiendo ydol erat po
nec a deo ipi z principes et
reges eor de quib dicit deus
qd ambulabit i luce domus iacob
et nos eramus i tenebris per iam
ia fuit mille ani. Ipse adhuc
de ppha de ill hora. c. Ecce
gentes qua nesciebas vocabis.
et nationes q te no cognouerunt
ad te current. Hic de facto vi
demus hodie sunt mille ani. Ita
ppe nos fm lege nob data
venit et gentes q lege no no
uerat veniet ad eu. et ipse
dabit ill lege noua spam et
stam. Adhuc ppha. c. Comme
dauent gentes z reges eor et
congregate sunt i fide dei. Et ti
mes dne de ill. sicut dicitur
talis. Congregabimini z venite gentes
oes qui saluati estis p deum ex
gentibus. De ipis dic esa. lxv
c. Quesierunt me qui no in
terrogabat de me et inuenerunt
me q no querebat me. De ipis
dic z ier. iii. c. Congregabuntur
oes gentes i noie dni i domo
sua et no ambulabut vltra
i prauitate cordium suor. De ipis
z dic idem xvi. c. Ita deus
dne mi et deus meus ad te
venient oes gentes ab extremis fi
nibus tre et dicent no hereditat
uerunt patres nri nisi mendaciu
z iniquitate. De ipis z dicit
Sopho. iii. c. Dabo z gentibus
vt loquantur sil i noie dni et
seruiet ei humero vno. oes ho
de loco suo z oes insule gentiu.
Et de ill dicit zach. ii. c. Le
tare domus syon qz ego venia
ad te. z habitabo i medio tui.
In die illa appinquabit deo gen
tes i multitudie sua. Dic etiam
ide. viii. c. Hec dic dns deus
exercituu. Venient gentes mlte
de locis mltis. et dicent vnius ad
vicinu suu. vadam z queram dnm

deum i bono. Et ista dne mi co
pleta sut z complent i oculis nris
De plano. videt ppos z linguas
legere libros legis z pphar omes.
et psalteriu. dimisso ydol suo
et nullus ex eis credit p manu
moysi neqz aaron neqz alicuius
pphar nror ? aliqd retinet de
fide ad ydola ab illo tpe quo
crediderunt iusto illi. De q Abac
ppha. iii. c. Egressus es dne
i salute ppli tui i salute cu xpo
tuo.

Timeo dne mi qz deus vitor
et gloriosus q viuificauit
istas gentes p fide q nu
fecit nos in medulitate meu sic
ipse dixit p os esa. pphe. lxv.
c. pro eo qz vocaui et no rndistis
mi. H dic dns deus. Ecce serui
mei comedent et vos esurietis
Ecce serui mei bibent z vos sitietis
Ecce serui mei gaudebut i exul
tatione cordis z vos eiulabitis
p amaritudie cordis et interficiet te
deus o israel et vocabit seruos suos
noie alio i quo benedicet deus
illi z benedictus e sup terra ame.
Et nos eodemq receptores istius
nois bndicti a deo sup facie tre
Et nos dispsi i captiuitate p quo
ptes mundi. Hodie sut mille ani
et apparent i nob expresse vestigia
ire dei. no ad castigatione sz ad
destructione. Et ista e maledictio
quam deus cominatus e q interficiet
israel. Et iste gentes tue i vi
rtute qz vocat seruos suos vera
perit no qz deus pmisit sz no
ad mortem mea nois xpm scdm
ordinem verbi dei p esa. Et fa
mes et sitis qua nos patimur
no e pane sz cordium. z aiarum
sitis e audire verbu. et e fames vi
dei et fidei. sic ipse deduxit p a
mos pphaz. c. viii. Et tu dne
mi scis qz plenius qua ego ? quotidie
nos dei sumus i cordibus q ambet nos.

Timeo dne mi qd ytetes iste
q civitate sunt ia fuit
initio adm (…) moltiq
fuit isrl qui multi dem (…)
anteq crederent in deo (…) in p(ri)
cip qd ipsi ferent nos illos
(…) z illas bestias de quibs
loqt abac (…) q no (…) du
re. et hoc ytetes (…)
fide (…) iouima (…) z obs
uatias legis noue. z (…) tota
illa q ad mundum primos tote
ta d lege antiq iudeorum. Video
q in ore lingua z d ore anguste
et i ore loco d oriete z dom
rete. ytetes st (…) nom di
et no crediderit d ea nec p
moysen nec p alios pphas quibs
st studiosi d lege z d libro
om pphas. Sed deus vocavit eos
p discipulos istos q (…) c ea
deor i (…) (…) sic hoc deo (…)
dig z ysos (…) p os abacut
pphe. Et isti discipuli ei fuert
filij mei de filijs isrl q alio
nole vocant apli. Valde timeo
dne mi q isti st illi de quibs
dixit deus p os dd (…) po.
In omn terra exivit timeo eorum
et i extremo finibus terre (…)
a sunt ea eorum. Et sic pphe (…)
(…) demonstrant qd de ipsis loquit
et no de nobis. Dic. Non est
lingua neqz sermo q no audiat
voces eorum. Et qd no pt esse
de lingua mea hebraica. Quia ei
ytetes obedierunt p(…) meo moy
si et aaron q(…) ipsi interferet
ytetes z fugauerit eos a se.
Et ytetes sciut (…) moyse et
pphas et cognoscut deum z sce
iut legem noua sic apli docuerunt
eos.
Timeo dne mi qd d vin
(…) pphe (…) c. Pcutia
pastore z dispgent oues q
ij fuit completum in nos pcussis
pastore (…) (…) sic dicto
(…) et ecce hic nos oues dispsa

p uniusum orbe. Et isti filij mei
st apli (…) (…) pphas. qd
(…) p (…) qd deus p istos no
misit nos pphas neqz notificavit
nobis (…) p istos. Timeo z dne
mi qd isti apli st illi (…)
qs da de p os (…) pphe in
c. (…) Et Genes (…) somnia
somniabit z pud (…) visiones
videbit. Veruissime dne mi senes
sunt pphe mei q somniauerunt sic
(…) (…) sunt z viderunt isti
pueri sunt apli. Et de eis pueris
(…) (…) po (…). Venite
filij audite me. timore dni doce
bo vos. Et deus no vocat iudeos
filios i (…) s p(…) vocat eos
isrl (…) meum d q (…)
lo(…). Et p(…) alios vocat istos pueros
filios eius. Et filij tui sic (…)
nouelle. De istis aut dne mi
dt deus p os eius (…). Timea di
(…) fuit domus isrl et (…)
(…) q veniret ea (…) z vent
(…) eu (…) (…) (…) ego
q destruat illa z pot illa i ca
(…). Et de istis (…) filijs
dei qui dno apli dixit deus p os
eius pphe (…) c. Non me erub
escet iacob neqz liquefiet fa
cies eius (…) cu videbit de
filijs suis illos qui (…) mang
mee (…) cu (…) suos
Et s (…) dne mi isti filij (…)
(…) coram nobis (…) via legis mee
no dicit deus qd (…) d (…)
(…) qd (…) facies mee
imo (…) z splenderent
facies mee (…) facies ia
cob z dissolutio ista c (…) isti
filij qs deus (…) manu sua (…)
apli st (…) coram nobis et
no (…) lege mea. P q deus dat
intelligere q lex mea no est lex
(…). Dixit et deus p os (…)
pphe (…) c. In ista die no
dice. Patres mei comederunt vua
acerbam z dentes filiorum stupescunt
(…) infidelitas iudeorum (…)

fidei apostolorum nec nocebit. Et propter
hoc subdit: Venio ego dicit dominus. Ve-
rum vult predicere istud dicit. quia
nunquam aliquis de apostolis predicacionem recipient
fide veniunt ad fidem meam. Quare
non sentiunt adhuc infidelitatis nostre
sed dentes mei obstupescunt de peccato
patrum meorum. Loquitur de ipsis
filiis domine mi qui sunt apostoli dicit
deus per os eius prophete: Quos
transmisisti nunc a populo meo.
Filii autem qui non erunt infideles
deus erit fabricator eorum in urbibus
angustiis eorum et rex vultus eius
custodiet eos. In caritate eius et
conclamatione eius redemit eos et
portavit eos in longitudine dierum.
Verissimum est domine mi quod isti filii
de quibus loquimur maxime fuerunt
nec deus transmisit ab eis ab
illo tempore quo redemit eos rex
iste iustus eorum nisi quod transmisit
a nobis deus et fuit propter eos.
Et de istis filiis qui sunt apostoli
dicit sapiens iste filius Sirach in
libro suo iij c. Audite me filii
[illegible] et exaudimini ad salutem. quo
deus honorat patrem in filiis. Et
qualiter intelligi debeat honor
iste declarat per os Malachie prophete
ad dicit c. iiij. Mittet deus He-
liam prophetam qui convertet cor-
da patrum ad filios. Domine mi
si deus convertere deberet cor-
da filiorum id est apostolorum ad patres
tunc hoc intelligi deberet de fide. tunc
isti filii scilicet apostoli fuissent nobiscum
in captivitate ista que nobis sine
fine et patres mei et sic et nos
sumus. Sed ego quero deus ordinavit
quod deberet corda convertere patrum
ad filios quid. Quid est quod
oppertamus domine. et quid respondemus.
Et si vellemus dicere quod alii filii
debent esse quam apostoli de quibus in-
telligatur scriptura illi erunt contrari-
um sic nos ego quero via istius

iusti non sunt secuti quod apostoli fuerunt
secuti sunt et docuerunt sequenda
ut propter hoc sunt honore preemi-
nentes quod patres debent ad illos
convertere. Et quomodo domine mi filii
mei venerunt antiqua corda ad [illegible]
de dei sed corda mei convertunt ad
filios illos corda illorum convertent
ad nos. Et sic dixit deus altis-
simus. Et erit prophetia vera et al-
tera in deo gloriosa et victoriosa.
Et non debemus intelligere ista
conversione nisi de infidelitate ad
fidem et doctrina istius iusti qui est
ministre salutis eorum qui credet eos.
Et secundum quod David dixit de eo
Et ipse est iste cuius sacerdotium in
eternum permanet secundum ordinem Mel-
chisedech qui deo obtulit sa-
crificium in pane et vino. Et fuit
iste Melchisedech rex et sacerdos
dei altissimi ante Aaron. Et
attende domine mi quanta differentia
inter sacerdotium Aaron et istius iusti
istius. Dixit dominus domino meo.
tu es sacerdos in eternum sed ad
tempus fuit Aaron qui mortuus fuit
centum annorum. Item sacrificium
Aaron fuerunt carnes et sa-
crificium istius iusti domini fuit
pane et vino quia secundum ordi-
nem Melchisedech. In quibus
verbis deus per prophetam manifeste
ostendit quod sacrificium Aaron
finiret quando inciperet istud sa-
crificium eternum. et ordinatio sa-
crificandi secundum Aaron ex toto
cessaret quando inciperet sacrificium
in pane et vino eternaliter
duraturum. Sed quia de hoc
domine mi adhuc habeo loqui
specialiter. Dicam aliqua pauca
que michi occurrerunt de istis filiis
dei de quibus dixit dominus per os
Osee prophete filii Beeri. i. c.
Erit locus in quo dicetur vos
estis filii dei vivi. Et iste
locus domine mi absque du-
bio est ecclesia quia prophe-
ta denotat locum in hoc quod

dic(itur). Dicit loq(ui) qr synagoga q(uasi)
c(on)gregatio simul id e(st) eant. et synago
ga vocat deus p(er) os moys(i) et
aaron. et om(n)i (con)gregationi isr(ae)l p(er)
mo(n)gerium meu(m). (et) in ps(almo) et
q(ui) q(uod)cu(m)q(ue) (con)gregavi istos isto (con)gregatos
vocat (con)gregationem filios dei vivi. De
isr(ae)l (et) filio(rum) dicit de(us) p(er) os
moys(i) deut(eronomio) xxxij c. Tunc
sanguine(m) filior(um) suor(um) ulciscet(ur) et lavabit
t(er)ra(m) p(o)p(u)li sui. Ecce nos d(omi)ne occidi(mus)
ap(osto)los et no(n) fec(it) de(us) vindicta(m)
de eis n(isi) p(ost) septuaginta annos.
Q(ui)a occidi(mus) ap(osto)los et iustu(m) magistru(m)
n(ost)r(u)m et fecit de(us) vindicta(m) de
filijs eor(um) post mille an(nos). Et p(ro) mor
te illor(um) lavit de(us) t(er)ra(m) p(o)p(u)li sui
Vo dicit t(er)ra filior(um) isr(ae)l. De
quib(us) (et) dixit da(vi)d ps. cxxvij.
Sic(ut) sagitte i(n) manu potentis ita
filij fideles. Compat(ur) au(tem) (pro)ph(et)a
ipse filios fideles sagittis emissis
de manu potentis qr de(us) omnipotens
misit eos ad duodecim p(ar)tes p(er)
q(ua)tuor mundi climata. cu(m) doctrina
legis (et) psalterij (et) p(ro)ph(et)ar(um). Moy
sen au(tem) (et) aaron no(n) misit ext(ra)
domu(m) suam ad doce(n)du(m). no(n) ad
india(m). no(n) ad roma(m) n(ec) ad loca
alia ext(ra) t(er)ra(m) suam misit eos
erudire doctrina legis (et) p(ro)ph(et)ar(um).
Et isti s(un)t p(re)ciati ut missi p(er)
universu(m) mundu(m) d(omi)ne sub reprehe(n)
cora(m) deo loco mei. Postq(ua)m
de(us) occidit isr(ae)l et no(n) n(ost)r(u)m
et p(er) istos i(n)novata (est) lex sua
s(ecundu)m ordinatione(m) melchisedech
qui sacrificiu(m) dei (con)stituit i(n) pane
et vino de quib(us) co(m)municavit
abraha(m) amicu(s) dei sicut co(n)stat
i(n) lege v(est)ra apud vos quo de(us)
p(er) ministeriu(m) istor(um) mutavit sac
rificiu(m) v(est)r(u)m. s(ed) meu(m) mutavit no(n)
n(ost)r(u)m. Et s(ic) mutavit lege(m) an
tiqua(m) carnale(m) i(n) lege(m) nova(m) spi
ritualem. Et s(ic) de(us) dixit p(er) mes

sye sui ypo Tu es sacerdos
in et(er)nu(m) s(ecundu)m lege(m) moysi et aa
ron s(ecundu)m lege(m) ista(m). Sicut dixi
ei Tu es sacerdos i(n) et(er)nu(m) s(ecundu)m
ordinem melchisedech. Et amicu(s)
dei (com)municavit de sacrificio pa(n)is
no(n) de sacrificio carnium. Nec
tu dei sang(uin)e i(n) eundu(m).

Timeo d(omi)ne in q(uo)d de(us) elo
ngavit nos a se et sacri
ficiu(m) n(ost)r(u)m. et acceptavit
sacrificiu(m) gentiu(m) s(i)c(ut) ipse dixit
p(er) os malach(ie) (pro)ph(et)e j c. Non
est m(ihi) voluntas i(n) vob(is) dicit de(us).
nec accipiam sacrificiu(m) v(est)r(u)m quo
ab ortu solis usq(ue) ad occasu(m) ei(us)
magnu(m) (est) no(men) meu(m) i(n) gentib(us)
q(ui) offert novu(m) meo sacrificiu(m) mu(n)
du(m). ergo ap(u)d deu(m) sacrificiu(m) gentiu(m)
(est) mu(n)d(um) q(ua)m sacrificiu(m) n(ost)r(u)m
Et insup(er) q(ui)a deus p(ri)vavit nos a
sacrificio et modo sacrificio ca(rnium) a(ut)
derelict p(ro)fanos quod ipse vocavit
nos ut no(n) (con)taminaremur s(ed)
nos vitavissetis ad illos quo
sacrificiu(m) n(ost)r(u)m fuit mu(n)du(m) apud
deu(m) (et) acceptu(m). Certus et d(omi)ne
in q(uo)d dicat de(us) i(n) ps(almo) xlix.
de meo sacrificio tu(m) ait p(er) os
david. Nu(m)quid (con)dixisse(m) vos
q(uo)d ego comederem carnes tau
ror(um) aut hircor(um) sanguine(m)
biberem. Ideo q(uo)d manifestat de(us)
q(uo)d ipse (con)demnat sacrificiu(m) n(ost)r(u)m carnium
Et unde (est) nob(is) hoc d(omi)ne m(ihi)
q(uo)d nos detestam(ur) i(n) gentib(us) sac
rificiu(m) panis (et) vini q(uo)d statuit
deus et i(n) nullo reprobat s(ed)
reprobat sacrificiu(m) carniu(m). Tu(m)
salom(on) (pro)ph(et)a q(uo)d describit aaron
dicat s(ic). Iste s(cilicet) aaron ex
tendit manus suas s(uper) altare
et obtulit sanguine(m) uve in sacrifi(ciu)m
de vino et obtulit sacrifici
u(m) de grano t(ri)tici s(icu)t mel
chisedech obtulit p(ro) abraha(m).

Deus est testificatus per os suum propheta
c. ix. Tu nos obtulimus ei
sacrificium de panibus tuis dicit. Non
offeratis sacrificium panis. quoniam pa-
nes vestri panes lamentationis sunt. Et
quicumque comederit ex eis erit conta-
minatus. Unde nos aliis offe-
rimus sacrificium panis. Et nam
est acceptum deo sacrificium de ma-
nibus meis. Et de sacrificio meo
eadem dicit ille propheta filius be-
thuel ix. c. Deus magis dili-
git pietatem et misericordiam quam sa-
crificium carnium. Declaratur etiam de sacrificium
gentium ~~[illegible]~~ per moysen
levit. c. xxiiij. Offeret deo
sacrificium de locustis de area et
de oppressione vine. Et benedicat
vobis deus et cunctis operibus ma-
nuum vestrarum. Item etiam dicit
in quo deus mandavit in principio
primum an ~~[illegible]~~ altera sede-
ris panes et carnes. In exo-
do est scriptum. dixit moyses. Of-
fers hodie et cum primo panes azimos
quia panes azimi sunt sacrificium
gentium. In iij libro legis c. vi
c. tunc precepit aaron per moysen
dicens. Primo de parte aaron
sacerdotis qui [illegible] mactant non offe-
rant deo sacrificium panis nec aliud
sacrificium carnium. Unde dicit
quod premit sacrificium panis. Dicit
etiam deus per moysen in iij libro legis
iij c. Offeretis deo sacrificium
de omnibus habitationibus vestris. pa-
nes duos de primitiis frugum.
et cum panibus carnes sancte.
Et primo post dicit mihi panes
et postea carnes. In alio loco
legis quod tu scis dicit in [illegible]
[illegible] et gloriosis filiis israel.
Cum intraveritis terram habitationis
vestre quam ego dabo vobis dominus
deus vobis in hereditatem. offeratis
deo panes in sacrificium et sacrifica-

bus totum et addat thauru
cum farina purissima. Ergo deus
precepit fieri sacrificium de pane
et farina purissima et acceptavit
id. Et hoc sacrificium est hodie totum
de panis et farina purissima.
De sacrificio etiam panis fit mentio
in primo regum xxj. cum david venit ad al-
chimelech principem sacerdotum in sylo
et petivit ab eo panes. Respondit.
Non sunt hic panes nisi panes obla-
tionis de sacrificio sancto que non licet
comedere nisi tuis qui sunt sancti.
Iam dicta sunt de sacrificio panis
et [illegible] alia dicit [illegible] que tu dicis
mihi nostri. Et de [illegible] ponit
de sacrificio aque non de nobis videmus
devotionem que est de sacrificio sancta
invenimus de hoc ergo lapis quod deo
fiebat sacrificium de aqua et fuit
deo acceptum. Invenimus etiam in ij
regum xxiij c. quod duo iuvenes hau-
serunt aquam de cisterna que erat
iuxta portam bethleem. et propheta
david obtulit deo illam in sacrificium.
Ergo non est contra scripturas si gentes
hodie ponunt aquam in sacrificio
quod faciunt deo. Vos etiam legitis
et dictum est. quod aaron fecit de
sacrificium de pane et vino. et
deo fecit sacrificium de aqua. Ista
[illegible] sunt sicut de vino. Non sacrifi-
cium mundum spirituale quod non vestris
partibus magis et quod est intellig-
ere melius excogitare quod non sunt
carnes thaurorum [illegible] primitiva. De
hiis ars que me. ut narratur
in iij regum. Infudit aquam super
sacrificium carnium et deus misit ignem
de celo et acceptavit sacrificium cum
aqua profusum magis. Angelus est
in figura confortavit helyam cum pane
subcinericio et aqua quod ambulavit
in fortitudine cibi illius id quod non potest
comedere per dies usque ad montem

dei. Hoc est sacrificium vini cum aqua
mixtum pulcherrime et apte describit
deus per os salomonis prophete 9 ca[illegible]
qui. t. ix. ubi dicit Sapientia al
tissimi edificavit sacrificium suum mi
scuit vinum suum et posuit mensam
suam misit per servos suos dicens
Qui est parvulus veniat ad me et
insipientes comedent panem meum
et bibent vinum meum temperatum aqua
Quid est mensa parata sa
pientie altissimi nisi altare? Quid
panes et vinum mixtum nisi sac
rificium de pane et vino et aqua
quod fit in altari? Qui sunt insipi
entes vocati per servos sapie
ntie gentes que ignorabant deum vo
cate per apostolos? Et nobiliter dicit
panem suum et vinum suum propter
quod voluit hoc sacrificium illi esse
gratum Et ad istud convivium tam
subtile tam spirituale non vocavit
patres meos qui erant sapientes
in lege. qui erant occupati in
sacrificio legis carnalis quod est
carnale sacrificium non dimisit nobis
sed servavit nobis in ea sunt mille annorum
completi. quod nobis accidit propter
illud insertum in quo plangit

Valde pauco dicit mi ab
isto vos quod deus fecit et
gloriose dicit per os malachy
prophete t. i. vos ait de sacrificio
grauium et ait. Ab ortu solis
usque ad occasum gentes offerent
sacrificium nomini meo. Ubi addi
to quod sacrificium meum non fuit
nisi in uno solo loco. scilicet in domo
sancta. quo et loco et sacrificio
servavit nos deus et in terra pro
missionis et cuius terras ea sunt
mille annorum Non venit sic nos
et completum est id quod deus dixit
de nobis loquens per filium nostrum per os
esaie. t. xxxxi. ubi dicit Comple
tum est consummatum et non est de cetero
collectio. Venit in super nos et to
completum est quod dicit quod dicit deus per os
malachy prophete ubi ait c. i. Non est
mihi voluntas in vobis. et sacrificium
non recipiam a vobis. Venit et et
iam completum est super nos quod dix
deus per os esaie. t. i. ubi ait. Sab
bata vestra et festivitates vestras et
sacrificium vestrum non recipiam quia
odio vos esse in ira mea. Venit
etiam et completum est super nos quod
dixit deus. t. esaie ubi loquens deus per
eum et ait. Quid mihi et multitudinem
victimarum vestrarum que multiplicastis
mihi sacrificium de arietibus et car
nibus hircorum. ergo eum contempsi
sanguinem vitulorum et carnes a
rietum et hircorum. cum portaveritis
eas coram me, et quis recipiet
illas a vobis. Ita non desperes
lapides meos super fouisti. non
offeratis ultra sacrificium mendacium
quo sacrificium ~~[illegible]~~
vestrum et solemnitates vestras et sab
bata vestri non recipiam a vobis.
quia odivit illa anima mea. Et cum
levaveritis manus vestras ad me a
vertam vultum meum a vobis. et si mul
tiplicaveritis orationes non exaudiam
illa quoniam manus vestre sanguine ple
ne sunt et hoc sacrificium vestrum sic
cadavera fetidum in conspectu altissimi mea
gratia eorum. Et ille qui in ungu
lavit animas sic qui decollavit hircos
Et id est qui obtulit in sacrificium hircum
sic qui obtulit canem Et id est qui ob
tulit in sacrificium vinum sic qui offeret
sanguinem porci Et hec abhominatio
de sacrificio meo apud deum non a de
signo in mutatione sacrificii mei car
nalis et offerre in sacrificium usque in ista
dum spirituale et subtile quod instituit
offerri pane loco carnium et aqua
mixtum loco pinguedinis et purum
vinum loco sanguinis Et hoc modo
spirituali acceptabili deo non sic ani
ma decollata quod nos quae tempore prophetarum co-

spant cadaua putredo. Vos tu dei
sui dne m̄ et ad ip̄m reddibis i
verbis q̄ euenerit nob. Et q̄re no
īdigi tu dne et q̄ q̄ locutus e dūs
p pp̄hās istum q̄ deslet̄ ta euidēt
de sacrificiis meis dicēs z dr̄ p
p̄e. c. vij. Imutate ꝑprias vēos
ad sacrificia z comedite tn̄ eis
carnes sacrificiorum vestrorum. q̄z i die
q̄ eduxi patres vestros de egipto no
pcepi eis n̄ vm̄ de sacrificiis. s
dixi eis. Audite vocē meā et ero
uob deus et vos eritis m̄ ppl's. Et
ambulate i oīa q̄ pcepo uob.
bn̄ sit uob. Et no audierut n̄
posuerut aurē sua ad dn̄m meū
Et tu dne m̄ es ille q̄ nouisti
oēs cucciones dei sui i verbis q̄
euenit nob.

Timeo dne m̄ q̄ de syna-
goga z ecclīa intelligat̄ id
vm̄ q̄d sc̄ribit̄ genes. c. primi lib'
legis vbi ait dns ad rebecca uxorē
ysaac. Due gentes sunt i utero tuo
et duo ppl'i diuidēt a ventre tuo.
gens gentē supabit et maior s-
uiet minori. Dne m̄ sola rebec-
ca fuit m̄r utrorum et geminus pp'le
maior et similiter suo synagoga
q̄ mag' fuit tēpore z sua dei. pp'le
s gentis et minor ap' deū fuerunt
gentes et i infidelitate manentes et i
ifidelitat' sua. Sz tu dne m̄ de vo-
cat' ipse pu't descēdit ecclīa xp̄ia. tc̄
nota subiecta e et synagoga q̄ fuit
maior seruit ecclīe gentium q̄ fuat
minor. ut copl'e vm̄ q̄d dicit deus
rebecce. Gens gentē supabit et ma-
ior tc̄. Dne m̄ de ecclīa d' deus
p os dd ppl'a. ps. xlim. Astitit do-
regina a dextris tuis i uestitu de-
aurato. distincti coloribus adornata.
Appar' dn̄e m̄ q̄d i oīa gentium q̄
vocāt regina dicitur lingwas om̄ q̄
fuiut ei e ordiata colorem distinctio
Vita os lingue i eccl'a vocant i v'o
pōe legis z psalm̄ z lib'orum om̄ ppl'arum
Synagoga no habuit nisi vna
vo

lingua ad ornatu suū q̄ colore
vnum hebreum. Vaneo z dne
a vobis sīcq' induitur supius q̄
p malachiam pp̄hām dixit deus syna-
goge ita ait. Vō est m̄ volūt
i sacrificiis vestris q̄ ab ortu sol
vsq' ad occasum eius magn' e nom
meū in gentes q̄ offert nou mes
sacrificiū mundū sic deuotā sua
mundam aq̄ et vinū et farina pā
de quibus fit sacrificiū no indiget
mundatione nec lotione. Sed sy-
nagoga indiget lauare carnes
sacrificiorum suorum et purgare
ventres animaliū q̄ in sacrificio of-
ferebant' et lauare locū de san-
guine et de ꝑfusione sacrificiorum
aliās esse horror tractare et vi-
dere. In sacrificio aut pane et
vini et aque nichil appet inde-
ces n' tp̄e z corpale supra.
Timeo dne m̄ q̄ de sacrificio ec-
clesie dixit deus p salomonē pu.
c. xvij. c. Melior e buccella pa-
nis cu' caritate q̄ vitulus sagi-
natus cu' inimicicia. Buccella a
morsu q̄ā. Dne m̄ e masueto
sic masueme et remisso mutua
offensum. et vitulus saginat'
tuus e orlim p odio et mīserio
inimicorum. Ergo dne m̄. sacrificiū
ecclīe e buccella caritatis de q̄ dixit
deus. Melior e q̄ā buccella pa-
nis cu' caritate q̄ vitulus saginat'
cu' inimicicia. Vos tu dn̄m su-
m' dne m̄. i verbis q̄ euenerit
nob. Pulchra z decora deside-
rat̄ assilando ad ecclīe ꝑpos salois
q̄d e. V' dat. Cerua dn̄m carissima
i hynnulo suo. vbera ei' inebri-
ent te oī tp̄e et i amore ei'
delectare iugiter. Sz si syna-
goga posset dici cerua aliquo mo-
no tamen posset nob exponere vm̄
id de illa. Peperit enī no habuit
hynnulum vnū solū s hynnulos mul-
tos. Hynnuli fuerūt. moyses et
aaron dauid ysa. ie. zach.

et daniel et vetri filles. Ecce enim domine dilecta tua in cenaculo suo vino de qua et de quo scribitur Taverna est ecce deo in cenaculo suo secundum vino non sine pane et voluntate et gratia. Hic addit domine mi et dicit Inebriet te ubera eius omni tempore refirmo et delectare in amore illius detrimento. In quibus verbis deus describit sacrificium ecclesie duplicium omni tempore. Assimilat autem deus illa matri lactanti filios. Et in quo quod dicit inebriet te denotat maiorem saciem spiritualem gratie ad vinum. et ubera denotat in religiosis quibus sancti ut vino delectabile et in nutrimentum sufficiens sancti quo sacrificio iam fruitur et delectatur ecclesia mille annis a quo tempore privavit deus synagogam suo sacrificio. Cenaculum autem iste nobis in quo ista taverna est ista deo est corpus domini et ubera eius dat vinum spirituale. de quo provenit gaudium sempiternum. Vos dicis quod dabis taurine et pingue dinem et sanguine que fuerunt laboriosum sacrificium synagoge quo deus privavit eam iam sunt mille annis. Vos tamen dei sumus domine in omnibus que evenerunt nobis. Sunt autem synagoga sic mulier que alienum sanguinem conversum per deum et perdidit illum et domum suam et vil las ceteros. Et ecce taverna in deserto sine matre sunt deus supplet illi. Unde dicit ipse secundum et gloriosus deus per os esa. v. Quoniam puelle melius respexerit sunt quam ille que habent maritum. Ide est propheta psalmum. v. dicit sic ego faciam dicit dominus deus in deserto viam et flumina magis ad dandum potum populo meo electo. et tu iacob non obediens et tu israel non audiens. Dic nos domine maximus est ab dicta nec domus auxilii nec celestis. Quia autem captivitas mea iam usque ad complementum mil

le annorum pervenit. Et timeo domine mi quod de taverna mea quod ut sumus nec habeat in promptu dicendum illud psalmi quod dicitur. xxx. De qua ista quam sunt conversum cenaculum quod cenaculum domus dixi in eundem suo dicitur. xx. v. Cum te pervenisset in domo sancte statue illi altare. Loquitur david propheta in ipso psalmo. Quam magna et quam multa dulcedo tua domine quam abscondisti a timentibus et complevisti eam sperantibus in te. Dicit ecclesia domine mi quod populus synagoge timuit penas legis illud quod dicitur quod erat in promptu reservatus. Et populus ecclesie sperantes sunt in dulcedine dei. quod sunt christiani in facie non reputentur quam populus parvus ille sicut gentibus deus magna multitudine dulcedinis sue quam abscondit a iudeis. Ecce tamen dei sumus domine in omnibus tuis

Paveo domine mi quod loquitur deus de nobis per esaiam prophetam in capitulo tuo. Ait Audi erunt prophetie apud nos sicut verba libri signati quem non aperit lector in ignorantia litterarum. De filiis autem superbis quod totus deus dicitur propheta ut allegatum est pluries loquitur deus in eodem capitulo tuo dicit. Nam festinabunt filium iacob et evangelizabunt deum israel. et accipient ignorantes prudentiam et mussitantes discent legem. Ipse videmus iam sunt mille anni domine mi quod ignorantes et mussitantes sunt et dicunt legem meam. Et qui sunt ignorantes nisi gentiles qui etiam sunt mussitantes cantantes psalmum novum et gratias in ecclesia sua. De quibus mussitantibus seu cantoribus dicit deus per os david prophete cognovi. Cantate domino canticum novum quia mirabilia fecit. Et quid est illud canticum novum o domine mi nisi testa

. in do° di mesthu

De nob au dic in ps 136°

v. s.

metu nouu et antiquu s. lege an
tiq Et de istis musicis dne mi
dic dauid ps or 88. Cantate dno
et benedicite nomi eius. Et in ps
sequenti Cantate dno ois terra psal
mu dicite nomi eius. Et in d ode
ps dr Confitebunt ad te dne vni
uerse gentes terre. Et ibidem Vbi
cantabit et psalmu dicet noi
tuo dens familie gentiu vel terre.
Et notabile dicit Vniuerse fa
milie terre et no istos singlari
De istis a musicis dne mi dic
deus ps or dd ps 88°. Beati ppls
q scit cantilena dne i luce vultus tui
ambulabit. De illis a dic ps 88° Cantabi
t gentes canticu i domo dei In
loco istis pro cantilena angelica
marie et gloria sit mille ani
qs nos iudei no cantam canticu
i domo sca. De istis cotidie
dic dd. Cantabunt psalmos suos +
Quo cantabimus canticu
dni i terra aliena. Et qualit
pt esse dne mi qd ponimus terra
hec et no. tu dns dicit
p os amos pphe v. c. Ceci
dit isrl et no resurget. V
go isrl pstrata e et no ele
uabit. Dicit a ide ppha v.
c. Fuerit eis tribulatio et no
saluabitur qui fugerit ex eis.
et si absconderit se i monte
carmeli inde perscrutabi eos
manus mea. Et si descenderit
i psundu maris illuc mittam vob
serpentes et mordebit eos. Et
si abierit in captiuitate terra
inimicis suis ibi mandabo gla
dio et occidet eos. et pona
oculos meos sup eos i malu et
no in bonu. Et sic ho nobis
deus iam sut mille ani completi
et qs canticu. a que cantabi
psalmu ex quo sic est.

Dne mi. deus dicit de nob
Ponam oculos meos sup eos
i malu et no i bonu
sic manifeste videmus iam sunt mille
anni. Dicit vero deus de istis filiis
musicatoribus p os dd pphe. Oes
gentes plaudite manibus a cantate
deo i voce laudis. Et in ps sequenti
Cantate eos filie terre. Psallite dno
i cetera. Inite i conspectu eius i ex
ultatione. Et scitote quo ipse est
ds ipse fecit nos et no ipsi nos
quia nos sumus ppls eius a oues
pascue eius. Introite portas eius
i confessione. et domus eius ne can
lena confessionis et glorificate no
eius quo suavis e et ma eius
usq inaetnu. Et i ps sequenti
Cantate dno ois terra annunciate
de die i die salutare eius usq i
seclm seclorum. Quiamodo dne mi.
Ho quo deus dicit nob p os Jo
pphe v. c. Docete filios vros
et filias vras plactu et fletu
quo mors ascendit e p portas
meas. Ho quo dei dicit de filiis
qui musici seu musicatores p
os dauid pro. Reges
terre et oes ppli principes et oes
iudices terre cor. Iuuenes et v
gines et magni et pui glorificet no
dei Et i ps sequenti dicit In s
cto tab coronabit me. Ad s
apte dicet Vos i sacrificio can
nuo hyrcos et insuper mors ipos
sic erat sacrificiu meu. Tu et
dne mi. no negamus sua creat
res mei qui dicit p os eius p
pphe c. Musici seu mus
icatores construxit psalmos tu totu
psalteriu sic musicali arte notu
qs sonos acutos et graves et
eius rescidisse vel in qs nos cari
i sequit qs eos de sic laudi sacrificio
videramus qs i terra dco sibi
i cantando pphi tu i lege nostri
inueniamus precepta a exempla. Si
nud em dicit est laudate eu

in cythara et organo. Laudate
eum in cymbalis laudis. Omnis spiritus
laudet dominum. Iste secundum in psal-
mo cl. Respondet ei gemens domine mi
ii reg. vi c. ubi legitur quod david
discooperto capite saltans psallebat
cum cythara ante archam domini quem
tamen videns Michol uxor sua an-
[illegible] cum ipse ait. O
fatua non me videbit deus ante se
in desertum psallente et saltante
filii israel consonabant buccinas
cum reportaret archa dei. Ergo
sumus domine mi obscenis nos vani
detestantes solempnitates istorum musicorum
ut Michol fatua. Et quia sumus ipsi
non David saltantes et exultantes
in deo in iubilo. Respondet tibi dicat
deus Omnis spiritus laudet dominum. Ubi
dimisisti spiritus [illegible] tunc possemus
alibi exultare. Et si deus fecerit et
[illegible] dicit propter nos esse [illegible] psalmus
c. Quia [illegible] omnes sunt in corpore
[illegible]. Sed est intelligendum de
ipsis [illegible] qui fuerunt antiqua ante
noticia dei propter adventum [illegible]
istius. Ita tunc fuerat paganismus
et ydolatria. Verum intelligi potest
id dominum de istis [illegible] qui inve-
nerunt deum quem offerunt ei [illegible]
sicut mundum in orbe et ordine.
Sic dixit deus propter nos malachie
et iam supra allegatum est. Et [illegible]
domine mi nos clamamus [illegible] Alium
nos dei sumus in [illegible] quem non venit.

Paveo domine mi quod nos apo-
statamus a deo in primo ad-
ventu istius [illegible] de quo [illegible]
[illegible] auctoritates [illegible] et [illegible]
[illegible] convenit omnia que sunt
scripta sunt apud nos in libris legis et
prophetarum [illegible] apostasia deus [illegible]
[illegible] in [illegible] ca-
ptivitates ista nos. et si expectamus
salvatorem alium ab isto non prodest
nobis. et assumptum nobis evidens
est captivitas illa que fuit in Babylone
lxx annorum. et quantum ad [illegible]

tempus est brevis. et quantum ad [illegible]
est Daniel propheta fuit raptus non
visum quod erat aliquis deus et propterea
deus consolabatur nos de liberatione
propinqua. Verum et omnes tempus fuerat
in ista captivitate [illegible] captivitatis iam
[illegible] ad complementum mille annorum
nec a Daniel nobis et omnes tempus
nulla [illegible] sunt in dispersione
elongate a domo sua. Ergo [illegible]
[illegible] in nobis quod [illegible]
in [illegible] nos nullo [illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible]
dei super gentem meam sine spe.
Et tamen expectamus aliquem alium
qui est [illegible] non prodest nobis.
Et si voluerimus dicere quod [illegible]
captivitas non est [illegible] et quod
aliquis [illegible] in alia parte mundi
quibus [illegible] et principes [illegible]
potentiam [illegible] lege meam [illegible]
[illegible] et [illegible]. Verum et
si nos [illegible] in aliqua parte mundi
[illegible] et principes [illegible] quod esse
de sola et una [illegible] sed [illegible]
deus diffinivit super [illegible] quod non
esset [illegible] illa [illegible]. Unde dixit
propter nos [illegible] propheta c. [illegible]. Primum
[illegible] scriptum est cum stilo ferreo
in lapide adamantino insiliens
super [illegible] nostrorum. Et [illegible] quod scriptum
est [illegible] in lapide adamantino quasi
delere [illegible] non delebitur [illegible]
Respondet tibi deus fortis et gloriosus
locutus est propter nos [illegible] propheta dicat
[illegible] iii. c. Ecce dominator dominus aufe-
ret a Iherusalem et Iuda validum
[illegible] et principem. Et nobis
[illegible] dixit [illegible] propheta filius Bethuel
in primo c. libri sui. Sicut filii
israel sine principe et sine lege.
Vere sumus domine mi quod ab ini-
tio mundi fuerunt aliqui magni
et sancti coram deo et in principio
fuerunt longe vite sicut Matusa-
le et Enoch etc. Sed nulli
[illegible] concessit deus vitam ultra
mille annos. et nos invenimus
[illegible] nos quod messias sic [illegible]

nob pmissa. fuit natq i babylone
tpe captiuit is que fuit lxx
anor. Et sm hoc tpe iste te
etat mille quingtos anos. Ei
fabula no aliud no pphia s
nlla rone possq defende. q
tn dicq z asserimq i synagoge
nra ubi nllq contradiat nobiscu
existnes. Et audias ppdumo in
doctrina publicad sup e ps. lxxxvi.
Dicet ad syon. Dicet hō z hō
natq e in ea z ipe e altissq
qui fundauit ea. In ubis isti
pphia nouat maria i nazareth
ciuitate seu noie ciuitatis et dic
eis hō dicit z hō natq est
i ea. No dicit tali ul tali y
israelite ut intelligat q filiq
marie no fuit comp i iudeis
aliq homs. Et i ii libo re. vii
c. hoc manifeste declarat. cu
dic deq dauid. Cu tpleueris
dies tuos et dormeris cu patribq
tuis. suscitabo semen tuu post
te q egredietur de utero tuo. Et
ego ero illi i patrem et ipe erit
mi i filiu. Et nuq fuit possibile
dne ui qd aliqs filiq egrediatur
de utero patris sui. Et q̄ hoc expsse
ponit ad demonstrandu qd ps
no facet corripiendq i muliere
p seme deriuatu a iudeis nisi
sit certu hoies ta a dauid q
hb aliqs descendetes. Dixit
z deq p os dauid cxix ps.
Ex utero an luciferu genui te.
Et si deq fortis z glos dicet
de ipso suo qd do uoluntate sua
q est suus filius genuit eu
no de seme pcuredo illu Et
dixit ex utero. qr ipe natq e
tm de utero sine scie uiri ptra
cursu solitu no. Et q est co
stna parents q no intrat i scripturis
tibq nris. Et pter q̄o cuenit
nob .i. qd nob cuenit. Desi
bit etc p eunde modu post na
scitu de pphia eu dic ps. cxxxi
dd

Iurauit deq dd et no penitebit
eu. De fructu uentris tui ponā
sup thronu meu. Hic translator
ia dd iste ope aliqua ta no pfer
sed deo uolete pficia. Amen.
Hoc et fecit ad petitioez fratris
petri de buzberg eiusde ordinis
sic patet i pxmo. duobq ppis
scriptis. de manu ipsiq francisci
alfonsij bn hois translator de
mone.

Amore cord bme gte. fr petri
de buzberg ad plumia
theutonie ordis pdicator
scripsi de arabico q sequitur
ad supplemetu eple. Iuabbi ca
muel i cxxx. Certe dne mi
licet nob no opponat opium
dicta saracenor. z pcipue q
recitat i alchorano z deppost
tioibq eiq sentites qd nos no
recipimq sic nec ipi recipiut
tn ad fatigatioez mea esset
et ad fortificatioez xpianor magis
simpliciu si nob opponeret illa q
dic a saracenis de ihu et de
maria mre eiq. Des do faci
cem dicit. qd ipe est ille mes
sias que pphe dixerut esse ue
turu z pponut illu macho
meto quatu ad genealogia sic
tet eu qd pentes et pau ma
chometi fuert ydolatre et de
stirpe agar ancille. Et dicit qd
messias fuit filiq uera xpiane
et pphar et iustor et sactor
i recta linea usq ad maria uir
ne matre eiq. De maria no dr
sic i alchorano i.c. de familia
amor. Dixit anglq gabriel
ad maria. O maria. deq elegit
te z dotauit te gra et pelegit
te sr mulieres om seculor et po
suit te q̄ pnu macha. Iuit
int hoies terrenos z inter anglos dei
i paradyso delicias. Arabice sic

Dicunt etiam omnes sarraceni quod christus
sive messyas habuit a deo potestatem
faciendi miracula sanandi cecos leprosos
quoque et infirmitate curandi demonia
et resuscitandi mortuos. et reddunt
omnia miracula que ihesum fecisse euangelium
angelium commemorat. Et quod expresse
testificatur alchoranus ubi et dicit
in capitulo. scilicet de familia ameran
quod messyas et scivit et fecit omnia
certa eorum. Unde verba machometi
fuerunt talia. Erit christus id est
ihesus omnes libros et omnem sapientiam et
totam legem moysi etc. Et quoque
finit et dicit sic. Dicebat hominibus
quod homines comedebant in domibus
suis et quod reponebant in
thesauris suis. Arabice sic.

Dicunt et de christo sive messyas
quod dum fuit in hoc mundo contempsit
divitias abiecit carnales delectationes
nec habuit voluptates que sunt
occasio peccati et tam mobedietie.
Et inducunt in alchorano id quod
evangelii vulpes foveas habent.
Et hec omnia dicunt et sic sive aut
totaliter ipsa dicentes sive dicentes
sunt in forma qua quod prophete
dixerunt de messya in suo adventu
suo ut patet in superioribus et expositionibus.
Arabice sic.

Dicunt etiam sic in alchorano quod christus
id est ihesus et verbum dei. et hoc
scilicet esse verbum dei et ihesus apud
sarracenos quia non proprium ihesus
ita quod nullus alius hoc vocatur hoc
nomine id ihesus que vocat christe.
Arabice sic.

Dicit etiam in alchorano deus dixit
o christe o christe ego sum suf-
ficientia tua ego elevabo te usque
ad me et purificabo ab infideli-
bus. Arabice sic.

Consideravi [illegible] ergo domine
in quo tempore iudeorum proprio capti-
vitatis patiuntur sunt mille anni
quod [illegible] sumus paucissimi in-
dei in comparatione aliarum nationum.
Via peccatorum multiplicata sunt
et crescunt cotidie fideles et
quod totum repleverunt mundum. Nos
et vere et ubique dispersi sumus
in opprobrio magno et ubique sumus
paucissimi qui nichil sumus per
maiestatem sic rubor cum supra
pateat non cessat. Nos autem
non sumus nec illi pauci qui
fuimus et sumus diminuti super
omnes gentes et nichil sumus.
Et testimonium illorum stat quod nos
scilicet sarracenorum et christianorum. Et
alchoranus et evangelium quibus nos
nolumus credere. quamvis meo in-
dicio alchoranus nichil valeat
tamen manifesta continet contra
sic melius nec nostri. Et eorum
ipsorum sive expositores eius ut ergo
ut appareat evidenter ignorantiam
testamenti. Sed quid dicimus
de evangelio eorum supposito quod
christus sive messyas iam venit
nichil continet quod prophetas et le-
gem meam sed est manifesta in-
pletio prophetarum et promissionum quas
in lege continentur sumendo spiritualiter
per doctrinam continet plenam. Vi-
gilavimus domine mi super hiis di-
ligens ad te veniens magno stimulo
super stimulo que nostri habui-
mus expressis. Et de alchorano
testimonia suo quod qui nichil repu-
tabat. tamen maiore in arabicum suo
opposito. Et nostri quod ille mach-
metus qui dum se prophetam nec
venturum credidit et quod deus se
nuntium dei et dei et de spiritu
eius docuit ut cetera hoc fecimus
vel ignoras.

Et ego frat alfonsus bom hois hyspang amore et instancia vestra hoc addidi ad translacoem illa qm feci mi pcepit mgro ordinis nost de epla samuel.

Explicit tractat9 mgri samuel ysrahelite ad rabby ysaac magistr synagoge que est in sub ulmeso ciui^te regni marrochi. Anno Johanne Scriptoris de Tubinge scriptus ep tunc capellano ibidem. In vig s. thome apli scribendo finitus. Anno xpi M. cccc. xl. Cui gra et glia i secula sclo Amen.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

232

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

232 Bl, 30,5 x 20 cm

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

032 Bl. 30,5 × 20 cm.

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg